

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

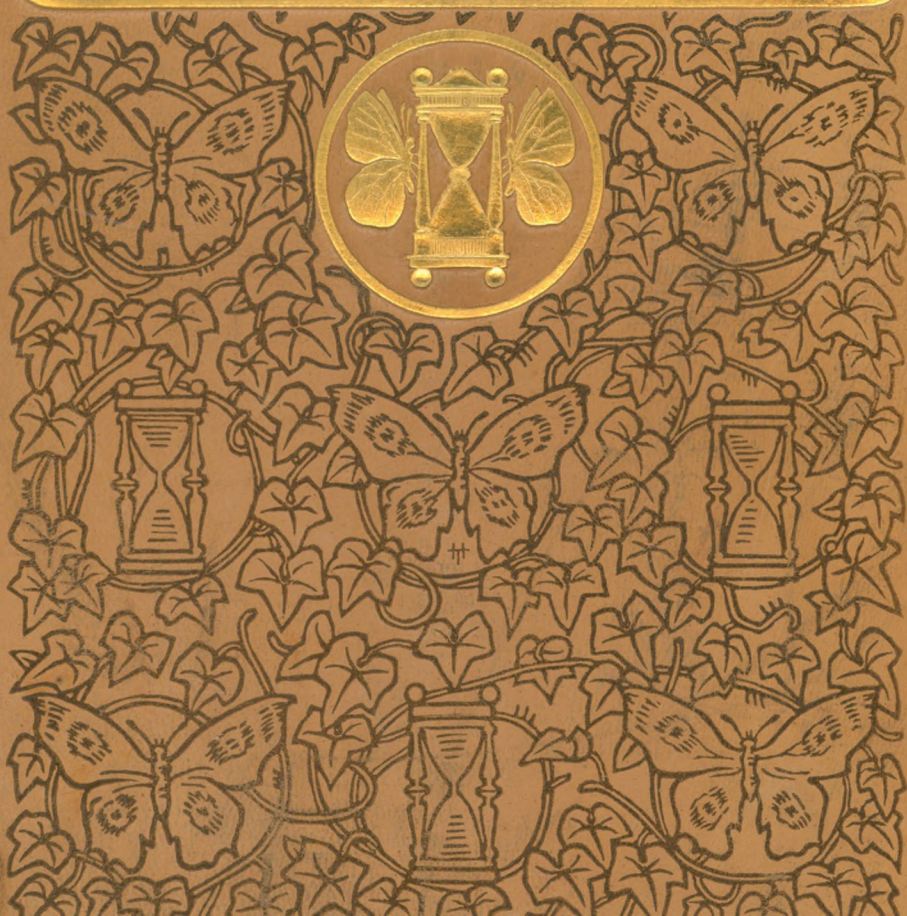
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LIVSFORSIKRINGS-
ANSTALTENS
FESTSKRIFT

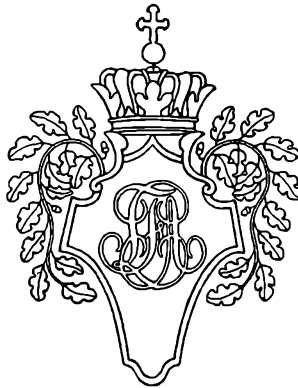
1842 1892

DE STATSGARANTEREDE DANSKE
LIVSFORSIKRINGS-ANSTALTER

DE STATSGARANTEREDE DANSKE LIVSFORSIKRINGS-ANSTALTER

FESTSKRIFT VED
HALVHUNDREDAARSDAGEN
FOR ANSTALTERNE AF 1842

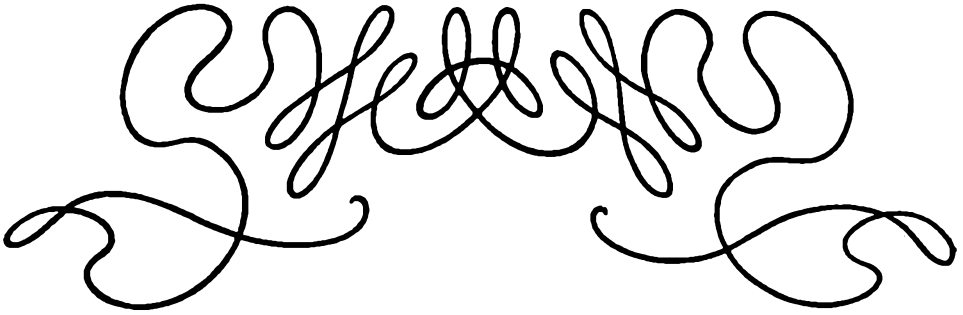

UDGIVET AF
LIVSFORSIKRINGS- OG FORSØRGELSES-ANSTALTEN AF 1871
UNDER LEDELSE AF
S. HERTZSPRUNG

KJØBENHAVN
TRYKT I THIELES BOGTRYKKERI
1892

LIVSFORSIKRINGS-ANSTALTENS
BYGNING I HAVNEGADE

DEN 1 MAJ 1842 aabnede Direktionen for »Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842« samt for »Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn« sine Kontorer, efterat Kongen d. 10 Marts s. A. havde stadfæstet Planerne for disse to Søsterinstituter. Den førstnævnte Anstalt paatog sig strax Forsikringsrisiko, medens den anden foreløbig indskrænkede sig til at indsamle Forsikringsbegjæringer og først begyndte at løbe Risiko en Del Maaneder senere. — Da man i Slutningen af Treserne ønskede Anstalternes Virksomhedsomraade ændret i flere Retninger, valgte Lovgivningsmagten den Form at oprette en ny Anstalt, »Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871«, som i sig optog de to ældre og derfor er at betragte som en udvidet Fortsættelse af dem.

Det danske statsgaranterede Livsforsikringsinstitut fylder saaledes den 1 Maj 1892 sit halvtredsindstyvende Aar, og det er i denne Anledning, at nærværende Bog fremtræder som Festskrift.

Men forøvrigt har Bogens Tilblivelse en dybere liggende Grund.

Naar det nemlig af og til i Anstalten har været ønskeligt at søge Oplysning om et eller andet vedkommende det nuværende Livsforsikrings- og Forsørgelsesvæsens Forhistorie, har det gjennemgaaende vist sig, at de trykte Samlinger ikke slaa til. Adskilligt — og ofte ingenlunde det uvigtigste — af hvad der i saadanne Spørgsmaal har Betydning, foreligger kun i haandskrevne Aktstykker, som tilmed jævnlig ere spredte paa forskjellige Steder og vanskelige at finde.

Under disse Omstændigheder er det i Anstalten følt som et Savn, at der ikke i en enkelt Bog haves samlet dels Hovedtrækkene af vort statsgaranterede Livsforsikringsvæsens Udvikling i Tidernes Løb, dels for saadanne Enkeltheders Vedkommende, som endnu bestandig frembyde Interesse, det nødvendige Materiale til deres Belysning.

Festskriftet skulde afhjælpe dette Savn. Det behandler de kongelige danske Anstalter fra deres første Spire i 1653, og det har været Opgaven at inddrage saa meget under dets Omraade, at det kan give Oplysning om alle Emnets væsentligere Punkter, enten direkte eller ved Henvisning til Kilder, hvor det nærmere kan findes. Herved er da ogsaa taget særligt Hensyn til de Formaal, Staten har søgt fyldestgjort ved Anstalterne, navnlig forsaavidt angaar Embedsstandens Enkeforsørgelsespligt.

En udtømmende Behandling af de mange Forhold, som Bogen omfatter, har der ikke kunnet være Tale om. Men det ligger desuden i Sagens Natur, at det har sine store Vanskeligheder at naa blot den Grad af Fuldstændighed, som i og for sig er mulig med den Begrænsning, der allerede dikteres af Hensynet til Bogens Omfang. Især for den ældre Periode gjøre disse Vanskeligheder sig gjældende. Det er næsten umuligt at vinde Sikkerhed for, at man paa disse Enemærker faar alt det væsentlige med, eftersom det stundom

beror paa rene Tilfældigheder, om dette eller hint Dokument bringes for Dagen. Det har imidlertid ikke manglet paa Bestræbelser for at undgaa, at Bogen skulde lide føleligt herunder.

Manuskriptet afsluttedes ved Begyndelsen af Aaret 1892. Der er, saavidt ske kunde, taget Hensyn ogsaa til de seneste Forhandlinger og Afgjørelser, som have foreligget indtil dette Tidspunkt.

Festskriftet har ikke kunnet komme til Verden uden megen Medvirkning af forskellige Kræfter iblandt Anstaltens Personale. Mellem disse maa i første Række nævnes Assistent, cand. jur. J. MUNTHER BRUN, idet den hele historiske Oversigt, der optager de fire første Afsnit eller mere end Halvdelen af Bogen, skyldes ham. Hr. Munthe Brun har ikke blot indsamlet det herfor til Grund liggende vidtløftige Materiale af Arkivalier og Tryksager, men har ogsaa foretaget dets Bearbejdelse og saagodtsom helt igjennem konciperet den herhenhørende Text. Kontorchef J. C. HANSEN har sammenarbejdet den i ottende Afsnit meddelte Driftsoversigt, til hvilken Assistent A. BRENDSTRUP har tilvejebragt de fleste af de tabellariske Opstillinger. Lægemeddelelserne i niende Afsnit ere forfattede af Anstaltens Læge, dr. med. G. G. STAGE. Endelig ere de personalhistoriske Oplysninger i Tillæget samlede af Assistent S. ELVIUS, som ogsaa har ydet virksom Bistand ved Fremskaffelsen af Kilderne til den historiske Oversigt. Ved Omtalen af Forhold og Tilstande i Anstalterne af 1842 er der benyttet flere Oplysninger, som Kasserer V. A. GULDBRANDSEN har meddelt, og paa forskellige Punkter er der desuden af andre givet Bidrag angaaende Enkeltheder.

En betydelig Del af det fornødne Stof har maattet søges udenfor Anstalten. Navnlig har RIGSARKIVET været os en vigtig Støtte, ikke blot ved dets rige Samlinger af Aktstykker, men tillige

særlig ved den Redebonhed, hvormed dets Embedsmænd personlig have medvirket til at faa de ofte dybt hengjømte Arkivalier bragte frem. Ogsaa hos det STORE KONGELIGE BIBLIOTHEK og andetsteds er der indhentet nyttige Oplysninger.

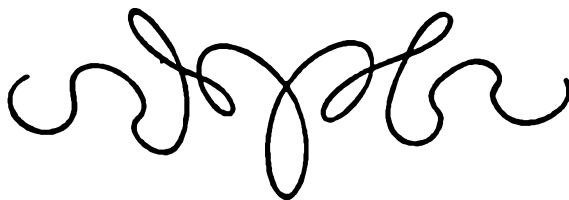
Tegningen af Vignetter og øvrige dekorative Illustrationer samt Kompositionen af Bindet skyldes HANS TEGNER. Reproduktionerne og Portræterne ere udførte i Xylograf HENDRIKSENS Atelier.

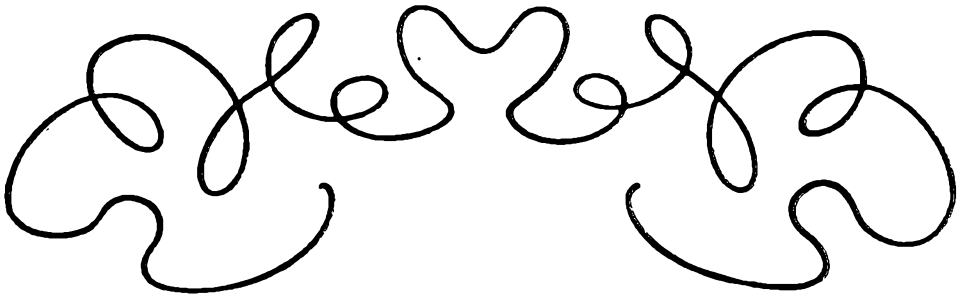
Samtlige de Institutioner og Mænd, som saaledes hver paa sin Vis have bidraget til Skriftets Indre og Ydre, bringer jeg herved Anstaltens og min egen bedste Tak.

Forsaavidt Retskrivningen angaar, har jeg at bede den villige Læser om Overbærenhed. Vi leve jo netop nu i denne Henseende i »een haard oc ond tid«, og der har, som før sagt, været mange, baade ældre og yngre Hænder i Virksomhed ved Textfremstillingen.

Kjøbenhavn, i Februar 1892.

S. Hg.

INDHOLD

STATSGARANTERED E FORSØRGELSE S-ANSTALTER FØR 1842

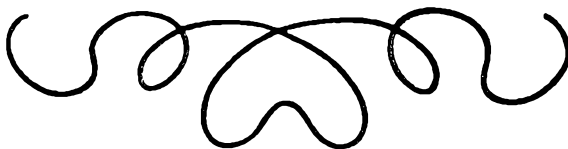
	Side
FØRSTE AFSNIT: 1653—1770	3
ANDET — : 1770—1812	29
TREDJE — : 1812—1842	65

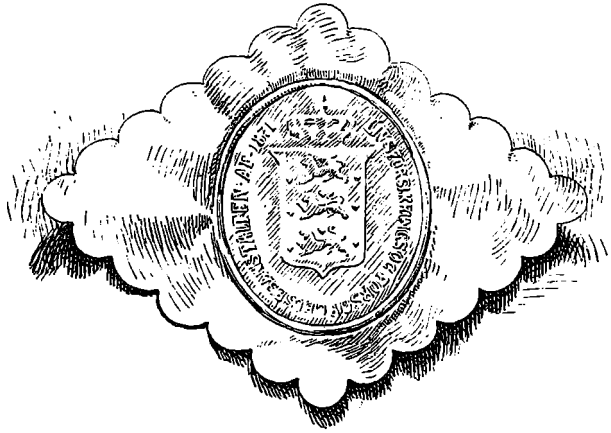
ANSTALTERNE AF 1842 OG 1871 I AARENE 1842—92

FJERDE AFSNIT: STATUTMÆSSIG ORGANISATION	129
FEMTE — : ADMINISTRATIVE OG PERSONELLE FORHOLD	231
SJETTE — : TARIFMATERIALET	257
SYVENDE — : LOKALFORHOLD	269
OTTENDE — : DRIFTSOVERSIGT	285
NIENDE — : MEDDELELSER FRA LÆGEN	315

TILLÆG

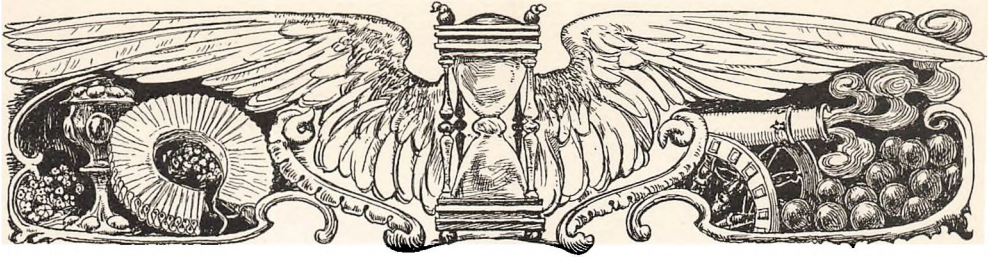
STATUTER	335
FINANTSMINISTRE	361
BIOGRAFISKE OPTEGNELSER OM ANSTALTERNES EMBEDSMÆND	363
REGISTER	379

STATS-
GARANTEREDE
FORSØRGELSE-
ANSTALTER
FØR 1842

FØRSTE AFSNIT

1653—1770

I

MEDENS egentlige Livsforsikringer først sent vandt Indpas her i Landet, træffer man allerede næsten et Par Aarhundreder forinden Forsikringsforeninger, hvis Formaal var at yde Interessenterne en vis aarlig Renteindtægt af en indskudt Kapital. Den første Spire til saadanne Forsørgelser maa siges at være fremkommet saa tidligt som i Midten af det 17de Aarhundrede.

I Aaret 1652 havde Frederik III's bekjendte Generalpostdirektør POFVEL KLINGENBERG i Amsterdam truffet Italieneren TONTI og med ham drøftet en af denne udkastet Plan til en Art Renteforsikring, der efter ham benævnedes Tontine. Grundtanken heri var, som bekjendt, at der af et vist Antal Deltagere indskydes en Sum, hvoraf Renten hvert Aar uddeles til de til enhver Tid levende Interessenter, saaledes at Renten for den enkelte voxer for hvert Dødsfald, der indtræffer, indtil den sidstlevende nyder hele Renten af den samlede Indskudskapital. Da Interessenterne kunde være af meget forskjellig Alder, maatte de, for at Ubillighed kunde undgaas, indeles i Klasser, saa at kun Personer af omtrent ens Alder kom til at dele Renter sammen og ikke med Personer af en anden Aldersklasse, eller ogsaa maatte de ældre Interessenter strax faa en højere Rente end de yngre. Den sidste Ordning var den retfærdigste, naar Kapitalen — hvad i alt Fald oprindelig var Tilfældet — tilfaldt Tontinens Opretter. Senere brugtes ogsaa den Fremgangsmaade, at Kapitalen, naar Medlemsantallet var svundet ind til et vist Minimum, deltes

mellem de da levende, og i saa Fald vare de to nævnte Fremgangsmaader lige anvendelige¹⁾).

Samtidig med, at TONTI ved Ediktet i Blois 1653 erholdt MAZARINS Tilladelse til at oprette den første Tontine i Frankrig, lykkedes det KLINGENBERG at interessere FREDERIK III for en lignende Plan, og da der herved var en Mulighed for Staten til at erhverve en større Sum Penge paa en Gang, tog Kongen Sagen i sin Haand og oprettede ved kgl. Brev af 1 Maj 1653²⁾ en af Staten garanteret Renteanstalt, hvori alle og enhver havde Adgang til at indtræde.

DET FRUCTBRINGENDE SELSKAB blev denne Anstalts Navn. I Indledningen af det kgl. Brev hedder det:

»VI Frederich den Tredie / med Guds Naade / Danmarckis / Norgis / Wendes oc Gottes Konning / Hertug udi Sleszwig / Holsten / Stormarn oc Dytmersken / Greffve udi Oldenborg oc Delmenhorst / helse alle oc en huer / som dette læse oc forrekommer kierligen oc evindeligen med Gud oc Vor Naade / Vi gifver herhos Naadigst at vide / huorledis Os Elskelige Poffvel Klingenberg for nogen Tid siden / haffver giort Os en underdanigst Proposition oc Forslag / om et nyt oc icke tilforne funden Verck / som udi Vore Lande oc Riger saa oc Førstendomme / Sleszwig oc Holsten / bequemmelig oc vel anrettis oc i Verck stilles kunde / da efterdi saadant icke alleniste til det gemeene oc privat Beste sig strecker / men endocsaa it nyttigt Expedient oc Middel at være befindis / huorved i disse besuærlige Tider / foruden Vore Vndersaatters / oc særdelis de Fattigis Tyngsel / en anseelig Summa Penge til forneffnde Vore Rigers oc Landers oc dessen Indbyggeris Velfert kunde til veye bringis / ere Vi Naadigst til Sinds / fornæffnde Forslag udi Vore Riger / Førstendomme oc Lande at anrette oc stabilere lade / eracter derfor fornøden ved denne Publication alle oc en huer / saa vel Voris egne som fremmede / her om Voris Naadigste Villie at lade forstendige / huorledis oc paa huad maneer det anordnes kand / at huer Mand det betjmeligen kand faa at vide / paa det de deris egne / saa vel som Deris / dennem anhøriges Beste oc Velfert kunde i act tage / anseende saa vel Voris oc Vore Rigers / Førstendomes oc Landers Interesse / som deris egen Gevinst oc Fordeel (huilcke sig her udinden indlader /) formodentlig vel skal gifve en huer Anledning oc Aarsag i dette Verck godvilligen oc effter

1) Jfr. S. Hertzprung Om Livsforsikringsvæsenet, særlig med Hensyn til dets nuværende Udvikling i de nordiske Riger, Letterstedtske Tidsskrift 1879 p. 97 ff.

2) Særtryk uden Titelblad findes i det kgl. Bibliothek; aftrykt i Wolfs Encomion regni Danici 1654 p. 391 ff.

Formuen en anseelig Capital at indlægge. Oc kand dette Verck formedelst den store Fordeel oc Gaffn / huilcken de sig der aff hafver at forvente / som sig der til bequemmer oc der udi ind træder / med ald skiel kaldis DET FRUCTBRINGENDE SELSKAB.»

Meningen var, at der skulde tegnes ialt 16 000 Pladser paa 100 Rigsdaler hver, fordelte i 8 Klasser efter 8 Aars Aldersforskjel, saaledes at første Klasse omfattede Børn under 8 Aar og sidste Klasse Personer mellem 56 og 64 Aar »oc der ofver«. Af den indskudte Kapital gaves der 5% Rente; men efterhaanden som Medlemmerne af en Klasse uddøde, voxede Renten for de efterlevende, indtil den længstlevende i Klassen nød dennes fulde Renteindtægt, 10 000 Rdl. Selve Kapitalen hjemfaldt til Kongen.

Det stod enhver frit for at indtræde paa en eller flere Pladser, »aff huad Stand eller Qualitet, Nation eller Religion de være kunde, Mænd, Quinder, Vnge oc Gamle, Indbyggere eller Fremmede«, og for at befordre Værkets Fremme oprettedes der »underskeedlige Kammere« rundt om i Rigets Byer, hvor Indtegnning kunde ske, ligesom der tillagdes dem, der vilde entrere deri, Fritagelse for Arrest foruden andre Lettelser. Tillige paalagdes det Lehnsændene, Gejstligheden, Adelen og Borgmestre og Raad i Kjøbstæderne selv at indtræde og at skaffe andre Interessenter.

For yderligere at bevæge Folk til Deltagelse tilføjedes der Planen en Tabel over den sandsynlige Dødelighed i første og i sidste Klasse, der lovede Rentens Forhøjelse i særdeles kort Tid, hvorhos det i selve Planen siges, »at saa fremt nogen ick alt fortjlig bortdøer, hand da kand hafve meere Nyttz oc Gaffn aff dette Verck, end om hand ellers Penge paa Rente udsatte, efftersom hand udi faa Aar, oc i særdeliszhed udi den sidste Classe udi sex Aar, saa megen Rente annammer, at hand hafver sit Capital igien udi sin Pung, oc derfor uden Forhaabning, at hand endda Rigdom der ved kand erlange, hvilcket en huer som sig oc sine retteligen vil forrestaa, oc Formue hafver it hundrede Rigsdaler at omberge skal tilskynde sig udi dette Compagnie at begifve, oc der udi en eller fleere Platzer for sig oc sine at kiøbe, oc sig tilforhandle, anseendis hand aldrig kand efterlade sine Børn it bedre Arffvegods end dette samme, som hand udi dette Verck dennem monne tilkiøbe, oc bevjser da her med, at hand klogeligen oc med Betæncksomhed hafver efterfuldt den Gamle Regel, som siger: Mand skal sørge for de gamle Dage.«

Til Sikkerhed for Rentebetalingen, der skulde ske hvert Aars Helligtrekongers Dag, henlagdes visse af Rigets Indtægter til dette Brug, og Ud-

førelsen af Planen overlodes til KLINGENBERG som Planens Forfatter med Forpligtelse til, »*paa sin egen Bekostning oc Eventyr*« at fremsende Pengene til de Kamre, hvor Udbetalingen skulde ske. Hvad Betaling han skulde have for sit Arbejde, omtales ikke, men han har sikkert betinget sig en klækkelig Indtægt i den Anledning.

Endelig udstedtes der for Selskabet et kongeligt Garantibrev, der til yderligere Sikkerhed tillige underskrevs af Rigens Raad. Af dette smukke Aktstykke meddeles hosstaaende en formindsket Gjengivelse.

Som det vil ses var det i Virkeligheden ganske TONTIS Ide, Talen her var om, nemlig en Statstontine, idet Statskassen beholdt de gjorte Indskud mod at garantere Rentebetalingen, og Renten af den for hver Klasse fastsatte Indskrivningssum skulde fordeles indenfor selve Klassen blandt de til enhver Forfaldstid efterlevende. Den hele Indbydelse, der giver et interessant Billede af det primitive Standpunkt, Sagen da stod paa, ikke mindst med Hensyn til den anstillede Dødelighedsberegning¹⁾, viser ved sine høje og ofte gjentagne Lovprisninger af Værket, hvor stor Vægt man lagde paa Planens Realisation, hvorved Kronen vilde faa en Indtægt af 1 600 000 Rdl. Men uagtet der ogsaa fra Biskoppernes, Lehnsmændenes og den øvrige Embedsstands Side ses at være gjort ikke faa Anstrængelser for Sagen, strandede dog Planen paa manglende Tilslutning, idet knapt 5 % af de bestemte Indskud bleve tegnede. Der anføres i de indløbne Skrivelser meget hyppig Landets Fattigdom og »*den dyre, haarde oc onde tid*«, ligesom de usikre og krigerske Udsigter utvivlsomt have været medvirkende til det uheldige Udfald.

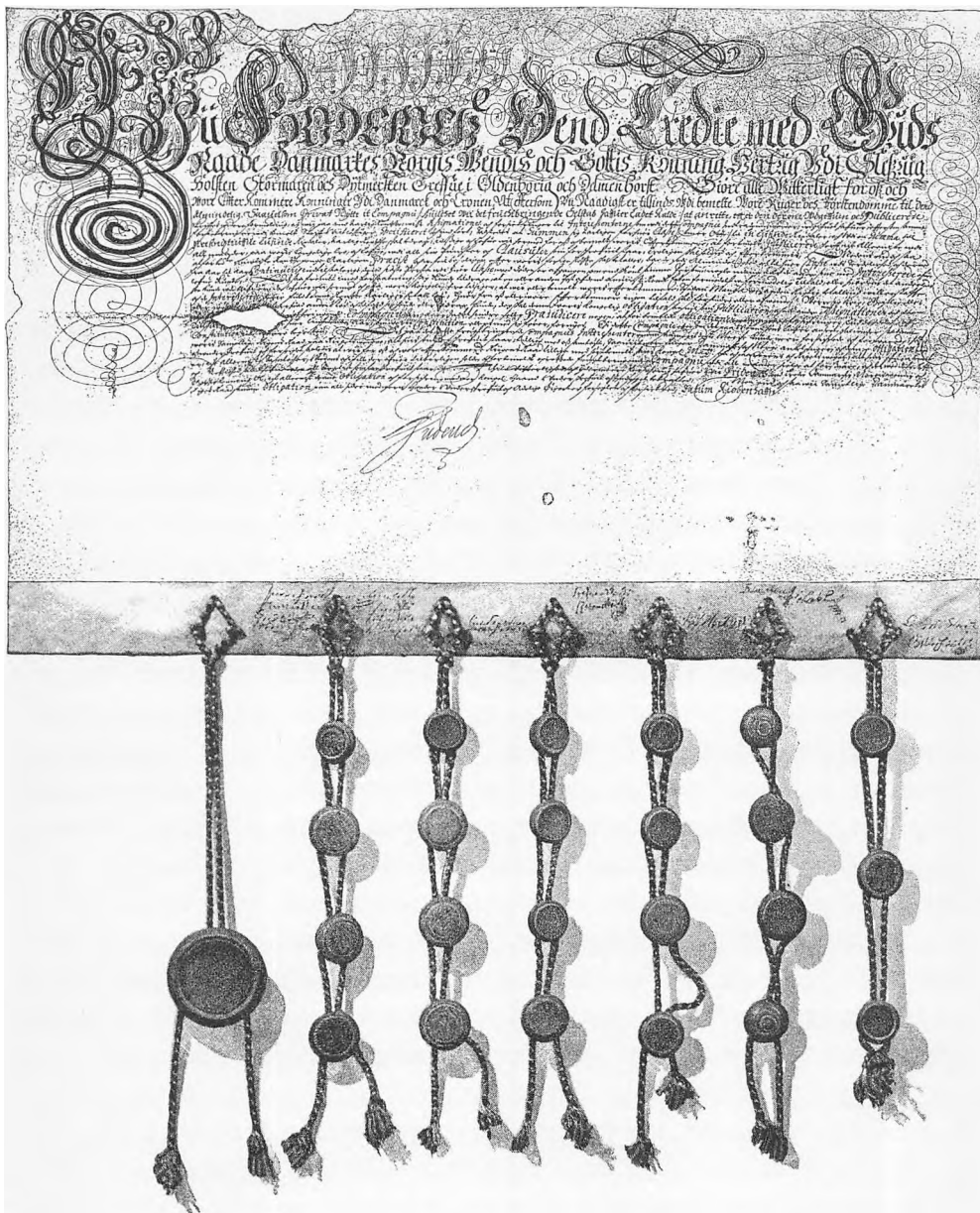
Staten opgav imidlertid ikke Tanken om gennem Forsørgelsesvæsenet at skaffe sig større Pengemidler paa en Gang, og i Slutningen af samme Aarhundrede gjordes et nyt Forsøg, denne Gang med egentlige Livrenter, altsaa en fast og uforanderlig Renteindtægt af indskudte Kapitaler. Kort Tid efter Tontinernes Fremkomst var nemlig Sandsynlighedsberegningen, den første

¹⁾ Mortalitätsstatistik var dengang ganske ukjendt; det første Forsøg herpaa var PETTY'S i 1662 udkomne Political Arithmetic, og først i 1693 udarbejdedes den ældste Mortalitetstavle af HALLEY.

Som Bevis paa, i hvilken Grad man dengang overvurderede den rimelige Afgang ved Dødsfald og dermed Stigningen i Renteindtægt for de Overlevende, kan anføres, at efter Dødelighedstavlerne for Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871 vilde der paa det Tidspunkt, da der efter Klingenberg's Antagelse kun skulde være 1 af 2 000 Interessenter tilbage i første Klasse, være ikke mindre end 449 i Live, og i ottende Klasse 762 i Stedet for 1. Først en Snes Aar senere end paaregnet i Planen vilde Interessenttallet være smeltet sammen til 1.

Om end Dødeligheden kan have været en Del større da end nu, fremgaar det dog tilstrækkeligt heraf, hvor løs og upaalidelig den anstillede Beregning har været.

KONG FREDERIK DEN TREDIES GARANTIBREV TIL »DET FRUCTBRINGENDE SELSKAB«.

Efter Originalen i Rigsarkivet. Maalestok 0,8.

mathematiske Basis for al Forsikring, bleven grundlagt af Franskmændene FERMAT og PASCAL og Hollænderen HUYGHENS, og da den berømte hollandske Statsmand og Mathematiker J. DE WITT paa Grundlag heraf i Aaret 1671 udgav en Afhandling om Livrentetheorien, førtes Ideen praktisk ud i Livet, og der opstod i flere Stater Regjerings-Livrenteanstalter¹⁾, der ligesom Tontinerne aabnede Adgang for Statskasserne til strax at erhverve større Kapitaler og altsaa i Virkeligheden tilvejebragte Statslaan. Dette Exempel efterfulgtes snart af den danske Regjering, idet der i Tiden fra 1690 til 1692 af den danske Kommissair og Konsul ABOE i Holland for Statens Regning afsluttedes et saadant Statslaan paa ialt 856 914 holl. Courant Gylden i Form af en Del Livrentekontrakter med Private, næsten udelukkende Hollændere.

Regjeringen var imidlertid heller ikke denne Gang heldig i sine Bestræbelser. Man foretog nemlig lige saa lidt her som ved Tontineplanen af 1653 nogen rationel Beregning over Levesandsynligheden, men byggede Planen paa et ganske løst Skjøn, uden at man havde Øje for den Væsensforskjel, der er paa en Tontine og en Livrenteanstalt, at hin kunde bestaa, uden Hensyn til, om Dødeligheden blev større eller mindre end beregnet, idet kun Rentens Stigning for Interessenterne blev influeret deraf, medens en Anstalt, der garanterede en bestemt fastsat Renteindtægt, maatte staa og falde med, at den formodede Dødelighed slog til eller ej. Ligesom det derfor er nødvendigt af Hensyn til en Livrenteanstalts Sikkerhed, at Renten aftager, jo større Chance der er for, at Vedkommende lever længe, og altsaa bliver mindre, jo yngre Interessenten er, saaledes maa Rentens Størrelse være nøjagtig bestemt efter, hvor stor Levesandsynligheden for hver Aldersklasse stiller sig. Dette savnede man imidlertid dengang Blikket for. Der ydedes alle Interessenter uden Hensyn til Alder den samme Renteindtægt, hvad naturligvis havde til Følge, at den væsentligste Tilgang bestod af unge Interessenter, der uddøde meget langsommere end paaregnet. Og dernæst udbetaltes der ikke mindre end 12½ % aarlig paa Livstid af den indskudte Kapital, noget der nu til Dags næppe vilde kunne opnaas i Livrente før efter det 60de Aar. Da Staten derfor snart indsaa, hvor lidet rentabelt Foretagendet var, tilbagebetalte den i Aaret 1703 de fleste Indskud med 697 011½ Gylden og beholdt af de 1 159 Interessenter kun 56, hvis Indskud udgjorde 16 900 Gylden, og af hvilke den yngste var 47 Aar, den ældste 67 Aar. Da Afviklingen trods dette trak i Langdrag, afsluttedes Rentekassen i Holland ved kongelig Resolution af

1) Jfr. KARUP Handbuch der Lebensversicherung, Leipzig 1885.

5 April 1725¹⁾, og Udbetalingerne til de sidste Interessenter skete da direkte gennem Statskassen. Den sidste Interessent, Cornelius de Vos, døde først den 27 Juni 1732, 88 Aar gammel.

Et nyt Forsøg paa et Statslaan ved Hjælp af en Tontine gjordes endnu i Slutningen af det 17de Aarhundrede ved Forordning af 17 Marts 1694: *Om Capitaler paa Lif-Rente at optage*. Ordningen var ganske i Lighed med den første Tontineplan; Selskabet skulde bestaa af 700 Portioner paa 100 Rigsdaler, fordelte i 7 Klasser efter 10 Aars Aldersforskjel, og Adgangen stod aaben saavel for Danske som for Udlændinge. Direktionen skulde bl. a. bestaa af Kongens Geheime Raad, Sjællands Biskop, Rector Universitatis og et af Magistratens Medlemmer, og til Sikring af Renterne bestemtes en Del af det stemplede Papirs aarlige Intrader. Da der imidlertid ikke meldte sig et tilstrækkeligt Antal Deltagere, maatte Planen opgives.

II

Foruden disse mislykkede Forsøg fra Statens Side træffer man nu omtrent samtidig de første Spor til private Forsørgelsesforeninger.

Skjønt nærværende Oversigt i det Væsentlige kun beskæftiger sig med de Forsørgelses- og Forsikrings-Institutioner, som — hvad enten de vare oprettede af selve Staten eller ikke — have været garanterede af denne, maa dog nogle af hine private Foreninger omtales nærmere, da de i flere Henseender blev Forbillede for Statens Foranstaltninger.

Initiativet til dem skyldtes Gejstligheden i de protestantiske Lande, idet denne Stand, der efter Reformationens Indførelse havde faaet Ret til at gifte sig, snart havde maattet være betænkt paa at sikre Enkerne, da disse ikke kunde leve af den ringe Pension, som lidt efter lidt bevilgedes dem af Kaldene. Der oprettedes derfor først herredsvis og siden stiftsvis egentlige Selskaber, hvis Interessenter forpligtede sig til at betale en bestemt Sum en Gang for alle eller et vist aarligt Bidrag til Dannelsen af et Fond til Under-

¹⁾ Den indsendte Regnskabsoversigt approberedes af Kongen med disse Ord: »*Wir haben diese Quitanz untergeschrieben. Wir wissen aber nicht, was Wir untergeschrieben; nachdem Wir aber Uns beruffen auf der Cammer ihre Unterschrift, dass Unser Interesse in allem dabey observirt, so haben Wir wie gemeldet alle diese Quittungen unterzeichnet.*«

støttelse af Præsters Enker og undertiden ogsaa deres Børn. I Holland oprettedes det første Enkeselskab af 300 Præster i Aaret 1638; men det varede en Snes Aar, før Exemplet blev efterfulgt i Danmark¹⁾.

Den ældste GEJSTLIGE ENKEKASSE oprettedes FOR SJÆLLANDS STIFT, idet Kongen under 28 Juli 1659 meddelte Konfirmation paa »*Fundation anlangende hvis til Præste-Encher [i Sjællands Stift] er forordnet*«²⁾. Herefter stod det enhver Præst³⁾ i Stiftet frit for at indskyde fra 50 til 200 Slettedaler i Kassen, til hvis Grundfond Kongen skjænkede en Kapital af 1 500 Rdl., hvorhos han tillagde dem alle forfaldne Arveparter, Sjette- og Tiendepenge ved Stiftets gejstlige Jurisdiktion samt de gejstlige Bøder⁴⁾. Enkepensionen begyndte først ved Naadensaarets Udløb og vedvarede, saalænge Enken hensad i Enkestand. Ægtede hun Eftermanden i Kaldet, hvad der var det almindelige, behøvede ingen ny Indbetaling at ske, og Pensionen begyndte paany, naar hun atter blev Enke. Blev Manden dømt fra Embedet, mistede Hustruen sit Krav paa Pension, og det samme gjaldt, naar Enken havde »*weret besofvet, førend hun kom udj Egteskab*« eller var »*berøgtet for Druchenskab, Letferdighed eller andre u-sømmelige gierninger saavelsom enten udj sin husbonds lefvende lifve wed store brølluper, barseler, giæstebuder, ofverdaadighed i Klædedragt eller andre slige maader self hafver gifvet aarsag til egen Armoed, eller oc saa udj sit enche sæde sig i lige tilfald forseer*«. Kunde noget saadant overbevises hende, tilbagebetaldtes den indskudte Kapital. Pensionens Størrelse fastsattes til 40% af Indskudssummen, men kunde efter Direktionens Beslutning saavel forhøjes som nedsættes, hvorved det saaledes blev muligt under ugunstige Forhold at holde Kassen ilive ved at sætte Tæring efter Næring⁵⁾. Kassen bestyredes af Biskopen i Sjællands Stift og Provsten i Sokkelund Herred.

Den næste gejstlige Enkekasse oprettedes for LOLLAND OG FALSTER ved konfirmeret Fundats af 28 April 1694. Det paalagdes herved under Idømmelse

1) Se om de gejstlige Enkekasser H. Ussing, Kirkeforfatningen i de kgl. danske Stater III, 2det Bind, Sorøe 1787.

2) Samme Fundats paany konfirmeret 15 December 1670 og 28 April 1694.

3) Ved Reskr. 9 Februar 1720 tillodes det ogsaa Degne og Klokkere i Stiftet, der havde studeret, at indsætte fra 25 til 200 Sletdaler paa samme Vilkaar som Præsterne.

4) Senere tillagdes der Kassen de Kjendelser, som betaldtes for Fritagelse for aabenbar Skrifte, og 1 Rdl. aarlig af hver Kirke i Stiftet, hvorover Kongen havde Jus patronatus, se aabent Brev af 14 Juli, 24 December 1660 og 24 September 1662; endvidere skjænkede Kongen Kassen Præstegaardene paa Bornholm og Degneboligerne i hele Stiftet, der ved Vakance skulde afhændes til Eftermanden for henholdsvis 100 og 50 Rdl., se Reskr. 8 Maj 1751.

5) Procenten forhøjedes saaledes til 60 i Tiden fra 1720 til 1738, hvorefter den atter nedsattes til 50, Reskr. 9 Februar 1720 og 21 November 1738.

af Mulkt alle Præster, gifte som ugifte, i de sex Provstier i Lolland-Falster at indbetale 1 Rdl. aarlig til Kassen, der under Tilsyn af Stiftamtmanden og Biskopen i Fyens Stift (hvortil dengang Lolland-Falster hørte) bestyredes af samtlige Provster. Enkepensionen, der ej kunde undergives Arrest, beregnedes i det første Aar af Kassens Bestaaen til 4 Rdl., i det andet til 8 Rdl. og i de næste 4 Aar til 12 Rdl. aarlig; derefter fastsattes Hævningens Størrelse for 6 Aar ad Gangen, dog ikke udover 24 Rdl. aarlig. Viste det sig, at Kassen ej kunde bære saa store Pensioner som fastsat for Perioden, vare Enkerne pligtige til at lade sig nøje med en Kvotadel. Pensionen vedvarede, saalænge Enken førte et gudfrygtigt og skikkeligt Levned uden noget aabenbart eller bevisligt Skamrygte, og ophørte ved nyt Ægteskab fra Vielsesdagen. — Denne Enkekasse fik imidlertid langtfra den Betydning som den sjællandske, idet der ikke længe efter oprettedes en Enkekasse for hele Fyens Stift paa bedre og mere favorable Vilkaar (se nedenfor).

For AARHUS STIFT konfirmeredes under 10 November 1703 en gejstlig Enkekassefundats. Enhver Præst i Stiftet, Kapellaner, Rektorer og »*andre Geistlige Supposita*« vare berettigede til at indtræde heri mod aarlig at erlægge 1 Rdl.; udeblev Bidraget i to Aar, fortabtes alt Krav paa Kassen. Senere blev Bidraget forhøjet til 2 Rdl. og Indtrædelsen gjort obligatorisk, ligesom Inddrivelse ved militær Exekution blev tilladt¹⁾. Enkepensionen løber fra Dødsdagen og vedbliver, saalænge Vedkommende hensidder i hæderligt og uberygtet Enke-Sæde. Gifter hun sig atter med en gejstlig Mand, kan denne, om han end ikke er i Stiftet, indtræde i Kassen; men forandrer hun sin Stand : ægter en Verdslig, kan Indskud ej modtages. Pensionens Størrelse skulde i de to første Aar være 8 Rdl., i de tre næste 12 Rdl., derefter fastsattes Størrelsen for 5 Aar ad Gangen, dog at Enkerne maatte finde sig i Afkortning, hvis det var nødvendigt. Forflyttes en Præst til et andet Stift, kan han dog vedblivende betale til Kassen. Bestyrelsen bestod af 5 Provster, valgte paa 5 Aar, under Bispens og Stiftamtmandens Tilsyn.

En hermed væsentlig ligelydende Fundats for VIBORG STIFT konfirmeredes under 29 Januar 1705. Bidraget var ogsaa her 1 Rdl. aarlig og obligatorisk; dog kunde der, hvis 50 Medlemmer ydede 2 Rdl. aarlig, opnaas dobbelt Enkepension for dette frivillige Tilskud. Størrelsen af Pensionen, Betingelserne for at nyde den samt Kassens Bestyrelse var indrettet som for Aarhus

¹⁾ Reskr. 17 April 1739, 31 August 1742 og 4 Oktober 1754.

Stift; kun kan mærkes, at ifølge en i Synoden 1710 fattet Beslutning udbetaltes Pensionen først efter Naadensaarets Udløb.

AALBORG STIFTS gejstlige Enkekasse, hvis Fundats er konfirmeret den 19 August 1707, var ogsaa indrettet efter samme Mønster som den foregaaende. Indtrædelsen er obligatorisk; Bidraget er enten 1 Rdl. eller 2 Rdl. aarlig eller 50 Rdl. en Gang for alle, hvorved opnaaedes samme Hævning som ved aarligt Bidrag af 2 Rdl. Derhos kunde de daværende Enkemænd af Præstestanden ved at indbetale 50 Rdl. sikre deres Børn, indtil disses 20de Aar eller Giftermaal forinden, det samme, som vilde være tilkommet Enken, samt mod samme Indskud sikre andre gejstlige Enker Pension. Som en anden liberal Regel kan nævnes, at Giftermaal med en verdslig Mand ikke forhindrede fortsat Indbetaling til Kassen.

Saalænge der ikke fandtes nogen særlig Enkekasse for RIBE STIFT, kunde dettes Gejstlige indtræde i Viborg Stifts Enkekasse. Stiftet fik sin særlige Enkekasse i Aaret 1716, konfirmeret under 14 April. Indtrædelsen deri var kun for saa vidt obligatorisk, som de gifte Præster strax ved deres Ansættelse i Stiftet maatte erklære, om de vilde indskyde eller ej, da de ellers ikke siden kunde optages; men i Aaret 1747 gjordes det til Pligt for alle gifte Præster at indtræde, hvorhos de, der senere bleve gifte, skulde betale Medlemsbidrag for saa mange Aar, som de i deres Embedstid i Stiftet havde været ugifte¹⁾. Betalingen var oprindelig 1 Rdl. aarlig for en halv og 2 Rdl. aarlig for en hel Enkepension; senere fastsattes Bidragets Minimum til 2 Rdl.¹⁾ Udeblivelse med Bidraget til den bestemte Termin medførte Fortabelse af alt Krav paa Kassen. I de tre første Aar (fra 1720 at regne) gaves der 8 Rdl. aarlig som hel Enkepension, og derefter bestemtes dennes Størrelse for hvert tredje Aar, dog at den normerede Sum ej var bindende for Kassen, hvis Midlerne ikke slog til. Pensionen begyndte først ved Udløbet af Naadensaaaret og ophørte ved nyt Ægteskabs Indgaaelse. En særlig Bestemmelse er den, at dør Enken, førend hun af Enkekassen har nydt tre Gange saa meget som Indskudets Størrelse, maa hendes Børn, om det begjæres, nyde det, som mangler heri; og det tilsvarende gjælder for Børn af Enkemænd, der efter Konens Død vedblivende indbetale til Enkekassen. Da imidlertid de to sidste Regler fandtes for byrdefulde for Kassen, forandredes de i Aaret 1741 derhen, at det kun var Børn under 12 Aar, der ikke havde andre Subsistensmidler, som kunde nyde dette Beneficium, der yderligere blev indskrænket til kun at

¹⁾ Konfirmeret Vedtægt 15 September 1747.

gjælde Faderens fulde Indskudsbeløb¹⁾). Fraflyttelse fra Stiftet berøvede ikke Vedkommende Ret til at fortsætte Indbetalingen, heller ikke Enkens Giftermaal med en Gejstlig; derimod kunde en verdslig Ægtefælle intet sikre hende. Kassen bestyredes af Stiftsprovsten og fire Provster, valgte paa tre Aar, under Stiftamtmandens og Bispens Overdirektion.

For hele FYENS STIFT paabegyndtes Indskud til Enkepension i Aaret 1719; men Fundatsen blev først udarbejdet og konfirmeret den 10 August 1722. Den er væsentlig indrettet efter den sjællandske Enkekasses Mønster, men er i det hele mere liberal mod Interessenterne. Oprindelig var Indtrædelsen frivillig, og kun Præster, Rektorer, Sognedegne og de Klokkere i Kjøbstæderne, der tillige vare Kateketer, berettigede til at være Interessenter. Men i Aaret 1759 gjordes Indtrædelsen til Pligt, baade for gifte og ugifte, hvilket kunde fremtvinges ved Gjældsforfølgning, hvorhos Skoleholdere fik Tilladelse til at indtræde²⁾). Indskudet bestod oprindelig i Kapital fra 25 til 200 Sletdaler, for hvilket det dog var tilladt at udstede Obligation, og hvorpaa der kunde betales Afdrag paa mindst 10 Rdl. Senere tillodes det at indbetale 5 eller 10 Rdl. aarlig i 15 Aar til en enkelt eller dobbelt Portion³⁾). Døde Manden, før Gjælden var indfriet, toges det manglende af hans Stervbo, og om fornødent afkortedes det i Enkepensionen. Denne bestod af 40% aarlig af den indskudte Kapital og af 20 eller 40 Sletdaler, hvis der var sket Indskud i 15 Aar af 5 eller 10 Rdl. Pensionen begyndte ved Naadensaarets Udlob og ophørte ved nyt Ægteskab, men gjenopvaagnede, naar Vedkommende atter blev Enke, uden at nyt Indskud af den anden Mand var gjort, og uden Hensyn til, om denne var gejstlig eller verdslig, naar Enken blot levede ærlig og ikke forandrede den lutherske Religion. Giftede en Enkemand sig atter, skulde han oprindelig betale fuldt Indskud for den anden Hustru, men senere nedsattes dette til det halve³⁾); betalte han aarlige Afdrag i 15 Aar, skulde han for den anden Hustru kun indbetale de Afdrag, der manglede i de 15 Aar, før Ægteskabet blev indgaaet. Forflyttelse fra Stiftet var uden Virkning paa Kravet mod Enkekassen. — Yderligere var det bestemt, at der kunde gjøres Indskud af indtil 200 Sletdaler for Børn, der vare gebrækkelige, blinde, stumme, uden Forstand, paralytiske og af Naturen ubekvemme til at lære og gjøre noget, og disse nød da samme Pension som Enken, saalænge de vare ugifte, og tillige i deres Ægteskab, hvis det skjønnedes fornødent. — Kassen bestyredes af Biskopen og samtlige Provster. Af Hensyn til den

1) Reskr. 4 August 1741.

2) Konfirmation 7 December 1759.

før omtalte Lolland-Falsterske Enkekasse bestemtes det, at der skulde holdes særlig Bog over de til denne Del af Stiftet hørende Indskud, saa at det i Virkeligheden var to Enkekasser, forenede under en Bestyrelse.

Sluttelig kan anføres, at der i *Norge* oprettedes to gejstlige Enkekasser, for Aggershus Stift den 29 December 1732 og for Christianssands Stift den 21 September 1736, væsentlig paa samme Vilkaar som den sjællandske Enkekasse, dog at Mænd over 60 Aar vare udelukkede.

III

Medens saaledes den gejstlige Stand var bestræbt for ved egne Midler at sikre de efterladte Enker nogen Pension, kjendtes i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede noget saadant ikke for den øvrige Embedsstands Vedkommende, og det var her Staten, som alene maatte sørge for Underholdet af de verdslige, civile som militære, Embedsmænds Enker og Børn. Ganske vist var det i hvert enkelt Tilfælde overladt til Kongens Forgodbefindende, hvad der kunde gives i Pension, idet der dengang ikke var nogen lovbestemt Ret til en saadan, og den samlede Pensionsbyrde kunde derfor til en vis Grad reguleres efter Statskassens Tilstand. Men da Pengemidlerne vare faa, følte desuagtet Pensioneringen som en tung Byrde for Statskassen, der først senere henlagde visse Indtægter til Afholdelsen heraf¹⁾.

Det af de gejstlige Enkekasser givne Exempel ledede da Tanken hen paa at formindske denne Byrde ved at opfordre de verdslige Embedsmænd til selv at yde deres Medvirkning til Enkeforsørgelsen. Imidlertid ansaas det ikke tilraadeligt, at en Forsørgelseskasse, der skulde omfatte et betydelig større Antal Interessenter end de lokale Stifts-Enkekasser, oprettedes som et privat Foretagende, over hvis rette Ledelse Regjeringen ingen afgjørende Myn- dighed kunde have. Og dertil kom, at den Ordning, som hine Institutioner af Forsigtighed havde indført, at lade Enkepensionernes Størrelse variere efter Kassens Tilstand, i høj Grad forringede Betydningen af Forsørgelsen, medens det paa den anden Side ansaas ugjærligt at love en bestemt uforanderlig Renteindtægt, medmindre Staten traadte til og garanterede Overholdelsen af denne Forpligtelse.

¹⁾ Se Foundation af 19 Juli 1712 »angaaende Det Kongel. Danske Postvæsens Indkomsters aller naadigste Henleggelse og Perpetuation til det i Ost-Indien begyndte og til Hedningernes Omvendelse intenderende gode Verk, saa og til gamle, fast udlevede Betiente samt fattige nodlidende Enker og u-nyndige Fader- og Moderløse Born, hvis Mænd eller Forældre i Kongens Tieneste have gjort sig meriterede.«

Saaledes fremvoxede efterhaanden de statsgaranterede Forsørgelseskasser, der i Tidernes Løb udvikledes og omformedes indtil den Skikkelse, den nuværende fuldstændige Livsforsikringsanstalt har.

Som naturligt var, maatte Militæretatens Embedsstand først og fremmest være Gjenstand for Regjeringens Omsorg. Dels var denne Stand meget talrig, da de krigerske Tider medførte Nødvendigheden af en stor Krigsmagt, dels vare de militære Embedsmænds Enker og Børn særlig udsatte for at miste deres Forsørgere i en ung Alder, naar disse, som det i Datidens Sprogbrug hed, »bleve for Fienden«, saa at deres Understøttelse repræsenterede den langt overvejende Del af hele Pensioneringen. Desuden var det for denne Stands Vedkommende mindst besværligt at kontrollere, hvorvidt Indtrædelse virkelig fandt Sted og i hvilket Omfang.

Støttet paa disse Betragtninger oprettedes da ved kgl. Anordning af 3 Juni 1707¹⁾ den første Stats-Enkekasse, benævnt OFFICIER-ENKE-CASSEN.

Det kunde synes mærkeligt, at overhovedet Tanken om Enkekasser saa tidlig blev virkeliggjort og i saa stort et Omfang, medens det varede næsten hundrede Aar, før de første Forsøg paa Livsforsikring fremkom herhjemme. I Virkeligheden hviler nemlig Beregningen af Enkepension paa langt flere usikre Forhold, end Tilfældet er ved Livsforsikring. Men Sagen var den, at man i hine Tider almindeligvis slet ikke havde Øjet aabent for saadanne Vanskeligheder og indrettede Enkekasserne efter et ganske uvidenskabeligt, løst Skjøn, der saa godt som altid i Tidens Løb viste sig uholdbart.

Officers Enkekassen er et talende Bevis for, hvor uklart og primitivt man dengang greb Sagen an.

I Indledningen til Forordningen udtales, »at som Officier Standen er en Profession, der meere bør være Ære- end Pengekier, Hvoraf ofte følger, at mange efter deres Død sig ingen Middel til deres efterladte Enckers Nødtørft efterlader, det derfor vilde være sømmeligt, at de Encker, hvis Mænd til Landers og Rigers Tienneste af tro og ærlig Nidkierhed deres liv tilsadte, efter deres Død (naar de ey bemidlede vare) nyder noget til Ophold, da paa det Enhver Ærekiær Officier som waaver liv og Blod for Vores Tienneste, og ick efterlader sig de Vilkor at hands Encke efter hands Død der af kand leve, maa vide, at Vores Kongelig

¹⁾ Originalen er indført i Krigs-Kancelliets Protokol over udfærdigede Expeditioner for Aaret 1707 Nr. 556, aftrykt i Rosenstand Goiskes militære Reskripter.

Naade sig endog til hands efterlevende Encke og Børn strecker, ja for at gjøre ald Wærdens bekiendt, at Vi bær Kongelig Naade og Omsorg for eenhver der gjør Os troe og reddelig Tienneste, saa at hands Encke efter hands Død kand conserveris, have Vi allernaadigst for got befunden Een Cassa, hvoraf Ubemidlede og fattige Officier-Encker deres Underholding kand nyde, at lade indrette.^a

Som Grundfond for Kassen skulde der af enhver (gift og ugift) militær Betjent indtil Fændriker, Underkonduktører og Fyrværkere inkl. i alle Dele af Kongeriget, indbetales det første Kvartals Gage ved Ansættelsen og Forbedringsgage ved Avancement samt den fulde Gage for den Tid, en Officer udebliver efter udløben Orlov, hvorhos alle militære Straffebøder tilfaldt Kassen. Dernæst gaves der *»af sær Kongelig Naade à parte«* en Foræring, hvorhos det sagdes, *»at Vi ingenlunde tvivle paa, at jo Eenhver Høy Officier, som derom vorder besøgt, af Christelig Kierlighed til dette Wercks desto bedre Fremgang, der til een liden gave giver.«*

Men ved Siden heraf kunde der gjøres særlige Indskud paa den Betingelse, at der i sin Tid svaredes Enken visse Procenter deraf.

Kassens Formaal var nemlig et dobbelt. Dels ydedes der Enkerne en Pension, hvis Størrelse ikke forud var bestemt, men var ganske afhængig af Kongens Førgodtbefindende, og hvortil de ved Indeholdelse i Gager, militære Bøder samt frivillige Gaver indkomne Beløb tjente til Grundfond, — en Ordning, der altsaa var aldeles analog med de gejstlige Enkekassers, hvor der heller ikke gaves Interessenterne Krav paa et bestemt Pensionsbeløb for Enkerne. Dels fik de, der yderligere indskjød en særlig Kapital, et Tilsagn om, at Enken, eventuelt Børnene i dennes Sted, efter Forsørgerens Død skulde nyde en bestemt Procentdel af Indskudssummen, uden at Kassens Tilstand skulde gjøre nogen Forandring heri.

Den første Bestemmelse var imidlertid ved Foundationen bunden til en meget væsentlig Indskrænkning, idet Gage-Dekurtering kun skulde finde Sted, *»saalænge den allerhøyeste Os freedelige Tider forleener«*. Da derfor Krigen udbrød et Par Aar efter, faldt Indeholdelserne ifølge kgl. Resolution af 19 Oktober 1709 bort, hvorved Enkekassen saaledes mistede sin Hovedindtægt. Først efter Krigens Slutning indførtes paany fra 1 Januar 1721 Indeholdelse i Officerernes Gage, dog kun af første Maaned- og Forbedringsgage samt Halvparten ¹⁾ af Gagen, naar Vedkommende rejste i eget Ærende ²⁾.

¹⁾ Forandret til $\frac{1}{4}$ af Gagen ved kgl. Resolutioner af 27 Februar og 26 Marts 1732.

²⁾ For yderligere at ophjælpe Kassen henlagde Kongen ved Resolution af 4 April 1730 en Del af Indtægterne fra Gaarden Oldesholde til samme.

For Danmarks Vedkommende bestemtes dette ved kgl. Resolution af 3 Januar 1721. I Norge indrettedes der imidlertid nu en særskilt *Officier Enke Cassa* ved kgl. Reskript af 1 December s. A., til hvilken henlagdes lignende Gageindeholdelser og Bøder vedrørende norske militære Betjente, og hvis Bestyrelse skulde varetages af Direktionen for Qvæsthuis-Cassen. Det opsamlede Fond skulde anvendes til Officers-Enkers og -Børns Pensioner, hvis Størrelse hver Gang skulde bestemmes af Kongen.

Den anden, egentlige nye Bestemmelse for den danske Kasse om Pensioner for Enker ved særlige Indskud var ogsaa meget ufuldkommen. Der fastsattes intet bestemt Beløb for Indskudet, der saaledes kunde være saa stort og saa ringe, som man vilde, ligesom det ikke gjordes til Pligt overhovedet at indbetale noget, idet Anordningen nøjedes med at udtale, at Kongen ikke tvivlede paa, at Officererne ved deres Ægteskabs-Indgaaelse vilde betænke Kassen »*med een Tilskud og Kiendelse, efter Stand og Vilkor.*« Der ydedes i alle Tilfælde Enken i Pension 5% af den indskudte Kapital i det første Aar, 6% i det andet, 7% i det tredje, 8% i det fjerde, 9% i det femte og siden fremdeles 10% aarlig, saalænge hun forblev ugift, uanset Interessenternes forskellige Alder og Aldersforskjellen mellem Ægtefællerne, og uden at der ved Indtrædelsen krævedes Bevis for Forsørgerens tilfredsstillende Helbredstilstand. Endelig skulde Kassen, naar en Interessent havde været to Gange gift, yde den anden Hustru Halvparten af den Enkepension, som den første vilde have faaet, uden at nyt Indskud gjordes ved det andet Ægteskabs Indgaaelse.

Børneforsørgelsen var rent subsidær, idet der kun ydedes Børn Understøttelse efter Enkens Død, hvilken Understøttelse svarede til Halvdelen af Enkepensionen og ophørte med Børnens 15de Aar. Havde Manden været to Gange gift og efterladt sig Børn af begge Ægteskaber, var det kun Børnene af første Ægteskab, der efter Enkens Død fik Halvdelen af hendes Pension, og fandtes der kun Børn af sidste Ægteskab, hjemfaldt Pensionen ved Enkens Død strax til Kassen.

Det ved Indeholdelse af Gage gjorte tvungne Indskud følte af Officersstanden som en tung Byrde, der næppe tillod den at gjøre yderligere frivillige Indskud¹⁾, og da der under Krigen kun tilflød Enkekassen ubetydelige Beløb ved militære Straffebøder, kan det nærmest siges, at hele Institutionen var suspenderet, indtil den paany vakttes til Live fra 1 Januar 1721. Men heller

¹⁾ Paa Grund af de yderst mangelfulde Arkivalia er det umuligt at faa nærmere Underretning herom.

ikke i den paafølgende Tid synes den frivillige Pensionskasse at være blevet benyttet — noget, der for øvrigt ikke kan undre, da de 5 à 10 Procent, Kassen lovede i Enkepension af de hertil betalte Indskud, i Virkeligheden var meget lidt. Alt, hvad der opnaaedes ved Institutionen, var derfor alene en tvungen Medvirken til Statens ulovbestemte Pensionering af Enkerne.

Som det fremgik af § 1 i Anordningen af 1707, var det kun Landmilitær-Etaten, for hvem Enke- og Pensionskassen var bestemt. For Sø-officerernes Vedkommende bestemtes der i Aaret 1723¹⁾, at der af deres Gager skulde indeholdes det samme som fastsat for Landofficererne ved Rskr. af 3 Januar 1721, for at danne et Grundfond til en særlig Enkekasse, hvorimod der ikke bestemtes noget om en Pensionskasse med frivillige Indskud, rimeligvis fordi Erfaringerne fra Landetatens Anstalt ikke opmuntrede dertil. Efterat det i Aaret 1724²⁾ var blevet bestemt, at de i Søetaten faldne Straffebøder skulde tilfalde Søofficers-Enkekassen, tog denne sin Begyndelse fra 1 Januar næste Aar.

Da Landmilitær-Enkekassen væsentlig kun fik Tilskud ved de tvungne Indbetalinger, viste den sig imidlertid snart ganske ude af Stand til at udrede Pension til det store Antal Enker, der meldte sig, uagtet Pensionens Størrelse som anført vilkaarligt kunde bestemmes af Kongen, og for at formindske denne Byrde fandt der snart en Omordning Sted, sigtende til at fremme den frivillige Pensionering af Enkerne, hvorved Pensionerne uden særligt Indskud kunde indskrænkes noget. Dette skete ved »*Foundation til en nye PENSIONS-CASSE FOR LAND-MILITAIR-ETATENS ENKER OG BØRN, som i Kiøbenhavn skal oprettes, og med den forrige Land-Officier-Enke-Casse combineres*«, dateret Hirschholm den 22 Maj 1739³⁾.

I Indledningen udtales det, at om end »*Land-Officier-Enke-Cassen vel og nu saaledes findes forbedret og forøget, at den allereede bestaaer af en temmelig god Capital; Saa er det dog at beklage, at de fattige Officier-Enkers Antall nu omstunder des værre er saa stort, at Cassens samtlige, saa vel visse som u-visse Indkomster, ikke eengang findes tilstrækkelig nok til at kunde bestriide de allereede af Os Allernaadigst bevilgede Pensioner, og langt mindre komme de mange endnu om Pension søgende fattige Officier-Enker til Hielp, med mindre de, med saa megen Fliid og Omhu, hidindtil samlede Capitaler skulde angribes, og denne*

1) Kgl. Befaling, kommuniceret ved Skrivelse af 5 Oktober 1723.

2) Rskr. 27 Marts 1724.

3) Foundationens Titel bestyrker den før fremsatte Formodning, at frivillige Indskud til Enkeforsørgelse ikke tidligere havde været benyttede; i modsat Fald vilde Udtrykket: »en nye Pensions-Casse, som skal oprettes og combineres med den forrige Enke-Casse«, være ganske misvisende.

gandske Indrætning derved Tiid efter anden gaae til Grunde; Des Aarsage have Vi da, til sligt endnu betimeligen at forekomme, og paa det tillige Vore samtlige kiære og troe Officerere af Land-Staten, maatte opmuntres til med saa megen des større Nidkiærhed, efter allerunderdanigst Pligt, altiid at findes redbonne til, deres Liv og Blod, for Vores Tieneste, at vove og opoffre, naar de vare forvissede om, at, efter deres dødelige Afgang, deres sig efterladende Enker, ja end og ved samme Leylighed deres Børn, ikke skulle fattes den nødtørftige Subsistence, af særdeles Kongelig Mildhed og Naade, været betænkte paa, de ved forbemeldte allereede oprettede Land-Officier-Enke-Casse giorte Anordninger, endnu didhen at forandre og forbedre, at efterdags, ungefær paa den Maade, som ved andre Civil-Statens Enke-Casser er indført, en Pensions-Casse for Land-Militair-Statens Enker og Børn maae indrettes, og med bemeldte Land-Officier-Enke-Casse combineres, samt at udi samme Pensions-Casse maae og skal antages visse Indskudde, af hvilke den Indskydendes Enke eller Børn, i sin Tiid, kunde nyde et tilstrækkeligt Udbytte, som en Pension til fornøden Subsistence.»

Henvisningen til de andre Enkekasser for Civiletaten sigter navnlig til to da nylig ad privat Vej oprettede og ikke af Staten garanterede om end af Kongen konfirmerede Enkekasser, væsentlig bestemte for den Del af Embedsstanden, der ikke tidligere havde haft særlig Enkekasse. Den første var GEISTLIG OG VERDSLIG ENKEKASSE I JYLLAND, ogsaa kaldet *Aalborg publique Enkekasse*, hvis Fundats konfirmeredes 13 Januar 1736. Heri kunde enhver af den gejstlige og civile verdslige Stand i Jylland indtræde paa Betingelse af, at de ej vare over 50 Aar¹⁾, samt at de »*havde deres Helbred*«. Det er her første Gang, at Fordringen om Helbred er opstillet. Men hvor lidet betydende dette var, ses af, at Attesten herom ikke udstedtes af nogen Læge, men af tre Øvrigheds personer eller Præster. Indskudet var fra 25 til 200 Rdl. og en hel Portion regnedes til 100 Rdl. Om ønskedes kunde der for Halvdelen af Indskudet udstedes Obligation. Dør Manden, før Obligationen er indfriet, og kan fuld Dækning ikke faas i Boet, afkortes det manglende i Pensionen. Udeblev Renterne af Obligationen i to Aar, fortabtes al Ret. Gifter en Enke sig igjen, betales der kun halvt Indskud for hende, og det samme gjælder, naar en Enkemand indsætter for den anden Hustru. — Af de giorte Indskud gaves der 40% aarlig i Enkepension, dog at Afkortning kunde finde Sted efter Kassens Tilstand og Pensionisternes Antal. Pensionen begynder fra Mandens Dødsdag og vedvarer, saalænge Vedkommende viser ærlig og

¹⁾ Indtil Udgangen af 1735 kunde ogsaa Personer under 60 Aar indtræde, dog kun med en enkelt Portion.

skikkelig Opførsel i sin Enkestand; den ophører ved nyt Ægteskab og gjenopvaagner kun, naar hun atter bliver Enke uden at nyt Indskud bliver gjort, saafremt den anden Mand var en Enkemand, der havde gjort Indskud for den første Hustru. Bortflyttelse fra Jylland medfører ikke Tab af Ret til Enkepension. Direktionen bestod af Stiftsprovst og Sognepræst ved anden Hovedkirke samt Magistraten i Aalborg¹⁾.

Den anden omtrent samtidig oprettede Enkekasse, hvis Fundats blev konfirmeret den 30 April 1736, kaldtes oprindelig *Enke Casse for Civile Betientere i Dannemark*, men blev kort efter ved Extensionsplan af 19 December 1738 udvidet og benævnet ENKE CASSA FOR ADSKILLIGE STÆNDER *udi Dannemark og Norge samt Fyrstendømmene Schlesvig og Holsteen*. Den oprettedes af Betjente ved Søetatens Kommissariat og Holmen og var oprindelig kun bestemt for kongelige og andre faste Betjente (dog ikke for dem, der havde Adgang til den militære Enkekasse²⁾). Indskudets Maximum var 200 Rdl. Betingelsen for at indtræde var, at Vedkommende var under 60 Aar³⁾, efter 1738 kun højst 55 Aar, samt var frisk og sund. For hele Indskudet kunde der udstedes Obligation, der skulde afdrages med 10 Rdl. halvaarlig; desuden skulde der erlægges en Præmie af 5 Rdl. (efter 1738 6 Rdl.). De øvrige Regler med Hensyn til Obligationens Indfrielse, Udeblivelse med Renter og Afdrag, Forflyttelse og Pensionens Størrelse vare væsentlig de samme som i Aalborgers Enkekassen. Derimod var det særlig bestemt, at Indskud kunde ske for andre end Konen, f. Ex. for Moder, Børn, Søstre eller andre uberygtede ugifte Kvinder; dog indskrænkedes dette atter i 1738 til kun at gjælde egentlig Enkepension. Ved nyt Ægteskab betaltes kun halvt Indskud, og var den anden Hustru ved Ægteskabets Indgaaelse i Hævning, kun en Femtedel. For Børnenes Vedkommende vedblev Pensionen, saalænge de forbleve ugifte⁴⁾.

De i 1739 indførte Forandringer i Landmilitær-Enkekassen vare væsentlig af samme Art som de nysnævnte. Medens der oprindelig ikke kunde ind-

1) Nærmere forklaret ved kgl. Konfirmation af 4 Oktober 1748. Kassen lukkedes paa Grund af sin daarlige Forfatning 1833 og ophævedes ved Lov af 11 Marts 1851, se herom nedenfor.

2) Efter Extensionen i 1738 kunde tillige Søofficererne, en Del militære Bestillingsmænd samt adskillige udenfor Embedsstanden som fornemme Handelsmænd, Apothekere, Boghandlere o. s. v. indtræde i Kassen.

3) I de første 6 Maaneder kunde dog ogsaa ældre end 60 Aar optages.

4) Nærmere forklaret ved kgl. Konfirmation af 16 Februar 1740, 15 April 1743, 13 August 1745 og 26 April 1747. Kassen lukkedes paa Grund af Underbalance allerede den 29 Marts 1754 for nye Interessenter, idet Pensionerne da kun kunde udbetales med 15% i Stedet for 40% og forandredes under 18 Maj 1804 til en »*Understøttelses-Anstalt for trængende Efterslægt af Medlemmerne i den ophævede civile og adskillige Stænders Enkekasse*«.

skydes nogen Kapital for Børn, idet disse kun traadte i deres afdøde Moders Sted¹⁾, blev det nu tilladt at indbetale til en selvstændig Forsørgelse for dem af samme Størrelse som for Enken. Indskudets Størrelse blev derhos nærmere bestemt, nemlig fra 100 til 1000 Rdl., hvorhos det som Betingelse for at indtræde krævedes, at Manden hverken var syg eller sengeliggende. Denne Fordring fik noget større Betydning end i de to private Enkekasser, idet der krævedes Attest herom fra en bekjendt troværdig Medicus samt fra Præsten, eventuelt den kommanderende Chef. Kunde kontant Indbetaling ikke præsteres, blev det tilladt at give Obligation for hele Indskudet mod Pant i Gagen. Var Indløsning ikke sket inden Døden, og Dækning ej kunde faas i Boet, afkortedes det manglende i Pensionen. I Modsætning til den tidligere Regel, hvorefter den anden Hustru, uden at nyt Indskud skete, nød Halvdelen af, hvad den første Hustru vilde have faaet i Enkepension²⁾, bestemtes det nu, at der ved andet Ægteskab skulde ske nyt Indskud, dog kun Halvdelen af det oprindelige.

Pensionen udbetaltes halvårlig og bestod i 40% af Indskudssummen beregnet fra Dødsdagen. Enken nød Pension i sin Enkestand, naar hun ved Attest fra sin Skriftefader beviste, at hun førte et kristeligt Levned; indgik hun paany Ægteskab, fik hun som sidste Udbetaling et helt Aars Pension endnu. Børnenes Pension udbetaltes til Formynderne mod disses Attest om god Opførsel m. v., og ophørte med det fyldte 24de Aar.

En vigtig Bestemmelse indeholdes i Art. 3, hvor det hedder, at *»det efterdags ikke maae tilstædes nogen Ober-Officier, fra den Høyeste indtil den Nedrigste, sig udi Ægte-Stand at begive, med mindre han først beviiser, for sin tilkommende Hustrue, til denne Pensions-Casse at have gjort Indskud, som forhen meldt er, fra 100 til 1000 Rdl.»*

Dette er nemlig det første Forsøg paa at indføre en lovbefalet Enkeforsørgelsespligt.

For de andre Militær-Betjente, der ikke behøvede nogen speciel Tilladelse til at indgaa Ægteskab, nøjedes man med at bestemme, at hvis Indskud ej fandt Sted senest 3 Maaneder efter Bryllupet, skulde der erlægges skadesløs Rente fra Vielsesdagen, hvorhos det udtaltes, at Forsømmelse med at sikre Hustru og Børn i Kassen berøvede disse al Mulighed for nogensinde at erholde nogen Pension enten af denne eller andre Kasser. — Da det var at forudse, at Pensionskassen, særlig i Begyndelsen, og dersom mange

¹⁾ Jfr. Fd. 1707 §§ 7 og 9.   ²⁾ Fd. 1707 § 9.

Forsørgere inden kort Tid døde, ikke vilde kunne bestride saa store Pensioner som var lovet, alene ved Renterne af Indskudene, blev det af Kongen tilladt, »at hver Maaned et lidet Lotterie til Beste for bemeldte Casse maae trækkes.«

Til Slutning paalægges det de kommanderende Chefer eftertrykkeligen »alle under deres Commando staaende Ober-Officerere og andre Vedkommende at animere og formane, denne saa favorable Leylighed, til deres Hustruers og Børns Conservation i fremtiden, vel at eftertænke, og i saadan henseende sig derfor, af yderste Evne, nu at angribe, og de herudinden tilladte Indskudder, saaledes som enhver dertil haver Formue og Christeligt Hiertelaug, ufortøvet at gjøre, paa det ellers deres fattige Hustruer og Børn ikke i sin Tiid skulle have Aarsage til over deres Haardhed at sukke, og deres øvrige Livs Tiid i Mangel og Elendighed at tilbringe.«

De her givne Regler vare saaledes kun nærmere, men for Interessenterne gunstigere Bestemmelser af de Punkter i Fd. af 3 Juni 1707, der angik Enkepension mod særligt Indskud. Derimod forandredes intet med Hensyn til Anvendelsen af Maanedsgagerne og den øvrige Grundfond til Udredelse af Pensioner efter Kongens nærmere Bestemmelse, og da disse Pensioner allerede paa et tidligt Tidspunkt slutte alle de dertil henlagte Midler, var der ingen Udsigt til, at dette med Tiden skulde forandre sig, saaledes at der blev noget tilovers herfra til Hjælp for Enkepensioner og Børneforsørgelser efter skete Indskud. Indtægterne af Lotteriet kunde ikke blive noget betydeligt, og man dannede sig snart den Forestilling, at den eneste Mulighed for, at Kassen kunde bestaa, var at Interessenternes Antal forøgedes betydeligt.

Ved Extension af 25 April 1740, altsaa næppe et Aar efter den forrige Foundations Fremkomst, bestemtes det derfor, dels at Fristen til at indtræde i Kassen for de Landmilitære forlængedes med et Aar, dog mod Rentes Erlæggelse, hvilket ogsaa gjaldt for yderligere Forøgelser af alt gjorte Indskud, dels at enhver dansk Undersaat, af hvad Stand og Kondition han end maatte være, saavel som alle andre uden nogen Exception vare berettigede til at indtræde og nyde samme Fordele som de oprindelige Interessenter; dog at der af alle, ikke til Landmilitær-Etaten hørende Personer skulde betales 10% Rekognition af Indskudssummen, hvorhos Sundhedsattest skulde præsteres ligesom for Militære. For Embedsmændenes Vedkommende tillodes det for Indskudet at give Obligation mod Pant i mindst $\frac{1}{4}$ af Gagen og øvrige efterladende Midler, medens de, der ikke vare Embedsmænd eller af Kongen salaredes, maatte betale kontant eller stille tilstrækkeligt Pant eller »i dessen Mangel suffisant og fornøvelig Caution«. Sluttelig tilsiges Fritagelse for Arrest samt for Be-

taling af Sjette- og Tiendepenge af Pensionerne, ligesom Kongen »*allernaadigst har villet forsikkre og derfor garantere, til alle og hver Indskydendes desto bedre Sikkerhed, at deres Enker og Børn, alle Tiid, rigtig og i rette Tiid, og uden ringeste Afkortning, de dennem, efter Vores Allernaadigste Foundation, tilkommende Pensioner, skulle nyde, og samme ingen vorde betaget eller fravendt, ved nogen slags Tilfælde, hvor u-formodentlig det og maatte være eller optænkes kunde.*«

Som ovenfor berørt havde Søofficersstanden i 1725 erholdt en selvstændig Enkekasse. Men da det paa Grund af Søofficerernes ringe Antal kun langsomt blev muligt at opsamle en tilstrækkelig Kapital til Enkepensioneringen, indtraadte adskillige Søofficerer i den før omtalte Enkekasse for adskillige Stænder, hvortil Adgangen var blevet dem aabnet ved Extensionsplanen af 1738, uagtet det i dennes § 4 var bestemt, at naar en Søofficer faldt i Krigen, fik Enken i Stedet for Pension kun de indbetalte Indskud og Præmier tilbagebetalte med 5% Rente. Da Landmilitær-Enkekassen udvidedes til de andre Stænder, tillodes det ved kgl. Resolution af 6 Februar 1741 Søofficererne at indtræde, skjønt Fristen for de gifte var udløbet, mod at svare Rente af Indskudet fra Vielsen samt 10% i Rekognition. Efter en Del Forhandling bestemtes det imidlertid kort efter¹⁾, at denne Rekognition skulde bortfalde mod at fremtidig Bøderne og Indeholdelse af Gagen for Søofficerer samt det alt opsamlede Fond af 3 783 Rdl. 3 β indgik i Landmilitær-Enkekassens Formue, der da var 60 000 Rdl.²⁾ Samtidig bestemtes, at ingen Oberofficer ved Søetaten maatte indgaa Ægteskab, før han havde gjort Indskud af mindst 100 Rdl. til Enkekassen.

Hermed var der givet Kassen den Skikkelse, som den beholdt indtil sit Ophør³⁾, da den afløstes af den almindelige Enkekasse i Aaret 1775. Med de Erfaringer, der nu staa til Raadighed, var det en given Sag, at en saadan Enkekasse umuligt kunde betale sig. At dette aldeles ikke gik op for Datiden, laa dels i den almindelige Ukyndighed om alle herhenhørende ratio-

1) Kgl. Resolution af 24 April 1741.

2) Hvor lidet betydende Søofficers Enkekassen har været, ses af, at den samlede Indtægt i hele Tidsrummet fra 1725 til 1741 var c. 7 000 Rdl., og at der i Pensioner kun var udbetalt c. 3 400 Rdl. til 5 Enker. Ved Ophævelsen af Kassen overtog Sø-Kvæsthus-Kassen Afholdelsen af tre resterende Pensioner paa ialt 230 Rdl. mod et Kapitalindskud af 340 Rdl.

3) Af Lovbestemmelser, der vedrøre Kassen, kan nævnes Rskr. 6 December 1717, 7 Januar 1752, 24 Maj 1765 og 20 December 1770, alle vedrørende Beneficium paupertatis for Enkekassen; endvidere Rskr. 30 Juli 1757 om Indskud for gifte Underofficerer, der avancere til Oberofficerer, samt Rskr. 3 December 1763, at Ægteskabstilladelse ikke maa gives Officerer af de gevorbne Tropper, med mindre de have gjort kontant Indskud fra 300 til 1000 Rdl. i den militære Enke-Pensions-Kasse.

nelle Grundbegreber, der paa Forhaand udelukkede Foretagelsen af Opgjørelser, som maatte have aabnet alles Øjne, dels i den stadig vedblivende Sammenblanding af Pensions- og Forsørgelsesfonden, hvis Midler ikke ses at have været opførte hver for sig. Da Kapitalerne i Tidens Løb ikke voxede paa en til Udgifterne svarende Maade, tilskrev man dette mindre væsentlige Mangler ved Foundationen, uden at det gik op for Direktionen, at kun en radikal Forandring af hele Principet kunde redde Kassen. Det viste sig nemlig snart, at Bestemmelsen om, at der kun betaltes halvt Indskud for anden Hustru, havde til Følge, at mange undlod at indskyde ved første Ægteskab, og først indtraadte, efter at de en eller flere Gange vare blevne Enkemænd, hvorved Kassen led dobbelt Tab som Følge af Mandens højere Alder og den større Aldersforskjel mellem Ægtefællerne. For at raade Bod herpaa bestemtes det ved Forordning af 20 Juli 1757, at hvis der ikke var sket Indskud for den første Hustru, skulde der ikke kunne indskydes for senere Hustruer, dog at de da levende gifte, som vare i det Tilfælde, fik Lov til at indtræde mod at betale 5% fra første Vielsesdag, for fattige Officerers Vedkommende dog kun fra sidste Bryllupsdag. Samtidig indskjærpes det, at Sundhedsattesterne for Civile, der ofte vare udstedte af ganske ukjendte Personer og derfor ikke altid kunde formodes at være ganske tilforladelige, for Fremtiden skulde bekræftes — foruden af Sjælesørgeren og en Medicus — af en Magistratsperson i Kjøbstæderne og en publique Embedsbetjent paa Landet, forsaavidt Talen var om Personer af gejstlig eller civil Stand.

Endnu kan bemærkes, at skjønt norske Officerer ifølge Extensionen af 1740 i Lighed med alle andre kunde indtræde i den danske militære Enkepensions-Kasse, vedblev dog Gagedekurterne for disse Officerer at tilfalde den norske Officers Enkekasse, og da dette var ubilligt mod den danske Anstalt, blev den norske Enkekasse ved kgl. aabent Brev af 6 December 1769¹⁾ ophævet fra næste Aars Begyndelse at regne og dens Fond paa 20 290 Rdl. afgivet til den danske Enkekasse, der til Gjengjæld paatog sig Udredelsen af de derpaa hvilende Pensioner paa ialt noget over 1 100 Rdl. aarlig.

IV

Skjønt Statens Enkekasse, som nævnt, i Aaret 1740 var bleven almindelig, saa at Adgang dertil stod aaben for enhver, var det saa langt fra

¹⁾ Ikke som anført i Rosenstand Goiskes militære Reskripter 29 November 1768.

Statens Tanke at monopolisere Forsørgelsesvæsenet i sin egen Haand, at den tvertimod søgte at fremme Dannelsen af private Enkekasser og uden Kritik konfirmerede Fundatserne for et overordentligt stort Antal af saadanne, der fremkom særlig i Tiden fra 1740 til 1760. Ja man gik endog et Skridt videre, idet Plakat af 16 Juli 1745 bestemte, at ingen Embedsmand kunde vente nogen Understøttelse for sig og Enken af Postkassen, medmindre det bevistes, at han ej havde formaaet at gjøre Indskud i en af de bestaaende Enkekasser, idet man herved stillede Indtrædelse i de private Anstalter lige med Indtrædelse i Statens egen, og derigjennem gav hine et vist officielt Stempel, skjønt det naturlige havde været at fordre Indskud i den af Staten garanterede Enkekasse, der gav en ganske anden Sikkerhed end hine private Kasser. Det vilde imidlertid her føre for vidt at komme ind paa den Mangfoldighed af mere eller mindre utopiske og upraktiske Forsørgelseskasser, der for en stor Dels Vedkommende maatte lukkes eller helt forandres kort efter deres Fremkomst¹⁾.

Men samtidig imødekom Staten selv Undersaatternes Trang til Forsørgelser i levende Live, idet der under Statsgaranti oprettedes TONTINER som i Modsætning til lignende Indretninger i det foregaaende Aarhundrede bleve stærkt søgte. Den første Tontine oprettedes ved Forordning af 13 Februar 1747²⁾ under Benævnelse af et *Liv-Rente-Societet*. Det bestod af 1 000 Portioner paa 100 Rdl. hver, fordelte i 5 Klasser efter 20 Aars Aldersforskjel. Adgangen var fri saavel for Danske som Fremmede. Garant var den danske General-Post-Cassa, hvis Direktører i Forbindelse med to af Interessenterne valgte Medlemmer udgjorde Selskabets Bestyrelse. Renten var for de to første Klasser (fra 0 til 20 Aar) 4%, for 3^{die} Klasse 6%, for 4de 9% og for 5te 12%. Derimod tilfaldt Indskudskapitalen, ialt 100 000 Rdl., Statskassen, for hvem den hele Plan var en vistnok kjærkommen Form for et Statslaan³⁾.

Da samtlige Pladser i Tontinen hurtig tegnedes, og der stadig meldte sig mange, som ikke kunde optages, oprettedes der ved Forordning af 17 August 1757 et nyt *Liv-Rente-Societet* af væsentlig lignende Art som det forrige. Det skulde bestaa af 2 400 Portioner paa 100 Rdl., fordelte i 21 Klasser, saaledes at hver Aldersklasse paa 10 Aar var delt i tre Afdelinger, og desuden i en Generalklasse paa 2 400 Kvartportioner. Indskudskapitalen, 300 000 Rdl., ind-

1) En iøvrigt ikke helt udtømmende Fortegnelse over disse Anstalter findes i CHR. BRUUN: *Bibliotheca Danica*.

2) Nærmere forklaret ved Pl. 18 April 1747.

3) Saavidt det kan ses, døde den sidste Interessent den 23 Oktober 1831.

gik i Statskassen, der til Gjengjæld garanterede Rentebetalingen, hvortil Indtræderne ved Kjøbenhavns Toldkammer skulde tjene til Sikkerhed. Enhver, der indtraadte i en af de 21 Klasser, var forpligtet til i Generalklassen at tage en Kvartportion, som forrentedes med 4%, hvilken Rente ved Dødsfald bortfaldt og ikke kom til Deling mellem de overlevende. For Personer under 30 Aar, de ni første Klasser, var Renten 5%, fra 30 til 40 Aar, Klasse 10 til 12, 6%, fra 40 til 50 Aar 6½%, fra 50 til 60 Aar 7% og derefter 9%. Bestyrelsen bestod af Postkassedirektionen, og hvis Societetet forlangte det, af to Interessenter¹⁾.

Imidlertid blev dette Livrentesocietet ikke komplet, idet der kun tegnedes 190 750 Rdl., og det bestemtes da senere²⁾, at de Portioner, der ikke afsattes og som »desaarsag paa arbitraire Personer uden af disse skete Indskud antegnedes«, i Tilfælde af, at disse Personer afgik ved Døden, skulde betales til Deling imellem de øvrige Interessenter i vedkommende Klasse og udredes af den norske Postkasses Overskud³⁾.

I Modsætning til de to nysnævnte Anstalter, hvis Portionantal var forud begrænset, forsøgtes der kort efter oprettet en egentlig Livrenteanstalt af betydelig større Omfang, idet den ikke indskrænktes til et bestemt Interessentantal. Denne Anstalt, der benævnedes KONGELIG ALMINDELIG PENSIONS-CASSE paa Livs-Tiid traadte i Virksomhed i Henhold til Forordning af 5 Marts 1760. Ifølge Foundation af samme Dato bestod Kassen af 3 Afdelinger, hver paa 16 Klasser. Ved Indskud en Gang for alle eller ved aarlige Indskud kunde der erhverves en i et bestemt Antal Aar opsat Livrente paa 10 Rdl. aarlig; enhver kunde for en eller flere Portioner indtræde i hvilken af de tre Afdelinger, han vilde, idet disse angav tre Præmie- eller Kapitalsatser, eftersom Indskudet ønskedes afgjort i kortere eller længere Tid. Exempelvis kan nævnes, at en Person paa 30 Aar i første Afdeling betalte 10 Rdl. 8 β i 19 Aar, i anden Afdeling 19 Rdl. 8 β i 15 Aar og i tredje 28 Rdl. i 12 Aar med tilsvarende Satser for Kapitalindskud; Livrenten begyndte da henholdsvis ved Personens 49de, 45de og 42de Aar. Udeblev Kontingentet i tre Terminer, fortabtes alt Krav paa Kassen. Valgtes Kapitalindskud, og Vedkommende

1) Ved Plakat 18 December 1795 bestemtes, at Meddelelse om de overlevende Interessenter i begge de nævnte Anstalter offentlig kunde gives, og ved Plakat 27 Marts 1797 bestemtes, at naar en Interessent i de to Tontiner ikke havde hævet Rente i 5 Aar, kunde han indkaldes offentlig med præklusiv Virkning.

2) I Henhold til Rskr. 26 Maj 1770.

3) I denne Anstalt var Kronprins Christian (VII), Arveprins Frederik og Prinsesse Louise interesserede, hver for 10 Portioner. Den sidste Interessent døde den 21 Januar 1840.

døde forinden Udgangen af det Tidsrum, hvori han med Præmie skulde have kontribueret, tilbagebetaltes Kapitalen med en Kvotadel, hvis Størrelse ahang af, hvorlænge hans Forpligtelse, dersom Præmiebetaling var valgt, vilde have varet. Pensionen udbetaltes tvende Gange om Aaret mod Afskrivning paa Forsikringsdokumentet, og naar en Pensionist afgik ved Døden, erholdt hans Arvinger Pensionen for den næste Termin som en Begravelseshjælp.

Regjeringen søgte dernæst at fremme Publikums Tilslutning til Foretagendet ved at bestemme, at ingen Slags »Hæftelse, Arrest eller Indførsel.... af hvad Natur eller under hvad Prætext det være maa« kunde ske i Pensionen, at Formyndere kunde uden Ansvar anvende indtil en Tiendedel af deres Myndlingers Kapital til Indskud i Kassen, og at de Pensioner, som tilfaldt Fremmede, skulde være fritagne for Sjette- og Tiendepenge, ligesom alle Pensioner, baade til Landets egne Undersaatter og til Udlændinge skulde være befriede for ordinære og ekstraordinære Skatter og Paabud, saavel i Freds- som i Krigstid. Endvidere tryktes Foundationen samtidig paa dansk, tysk og fransk, idet Regjeringen ogsaa lagde megen Vægt paa at erhverve Tilgang fra Udlandet, og der beskikkedes ogsaa »til desto meere Commodite og Lettelse« en Korrespondent i Hamborg til at modtage Indskud til Pensionerne, i Lighed med hvad der skete i Byerne Flensborg, Aalborg, Aarhus, Odense, Kjøbenhavn, Christiania, Trondhjem og Bergen. Der beskikkedes af Kongen »en egen åparte Direction«, hvorhos det udtrykkelig tilføjedes, at »Vi til alle og enhver Interessenderes desto fuldkommere Tryghed og Sikkerhed herved for Os og Vore Kongelige Arve-Successorer udi Regjeringen Allernaadigst forsikkre og garantere, at de Tiid efter anden, Aar efter Aar de Interesserende i denne Cassa tilfaldende Pensioner, det være sig Vore egne Undersaatter eller Fremmede, rigtig og i rette Tiide uden ringeste Indvending, Afkortning eller Exception i Følge denne Vores Allernaadigste Foundations Indhold, prompte skal vorde udbetalte, og at de derom af Vores for denne Casse anordnede Præses og Directeurer deres Hænder og Cassens Seigl udstædte Policer og andre Forsikringer skal agtes ligesaa kraftige og gyldige, som de af Os selv vare udstædte og underskrevne.«

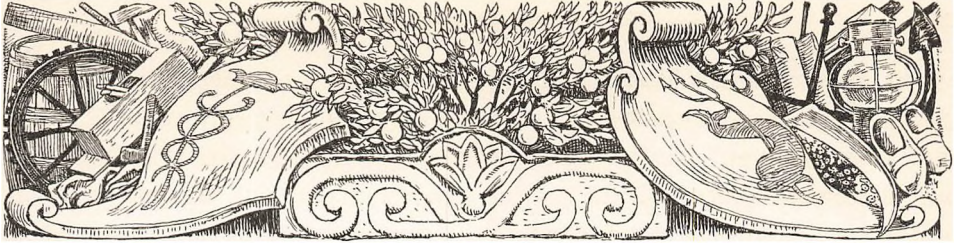
Af Anstaltens Arkiv ses det ogsaa, at Tilgangen var særdeles livlig for de Tider, idet der i Løbet af 4 Aar indtegnedes ikke mindre end 463 Interessenter med ialt 2 430 Portioner. Imidlertid gik det denne Gang ligesom tidligere, idet Erfaringen snart udviste, at Pensionskassen var en daarlig Forretning for Staten, og at man havde forregnet sig ved Ansættelsen af Tariferne. (Efter de Erfaringer, man nu er i Besiddelse af med Hensyn til Dødelighed

blandt Livrentenydere, skulde Priserne gennemgaaende have været dobbelt saa høje som de da fastsatte.)

Det bestemtes derfor ved kgl. Resolution af 20 Marts 1764, at ingen nye Interessenter mere maatte optages, hvorimod der med Hensyn til de alt indtegnede vedblivende skulde forholdes i Overensstemmelse med Foundationens Regler. Vel skete der i Aaret 1773 en Henstilling fra den fungerende Direktør, Generalauditør ANDR. BRUUN om paany at retablere Kassen, men dette vandt ikke Bifald i Regjeringen.

Kassen henlagdes senere under Administrationen for den synkende Fond ved Plakat af 8 Juli 1785 § 3, og ved denne Institutions Ophævelse under Statsgjældsdirektionen, se Plakat af 9 Februar 1816. Den sidste Interessent døde den 20 Maj 1847, og da nogle faa resterende Pensioner, ialt 14 Portioner, i længere Tid ikke vare hævede, og Pensionisterne paa Grund af deres høje Alder maatte formodes at være døde, udslettedes disse samtidigt, hvorefter Anstalten afsluttedes med Aaret 1847.

ANDET AFSNIT

1770—1812

I

DEN Reformiver, der udmærkede Struensee-Perioden og afsatte sig Spor paa mangfoldige Omraader af Administrationen og i Lovgivningen, kom ogsaa Forsikringsvæsenet tilgode. De Bestræbelser, der i den da forløbne Tid andetsteds vare gjorte for at udarbejde de tekniske Fundamenter paa dette Gebet, havde aabnet Øjnene paa de mere klartseende for, hvor fornuftstridigt de daværende Anstalter vare indrettede. Regjeringen besluttede da at gjøre en radikal Forandring i Enkekassespørgsmaalet, og ved kgl. Resolution af 20 Februar 1771 paalagdes det daværende Finantsraad OEDER, en af de ikke faa dygtige Mænd, som STRUENSEE havde Æren af at have draget frem, *»at forfatte en Plan til en solid Enkekasse, der kunde tiene til almindelig Nytte og Kongens Postrevenueers Besparelse.«*

Regjeringen følte sig saa meget mere opfordret til at foretage dette Skridt, som Militær-Enke-Pensionskassens Tilstand var alt andet end tilfredsstillende. Skjønt udvidet i 1740 til alle Stænder var den paa Grund af den paabudte Rekognition for Ikke-Militære kun lidet søgt af de civile Stænder, og i de forløbne 30 Aar var der kun indtegnet 3 501 Interessenter. Dernæst havde de i 1757 indførte Forbedringer vist sig ude af Stand til at bringe Balance mellem Kassens Indtægter og Udgifter, og det var at forudse, at Statskassen vilde komme til at lide følelige Tab, hvis der ikke skete gennemgribende Forandringer.

OEDER udarbejdede da en Plan, hvorved han støttede sig til den af SÜSSMILCH i 1741 udarbejdede Mortalitetstabel¹⁾ og som Hovedprincip fastslog, at Indskudets Størrelse maatte være nøjagtig afpasset efter saavel Mandens som Hustruens Alder. Efter at flere Regjeringskollegiers Mening var æsket, nedsattes der den 5 Februar 1772 en Kommission, bestaaende af to Medlemmer af Finantskollegiet og to af Generalitets- og Kommissariatskollegiet samt senere Mathematikeren Professor HEE med det Paalæg nærmere at undersøge den nye Plan og samtidig at afgive Betænkning om Militær-Enke-Pensionskassens sande Tilstand. I sidstnævnte Øjemed udstedtes der, med Gjentakelse af den kgl. Garanti, den 21 Februar 1772 et Proklama til samtlige Kassens Interessenter for at faa et Overblik over, hvor mange der levede, og hvad Alder de havde, for at man derefter kunde anstille en Sammenligning med det samlede Antal Ægteskaber i Kjøbenhavn, hvormom man tidligere²⁾ ved Hjælp af Stadens Rodemestre havde erholdt Kundskab.

Men forinden Kommissionen var kommen til Ende med de forberedende Skridt, blev Oeder, som ses at have arbejdet ivrig sammen med Kommissionen, og som efter Struensees Fald var i Unaade, udnævnt til Stiftamtmand i Trondhjem, hvorefter Kommissionen blev ophævet og en ny nedsat den 11 Februar 1773 med samme Paalæg som den forrige. Vel beskikkedes Oeder til at indtræde i Kommissionen, men da han blev udnævnt til Landfoged i Oldenburg og maatte rejse kort efter, kunde han ingen afgjørende Betydning faa, saa meget mere som de øvrige Medlemmer, A. P. BERNSTORFF, Generalprokurør STAMPE, J. G. MOLTKE, Viceadmiral KAAS, Konferentsraad CARSTENS, Generallieutenant HOBEN, Hofintendant WEGENER, Professor HORREBOW og Viceborgmester LUNDING mente at handle de nye Magthavere tilpas ved saa lidt som muligt at tage Hensyn til den af ham proponerede Plan.

Medens det oprindeligt havde været Meningen at oprette en hel ny Enkekasse efter Oeders Plan og derefter at tage under Overvejelse, om den bestaaende Kasse kunde omordnes, lagde nu Kommissionen Hovedvægten paa det sidste Punkt, idet den i sin endelige Indstilling til Kongen udtalte, at paa Grund af Oeders Fraværelse *»holdte Vi det for et forgiæves Arbejde at ville indlade Os i nogen Undersøgning af hans projecterede Plan, hvis Grunde ved en saadan Undersøgning nødvendig af ham selv maatte foredrages, ligesom og be-*

1) Se Die göttliche Ordnung in den Veränderungen des menschlichen Geschlechts, aus der Geburt, dem Tode und der Fortpflanzung desselben erwiesen von J. P. Süssmilch, 4te Ausgabe, Berlin 1775.

2) Jfr Raadstueplakat 5 April 1771.

*meldte Plan saavidt samme til den Tiid var bleven Commissionen bekiendt, an-
saaes for saa impliceret, at Udførselen i Forfatterens Fraværelse ville være for-
bunden med megen Vanskelighed og Uvished om Udfaldet, om den endog, som man
ikke har fundet Aarsag at tage i Tvivl, havde været grundet paa en vel udtænkt
og passende Theorie.**

Ved Undersøgelsen af den militære Enkepensionskasses Tilstand viste det sig snart for Kommissionen, at de nogle Aar forud opstaaede Rygter om dens Usoliditet, som iøvrigt ikke vandt stor Tiltro hos Publikum, desværre vare i høj Grad begrundede.

Den Sammenblanding, der som omtalt fandt Sted mellem Pensioner ifølge særligt Indskud og uden et saadant, havde i Tidens Løb vist sig højst uheldig, idet Kassen ved de sidste var bleven bebyrdet saa meget, at de første umuligt kunde præsteres af de forhaandenværende Midler. Dertil kom som mindre væsentlige Momenter, at Fordringen om Helbredsattest i Almindelighed ikke krævedes opfyldt paa fyldestgørende Maade, og at Rentefoden var sunket fra 5 til 4%. Men Hovedgrunden til Misæren var dog, at det var Kassen aldeles umuligt at svare de lovede 40% for alle Interessenter uden Hensyn til Alder. Og da enhver ny Forsikring paa de oprindelige Vilkaar maatte bringe Tab, indstillede Kommissionen, at fremtidig maatte nye Interessenter *»alleene antages med den i Henseende til deres Sundheds Tilstand i Foundationen anbefalede Forsigtighed, og under de Vilkaar, at de næst at documentere deres Alder, saavel Mandens, som Konens, ved Inscriptionen reverserer sig, at være Fornøyet med hvad almindelige Forandringer udj Cassens Plan det maatte behage Eders May' herefter at anbefale«*, hvilket Kongen bifaldt ved Resolution af 11 Februar, kommuniceret ved Reskript af 3 Marts 1774.

Derefter toges fat paa Udarbejdelsen af en efter Mortaliteten beregnet Tarif¹⁾. Man havde Valget mellem SÜSSMILCHS og de efter svenske Erfaringer dannede WARGENTINSKE Mortalitetstlister; men de første havde dengang vundet en vis Anerkjendelse og valgtes rimeligvis derfor, skjønt det havde været forsigtigere at bruge Wargentins, da disse udviste en større Levedsandsynlighed for Kvinder end for Mænd, og det efter en anstillet Prøveberegning for visse Aldersforbindelser havde vist sig, at 100 Rdl. Indskud gav over 1/2 Rdl. mindre Pension²⁾.

1) Se Chr. Jürgensen Den almindelige Enkekasse i Kjøbenhavn 1775—1845, Kbh. 1860.

2) Jfr. Zuverlässiger Bericht von der bey Anlegung der neuen allgemeinen Wittwen-Kasse angenommenen Theorie und gebrauchten Rechnungsart, Kopenhagen 1778 (forfattet af Lous og trykt paa Enkekassens Bekostning i Anledning af en Kritik af Syndikus Guden i Hannover).

Tarifen¹⁾ udarbejdedes af Professor LOUS og Overlandmaaler BUGGE samt HORREBOW efter den af Halley angivne Beregningsmaade, samtidig med at man saavidt muligt med Bibeholdelse af de ældre Bestemmelser forfattede et Udkast til en Foundation, der med en vidtløftig Redegjørelse indsendtes under 28 Juni 1775 til Kongen.

I denne Indstilling bemærkes med Hensyn til den endelig fastslaede Tarif, at da der ved den oprindelige af de trende Mathematici udregnede ikke havde været taget Hensyn til de Fordele, der kan tilflyde en Enkekasse formedelst Konernes Afgang ved Dødsfald i Barselseng, saa og Enkernes Formindskelse ved Giftermaal, saa havde man — ogsaa for at komme den af den forrige Kasse givne pro Cent (40%) saa nær som muligt — paa Horrebows Opfordring valgt en modificeret og for Interessenterne mere favorabel Tarif. I det man nemlig supponerede, at af 100 Koner døde 4 i Barselseng, og at af de Koner, der bleve Enker før det 40de Aar, giftede en fjerde Del sig igjen, blev der til de efter den først udregnede Tabel udfundne Pensions-Procenter overalt lagt 5 1/2%, naar Konens Alder ved Indtrædelsen var under 30 Aar; fra det 30te til det 50de Aar blev Tillæget gradvis formindsket, og fra det 50de Aar blev den første Tabel uforandret²⁾. Den ved Beregningen forudsatte Rente-fod var 4%.

Om det end efter Kommissionens Formening maatte antages, at Kassen kunde bestaa alene ved de efter Tarifen gjorte Indskud, indstilledes der dog, at der til Afholdelse af Administrationsomkostninger samt af Tab, foranledigede ved, at de før omtalte Fordele, der ligesom Mortalitetsreglerne hvilede paa usikre Suppositioner, muligvis ikke maatte bekræfte sig, skulde tilflyde Anstalten en Del af de à parte Indkomster, Kassen forhen havde af begge Militæretaterne. Det foresloges derefter, for at stille de civile og militære Betjente paa lige Fod, at de første, i Stedet for som hidtil at betale 10% Rekognition,

¹⁾ Efter denne regnes fulde 6 Maaneder og derover for et helt Aar, mens hvad der er under 6 Maaneder, ikke kommer i Betragtning.

²⁾ Exempelvis kan anføres:

Mand	Kone	en Pens. paa 10 Rdl. koster	pro Cent af Ind- skudssum	Mand	Kone	en Pens. paa 10 Rdl. koster	pro Cent af Indskudssum
25 Aar	20 Aar	29 Rdl. 2 β	c. 34	35 Aar	20 Aar	36 Rdl. 1 β	c. 28
- —	25 -	26 - 3	- 38	- —	25 -	33 - » -	- 30
- —	35 -	21 - 1 -	- 47	40 —	20 -	40 - 1 -	- 25
- —	60 -	10 - » -	- 100	- —	30 -	34 - » -	- 29
30 —	20 -	32 - 3 -	- 31	50 —	20 -	49 - » -	- 20
- —	30 -	26 4 -	- 37	- —	30 -	43 - 2 -	- 23
- —	40 -	21 - 3 -	- 47	60 —	20 -	59 3 -	- 17
- —	60 -	10 - » -	- 100	- —	30 -	54 » -	- 19

nu i Lighed med de militære uden Hensyn til, om de vare gifte eller ugifte skulde betale den første Maanedes Beløb eller $8\frac{1}{2}\%$ af et Aars Gage eller Forbedring, hvorimod de øvrige, Kassen fra Militæretaten tilflydende Midler (Bøder og Fjerdedelen af Gage for Ober-Officerer, der vare fraværende udi egne Forretninger) nu skulde være denne uvedkommende og for Kvartgagens Vedkommende helt bortfalde ¹⁾. Derimod skulde de, som ikke stod i virkelig Tjeneste, til Vederlag for, hvad af Betjentene saaledes kontribueredes, vedblive at betale 10% som en billig Kontribution.

Det indsendte Udkast til en Foundation holdt sig iøvrigt saa nær som muligt til de ældre Fundatser, hvorfor det ogsaa i Intimationen hedder, at Kongen har *»fundet for got, meerbemeldte hidtil værende Pensions-Cassa og dens væsentlige Indretning efter de fastsatte Grund-Regler at forandre og forbedre, og til den Ende denne nye Foundation at lade forfatte.«* Da Børneforsørgelsen, hvorved Kassen ellers, som det hedder i Indstillingen, skal have profiteret, *»har funden saa liden Bifald, at for nærværende Tiid ikkun 6 Børn nyde Pension . . . og ikkuns meget faa ere indskrevne, som endnu kan vente at nyde samme, ey heller noget Principium calculi til Bestemmelse af et rigtigt og billigt Forhold imellem Indskud og Pension er applicable«*, indskrænkedes Anstalten til udelukkende at være en Enkekasse, og da Meningen var at opfordre alle Stænder til livlig Deltagelse deri og betage enhver *»ald grundet Anledning, til at begive sig udi deslige udenfor Kongens Riger og Lande oprettede eller oprettende Casser og Interessentskaber, hvor de letteligen kunde tage Skade«* ²⁾, foreslog Kommissionen at kalde den nye Anstalt: DEN ALMINDELIGE ENKE-CASSE for Hans Majestets Riger, Hertugdomme og Lande.

¹⁾ Det lidet Lotteri, der i 1739 henlagdes til Kassen, ophørte kort efter og gav kun c. 2 000 Rdl. Indtægt; i 1741 oprettedes et nyt, hvis Nettoindtægt, der ansloges til 30 000 Rdl., skulde deles mellem Enkekassen, Krigshospitalet og Civileetatens Fattige; ved kgl. Resolution af 18 April 1749 tildeltes de Fattiges Væsen hele Overskudet. Da Opfostringshuset oprettedes ved Fundats af 29 Juni 1753, erholdt dette Tilladelse til at oprette 20, senere ialt 30 generale Lotterier, mod at betale 50 000 Rdl. til Krigshospitalet, der paa den Tid stod under samme Bestyrelse som Landmilitær-Enkekassen. Der kan imidlertid ikke af Enkekassens Bøger ses noget om, hvor meget denne Institution har profiteret ved Lotteriet; men da dette i Tiden omkring 1780 gav en aarlig Indtægt af 9 à 10 000 Rdl., ansaas det for et ikke ubetydeligt Tab, da den almindelige Enkekasses Fundats borttog denne Hjælpkilde fra Kassen.

²⁾ I Kommissionen havde det været paa Tale at foreslaa Forbud mod Deltagelse i udenlandske Selskaber; men under Hensyn til, at der paa den Tid kun var Tale om temmelig faa Personer, der havde indskudt til en tysk Kasse, den Calenbergske Enkekasse (oprettet 1767, omordnet paa Grund af Underbalance i Slutningen af Aarhundredet), og disse Indskud væsentlig vare skete i den Tid, da den militære Enkekasse var mistænkt for Usoliditet, fraraadedes et saadant Skridt i Indstillingen, idet Kommissionen holdt for, at alle fremtidig vilde forstaa, at det var i deres egen Interesse at søge den danske, statsgaranterede Enkekasse.

Skjønt man fandt den med Sørejser forbundne Risiko temmelig farlig, ansaas det dog for betænkeligt at berøve dem, som derved vove deres Liv, dette Beneficium, og det samme gjaldt om Ophold paa de vestindiske Ejlande, hvorimod Mænd over 60 Aar ekskluderedes *»for at præcavere Cassen for den unægtelige Fare, samme udsættes for med en gammel Mand, der udi sin Alder faaer i Sinde at gifte sig, hvad enten det er med en ung eller noget aldrende Kone.«*

Da det var saavel i Publikums som i Kongens Interesse, at Enkekassen i langt højere Grad, end Tilfældet var i den militære Enkekasse, blev almindelig søgt — for Publikums Vedkommende for at undgaa daarlige og usolide private Anstalter, for Kongens Vedkommende dels fordi Kassen, Tarifens Rigtighed forudsat, konsolideredes, jo større Interessentantal den fik, dels for at formindske Statens Pensionsbyrde — foreslog Kommissionen, i Indledningen til Fundatsen at anføre de væsentligste Fejlgreb ved den ældre Kasse, *»saa meget meere som de ere af den Beskaffenhed, at enhver, naar ham kuns gives Anledning derpaa at agte, let indseer at de ere væsentlige Feil, og som man ved at viise, hvorledes de ved den forandrede Indretning ere forbedrede, kan gjøre sig Haab om at tilveyebringe samme, om ikke større, dog lige Tilliid, som den forrige Indretning har haft«*. De vigtigste Fejl vare, som før bemærket, at Pensionen fastsattes til 40%, uden at Aldersforskjellen toges med i Beregning, og at der for den anden Hustru kun svaredes den halve Indskudssum. Samtidig foresloges det, at ikke blot Officerer, men ogsaa alle civile Betjente skulde være pligtige til, naar de indlade sig i Ægteskab, og efter deres Alder og Helbred kan optages i denne Kasse, at tage Del i samme, dog at det *»for ikke derved at gjøre denne Stand Indtrædelsen udi Ægte-Standen for besværlig, overlades enhver selv at bestemme Pensionens Størrelse efter Evne og Godtfindende«*, medens der for Officererne var fastsat et bestemt Beløb for hver Charge, samtidig med at al øvrig Udsigt til Enkepension af Kongens Kasse blev dem betaget.

Som et nødvendigt Korrelat henstiller Kommissionen tillige, at de Betjente, der paa Grund af Alder eller Svaghed ej kunne opfylde denne Bestemmelse, maa henvises til, *»at Eders Majestets Naade til Pensions Nydelse efter befindende Omstændigheder maae være deres efterladende Enker fremdeles forbeholden«* ¹⁾.

¹⁾ Mærkeligt nok findes der ingen Antydning til noget lignende ved den militære Enkekasse, hvor samme Konflikt ogsaa kunde opstaa, hvis man ikke ganske vilde ignorere Bestemmelsen om Helbredsattesten, hvad trolig nok som Regel fandt Sted.

For yderligere at sikre Kassens Soliditet sattes Maximum af Pensionen ligesom tidligere til kun 400 Rdl., og, af Hensyn til at lette Adgangen for Ubemidlede, Minimum til 10 Rdl., hvorhos de oprindelig gjorde Indskud senere kunde forhøjes, dog at Vedkommende i saa Fald betragtedes som en ny Interessent og kun antoges mod ny Helbredsattest samt paa Grund af de højere Aldre betalte det derfor ansatte større Indskud. Vil en Enkemand ved nyt Ægteskab atter indtræde i Kassen, behandles han i et og alt som en ny Interessent, i Modsætning til den tidligere Regel, hvorefter kun halvt Indskud erlagdes. Og da en af de væsentlige Aarsager til den Uvished, som møder ved Bedømmelsen af en Enkekasses Tilstand, formentes at være den, at der ikke forhen havde sikre Erfaringer om de med Interessenterne i Tidens Løb forefaldne Forandringer, særlig om de før Mændene døde Hustruer og Enkernes Giftermaal m. m., gjøres det under en Mulkt af 20 Rdl. til Pligt for Manden at melde Hustruens Død og at angive, om Barselseng var Grunden.

Det gjøres dernæst til Betingelse for Antagelse, at Alderen for begge Ægtefæller bevises ved lovformelige Daabsattester, og at der indsendes en mere fyldig Helbredsattest end før brugeligt for Manden¹⁾, udstedt af en autoriseret Læge eller privilegeret Kirurg og attesteret af Præsten og to Vidner, samt udenfor Kjøbenhavn tillige af en Magistratsperson eller en offentlig Embedsmand.

Endelig bemærkes, at da Kassens Grundvold bestaar i de paa Mortalitätsreglerne baserede Indskud, er det klart, at hvis Kassen ligesom den militære Enkekasse skulde udrede Pensioner uden forudgjorte Indskud eller til Enker, hvis Mænd vare »blevne for Fienden«, vilde den, hvor rigtig »*Theorie eller Calcule*« den var grundet paa, tidligere eller sildigere gaa til Grunde, og det indstilles derfor:

»At denne Casse ikke nogensinde maae bebyrdes med Pensionister, for hvilke det ved dens Foundation bestemte Indskud ey er skeed, og at om i Fremtiden imod Formodning nogen saadan Bevilgning skulle udvirkes, Directionen i saa Fald skal være beføyet og forpligtet til paa Grund af denne Eders Kongelige Majestets Forsikkring at gjøre vedbørlig Forestilling derom«, samt »At naar nogen Officeer udi

1) Helbredsattesten har følgende Ordlyd:

»At Requirenten hverken er syg eller Sengeliggende og med ingen dødelig Morbo chronico, som Svindsoot, Vattersoot, Blodspytten og deslige eller anden Svaghed, som lader hans tidligere Død befrygte, for nærværende Tiid efter Anseende er behæftet, ey heller i det sidst forløbne Aar har udstaaet nogen Sygdom, der haver efterladt sig kiendelige Følger til hans Leve-Tiids muelige Forkortelse, men at han, saaviit sig lader tilsyne, efter hans Alder befinder sig ved fuldkommen gode Sinds og Legems Kræfter, og er i Stand til vedbørligen at besørge sine sædvanlige Forretninger«.

Eders Majestets Tieneste til Lands eller Vands for Fienden maatte omkomme, Eders Majestet da allernaadigst ville bonificere Kassen det ved en saadan Interessents tidligere Død tilføyede Tab.

Med Hensyn til de nærmere Regler om Indskud og Pensionsnydelse bibeholdtes de ældre Regler næsten overalt. Kunde Kapitalindskudet ikke erlægges kontant, var det Embedsmændene tilladt for samme at udstede Obligation, hvorved Fjerdedelen af Gagen pantsættes, forudsat at dette er tilstrækkeligt til Afbetaling inden 4 Aar¹⁾; døde Vedkommende forinden, og Dækning ej kunde faas i Boet, afkortedes det manglende i Enkepensionen²⁾. Ikke-Embedsmænd maatte i Mangel af kontant Betaling give tilstrækkeligt Pant eller stille »*paalidelig og fornøvelig Caution*«. — Pensionen begynde at løbe fra Mandens Dødsdag og udbetaltes i halvaarlige Terminer. Ved nyt Ægteskabs Indgaaelse skulde Enken kun nyde Pension til Vielsesdagen (tidligere fik hun som nævnt yderligere et helt Aars Pension); men til Gjengjæld optoges efter den Sjællandske gejstlige Enkekasses Mønster den Bestemmelse, at en Enke, der gifter sig paany, skal, uden at noget nyt Indskud behøves, have lige Ret til at hæve samme Pension igjen, saa ofte hun bliver Enke³⁾. I Tilfælde af Skilsmisshed kunde det gjorte Indskud ikke fordres tilbage, og naar den fraskilte Mand døde, begynde Enkepensionen at løbe, med mindre Konen da var i andet Ægteskab; i saa Fald begynde den først ved den anden Mands Død.

Dernæst ønskes der Kassen og Pensionen tillagt de samme Begunstigelser, som hidtil tilkom den ældre Anstalt og dens Interessenter: Fritagelse for Skatter, Sjette- og Tiendepenge, Udelukkelse af Arrest, Beslag eller Hæftelse, Fritagelse for Brug af Porto og stemplet Papir, Beneficium paupertatis, samt Tilladelse til at benytte samtlige Oppebørselsbetjente til saavel Ind- som Udbetalinger for Kassen. Medens den ældre Anstalt bestyredes umiddelbart af Generalitets og Kommissariats Kollegiet, foreslaas det, at der beskikkes en særlig Direktion, bestaaende af »*Lemmer af de forskellige Departements saavel som en af Kiøbenhavns Universitet og en af Magistraten,*« og da Kommissionen opfyldte denne Betingelse, erklærede den sig villig til at bestyre den nye

1) Tidligere var der ikke fastsat nogen bestemt Tidsfrist for Tilbagebetalingen, jfr. Fund. 22 Maj 1739 § 6 og Extension 25 April 1740 § 1.

2) Det var en Selvfølge, at hvis Konen døde før Manden, og Indskudet ikke fuldtud var berigtiget, skulde det manglende dog indbetales i Enkekassen.

3) Dette motiveres i Indstillingen ved, at Kassen nyder en anseelig Fordel ved Pensionens Besparelse i den Tid, Vedkommende ere gifte, og at Enkerne i saa Fald ikke, som ved andre slige Indretninger, ved den nydende Pension afholdes fra at begive sig i nyt Ægteskab.

Anstalt, idet der tillige androges paa, at »*Directionen Cassens Tarv umiddelbar for Eders Majestet andrages,*« hvad ogsaa før var Kassen allernaadigst forundt.

Den nye Enkekasse skulde overtage de paa Militærenkekassen hvilende Pensioner, der i 1775 udgjorde 93 656 Rdl. aarlig til 739 Interessenter¹⁾ (deraf 2 351 Rdl. til 55 Personer efter kgl. Naade 5: uden at særligt Indskud var gjort), mod at erholde det opsparede Fond, ialt 512 943 Rdl., dog saaledes, at dette holdes adskilt fra Enkekassens eget Fond. Med Hensyn til de i den ældre Anstalt optagne Interessenters Retsstilling ansaa Kommissionen det for ugjærligt at tilraade nogen Forandring, som maatte stride mod den dem allernaadigst tilsagte kgl. Garantie, hvorfor der tilsiges dem, at de »*med fuld Tilliid [kan] vente, at, naar de herefter ved Døden afgaae, deres efterlevende Hustruer eller Børn, for hvilke de have gjort Indskud, da, i Følge af Vores nu Salige Herr Farfaders Kongelige Forsikring og Garantie, skal uden nogen Afkortning nyde i aarlig Pension, hvis dem efter meerbemeldte Casses hidindtil værende Indretning tilkommer og belovet er; Ligesom og de allerede afgangne Interessenters efterladte Enker eller Børn fremdeeles, de Første saalænge de leve og forblive ugifte, og de Sidste indtil de fylde deres 24de Aar, uden Afkortning skal nyde de dem belovede og hidtil betalte aarlige Pensioner.*« Bliver derimod en af disse Interessenter Enkemand og paany vil indtræde i Enkekassen, betragtes han som ny Interessent. Paa den anden Side tillægges der den gamle Anstalts Enker Ret til ved nyt Ægteskabs Ophør atter at nyde Pension uden særligt Indskud, mod at Pensionen ved nyt Ægteskabs Indgaaelse kun udbetaltes til Vielsesdagen.

De Interessenter, der vare optagne efter Reskr. af 3 Marts 1774, og som havde underkastet sig, hvad Forandringer der maatte træffes med Kassens Indretning, betragtedes som nye, og disse, ialt 100, med samt deres Indskud skulde danne Basis for den nye Anstalt.

Denne Kommissionens Indstilling bifaldtes i alle Punkter af Kongen under 19 Juli 1775, hvorhos Kongen tillagde Enkekassen samme Garanti som forhen tilkom den ældre Anstalt. Kommissionens Medlemmer udnævntes til første Direktion, hvorefter Foundationen tryktes paa dansk og tysk og underskrevs af Kongen den 30 August 1775.

Hermed fuldbyrdedes saaledes Oprettelsen af den almindelige Enkekasse, det største og betydningsfuldeste af de statsgaranterede Forsikringsinstituter, der ere at betragte som Forløbere for Anstalterne af 1842.

¹⁾ Det samlede Antal af de i denne Anstalt optagne Interessenter var 3 803.

I den Storfyrstelige, Gottorpske Del af Hertugdømmet Holsten var der under 11 April 1764 af Keiserinde CATHARINA II som Formynder for Storfyrst PAUL PETROWITZ oprettet en Forsørgelseskasse, der efter flere Udvidelser fik sin endelige Skikkelse ved Fundats, dateret den 10 September 1772, under Navn af Wittwen- und Waisen- auch Kindererziehungs und Armenkasse zu Kiel. Da denne Del af Holsten erhvervedes ved Magelæget i 1773, konfirmeredes Fundatsen i uforandret Skikkelse af Christian VII under 5 Maj 1774.

Til denne KIELER ENKEKASSE vare samtlige — ugifte som gifte — civile og militære Betjente i den Storfyrstelige Del af Holsten forpligtede at erlægge den første Kvartals- og Forbedringsgage¹⁾ samt yderligere hvert Aar 1% af Gagen; til Gjengjæld bleve de, der saaledes kontribuerede hertil, senere fritagne for at gjøre Indskud i den almindelige Enkekasse, selv om de derefter maatte blive ansatte i Kongeriget²⁾.

Der udrededes af Kassen Pensioner til Enker og ugifte Døtre efter en bestemt Skala fra 12 til 200 Rthlr., fastsat i Forhold til Forsørgerens Stand og Embede. For den holstenske Landetats Vedkommende var der imidlertid fastsat et bestemt Portionantal, nemlig 78, der ikke maatte overskrides, og vare alle disse optagne, indførtes de pensionsberettigede paa en Expektanceliste. — Pensionen ophørte ved Død eller Giftermaal saavel som ved »*ein unanständiges oder ärgerliches Leben.*«

Foruden de nævnte Gagedekurter var der tillagt Kassen et aarligt Stats-tilskud af de holstenske Midler og Indtægterne af den i 1764 oprettede Kieler-Lombard eller Laaneinstitut foruden en Del mindre Afgifter, hvorhos der var stillet Kassen rentefri Laan af Statskassen i Udsigt, hvis Midlerne ikke slog til. Senere overtog den danske Stat den fulde Garanti, idet der ved kgl. Resolution af 3 November 1784 bestemtes, at de til enhver Tid manglende Beløb kunde forlanges refunderede af Staten³⁾.

Kieler Kassen, der efter 1774 bestyredes af det tyske Kancelli, erholdt i Aarenes Løb kun forholdsvis ubetydelige Statstilskud og vedblev at bestaa i uforandret Skikkelse indtil Hertugdømmernes Afstaaelse⁴⁾.

1) Noget modificeret med Hensyn til Professorerne ved Kieler Universitetet, Præsterne og enkelte andre Embedsmænd, hvis Lønning for en væsentlig Del bestod i Sportler.

2) Jfr. Kancelliskrivelser af 20 Januar, 16 Marts og 5 Maj 1776.

3) Om Institutets Kindererziehungs og Armenkasse indeholdes de nærmere Regler i §§ 25—40 af Fundatsen, der findes trykt i Chronologische Sammlung für die Herzogthümer 1774.

4) Først for nylig er Kassen ved Statutforandring, stadfæstet under 18 Marts 1889, omorganiseret til en »*Versorgungskasse für unverheirathete Beamtentöchter und Unterstützungskasse für idiotische, epileptische und nicht vollsinnige Kinder in der Provinz Schleswig-Holstein mit Ausnahme des Kreises Herzogthum Lauenburg.*«

II

DEN ALMINDELIGE ENKEKASSE var i Modsætning til alle tidligere famlende Forsøg den første, paa en rationel Basis hvilende Forsikringsanstalt her i Landet. Der var ved dens Grundlæggelse taget Hensyn til en Mortalitetstatistik, der formentes at stemme med de virkelige Forhold, og man havde til yderligere Garanti tillagt Kassen en Del Extraindtægter foruden Indskudsummerne. Tillige var man betænkt paa fra Tid til anden at foranstalte en Prøveberegning for at se, hvorvidt den forventede Mortalitet stemmede med de indtrufne Dødsfald blandt Interessenterne.

Imidlertid viste det sig snart, at den Sammenblanding med den ældre Anstalt, som man i Strid med OEDERS Hensigt havde gennemført, var saare uheldig og vilde bevirke den nye Kasses Insolvens, hvis der ikke i Tide raadedes Bod derpaa. Den ældre Anstalts Fond vilde nemlig allerede i 1782 være fuldstændig medgaaet, og for at opfylde sine Forpligtelser maatte Kassen have en Sum af 1 509 784 Rdl., der siden formedelst Renternes Savn vilde voxte til 9 Millioner Rdl., førend alle til samme Kasse henhørende Pensionister endelig i Aaret 1827 kunde formodes at være uddøde¹⁾.

Direktionen indgik derfor under 17 April 1781 med en motiveret Indstilling til Kongen, hvori der som Grunde til det nævnte Deficit anførtes: *»... deels [Tab ved] Pensionister, som uden forhen giorte Indskudde ere henlagte paa Cassen²⁾; deels ... nogle Cassen betagne Fordeele, som den efter sin Indretning tilkom; deels ... Tab ved Panter; deels ... Renternes Nedsættelse fra 5 til 4 pro Cento; men især og fornemmelig ... Cassens mistlige Indretning, at den ey har faaet fuld Valuta for de udlovede Pensioner paa 18 $\frac{1}{2}$ pro Cento nær.«* Og dernæst udtaltes det: *»Vel have vi hidtil bestridet oftnævnte Land-militair-Etatens Pensions-Casses Udgifter deels med den almindelige Enke-Casses Indtægter, deels med optagende Laan i Banquen, for ikke at opsigte Capitaler af den overleverede Fond, eller have Penge frugtesløs liggende in Casse. Men da Giælden i Banquen nu er voxet til meere end 120,000 Rd., og den almindelige Enke-Casses aarlige*

¹⁾ Erfaringen viste imidlertid, at der endnu i 1835 levede 14 Enker, og Tabet var til den Tid over 3 Millioner Rdl. uden Renter. Beregningen var udført efter de af Baumann forbedrede Süßmilchske Tabeller, der kort efter benyttedes til en ny Indskudstarif for Enkekassen, og som Jürgensen a. V. bemærker, maa hin Afvigelse, der vel neppe, som man har troet, kunde forklares blot af manglende Oplysninger af Bøgerne, uden Tvivl anses som et af de Vink, der efterhaanden paaviste disse Tavlers Uholdbarhed for en Enkekasse.

²⁾ Af saadanne var der ved Udgangen af 1779 endnu 38, hvis aarlige Pensioner beløb sig til 1 738 Rdl.; disse vare for den største Del Enker af den i 1769 overtagne Norske Officer Enke-Kasse.

Indtægter ere utilstrækkelige til at afholde begge Cassers aarlig tiltagende Udgifter; saa maae vi nu enten lade Giælden stige høiere i Banquen ved Renter og ny Laan, eller opsigte nogle af de Capitaler, som Landmilitair Etatens Pensions-Casses Fond bestod af ved Overleveringen, hvis den almindelige Enke-Casse længere skal staae i Forskud, og naar samme ey meere har Sikkerhed udi Landmilitair-Etatens Pensions-Casses Fond for sit giørende Udlæg, kunde vi ikke udbetale sidstbevævnede Casses Udgifter af den almindelige Enke-Casses Fond, uden at vi maatte nødes til at opsigte dens udi sikre Panter staaende Capitaler, derved sette Cassens Debitorer i en stoer Forlegenhed, opvække Frygt og Mistillid hos Publicum og afskrække Folk fra at interessere udi den almindelige Enke-Casse, hvor af den uundgiængelige Følge vilde blive den, at begge Casser tilsidst gandske vilde fortæres og alle Pensionerne altsaa i Tiiden falde den Kongelige Casse aleene til Byrde, efter den derfor indgangne allernaadigste Garantie.» I det Indstillingen tillige hentyder til, at den kgl. Resolution af 19 Juli 1775 ikke blot har fastslaaet, at Kassen ej maae bebyrdes med Pensioner uden forud sket Indskud, men tillige har paalagt Direktionen for den almindelige Enkekasse at gjøre vedbørlig Forestilling, hvis noget saadant skulde ske, foreslaas det for at undgaa, at den nye Anstalt ødelægges, »til et langt større Tab for den Kongelige Casse, for Staten og for et meget stort Antal blandt dens Undersaatter, imellem hvilke de samtlige i Deres Majestets civile og militaire Tieneste staaende Betiente endog udtrykkelig er befalet og paalagt Indskud i denne Casse for deres Hustruer, der nu ikke paa anden Maade tør haabe nogen Enke-Pension,« at Landmilitær-Etatens Pensions-Kasses Pensionister, saavel nuværende som tilkommende, »maatte under Deres Majestets vedvarende besynderlige Garantie henlægges paa Deres Majestets egen Casse«, saasnart Kassens hele Fond var fortæret.

Denne Foranstaltning bifaldt Kongen ved Resolution af 25 Januar 1782, hvorefter den endelige Ordning fandt Sted ved Resolution af 16 August s. A. Herefter overførtes den ældre Anstalts Pensioner paa Skatkammeret, dog at alt, vedrørende Anvisning og Udbetaling m. v. skulde udføres af den almindelige Enkekasses Betjente¹⁾).

Enkekassen var nu saaledes situeret, at den efter de anstillede Beregninger burde kunne svare sig. Da man imidlertid opgjorde Status 10 Aar efter Oprettelsen, kom man til det Resultat, at den ved Tarifen ansatte Pris med Tillæg af første Maanedes Gage eller 10% Rekognition dog var for lav,

¹⁾ Den sidste Interessent, der nød Hævning, døde den 24 August 1842; en Del Interessenter, der i lang Tid ikke havde meldt sig til Pensionsnydelse, udslettedes som døde, og Kassen ophævedes samme Aar.

idet den Rabat, man af Hensyn til Fordelene ved Koners Død i Barselseng og Enkers Giftermaal havde indført, ikke viste sig stemmende med de gjorte Erfaringer og tillige var urigtig anvendt, hvortil kom, at Rekognitionen ikke var et tilstrækkeligt Ækvivalent for Embedsmændenes Gagedekurt. Man besluttede derfor at vende tilbage til den oprindelig opstillede Tarif, hvorved hin Ulighed i Tillæget tildels vilde hæves samtidig med, at Rekognitionens Utilstrækkelighed som Ækvivalent vilde formindskes ikke ubetydeligt; men imidlertid havde Enkekassens daværende Bogholder JØRGENSEN paa Basis af de Süssmilch-Baumanske Mortalitetstaster ved en mere møjsommelig, men nøjagtigere Methode beregnet en Tarif, der ogsaa ved sin Overensstemmelse med den omtrent samtidig af VAN DRATELN beregnede Tabel, syntes at burde have Fortrinet. I sin motiverende Indstilling af 27 December 1784 udtalte Direktionen, at den forrige Regel om Beregning af Alderen, — at der stedse regnedes nærmeste Alder — burde for at undgaa at der af Interessenterne spekuleredes paa Kassens Bekostning, modificeres saaledes, at den kun bibeholdtes for Mandens Vedkommende, medens Konens Alder regnedes efter fyldte Aar ¹⁾. Tillige maatte Indskudsprisen af Hensyn til, at Pensionerne skulde udbetales halvaarsvis, forøges med et Tillæg af et halvt Aars Rente af det halve Indskudsbeløb, eller, med den antagne 4 % Rentefod, 1 % af hele Beløbet.

For at udjevne Forskjellen mellem Gagedekurten og Rekognitionen, der efter den nye Tarif vilde udgjøre c. 4 %, kunde man enten forhøje Rekognitionen til 14 % eller godtgjøre Embedsmændene 4 % i deres Indskud; men da den første Udvej syntes ubillig, naar et saadant Tillæg ej var nødvendigt, og vilde virke afskrækkende paa Publikum, og den sidste ved flere eller færre Forandringer med de kgl. Betjentes Ansættelse til Gage og flere eller færre i Kassen interesserende Betjente kunde medføre en vis Fare, ansaa man det for rettest at udsætte Løsningen af dette Spørgsmaal, til yderligere Erfaringer vare samlede.

Tillige indstilledes, at den Embedsmændene tilstaaede Dilation paa 4 Aar med Indskudets Betaling maatte forhøjes til 6 Aar, af Hensyn til, at Indskudssummerne ved den nye Tabels Indførelse vilde blive sværere, og at det yderligere — uden at saadant publiceredes — maatte være Direktionen tilladt i særlige Tilfælde at udstrække Fristen til 8 Aar.

¹⁾ Jürgensen ytrer (a. V.), at det sikkert havde været baade simplere og rigtigere, ligefrem at give Tarifen et lidet Tillæg, end at gjøre det under Form af en mindre rigtig Regnemaade, der senere ogsaa anvendtes i Livrente-Anstalten af 1842.

Dette bifaldtes ved kgl. Resolution af 11 Februar 1785, og den nye Indskudstarif bekendtgjordes ved Plakat af 25 Februar s. A. I Indledningen til denne hedder det, »at siden Oprettelsen af den under 30de Augusti 1775 af Os stiftede almindelige Enke-Casse for Vore Riger, Hertugdømmer og Lande ikke allene Sandsynligheden om Menneskenes forestaaende Leve-Tiid efter den opnaaede forskiellige Alder, samt dens Anvendelse paa Enke-Pensions Anstalter ved forbedrede Dødeligheds Tabeller, og derefter anstillede nøye Beregninger, er bragt til større Paalidelighed, men og ved bemeldte Casse selv den under visse Forudsættelser modererede Ansættelse af de i samme giørende Indskudde efter Erfaringen og ved Sagens nøyere Overveyelse er befunden ikke at kunde have Sted, og at i Følge heraf, efter den af Os beskikkede Directions, og de af samme raadførte Matematikers eenstemmige Eragtning, den Foundationens 3 §. vedføjede Indskuds-Tabel nødvendigen vil være at forandre efter og i Overensstemmelse med de senere Oplysninger, saafremt Vores Casse, som efterat den forrige Land-Militaire-Etatens Pensions Casses Fond for nogle Aar siden ganske er medgaaet, allerede findes bebyrdet med alle de Pensioner, som deraf burde udreedes, ikke paa nye skal være udsat for saadan med Tiden befrygtende Byrde. Ved disse Betragtninger have Vi fundet Os bevægede til, paa bemeldte Vores Directions derom giorte udførlige Forestilling, at approbere den herved hæftede Indskuds Tabel, som samme har ladet beregne efter de siden Cassens Oprettelse bekjendt blevne, og ved Erfaringen bestyrkede Grund-sætninger, og hvori det af Interessenterne giørende Indskud er ansat dels høyer og dels ringere end i den forrige, men i alt saaledes, at enhver indtrædende hverken betaler meer eller mindre, end den hans Kone udi hendes muelige Enke-Stand forsikkrende Pension ved nøyeste Udregning er befunden at være værd¹⁾).

Tillige bekendtgjordes, at Kongen for yderligere at lette de kgl. Betjente Indtrædelsen, havde forandret den tidligere 4 Aars Frist med Indfrielse af de udstedte Obligationer for Indskudssummen til en 6aarig, saa at Panteobligationen kom til at lyde paa en Sjettedel af Gagen, der i 12 Terminer indeholdtes og anvistes Enkekassen, og den forandrede Aldersberegning meddeltes.

Hermed havde Institutionen faaet den Indskudstarif, som den beholdt til sit Ophør. I Perioden til 1812 skete der dernæst ingen væsentlige Forandringer i dens Organisation²⁾, naar undtages, at der i Aaret 1805 blev

¹⁾ I Virkeligheden vare Priserne som Helhed en Femtedel høyer end efter den oprindelige Tarif, og gjennemsnitlig var Pensionen kun 25% af Indskudssummen.

²⁾ Som Bestemmelser, der nærmere forklare Foundationen, kan nævnes: om Helbredsattester Reskr. 25 April og 15 November 1776, 30 August 1777 og 18 Oktober 1806; om Leveattester Reskr. 26 Maj 1792; om Virkningen af Skilsmisse Reskr. 24 Februar 1848; om Enkemænds Erstat-

ansat en administrerende Direktør¹⁾ for Kassen. Ved den i Aaret 1801 afdøde Kasserers efterladte Regnskaber befandtes der nemlig efter nogen Tids Forløb store Uregelmæssigheder, og da Direktionens Medlemmer alle beklædte andre Stillinger og kun havde Sæde i Direktionen som et ganske eller dog næsten ulønnet Tillidshverv, kunde det vanskelig paalægges dem eller en enkelt iblandt dem at ofre saa megen Tid herpaa, som et nøjagtigt Eftersyn og en virksom Kontrol vilde udkræve, naar Vedkommende ikke samtidig blev befriet fra andre byrdefulde Hverv og fik en passende lønnet Plads ved Kassen.

III

Hvad angaar Embedsmændenes Forpligtelse til at sikre deres eventuelle Enker Pension, er denne Periode af stor-Betydning.

Som før nævnt var det ved Foundationen af 1775 bestemt, at alle Embedsmænd skulde gjøre Indskud, naar de giftede sig; for Officerernes Vedkommende, der skulde have Tilladelse til at indgaa Ægteskab, blev Forholdet det samme som tidligere, nemlig at Vielsen ikke maatte finde Sted, før Bevis præsteredes for, at der var sikret Enken en Pension, hvis Størrelse fra 40 til 400 Rdl. var fastsat i Relation til Mandens Charge. De øvrige militære Betyjente saavel som alle civile Embedsmænd behøvede ingen Ægteskabstilladelse, og Opfyldelsen af den dem ved Plak. af 16 Juli 1745 og Enkekassens Foundation af 1775 § 4 paalagte Enkeforsørgelsespligt kunde ikke uden særlig Lovhjemmel gjøres til Betingelse for Ægteskabsindgaaelse. Regjeringen søgte da at fremtvinge Opfyldelsen ved gjentagne Befalinger²⁾, til hvilke knyttedes den Advarsel, at ingen Pension vilde blive tilstaaet Enker efter dem, der vare pligtige til at indtræde i Enkekassen, uanset om dette var sket eller ej. Samtidig indførtes der en anden Ordning med Hensyn til de Embedsmænd under 60 Aar, der formedelst slet Helbred ikke kunde antages i Enkekassen. Medens saadanne Personer oprindelig havde været henviste til den ulovbestemte Pension, som Kongen maatte fastsætte, blev det ved kgl. Resolution af 4

ning paa Skifte for Indskud i Enkekassen Fd. 7 November 1788; om Ordningen med Amtstuerne Reskr. 27 December 1794; om Officerer ved de gevorbne Tropper Reskr. 14 Oktober 1786; om de Anstalten tillagte Beneficier og Fritagelser Reskr. 5 April 1814, 28 November 1818, 17 Juni 1820, Kanc. Cirk. 31 Juli 1821, 26 April og 18 November 1823, 31 Oktober 1826, 27 Marts og 29 September 1827, 1 Juli 1828, 30 Juni 1830, 18 Januar, 18 Marts og 10 Maj 1834, 23 Februar 1837 og 26 Oktober 1848.

¹⁾ Jfr. kgl. Resolution af 27 September 1805. Første administrerende Direktør blev Justitsraad H. L. Wexelsen.

²⁾ Reskr. 8 Juni 1780, 5, 19, 19 og 22 Maj 1781, samt 14 Oktober 1786.

September 1776 bestemt, at de fremtidig antoges i Enkekassen paa den Maade, at Pensionerne gjennem Finantskollegiet udbetaltes af den kgl. Kasse, mod at de gjorde Indskud med simple Renter indbetaltes heri, »naar Mændene ey oplevede den Mellem Alder, som ved Indskuds Tabellens Beregning er forudsadt, at en Mand maae opleve, naar hans Enke skal kunde pensioneres efter det af hendes Mand giorte Indskud.« I modsat Fald paahvilede Pensionerne Enkekassen. Denne Bestemmelse var ikke blot til Fordel for Staten, der derved befriedes for en hel Del Enkepensioner, som den ellers maatte have udredet uden at faa nogetsomhelst Vederlag, men ogsaa og især for Embedsmændene, der derved fik Garanti for, at Enken altid vilde faa den efter Indskudstarifen beregnede lovbestemte Pension.

Da den Embedsmændene saaledes paalagte Forpligtelse til at sikre deres Enker Pension desuagtet i stort Omfang blev uopfyldt, idet Truslen om, at Enken i saa Fald ej kunde vente Pension andetsteds fra, ikke havde vist sig virksom nok til at fremtvinge Opfyldelsen, eftersom de Paagjældende stolede paa Kongens Mildhed og heri bleve bestyrkede ved mange Exempler, saa indkom der et saa stort Antal Ansøgninger om Enkepension til Postkassen, at denne var ganske ude af Stand til at raade Bod paa den megen Elendighed, samtidig med at Statskassen led under en meget trykkende Pensionsbyrde, nemlig efter Overtagelsen af Landmilitær Enkekassens Pensioner.

Der nedsattes da i Aaret 1784 en Kommission¹⁾ til Ordningen af Postkassen for Fremtiden, og i den af samme under 21 November 1785 indgivne Indberetning gjordes der Forslag til, at Kassen henlagdes under en særlig Bestyrelse under Navn af kgl. Post-Casse-Pensions Direction, og at der fastsattes nærmere Regler om dens Fonds og Forpligtelser, samt om Ansøgnings Indgivelse, hvilke Indstillinger bifaldtes og delvist bekendtgjordes ved Plak. af 29 September 1786. I samme Indstilling gjordes der tillige nærmere Rede for, hvorledes til Lettelse for Postpensionskassen den førnævnte Pligt for Embedsmænd til Enkepensionering bedst kunde fremtvinges, og hvilke Modifikationer i Enkekassens Fundats der i saa Henseende burde finde Sted.

Til Undersøgelse af dette Punkt nedsattes der ved kgl. Resolution af 19 Maj 1786 en ny Kommission, bestaaende af Medlemmerne af det danske og tyske Kancelli samt Enkekassens Direktion. Den af den forrige Kommission nedlagte Forestilling foreslog som Princip, at »Post Cassens Anvendelse til fattige Enkers Soulagement ikke saameget maatte bestaae i deres Pensionering som

¹⁾ Kgl. Resolution af 6 August 1784.

i ved Understøttelse at sette de Betiente, som enten dertil have aldeles ingen eller ikke tilstrækkelig Evne, i Stand til selv at gjøre Indskud i Enke Cassen, paa det de pensionerende Enkers Antal, ligesom de nuværende uddøe, maatte som en uudblivelig Følge reduceres til et gandske ubetydeligt Antal, og følgelig den største Deel af Post Cassen kunde anvendes til at pensionere de formedelst Alderdom og Svaghed samt andre deslige Aarsager afgaaende Kgl. Betiente, næst at afholde den Understøttelse, som Kgl. Betientes fattige Børn er lovet.»

Iøvrigt foresloges der for at gennemføre Budet om Enkeforsørgelsespligten at gjøre nøjere Bestemmelser om, hvilke Personer Pligten paahvilede, og hvormeget der skulde indsættes, hvorledes Overholdelse deraf kunde ske, samt nærmere Regler for de Tilfælde, at Indskud ikke kunde gjøres formedelst Fattigdom, daarligt Helbred eller for høj Alder.

I første Henseende formentes, at alle de, som havde Adgang til at nyde Pension af Postkassen, burde indskyde i Enkekassen, nemlig *»enhver nu værende eller tilkommende civil, geistlig eller i een af Kongens Militær-Reglements foruden Officererne anført Betient, som har kgl. Bestalling eller Confirmation paa sit Embede, hvad enten han nyder staaende Løn alleene, eller alleene aarlige Indkomster, som hans Embede eller Betiening ere tillagte, eller begge Dele, og uden Hensigt til, om den staaende Løn umiddelbar af Kongens Kasse, eller af en anden hertil henlagt Fond udredes, saa og enhver, som med Vart Penge eller Pension af Kongen er eller i Fremtiden bliver benaadet«.*

At bestemme Størrelsen af den pligtige Pension saaledes som sket for Officererne efter Charge lod sig ikke vel gjøre; *»men da det som Regel kan antages, naar Aldersforskjellen mellem Ægtefællerne ei er for stor, at Indskuddet i Enke Cassen er 4 eller 5 Gange saa stort som den aarlige Pension, der derfor erholdes, vil Enken, naar der gjøres et Indskud ligt et Aars Indkomster, kunne erholde 20—25% af Indkomsterne«*, hvilket synes at kunne være en passende Norm for Enkepensionen.

Naar der imidlertid var udstedt Obligation for Indskudet, og denne ikke var indfriet inden Mandens Død, og Dækning ej erholdtes i Boet, fik Enken ej videre Pension end for den Sum, Enkekassen virkelig havde modtaget. Da det nu i saadant Tilfælde maatte anerkjendes, at Manden havde præsteret det befalede, idet der ikke forhen var fastsat en bestemt Sum, der skulde sikres, saa maatte Enken, hvis Pensionen, hun faar udbetalt, er utilstrækkelig, have Krav paa Understøttelse af Postkassen, og det vilde derfor være fordelagtigt for denne paa en Gang at betale Mandens Gjæld til Enkekassen for derved at befri for at give Enken et aarligt Tillæg til Pensionen,

hvorimod Enken da burde udstede tinglyst Obligation til Postkassen for det Tilfælde, at hun senere blev i Stand til at refundere dennes Udlæg.

Vel skulde efter Postkassens Foundation kun fattige Enker have Understøttelse derfra; »*men da Enke-Casse-Foundationens Befaling om at indsætte er almindelig for alle Betiente, og denne Befalings Hensigt er at befrie den kgl. Kasse for Pensioners Betaling til deres Enker, saa synes det herved at være slaaet fast, at en saadan Betients Enke, om hun end ej kan paaskyde Fattigdom, der desuden er et relativt Begreb, kan gjøre sig Haab om Pension, hvilken da efter den ved Post Cassens Foundation antagne Regel ventes i Forhold til Mandens Indkomster*«. Da nu Pensionens Maximum i Enkekassen er 400 Rdl., »*kunde en Enke, naar paa Grund af Aldersforskjellen den Pension, der for det fastsatte Indskud kunde faaes, beløb sig til mere end Femtedelen af Mandens aarlige Indtægter og oversteg 400 Rdl., ifald hun kunde ansees for trængende, gjøre Krav paa, at Post Cassen tilskød det mere, som hun til sin Soutien maatte behøve*«. Det foreslaas derfor, at »*naar der for et Aars hele Indtægtsbeløb efter Enke-Cassens Indskudstabel kan erholdes en større Enkepension end 400 Rdl. aarlig, skal der forsikres saameget mere Pension, kun at Pensionen ikke overgaar den fulde Fjerdedel af det, de aarlige Indkomster beløbe sig til*«. For dog ikke at paabyrde Enkekassen den hermed forbundne yderligere Risiko foreslaas der indgaaet den Overenskomst mellem Anstalten og Postkassen, »*at der holdes en særlig Konto over det, som modtages mere i Indskud end til 400 Rdl.s Pension, saavel som over det, der siden i aarlig Enkepension efter et saadant Indskud betales over 400 Rdl., idet [Post]-Cassen debiteres for det første med simple Renter fra Modtagelsesdagen og krediteres for det sidste ligeledes med simple Renter fra Betalingsdagen; oversteg da Indtægtscontoen Udgiftscontoen, bevaredes det overskydende i Enke-Cassen for Post-Cassen, medens denne i modsat Fald erstattede det manglende*«.

Til Overholdelse af Pligten foreslaas at gennemføre samme Regel, som gjaldt for Officererne, nemlig at ingen Præst under Mulkt af 100 Rdl. til Postkassen maa vie nogen af de nævnte Betjente, forinden det ved original Attest er godtgjort, at Enkeforsørgelsespligten er fyldestgjort¹⁾.

Var det paa Grund af Fattigdom Vedkommende umuligt at afgive noget af sine Indtægter til Enkepension, hvad let kunde indtræffe, især naar han

¹⁾ For dem, som før de fik Embede vare gifte, eller tillagdes Vartpenge eller Pension, kunde intet Tvangsmiddel findes; men det foresloges at stille dem en peremtorisk Frist af Aar og Dag til Pligtens Opfyldelse; det samme gjaldt for dem, der efter at have indskudt forflyttedes til et bedre Embede eller fik højere Pension eller Vartpenge, med Hensyn til Forhøjelsen af Indskudet.

alt havde levet en Del Aar i Ægteskab og havde Børn, maatte Enken siges at have Adgang til Pension af Postkassen, og det vilde da være i dennes Interesse strax at træde i Mandens Sted og gjøre Indskud i Enkekassen for ham paa den Betingelse, at Manden udstedte Obligation for Gjælden og Enken for det Beløb, for hvilket der ej opnaaedes Dækning i Mandens Bo.

Den før omtalte i Aaret 1776 indførte Ordning med Hensyn til svage-lige Betjente, der overtoges paa Finantskollegiets Risiko, foreslaas opretholdt, dog med den Modifikation, at Postkassen træder i Kollegiets Sted, da det netop maa siges at være dennes Opgave at befri den almindelige Kasse for Enke-Pensioner, naar disse da ikke ere at anse som Belønninger for en Mands særlige Fortjenester af Staten. Tillige foreslaas Ordningen udstrakt til alle dem, som efter de antagne Grundsætninger have Adgang til at vente Pension for deres Enker og derfor anses at være pligtige til at gjøre Indskud i Enkekassen.

Da Personer over 60 Aar ikke kunne indtræde i Enkekassen, bør deres Enker pensioneres af Postkassen, men disses Tal vilde ikke blive stort, idet kun sjeldent Giftermaal vil indgaas i saa høj Alder, og da der bør sættes en Frist for alt gifte til at indtræde i Enkekassen, vil Pensioner efter Mænd, som ved den foreslaaede Forordnings Fremkomst allerede vare over 60 Aar, kun mærkes en kortere Tid.

Saaledes var Indstillingen. Enkekassens Direktion tiltraadte nu i det hele og store denne som stemmende med dens egen Anskuelse af Sagen.

I det den 25 September 1786 afgivne Kommissionsvotum indstillede derfor Enkekassen for sit Vedkommende hin Ordning til Vedtagelse med følgende Modifikationer:

Lige med de foreslaaede Betjente, formuende som uformuende, bør stilles samtlige i de kgl. Departementer ansatte Fuldmægtige, Cancellister, Copister og Skrivere, samt de kgl. Hof- og Staldetats Betjente, uagtet de ikke have kgl. Bestalling. Naar dernæst en Mand er ganske ude af Stand til at gjøre Indskud i Enkekassen og dette præsteres af Postkassen, bør den almindelige Bestemmelse om Pensionens Størrelse ej følges, men det maa overlades til Kongen for hvert enkelt Tilfælde at bestemme, hvor stor Enkepensionen skal være. Endvidere bør alle Betjente, hvis Enker aldrig kunne komme til at falde Postkassen til Byrde, befries for Indskudspligten. Dette gjælder, naar der er sikret Enken tilstrækkelig Pension andetstedsfra eller tilstrækkeligt Ud-komme for deres Livstid. Derfor bør Fritagelsen udstrække sig til dem, hvis

Koner i forrige Enkestand have nydt Pension af Landmilitær-Enkekassen eller den almindelige Enkekasse, da Pensionen igjen begynder, naar de paany blive Enker; dernæst naar det godtgjøres, at de have en sikker livsvarig Livrente eller anden lignende Revenue, og naar Mændene ere pligtige til at konkurrere til den Kielske Enkekasse, samt alle gejstlige Betjente, hvis Koner enten af Embedet eller af en værende Enkekasse, som Manden er pligtig at tiltræde, eller af begge findes at have en sikker og tilstrækkelig Enkepension at vente.

Hvad Indskudspligtens Omfang angaar, fastholdes, som i den første Kommission foreslaaet, at der ikke fordres nogen bestemt Pension, men derimod Indbetaling af et vist Indskud, uagtet der herved paa Grund af større eller mindre Aldersforskjel mellem Ægtefællerne vil fremkomme nogen Uensartethed i Pensionens Størrelse for ens lønnede Embeder. Indskudet foreslaas ordnet saaledes, at den, der har 200 Rdl. aarlig eller derunder, skal indskyde et helt Aars Beløb, og den, der har over 200 Rdl., skal være pligtig til foruden den Sum af 200 Rdl. endnu at indskyde, hvad der svarer til $\frac{2}{3}$ af det, han har over 200 Rdl., dog ikke mere, end til 400 Rdl.s Pension udfordres. Men i Modsætning til den tidligere Indstilling foreslaas det, at enhver, som har sikret Konen en Pension af 400 Rdl., ikke er pligtig at indskyde mere, selv om der paa Grund af Aldersforskjellen kunde skaffes en højere Pension for Femtedelen af hans Indkomster for et Aar. Herved overlades det dog Vedkommende efter Ønske at forsikre højere Pension end 400 Rdl., kun at Pensionen ej overstiger $\frac{1}{4}$ af Embedsindtægterne; men Risikoen bæres da af Postkassen som oprindelig foreslaaet.

Da Postkassen er villig til at dække Enkekassens Tab ved at der gives en længere Afbetalingsfrist, foreslaas denne forhøjet fra 8 til 12 Aar. Sluttelig gjøres der Forslag til Overgangsbestemmelser og Ordningen af nøjagtig Bogføring over Embedsmændenes Lønninger og Bestemmelse om, hvormeget hver især er pligtig at indskyde, hvilket henlagdes under Direktionen for Postkassen.

Enkekassens saaledes foreliggende Kommissionsvotum tiltraadtes under 25 Maj 1787 af det tyske Kancelli, der blot som ønskeligt fremhævede, at i Tilfælde af trange Kaar kunde der bevilges Indskyderen Frihed for Afdrag i det første Aar. Det danske Kancellis Votum af 6 Juni s. A. stillede sig derimod paa det Standpunkt, at den dagjældende Ordning burde opretholdes uforandret, da Ulemperne herved vare mindre end den Byrde, Forandringen vilde volde den i Forvejen haardt betyngede Embedsstand.

Ikke desto mindre bifaldt Kongen ved Resolution af 31 August 1787 de to førstnævnte Vota i alle Punkter, og den nye Ordning kundgjordes ved Forordning af 4 August 1788¹⁾).

Skjønt Staten saaledes havde indført en lovbestemt Enkeforsørgelsespligt for sine Embedsmænd — dette Udtryk taget i særdeles vid Betydning — og søgt at fremtvinge Opfyldelsen af samme ved strænge Midler, fremgaar det dog af de i forrige Note anførte Paabud til yderligere Indskærpeelse af Lovens Bud, at Ordningen kun temmelig sendrægtigt blev gennemført. Dertil bidrog, foruden at det varede nogen Tid, inden Pensionspligtens Omfang for samtlige Embedsmænd blev fastslaaet, tillige især Vanskeligheden med Fastsættelsen heraf for dem, hvis Embedsindtægter enten aldeles ikke eller kun for en Del bestod i en fast reglementeret Løn.

Det bestemtes derfor med Hensyn til saadanne Embedsmænd ved Plakat af 22 Februar 1826, at forsaavidt deres Forpligtelse til Indskud i Enkekassen ikke ved særskilte Lovbud var bestemt, skulde der foruden den Pension, Vedkommende efter sin faste Gage maatte være forpligtet til at forsikre, gjøres et

¹⁾ Ved Siden af de i Texten nævnte senere skete Forandringer anføres her for Fuldstændigheds Skyld samlet de mere almindelige Bestemmelser, der vedrøre den pligtige Enkeforsørgelse, indtil en ny Ordning paa dette Omraade indførtes i 1845:

Fd. 4 August 1788 udvides til Island ved Rskr. 18 Oktober 1823, til Guinea og Ostindien ved Rskr. 24 November 1771, 6 Januar 1796, 1 Juli 1817 og Resol. 14 September 1825. Enkeforsørgelsespligten indskræpes ved Rskr. 18 Juni, 23 Juli og 2 August 1791. 1 December 1804, 4 December 1813, 18 Juli 1818, 21 Oktober 1820 og 7 Januar 1826. Nærmere Bestemmelse af Reglen om svagelige Betjentes Antagelse for Postkassens Regning, Resol. 30 Juli 1831. Pensionens Størrelse for Officerer Rskr. 27 September 1775, 31 August 1782, 18 og 25 Februar samt 5 Marts 1791, 31 Maj 1793, 19 April, 26 Juli, 19 August og 19 December 1794, 24 Januar 1795, 11 Maj 1798, 6 Januar 1803, 1 Maj og 4 Juni 1808, 20 Maj 1809, 21 December 1810, 20 Juni 1819, 25 Juni 1833. Fritagende Grunde for at gjøre Indskud: (at Konen er svagelig og tilaars eller ældre end Manden) Rskr. 5 og 22 September samt 6 Oktober 1792, (Indtrædelse i gejstlig Enkekasse) Rskr. 2 December 1791 og 13 April 1793, (Tegning af en livsvarig Pension for Konen i den almindelige Forsørgelses-Anstalt) Plan 11 December 1795, (Tegning af Overlevelsrente i Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842) Plak. 8 Juli 1841. Konstituerede Betjente, Stadsmusikanter, Mæglere, Bude og andre Betjente ved Hof- og Stadsretten samt Landeværns officerer og Regimentschirurger ikke pligtige se Rskr. 3 Oktober 1826, 31 December 1791, 3 Marts 1792, 3 December 1791, 15 December 1814, 16 April 1803 og 19 September 1815, ligeledes personelle Kapellaner, Skr. 9 November 1830.

Følgende Personer ere ved særlige Paabud blevne pligtige til at sikre Enkepension: Officerer ved Kbh.s Borgervæbning, Rskr. 2 Oktober 1802, 4 Maj og 9 Juli 1811, Klokkere i Kbh. Rskr. 14 Marts 1809, Prokuratorer Plak. 4 September 1810, Rskr. 8 August 1812, Plak. 14 Juli og Patent 22 August 1826 samt Rskr. 15 Oktober 1830, Landinspektører og Landmaalere Plak. 21 Marts 1812 og 17 August 1826, Kateketer og Skolelærere i Lolland-Falsters Stift Rskr. 8 Maj 1812, Brand-officerer Rskr. 13 Juli 1813, Landphysici og Distriktschirurger Plak. 14 Oktober 1817, 14 Juli 1826 og Rskr. 24 September 1830; Embedsmænd og Betjente ved Tallotteriet Rskr. 22 April 1820, ordnede Kateketer ved Borgerskoler Plak. 7 Juni 1831.

saa stort Indskud, at Enken kunde faa en aarlig Pension, der svarede til $\frac{1}{10}$ af de uvisse Embedsindtægters Beløb. Dernæst skulde Præster i Danmark sikre Enken i Pension $\frac{1}{5}$ af den Sum, hvortil Embedet efter de ældre Angivelser af 1768 er anslaaet, dog saaledes at ved de mindre Præstekald, som i disse Angivelser ere ansatte under 200 Rdl., den Pension, der maatte være den eventuelle Enke forsikret i den gejstlige Enkekasse, skulde komme til Afdrag i den Pension, som Embedsmændene efter den ovenfor bestemte Maalestok ellers vilde være forbundne til at forsikre ved Indskud i Enkekassen¹⁾.

Da tillige de oprindelig bestemte Tvangsmidler ej havde vist sig tilstrækkelige, fastsattes yderligere, at saafremt en Embedsmand ikke efter foregaaende Opfordring meldte sig til Enkekassens Direktion for at gjøre det pligtige Indskud, skulde det Kollegium, hvorunder han sorterede, efter Anmodning af Postkasse-Direktionen foranstalte, at han enten ved Suspension eller Mulkter tilholdtes inden en vis Frist at opfylde sin Forpligtelse.

Naar tilføjes, at Maximum for Enkepension paa Grund af Pengevæsenets Forandring forhøjedes fra 400 til 600 Rdl. Sølv eller Sølv mønt for Embedsmænds Vedkommende ved Plakat af 31 December 1818, samt at den i Fundats af 30 August 1775 § 2 paabudte Afkortning i Embedsmænds Gage bortfaldt ifølge Plakat af 6 Juli 1842²⁾, mod at der fremtidig betaltes samme Recognition af 10% som af Ikke-Embedsmænd (se herom nedenfor), er her i Hovedtrækkene anført den Ordning af Enkeforsørgelsespligten, der vedvarede, indtil Enkekassen i Aaret 1845 lukkedes for nye Indskud.

IV

Ved Siden af den almindelige Enkekasse træffer man i Slutningen af forrige Aarhundrede nogle nye Forsøg paa Forsørgelsesanstalter efter Tontineprinciper. I Modsætning til tidligere oprettedes saadanne nu af Private, men i flere af dem traadte Staten til som Garant for Anstaltens Forpligtelser mod Rentenyerne imod, at Kapitalerne indbetaltes i Statskassen, og disse Anstalter blev derfor i Virkeligheden nærmest at betragte som Statsinstituter.

¹⁾ I Hertugdømmerne var Forholdet ordnet omtrent samtidigt ved Canc. pat. 28 April 1821, Circ. Verfüg. 21 Februar 1826 og Bek. 6 Marts 1826; Indskudet var her $\frac{1}{5}$ af Embedsindtægterne efter Ansættelsessummen af 1736, og iøvrigt som i Kongeriget — Pl. 22 Februar 1826 udvidedes til de vestindiske Øer ved Rskr. 13 Maj 1826 og til Island og Færøerne ved Rskr. 24 September 1830; nærmere Forklaring af Plakaten indeholdes i Rskr. 18 Marts, 15 April, 23 Maj og 30 December 1826 samt 10 Marts 1827.

²⁾ Jfr. Patent 16 September 1842.

Et af de tidligste Forsøg i denne Retning var det saakaldte Høegholmske Participantskab, hvis Plan udarbejdedes af Brygger L. N. STEPHANSEN. Selskabet skulde bestaa af 12 000 Portioner paa 10 Rdl., fordelte i 4 Klasser efter 18 Aars Aldersforskjel, og hver Klasse delt i 5 Afdelinger. Renten var $3\frac{1}{2}$, 4, 5 og 6% for hver Klasse og forøgedes ved Dødsfald, saaledes at naar en Klasse helt uddøde, tilfaldt dens Renter de andre Klasser, hvorhos den Længstlevende erholdt Friherskabet Høegholm i Calløe Amt, hvis aarlige Revenu ansloges til 7 000 Rdl., og som den daværende Ejer, Generalmajor von Sehestedt agtede at afhænde.

Planen approberedes af Kongen den 18 Februar 1773, men der gaves ikke Participantskabet Statsgaranti. Tilslutningen fra Publikums Side blev kun ringe — vel sagtens væsentlig paa Grund af den manglende Garanti — og Foretagendet kunde derfor ikke gennemføres paa denne Basis. Men man forstod at hjælpe sig. De indsamlede Penge indskjødes nemlig af Deltagerne i et nyt Selskab, det private Liv-Rente-Selskab, der fik baade kgl. Garanti og Bevilling under 13 Marts 1775¹⁾, og hvori Stephansen som Løn for sin Umage ved Participantskabet udnævntes til Bogholder. Der kunde tegnes 30 000 Portioner paa 10 Rdl., fordelte paa 4 Klasser efter 15 Aars Aldersforskjel, og hver Klasse var atter delt i 5 Afdelinger. Indtrædelsen stod frit for Fremmede som Danske; Renten var $3\frac{1}{2}$, $3\frac{3}{4}$, 4 og $4\frac{1}{2}$ % for de fire Klasser og stigende ved Dødsfald indenfor hver Klasse; ved den Længstlevendes Død i hver Klasse udbetaltes der, naar Vedkommende mindst havde haft ti Portioner, 40 000 Rdl. i 1ste Klasse, 30 000 Rdl. i 2den, 25 000 Rdl. i 3die og 5 000 Rdl. i 4de Klasse, medens den resterende Kapital, 200 000 Rdl. eller $\frac{2}{3}$ af hele Indskudssummen som Erstatning for Garantien tilfaldt Kongens Kasse. Kapitalerne indgik i denne og forrentedes med 4% aarlig, til Udbetaling i hver 11 December Termin. Hævedes Renten ikke i 3 Aar, fortabtes Kravet mod Kassen. Bestyrelsen valgtes af Interessenterne og havde aarlig at aflægge Regnskab til Finantskollegiet. Iøvrigt indrømmedes samme Fritagelser for Afgifter og lignende Beneficier som ved de ældre Anstalter af samme Art.

Da der ej meldte sig tilstrækkelig mange inden Udløbet af den fastsatte Frist (den 11 Marts 1776) forlængedes denne efterhaanden til Udgangen af Aaret 1780, hvor der da ialt indkom 123 000 Rdl., altsaa under Halvdelen af, hvad der var beregnet, men Selskabet traadte dog dermed i Live²⁾.

1) Nærmere forklaret og udvidet ved Anhang til Planen af 30 Maj 1777.

2) Bestyrelsen overtoges af Finantsministeriet ifølge Resol. af 16 September 1853. Den sidste Interessent døde den 18 Marts 1866.

Det saaledes anstillede Forsøg tydede ikke paa, at Staten havde stor Sandsynlighed for under denne Form at skaffe sig yderligere Subsidier, og da dette var den egentlige Drivfjeder i dens Interesse overfor Tontinerne, falder det meget naturligt, at et Forslag fra Stephansen i Aaret 1782 og senere 1790 om en større Udvidelse af Liv-Rente-Selskabets Kadrer blev aller-naadigst afslaaet, »da end ikke den i Udsigt stillede Sum havde kunnet bringes tilveie«.

Derimod gjenoptoges Statslaan i Form af Salg af Livrenter til Private, og i Tiden fra 1773 til 1784 afsluttedes en stor Mængde heraf, ialt c. 60 000 Rdl. I Rente udbetaltes gennemgaaende 8%, hvad man antog i det hele og store vilde svare til et almindeligt 4% Statslaan¹⁾.

Efter at man imidlertid særlig gennem den bekendte danske National-økonom J. N. Tetens' Skrift om Livrente-Beregninger²⁾ grundig havde faaet Øjet op for det mislige for Staten ved saadanne Kontrakter, hvor Medkontra-hentens Alder ganske lodes ude af Betragtning, udvistes der efterhaanden større Forsigtighed ved Salget af Livrenter, idet disses Størrelse fastsattes efter Vedkommendes Alder, om end afrundet; men heraf fulgte paa den anden Side, at Efterspørgslen blev ringere, da Fordelen ej var saa stor som tidligere lovet, og flere Forsøg paa betydelige Statslaan ad denne Vej (en enkelt Gang paa 1½ Million Rdl.) strandede derfor. I Perioden efter 1784 og til 1795 fik Staten ialt næppe 56 000 Rdl. paa denne Maade.

Imidlertid arbejdede der sig efterhaanden i Befolkningen nogen Stemning op for Tontinerne, og da Staten maatte skaffe Penge, selv om det skulde blive dyrt og besværligt, tog den atter sin Tilflugt til den Slags Institutioner.

Den 10 Marts 1792 konfirmeredes en Tontine til Fordeel for Overlevende i Ti Aar. Heri kunde der, af Fremmede som af Danske, tegnes et ubegrænset Antal Portioner paa 100 Rdl. i 5 Terminer; Indskudene med paaløbne Renter à 4% indsattes i Kongens Kasse og udbetaltes med Rente og Rentes Rente efter 10 Aars Forløb i kongelige Obligationer, der fordeltes mellem de til den Tid endnu levende Interessenter. Bestyrelsen varetoges af Handelshuset DUNTZFELD MEYER & Co., der herfor i hver Termin oppebar ¼ % af alle Selskabets Midler. Der indtegnedes 129 Personer med 152 Portioner; heraf bortfaldt ved Dødsfald 6 med 10 Portioner, og 6 Portioner anmeldtes ej ved Delingen. Den opsparede Kapital, 20 890 Rdl. Species 26 β fordeltes mellem de resterende, der hver fik 153 Rdl. Sp. 58 β³⁾.

1) Se Finantskollegiets Indstilling af 4 Oktober 1784.

2) Anleitung zur Berechnung der Leibrenten und Anwartschaften, Leipzig 1785—86.

3) Se Adresse Comptoirs Efterretninger 1803 Nr. 70.

Omtrent samtidigt hermed lykkedes det Stephansen at erholde kgl. Approbation paa et nyt Liv-Rente-Societet, Tontinen af 28 Juli 1792, som fra Begyndelsen af fik samme Bestyrelse som det private Liv-Rente-Societet af 1775. Der kunde tegnes 3 000 Portioner paa 100 Rdl. Species, fordelte i 6 Klasser efter 12 Aars Aldersforskjel, og hver Klasse bestod af to Afdelinger. Staten forrentede kun de indbetalte Kapitaler med 4%, men denne Rente fordeltes saaledes, at de yngste Klasser fik 3½%, de andre mere, indtil 6%. Renten for den Enkelte steg som sædvanlig ved andre Interessenters Død, og selve Kapitalen skulde tilsidst deles i et bestemt Forhold mellem de i de tre første Klasser Længstlevendes Arvinger. Indbetaling af Indskud kunde udstrækkes over 4 Aar mod Udstedelse af lovlig Obligation. Hævning af Renter skete hver 11 December, og Forsømmelse heraf i 3, eventuelt 6 Aar medførte Kravets Fortabelse. Direktionen valgtes af og blandt Interessenterne.

Først i Aaret 1799 sluttedes Tegningen, i hvilken Henseende alt ikke gik ganske, som det burde, ligesom der fra Interessenternes Side var ikke ringe Misfornøjelse med Bogholder Stephansens Administration og Bogføring¹⁾. De tegnede Portioners Antal beløb sig til ialt 2 700 og Statskassen fik altsaa omtrent en Million Kroner indbetalt, ovenikjøbet til rene 4% Rente²⁾.

Da de to første Klasser i Tontinen hurtig bleve komplette, udvidedes Portionantallet i disse betydeligt; men desuagtet var der mange, som ikke kunde optages. Stephansen indgav da kort efter en Plan til en ny Tontine³⁾, der approberedes af Kongen under 28 Juni 1800. Selskabet bestod af 6 000 Portioner paa 100 Rdl. Species, fordelte i 5 Klasser efter 15 Aars Aldersforskjel, og hver Klasse delt i 2 Afdelinger. I Modsætning til den forrige Tontine skulde hele Kapitalen, 600 000 Rdl. Sp., tilfalde Kongens Kasse, der til Gjengæld sikrede Interessenterne større Renter end i hin, nemlig fra 4½ til 7%, stigende ved Dødsfald indenfor hver Klasse, hvorimod Klasserne ikke arvede hverandre. Iøvrigt var Indretningen væsentlig som i Tontinen af 28 Juli 1792, kun at Direktionen udnævntes af Kongen som Garant for Selskabet. Da Tilgangen paa Grund af Krigen kun var sparsom, udvidedes

1) Jfr. Professor Gamborg: Bidrag til en Historie om Tontinen af 28 Juli 1792, Kbh. 1802, Direktionens Svar herpaa, Kbh. 1803 samt flere Piecer i samme Anledning, se Bibliotheca Danica II p. 785.

2) Jfr. Reiersen: Beretning om Tontinen, Kbh. [1848]. I Aaret 1880 opløstes Tontinen, idet de tiloversblevne 12 Interessenter (deriblandt Prinsesse Caroline) bleve enige om at dele Fonden, der efter Pengeomskrivningen i 1813 beløb sig til c. 728 000 Kr.

3) I Bibliotheca Danica staar urigtigt J. N. Tetens.

Fristen til Udgangen af Aaret 1866, og først efter at Renten for 1ste Klasse blev forhøjet til $4\frac{3}{4}$ %, blev det fulde Portionantal tegnet¹⁾.

Som en Særegenhed ved Tontinerne af 1792 og 1800 kan mærkes, at man kollektivt kunde indtegne forskellige Personers Liv til Fordel for en enkelt Interessent eller Familie, der da oppebar Renten, saalænge blot en af de Indtegnede levede (*»associerede Portioner«*). Dette benyttedes meget, og i et enkelt Tilfælde var endog 70 indtegnede for en Familie. Rentenydelsen blev derved betydelig forlænget, især naar man tillige sørgede for at indtegne norske Bønder eller andre haardføre Individuer, som maatte antages at have stor Levesandsynlighed. Alle saaledes sammenhørende Deltagere maatte dog indtræde i den yngstes Aldersklasse, og de holdtes i en særlig Afdeling, saa at Væksten af Rentenydelsen i denne blev meget langsommere end i de andre.

I Tontinen af 1800 findes en stor Mængde Udlændinge, særlig Tyskere og Hollændere, vel af den Grund, at disse under de urolige Tider nærede Tillid til Landets gode Kredit, der var ret uberørt af de europæiske Krigsforhold; af Nordmænd findes kun faa, idet de separatistiske Tendenser da alt vare oppe i Tiden. Blandt de Danske findes i Modsætning til de forrige Tontiner mange Borgere og Smaakaarsfolk, medens Præstestanden, hvis Anseelse og Indtægter da vare i Aftagende, kun var sparsomt repræsenteret.

De trykte Medlemsfortegnelser over Tontinerne vise iøvrigt, at ikke faa Personer vare Medlemmer paa en Gang i flere af dem, og at det navnlig i de to ældste væsentlig var Adelen og de højere Samfundsklasser, der deltog, ligesom fyrstelige Personer ogsaa findes optagne. Exempelvis kan nævnes som Interessenter i Liv-Rente-Selskabet af 1773 Enkedronning Juliane Marie og 4 tyske Prinsesser, i Tontinen af 1792 Frederik VI, hans Dronning og Arveprinsesse Caroline og i Tontinen af 1800 Caroline Amalie, Hertugen af Augustenborg, Prinsen af Noer, Pave Pius VII, Kronprins af Preussen Friderich Wilhelm og Prins Wilhelm, senere tysk Kejsar Wilhelm I.

V

De statsgaranterede Forsørgelses-Anstalter vare efter det ovenfor fremsatte i Slutningen af forrige Aarhundrede den almindelige Enkekasse og Ton-

¹⁾ Se kgl. Forsikringsakt af 24 April 1810. — Tontinen bestaar endnu, idet der i 1ste Klasses første Afdeling lever 2, i anden Afdeling 7 Interessenter med ialt 138 Portioner; den ældste er født 1798, den yngste 1801. — Efter den faktiske Udgift, Statskassen har haft til denne Tontine, kan den oprindelig indskudte Kapital betragtes som et Statslaan til lidt over 5 % Rente.

tinerne. Enkekassen ansaas for dyr og vanskelig at komme ind i, og hverken den eller Tontinerne tiltalte ret de bredere Lag i Befolkningen. Der var altsaa overfor denne Samfundsklasse en Trang at afhjælpe. Forskjellige private Understøttelseskasser, som i denne Periode oprettedes, forsøgte dette, men gjorde ikke Fyldest.

Under disse Omstændigheder indgav J. N. TETENS, der da var Finantsdeputeret, i Aaret 1795 et Forslag til et helt nyt Institut, der skulde kunne tilfredsstille det nævnte Behov, og hans Forslag gik igjennem.

DEN ALMINDELIGE FORSØRGELSE ANSTALT, hvis Oprettelse blev Resultatet heraf, repræsenterede et betydeligt Fremskridt paa Forsikringsvæsenets Omraade. Den var nemlig i Virkeligheden en fuldstændig Livsforsikringsanstalt alene med den — rigtignok væsentlige — Indskrænkning, at Forsikringerne kun kunde tegnes mod Kapitalindskud. Skjønt den ingenlunde opnaaede den Udbredelse, der var tilsigtet, og allerede maatte lukke for ny Tilgang ved Statsbankerotten i 1813, fortjener den efter sin Beskaffenhed dog udførligere Omtale her.

Tetens' Forslag, der var særdeles omhyggeligt udarbejdet, gik i det væsentlige ud paa Følgende:

Adgangen skulde staa aaben for enhver. Der kunde tegnes fire Grupper af Forsikringer, nemlig 1) Livrenter, der enten vare livsvarige, opsatte, op-hørende, opsat-ophørende eller temporære, voxende, paa kortest Liv eller Forbindelsesrenter og paa længst Liv; 2) Overlevelsrenter, der i Modsætning til Enkepensioner ej bortfaldt ved Giftermaal; disse vare enten livsvarige, opsatte, betingede samt forældreløse Børns Pensioner, som først begynde efter en eller begge Forældres Død; 3) Udbetalinger af en Sum en Gang for alle: Summer, som ved en Persons Død udbetales, Arv, Begravelsespenge (hvad nu kaldes livsvarig Livsforsikring), dernæst Udbetaling af en Sum, hvis et bestemt Tidspunkt opleves (opsatte Udbetalinger) og endelig Indbetaling af større eller mindre Summer, der med Renter og Rentes Renter à 3% kunne udtages, uden Hensyn til om Indskyderen lever eller ej (denne Afdeling kaldes i Planen »en almindelig Besparelser-Kasse, som ikke dependerer af den Sparendes Liv og Død«); endelig 4) »Forventninger, som ikke indeholdes i de foregaaende Klasser«, f. Ex. »Livrenter for den Længstlevende af 3 eller flere Personer« m. m. (II §§ 1—4).

Med Hensyn til den Dødelighed, der var lagt til Grund for Tariferne, udtaler Tetens, at Süssmilchs Dødelighedstavle antoges at passe for Danmark og Hertugdømmerne, medens Wargentins rimeligvis vilde passe bedre for Norge, fra hvilket Land det ogsaa var Meningen at søge Tilgang. Han havde

derfor valgt en Dødelighed, der laa imellem begge, dog nærmest den førstnævnte. Tetens angiver ikke nærmere, hvorledes Modifikationen har fundet Sted. Men i en i 1815 foretaget Statusopgjørelse, som senere vil blive omtalt, siges der: »*Til at beregne Forsørgelses Anstalts Tabellerne, har man benyttet den Süssmilch-Baumanske Tabel, som man har gjort noget strængere ved igiennem alle Aldere fra det 1te til det 75de Aar at forøge Tallene med 20; eller, som det og kan forklares ved at antage en mindre Mortalitet af 20 i det første Aar.*»

Den ved Tariffberegningen benyttede Rentefod var $3\frac{1}{2}\%$, og alle Indskud forøgedes med 2% til Administrationsudgifter.

Eftersom Hensigten med Institutet kun var »*at afhjælpe Trang og Mangel paa det nødvendige,*» fastsattes som Maximum 1000 Rdl. aarlig Indtægt paa en Persons Liv, mens Minimum for en aarlig Pension var 10 Rdl. (I § 1). Ved Aldersberegningen tages kun Hensyn til hele Aar, saa at 6 Maaneder og derover regnes for et fuldt Aar, og for at undgaa den Vidtløftighed ved Tabellerne og ved Indskudenes Beregning, som vilde være en Følge af den ved Erfaring bekræftede forskjellige Mortalitet af Mand- og Kvindekjønnen, reducerede man for Kvinder over 12 Aar Alderen med 3 Aar, dog ikke ved Begravelsespenge eller Livsforsikring (I § 8).

Indskudene skulde som sagt ske mod Kapital, idet man »*af forskellige Grunde udelukkede de aarlige og halvjaarlige Bidrag, som dependere af Liv og Død*»; dog tillodes det for at lette Indbetalingen, der kun kunde ske i de to almindelige Terminer, at fordele denne paa 4—10 Aar mod at stille behørig Sikkerhed (I §§ 11 og 12).

For de Forsikringsarter, der krævede Helbredsundersøgelse, fastsattes samme Regler som i Enkekassen, kun at Attesten ej maatte være over 4 Uger gammel. Da dette dog ikke kunde overholdes for Personer i Kolonierne og andre fjærne Steder, indførtes i al Almindelighed et Prøveaar, saaledes at naar den Person, som forsikrer en anden en Pension, der skal begynde ved hans Død, eller som har forsikret en Sum Penge, der ved hans Død paa en Gang skal udbetales, dør inden et Aar efter Antagelsen, udbetales kun $\frac{2}{3}$ af den forsikrede Pension eller Sum, og dør han inden et halvt Aar, da kun det halve deraf; angaaende de langtfra værende Personer, hvis Sundhedsattester ere over 4 Uger gamle, udbetales kun Halvdelen af den forsikrede Pension eller Sum, hvis Vedkommende dør inden et Aar, og $\frac{1}{4}$, naar Døden indtræffer i det første halve Aar (I § 13 og 14).

Udbetaling af Pensioner sker i de to Terminer og ved Summer en Gang for alle i den efter Dødsfaldet næstpaafølgende Termin, eller hvis Døden

indtræffer i selve Terminen, da strax. Gjøres Krav paa Anstalten ikke gjældende i 15 Aar, fortages det (I § 17). Pensionerne ere fritagne for Beslag og for alle Afgifter (I §§ 16 og 18).

De indskudte Kapitaler skulde indsættes i Statskassen og forrentes med $3\frac{1}{4}\%$ og derfor udstedes sædvanlige kgl. Obligationer (I § 5), hvorhos Kongen skulde garantere Forsikringerne, dog kun forsaavidt de tegnedes i et Tidsrum af 4 Aar, efter hvilket Balance skal opgjøres og forelægges Kongen, som da bestemmer, om Garantien skal forlænges eller ikke, for alle Klasser eller nogle i Særdeleshed, og saaledes fremdeles hvert 4de Aar, indtil Kongen maatte give uindskrænket Garanti (I § 6).

Administrationen henlagdes under en Bogholder og en Kasserer, der sorterede under Direktionen for den almindelige Enkekasse (I § 3), hvilken Overdirektion skulde have umiddelbar Indstillingsret til Kongen. Iøvrigt skulde de to Instituter være ganske selvstændige.

Dernæst indeholdt Planen udførlige Forklaringer af de enkelte Forsikringsarter og udtømmende og let fattelig Anvisning paa deres Beregning i Henhold til de i et sidste Afsnit tilføjede Grundtavler. Særlig kan mærkes, at egentlige Livsforsikringer kun kunde tegnes af Personer over 16 Aar; Minimum var 5 Rdl., Maximum 1 500 Rdl. (V 3 §§ 3 og 4), og at opsatte Udbetalinger kunde erhverves fra 5 til 2000 Rdl. (V 3 § 6).

Denne Plan indstilledes af Finantskollegiet under 29 September 1795 til Kongen. For at afværge den Animositet, der her ligesom andetsteds i den Tid fandtes mod Livrenter¹⁾ »i Henseende til disse skadelige Følger for Staten ved at befordre Coelibat og give Folk Anledning til at anvende deres Formue til at forskaffe sig selv et overflødig Udkomme og unddrage Familien den Arv, der ellers kunde have været«, fremhæves det, »at Livrenterne i Planen ere beregnede efter en Rentefod af $3\frac{1}{2}\%$, følgelig fordre et betydeligere Indskud og altsaa ikke ere saa tillokkende eller fordeeltagte, at nogen af blot Vindelyst skulde indlade sig deri«, men at Tilgangen væsentlig vilde ske fra dem, der paa denne Maade vilde forebygge Mangel paa nødvendigt Udkomme, ligesom der ved Planen var truffet det yderligere Kautel, at en Livrente kun kunde erhverves, naar de derfor angivne Grunde af Direktionen fandtes berettigede (III 1 § 3).

Da de mange private Kasser viste, at Befolkningen følte Trang til et Forsørgelses Institut, og da et saadant kun paa denne Maade kunde rationelt funderes, indstilledes det under Hensyn til, at Kapitalernes Indsættelse i Stats-

¹⁾ I Frankrig bleve Livrente-Selskaber forbudte allerede i Aaret 1770.

kassen til $3\frac{1}{4}\%$ var et fordelagtigt Tilbud for denne, at Planen approberedes med kgl. Garanti for de Forsikringer, der tegnedes i de første 4 Aar, og saaledes at der i Bestyrelsen indsattes et Medlem af Finantskollegiet, idet man iøvrigt forbeholdt sig ved nærmere Korrespondance at formaa Enkekassens Direktion til at paatage sig Overbestyrelsen, samt at forhandle med de andre Regjeringskollegier om enkelte Bestemmelser i Planen.

Dette bifaldtes ved kgl. Resolution af 4 November 1795, og efter at alt øvrigt var bragt i Orden, særlig Bestemmelsen om, at skete Indskud i Enkekassen ikke medførte Nedsættelse af Maximumspensionen i Forsørgelses Anstalten, samt at en i denne tegnet livsvarig Overlevelsereente for Konen skulde kunne træde i Stedet for det pligtige Indskud i Enkekassen ifølge Fd. 4 August 1788 (I § 4), bifaldtes det ved kgl. Resolution af 11 December 1795, at Institutet maatte træde i Virksomhed under Navn af DEN ALMINDELIGE FORSØRGELSE ANSTALT oprettet i Kjøbenhavn under Hans Kongel. Majestæts allerhøjeste Garantie, og at Overbestyrelsen overdroges til Enkekasse Direktionen, dog saaledes at Finantsministeren eller første Deputeret for Finantserne skulde tiltræde samme i Sager, som angik benævnte Institut.

For at lette Adgangen til Anstalten bestemtes det kort efter, at der kunde ske Indbetaling i 4 i Stedet for i 2 Terminer. Men desuagtet var Tilgangen kun sparsom, hvoraf Følgen var, at de til Administration beregnede Midler ikke sloge til. Det bestemtes derfor ved kgl. Resolution af 20 November 1799, at de i Statskassen indsatte Midler skulde forrentes med fulde 4 %, hvilket fik tilbagevirkende Kraft fra Anstaltens Oprettelse. I Finantskollegiets Forestilling desangaaende af 12 November s. A. gjordes der til Fordel herfor gjældende, at naar Institutet opretholdtes, vilde de i Statskassen indflydende Kapitaler kunne anses som en funderet Statsgjæld, i hvilket Tilfælde 4 % var meget ringe Renter.

Ved den første Opgjørelse i Aaret 1799 viste det sig, at der var et Tab paa Administrationskontoen af 1 686 Rdl. 32 β , og at Livrenteklassen havde en Underbalance af 4 492 Rdl., medens de øvrige Afdelinger omtrent balancerede, samt at Mortaliteten var noget ringere end beregnet, hvad især var kjendeligt ved Livrenterne. Hvorvel Anstaltens korte Bestaaen ingen sikre Slutninger tillod, forment dog Overdirektionen, da de gjorde Erfaringer stemmede med andre lignende Instituters, f. Ex. den almindelige Forsørgelses Anstalt i Hamborg og det Oldenborgske Institut, der begge havde maattet spærre Livrenteklassen paa Grund heraf, at det derfor vilde være sikrest at forhøje Indskudene for Livrenter med 5 %. Dette bifaldtes ved kgl. Resolution

af 19 Februar 1800, hvorved tillige Garantien fornyedes for Interessenterne i de næste 4 Aar.

Desuagtet fremgik det af den næste Opgjørelse 1804, at Livrenteklassen endnu gav Underskud, denne Gang 34 919 Rdl. 16 β. Og da man befrygtede yderligere Tab ved fornyet Tilgang, henstilledes det til Finantskollegiet, hvorvidt Indskudet for Livrenteklassen for de næste 4 Aar yderligere burde forhøjes med 5 %, eller Klassen spærres. Da imidlertid samtidigt den Hamborgske Anstalt paany tillod Tegning af Livrenter, tilraadede Kollegiet at vælge det første, for at Pengene ej skulde gaa ud af Landet, hvorhos der henvistes til, »at Livrenter i Almindelighed tagne kunde anses som en Forstrækning, der først ganske tilbagebetales i Løbet af 30 Aar, og altsaa vare langt fordeelagtigere end de sædvanlige Laan, som Kongens Casse pleiede at optage.«

Den gjorte Indstilling bifaldtes af Kongen ved Resolution af 1 Maj 1805, hvori implicite laa en Fornyelse af Garantien for 4 Aar. En lignende Fornyelse fandt Sted ved Udgangen af Aaret 1807.

I Aaret 1811, da Garantien atter skulde have været fornyet, skete dette ikke, og dermed ophørte i det væsentlige Tilgangen til Anstalten. Til dennes senere Skjæbne skulle vi komme tilbage i det næste Afsnit.

VI

En af de medvirkende Grunde til, at Enkekassen og særlig den almindelige Forsørgelses Anstalt i Tiden til 1812 kun i forholdsvis ringe Grad blev benyttet — indtil dette Tidspunkt havde Enkekassen haft c. 10 000 Interessenter, Forsørgelses Anstalten kun nogle faa Hundrede — var den, at der ved Siden af de statsgaranterede Livrenteselskaber og Tontiner, der slugte ret betydelige Kapitaler, i Slutningen af forrige Aarhundrede, som før antydet, opstod ikke faa ganske private Anstalter under Navn af Lig-Societeter, Begravelses- og Understøttelseskasser.

Disse erholdt i stort Omfang kongelig Konfirmation, og om end Staten herved var uskyldig i, at denne, hvad Sikkerheden angik, ganske betydningsløse Formalitet af Publikum forvexledes med et Tilsagn om kongelig Garanti, hvad ofte skete og sker endnu den Dag i Dag, saa var en saadan kritikløs Anerkjendelse af slige Kasser af den Grund mislig, at Folk i Almindelighed maatte formode, at Konfirmation ikke skete uden nøjere Undersøgelse af de paagjældende Statuter, saa at Svindlerforetagender og helt meningsløse Selskaber ikke bleve tilladte. Men en saadan Undersøgelse fandt ikke Sted.

Tetens anfører f. Ex., at et Selskab for 1 β maanedlig, altsaa $\frac{1}{8}$ Rdl. aarlig lovede en Enkepension paa 50 Rdl. aarlig, medens efter en anden Plan en saadan Pension skulde koste 4 β maanedlig, samtidigt med at det bestemtes, at kun Ægtemænd paa 50 Aar eller derover kunde indtræde i Kassen¹⁾. Som et andet Kuriosum kan nævnes »Husleie- Assurance- Laane- og Livrente-Selskabet« af 27 Juli 1807, der, som det siden siges i en Betænkning, ikke gik ud paa andet end, at Interessenterne havde Lov til at bruge Udbyttet, hvis man fik noget, til at betale deres Husleje med²⁾.

Allerede i Aarene 1790—1800 opstod ikke faa saadanne private Selskaber; men efter at Interessen ved den i Aaret 1802 udgivne Beretning om det bekjendte engelske Livsforsikrings-selskab Equitable's 40 aarige heldige Erfaringer yderligere var blevet skærpet for Forsikringsvæsenet, oversvømmedes Landet af et aldeles uforholdsmæssigt Antal af saadanne Foretagender³⁾, der som oftest maatte opløses efter kort Tids Forløb til ikke ringe Tab for Deltagerne.

Størsteparten af disse »Livrenteselskaber« var i Hovedtrækkene indrettede paa følgende Maade:

Ethvert Medlem betaler et aarligt Bidrag. Af en Kapital, som fremkommer enten ved et Indskud en Gang for alle af de Indtrædende eller ved Opsamling af de Indtrædendes Bidrag (eller ved begge Maader under et), tages den aarlige Rente og sammenlægges med de i Aaret indkomne Bidrag. Summen heraf uddeles til saa mange af de først indskrevne Deltagere, at de kunne faa en vis aarlig Hævning. De Øvrige faa intet, førend de ved Dødsfald mellem deres Formænd kunne rykke op i de Hævningsnydendes Numre. — Til Alderen ved Indtrædelsen tages intet Hensyn.

Ved den Vægt, der saaledes er tillagt Indtrædelsesancienniteten, minder den hele Ordning nærmest om den, der er gennemført i de her i Landet bestaaende Frøkenklostre. Disse have dog for det første det forud, at Indskudet altid betales en Gang for alle. Og, hvad der er vigtigere, der kan til Fordel for deres nu forældede Organisation anføres, at de fra tidligere Tid eje betydelige Kapitaler, hvis Revenuer komme de Nulevende til Gode, og som derfor kunne opveje Manglerne, naar Rækken af de Indskrevne ikke er for lang. Men hine Livrenteselskaber havde ingen saadan Lysside. Ingen skjænkede

1) Tetens Nachricht von dem Zustande der allgemeinen Wittwen Casse am Schluss des Jahrs 1797, Cop. 1803. Med Rette tilføjer Forf.: »Wo will es mit solchen Projecten hinaus?«

2) Bedømmelse i Følge Fd. 15 Maj 1810 over 22 Laane- og Livrenteselskaber, Kbh. 1812.

3) I et Aar opstod saaledes hele 8 Selskaber, se Abr. Kall: Advarsel mod Liv-Rente-Selskaber uden Hensyn til Alder etc., Kbh. 1810.

Kapitaler til dem, og eftersom de Expekterendes Aarsbidrag stadig blev brugt til Hævning for de først Indskrevne, var Forholdet aabenbart i det væsentlige, at de Hævningsnydende beskattede Eftermændene, som da til Gjengjæld maatte nøjes med det Haab, at der, naar de i sin Tid rykkede højt nok op i Rækken, ogsaa vilde findes tilstrækkelig mange Eftermænd, som vare villige til at lade sig beskatte til Bedste for dem.

Det lader desuden til, at Indskrivningsordningen ingenlunde har været uden Lyde. I detmindste siges det i den Komitebetænkning, som nylig er nævnt i en Note, at »*de samme Navne i flere af Selskaberne ere blandt de første Nummere*«, og at »*Bestyrerne i Somme ere blandt de første Medlemmer i adskillige andre*.« Stillingen for de uindviede, godtroende Deltagere er da derved bleven endnu ringere, end den burde være.

Endelig var det en Ulempe, at Administrationen var ganske uforholdsmæssig stor. Medens Statens Forsørgelses Anstalt, som tidligere nævnt, kun tog 2%, forlangtes der i adskillige af de nævnte Selskaber 20 til 30%, i enkelte endog over 33%. Ganske vist maa det altid være kostbarere at administrere smaa end store Anstalter, men her synes tillige Opgaven at have været at skaffe enkelte gode Venner og Bekjendte lukrative Embeder uden synderligt Arbejde.

Skjønt det Uholdbare i disse Selskabers Plan er let at gennemskue, fik flere af dem stor Tilgang (et enkelt havde 25 000 Numre). Sagen var, at man gjorde sig i høj Grad overdrevne Forestillinger om den Hurtighed, hvormed Oprykningen vilde finde Sted, og at der dengang, ikke mindre end til andre Tider, fandtes et talrigt Publikum, der lod sig lokke af gyldne Forespejlinger uden at have nogen Forestilling om, hvor meget eller hvor lidt Fundament Løfterne hvilede paa.

Det er et helt Særsyn engang i denne Periode at møde et forstandigt Projekt, nemlig en i Aaret 1803 fremsat Plan til en egentlig Livsforsikrings Anstalt¹⁾, der vilde afhjælpe den ved den foran omtalte »*almindelige Forsørgelses-Anstalt*« hæftende Mangel, at Forsikringerne kun kunde tegnes mod Indskud en Gang for alle.

I det paatænkte Institut skulde der kunne tegnes livsvarige Livsforsikringer fra 100 til 5 000 Rdl. mod livsvarige eller ophørende aarlige Præmier, hvis Pris ahang af Alderen, men var ens for begge Kjøen. Først hvis Døden

¹⁾ Udkast til et Liv-Assurance-Selskabs Oprettelse i Kbh. 1803.

indtraf, efterat 4 Præmier vare erlagte, udbetaltes den fulde Forsikringssum; forinden udbetaltes kun visse Kvotaparter. Personer under 28 Aar fritoges for al Præmiebetaling, naar deres Præmier ialt udgjorde Forsikringsbeløbet; for Interessenter fra 28 til 40 Aar nedsattes i saa Fald Præmien noget, derimod ikke for Personer over 40 Aar, medmindre en højere, kort Præmie erlagdes. Til Administration betaltes ligesaameget som første Præmie.

Uagtet Planen i sig var god og hvilede paa rigtige Grundsætninger, ligesom nogle af den Tids bedste Mænd paa dette Omraade som Professorerne GAMBORG, A. KALL og J. WOLFF havde tilsagt deres Bistand, og der tillige stilledes en god privat Garanti i Udsigt for det Tilfældes Skyld, at Tab kunde lides ved Mortalitetsberegningen eller ved »*epidemiske og smitsomme henrivende*« Sygdomme, ses det ikke, at Foretagendet, der var udgaaet fra de bekendte Boghandlere SOLDIN, nogensinde kom igang. Det lovede ikke mere, end det kunde ventes at holde, og kunde vel derfor ikke staa sig i Konkurrencen med de andre Selskaber, hvis Prospekter og urimelige Løfter stak Folk i Øjnene.

Den Tingenes Tilstand, der i denne Periode havde udviklet sig paa de private Forsørgelseskassers Omraade, var ikke langt fra at komme ind under Begrebet Svindel. Der hævdede sig derfor efterhaanden flere Røster for at raade Bod paa disse uheldige Forhold, og blandt Andre tog især JONAS COLLIN til Orde med Kraft¹⁾. Han gjorde stærkt gjældende, at de i de senere Aar paany opdukkende private Selskaber i Lighed med de mange lignende fra Midten af forrige Aarhundrede havde den Hovedfejl, at de »*fordre lidet, love meget, og holde i Tiden intet*«. Efter hans Mening burde Konfirmation kun finde Sted efter en indgaaende Prøvelse af de foreslaaede Planer, ligesom det overhovedet vilde være heldigst at indføre noget lignende som i Preussen, hvor en Lov i Aaret 1781 forbød saadanne Selskaber, da et stort Antal af saadanne i sig er uheldigt, og tillige befalede, at de alt eksisterende strax skulde undersøges, om de fortjente at vedblive. Staten burde saa meget mere træde kontrollerende til, som Usoliditeten ved slige Selskaber, der ikke vare sluttede, men stadigt fik ny Tilgang, med stor Lethed kunde skjules i lang Tid, hvorved det endelige Tab blev i høj Grad forøget, ligesom et nok saa stort Fond i Virkeligheden kunde være utilstrækkeligt i Forhold til Selskabets Forpligtelser, men dog vilde lokke mange til ubesindigt at indtræde.

¹⁾ Se Borgervennen 1805 og 1807.

Regjeringen havde ogsaa allerede i Begyndelsen af Aarhundredet haft Opmærksomheden henledet paa disse Forhold, og i Henhold til kgl. Resolution af 10 August 1802 blev der kun meddelt Konfirmation paa deslige Selskabers Statuter, efterat Finantskollegiet havde ytret sig om de Beregninger, paa hvilke Planerne vare byggede. Men Følgen heraf blev da kun, at der derefter sjældent søgtes Konfirmation, »*formodentligen fordi Vedkommende mistvivle om at kunne erholde den, og altsaa hellere aabne deres Casser uden en saadan, end udsætte sig for et Afslag, der svækker deres Indretnings Credit*!).« Foranstaltningen fik snarere den modsatte Virkning, af hvad der var tilsigtet, idet nu Undladelsen af at søge Konfirmation blev saa almindelig, at det ikke vakte nogen Opsigt eller Mistanke, hvorved det muliggjordes, at der opstod Associationer, »*hvis Hovedtanke er en Forsørgelse for Stifteren, ved at blive Casserer eller Bogholder*!).»

Da tilmed Ophævelsen af flere private Selskaber nogen Tid efter gav yderligere Afsløringer om den stedfindende Misère paa de nævnte Enemærker og bragte økonomisk Ruin over mange mindre Formuende, paalagde Kongen under 27 Februar 1810 Finantskollegiet at afgive Betænkning om et af en Ubenævnt²⁾ indsendt Forslag om et Statstilsyn med de private Selskaber, og ved sin Indstilling af 4 April s. A. foreslog Kollegiet den Ordning, der efter kgl. Resolution af 12 s. M. fik sit Udtryk i den meget betydningsfulde Forordning af 15 Maj 1810. Ifølge denne nedsattes der nemlig en vedvarende »*KOMMITTE TIL UNDERSØGELSE AF ALLE PRIVATE FORSØRGELSESG OG UNDERSTØTTELSES SELSKABER, af hvad Navn nævnes kan, som ere eller vorde oprettede, saasom Pensions-, Enke- og Liig-Kasser, Laane-, Livrente-, Etablerings- og Paaklædnings-Selskaber, eller hvilket andet Øjemed dem maatte tillægges.*«

Man gik dog ikke saa vidt at forbyde Oprettelsen og den videre Bestaaen af slige Selskaber, uagtet de vel forekom Regjeringen overflødige ved Siden af den almindelige Forsørgelses Anstalt og i adskillige Tilfælde endog skadelige, men man paabød kun, at Planer og Love samt Forandringer i samme skulde indsendes til Komiteen, der kunde fordrø alle yderligere Oplysninger, og hvis Bedømmelse skulde bekjendtgjøres i de offentlige Tidender og indføres foran i hvert Exemplar af Planen eller Lovene³⁾.

1) Indstilling fra Finantskollegiet af 4 April 1810. 2) Vistnok J. Collin.

3) Nærmere forklaret ved Plak. 30 November 1810 for de alt bestaaende Selskaber, der bestemte en Frist for at melde sig for Komiteen, hvis Oversiddelse medførte, at Selskabet skulde opløses og Aktiverne fordeles mellem Medlemmerne.

I Komiteen indtraadte foruden COLLIN, Professor BUGGE, Kaptain WLEUGEL, Medlem af Enkekassens Direktion og Bogholder SØNDERGAARD ved den almindelige Forsørgelses Anstalt.

Det viste sig hurtigt, at Komiteens Oprettelse var en meget praktisk Forholdsregel. Thi efter at dens Betænkninger i de følgende Aar vare bekendtgjorte, ophørte næsten helt den før omtalte Art daarlige Projekter, ligesom en stor Del af de da eksisterende opløstes eller omordnedes paa mere rationel Grundvold.

Komiteen blev bestaaende i en lang Aarrække og gjorde særdeles megen Nytte. Foruden de forannævnte have efterhaanden Følgende været Medlemmer af den: Rentekammerdeputeret J. H. MEYER og Professor E. G. F. THUNE (indtraadte 1816), Professorerne JÜRGENSEN og FALLESEN (1836), Finantsdeputeret C. F. HOLM (1839) og Professor P. PEDERSEN (1841). Komiteen ophævedes i 1861, hvilket vil blive omtalt i fjerde Afsnit¹⁾.

¹⁾ Se Bekjendtgjørelse fra Justitsministeriet 31 December s. A.

TREDJE AFSNIT

1812—1842

I

DE forvirrede Pengeforhold, der herskede i Landet i Aarhundredets Begyndelse, og som endte med Statsbankerotten, hvis definitive Udtryk var Forordningen af 5 Januar 1813 om Forandring i Pengevæsenet, maatte nødvendigvis ogsaa faa Indflydelse paa den almindelige Enkekasse.

Efter Forholdenes udviklede Beskaffenhed kan der ikke i nærværende Skrift gives en indgaaende Redegjørelse for denne Indflydelse, men nogle Oplysninger desangaaende bør dog meddeles, især forsaavidt de støtte sig paa utrykte Aktstykker.

Landets Penge vare paa hin Tid dels Species ($9\frac{1}{4}$ Sølvspecier lig 1 Mark fin Cöllnsk), dels Dansk Courant og for Hertugdømmernes Vedkommende Slesvig-Holstensk Courant. En Daler Courant var, enten det var Dansk eller Slesvig-Holstensk Courant, lig $\frac{4}{5}$ Species — Pengesedlerne, der cirkulerede ved Siden af Sølv, havde ulige Kaar. Medens nemlig de Slesvig-Holstenske Courantsedler (som forøvrigt lød paa Specier) havde deres fulde Værdi, fordi der ikke udstedtes flere af dem, end der fandtes tilsvarende Sølv i den kgl. Speciesbank i Altona, vare de danske Pengesedler mindre værd end det Sølv, hvorpaa de lød. Da der nemlig, særlig efter Krigens Udbrud i 1807, udstedtes flere og flere af dem uden Metalfundament, sank deres Værdi stadig mere, saa at ved Begyndelsen af Aaret 1813 en Specie kostede 18 Daler Danske Courantsedler.

Da Enkekassen oprettedes i 1775 havdes der kun én Møntfod for hele Riget, nemlig Dansk Courant, og alle dens Kontrakter lød derfor paa denne. Senere bevirkede imidlertid den særlige Møntfod for Hertugdømmerne¹⁾, at der udviklede sig forskellige Regler for de forskellige Dele af Riget. Vi ville foreløbig betragte Forholdet i Kongeriget.

Den oven citerede Forordning af 5 Januar 1813 afskaffede alle tidligere gjældende Pengesedler og Møntsorter og indførte som ene gjældende Møntfod Rigsbank-Sølv og -Sedler, saaledes at en Rigsbankdaler Sølv var lig en halv Sølvspecie. Den store Seddelgjæld, der lød paa Dansk Courant, reduceredes derhos saaledes, at 6 Daler Courant kun indløstes med 1 Rigsbankdalerseddel.

Forordningen bestemte endvidere bl. a., at alle paa Dansk Courant lydende private Forskrivninger, der vare ældre end 11 September 1807, skulde omskrives i Rigsbankpenge, Daler for Daler. Derimod skulde de, der vare yngre, omskrives til et efter deres Udstedelsestid nærmere fastsat reduceret Beløb²⁾. Lød Gjældsbrevet paa de sædvanlige 4% Rente, blev den omskrevne Kapital, forsaavidt Forskrivningen var yngre end 11 Juni 1812, ogsaa at forrente med 4%. Men af ældre 4% Gjældsbreve svaredes der kun 2% af den omskrevne Kapital indtil det andet Aar efter Freden; derefter forøgedes Renten, indtil den fra det sjette Aar efter Freden atter naaede 4%. Væsentlig samme Regler gjaldt med Hensyn til de i den nye Møntfod omskrevne Statsobligationer.

Enkekassen havde hidtil præsteret sine Betalinger i Sedler efter disses Paalydende, saa at Tabet ved Seddelpengenes stadig tiltagende Værdiforringelse gik ud over Interessenterne. Men ved Forordningens Bestemmelser om udlante Kapitalers Omskrivning og Rentefodens Nedsættelse vilde den nu lide et anseligt Tab paa sine Aktiver, især hvis Krigen varede længe. Dette i Forbindelse med, at der maatte træffes nærmere Afgjørelse af, hvorvidt den almindelige Møntreduktion ogsaa skulde gjælde for saavel Enkepensionerne som de resterende Indskudsbetalinger fra Interessenterne, foraarsagede, at Direktionen efter stedfunden Brevvexling med Finantskollegiet og det danske Kancelli indgik med en Forestilling til Kongen den 14 April 1813.

Denne Forestilling gik ud paa følgende:

Direktionen anser det for rettest, at samtlige Enkekassen paahvilende Pensioner fritages for Omskrivning og udbetales Daler for Daler i Lighed

¹⁾ Indført ved Fd. 29 Februar 1788.

²⁾ Saaledes reduceredes f. Ex. Forskrivninger, yngre end 10 December 1812, fra 100 Courantdaler til 20 Rigsbankdaler.

med, hvad der er bestemt om Embedsmænds Gager¹⁾. For de Enker, der ere sikrede før 11 September 1807, og hvor Betaling altsaa er erlagt i gode Penge, formener Direktionen, at dette følger af Enkekasse-Fundatsens § 17, der tilsiger dem, at de uden ringeste Afkortning skulle nyde de dem tillagte Pensioner. Ere Indskudene derimod først skete efter nævnte Tidspunkt, have Enkerne vel intet retsligt Krav paa en lignende Begunstigelse; men ligesom Billighed taler for at indrømme en saadan, især da disse Enkepensioner kun udgjøre c. 8000 Rdl., vilde Nægtelsen deraf næppe medføre nogen Besparelse for Kongens Kasse, da de fleste af disse Enker dog maatte finde Adgang til ved Kongens Naade, der ikke lader velfortjente Embedsmænds Enker savne det nødvendige, at nyde det af den kongelige Kasse, som kunde afkortes dem i Pensionen fra Enkekassen²⁾.

For at kunne udrede Pensionerne paa den foreslaede Maade erklærer Direktionen det imidlertid for nødvendigt, at det ved Pengevæsenets Forandring foraarsagede Kapital- og Rentetab erstattes af Statskassen — skjønt Finantskollegiet i sin Betænkning havde udtalt sig herimod —, idet Nægtelsen af en saadan Erstatning vilde medføre Kassens Insolvens, i Lighed med, hvad der skete ved Landmilitær-Enkekassen, og en langt større Byrde komme til at paahvile Statskassen ved eventuel Overtagelse af alle Pensionerne.

Som et naturligt Supplement foreslaas tillige, at de endnu resterende Indskudskapitaler ikke skulle reduceres, men omskrives Daler for Daler, samt at der af disse Summer vedvarende skal svares fulde 4%.

Den saaledes nedlagte Forestilling bifaldtes ved kgl. Resolution af 19 April 1813 med den Tilføjelse, at Kapitaltabet »*efter Vor Leilighed og Enkekassens beviislige Trang dertil*« vil blive erstattet, dog med Fradrag af, hvad Institutet kunde indvinde ved Indkjøb af kgl. og Rigsbanks-Obligationer, Udlaan paa Navneværdi til 5% o. lign.

Vi vende os nu til Forholdet med Hensyn til Hertugdømmerne. Saa længe Dansk Courant, og Slesvig-Holstensk Courantsedler gjaldt lige meget, udbetaltes Enkepensionerne i Hertugdømmerne i førstnævnte Møntsort. Men da den danske Speciesbank i Aaret 1799 saa sig nødt til udelukkende at indløse sine Sedler med Courantsedler, vægrede man sig i Hertugdømmerne ved

1) Plak. 5 Januar 1813 bestemte, at alle af den kgl. Kasse bevilgede Gager og livsvarige Pensioner i Dansk Courant fremtidig skulde udbetales i Rigsbankdaler Sølvværdi, Daler for Daler, hvorimod alle personlige og temporære Tillæg og Pensioner, bevilgede efter 11 September 1807, udbetaltes i Forholdet 5 til 1.

2) At gjøre en Undtagelse for de faa Interessenter efter 1807, der ikke vare Embedsmænd, fandt Direktionen ingen Anledning til.

at modtage andet end Slesvig-Holstensk Courant, og som Følge heraf bestemtes det da i 1802, at de Pensioner, der paa Enkekassens Vegne udbetaltes af Staten gennem Hovedkassen i Rendsborg, indtil videre skulde udbetales i Slesvig-Holstensk Courant, men refunderes Statskassen af Enkekassen i Dansk Courant, hvori Indskudene vare skete.

Efter at imidlertid Kursen paa Sedler mod Sølv efter Krigens Udbrud havde forværret sig i Kongeriget, saa at denne Ordning medførte følelige Tab for den kgl. Kasse, ordnedes Forholdet ved to af Finantskollegiet udvirkede kgl. Resolutioner af 17 Juni 1809 og 26 Maj 1810¹⁾ saaledes, at alle, der enten nød Gage i Slesvig-Holstensk Courant eller vare bosatte i Hertugdømmerne, skulde gjøre Indskud til Enkekassen i Slesvig-Holstensk Courant; gjordes Indskudet strax fuldtud, kunde Vedkommende forlange Policen udstedt i denne Møntfod, og Enken var da altid berettiget til at nyde sin Pension heri, uden Hensyn til Mandens og hendes eget Opholdssted. Skete derimod Indskudet ved Afdrag gennem Gage-Dekurt, kunde Udbetaling af Pensionen i Slesvig-Holstensk Courant kun fordres, naar Manden ved Dødsfaldet var Embedsmand i Hertugdømmerne, og kun saalænge Enken opholdt sig sammesteds.

Ligesom alt, hvad der til Pensionens Sikring indbetaltes i Slesvig-Holstensk Courant, indgik i den kgl. Kasse, der kun refunderede Enkekassen Beløbet i Dansk Courant, saaledes paatog Staten sig den Pligt at udrede de paagjældende Pensioner i Slesvig-Holstensk Courant, mod kun at faa Refusion i Dansk Courant af Enkekassen, hvem altsaa hele denne Ordning for saa vidt var uvedkommende.

Da Forordningen af 5 Januar 1813 indførte den nye Møntfod, skulde Slesvig-Holstensk Courant — eftersom dens Sedler vare lige saa gode som Sølv — indløses med $1\frac{1}{2}$ Rigsbankdaler for hver Daler Courant, hvis ingen Reduktion fandt Sted. Ifølge Forordningen skete Indløsningen imidlertid kun halvt med Sølv og halvt med Rigsbankens uopsigelige $6\frac{1}{4}\%$ Obligationer.

For Enkekassens Vedkommende fik denne Omskrivning dog ikke Anvendelse, da den kgl. Resolution af 19 April 1813, hvorefter, som ovenfor anført, Kassens Pensioner skulde omskrives »Daler for Daler«, ogsaa omfattede Pensioner i Slesvig-Holstensk Courant.

Men Plakaten af 5 Januar 1813 havde gjort den Undtagelse fra den almindelige Omskrivning af Slesvig-Holstensk Courant, at for de Embedsmænd, der hidtil havde erholdt Lønning eller Pension i denne Møntsort, skulde

¹⁾ Publicerede ved Plak. 3 Oktober 1809 og 26 Juni 1810.

1 Daler Courant omskrives til $1\frac{1}{5}$ Rigsbankdaler Sølvværdi; og det fandtes rigtigst, at der ydedes Enkepensionisterne, der havde Krav i Slesvig-Holstensk Courant, en lignende Indrømmelse som denne, dog saaledes, at den herved forøgede Udgift i Lighed med, hvad før var Tilfældet, faldt paa Statskassen og ikke paa Enkekassen. I Overensstemmelse hermed bestemtes det ved kgl. Resolution af 7 Juli 1813, at de, der ifølge de foran omtalte Resolutioner af 17 Juni 1809 og 26 Maj 1810 vare berettigede til Udbetaling i Slesvig-Holstensk Courant, skulde i Lighed med Embedsmænd i Hertugdømmerne have $\frac{1}{5}$, eller 60% Tillæg til Pensionernes Paalydende i Sølvværdi, hvilket Tillæg udrededes af den kgl. Kasse.

Disse Bestemmelser bleve efter længere Forhandling med Finantskollegiet fuldstændiggjorte ved en kgl. Resolution af 20 Juli 1814, hvorved Forholdet endelig ordnedes, og hvorved der tillige blev truffet Afgjørelse om Betalingsmaaden af Indskudsrestancer paa Kontrakter, tegnede i Slesvig-Holstensk Courant.

Sidstnævnte Resolution fastslog nemlig, at baade de Pensioner, der vare kontraherede og ved de udstedte Policer assurede i Slesvig-Holstensk Courant uden Hensyn til, om Enkerne opholde sig i Hertugdømmerne eller ej, og ligesaa de Pensioner, for hvilke Indskud vare gjorte i Slesvig-Holstensk Courant, forsaavidt Manden ved Døden opholdt sig i Hertugdømmerne, og Enken vedblev at bo sammesteds, skulde udbetales i Rigsbankpenge Sølvmønt med Tillæg af 60%, hvilket Tillæg udrededes af den kgl. Kasse. Denne erholdt da til Gjengjæld et lignende Tillæg af Restancerne for Embedsmænd i Hertugdømmerne, hvis Indskud inden Pengeforandringen vare erlagte i Slesvig-Holstensk Courant. Derimod angik Bestemmelsen ikke de siden dette Tidspunkt i Rigsbankpenge kontraherede Pensioner eller Restancer paa Indskud, der tidligere erlagdes i Dansk Courant¹⁾.

¹⁾ For Vestindien, hvor den oprindelige, ved Fd. 20 Marts 1770 givne Regel, at 100 Rdl. Dansk Courant svarede til 125 Rdl. Vestindisk Courant, efter Møntfodens Forandring i Kongeriget modificeredes saaledes, at 100 Daler Vestindisk Courant var lig 128 Rigsbankdaler i Sølv, fastsattes de nærmere Regler om Embedsmænds Indskud til Enkekassen og Udbetalingen af dennes Pensioner ved Rskr. 1 Juli 1817, der fastslog omtrent lignende Regler som for Hertugdømmerne, hvad ogsaa skulde gjælde for Embedsmænd i Ostindien og Guinea. Tillige fastsattes ved samme Lejlighed, at naar Embedsmænd i Hertugdømmerne ved Obligation forpligtede sig til at afdrage det pligtige Beløb til Enkekassen i rede Sølv, skulde der, hvad enten de vedbleve at være ansatte i Hertugdømmerne eller ej, af Enkekassen gives dem bestemt Forsikring om, at Pensionen i sin Tid ej vilde blive udbetalt i anden Møntsort end rede Sølv.

II

Da Pengevæsenets Forandring som før nævnt efter Enkekasse-Direktionens Skjøn maatte nødvendiggjøre et Tilskud fra Statskassen, for at Kassen kunde opfylde sine Forpligtelser, nedsattes der efter Finantskollegiets Movering under 10 Juni 1813 en Kommission for at undersøge Enkekassens Tilstand og beregne det Tilskud af Finantskassen, som dens Vedligeholdelse maatte udkræve. Og da den almindelige Forsørgelses Anstalt for en Del maatte siges at være i samme Tilstand, skulde en lignende Undersøgelse ogsaa anstilles for dens Vedkommende. Denne Kommission bestod af Kommandørkaptain P. J. WLEUGEL og Justitsraad, Dr. phil. J. H. MEYER, af hvilke især den sidste var en anerkjendt Autoritet paa dette Omraade.

Da Forholdet med Hensyn til den almindelige Forsørgelses Anstalt samlet vil blive omtalt i en følgende Afdeling, ville vi her udelukkende be-
trakte Undersøgelsen af den almindelige Enkekasse.

Siden den nye Tarifs Indførelse i Aaret 1785 havde der kun fundet en af TETENS foranstaltet Undersøgelse af Kassens Status Sted i Aaret 1797, og denne havde udvist et Overskud af omtrent 420 000 Rdl. paa en Formue af c. 3 Millioner Rdl.¹⁾, foruden et Administrationsfond paa c. 296 000 Rdl. Dette gunstige Resultat i Forbindelse med, at Tetens, den Tids kyndigste Forsikrings-Tekniker, i Beretningen med stor Bestemthed havde udtalt sig for Tilstrækkeligheden af den Süssmilchske Mortalitetstabel for Enkekassen, be-
virkede, at dennes Soliditet ansaas for grundmuret, og var vel ogsaa tildels Aarsag til, at der indtil Statsbankerotten ingen fornyet Opgjørelse fandt Sted.

Allerede af denne Grund var det et besværligt Arbejde for Kommissionen at anstille den befalede Undersøgelse; men dertil kom, at Enkernes Af- og Tilgang i Almindelighed ikke var tilført Enkekassens Bøger længere end til Slutningen af 1810, fordi en Del Oplysninger manglede, og at Protokollernes Angivelse af bestaaende Ægteskabers Antal fandtes saa meget større, end hvad en Mortalitätsregning angav, at det maatte formodes, at en stor Del Enkemænd havde forsømt at gjøre den i Fundatsens § 9 paabudte Anmeldelse om Konens Død. Paa Kommissionens Forlangende udstedtes der vel en offentlig Opfordring til

¹⁾ J. N. Tetens, Nachricht von dem Zustande der allgemeinen Wittwen-Casse zu Copenhagen am Schluss des Jahrs 1797, p. 27 ff. Det egentlige Overskud var vel kun c. 97 000 Rdl.; men da Indskudene fra 1775—85 vare erlagte efter den ældre Tabel og udgjorde med Renter til 1797 lidt over 1 617 000 Rdl., medens den nye Tarif var omtrent $\frac{1}{5}$ højere, vilde Beholdningen, hvis denne Tarif havde været anvendt fra Begyndelsen, have været $\frac{1}{5}$ af hint Beløb eller omtrent 323 000 Rdl. større, saa at hele Overskudet blev beregnet til c. 420 000 Rdl.

Interessenterne om at gjøre slige Anmeldelser, selv om Dødsfaldet var sket for lang Tid siden, men da dette ikke førte til noget Resultat, var der ikke andet for end at supplere det manglende ved en Mortalitätsberegning. Det viste sig da, at Enkernes Antal, der var bekjendt, beregnet efter de Süssmilchske Tabeller, vilde blive altfor stort, medens en Opgjørelse efter WARGENTINS Tavler nærmest stemmede med Antallet i Bøgerne, og det samme viste sig ogsaa ved Antallet af de bestaaende Ægteskaber¹⁾, hvorfor Kommissionen benyttede Wargentins Mortalitätslister til at supplere Bøgenes Mangler. Men ikke desto mindre opgjordes højst besynderligt Kassens Status efter den SÜSSMILCH-BAUMANN'SKE Livrente-Tabel og Enkekassens Tarif, fordi Süssmilchs Mortalitätslister nu engang vare lagte til Grund²⁾.

Paa Basis heraf angav Kommissionen i sin Indstilling af 22 Juni 1814 Enkekassens Status saaledes:

Kassens hele Formue, iberegnet Administrationsfonden, udgjorde efter Fra- drag af Gjælden, omskrevet til Rigs- bankpenge S. V. i Begyndelsen af Aaret 1813.....	5 424 537 Rdl. 13 ¹ / ₂ β
hvorfra maatte drages det til samme Tid diskonterede Rentetab paa Grund af Pengevæsenets Forandring.....	391 099 ⁸⁶ / ₁₀₀ Rdl.
saar at Kassens Credit udgjorde.....	5 033 437 ²⁵ / ₁₀₀ Rdl.
Drages herfra Debet for Aktuelle Pensioner.....	1 964 126 Rdl.
Eventuelle —	2 911 438 ⁴³ / ₁₀₀ -
ialt.....	4 875 564 ⁴³ / ₁₀₀ -
udkommer som Overskud	1 578 72 ⁸² / ₁₀₀ Rdl.

Kommissionen udtalte derfor, at Kassen følgelig uden Tilskud af den kgl. Kasse vilde være i Stand til at udrede Pensionerne med 1 Rigsbankdaler S. V. for hver Daler Dansk eller Slesvig-Holstensk Courant, men heller ikke mere, da der ved alle Probabilitets-Beregninger burde være et Overskud »for

¹⁾ Af 9 260 optagne var til Udgangen af 1810 efter

	Süssmilch	Wargentin	Erfaring
Enker	1 829	1 706	1 720
Ægteskaber	5 068	5 597	5 676

²⁾ Se Jürgensen a. V.

den mulige Afvigelse, der kan finde Sted imellem, hvad der sker, og det, som Mortalitetstabellerne angiver.»

For at forklare, at Enkekassens Status var saa god, skjønt der foruden det nævnte Tab paa Renter tillige ved Pengeomskrivningen var lidt et Kapitaltab paa 704 220 Rigsbankdaler¹⁾, tilføjede Kommissionen, at det i 1797 udfundne Overskud samt Administrationsfonden med Renter og Rentes Renter til Udgangen af 1812 alene vilde udgjøre 660 727 Rdl., hvortil kom de siden 1797 indbetalte Procenter og Rekognitioner, saa at Kassen før 1813 kunde regnes at have et Overskud af henved 900 000 Rdl.

Efter at denne Indberetning var bleven tilstillet Enkekassens Direktion til Betænkning, og en Erklæring af Professor BUCGÉ var indhentet, foreslog Direktionen, der iøvrigt intet fandt at erindre mod Indberetningen, at det ved Sagens Foredragelse for Kongen maatte blive fastslaaet, at hvis de af Kommissionen antagne Beregninger i Tiden maatte vise sig ikke at slaa til, at da Enkekassen erholdt den ved Resolutionen af 19 April 1813 lovede Skadeserstatning af den kgl. Kasse. Dette skete imidlertid ikke ved den kgl. Resolution af 8 Februar 1815, idet Finanskollegiet i sin Indstilling herom udtalte, at en direkte Tilsigelse desangaaende var overflødig paa Grund af, at eventuelle Forstrækninger involveredes i den Kassen fra Begyndelsen af til-sagte kgl. Garanti.

I Overensstemmelse hermed tilbageholdtes forøvrigt ogsaa senere den lovede Erstatning indtil det Tidspunkt kom, da Enkekassen havde opbrugt sine Midler.

III

Forsaavidt den almindelige Forsørgelses Anstalt angaar, var den som nævnt i forrige Afsnit kun bleven svagt benyttet. Livsforsikring eller anden Forsikring af Kapitalbetaling havde saa godt som ingen Tilslutning vundet hos Publikum. En Fortegnelse over Forsikringsbestanden ved Udgangen af 1812 viste nemlig, at de herhen hørende Forsikringssummer kun vare ialt 7 og tilsammen udgjorde 4 370 Rdl., foruden at der i Spareafdelingen

¹⁾ At Tabet ikke blev langt højere, kom af, at Direktionen havde anvendt en ikke ringe Del af de Kapitaler, som i stor Mængde indbetaltes i Enkekassen især i 1812, til Indkjøb af kgl. Obligationer. Dette Skridt skyldtes Statsminister Reventlow, der ogsaa var Medlem af Enkekassens Direktion, og som ifølge sin Stilling vidste, hvad der skulde ske, men var forpligtet til at holde det hemmeligt, hvorfor han havde Vanskelighed ved at overtale de øvrige Direktører, der delte den almindelige Anskuelse paa den Tid, at Forandringen især vilde komme til at gaa ud over Statsobligationerne, se P. C. Holsts Efterladte Optegnelser om sit Liv og sin Samtid, Christiania 1876.

indestod 2 048 Rdl. Alle de øvrige Forsikringer bestod i Livrenter og Overlevelsereinter, nemlig 219 aktuelle Forsørgelser paa ialt 30 044 Rdl. 95 β aarlig, samt 163 eventuelle paa ialt 20 485 Rdl. 8 β aarlig.

Som tidligere bemærket var Anstalten forsynet med kgl. Garanti for de til Udgangen af 1811 optagne Interessenter. Da den imidlertid arbejdede med Underskud (ultimo 1807: 34 536 Rdl., 1811: 29 341 Rdl.), fandt Overdirektionen sig ikke beføjet til at andrage om Garantien Forsnyelse, — tilmed da hele Tilgangen fra 1807 til 1812 kun var c. 70 Interessenter —, dog at Anstalten vedblivende holdtes aaben for nye Indskud.

Paa en Forespørgsel fra Finantskollegiet, der ønskede, at Anstalten maatte blive mere benyttet, og fandt Tidspunktet, da Undersøgelseskomiteens Bedømmelser af de private Anstalter formentlig snart vilde reducere disses Antal, gunstigt til ved forskellige Midler at erindre Publikum om dens Tilværelse, svarede Overdirektionen den 30 November 1812, at som Sagerne nu stod, fandtes det betænkeligt at forny Garantien for Livrenteklassen. Tillige kunde der næppe under de uheldige Pengeforhold ventes synderlig Tilgang til Anstalten, hvortil de foreslaaede Midler ej heller fandtes egnede. — Derefter stillede Sagen i Bero, indtil Kassens Status var opgjort.

Ved Pengevæsenets Forandring i 1813 anmodede Overdirektionen Finantskollegiet om at udvirke Tilladelse til, at Anstaltens Pensioner og Livrenter, der lød paa Dansk Courant, fremtidig udbetaltes i Rigsbankpenge, Daler for Daler, og at de Livrenter, der hidtil vare bevilgede i Slesvig-Holstensk Courant, anvistes med et Tillæg af 60 %. Efter at Kollegiet havde modtaget Anstaltens Statusopgjørelse til Udgangen af 1812, indstillede det under 8 September 1813 det gjorte Forslag til Kongen.

Til Gunst for Forslaget anførtes der i Indstillingen, at lignende Begunstigelse var meddelt Enkekassens Interessenter, og at de tvende Instituter vare væsentlig ensartede, da deres Hovedhensigt var at sikre den Uforsørgede og Hjælpeløse det nødvendige Udkomme uden at falde det Offentlige til Byrde, hvilket maatte befrygtes at vorde Tilfældet med en stor Del af Forsørgelsesanstaltens Interessenter, hvis den Understøttelse, hvorpaa de med Grund havde gjort sikker Regning, berøvedes dem. Skjønt Garantien ikke var fornyet efter 1811, formentes det dog ej passende af den Grund at nægte de faa i 1812 indtraadte Interessenter lige Ret med de andre, da de ved at indtræde i et kgl. Institut, der hidtil formeligt havde været garanteret, ikke kunde formode, at denne Garanti nu var ophørt.

Da dernæst Størstedelen af Interessenterne¹⁾ var indtraadt inden 1807 og saaledes havde erlagt deres Indskud i gode Penge, burde tillige den Omstændighed, at Anstaltens Formue efter Planen skulde anbringes i kgl. Obligationer og saaledes nu var mindre værd, end hvis Kapitalerne havde været anbragte i private Ejendomme, efter Kollegiets Anskuelse ikke geraade Interessenterne til Skade. — Den skete Indstilling bifaldtes herefter af Kongen ved Resolution af 16 September 1813.

Som ovenfor anført var det ogsaa paalagt Wleugel og Meyer foruden at undersøge Enkekassen tillige at afgive Betænkning om, hvad Indflydelse de forandrede Pengeforhold maatte have paa den almindelige Forsørgelses Anstalt.

I den under 22 Juni 1814 indgivne Beretning udtaltes desangaaende, at ifølge de af Anstaltens Kasserer meddelte Data var ved Udgangen af 1812 Institutets hele Debet for aktuelle og eventuelle Livrenter, Pensioner og andre forsikrede Summer ialt 409 914 Rbd. Kassens Formue i rentebærende Obligationer udgjorde 340 781 Rbd. 32 β; herfra maatte imidlertid drages det diskonterede Tab paa Renterne, som efter Forordningen af 5 Januar 1813 fandt Sted til ultimo 1818, 27 675 ⁵⁴/₁₀₀ Rbd., saa at Formuen ikke kunde anslaaes højere end til 313 105 Rbd. 78 β. For at udfinde Underbalancen maatte imidlertid, da Livrenterne og Pensionerne vare beregnede efter en Rentefod af 3½ %, medens Aktiverne i Fremtiden vilde bære 4%, Formuen anses som en med ¹/₇ forhøjet 3½ % rentebærende Kapital, stor 357 835 ¹⁷/₁₀₀ Rbd., hvorefter Deficit blev c. 52 079 Rbd. S. V.

Af den opgjorte »Bilanz« fremgik det dernæst, at Kassen ikke havde tabt ved Pengevæsenets Forandring, da dens Kapitalsum ikke var bleven formindsket ved Omskrivning, og da dens Pensioner vare blevne i samme Forhold som før til dens Formue, uagtet begges ved den forandrede Møntfod nedsatte Værdi²⁾. Aarsagen til Underskudet formentes da væsentlig at ligge i, at den til Grund lagte Indskudstaxt »uden Tvivl ikke er stræng nok«, særlig da der ikke var taget Hensyn til, at Pensionerne skulde udbetales halvaarligt og til alle de Interessenter, som i samme Semesters Begyndelse endnu levede. En medvirkende Omstændighed formentes det ogsaa at være, at de i de

¹⁾ I Indstillingen siges der, at Interessenternes Antal var over 600, og at de den 11 December 1812 udbetalte Livrenter og Pensioner udgjorde for et halvt Aar 17 238 Rdl. Navnlig for Interessent-Antallets Vedkommende stemmer denne Opgivelse daarlign med den nys omtalte Opgjørelse ved Udgangen af 1812. For Rigtigheden af sidstnævnte taler imidlertid, at den blev lagt til Grund ved den Aaret efter stedfundne Bedømmelse af Anstaltens Status.

²⁾ Dette er for saa vidt ukorrekt, som de Interessenterne i Hertugdømmerne tillagte 60% var et reelt Tab for Anstalten.

senere Aar skete Indskudsbeløb ikke havde staaet i Forhold til Administrations-Omkostningerne; saaledes havde disse i 1812 udgjort 5 402 Rbd. 40 β , medens de i Planen dertil bestemte 2 % af Indskudene kun beløb sig til 154 Rbd. 94 β .

Da Betænkningen tilsendtes Enkekassens Direktion, udtalte denne angaaende Forsørgelses Anstalten, at da Administrations-Omkostningerne aabenbart tærede paa dennes Fond, maatte der kræves en betydelig Tilgang for at bringe Ligevægt tilveje. *Men hvorvidt det i nuværende Tids Omstændigheder og efter Fondets nu befundne Tilstand, kan være tilraadeligt at andrage paa Meddeelelse af Hans Majestæts allerhøieste Garantie til nye Interessenteres Optagelse, maae vi aldeles overlade til det Kongl. Finants Collegii behagelige Forgodt-Skiønnende.*

I Kollegiets Indstilling til Kongen hedder det, at naar Forsørgelses Anstalten fremdeles skulde blive staaende paa samme Fod som hidtil, vilde det ej alene forfejle sin Hensigt, men endog tilføje den kgl. Kasse et aarligt, ikke ubetydeligt Tab, hvorfor det indstilledes, at det blev overdraget WLEUGEL og MEYER at gjøre Forslag om, hvorledes dette Institut kunde organiseres paa en mere hensigtsmæssig Maade, samt angive de Midler, hvorved det efter Sandsynlighed vilde blive mere afbenyttet end hidtil. Og dette bifaldtes ved kgl. Resolution af 8 Februar 1815.

Under 29 Oktober 1815 indgav WLEUGEL og MEYER den befalede Indberetning vedrørende den almindelige Forsørgelses Anstalt. Det hedder heri, at for at udfinde, hvorvidt de til Grund lagte Tabeller ere hensigtsmæssige, bør alle tilfældige Udgifter, som Planen ikke paabyder, fradrages, for at det derefter kan ses, om Mortaliteten har vist sig anderledes end beregnet, samt om de Principer, der ere anvendte ved Tabellernes Beregning, ere rigtige.

De tilfældige Tab vare dels Rentetabet, 27 675 Rbd., dels Tab ved, at Administrationen udover de 2 %, der dannede Administrationsfonden, havde kostet 29 644 Rbd. Droges disse Summer fra det nu nøjagtigere udfundne Underskud af 61 509 Rbd.¹⁾, blev Deficit vel kun 4 190 Rbd.; men da Indskudstarifen var beregnet til 3½ %, og Kassen altsaa, naar dens Kapital blot gav denne Rente, burde være i Stand til at opfylde sine Forpligtelser, saa maatte dens Formue her, hvor det gjælder om at bedømme Balancen mellem Institutets Indtægter og Udgifter efter Planen, tages uden Forhøjelse, og

¹⁾ I den forrige Betænkning var Underskudet 52 079 Rbd. S. V., og det ses ikke tydeligt, hvorfor det nu opløres med en saameget større Sum, da dog begge Angivelser vedkomme samme Tidspunkt, nemlig Udgangen af 1812.

Underskudet vilde da blive 48 919 Rbd.¹⁾, en Sum, der var stor nok til at foranledige en Undersøgelse om, hvad der kunde have foraarsaget den.

For da at erfare, om den antagne Mortalitet mulig var Grunden, udregnedes der for Livrenteklassen, at medens der af de indtraadte 230 Interessenter til Udgangen af 1812 endnu levede 138, burde der efter de i sin Tid ved Tarifberegningen anvendte Tabeller kun være 134, saa at Mortaliteten altsaa havde været lidt mindre end beregnet. Anvendtes derimod WARGENTINS Tabel, blev Tallet netop 138, hvad der bestyrkede Kommissionen i, at denne Tavle passede bedre for Anstalten. Dog bemærkedes, at det ringe Antal Interessenter udelukkede en sikker Slutning, hvad i endnu højere Grad gjaldt for de andre Forsikringsklasser. Og tillige bevirkede denne Omstændighed, at selv en ringe Afvigelse fra den antagne Mortalitet kunde medføre betydelig Underbalance, medens den ej vilde mærkes synderligt i et større Selskab.

Derimod var der ved de Principer, man havde fulgt ved Beregningen af Indskudstarifen, sket den i den tidligere indgivne Beretning paaviste Fejl, at der ej var taget Hensyn til, at Livrenterne udbetaltes halvaarligt og til alle dem, der blot oplevede Begyndelsen af Halvaaret, hvorfor Tarifen nødvendigvis maatte blive for lav.

Det bemærkedes tillige, at hvis de ved Resolutionerne af 1800 og 1805 paabudne 10% Tillæg til Indskudene for Livrenter havde været erlagte fra Anstaltens Begyndelse, vilde Beløbet heraf have været saa stort, at Kassen — efter Fradrag af Tab paa Renter og Administration — vilde have været »i Overbalance«.

Skulde Anstalten fremdeles bestaa, formentes det, at da Tarifen for Livrenter med 5% Tillæg paa det nærmeste stemmede med WARGENTINS Resultater, der ikke vilde give Tab, naar Selskabet ej var for lille, kunde man vel blive staaende herved, men at det dog var sikrere at bibeholde det 10% Tillæg, da Tilgangen hidtil kun havde været liden, og Administrations-Omkostningerne tildels som en Følge heraf ikke havde været tilstrækkelige. Der behøvedes da ikke at udregnes nogen ny Tarif, og Kassen formentes paa denne Maade betrygget mod en vedblivende Underbalance.

Derimod ansaas det for utilraadeligt at oprette Kassens Tab ved at gjøre samme Forhøjelse for Pensionsklassen (Overlevelsrenter), da den nu-gjældende Tarif alt var højere end Enkekassens, iberegnet Rekognitionen, og

¹⁾ Beløbet er frenkommet ved, at de Komiterede til ovenanførte 4190 Rbd. have lagt $\frac{1}{7}$ af den til Udgangen af 1812 evaluerede Formue, 313 105 Rbd. 78 β, jfr. ovenfor, Side 74.

en yderligere Forhøjelse ganske vilde afholde Ægtemænd fra at indtræde i Anstalten som Forsørgere for Hustruen.

For yderligere at opvække det Offentliges Tillid til Institutet tilraadedes det, at den kgl. Garanti paany meddeltes dette, men denne Gang ikke for et bestemt Antal Aar, men i al Almindelighed og udstrækkende sig til alle Interessenterne.

Til Besparelse af de hidtil anvendte betydelige Administrations-Omkostninger henstilledes det, at Anstaltens Forvaltning helt henlagdes under Enkekassen, hvis Direktion allerede havde den almindelige Bestyrelse, dog saaledes, at Bøgerne for hvert Institut førtes for sig, og at begge Anstalter, som hidtil, vedbleve at betragtes som særskilte Instituter.

Som Midler til at gøre Anstalten mere benyttet foresloges, at dens Ind- og Udbetalinger, ligesom ved Enkekassen, kunde ske ved alle kgl. Kasser, hvorved Bekostning til Fuldmægtige eller Kommissionærer vilde spares Publikum. Det fandtes ogsaa *»tilraadeligt, at bringe Anstalten, som nu næsten synes at være aldeles glemt, fra Tid til anden i Erindring hos det Offentlige. Rigtig nok synes en Bekiendtgjørelse i den directe Hensigt at tillokke Interessenterne, ikke at være ganske passende, naar Institutet bestyres under Regjeringens Indflydelse.«* Men derimod kunde man, ved hvert Halvaar gennem de offentlige Tidender at indkalde Interessenter, der ej havde hævet Pension, minde om Anstaltens Existens, og det kunde da *»ikke være af Veien i disse Bekiendtgjørelser at forklare Ordet: Forsørgelses-Anstalt, som hos mange Personer opvækker en ganske urigtig Forestilling, ved det meere bekiendte Udtryk Livrente-Anstalt.«*

Endelig formentes det ikke nødvendigt, at den nu eksisterende Underbalance strax dækkedes af den kgl. Kasse, da der for Øjeblikket ikke trængtes dertil, men at man kunde afvente, om ikke Anstalten, der siden 1813 ingen Tilgang havde haft, ved de foreslaaede Midler paany kunde tiltage og komme i en bedre Tilstand.

Den saaledes udkastede Plan blev ikke til Virkelighed. Finantskollegiet sendte Indberetning til Enkekassens Direktion for at erfare dennes Mening om Administrations-Spørgsmaalet; men uagtet Sagen ses at have cirkuleret blandt Direktørerne, blev den lagt ad acta, rimeligvis fordi man baade var imod den paatænkte Forbindelse af de to Instituter, og desuden stillede sig skeptisk overfor Muligheden af en tilstrækkelig Tilgang under de forhaandenværende trykkede Pengeforhold.

Forsørgelses Anstalten vedblev derfor at føre en hensygnende Tilværelse; den modtog ingen nye Interessenter og kjendtes efterhaanden kun af de faa, der hævede Livrenter og Pensioner. Da Statsgjældsdirektionen oprettedes i Aaret 1816, bestemtes det ved Reskr. 9 Februar 1816 § 15, at Anstalten skulde overgive samtlige sine Aktiver til denne, der da overtog at opfylde Institutets Forpligtelser mod Interessenterne samt at udrede Lønningerne til dets Administration. Dette var en saa meget naturligere Foranstaltning, som Formuen bestod i kgl. Obligationer, der vare saa temmelig usælgelige. Da Pensionernes og Livrenternes Udbetaling allerede i flere Aar ikke havde kunnet ske, uden at Formuen angrebes, havde desuden Finantserne, for at Realisation af Obligationerne kunde undgaas, givet Forsørgelses Anstalten kontante Forstrækninger. Udbetalingen skete dog vedblivende fra Anstaltens Kassererkontor, men henlagdes senere, efter Kassererens Død i 1825, umiddelbart under Statsgjælds-Hovedkassen, medens Bogholderiet og Korrespondancen vedblivende varetoges af Anstaltens Bogholder.

IV

Næppe havde den almindelige Enkekasse, som det da formentes, paa heldig Maade overstaet den finansielle Krisis efter 1813, før Norges Afstaaelse ved Kieler-Freden medførte nye Vanskeligheder.

I Fredstraktaten af 14 Januar 1814 bestemtes det i § 6 i al Almindelighed, at da det hele Beløb af det danske Monarkis Gjæld hæftede ligesaavel paa Norge som paa de øvrige Dele af Staten, forpligtede Sverige sig til at paatage sig en saa stor Del, som svarede til Norges Folkemængde og Indtægtskilder i Forhold til Danmarks, hvorhos der til Fastsættelsen af Statsgjælden den 1 Januar 1814 og sammes Fordeling skulde fra begge Riger udnævnes Kommissarier, hvis Arbejde skulde endes senest inden Udgangen af 1814.

Heri laa ingen Antydning af, at Delingen ogsaa skulde udstrække sig til saadanne Fællesfonds som f. Ex. Enkekassens, hvortil ogsaa Norge havde bidraget. Enkekasse-Direktionen gik derfor ud fra, at Norges Afstaaelse ingen Forandring vilde medføre i Institutets Forhold til og Forpligtelser overfor dets norske Interessenter. Men da Forholdet mellem Danmark og Norge i den første Tid efter Freden var meget spændt, opstod i Norge det Rygte, at Enkekassen ej var til Sinds at opfylde sine Forpligtelser der i Landet, hvorfor der efter Sigende ogsaa af denne Grund var andraget om at belægge Grevskabet Laurvig med Arrest til Sikkerhed herfor. Der udstedtes derfor efter indhentet

Tilladelse fra Departementet for de udenlandske Sager¹⁾ en officiel Erklæring om, at *»ligesom af den almindelige Enkekasse godtgjøres Zahlkassen i Kiøbenhavn alt hvad, som af de Kongl. Kasser i Norge er udbetalt i Pensioner for denne Kasses Regning indtil 1813 Aars Udgang . . . , saa ville og de i Norge nu værende Enker, som ere berettigede til Pension af den almindelige Enkekasse fremdeles fra . . . 1814 Aars Begyndelse uvægerligen erholde samme paa Kassens Kasserer-Comptoir i Kiøbenhavn udbetalt . . . .«*

Da imidlertid Forhandlingerne mellem de udnævnte Kommissarier paa-begyndtes, gjordes der fra norsk Side gjældende, at den almindelige Enkekasse i Lighed med andre fælles Fonds burde inddrages under Opgjørelsen og en eventuel Deling foretages. Hvorvel de danske Kommissarier, MALLING, PLÖYEN og ALBERG, nærmest vare stemte herimod, udbad de sig dog for det Tilfældes Skyld, at man maatte give efter paa dette Punkt, Oplysninger af Enkekassen om Beløbet af dennes Pensioner, henholdsvis til norske og danske Interessenter, et Aar før Rigernes Adskillelse, samt Direktionens Betænkning om, hvorledes en saadan Adskillelse paa nemmeste Maade, men dog til fælles Betyggelse kunde iværksættes.

Direktionen indgik i den Anledning til Kongen med en Forestilling, hvori den næst at udtale, at Pensionerne til Norge udgjorde omtrent $\frac{1}{3}$ af det samlede Beløb, hævdede *»at et Enkekasse Institut er, efter sin Natur, uopløseligt, eller at det i det mindste ikke lovligen kan opløses, uden med enhver enkelt Interessents særskildte og frivillige Samtykke. Antog man det modsatte, saa kunde det ikke feile, at jo mange ved forandrede Omstændigheder og Udsigter vilde finde Fordeel ved at udtræde af Forbindelsen; og naar Interessenterne skulde have Ret til efter Behag at udgaae, saa synes det Institutet ogsaa paa sin Side maatte have Ret til at udsige Interessenterne, naar der ved dem var et forestaaende Tab at befrygte. Men under saadanne Betingelser lader sig naturligviis ingen Enkekasse eller Forsørgelses-Institut tænke.«*

Direktionen formenter derfor, at havde de norske Interessenter ikke en saadan Ret til at forlade Forbindelsen og fordre Fondens Deling, kunde den norske Regjering ikke tiltage sig samme, og det antoges tillige, at Kieler-Traktaten ikke hjemlede en sliig Fordring, men at det udelukkende maatte bero paa Kongen som Kassens Garant, om en saadan Forandring i Kassens Grundforfatning kunde bevilges eller ikke.

Hvis imidlertid en Deling blev nødvendig, antog Direktionen, at den skadelige Indflydelse paa Kassens Balance, som en vilkaarlig Afgang af et

¹⁾ Se dettes Skrivelse af 3 Januar 1815.

betydeligt Antal Interessenter sandsynligvis vilde medføre, — hvorfor Adskillelsen ikke kunde være ønskelig for nogen af Parterne —, kunde opvejes ved, at Kassens Risiko for de i Norge udestaaende Kapitaler bortfaldt, da disse burde likvideres i de Fonds, der maatte afgives, endvidere ved at den Usikkerhed hævedes, hvori man altid vilde være om Paalideligheden af de Attester, som frembringes ved Pensionernes Affordring, samt endelig ved, at Mortaliteten for Enkerne i Norge havde vist sig mindre end efter de Süssmilch-Baumanske Tabeller, der vare lagte til Grund for Enkekassen.

Som Betingelser for Kassens Deling foresloges følgende:

- » 1. at der til de ved Opgjørelsen beviisligen bestaaende Ægtepar, maatte udloddes en saadan Sum, som efter den antagne Indskudstarif, vilde udfordres til at forskaffe dem efter deres nuværende Alder, den Pension de her ved Kassen have forsikret sig, for deres Hustruer.
2. at der efter de Süssmilch-Baumanske Mortalitets Tabeller og Rentefoden 4 p. C., som ligge til Grund for Institutets Indskuds Tarif, maae beregnes, hvilken Sum udfordres til at forskaffe de ved Opgjørelsen i Live værende Enker, efter deres Alder, en Livrente lige med deres Pension.
3. i den Sum, som disse 2de Poster vil udgjøre, og som Enkekassen har at tilsvare, vil blive at likvidere som god Betaling saavel Kassens hypothecariske Fordringer i Norge, som hvad de norske Interessentere til den endnu ere skyldige paa deres Indskudde med Renter.»

Derimod formentes der ikke at kunne gjøres Krav paa Deling af Administrationsfonden, da Udtrædelsen af de Norske skete frivillig, og Administrationsudgifterne ved Kassen vilde vedblive at være de samme som før Delingen.

I Henhold til denne Indstilling resolverede Kongen i Begyndelsen af Aaret 1815, at Enkekasse-Direktionen kunde meddele Kommissarierne de forlangte Oplysninger og paa de foreslaaede Betingelser indlade sig i en Underhandling med samme om Kassens Deling, hvis denne ikke skulde være at afvente.

Imod Kieler-Traktatens Bud trak imidlertid Sverige Tiden ud med Forhandlingerne, og først da der fra den evropæiske Fyrstekongres i Aachen paa Danmarks Opfordring lagdes et Tryk paa den svenske Regjering, fremmedes Opgjørelsen hurtigt, hvortil ogsaa bidrog, at den dygtige Statssekretær P. C. HOLST i Aaret 1817 afløste de tidligere svensk-norske Kommissarier. Uheldigvis for Danmark henlagdes den endelige Afgjørelse under den danske Gesandt i Stokholm KRABBE, og HOLST opnaaede derved i Stokholmer Konventionen af 1 September 1819 en for os ugunstigere Overenskomst, end sikkert vilde

være sket, dersom Forhandlingerne skulde være førte med de danske Kommissarier¹⁾).

Hvad særlig Enkekassen²⁾ angik, fastsloges der kun i al Almindelighed, at dens Fond skulde deles forholdsmæssigen efter nærmere Overenskomst mellem de gjensidige Kommissarier, og Opgjørelsen være afsluttet senest et halvt Aar efter Udvekslingen af Konventionens Ratifikation.

Til at foretage den i nævnte Konvention paabudte nærmere Opgjørelse valgtes de samme fire Kommissarier, som havde forberedt Konventionen. Blandt de Punkter, der voldte mest Vanskelighed, var Ordningen af Enkekassens Deling. Her vedtog Kommissarierne i Principet den af Direktionen i Aaret 1815 proponerede Plan med den Tilføjelse, at der af Norges Andel i Kassens Fond beregnedes Renter fra 1 Januar 1814, mod Likvidation af de Pensioner, der siden Rigernes Adskillelse vare udbetalte i Danmark til Enker, der opholdt sig i Norge. Derhos forpligtede begge Parter sig til snarest muligt at forskaffe de manglende Oplysninger om det virkelige Antal af bestaaende Ægte-skaber, forinden hvilket en endelig Opgjørelse ej kunde finde Sted.

Da imidlertid disse Oplysninger fra Norges Side ganske udebleve, medens næsten alt for Danmarks Vedkommende indløb i rette Tid, fremkom HOLST med et Forslag om, at der, — for at Opgjørelsen i sin Helhed kunde være tilendebragt inden Udløbet af den fastsatte Frist af 6 Maaneder —, skulde ske en foreløbig Deling af Enkekassens beholdne Formue den 31 December 1813 efter Forholdet af de Pensioner, som hvilede paa samme til Enker, der opholdt sig resp. i Danmark og Norge. Den endelige Deling kunde da ske, naar man efter et præklusivt Proklama havde de fornødne bestemte Data at foretage den efter.

Skjønt Enkekasse-Direktionen i sin Indstilling til Kongen af 17 Februar 1820 fraraadede en saadan Ordning, var det dog for Danmark under de forhaandenværende Omstændigheder næppe tilraadeligt at stille Sagen paa Spidsen for dette enkelte Punkts Vedkommende, hvorfor det ved kgl. Resolution af 18 s. M. blev paalagt Direktionen at modtage HOLST's Forslag, dog kun

¹⁾ Holst a. V. p. 99. Sverig-Norges Andel i Statsgjælden reduceredes fra de oprindelig forlangte 6 Millioner Rdl. til 3 Mill., og Norge erholdt Krav paa Deling af forskellige Fonds, der tildels uden Hjemmel erklæredes for fælles.

²⁾ Paa dennes Deling holdt den norske Regjering bestemt. I hemmelig Postille til den norske Regjerings Indstilling af 20 November 1818 hedder det: »Vilde man antage, at denne Casse skulde uden Deeling forblive i Danmark, imod at Cassen vedbliver at tilsvare alle de forsikrede Pensioner, saa, da det er at forudsee, at istedetfor hidtil Nordmænd interesserede tilligemed Danske i denne Casse, herefter med faa Undtagelser, ingen Nordmænd deri vil gjøre Indskud, er det klart, at naar Danmark beholdt Capitalen, var denne exclusive givet de Danske Undsaatter, som ere eller blive Interessenter. Særskildt Deeling ... maatte følgelig være reserveret.« Holst a. V.

under Forudsætning af, at de manglende Oplysninger fra Norge ikke forinden kunde skaffes tilveje.

Under de paa denne Basis indledede Forhandlinger opnaaede Holst ved, endog mod sin Regjerings Ønske, af Kassens Formue at forlange en Del af de danske private Obligationer for Norge i Stedet for udelukkende norske Pantefordringer, der vare de mindst sikre, at man for at undgaa sligt tilstod Norge en betydelig Sum for det mulige Tab, den norske Enkekasse ved denne Fordeling kunde lide¹⁾.

Ved Opgjørelses-Akten af 20 April 1820 fastsattes da for Enkekassens Vedkommende, at naar der af Kassens Fonds den 31 December 1813, der ved den endelige Opgjørelse udviste 5 633 061 Rbd., blev udbetalt Norge i Statspapirer og norske private Fordringer ialt 1 303 927 Rbd., skulde dette Land fra 1 Juli 1820 overtage Udbetalingen for den Del af Kassens Interessenter, som opholdt sig i Norge, og da disse Udtællinger kort efter havde fundet Sted, kundgjordes den nye Ordning ved Plakat af 14 November s. A.²⁾

Imidlertid blev der ifølge Opgjørelses-Akten og i Henhold til kgl. Bevilling af 7 Juli 1820 af Enkekassens Direktion udstedt et Proklama »*sub poena praclusi et perpetui silentii*« til samtlige Interessenter, hvis Policer vare ældre end 1 Januar 1814, om inden Aar og Dag at bevisliggjøre deres aktuelle eller eventuelle Krav paa Kassen, og nogen Tid efter udnævntes nye Kommissarier til at foretage den endelige Deling, paa svensk-norsk Side Professor KEYSER, paa dansk Side Justitsraad WEXELSEN, Etatsraad MEYER, Direktører i Enkekassen, samt dennes Bogholder SCHRAM³⁾.

1) Holst meddeler a. V. p. 107, at »den Dag, da dette Anliggende endelig skulde afgjøres, fremtog Etatsraad Alberg, efterat det omsider efter forskjellige Discussioner var vedtaget, at en Godtgørelse i ovennævnte Anledning skulde finde Sted, et Papir, hvorpaa den Sum var noteret, som man vilde tilstaa; da jeg imidlertid erklærede, at jeg fandt denne altfor ubetydelig, fremtog han en anden, hvorpaa et meget større Beløb var anført. Men da jeg ogsaa fandt denne uantagelig, fremtog han en tredje, som jeg, da han med sit ærlige Ansigt forklarede, at nu kunde han ikke gaa videre, og at dette forsaavidt var deres Ultimatum, troede at burde antage.«

2) Ved Stokholmer-Konventionen og Opgjørelses-Akten opnaaede Holst tillige, ikke blot at der sikredes norske Interessenter vedblivende Ret til at nyde Pensioner af Livrentesocietetene af 1747 og 1757, den almindelige Pensionskasse, Forsørgelses Anstalten og Tontinerne af 1775, 1792 og 1800, men tillige, at Norge erholdt en Sum af 28 000 Rbd. som Anpart i det Overskud, der, ved Interessenternes Bortdøen for enkelte af disse Institutioners Vedkommende, skulde tilfalde den danske Statskasse. — Intet Under derfor, at Holst i høje Toner komplementeredes fra norsk Side for de gode Resultater af Opgjørelsen. Saaledes skriver Grev Wedel-Jarlsberg til ham: »I Danmark bliver man sikkert misfornøjet med Opgjørelsens hele Gang — og har sandeligen Aarsag dertil, thi Bankens Fordringer og nogle andre Poster, som vi have erholdt, ere dog ganske urimelige!!! Det synes skrevet i Skjæbnens Bog, at D^{ts} skal komme til kort i alle Underhandlingær«, og Statsraad Motzfeld siger: »Især har De i Henseende til Enke-Kassen gjort et godt Vurf«, se Holst a. V.

3) Kgl. Fuldmagt af 24 November 1821 og 14 Januar 1822

Det viste sig imidlertid, at de i begge Riger udstedte Proklamaer ikke havde den tilsigtede Virkning, idet mange, som bevislig levede, undlod at melde sig. Enkekassens Direktion androg derfor om, at hvorvel Ikke-Anmeldelsen »*stricte*« medførte Kravenes Fortabelse, burde man dog, da de fleste Indskud havde været tvungne, og en Udelukkelse let kunde blive til Skade for Kongens Kasse, der da maatte hjælpe med Pension, tilstede, at der anstilledes yderligere Efterforskning med den Virkning, at de saaledes udfundne levende Personer beholdt deres Ret til Enkepension.

Dette bifaldtes ved kgl. Resolution af 30 Marts 1822; men da Professor Keyser ej kunde erholde Tilladelse fra sin Regjering til en saadan Prolongation, indstillede Enkekasse-Direktionen, at de af de manglende 573 Interessenter, som ved Delingen med Norge ej vare komne i speciel Betragtning, og ikke heller vilde have henhørt til den norske Afdelings Konto, hvis Anmeldelse i rette Tid var sket, vedblivende maatte bevare Ret til Enkepensionen, og dette bevilgedes derefter ved Resolution af 20 Juli 1822.

Efter at en Del Indvendinger fra norsk Side, særlig angaaende de overtagne norske Forskrivninger, ved Imødekommenhed fra begge Sider var fjærnet, udstedtes den endelige Slutningsakt den 12 April 1823¹⁾, hvorefter Norge forpligtede sig til i Løbet af 4 Terminer at tilbagebetale i Statspapirer og Kontanter ialt 52 000 Rbd., der viste sig at være beregnet for meget, til ligemed paaløbne Renter, saa at Norges definitive Andel udgjorde 1 251 927 Rbd., og efterat den saaledes resterende Gjældspost var afgjort i December 1824, afsluttede Kommissarierne deres Arbejde den 4 Juni 1825²⁾.

V

Samtidig med, at man i Norge følte sig meget fornøjet ved det vundne Resultat, havde Enkekassens Direktion paa sin Side den Opfattelse, at det egentlig var Danmark, der havde haft Fordelen ved Kassens Deling. Den anfører i saa Henseende: »*Tages det i Betragtning, at den norske Afdeling af Enkekassen maatte ansees sluttet, at det actuelle Pensionsbeløb allerede i det 38te Aar medtog Renten af den hele Fond, beregnet til fulde 4 pr. Cto; at denne Fond kun for en Deel var tilstrækkelig sikkert, og endelig at Enke-Antallet maatte an-*

1) Ratificeret i Danmark under 30 April, i Norge under 6 Maj s. A

2) Norge overtog Risikoen for 1 506 Ægtepar, hvis eventuelle Pensioner udgjorde 149 507 Rbd., foruden 465 Enker med det actuelle Pensionsbeløb 48 172 Rbd. Sølv aarlig. Om den nærmere Ordning af Enkekassens norske Afdeling se Hertzsprung a. V.

tages at stige endnu en Række af Aar: saa er det neppe nogen Tvivl underkastet, at jo Delingen snarere har været til Fordeel end til Skade for den danske Afdeling¹⁾.«

Direktionen ansaa det af den Grund ikke nødvendigt at foranstalte en ny fuldstændig Opgjørelse af Kassens Status. Men i de derpaa følgende Aar indtraf den landøkonomiske Krise, der i langt højere Grad end Krisen i 1813 og Norges Deling berørte Enkekassen. Denne havde nemlig i sin Tid udlånt store Summer, c. 3 Millioner, i mindre Ejendomme, der under ugunstige Forhold ikke kunde afgive tilstrækkelig Sikkerhed; dette skyldtes væsentlig Statsminister REVENTLOW, der tillige var Direktør i Enkekassen, og det var sket for at fremme Udskiftningen, som Regjeringen nærrede varm Interesse for.

I Begyndelsen af Tyverne sank Priserne paa Landprodukter; Landmændene kunde ikke betale Renter og Skatter, og en stor Mængde Ejendomme maatte realiseres til meget Tab for Prioritetshaverne. Det herved foranledigede Tab for Enkekassen udgjorde allerede i 1823 c. 66 000 Rbd.

Under disse Omstændigheder fremkom MEYER med en af ham i lang Tid overvejet Plan om, at man burde faa Fundatsen forandret derhen, at Interessenterne ikke betalte Kapitalindskud, men at Pensionens Værdi tilvebragtes ved Kontributionsfoden c. ved et aarligt Bidrag saalænge Ægteskabet bestod.

Herved opnaaedes, at Kassen ikke opsamlede saa store Kapitaler, hvis Frugtbargjørelse kunde volde store Tab, og som krævede meget til Administration. Desuden havde Kapitalfoden, da de fleste Indskud betaltes terminsvis, den Ulempe, at en Mand, der ved Konens Død endnu skyldte en Del af sit Indskud, maatte blive ved at betale, skjønt Hensigten med den forsikrede Forsørgelse var bortfaldet.

At man oprindelig havde valgt Kapitalindskud, mente Meyer, skyldtes dels, at Kontributionsfoden da ansaas for mindre sikker, dels at de fleste Embedsmænd, hvis økonomiske Stilling dengang i det hele var noget bedre end nu, ønskede snarest muligt at afgjøre denne Gjæld, samtidig med, at Regje-

¹⁾ Nu, da Tarifernes Urigtighed i Enkekassen er konstateret, maa det ganske vist siges, at Danmark vandt anseeligt ved Delingen. Efter den virkelig stedfundne Dødelighed vilde nemlig Værdien af de Forpligtelser, Norge overtog, beløbe sig til c. 1 304 000 Rbd., der forrentet til 11 Juni 1820 udgjorde 1 686 800 Rbd.; da man kun betalte 1 251 927 Rbd., vandt Danmark saaledes en Sum af 434 900 Rbd., se Jürgensen a. V. Men det var først længe efter Delingen, nemlig i Aaret 1840, at hin Urigtighed kom for Dagen.

ringen troede, til Agerdyrkningens Fremme, at kunne gjøre Brug af de samlede Kapitaler.

Da det imidlertid var muligt at beregne Præmierne med fuld Sikkerhed for Kassen, naar denne Betalingsmaade blev obligatorisk for alle, og man derved ikke blev nødt til at opsamle saa betydelige Kapitaler, hvorved der kunde befrygtes store Tab, der i sidste Instans vilde gaa ud over den kgl. Garanti, foresloges det derfor at gjøre en Forestilling om, at en saadan Forandring maatte indføres fra 1825, da Kassen havde bestaaet i 50 Aar.

Dette Forslag ses imidlertid ikke at være blevet fremmet, men har utvivlsomt været medvirkende til, at man nogen Tid efter paabegyndte en Opgjørelse, saa meget mere, som Tabene paa Kassens Landprioriteter i de følgende Aar voxede i en uhyggelig Grad; i Aarene 1824 og 1825 tabtes saaledes c. 173 000 Rbd. Sølv.

I Direktionens Indstilling desangaaende af 22 November 1830 udtaltes det, at trods de lidte Tab paa Landejendomme, ialt 269 000 Rbd. Sølv, ansaas det ufornuødent, nu for Tiden at andrage om det i 1813 lovede Tilskud af Kongens Kasse, saameget mindre, som den sunkne Værdi af Jordejendomme igjen var begyndt at stige.

Kassens Fond (iberegnet Administrationsfonden) udgjorde	
den 31 Marts 1826	5 296 355 Rbd.
Dens efter Süßmilch beregnede sandsynlige Debet var	
for eventuelle Pensioner	2 743 607 Rbd.
for aktuelle —	2 567 997 —
	5 311 604 —
hvorefter der udkom en Underbalance af.....	15 249 Rbd.

Direktionen formente dog, at denne Underbalance væsentlig hidrørte fra manglende Oplysninger om Koners Død før Mændene, og at der, hvis disse havdes, vilde fremkomme et Overskud, der dog ved senere Aars Tab (fra 1826 til 1830) vilde medgaa, saa at Kassen i Aaret 1830 netop kunde siges at balancere, og der tilføjedes, at *»naar saaledes ingen uventede Omstændigheder indtræffe, maatte Enkekassens Fond atter stige som tilforn i det behørigte Forhold til dens Risiko, indtil samme efter sin Natur har opnaaet sin Høide, og Deres Majestæts Garanti vil da deri finde tilstrækkelig Sikkerhed.»*

Da det blev bekendt blandt Publikum, at Enkekassen, trods et Tab paa over 1 Million Rdl. maatte anses for grundmuret og solid, laa den Slutning nær, at i saa Fald maatte dens Indskudstarif være for høj. Vilde man nemlig ikke antage, at Kassens Debet var for lavt beregnet — og det faldt dengang ingen ind — maatte man nødvendigvis antage Kassens Sikkerhed i Fremtiden for uforholdsmæssig stor og altsaa formode, at der fandtes et Overskud, som skjultes ved, at Debet var beregnet for højt.

Denne Anskuelse fandt sit Udtryk i en Artikel i »*Fædrelandet*« for den 21 August 1835, betitlet: »*Trænger Enkekassen til en Reform?*« Der gjordes heri gjældende, at Levesandsynligheden i de forløbne 50 Aar var steget saa betydeligt, at det maatte anses nødvendigt at »*gjøre Regningen om.*« Der tilføjes saa: »*Man har behaget at sige, at ved saadanne Prøver, som jevnlig er anstillede, har man hidtil fundet, at en Enkekasse som denne (3: vor), grundet paa de süßmilch-baumannske Tabeller kan bestaae. Men naar man ikke hermed har villet spotte, er det vanskeligt at indse, hvad man har villet sige hermed; thi det er vel ikke faldet noget fornuftigt Menneske ind at tvivle paa, at Enkekassen kunde »bestaae«, men hvad der er faldet Mange ind, er, at de, der indskyde i Enkekassen, ikke kunne staa sig ved at man for Indskuddenes og Pensionernes Størrelse lægger Tabeller til Grund, om hvis Uhensigtsmæssighed for vor Tid og Mortalitetsforholdene nu Babbage allerede i 1826 førte et fuldstændigt Beviis, og om hvilke, for blot at nævne een Autoritet endnu, Rau siger, at de ere aldeles ubrugelige nu.*«

Der opfordredes derfor til gennem Stænderne at andrage paa en Hovedforandring med Hensyn til Enkekassen, »*da alle de, som enten tvungent eller frivilligt maae indskyde i denne, maae være interesserede i, at deres Bidrag ikke reguleres efter Forhold, som ikke længer finder Sted i vore Dage.*«

At dette var et berettiget Ønske, lod sig ikke nægte; thi, som JÜRGENSEN¹⁾ siger, kunde der, selv om en Underbalance af den tabte Kapitals Størrelse var fremkommet, være Spørgsmaal om, hvorvidt det var billigt at lade de fremtidige Interessenter betale for højt for at dække hint Deficit, og der var altsaa saameget mere Grund til nu at bringe Tarifen i Overensstemmelse med de virkelige Mortalitetsforhold.

Der indgaves ogsaa i 1836 til Stænderforsamlingen i Viborg et af Kammerjunker LÜTTICHAU stillet Petitionsforslag, der imidlertid kun gik ud paa, »*at det allernaadigst maatte behage Hs. Majestæt at forordne: at der aarligt af den*

¹⁾ A. V. p. 23 ff., hvor en nærmere Udvikling herom er givet.

almindelige Enkekasse blev aflagt offentligt, ved Trykken bekjendtgjort fuldstændigt Regnskab, hvoraf dens Indtægter og Udgifter, Kapitalers og Fonds Størrelser, samt hvor Kapitalerne ere udlaante, tydeligen kunde sees.» Dette motiveredes ved, »at Enkekassen ikkuns kan vinde ved Offentlighed, da herved endmere Nationens Tillid forøges til denne vigtige Stiftelse; thi enten vil man derved komme til Overbeviisning om, at Indskuddene ikke kunne formindskes, eller derved foranlediges, at Indskudstabellerne blive beregnede efter en for de Indskydende fordeelagtigere Maalestok end hidtil; i begge Tilfælde er det at vente, at Enkekassen mere vil benyttes af Private, som muligt hidtil bleve tilbageholdte af den Formodning, at Indskuddene vare for store: ja det er at haabe, at selv Embedsmændene da vilde forøge det befalede Indskud, for selv, saavidt deres Evner tillader det, at forsørge deres Efterlevende, at disse ikke mere end nødvendigt, skulle falde Staten til Byrde.»

Tillige androges om, at Udlaan af Kassens Midler kunde gjøres lettere tilgængelige, især for de Dele af Landet, der laa længst fra Hovedstaden.

Den kgl. Kommissarius A. S. ØRSTED, der paa Forhaand ikke var tilbøjelig til at anse Enkekassens Tarif for at være for høj, indhentede nærmere Underretning fra Direktionen, der i saa Henseende bestemt holdt paa, at en saadan Forandring formentlig vilde være yderst risikabel; thi selv om Mortaliteten, hvad der ingenlunde var fuld Enighed om, havde forbedret sig, vilde dette ikke have synderlig Indflydelse paa en Enkekasse, hvor Tab og Gevinst var afhængig af tvende kombinerede Aldere, saaledes at naar der vindes ved, at Mændene leve længere, vil der paa den anden Side tabes ved Hustruernes ligeledes forøgede Levetid.

I Henhold hertil udtaltes det i en Petition, som indgaves af den til Sagens Drøftelse nedsatte Stænderkommission, at efter det Oplyste skjønnes det ej, »at der kan tænkes paa noget for Interessenterne fordeelagtigere Forhold imellem Indskuddene og de forsikrede Pensioner, end det, der indeholdes i den grundlagte Tarif af 25 Februar 1785, men at det paa den anden Side heller ikke kan antages, at der er nogen Grund til Foruroligelse i Henseende til Statens Garantie for Stiftelsen.» Der androges derfor kun om, at der snarest muligt maatte ske en fuldstændig Opgjørelse, hvis Resultat maatte blive offentliggjort med Oplysning om Beregningen af de Kassen paahvilende Pensioners Kapitalværdi samt om Administrations-Omkostningernes Beløb, og at der fremtidig hvert Aar skete en Bekjendtgjørelse af Kassens Tilstand i det forløbne Aar. Tillige ønskedes nærmere Regler fastsatte med Hensyn til Udlaanene i Landejendomme.

Denne Petition blev ved kgl. Reskript af 9 August 1836 tilstillet Enkekassens Direktion, der i sin Forestilling af 30 Januar 1838 meddelte, at en Opgjørelse til 31 Marts 1836 alt var paabegyndt, inden Forslaget indkom, og snart kunde ventes afsluttet. Iøvrigt henstilledes det, — da Opgjørelser vare forbundne med saa stort Arbejde, at de ikke uden betydelige Omkostninger kunde ske hvert Aar, ligesom en saadan aarlig Prøve ikke vilde medføre nogen sand Nytte, da et enkelt Aar kun kunde have liden Indflydelse paa slige Prøver —, at der alene burde foretages og offentliggjøres en Opgjørelse hvert femte Aar, medens der hvert Aar kun skulde ske en Bekjendtgjørelse efter et bestemt Skema, hvorhos de foreslaaede Regler angaaende Kassens Prioritetslaan som formentlig overflødige og upraktiske lodes ude af Betragtning.

Dette bifaldtes ogsaa af Kongen ved Resolution af 4 Maj s. A., der tillige paabød snarest at indkomme med den paabegyndte Opgjørelse¹⁾, hvilket skete ved Direktionens Forestilling af 28 s. M.²⁾.

Ifølge denne udgjorde det hele Fondsbeløb den 31 Marts 1836	5 548 806 Rdl.
Kassens Debet	
for eventuelle Pensioner	2 835 721 Rdl.
for aktuelle —	3 077 933 —
	5 913 654 —
Altsaa Underbalance	364 848 Rdl.

En Gjennemsnitsberegning gav c. 309 000 Rdl., og den præsumptive Underbalance kunde med et rundt Tal anslaaes til c. 300 000 Rdl. Dette tilskrev Direktionen væsentligt de i de forløbne 10 Aar siden den forrige Opgjørelse lidte Tab ved ældre Udlaan i Landejendomme i Forbindelse med manglende Oplysninger om opløste Ægteskaber ved Konens Død før Manden, og antog derfor, at den fundne Underbalance, skjønt langt højere end den ved sidste Opgjørelse fundne paa c. 15 000 Rdl., ikke var af nogen foruroligende Karakter³⁾, ogsaa af den Grund, »at Tariffen af 25 Februar 1785 virkelig er noget, skjøndt ikke betydeligen, og i alle Tilfælde ikke i nogen for hver enkelt

1) Se om disse Forhandlinger den jyske Stændertidende 1836 1ste Række p. 86 ff., 2den Række p. 313 ff. og 1838. 1ste Række p. 23.

2) Offentliggjort i Collegial-Tidende 1838 Nr. 38.

3) Til yderligere Støtte herfor anføres, at saafremt Enkekassen intet Tab havde lidt paa Kapital og Renter, vilde Status den 31 Marts 1836 have udvist et præsumptivt Overskud af 597 351 Rdl., foruden et Administrationsfond af 1 232 000 Rdl.

indtrædende følelig Grad, høiere end netop den strænge Nødvendighed byder for at Kassen, under de sædvanlige Omstændigheder, kan bestaae.« Først naar den næste Opgjørelse, til 31 Marts 1841, var sket, kunde man bedømme, om det var nødigt at gjøre Brug af det i sin Tid givne kongelige Tilsagn om Erstatning hidrørende fra Krisen i 1813.

Endnu kan mærkes, at det ved den sidste Opgjørelse klart viste sig, hvad man allerede i 1785 havde formodet, at Bestemmelsen i Fundatsens § 2 om, at Embedsmænd skulde betale en Maanedes Gage og Forbedringsgage, ikke ydede et tilstrækkeligt Ækvivalent til den Rekognition af 10%, som Ikke-Embedsmænd skulde erlægge. Dels var der nemlig i Tidens Løb udstedt flere Regulativer for Militære, hvorefter Pensionens Størrelse rettede sig efter Chargen og ikke efter Gagen, dels var der efterhaanden sket saa mange Forandringer ved Civiletatens Gagering, særlig med Hensyn til de uvisse Indtægter, at Misforholdet traadte stærkt frem.

Direktionen indledede derfor Korrespondance med det danske og tyske Kancelli, og efter langvarige Forhandlinger, særlig om de nødvendige Overgangsbestemmelser, udstedtes Plakat af 6 Juli 1842¹⁾, der bestemte, at Gagedekurten fremtidig skulde bortfalde, mod at Embedsmænd, som alle andre Interessenter, betalte 10% Rekognition. De ugifte Embedsmænd, som havde været underkastede Gagedekurt, fik Valget mellem, om de ved Gageforøgelse vilde betale Rekognition eller have Dekurt, medens de da gifte Embedsmænd strax fritoges for Dekurt og tillige beholdt Fritagelse for Rekognition i Tilfælde af Indskudsforhøjelse for deres daværende Hustruer, mod at de, inden Udløbet af 1 Aar, berigtigede samme.

Samtidig med disse Forhandlinger skete imidlertid de afgjørende Undersøgelser af Kassens Soliditet, der førte til Enkekassens Lukning tre Aar efter, se herom nedenfor.

VI

Siden 1813, da den almindelige Forsørgelses Anstalt ophørte at modtage nye Indskud, og Tallet paa de private Livrente- og deslige Forsørgelses-Anstalter, takket være Statstilsynet gennem Komiteen af 1810, svandt ind til et Minimum, følte det som et Savn, at der ikke fandtes noget Institut til Forsørgelse for sig selv eller andre ved Siden af den almindelige Enkekasse, og der udtaltes hyppigt i Aviserne Ønsket om, at der maatte raades Bod herpaa.

¹⁾ Jfr Patent 16 September 1842. Ifølge Kancelliets Skrivelse af 30 Juli s. A. gjaldt Bestemmelsen ogsaa Island, Færøerne og begge Indierne.

Foranlediget herved udarbejdede daværende Justitsraad Fog paa Statsminister MØSTINGS Opfordring en Plan til en ny Statstontine i Begyndelsen af Aaret 1819. I de Bemærkninger, hvormed Planen indledes, udtales, at det daværende Tidspunkt paa Grund af Rigsbankens Overgang til Nationalbank¹⁾ vilde være særlig heldigt til Udførelsen af Planen, om hvis Ønskelighed for Publikum talrige indløbne Forespørgsler vidnede.

Paa Grund af Sedlernes opadgaende Kurs, der lod formode, at de snart kunde naa pari med Sølv, var det nemlig meget almindeligt, at Folk ej kunde bestemme sig til at gjøre Udlaan i deres Sedler paa Sølv efter Kvartalskursen, men hellere havde ladet Pengene ligge hen eller indkøbt Statspapirer, hvis høje Kurs vel for en Del skrev sig herfra. Oprettedes nu en fordelagtig Tontine, vilde Privatfolk se deres Fordel ved at indtræde deri, og Statskassen kunde for de indkomne Summer indfri saa stor en Sum af Statsgjælden, at den aarlige Rente næsten vilde beløbe sig til 6%, der da kunde ydes Interessenterne, saa at Tontinen blev endnu fordelagtigere for disse end Tontinen af 1800, hvor der kun gaves 5,11%.

Planen gik ud paa, at der skulde tegnes 10 000 Portioner à 100 Rdl., foruden 1 Rdl. pr. Portion til Administrationen. Indskudet kunde ske i Sedler, medens Renten udbetaltes i rede Sølv. De i Tontinerne af 1792 og 1800 indførte Associations-Portioner kunde ikke tegnes, da Erfaringen havde vist, at der derved opstod Ulighed i Livrenterne for Interessenter i samme Klasse. Institutet skulde deles i 6 Klasser efter 10 Aars Aldersforskjel, og i Livrenter gaves der fra 5 til 10%, voxende ved Dødsfald indenfor Klassen. Der kunde tegnes halve Portioner, og Indskudet fordeles paa 3 Afdrag, der alle skulde være afgjorte inden Udgangen af 1819. — Den samlede Indskudskapital af 1 Million Rigsdaler skulde tilfalde Staten, der saaledes fik et Statslaan til 6%.

Endelig opkastedes i Forslaget det Spørgsmaal, om den almindelige Forsørgelses Anstalt paany burde organiseres, saaledes at den modtog Indskudene og svarede Livrenterne for den nye Tontine; men dette fraaadedes dog, da Anstalten *»maa formodes som alt længe bestaaende Indretning at have tabt Nyhedens Interesse og derfor hverken at ville faa stort Tilløb eller, som Følge deraf, kunne tilbyde de Indskydende tilstrækkelige Fordeele, da Udsigten til højere Livrenter er større, jo flere Interessenterne ere.»* Det formentes derfor, at et særskilt Institut burde vælges, dog at dette for at undgaa altfor dyr Administration kunde henlægges direkte under Statsgjældsdirektionen.

¹⁾ Jfr. kgl. aabent Brev af 6 April 1818.

Denne Plan blev dog, uvist af hvilke Grunde, ikke til noget, og da Trangen til en Forsørgelses-Anstalt vedblivende følte, søgtes der til udenlandske Selskaber, af hvilke et enkelt (*»Union«*) i Aaret 1825 ansatte en fast Agent her i Landet¹⁾. Imidlertid ønskede man vedblivende at faa oprettet et dansk Selskab, og da Tyskland i Aaret 1827 fik et egentligt Livsforsikrings-Institut i Gotha-Banken, agiteredes der paany stærkt for ogsaa at faa noget saadant her i Landet.

Der fremkom da under 28 Juni 1828 et Forslag til en Tontine for Personer mellem 1 og 18 Aar, forfattet af Kontorchef i det Holsten-Lauenborgske Renteskriverkontor R. C. F. WIEDEMANN, samt en ny Plan af Fog efter MØSTINGS Opfordring af 23 November s. A. Den sidste var væsentlig overensstemmende med Tontinen af 1800, kun at de længstlevende Klasser ogsaa arvede de først uddøde Klasser, samt at den, der døde kort efter Indtrædelsen, ved Hjælp af et særligt Tilbagebetalingsfond blev betrygget mod, at den indskudte Kapital tabtes for hans Arvinger. Men ingen af disse Planer blev dog realiseret.

Først to Aar senere gjordes der fra Regjeringens Side for Alvor Forsøg paa at imødekomme Undersaatternes Ønsker om en Forsørgelses-Anstalt, idet der i 1830 paabegyndtes de Undersøgelser og Forarbejder, hvoraf som Resultat fremkom de to Statsinstituter, Livrente- og Livsforsikrings-Anstalten af 1842.

Ganske ejendommeligt indleddedes denne Sag samtidigt fra to Sider. MØSTING, der nærrede en varm Interesse for dette Forhold, fik i sin Egenskab af Medlem af Enkekassens Direktion denne til i et Møde af 5 Juli 1830 at paalægge de tre Direktionsmedlemmer MEYER, WEXELSEN og SCHRAM *»at udarbejde en Plan til en Forsørgelses Anstalt for ugifte Døttre af afdøde Embedsmænd, samt at gjøre Forslag saavel til en saadan Anstalts Organisation som til, hvorvidt Indretningen kunde sættes i Forbindelse med Enkekassen og dennes Administrationsfond afgive nogen Understøttelse for Embedsmænd, der ville sikre deres muligen efterlevende uforsørgede Døttre en vis aarlig Indtægt.«*

Dernæst blev det ved kgl. Reskript af 28 August s. A. paalagt MØSTING i Egenskab af Geheime Stats- og Finantsminister *»allerunderdanigst at oplyse, om den almindelige Forsørgelses-Anstalt fra Aaret 1796 endnu er i Virk-*

¹⁾ Reskr. 2 Maj 1826 meddelte paa given Anledning, at der intet Lovstridigt er i at paatage sig Livsassurance-Forretninger for udenlandske Selskaber. — Mærkeligt nok førte Komiteen af 1810 intet Tilsyn med disse, der ej ansaas indbefattede under de Anstalter, Fd. af 1810 angav. I Norge, hvor Komiteen stadig bestaar, hersker den samme Opfattelse endnu.

somhed, saaledes at der fremdeles modtages Indskud til Samme i Overensstemmelse med Planen, eller naar de sidste Indskud bleve modtagne, og hvor stort Beløbet er af de Forpligtelser, der endnu maatte paahvile Samme. — Hvorhos Vi allernaadigst ville høre Din Formening om det i sidste Fald maatte være hensigtsvarende paanye at kalde bemeldte Forsørgelses-Anstalt i Virksomhed og dermed forbinde nogen Livsforsikrings Anstalt.«

Under 24 November 1830 indgav MEYER, WEXELSEN og SCHRAM et udarbejdet Forslag til en ny Forsørgelses-Anstalt, der dog ikke var indskrænket til Embedsmænds ugifte Døtre, men skulde staa aaben for alle danske Undersaatter, »*deels fordi saadanne offentlige sikkre Indretninger savnes her i Landet, deels ogsaa fordi et Selskab af den Natur, indskrænket til en enkelt Classe af Medborgere, fordrer baade et høiere Indskud fra hver Forsørger og længere Tid til at opnaae den Styrke der behøves for at give Garantiet Sikkerhed, end naar almindelige Mortalitetens Tabeller kunne lægges til Grund for Stiftelsen.*«

Noget direkte Tilskud for Embedsmænd formentes der ikke at kunne ydes af Enkekassen, der næppe vilde have noget betydeligt Overskud; men dette maatte iøvrigt bero paa Resultatet af den paabegyndte Opgjørelse til 31 Marts 1826. Derimod burde en Lettelse for Embedsstanden formentlig ydes af det Offentlige, f. Ex. derved, at 10% af Indskudsprisen for en Pension af indtil 100 Rdl. for Embedsmænds Døtre under 20 Aar udrededes af Pensionskassen, mod »*at Enkekassen kunde overtage den Risiko som ved Fr. af 4 Aug. 1788 er paalagt Pensionskassen for Enker hvis Mænd ei have kunnet fremlægge behørig Sundheds-Attest, hvilket ikke vilde have nogen mærkelig Indflydelse paa det store Selskab hvor af Enkekassen bestaaer, da Indskuddene for de syge Interessenter indskrænke sig til de pligtige, og Mortalitetens-Tabellerne angive Dødeligheden som den indtræffer, hvorimod denne Assurance, der nu angaaer et Selskab af lutter syge Interessenter, er et effectivt Tab for Pensionskassen. — For nærværende Tid udreder den imellem 2 og 3 000 Rbd. Sølv aarlig i saadanne Pensioner, og naar man nu afsluttede dette Selskab, der ikke kan regnes at uddøe i 50 til 60 Aar, maa Pensionsbeløbet kunne ventes at stige til henimod 5 000 Rbd. Sølv, men til en uvis større Sum hvis det skal vedblive.*«

Den udarbejdede Plan var væsentlig overensstemmende med den almindelige Forsørgelses Anstalts. Dog havde man i Overensstemmelse med MEYERS og WLEUGELS Forslag i 1815 anset det for rettest at henlægge Bestyrelsen under Enkekassens Direktion for at undgaa de høje Administrations-Udgifter, der havde tæret paa Forsørgelses Anstaltens Fond. Endvidere havde man udregnet Tariferne efter samme Rentefod af 3½% og samme Mortalitetens-

tavler som i den ældre Anstalt (de Süsmilch-Baumannske i noget modificeret Skikkelse); men medens der i hin kun for Livrenteklassen senere var sket en Forhøjelse af Indskudet med 10%, foresloges nu en saadan Forhøjelse for alle de Forsikringsarter, der kunde tegnes, nemlig baade Livrenter, Overlevelsenser og Begravelseshjælp (3: Livsforsikringer). Indbetalingen skulde ske paa Kapitalfod med Udelukkelse af den tidligere tilladte Afdragsbetaling mod Sikkerhedsstillelse, og Maximum for de forskjellige Forsikringsarter var betydelig nedsat i Forhold til den ældre Anstalts, medens Minimum for en Pension vedblivende skulde være 10 Rdl.

Iøvrigt gjaldt samme Regler som i Forsørgelses Anstalten med Hensyn til et Administrationsgebyr af 2% samt Aldersberegningen og Reduktion af Alder for Kvinder ved Overlevelsenser og Begravelseshjælp, hvorhos der ogsaa foreskrevs et Prøveaar for disse to Forsikringsarter, kun at det blev bestemt, at Død før Prøveaarets Slutning medførte Tilbagebetaling af Indskud uden Renter. Endelig paaregnedes en lignende kgl. Garanti for Anstalten som den, der var tillagt Enkekassen, medens det dog ikke ansaas for tilraadeligt at lade en i den nye Anstalt tegnet Pension for Hustruen træde i Stedet for pligtigt Indskud i Enkekassen.

I Enkekassens Direktion vandt dette Forslag dog ikke ubetinget Medhold, allerede af den Grund, at man her nødvendig vilde udtale sig om et Tilskud fra Kassen, medens MØSTING nærmest heldede til den Anskuelse, at al Livsforsikring burde holdes ude for eventuelt at kunne indlægges direkte under Finantsforvaltningen. I denne Anledning henvendte han sig under 11 December s. A. til Statsgjældsdirektionen, der imidlertid lod Sagen hvile, — saa vidt det af Akterne kan ses nærmest af den Grund, at FOG stillede sig ugunstigt dertil —, og tilstillede dernæst under 30 December 1831 den daværende Finantsminister, Grev A. W. MOLTKE, Planen og de i Mellemtiden udregnede Tabeller for at erfare hans Formening om Sagen i Almindelighed og særlig med Hensyn til de kgl. Finantsers Tarv.

MOLTKE lod imidlertid Sagen bero, hvad der gav Anledning til, at Kongen under 15 December 1832 og 11 April 1833 bragte Kabinetsbefalingen af 28 August 1830 til MØSTING i Erindring, samt yderligere ved Reskript af 16 November 1833 befalede ham at meddele sin Formening om, hvorvidt et i det medfølgende Nr. 270 af Bladet »Dagen« for 1833 indrykket Forslag »fortjener at tages under nøiere Overveelse og at der træffes nogen Foranstaltning i saa Henseende fra det Offentliges Side.«

Det omtalte Forslag lød saaledes:

(Meddeelt.)

HVORLEDES SKAL JEG FORSØRGE MINE DØTTRE?

Jeg raaber ikke som Røsten i Ørken;
Men jeg taler til aabne Øren og nidkjære Hjerter.

I en Tidsalder som denne, da den jordiske Forsørgelse hver Dag bliver vanskeligere, ligger dette Spørgsmaal med Centnervægt paa de fleste tænkende Forældres Hierter. Om det end er lykkedes dem, at opdrage deres Døttre saa tarvelige, duelige, fromme og gudfrygtige, at de vilde gjøre enhver brav Mand lykkelig og hans Hus til Ordens, Flittighedens og Tilfredshedens Hjem, saa er dette langt fra ikke tilstrækkeligt; ere de ikke skønne, rige eller af en Familie, der har formaende Connexioner, hvilke Attributter nu omtide næsten ene have Værd, endog i de bedre Mænds Øjne, da gaae de sikkert den aldrende fattige Piges Skiebne imøde, og hvor skrækkelig den er, har Erfaringen noksom lært; man kan ikke uden dybeste Vemod overbevise sig herom, ved hver Dag i Avisen at se den Mængde Embedsmænds Døttre, der anraabe om et Hus at være i, villige til at udrette al huslig Gjerning, informere Børnene, sye Skræddersyening, etc., som oftest uden Løn, blot i al Ydmyghed bedende om en venskabelig Omgang, der tilvisse ikke altid vorder dem tildeel af den indbildske, bydende Husfrue, hvis smukke Ansigt eller Papas Grunker satte hende paa Herskerpladsen i Huset, da derimod Tjenestepigens Lod er langt lykkeligere. Født og opvant hertil føler hun ikke sin trykkende Stilling, fordrer kjæk 20 Daler om Halvaaret, 2 Rbd. til Nytaar, 2 Rbd. til Dyrehaven etc. og gjengjelder ofte med Dovenskab, Usædelighed og mangesidig Utroskab det større Held Skjebnen tildeelte hende.

Disse ligesaa sande som sørgelige Betragtninger er det, som bringer Forfatteren af disse Linier til at fremsætte det vigtige Spørgsmaal: Hvorledes skal jeg forsørge mine Døttre? og at bønfalde vor allernaadigste Konge om at en Commission af Landets dertil dygtige og nidkjære Mænd snarlig maatte vorde nedsat, for at udarbejde en Plan til en Forsørgelses-Anstalt lig Enkekassen, hvori Forældre eller Foresatte saa vel paa engang som efterhaanden kunde indsætte en vis Sum, hvorved deres Døttre i Tiden nogenlunde kunde betrygges Livets første Fornødenheder, og saa syntes det i saa Henseende meget ønskeligt, om det maatte vinde Hendes kong. Hhd. Prindsesse Carolines allerhøjeste Bifald, at de Summer, som ere indkomne til Caroline-Stiftelsen, maatte lægges til Fond for en saadan Forsørgelses-Anstalt, der, beæret med samme Benævnelse, vilde med tusinde Velsignelser bringe det elskede Navn til de sildigste Slægter. —

Under 19 December s. A. indstillede da MOLTKE, at Besvarelsen af det omtalte Forslag formentlig bedst kunde udsættes, indtil de i de tidligere kgl. Reskripter omhandlede Spørgsmaal samtidigt kunde tages under Behandling. Af disse havdes alt Oplysninger vedrørende den almindelige Forsørgelses Anstalt, hvorimod Spørgsmaalet om en Livsforsikrings-Anstalt endnu ikke var endelig løst. Der var nemlig forlangt en Betænkning om Finantsernes Stilling til Sagen fra Statsgjældsdirektionen og den Finantsdeputerede COLLIN; men denne Betænkning beroede, indtil der kunde skaffes Oplysning om lignende Anstalter i Udlandet. Da Sagen alt var forberedt ved Udarbejdelse af forskellige Tabeller, vilde den, naar disse Oplysninger vare modtagne, snarest kunne foredrages, og det indstilledes derfor indtil da at stille Sagen i Bero, hvilket bifaldtes ved kgl. Resolution af 24 s. M.

For nærmere at overveje Spørgsmaalet foreslog MOLTKE ved Skrivelse af 19 Maj 1835 MØSTING, at der skulde nedsættes en Komite, bestaaende af to Medlemmer af Statsgjældsdirektionen og to Medlemmer af Enkekassens Direktion. I denne Komite skulde da foruden Spørgsmaalet om, hvorvidt Forsørgelses Anstalten paany burde kaldes til Live og dermed forbindes en Livsforsikrings-Anstalt, en nærmere Prøvelse ske af det i sin Tid indsendte Forslag om en ny selvstændig Forsørgelses-Anstalt, samt endelig Besvarelse gives paa det i »Dagen« indrykkede Forslag.

Da MØSTING i Skrivelse af 19 Juni s. A. erklærede sig enig heri, kom Komiteen til at bestaa af Etatsraad FOG og Justitsraad HOLM, Medlemmer af Statsgjældsdirektionen, samt Konferentsraad MEYER og administrerende Direktør, Etatsraad SCHRAM, begge af Enkekassens Direktion.

VII

I Komiteen, om hvis Arbejder Arkivalierne kun give sparsomme Oplysninger, opstod der strax Dissents ved Spørgsmaalet om, hvilke Mortalitetstabeller der burde lægges til Grund.

SCHRAM holdt bestemt paa de Süsmilch-Baumannske Tabeller, da Institutet kun var beregnet for den danske Stat, hvor Erfaringerne fra Enkekassen havde vist, at de vare fyldestgørende. Vel havde den almindelige Forsørgelses Anstalt haft Underbalance, men dette skyldtes fornemlig Pengevæsenets Forandring, og holdt man sig til den i 1830 udarbejdede Plan, vilde det her paabudte Tillæg af 10% til Indskudstarifen opveje de Tab, som den gamle Anstalts for lave Tarif mulig havde foraarsaget.

I Modsætning hertil foreslog MEYER, der var Komiteens betydeligste og kyndigste Medlem, i sit Votum af 28 Juli 1835 definitivt at forlade de hidtil brugte Mortalitetstabeller som urigtige og forældede. At Enkekassen i 60 Aar havde kunnet bestaa ved de Süsmilch-Baumanske Tabeller, beviste ingenlunde disses Brugbarhed, da Mortalitetstabellerne havde mindre Indflydelse paa Overlevelserefter, især hvor Forskjellen mellem Forsørgerens og den Forsørgedes Alder ikke var videre stor, end ved andre Forsørgelsesarter, hvortil kom, at alle Embedsmænd uden Forskjel vare forpligtede til efter bestemte Regler at tage Del i Anstalten, og at de foruden det tariffmæssige Indskud endnu skulde erlægge næsten 10% af samme.

Det rationelle vilde da være at udarbejde nye Mortalitetstaster, baserede paa Oplysninger fra selve Landet; men Vanskeligheden laa i, at Folketællingslisterne saavel som Listerne over de Fødte og Døde, hvorefter man i saa Fald maatte gaa, vare upaalidelige og mangelfulde. I saa Henseende anføres, at Tallene fra Hertugdømmerne maatte holdes ude, fordi enkelte Dele først sent vare erhvervede (i Aarene 1761 og 1773), at der for Kongerigets Vedkommende i de ældre Tiders Lister over Døde er udeladt enkelte Sogne og Herreder, ligesom ogsaa Bornholm i de nyere Lister, og indtil 1827 alle Reformerte, Katholiker og Jøder ej ere opførte, at det inden 1827 er uvist, hvorledes Dødfødte ere anførte, og at Forholdet mellem Ind- og Udvandring er vanskeligt at konstatere, men at det er nødvendigt at tage Hensyn til dem, der i tidligere Tider kom til Landet ved Hvervning og Koloni-Anlæg i Jylland.

Men dertil kommer, at selv om en Statistik desuagtet kunde opstilles, vilde en saadan kun give Billedet af den for hele Folkemængden gjældende Dødelighed. Imidlertid vil den Klasse Mennesker, der maa antages at ville søge Anstalten, sikkert have en mindre Mortalitet end den almindelige. Dels have saadanne Personer et mindre anstrængende Arbejde og ere mindre udsatte for Fare og Beskadigelse, dels vil Anstalten, hvis Benyttelse er en frivillig Sag, kun blive søgt af Personer, hvis gode Helbredstilstand give dem Udsigt til at vente høje Renter af de anvendte Kapitaler.

Der er derfor i Udlandet blevet udarbejdet særlige Mortalitetstavler for Livrentenister med langt mindre Dødelighed end i den samlede Befolkning, og en saadan Tavle, udregnet af BABBAGE, paa Basis af Erfaringerne i Livsforsikringsselskabet »*The Equitable Society*«, foreslaas derfor anvendt.

Hvad Rentefoden angik, foreslog MEYER, at medens 3% i de fleste engelske og de tyske Selskaber er lagt til Grund ved Beregningen af Liv-

renteværdierne, burde 4% vælges som den her i Landet almindelige, dog at der i Planen kunde tages Forbehold om Forandring i saa Henseende.

Ved Siden af disse Punkter var man endvidere uenig om, hvorvidt Anstaltens Virksomhed ogsaa burde omfatte Livsforsikringer, eller om det ikke vilde være heldigere at oprette en selvstændig Anstalt for disse ved Siden af en Forsørgelses-Anstalt for Livrenter og Overlevelsere, samt om Anstalten eller Anstalterne skulde være statsgaranterede, eller om der først skulde anstilles et Forsøg paa, om et privat, af Landets Finantser uafhængigt Selskab inden en vis given Tid ikke vilde danne sig efter den Anvisning, som ved en trykt Plan dertil kunde gives; lykkedes dette ikke, kunde Staten altid senere træde til. Den sidste Anskuelse, der havde vundet Anklang i Statsgjælds-direktionen, forfægtedes af FOG og HOLM, medens de to andre Komite-Medlemmer ansaa Statsgarantien for heldigst. Endnu kan mærkes, at Spørgsmaalet om at sikre Arv eller Begravelsespenge, for hvilket der hos et Mindretal i Komiteen næredes varm Interesse, mødte stærk Modstand hos Flertallet.

Der opnaaedes saaledes ikke nogen egentlig Enighed vedrørende de mere almindelige Spørgsmaal, og da MEYER kort efter blev syg og ude af Stand til at deltage i Komiteens Arbejder, standsede disse ganske i flere Aar.

Først da ved MEYERS Død den 23 April 1839 Professor, Mag. art. JÜRGENSEN og Professor FALLESEN bleve beordrede til at indtræde i Komiteen, gjenoptoges Forhandlingerne, og disse skred nu godt fremad. Særlig var FALLESEN en fortrinlig Støtte ved sine solide matematiske Kundskaber og sin store Energi, og det var derfor et ikke ringe Tab for Komiteen, da han døde den 13 December 1840, før Forhandlingerne endelig vare sluttede. Imidlertid savnedes dog ikke matematisk Bistand, idet JÜRGENSEN og Observator, Mag. art. PEDERSEN, der indtraadte i FALLESENS Sted, begge vare kyndige Matematikere og ligesom denne paa Grund af deres Virksomhed som Medlemmer af Undersørgelses-Komiteen af 1810 godt inde i Forsikringsvæsenet.

Der var knapt hengaaet et Aar efter MEYERS Død, før Arbejdet var afsluttet, hvorefter den endelige Betænkning afgaves under 29 April 1840.

I dette omfangsrige og velredigerede Aktstykke¹⁾ gaves der først en kort Fremstilling af den almindelige Forsørgelses Anstalts Historie. Der udtales, at Underskudet i 1813 ikke egentlig skrev sig fra Forandringen

¹⁾ Konceptet er skrevet med Holms Haand.

i Pengevæsenet, men skyldtes dels de uforholdsmæssige Administrations-Omkostninger i de senere Aar i Forhold til Indskudene, dels især, at Indskudstari- fen ej var stræng nok, bl. a. fordi der ikke var taget Hensyn til, at Pensionerne udbetaltes halvårsvis, og den anvendte Mortalitetsliste ej var ganske passende til Institutets Natur. Ved Pengevæsenets Forandring led Institutet noget Tab ved, at det ifølge kgl. Resolution paalagdes det, at Livrenter og Pensioner for Indskud, indbetalte i Hertugdømmerne, skulde udredes med et Tillæg af 60% efter den nye Møntfod, samt ved, at de kgl. Obligationer, hvori dets Fonds vare anbragte, i Indult-Aarene gav en ringere Rente. I 1816 var Anstalten indgaaet under Statsgjældsdirektionen, som siden da havde udredet dens Forpligtelser. Men opstillede man for Tiden efter 1813 et Regnskab for Anstalten, saaledes som det vilde være kommet til at se ud, dersom den ikke havde haft de nysnævnte Tab, vilde det vise, at Formuen vilde være fortræret i 1836, og at Statskassen derefter i Aarene indtil 1840 vilde have haft at tilskyde 11 à 12 000 Rdl. aarlig. Derefter vilde den under samme Forudsætning faa at tilskyde, hvad der behøvedes til Udredelse af aktuelle Pensioner paa tilsammen 10 502 Rdl. aarlig og eventuelle paa tilsammen 1 450 Rdl. aarlig. Desuden skyldte Institutet en Kapitalgjæld paa 1 725 Rdl.

Heraf kunde det ses, at Forsørgelses Anstalten var *»baseret paa en Mortalitetsliste, der ikke svarer til den nyere Tids Erfaringer»,* og *»saa ønskelig nu end en ny Forsørgelses-Anstalt kunde være, efterat den ældre saaledes er ophørt»,* ansaas det derfor utilraadeligt atter at sætte Anstalten i Virksomhed selv med Modifikationer.

Samtidig med, at Komiteen i Betragtning af, at der var virkelig Trang til en Forsørgelses-Anstalt, søgte at udfinde et sikrere Fundament for en saadan, havde den tillige det Hverv at undersøge, hvorvidt en Livsforsikrings-Anstalt lod sig forbinde dermed. Ved Afgjørelsen af dette Spørgsmaal benyttedes de Erfaringer, der vare indsamlede i Instituter af lignende Art i Udlandet, særlig England og Tyskland. Disse Anstalter, der foruden Livsforsikring som oftest ogsaa omfattede andre Arter af Forsikringer, vare næsten alle private, grundede paa gjensidig Garanti eller paa Sømmenshud af Aktier, og adskillige engelske Selskaber havde bestaaet i lang Tid og samlet store Kapitaler.

Der formentes saaledes i selve Organisationen intet at være til Hinder for, at ogsaa her i Landet en Forsørgelses-Anstalt kunde forenes med et Livsforsikringsinstitut, og at Interessen vel her ogsaa var stor nok til, at en saadan forenet Anstalt kunde bestaa som et privat Selskab.

Men medens i Udlandet Hovedvægten er lagt paa Livsforsikringen, burde her i Landet, hvor Trangen netop gaar i Retning af en Forsørgelse, denne være Hovedsagen. Og »*paa en Tid, som den nærværende, hvor ikke Forsørgelses-Anstalter, men fornemmelig Livsforsikrings-Selskaberne og deres Organisation ere bekendte, turde maaske Opinionen . . . gjøre det vanskeligt, at finde Entrepreneurer, der ønskede at overtage sig en Forsørgelses-Anstalt; i alt Fald var det neppe at vente, at den kunde komme i Stand paa anden Maade, end som et Actie-Selskab, og da vilde Actionairernes Tarv tilsige dem at betinge sig større Bidrag af Interessenterne, end disse fik at erlægge, naar den private Fordeel ei kom med i Betragtning.*« Dette vilde da maaske afskrække mange, saa at Anstalten ikke kom til at stifte den Nytte, som maatte ønskes.

Imidlertid var det ogsaa i Regjeringens Interesse, at en saadan Anstalt oprettedes af Hensyn til Undersaatternes Tarv, specielt for Embedsmændenes Vedkommende; thi selv om det ikke kunde paalægges disse som Pligt at gjøre Indskud heri, vilde den Omstændighed, at en saadan Anstalt stod dem aaben, kunne virke til en Lettelse for Statens Pensionskasse. Tillige turde det med Føje antages, at eventuelle Deltagere lettere vilde findes paa Grund af den større Garanti, Statens Bestyrelse gav fremfor en privat Administration.

Det foresloges derfor, at Forsørgelses-Anstalten organiseredes af det Offentlige og under dettes Garanti, hvorved Risikoen syntes saa meget mindre betænkelig, som det var Finantsbestyrelsen lettere end Private at sikre sig mod Tab ved Frugt bargjørelsen af de indkomne Penge. Men »*for at det Offentlige igjen paa den anden Side ikke skal indblande sig mere end nødvendigt i de private Interesser*«, adopterede Komiteen Statsgjældsdirktionens før omtalte Standpunkt, for saa vidt som det foresloges, »*i det mindste for det Første, at gjøre et Forsøg paa, om ikke en Livsforsikrings-Anstalt lod sig bringe i Stand som et aldeles privat Foretagende, hvortil blot Impulsen gaves fra det Offentlige.*« I Henhold hertil havde man udarbejdet to særskilte Planer for Anstalterne bilagt med Tariferne og en udførlig Forklaring til disses Benyttelse, og dermed forlod man definitivt den i Aaret 1830 udarbejdede Plan til én samlet Anstalt.

Hvad Mortaliteten angik, havde man i Overensstemmelse med MEYERS Votum, hvis Indhold i sine Hovedtræk refereredes, forkastet de SÜSSMILCH-BAUMANN'SKE Tabeller, saameget mere som der paa den Tid var opstaaet grundet Tvivl om deres Anvendelighed ved den almindelige Enkekasse, hvis Soliditet man derfor havde begyndt at nære nogen Frygt for. Derimod var Komiteen ikke gaaet ind paa den af MEYER foreslaede BABBAGE-Tabel, navnlig fordi der i denne ikke sondredes mellem Dødelighed i de to Kjon.

Dette fandt derimod Sted i de af FINLAISON paa den engelske Regjerings Initiativ udarbejdede Mortalitetstlister, der støttede sig paa Erfaringer i det store Antal Forsikringsselskaber i England. Da disse Lister vare benyttede af den engelske Regjering ved en lignende Forsørgelses-Anstalt som den her paa-tænkte, ansaa Komiteen det rettest at lægge dem til Grund for begge Anstalters Tarifer. Og skjønt Dødelighedsforholdene i England ikke afvige synderlig fra vore, foreslog den yderligere, at der hvert femte Aar skulde anstilles en Revision af Listerne.

Hvad Rentefoden angik, mente man i Modsætning til fremmede Selskaber, der opstillede 3%, at dette var for lavt, da saavel den lovbestemte som den almindelige Rentefod var 4%, hvad ogsaa var lagt til Grund ved Enkekassen. Da imidlertid ikke alle indkomne Midler strax og stadig kunde forventes anbragte til 4%, og Indskudstarifen ikke strax kunde forandres ved den mindste Synken af Rentefoden, fraveg Komiteen MEYERS Forslag om 4% og valgte en Mellemevej, idet 3½% blev lagt til Grund for Tarifernes Beregning. Som Numerarie antoges Rigsbankpenge Sølvmonnt, beregnet til 18½ Rdl. for hver Mark fin Cøllnsk.

Da alle Sandsynlighedsberegninger over Levetiden maa baseres paa, at Deltagerne ere i sædvanlig god Sundhedstilstand, havde Komiteen raadført sig med Sundhedskollegiet og henvist til de ved Gotha-Anstalten givne Bestemmelser, hvori der foruden den sædvanlige Sundhedsattest endnu krævedes en nøje Beskrivelse af Vedkommendes hele legemlige Tilstand, udfærdiget af Huslægen, og skjønt Kollegiet, der i det hele fandt hine Regler tilfredsstillende, havde forment, at den nævnte Beskrivelse vilde være overflødig, havde Komiteen dog, da Erfaringerne i Gotha-Anstalten pegede i modsat Retning, ikke troet at burde unddrage Anstalterne den derved erhvervede yderligere Betyggelse.

Efter disse for begge Anstalter fælles Bemærkninger omtaltes dernæst i Betænkningen enkelte Bestemmelser i Planerne hver for sig.

LIVRENTE- OG FORSØRGELSE-ANSTALTEN burde altsaa have Statsgaranti. Om end det nærmeste og egentlige Motiv for Staten til at yde et saadant var Hensynet til Embedsmændenes og Betjentenes Tarv, ansaas det for betænkeligt at indskrænke Virksomheden til disse alene, dels fordi de øvrige Indvaanere da ligesom hidtil maatte ty til Anstalterne i Udlandet, dels fordi Risikoen formindskedes, jo større Deltagernes Antal blev. Af sidstnævnte Grund burde ogsaa Adgangen staa aaben, ikke blot for Indvaanerne i Danmark og Hertugdømmerne, men desuden i de Lande, hvis Mortalitetsforhold ej vare

væsentlig afvigende fra vore, hvorhos der foruden de i Planen særlig nævnte 6 Forsikringsarter (nemlig Livrenter og Overlevelsere, der begge kunde være simple, opsatte og ophørende) kunde tegnes andre Arter af Forsørgelser, hvis saadant maatte ønskes.

Indtil videre var Maximum for Livrenter sat til 800 Rdl. og for Overlevelsere paa en og samme Forsørgers Liv til ialt 1 600 Rdl., dog saaledes at ingen Forsørget kunde opnaa et højere Annuum end 600 Rdl., hvilken Sum svarede til Maximum i Enkekassen. Minimum for Forsørgelser var, for at lette mindre bemidlede Adgangen, sat til 5 Rdl., Halvdelen af hvad der gjaldt i den almindelige Forsørgelses Anstalt, hvis Maxima ogsaa vare noget højere end de foreslaede.

Hvad Alderen angik, vare Personer over 70 Aar udelukkede (ganske som i Enkekassen). Alderen regnedes for Livrentenydere og Forsørgede ved Overlevelsere, naar Vedkommende var over 4 Aar for Mandkøen og 5 Aar for Kvindekøen, saaledes, at ikkun de virkelig fyldte Aar toges i Betragtning; under den nævnte Alder regnedes det løbende Aar med. Forsørgerens Alder regnedes derimod saaledes, at 6 Maaneder og derover regnedes for et fuldt Aar.

Forsaauidt Indskudsbetalingen angik, indeholdt Forslaget det særdeles betydningsfulde Fremskridt, at man ved Siden af Kapitalfoden havde indført Præmiebetaling, hvad der var et ligefremt Brud med de hidtil i Enkekassen og den almindelige Forsørgelses Anstalt gjældende Principer. Det ses ikke af Betænkningen, hvem der har taget Initiativet hertil, men det sandsynlige er, at MEYER, der i sin Tid havde foreslaet noget lignende for Enkekassen, ogsaa i Komiteen forfægtede Præmiebetalingen. Efter hans Død optog FALLESEN Tanken, og i en privat Skrivelse fra FOG til MOLTKE af 14 Marts 1843 udtaltes det, at det særlig skyldtes FALLESEN, at Bestemmelsen om Præmiebetaling indførtes, *»hvilket har haft stor Tilgang til Følge.»*

Betænkningen ytrer om denne Forandring, at man var kommet ind herpaa, foranlediget ved de hyppige og almindelige Klager over det trykkende ved Indskudene i den almindelige Enkekasse og Forsørgelses Anstalt. At man her havde valgt Kapitalindskud skyldtes formentlig de Vanskeligheder, som man befrygtede ved Indbetalingen af de aarlige Bidrag. Imidlertid blev det i Enkekassen tilladt Embedsmænd at forrente og afdrage Indskudskapitalen i 12 og undtagelsesvis 24 halvaarlige Terminer mod en Forskrivning med Pant i Gagen. I den nye Forsørgelses-Anstalt vilde for Embedsmænd den samme Sikkerhed vel kunne antages tilstrækkelig, men udenfor Embedsklassen vilde

en saadan Sikkerhed ikke haves, og det vilde medføre for stor Risiko at lade Vedkommende udstede Obligation for Indskudssummen som et Laan fra Kassen, selv om der gaves særligt Pant.

Derimod vilde Interessenternes Tarv og Anstaltens Sikkerhed kunne forenes ved, at opsatte Livrenter og Overlevelsesrenter afgjordes ved Præmiebetaling, livsvarig eller i et vist Antal Aar, naar Forsikringens Gyldighed gjordes afhængig af, at Præmien erlagdes i rette Tid. At der ved Beregningen af Præmierne ogsaa skaffedes Anstalterne Sikkerhed for den Risiko, at Døden indtraf, før de stipulerede Præmier vare betalte, var en Selvfølge. Men for at Forsømmelse i Præmiebetalingen ikke skulde paadrage den Forsørgede værre Følger, end Anstaltens Sikkerhed udkrævede, vilde der, naar saadant indtraf, blive Vedkommende tilgodeskrevet en nedsat Forsørgelse i Forhold til de virkelig afgjorte Præmier.

Med Betænkningen indsendtes en sammenlignende Oversigt over den paatænkte Anstalts og andre lignende Selskabers Tarifer, hvoraf ses, at Indskudene — paa Grund af den højere Rentefod — ere noget billigere end i de udenlandske Selskaber, men paa den anden Side ikke lidt dyrere end Enkekassens. Dette kom af, at efter FINLAISONS Tavler leve Kvinder i Gjennemsnit 4 Aar længere end Mænd af samme Alder, hvorhos den antagne lavere Rentefod end Enkekassens ($3\frac{1}{2}\%$ mod 4%) havde fordyret Prisen; men dette sidste opvejedes formentlig ved, at Dødeligheden efter SÜSSMILCH-BAUMANN er større end ifølge FINLAISON.

Komiteen ansaa det dog ej tilraadeligt at sætte Indskudspriserne lavere, dels paa Grund af den betydelige Lettelse, der tilbødes Interessenterne ved Præmiebetalingen, dels fordi den ved $3\frac{1}{2}\%$ Rentefoden forventede Fordel paa Renten var nødvendig til at dække Administrations-Omkostningerne. Yderligere maatte det ej glemmes, at Forsørgelser for Kvinder ikke som i Enkekassen bortfaldt, naar og saalænge vedkommende Kvinde var gift. Og endelig havde Opgjørelsen i 1836 vist, at Enkekassens Tarif snarere var for lav end for høj, hvilket sidste havde været en temmelig almindelig Anskuelse, og at Status udviste en ret betydelig Underbalance. Og om end denne tildels skyldtes tilfældige Tidsomstændigheder, der ikke med Rimelighed kunde antages at ville gjentage sig, blev det dog klart, at de engang bestemte Indskud til Enkekassen ej alene ingenlunde kunde nedsættes, men endog ingen Garanti gav for, at Kassen ved indtrædende uberegnelige Omstændigheder ikke i Fremtiden kunde komme til at behøve Tilskud fra Staten.

LIVSFORSIKRINGS-ANSTALTEN, der af Komiteen formentes at burde ordnes som et privat Institut, foresloges baseret i Hovedsagen paa Gjensidighed og statutmæssig Ret til Bonus. Planudkastet gik nemlig ud paa, at Opfyldelsen af samtlige de indgaaede Forpligtelser skulde garanteres af de paa Livstid forsikrede Personer, mod at disse til Gjengæld skulde have den Fordel, der maatte udkomme.

Betænkningen udtaler herom nærmere, at Erfaringen, særlig ved »*The Equitable Society*», har vist, at saadanne Selskaber yde tilstrækkelig Sikkerhed, hvorhos de ere de billigste, da hele Fordelen, med Undtagelse af et, for hver enkelt, lille Bidrag til Administrationen, igjen tilfalder Interessenterne, der saaledes alene komme til at betale, hvad der netop efter deres Alder maa fordres. Paa den anden Side maa Interessenterne (3: de paa Livstid Forsikrede) have den Forpligtelse at gjøre yderligere Bidrag, hvis dette skulde være nødvendigt. Men for at forebygge saadanne Tilskud og til Dækning af Administrations-Omkostningerne lagdes $3\frac{1}{2}\%$ Rentefod til Grund, skjønt Kapitalerne kunde ventes at give en højere Rente, hvorhos Nettotariferne forøgedes med 25% . Det bestemtes derhos, at det rene Overskud for de første 5 Aar skulde forblive hos Anstalten som Reservefond, medens derefter aarlig en Femtedel af det for de senest forløbne 5 Aar opsamlede rene Overskud skulde fordeles som Dividende. For tillige at opnaa Sikkerhed mod den Risiko, der kunde flyde af de forsikrede Summers Forskjellighed, var Maximum foreløbig sat til 5000 Rdl., Minimum til 100 Rdl., og Personer under 10 og over 70 Aar udelukkede.

Angaaende Indtrædelsen, Aldersberegningen og Helbredsattesterne var en lignende Ordning foreslaet som i Livrente-Anstalten; kun ansaa Komiteen det her for rettest, at ogsaa Udlændinge kunde optages, idet saavel Risikoen som Administrationsomkostningerne formindskedes, jo flere Deltagere der indtraadte. Men da Forudsætningen maatte være, at Mortalitetsforholdene i Vedkommendes Hjemland ej i væsentlig Grad afveg fra vore, og en skarp geografisk Grænse næppe lod sig drage, burde Afgjørelsen i hvert enkelt Tilfælde være overladt Anstaltens Bestyrelse.

Skjønt Hovedøjemedet maa være Tegning af livsvarige Livsforsikringer, vil dog ogsaa korte Forsikringer kunne erholdes, hvortil spores ikke ringe Trang. Men for at begunstige de livsvarige Forsikringer, som Anstalten helst maa ønske, og da det vilde blive vidtløftigt at udfinde, hvilken Andel de korte Forsikringer skulde tage i den samlede Anstalts eventuelle, udenfor Beregningerne liggende Risiko, er det i Planen bestemt, at disse Forsikringer ikke

deltage i Overskudet, men paa den anden Side heller ikke ere pligtige til at yde Tilskud udover de fastsatte Indskudspriser.

Som liggende udenfor Anstaltens egentlige Øjemed ere Forsikringer paa Andenmands Liv kun undtagelsesvis tilstedte. Hyppige Misbrug af denne Slags Forsikring til Væddemaal paa en andens Livsvarighed har bevirket, at saadanne Kontrakter i England kun erkjendes gyldige, naar der paa den Tid, Betalingen efter samme fordres, existerer et Tab for den Paagjældende, og er dette Tab mindre end Forsikringssummen, udbetales kun Beløbet af Tabet. Da imidlertid saadanne Misbrug her i Landet mindre turde være at befrygte, og den engelske Ordning giver Anstalterne en Fordel, de ej have gyldigt Krav paa, foreslog Komiteen, at det maatte være tilstrækkeligt, naar der strax ved Kontraktens Afslutning godtgjordes en Interesse i den andens Liv, saa at Forsikringssummen blev betalt fuldtud, selv om Interessen helt eller delvis var ophørt ved den andens Død. Misbrug formentes ogsaa udelukket derved, at Planen forlangte den Persons egenhændige Underskrift paa Begjæringen og Helbredsattesten, paa hvis Liv Tegningen skete, saa at han ej kunde være uvidende om Forsikringen paa hans Liv.

Som i Livrenteanstalten skulde Forsikringen kunne tegnes mod Præmie, saaledes at Kontrakten ophørte, naar denne udeblev. Men da det forekom Komiteen altfor strængt, at den Forsikrede, der blev ude af Stand til at erlægge Præmien, af den Grund skulde fortabe enhver Frugt af de alt gjorte Betalinger, bestemtes det, at Udtrædelse til enhver Tid var tilladt Interessenterne, og at de da fik tilbagebetalt, hvad de havde erlagt mere, end Anstaltens Risiko fordrede. I Henseende til denne Godtgjørelsesret gik Komiteens Forslag videre i Liberalitet end bestemt i de fleste andre Selskaber, idet Reglen ogsaa skulde anvendes paa dem, der faldt i Duel, dræbte sig selv eller mistede Livet efter overgaaet Dom, saa at ogsaa disse betragtedes som frivillig udtraadte. Som Grund hertil anføres »at det fornuftigviis ikke kan tænkes, at Nogen ved Indtrædelsen i Anstalten skulde have havt den Hensigt at forkorte sit Liv paa nogen af de foranførte Maader, for at tilvende sine Efterladte den forsikkrede Sum, og det synes saaledes at ligge udenfor Anstaltens Ressort at statuere Følger af dens Interessenters Handlinger, som Contracts-Forholdets Natur ei tilsiger, ved som en Art Straf at berøve deres Efterladte hvad Billighed ellers taler for i Almindelighed at tilstaae dem, der udtræde af Anstalten.«

Efter en Bemærkning om, at der af Hensyn til Landets geografiske Forhold maa indrømmes Deltagerne større Lettelser med Hensyn til Sørejser, end ellers er almindeligt, henvises der angaaende Bestyrelsesforholdene til den

udarbejdede Plans §§ 28 ff.¹⁾ med den Bemærkning, at disse Regler ere af-fattede under Hensyn til den størst mulige Besparelse og Simpelhed samt til den bedste Betyggelse for Interessenterne.

Ifølge en vedlagt Beregning vare Tariferne billigere end i de fleste fremmede Selskaber, hvad der var vigtigt af Hensyn til Konkurrencen med disse, ikke blot herhjemme, men ogsaa i Udlandet, hvorfra Tilgang i ikke ringe Omfang stod aaben. Af samme Hensyn var Bidraget til Administrations-Omkostningerne, i Modsætning til flere fremmede Anstalter, indbefattet i Tarifpriserne. Det ansaas for heldigt, om der blev bevilget Fritagelse for stemplet Papir, saavel som for Arrest og Beslag, hvorfor det ogsaa i Planen var bestemt, at Summen kun kunde udbetales til Policens Ihænde-haver.

Skjønt Anstalten saaledes var tænkt som et helt privat Foretagende, ansaa Komiteen det dog for rettest at tilraade en kgl. Garanti for den i den første Tid, eftersom *»den ved Udkastet til Planen forudsatte, saa at sig normale Tilstand ved en Livsforsikrings-Anstalt først da existerer, naar en Masse Deeltagere er optagen.«* Og da dette ej kan ventes strax at ville ske, kunde det være muligt, at der *»i de første Aar indtraf Dødsfald blandt Deeltagerne, som fik en ufordeelagtig Indflydelse paa Anstaltens Status, men som i følgende Aar igjen vilde opveies ved indtrædende flere Medlemmer. Selve denne Risiko kunde maaskee ogsaa afskrække fra Indtrædelse.«* Denne Ulempe kunde kun afværges, hvis det Offentlige i et vist Antal Aar paatog sig Garanti for den eventuelle Risiko.

Idet Komiteen udtalte som sin Overbevisning, at der intet Tab vilde være at befrygte for Staten ved en saadan Garanti, saafremt ikke et ringe Antal Deltagere skulde gjøre Dødeligheden usædvanlig uregelmæssig, formentes det, at Garantien kun behøvede at gives for 5 Aar fra den Tid, da de tegnede Summer beløb sig til 300 000 Rdl. Sølv mønt, hvorfor det i Planen var bestemt, at Statutforandringer i de første 5 Aar krævede kgl. Sanktion.

For at sætte Sagen igang tilbød Komiteen at ordne det i saa Henseende fornødne og at fungere som Direktion, indtil en Bestyrelse kunde vælges af

¹⁾ Ordningen var i sine Hovedtræk følgende: Den øverste Myndighed er Generalforsamlingen, hvortil kun de paa Livstid for mindst 500 Rdl. Forsikrede have Adgang og Stemmeret. Den afholdes en Gang aarlig, godkjender Regnskabet og vælger Direktionen. Denne bestaar af 5 Medlemmer, hvoraf en skal være en Matematiker, der i Modsætning til de fire andre ej behøver at være Interessent. Hvert Aar fratræder et Direktionsmedlem og et nyt vælges. Direktionen, der er ulønnet, antager en Læge, en Bogholder og en Kasserer, og, hvis det er nødvendigt, Agenter udenfor Kjøbenhavn. Agenterne lønnes med Procenter af de ved dem for Anstalten oppebaarne Penge. Forandring i Statutterne kan kun ske efter Beslutning af to ordinære Generalforsamlinger, og i de første 5 Aar kun med Kongens Tilladelse.

Generalforsamlingen, samt androg om, at de første Udgifter til Planer og Protokoller m. m. maatte afholdes af Finantserne.

Sluttelig gjøres der i Betænkningen nogle Bemærkninger om den i sin Tid i »Dagen« indrykkede Artikel, hvorom Kongen havde æsket MOLTKE'S Ytringer. Forsaavidt der deri androges om, at en Plan til en Forsørgelses-Anstalt maatte foranlediges udarbejdet, vil dette Ønske være opfyldt, naar en Forsørgelses-Anstalt som den af Komiteen foreslaaede maatte komme igang. Men forsaavidt der i Artiklen var ment, at Caroline-Stiftelsens Midler burde anvendes som Grundfond for en saadan Anstalt, saa vilde dette ej kunne lade sig gjøre, da Indbydelsen, hvorefter hine Midler i sin Tid skjænkedes af Forskjellige, havde til Øjemed at forsørge ugifte Fruentimmere i en egen Stiftelse. Og selv om samtlige Bidragsydere til denne Stiftelse — hvad vel næppe var muligt — gav deres Minde til den forandrede Anvendelse, »vilde disse Midler dog ikke kunne benyttes som Grundfond for en Anstalt, som den af os foreslaaede, der skulde have Forsørgelse i Almindelighed, ikke blot ugifte Fruentimmers, til Formaal.« En anden Sag var det, om Bidragsyderne forandrede den oprindelige Bestemmelse, og efterat den her projekterede Anstalt var oprettet, i denne indkøbte Forsørgelser for bestemte, navngivne ugifte Kvinder; men de indskudte Summer vilde da ej kunne holdes afsondrede som et særligt Fond. Komiteen skjønner derfor ikke, »hvortledes der fra det Offentliges Side kan træffes nogen videre Foranstaltning i denne Henseende.« —

I Betænkningen var Spørgsmaalet om Livrente-Anstaltens Bestyrelse med Vilje holdt ude, dels fordi man i Komiteen ikke var naaet til Enighed herom, dels fordi dette Spørgsmaal syntes at være Komiteen som saadan uvedkommende. I en Skrivelse af samme Dato meddelte da FOG og HOLM nogle Bemærkninger om denne Sag, hvortil de saameget mere følte sig forpligtede, fordi de i Komiteen havde repræsenteret Finantserne, hvem Ordningen i særlig Grad maatte interessere, hvis Statsgarantien blev bevilget.

Det naturligste kunde, efter deres Mening, ved første Øjekast synes at være, at Bestyrelsen henlagdes under en Autoritet, der enten havde med beslægtede Anliggender at gjøre, eller som bedst og lettest kunde vaage over Anstaltens pekuniære Interesser, og der kunde saaledes være Tale om Enkekassen, den almindelige Pensionskasse og Statsgjælds-Direktionen.

For at vælge den første¹⁾ talte ganske vist, at den almindelige Forsørgelses Anstalt havde Enkekassens Direktion til Overdirektion, og at Enke-

¹⁾ Hvad Planen af 1830, som omtalt, havde foreslaaet.

kassen alt havde med en Del af den Slags Forsørgelser at gjøre, som den nye Anstalt gav Adgang til. Men dels havde Forsørgelses Anstalten sit særlige Bogholder- og Kasserer-Kontor, dels indsattes dens Fond i den kgl. Kasse, der da ogsaa senere maatte overtage Kassens Forpligtelser. Medens Kasserer-Forretningerne allerede i 1825 henlagdes til Statsgjældskassereren, bleve ved Bogholderens Død i 1837 Bogholderiets ubetydelige Forretninger — væsentlig Udarbejdelse af de halvaarlige Rentelister — midlertidigt overdragne Enkekassens Bogholder¹⁾, saa at Enkekassens Overdirektion, der formelt blev bibeholdt, i lang Tid havde saare lidet at betyde. Da tillige den nye Anstalt ogsaa skulde have andre Forsørgelser end Enkepension, og da selv denne i den nye Anstalt vilde blive væsentlig forskjellig fra Enkekassens, idet den hvilede paa andre Mortalitetsberegninger, kunde erhverves mod Præmiebetaling, og ej ophørte ved nyt Ægteskab, syntes det utilraadeligt at henlægge Anstalten under Enkekassen.

Den almindelige Pensionskasse kunde maaske af den Grund komme i Betragtning, at Børneforsørgelsen, der væsentlig maatte siges at have fremkaldt den nye Anstalt, var af beslægtet Natur med de Pensionskassen paa hvilende Understøttelser til afdøde Embedsmænds Børn, og at en saadan Forening kunde medføre nogen Lettelse i sidstnævnte Forpligtelse. Men dels kunde dette opnaas uden en sliq Forening, dels vare de andre Arter af Forsørgelser, den nye Anstalt tilbød, Pensionskassen ganske uvedkommende, og det var næppe sandsynligt, at Direktionen for samme vilde paatage sig den direkte Forvaltning af den nye Anstalt i dens fulde Udstrækning.

For endelig at henlægge Bestyrelsen under Statsgjælds-Direktionen kunde den Betragtning anføres, at Forsørgelserne ved Statsgarantien vilde blive egentlige Fordringer paa Statskassen, og at det derfor var i Finantsernes Interesse at have saa nøje Kontrol med Institutets Forvaltning som muligt. Men af Garantien fulgte ikke med Nødvendighed en direkte Statsbestyrelse, da Kontrollen kunde føres uden denne, hvortil kom, at det *»vilde være rigtigst at undgaae selv det fjerneste Skin af, at der ved Anstaltens Oprettelse for offentlig Regning stiftes, om endog kun indirecte, en ny Statsgjæld.«*

¹⁾ Dette skete i Henhold til en kgl. Resolution af 12 Maj 1835, hvorved Bogholder Schram og Underbogholder Lautrup udnævntes til henholdsvis administrerende Direktør og Bogholder ved Enkekassen bl. a. med den Forpligtelse *»at overtage de Forretninger ved den almindelige Forsørgelsesanstalt, som ved en nærmere allerhoiste Resolution maatte vorde dem paalagte, for det Tilfælde, at benævnte Anstalt, efter desangaende forventende allerunderdanigste Betænkning fra Finantsministeren paa nye skulde træde i Virksomhed.«*

Overhovedet vilde Henlæggelsen under en anden, fremmed Autoritet formentlig altid have den Fare, at Anstaltens specielle Formaal blev betragtet som en Biting, og at man ikke altid var vis paa at have den nødvendige, tekniske Indsigt, der maa udkræves ved en Livrente- og Forsørgelses-Anstalt. Der burde derfor rettest udnævnes en særlig Bestyrelse, hvad ogsaa var sket med Livrenteselskaberne af 1775, 1792 og 1800, der alle havde deres Formue staaende i Statskassen og havde Forsørgelse til Øjemed. At Forsørgelses-Anstalten sattes i Forbindelse med Enkekassens Direktion, havde som anført meget lidt at sige, ligesom intet specielt Gode for Anstalten derved var opnaaet.

Da det var af Vigtighed, at der førtes en virksom Kontrol ved Udarbejdelsen af de Beregninger, hvorpaa Forsikringerne hvile, og saadant bedst udførtes af to hinanden kontrollerende Personer med gode matematiske Kundskaber, samt at der paa Basis af de gjorte Erfaringer anstilledes paa-lidelige Undersøgelser om Mortaliteten, idet Manglen af saadanne netop ved denne Lejlighed havde været meget følelig, fandtes det bedst, at Bestyrelsen kom til at bestaa af de tre Medlemmer af Komiteen til Bedømmelse af Livrente- og andre slige Selskaber (»den lille Committee«), og da Anstalten som før berørt delvis kom til at interessere Enkekassen, Pensionskassen og Statsgjælden, kunde Bestyrelsen eventuelt suppleres med et Medlem fra hver af disse Institutioner.

Idet nu Komiteen, der havde udarbejdet Planerne til de nye Anstalter, bestod af de omtalte Elementer¹⁾, med Undtagelse af et Medlem fra Pensionskassen, foresloges det, at denne Komite, der alt havde paataget sig den midlertidige Bestyrelse af Livsforsikrings-Anstalten, ogsaa fik overdraget Forsørgelses-Anstaltens Bestyrelse, hvad den formentlig med særdeles Interesse vilde paatage sig. Den specielle Kontrol kunde da udøves af JÜRGENSEN og FALLESEN, der herfor burde honoreres (i Lighed med hvad der skete i Forsørgelses-Anstalten), medens de øvrige Direktørposter vare ulønnede. Ansattes dernæst en Bogholder og en Læge, samt senere, naar det udkrævedes, en egen Kasserer, vilde Administrationen kun koste c. 1200 Rdl. aarlig. Da imidlertid Finantskassen i de første Aar, hvor der kun var faa Interessenter, blev nødt til at yde Forskud, kunde Bogholder og Læge blot konstitueres med en Løn, der var afpasset efter Arbejdet, og Kassererforretningerne besørger midlertidigt af Kassereren ved Statsgjælds-Hovedkassen.

¹⁾ Jürgensen, Fallesen og Holm udgjorde Direktionen for »den lille Committee«, Holm repræsenterede tilligemed Fog Statsgjældsdirektionen og Schram Enkekassen.

Endelig udtaltes det som FOGS og HOLMS personlige Anskuelse, at de indkomne Midler bedst kunde anvendes til Indkjøb af Statspapirer til 4%, hvorved man tillige undgik ethvert Skin af at ville skaffe Finantserne Ressourcer ad denne Vej.

VIII

I Regjeringen forhastede man sig imidlertid ikke med Sagens Ordning, idet det varede næsten halvandet Aar, inden Finantsminister MOLTKE, til hvem Komiteens Betænkning var indsendt, forfattede sin Indstilling, dateret 24 September 1841.

Heri bifaldtes det, at den ældre Forsørgelses Anstalt ej paany kaldtes til Live, og at to nye Anstalter oprettedes. Men Garantibestemmelserne forekom ham noget mislige. »*Da selv Indbetalinger i Statskassen, som sker af Umyndiges, Stervbo- og Sparekasse-Midler, hvorfor ikke have øiebliklig Anvendelse, betragtes med Ugunst, og som Laan eller Forskud, der ydes Finantserne*«, havde det formentlig sine Betæneligheder at oprette Forsørgelses-Anstalten under offentlig Garanti, og hvorvidt en saadan Opinion mod Statskassen vilde forebygges ved, som foreslaaet, at anvende Midlerne til Indkjøb af kgl. Obligationer, kunde vel være et Spørgsmaal. I ethvert Fald maatte det da udtrykkelig bestemmes, at en Udsigt over Anstaltens Status hvert Aar skulde offentliggjøres. Sanktioneredes Garantien, vilde Moltke slutte sig til det gjorte Forslag om en særskilt Bestyrelse, hvortil Komiteen passende kunde udses, idet PEDERSEN indtraadte i afdøde FALLESENS Sted.

Hvad Livsforsikrings-Anstalten angik, vilde vel en midlertidig Garanti ikke forvolde Statskassen noget Tab; men det foreslaas, under Hensyn til det betænelige i sine Følger ved lige fra Begyndelsen at tilsige saadanne private Foretagender pekuniær Støtte fra det Offentliges Side, i alt Fald ikke strax at give noget Tilsagn om den 5aarige Garanti, men at afvente en Indberetning fra den midlertidige Bestyrelse, om hvorvidt der efter de tegnede Assurancers Beskaffenhed maatte være Anledning til at ønske Garantien, og om en mere end almindelig Risiko dermed maatte være forbundet.

Endelig udtales fuld Tilslutning til det af Komiteen ytrede i Anledning af Caroline-Stiftelsen.

Sagen foredroges Kongen i det Geheime Statsraad i Slutningen af samme Aar, og Resultatet meddeltes Komiteen af MOLTKE i Skrivelse af 8 Januar 1842. Det udtales heri, at Kongen har bevilget, at Forsørgelses-Anstalten garanteres

»i det mindste i de første 5 Aar, da muligt til den Tid et eller andet Interessentskab, der havde Capitaler til sin Disposition, kunde, efter nærmere kongelig Approbation, overtage Anstalten saaledes, at det, istedetfor Statskassen, paatog sig den fornødne Garantie for de indgaaede Forpligtelses Opfyldelse.« Midlerne bør enten anbringes i kgl. Obligationer eller udsættes mod betryggende Sikkerhed som for Umyndiges Midler. — Livsforsikrings-Anstalten vil blive garanteret i 5 Aar, naar de tegnede Forsikringer udgjøre 300 000 Rdl., og i den Tid vil Komiteen have at varetage Bestyrelsen af denne saavel som af Forsørgelses-Anstalten, sorterende under Finantsministeriet.

Planerne ere i det væsentlige bifaldte, dog ønskes foruden nogle mindre, nærmest redaktionelle Ændringer Reglen om Selvmord forandret derhen, at al Ret i dette Fald fortabes, i Forsørgelses-Anstalten, fordi det ligger udenfor al Beregning, og fordi den de Efterladte sikrede Forsørgelse kan afgive Motiv til Gjerningen, i Livsforsikrings-Anstalten for at forebygge Ligeegyldighed for Livets Bevarelse.

I sit Svar af 31 s. M. ytrede Komiteen, at den intet havde mod de foreslaede Forandringer at erindre, naar undtages Selvmordsbestemmelsen. Her fastholdt den med Styrke sit tidligere Standpunkt og tilføjede, at da det ifølge Planerne til enhver Tid stod Interessenterne frit for at udtræde af Anstalten, i hvilket Fald Værdien godtgjøres — kontant eller ved en nedsat Forsikring — kunde saaledes den, der vilde tage sig selv afdage, iforvejen benytte sig heraf og saaledes opnaa det samme, selv om den foreslaede, liberale Ordning forkastedes¹⁾. I et Separatvotum af JÜRGENSEN henpeges ogsaa paa, at Enkekassen udbetaler endog fuld Pension til Selvmorderes Enker.

Endvidere fandtes den foreslaede Ordning af Garantien for Livrente-Anstalten ikke fyldestgørende. Ganske vist maatte vel Tilsagnet have den Betydning, at alle de i de fem Aar tegnede Forsørgelser garanteredes af Finantserne, da i modsat Fald enhver Interessent vilde være i Uvished om, hvilken Garanti den af ham erhvervede Forsørgelse efter hin Tids Udløb vilde have, og var det en opsat Forsørgelse, der først blev virksom efter 5 Aars Forløb, vilde den aldeles ikke være garanteret. Men selv under denne Forudsætning

¹⁾ Derimod oversaa Komiteen, at en Behandling af Selvmord, forskjellig fra anden Død, i Livrente-Anstalten var temmelig illusorisk, da Planens § 13 ej forlangte Lægeattest, men kun Udskrift af Kirkebogen som Bevis for Døden. Naturligvis kunde Anstalten, naar der var Formodning om Selvmord, forlange yderligere Oplysninger; men i mangfoldige Tilfælde vilde et Selvmord kunne foreligge, uden at noget saadant kom til Anstaltens Kundskab. Af lignende Grunde var der, som omtalt i Texten, i Enkekassen ikke foreskrevet noget særligt med Hensyn til Selvmord. -- I Livsforsikrings-Anstaltens Plan § 24 forlangtes derimod Lægedødsattest.

vilde Ordningen blive til Skade for Finantserne, idet man efter de 5 Aars Forløb maatte afslutte Anstaltens Konti for at afsondre de Kapitaler, hvoraf den da maatte være i Besiddelse, og som med Statens Garanti skulde tjene til at udrede de til den Tid tegnede Forsørgelser, fra tilkommende Interessenters Tilskud. Men i saa Fald gik Statskassen glip af den Sikkerhed, som Anstaltens længere Bestaaen og større Antal Interessenter vilde yde i Henseende til Udjævning af Differentserne i Dødeligheden.

Tillige vilde Forholdet da blive det samme, som om Anstalten igjen begyndte fra nyt af uden kgl. Garanti, og et Interessentskab kunde da ej tænkes at ville overtage Anstalten, medmindre der bødes Udsigt til Fordel. Dette kunde imidlertid kun opnaas ved forhøjede Indskud til Skade for Interessenterne, der derved kom til at betale mere, end de efter rigtige Mortalitetstabeller burde give. Vel vilde denne Ulempe kunne undgaas ved, at Anstalten blev en gjensidig garanteret Institution, hvor det Overskydende igjen fordeltes som Dividende; men dette var efter en Forsørgelses-Anstalts Natur umuligt, fordi Forsørgelsernes forskellige Beskaffenhed vilde være til Hinder for en ligelig Fordeling af Overskudet.

Det formentes derfor, at Garantien burde ydes paa ubestemt Tid og i det mindste saa længe, indtil Anstalten, ved efterhaanden at modificere sine Tarifer efter de iagttagne Mortalitetsforhold, kunde bestaa ved sig selv. Og da dette, under Forudsætning af en rigtig Bestyrelse, nødvendigvis maatte kunne opnaas med Tiden, vilde hin Garanti, saa nødvendig som den var for, især i Begyndelsen, at sikre Tilliden til Anstalten, dog ikke kunne medføre noget Tab for Statskassen.

Ved Livsforsikrings-Anstalten danne Planens Bestemmelser om den indbyrdes Garanti Basis for den fremtidige Bestaaen, og Garantien var kun nødvendig med Hensyn til de Uregelmæssigheder i Mortalitetsforholdene, der kunde fremkomme ved et meget ringe Interessentantal.

Da det er bestemt, at Komiteen skal udgjøre den midlertidige Bestyrelse af Anstalten, henstilles det slutteligt, at der i Indledningen til Planen gjøres en Bemærkning om, at Bestemmelserne om Bestyrelsen og Generalforsamlingen først træde i Kraft efter 5 Aars Forløb.

Sagen indstilledes atter af MOLTKE med Forestilling af 8 Februar s. A., hvori Komiteens Forslag bifaldtes, hvorhos det tilføjedes, at det ved nærmere Overvejelse var befundet rigtigst, at Livrente-Anstaltens Midler udelukkende anbragtes i kgl. Obligationer for at undgaa den ved Prioritetslaan fornødne vidtløftige Administration og mulige Tab ved Pengekriser.

Under 2 Marts 1842 resolverede derefter Kongen, at de to nye Anstalter skulde oprettes. Resolutionen lyder saaledes:

»Efterat der er skeet de af Os befalede Forandringer i de Os allerunderdanigst foredragne Planer til en ny Forsørgelses-Anstalt og til en Livsforsikrings-Anstalt, ville Vi have forsynet samme med Vor allerhøieste Approbation saaledes, at den Første træder i Virksomhed som en Stats-Indretning under Garantie af Vore Finantser, den Sidstnævnte derimod som en privat, paa gjensidigt Garantie af Interessenterne indbyrdes bygget Indretning, dog med de i Forslag bragte Be-naadninger.

Vi bemyndige Dig derhos allernaadigst til allerunderdanigst at forelægge til Vor Underskrift et Garantie, der bliver at vedhæfte Planen til Forsørgelses-Anstalten, hvilken træder i Kraft fra 1 Maii 1842 at regne, og bliver i Garantiet tillige at optage den Bestemmelse, at Anstaltens Midler skulle gjøres frugtbringende ved Indkjøb af Kongelige 4 p. C. Rentebærende Obligationer, hvilke indsættes paa Folium i Indskrivnings-Protocollerne under Vor Direction for Statsgjelden og den synkende Fond, og at der hvert Aar skal gennem Vor Finantsminister skee allerunderdanigst Indberetning om Anstaltens Status, hvilken Indberetnings Resultater derefter blive at bekendtgjøre ved Trykken, men forøvrigt bør det i Garantiet antydes, at samme ei skal vedvare længer, end til det uden Skade for Anstaltens Sikkerhed kan undværes og Afløsning finde Sted med samtlige Deeltageres Samtykke. Anstaltens Bestyrelse organiseres saaledes, at den bliver adskilt fra andre Collegier og Instituter; at den foreløbigen kommer til at bestaae af Conferentsraad Fog, Medlem af Directionen for Statsgjelden og den synkende Fond; Etatsraad Schram, Medlem af Directionen for den almindelige Enkekasse: Etatsraad og Finantsdeputeret Holm, Professor Magister artium C. Jürgensen og Observator Magister artium P. Pedersen, at den fremtidige Bestyrelses Medlemmer beskikkes efter Vor Finantsministers allerunderdanigste Forslag, og at der iblandt samme stedse skulle være i det mindste eet Medlem af Finantsbestyrelsen og to Matematikere, hvilke Sidste skulle være personlig ansvarlige for Rigtigheden af Policernes Beregning og den aarlige Opgjørelse af Anstaltens Status. Med Hensyn til den særlige Forpligtelse, som saaledes paalægges Professor Jürgensen og Observator Pedersen, ville Vi, fra 1 Januar 1843 af at regne, allernaadigst have forundt dem hver et aarligt Honorar af 200 Rdl. Sølv mønt af Forsørgelses-Anstaltens Kasse. Og bemyndige Vi iøvrigt allernaadigst Bestyrelsen at antage, som constituerede, de Personer, der maatte behøves til Forretningsførelsen ved bemeldte Anstalt; men saavel angaaende de Honorarer, der maatte være at tilstaae disse, som angaaende faste Betjentes

Ansættelse i Tiden ved Anstalten bliver gennem Vor Finantsminister at indgive allerunderdanigst Forslag.

For at bringe Livsforsikrings-Anstalten i Gang, ville Vi, fra den Tid at regne, da de tegnede Assurancer beløbe sig til en Sum af i det Hele 300 000 Rdl. Sølv mønt, give Vort allernaadigste Tilsagn om, at de Tilskud, som i de første 5 Aar maatte behøves til Udredelsen af de tegnede Forsikringer, skulle vorde afholdte af Vor Statskasse, i hvilken Anledning et særligt Document, som Du har allerunderdanigst at forelægge Os, bliver at vedhæfte Planen for Anstalten. I bemeldte 5 Aar bliver Anstalten særskilt at forvalte ved de ovenfor nævnte Mænd, til hvilke Forsørgelses-Anstaltens Bestyrelse er overdragen, da imidlertid de Paragrapher af Planen, hvori Generalforsamlingen og dens Indvirkning paa Anstalten omtales, sættes ud af Kraft, hvorimod Bestyrelsen har til Os hvert Aar gennem Vor Finantsminister allerunderdanigst at indberette Livsforsikrings-Anstaltens Status, hvorom det Fornødne derefter bringes til offentlig Kundskab, som og i hvilket Forhold Finantskassens sandsynlige Risiko staaer til de tegnede Assurancer; ligesom der og inden Udløbet af de 5 Aar bliver betimeligen at indsende allerunderdanigst Forslag om, hvorledes Anstaltens Overgang til et privat Interessentskab bedst kunde foregaae. I dens Functionstid bemyndiges Bestyrelsen til at antage de Betjente, som maatte findes nødvendige til, mod passende Honorarer af Anstaltens Kasse, at besørge de ved denne forefaldende Contoir-Forretninger, dog at bemeldte Honorarer bestemmes ved Vor allerhøieste Resolution.

Slutteligen bevilge Vi allernaadigst, at de første Udgifter til begge de ovenomhandlede Planers tilligemed de dertil hørende Tabellers Trykning, saavidt denne gjøres fornøden, saavel som i Anledning af deres Forsendelse, med videre, saa og til de nødvendigste Contoirrequisiters Anskaffelse afholdes af Vor Finantskasse af den for indeværende Aar til uforudseelige og ubestemte Udgifter opførte Sum.«

De i Resolutionen nævnte to Garantier, der efter MOLTKE'S Indstilling udfærdigedes som aabne Breve til Bestyrelsen, underskrevet af Kongen under 10 Marts 1842 og føjedes til Planerne, af hvilke den for Livrenteanstalten vil findes aftrykt i Slutningen af denne Bog').

Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842 traadte i Henhold hertil i Kraft den 1 Maj 1842, og som første Interessent indtraadte Kammer-assessor, senere Finantshovedkasserer C. S. Stage med en Overlevelserente.

1) Planerne offentliggjordes i Collegial-Tidende 1842 p. 257—72; sammesteds er optaget en af Jürgensen forfattet kort Redegjørelse for Anstaltens Oprettelse og Øjemed, p. 243—54.

Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn udsendte samtidig Indbydelse til Tegning, og der meldte sig i kort Tid 67 Personer med en Forsikringssum af ialt 138 900 Rdl.; men dermed standsede Tegningen, og da der var hengaaet et halvt Aars Tid, benyttede Anstaltens Bestyrelse Lejligheden til med Indsendelsen af en Oversigt over Livrente-Anstaltens Virksomhed at indlede nærmere Forhandling om Forandring i den oprindelig fastsatte Betingelse for Garanteringen af Livsforsikrings-Anstalten.

I en Skrivelse af 18 Oktober s. A. gjordes det gjældende, at skjønt der var en bestemt Tilbøjelighed forhaanden til at benytte Livsforsikringer, maatte man nære Frygt for, at der ikke blot ikke vilde melde sig flere Deltagere, men at de alt anmeldte vilde gaa tabt, saafremt det længere udsattes at tage en endelig Bestemmelse om Anstalten. Det foresloges derfor, at der blev udvirket en kgl. Resolution om, at Anstalten maatte træde i Virksomhed fra 1 November s. A., uanset at den forlangte Sum af 300 000 Rdl. ej var fuldt tegnet. Herved vilde der ganske vist indtræde en større Risiko for den kgl. Kasse i Egenskab af Garant for de 5 første Aar. Men ligesom denne Forhøjelse af Risikoen formentes kun at ville vare en kort Tid, da Tilgangen, hvis Forslaget bifaldtes, sikkert i Løbet af den nærmeste Fremtid vilde voxte anseligt, saaledes burde denne Ordning vælges af Hensyn til *»de Fordele, som det vilde medføre for Landets Undersaatter at kunne forsikre deres Liv mod en i de fleste Tilfælde forholdsviis billigere Præmie her i Landet, end det kan skee ved fremmede Anstalter.«*

Dette bifaldtes af MOLTKE, der i sin Indstilling af 28 Oktober s. A. blot tilføjede, at det af Hensyn til den fremrykkede Tid vilde være heldigst at sætte den 1 Januar 1843 som Begyndelses-Tidspunktet for Anstaltens Ikrafttræden, og det sanktioneredes ved kgl. Resolution af 31 Oktober 1842, der lød saaledes:

»Vi tillade allernaadigst at den i indeværende Aar oprettede Livsforsikringsanstalt for Danmark maa træde i Virksomhed fra 1ste Januar 1843 at regne, uagtet de hidtil tegnede Assurancer ikke ere opløbne til den ved Vor Garantie af 10de Marts d. A. fastsatte Sum, men forøvrigt aldeles i Henhold til den approberede Plan for Anstalten og den fornævnte Garantie, og ville Vi allernaadigst have den midlertidige Bestyrelse for Anstalten bemyndiget til i forebemeldte Anledning at bringe det Fornødne til offentlig Kundskab.«

Resolutionen kommuniceredes Bestyrelsen ved Skrivelse af 4 November s. A., hvorefter Livsforsikrings-Anstaltens Virksomhed paabegyndtes fra 1 Januar 1843.

Da der saaledes ikke længere blev Tale om en fornyet Virksomhed af den almindelige Forsørgelses Anstalt, indtoges dennes særlige Administration ved kgl. Resolution af 18 Februar 1843, der bestemte, at Statsgjældsdirektionen bemyndiges *»til at foranstalte, at samtlige Bøger og Papirer ved bemeldte Anstalt afleveres til denne Direction, som herefter vil have at besøge de Anstalten vedkommende Forretninger udførte, indtil samtlige tilbageværende Interessenter uddøe¹⁾».*

IX

Da Forhandlingen i Stænderforsamlingerne ikke førte til en Nedsættelse af den almindelige Enkekasses Tarif, hvad der blandt Publikum var ventet, indgik nogle Borgere i Kjøbenhavn, nemlig Urtekræmmerne A. C. ØST og C. C. TRYDE samt Sukkerraffinadør H. D. FABRICIUS under 7 April 1840 med et Andragende til Kongen om, at der ved Enkekassen maatte blive indrømmet Interessenter udenfor Embedsstanden lempeligere Indskuds-Vilkaar end de ved Foundationen forlangte, *»nemlig contant Indskud eller fornøielig Caution.»* Forslaget gik ud paa, at der af Indskudet kun skulde indbetales en Fjerdedel kontant, medens Resten, for hvilken der udstedtes Obligation, forrentedes med 4% og afdroges med 4, 6 og 8%, eftersom Forsøgerne vare under 40, 50 og 60 Aar.

Døde Manden, før det fulde Indskud var betalt, fik Enken, hvis hun ej strax supplerede det manglende, kun Pension i Forhold til det indbetalte, og døde Konen før Manden, bortfaldt de fremtidige, resterende Afdrag. Først naar en saadan Forandring skete, *»vil det blive muligt for den mindre Formuende, men ikke destomindre for sin huuslige Kreds ømtfølende Fader i Borgerstanden, at sikkre sine Efterladte den Understøttelse, han saa inderlig ønsker, og hvorved han tillige betages Frygten for, at hans Efterladte maatte falde det Offentlige til Byrde. Skulde dette imod vort tillidsfulde Haab ikke finde Deres Majestæts Bifald, da er det vor allerunderdanigste Bøn, at Stiftelsen af en Enkeforsørgelses-Anstalt for alle Stænder i Kongeriget, efter de af os opførte Grund-Betingelser, allernaadigst maa blive tilladte.»*

Planen for en saadan Anstalt, der benævnedes en BORGERLIG ENKEFORSØRGELSE-ANSTALT, var følgende: Kassen antages begrundet ved 3 000 Interessenter, hvis aarlige Afgang, dels ved Mændenes, dels ved Konernes Død, forudsættes suppleret ved en lignende aarlig Tilgang. Indskudene

¹⁾ Der lever endnu 3 Interessenter, der hver nyde 200 Kr. aarlig i Overlevelserente efter Forældre; den ældste er født 1801, den yngste 1809.

beregnes efter samme Tarif, som gjælder for den kgl. almindelige Enkekasse, de 10% Rekognition iberegnedes, og udredes som ovenfor nævnt; ved Indtrædelsen betales 1 Aars Rente og Afdrag forud, og derefter i hver Halvaars-termin $\frac{1}{2}$ Aars Afdrag og Rente forud, saa at Kassen bestandig har modtaget i det mindste 1 Aars Afdrag og Rente forud. Den Interessent, som ikke i det seneste inden Udgangen af den paa Terminen følgende Maaned har indbetalt det forfaldne Afdrag og Renter, udgaar af Selskabet, og har da aldeles ingen Erstatning at fordrø for det, han allerede har betalt, hvilket saaledes hjemfalder til Kassen.

Enhver Pensionist kontribuerer med 2% af Pensionsbeløbet til Administrationsfondet. Ingen Interessent antages efter at have fyldt det 60de Aar, og ingen kan indtegnes, som ikke kan forskaffe de for den kgl. almindelige Enkekasse befalede Attester. Den Interessent, som inden 1 Aar efter Indtrædelsen overbevises om at have produceret falske Attester, udslettes af Selskabet uden Krav paa Erstatning af nogensomhelst Slags. Den Interessent, som indbetaler hele Indskudet strax kontant, faar en Rabat af 10%¹⁾.

Sagen tilstilledes Undersøgelseskomiteen af 1810 til Betænkning; men da Spørgsmaalet i første Instans afgang af Enkekassens Direktion, udbad Komiteen sig i Skrivelse af 30 Maj s. A. dennes Formening om, hvorvidt en Forandring i Fundatsen som den foreslaede vandt dens Bifald. Men samtidig meddeltes der nogle Bemærkninger om, hvorvidt det, hvis en ny Anstalt skulde oprettes, vilde være rigtigt at anvende den samme Mortalitetstavle og Tarif, som gjaldt i Enkekassen, hvad den projekterede Plan gik ud fra.

I saa Henseende udtaltes det: *»Dette Spørgsmaal lader sig imidlertid ikke blot besvare efter Probabilitet, men, netop fordi Mortalitets-Tabellerne og Indskuds-Tarifferne ere de samme, hvorpaa den almindelige Enkekasse er baseret, der nu har opnaaet en Alder af c. 65 Aar, tillige efter en Række af Aars Erfaringer.«*

Hvad Probabiliteten angik, bemærkede Komiteen, at en Sammenligning mellem de SÜSSMILCH-BAUMANN'SKE og FINLAISONS Tabeller, der ere lagte til Grund for de to nye Anstalter, der agtedes oprettede, havde vist, at de førstnævnte Tabeller havde væsentlige Mangler, idet de nyere Erfaringer ikke blot udviste en temmelig stor Afvigelse fra hine angaaende Dødeligheden i det hele, men tillige, at Dødeligheden var større blandt Mænd end for Kvinder. Man kunde derfor ikke anbefale Brugen af de ældre Tabeller, og følgelig heller ikke de paa Basis af disse udarbejdede Tarifer, til Anvendelse i en ny Anstalt.

¹⁾ Andragendet og Planen findes i Bladet »Dagen« for den 21 Maj 1840.

Dette bestyrkedes yderligere, naar der toges Hensyn til de virkelige Statusforhold ved Enkekassen. Professor FALLESEN havde gjort disse til Gjenstand for en Undersøgelse, som han havde tilstillet Komiteen (hvoraf han forøvrigt selv var Medlem) i en Skrivelse af 23 Maj 1840 netop med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt den SÜSSMILCH-BAUMANNSCHE Tavle, hvorpaa Enkekassens Tarif var baseret, kunde »ansees at stemme med de nu eksisterende Mortalitätsforholde i Danmark.«

FALLESEN havde først heri paavist, at den af Enkekassens Direktion for Tidspunktet 31 Marts 1836 angivne Underbalance af 309 000 Rbd., beregnet efter nysnævnte Dødelighedstavle og 4%, var for lavt anslaaet, dels fordi Opgjørelsen var foretaget ikke med hver enkelt Forsikring for sig, men efter Gjennemsnit, dels fordi man ikke havde paaregnet, at Pensionerne betales halvaarsvis og op til Dødsdagen, og endelig fordi man ikke havde taget de fremtidige Administrationsudgifter i Betragtning. Havde man undgaaet disse Urigtigheder, vilde man have fundet et Underskud af 686 000 Rbd. i Stedet for de omtalte 309 000 Rbd.

Men Underskudet blev endnu langt større, naar man opgjorde efter FINLAISONS Tavler. Med disse og 4% vilde man nemlig faa omtrent 2 300 000 Rbd. Underbalance eller dog tæt derhenimod. Og at dette var et rimeligere Facit end de nysnævnte Tal, kunde man se deraf, at Enkekassens Formue i de 3 Aar 31 Marts 1836—39 kun var voxet med omtrent 8 000 Rbd. i Gjennemsnit om Aaret, medens Værdien af dens Forpligtelser snarest maatte antages at være steget med 98 000 à 120 000 Rbd. aarlig i samme Tid.

Idet Komiteen sendte FALLESENS Udarbejdelse med Skrivelsen, bemærkede den, at det ikke var den bekjendt, hvor stor en Andel af den i 1836 af Enkekassens Direktion udfundne Underbalance der maatte tilskrives tilfældige Tab og hvor meget der skyldtes den formentlig for lave Tarif, hvorfor Komiteen udbad sig nærmere Oplysning herom for at sættes i Stand til at danne sig et endeligt Skjøn over Tarifspørgsmaalet i Anledning af den Sag, hvorom der var afæsket dens Betænkning.

I sit Svar af 31 Juli 1840 udtalte Enkekassens Direktion først angaaende de foreslaaede Statutforandringer, at disse vare uantagelige, idet der herved ikke blot vilde blive givet Borgerne en langt større Afbetalings Tid (fra 12 til 24 Aar) end den Embedsmænd tilstaaede paa 6 eller 8 Aar, men at tillige en Bestemmelse om Dilation uden Spor af Sikkerhedsstilling vilde udfordre en total Omdannelse af hele Grundplanen. Desuden var den paatænkte Bestemmelse om, at den Interessent, hvis Kone dør, er fritagen for at betale

den resterende Indskudsgjæld, uanvendelig ved den almindelige Enkekasse. Endelig maatte det anføres, at selv ved den gjældende Indskudsmaade kunde »omtrent det samme« opnaas som tilsigtet ved Forandringen, idet Forsørgeren kunde benytte sine aarlige Afdrags- og Rentebetalinger hver Gang som Kapitalindskud til Erhvervelse af Enkepension og saaledes efterhaanden faa Pensionen op til det Beløb, han vilde sikre¹⁾. Selv om altsaa en borgerlig Enkekasse som den foreslaaede blev oprettet, vilde den dog ikke frembyde væsentlig større Fordele end den almindelige Enkekasse, »og den turde maaskee allermindst være fornøden paa en Tid som den nærværende, der lader forvente en Indretning som den paatænkte almindelige Forsørgelses-Anstalt, i hvilken slige Forsikringer kunne erhverves ved aarlige Præmier, uden at nogen Sikkerhed for disses Betaling fordres.«

Hvad angik Enkekassens Tarif, antog Direktionen, at Underbalancen udelukkende havde sin Grund i de ved de fluktuerende Pengeforhold lidt Tab og ikke kunde tilskrives Tarifen, som vedblivende maatte anses for fyldestgjørende. Og til Støtte herfor anførtes den ovenfor berørte Beregning over, hvad Kassens Pensionsfond vilde have udgjort den 31 Marts 1836, hvis intet Tab var lidt, samt en lignende for Bifonden eller Administrationsfonden, hvorved vilde fremkomme et Overskud af c. 1 800 000 Rdl.

Komiteen afgav derefter sin Betænkning til Kancelliet under 7 Oktober s. A. Forsaavidt Spørgsmaalet angaar Forandringer i Enkekassens Fundats, vil den »blot meddele«, hvad Kassens Direktion derom har ytret, og henholder sig dertil. Hvad derimod Sagens anden Del, nemlig om det kunde anses hensigtsmæssigt at oprette en Enkekasse efter den udkastede Plan, maatte Komiteen stille sig fraaadende, saavel fordi Tarifen vistnok vilde blive for lav -- Komiteen henviste i denne Henseende til de stedfundne Forhandlinger om de paatænkte nye Livrente- og Livforsikrings-Anstalter og de deri indeholdte Overvejelser om Valg af Mortalitetstavler og Rentefod — som og fordi Øjemedet vilde kunne fyldestgøres gjennem Statens egen Livrenteanstalt, naar denne traadte i Virksomhed.

Paa en i Overensstemmelse hermed nedlagt Forestilling resolverede Kongen den 2 Marts 1841, at den indhentede Betænkning fra Komiteen skulde tilstilles Andragerne, hvem det tillodes at indkomme med nye Forslag til en

¹⁾ Dette var dog i Virkeligheden en temmelig upraktisk Anvisning. Thi den vilde medføre baade, at Enken herefter vilde være meget ringere stillet, hvis Forsørgeren døde tidligt, og at Forsørgeren maaske slet ikke, selv om han levede og havde Pengene til de fortsatte Indskud, vilde kunne faa Lov til at betale dem, da der hver Gang maatte fordres Helbredsattest for ham.

lignende Enke-Forsørgelses-Anstalt med de Modifikationer, som maatte anses tjenlige. »Dog vil ikke kunne ventes allerhøieste Resolution derpaa afgiven, før end der er taget Beslutning om Oprettelsen af den paatænkte almindelige Forsørgelses-Anstalt, som formeentligen vil gjøre en særegen Enke-Forsørgelses-Anstalt, som ovennævnte, overflødig.«

Da Livrente- og Forsørgelses-Anstalten kort efter oprettedes, bortfaldt denne Plan saaledes.

Imidlertid havde FALLESENS Undersøgelse, der paa Grund af hans kort efter indtrufne Død ikke blev fortsat, hos Regjeringen vakt en begrundet Tvivl om Enkekassens Soliditet, og for at faa Sagen nærmere undersøgt udvirkede Finantsminister MOLTKE, at Pladsen som matematikkyndigt Medlem af Enkekasse-Direktionen, der ved MEYERS Død i 1839 var bleven inddraget, paany blev oprettet og besat med Professor JÜRGENSEN. I Ministerens Kommunisering af Udnævnelser, dateret 20 Oktober 1842, paalagdes det Jürgensen at undersøge, »hvorvidt Enkekassens Tariffer, der grunde sig paa forældede Mortalitetstabel, forfattede i et fremmed Land, bør undergaae en Forandring, hvorved større Betyggelse opnaaedes for Finantskassen«, under særlig Hensyn tagen til de af afdøde Professor FALLESEN i sin Tid gjorde Bemærkninger.

Da Spørgsmaalet om den gjældende Tarifs Brugbarhed for Fremtiden væsentlig beroede paa, hvilken Dødelighed der maatte antages at ville finde Sted, paabegyndte JÜRGENSEN en Undersøgelse af den Mortalitet, der virkelig havde fundet Sted ved selve Enkekassen i de siden Oprettelsen forløbne Aar, beregnet særskilt for hvert Kjøen. En saadan Undersøgelse havde man aldrig tilforn anstillet ved Enkekassen, hvad der var saameget mærkeligere, som Enkekassens Direktion allerede saa tidligt som i Aaret 1784 havde foreslaaet at indrette en saakaldet aarlig Prøveprotokol til Sammenligning mellem det Antal Enker, der ved hvert Aars Udgang efter Tabellerne skulde findes, med det, der virkelig fandtes; men skjønt dette bifaldtes ved den kgl. Resolution af 11 Februar 1785, blev Planen, til stor Skade for Kassen, ikke realiseret, endskjønt Bogholder JØRGENSEN, fra hvem Forslaget uden Tvivl er udgaaet¹⁾, forblev i sit Embede mange Aar efter.

Resultatet af disse Undersøgelser fremsendtes af Jürgensen med Skrivelse til Moltke af 25 September 1843, hvori der udtales, at Mortalitetstabellen for Koner var forholdsvis let at tilvejebringe, da Enkekassens Bøger

¹⁾ Jürgensen a. V.

indeholdt de fleste Oplysninger om disses Død, saa at det manglende hurtigt kunde suppleres. Dernæst lod det sig ogsaa formode, at den udfundne Tabel i det væsentligste angav den virkelige Mortalitet, da det ikke kunde antages, at ret mange af de Koner, der vare døde før deres Mænd, skulde paa Grund af Enkekassens Mangel paa Kundskab herom endnu være opførte som levende. Og dens Rigtighed bekræftedes tillige ved den Omstændighed, at Middellevetiden efter den faldt omtrent imellem de paalideligste svenske Erfaringer, samlede af WARGENTIN, og de engelske ved FINLAISON, »*hvilket ogsaa var at vente, fordi paa den ene Side de svenske Erfaringer ere betydelig ældre, nemlig fra 1757—75, og paa den anden Side de engelske ere tagne af lagttagelser ved Ton-tiner og lignende Selskaber, hvor i Reglen de ikke indtræde, der maae vente at døe tidligt, medens vore Erfaringer maae antages at indbefatte en Deel saadanne Individuer, efterdi Enkekassen er en Anstalt, hvori Indtrædelsen er befalet.*«

Den udregnede Mortalitetstabel for Mænd udviste, at Gjennemsnits-Levetiden efter denne ikke blot var kortere end efter den for Konerne udfundne, hvad der var en almindelig Erfaring, men tillige, at Forskjellen her gik til 6 à 7 Aar, medens de engelske Erfaringer kun gav c. 4 Aar og de svenske c. 2 Aar. Denne Forskjel formentes at have sin Grund i, at man ikke ved Tabellens Udregning havde kunnet tage Hensyn til Enkemændene, hvis Dødsaar var Enkekassen ganske uvedkommende, og derfor ikke var oplyst; »*og ved saaledes at indskrænke lagttagelserne til de Mænd, der ikke have overlevet deres Koner, indfører man en Vilkaarlighed, der naturligviis vil foraarsage, at Dødeligheden viser sig stærkere end den er i Virkeligheden.*«

Skjønt det først, naar en paalidelig Mortalitetstabel for Mændene ved Oplysning om Enkemændenes Dødsaar var udarbejdet, hvortil endnu vilde hengaa nogen Tid, var muligt med Bestemthed at sige, om den nærværende Indskudstarif under Forudsætning af lignende Mortalitet i Fremtiden var for lav eller ikke, saa formentes det dog, at allerede det Foreliggende, navnlig de for Konernes Vedkommende erhvervede lagttagelser, gav væsentlige Bidrag saavel til Afgjørelsen heraf som til Bedømmelsen af Kassens Status.

Da FALLESEN i 1840 havde undersøgt, hvorvidt Enkekassens Fond var tilstrækkeligt til at afholde de paahvilende Forpligtelser, havde han antaget, at Enkekassens egne Tarifer, og navnlig dens Livrentetabel, »*der er den laveste af alle som gives*«, vilde afgive et upaalideligt Resultat, og i Mangel af Erfaringer om Dødeligheden blandt Kassens egne Interessenter, havde han benyttet Finlaisons Tabeller efter en Rentefod af 4%. Resultatet heraf var ikke blot, at Kassen herefter i 1836 havde et Deficit af over 2 Millioner, men til-

lige, at Underbalancen i de følgende tre Aar var forøget med omtrent 100 000 Rdl. aarlig.

»Lader man imidlertid dette Resultat være udenfor Betragtningen, lader man endvidere de Tabeller, der grunde sig paa de hidtil tilveiebragte Erfaringer over Mændenes Dødelighed paa Grund af Ovenstaaende ubenyttede, og anstiller en Beregning saaledes, at man blot for de actuelle Enkepensioners Vedkommende betjener sig af den ved Erfaringerne dannede Livrentetabel, men forresten regner efter Enkekassens egen Tarif«, udkom som Resultat ved Regning med Gjennemsnit, at Kassen den 31 Marts 1836 havde en Underbalance af 1 070 790 Rdl. og den 31 Marts 1842 af 1 444 091 Rdl. ¹⁾, saa at Deficit i de 6 Aar var voxet med 373 301 Rdl.

Af denne Beregning maatte, som anført, den Del, der angik de actuelle Pensioner, antages for paalidelig; thi den støttede sig udelukkende paa den af Erfaringen uddragne Mortalitet for Konerne. Ved den anden Del derimod, Evalueringen af de eventuelle Pensioner, maatte den benyttede Tarif, nemlig Enkekassens egen, ventes at være urigtig. Men dette vilde vise sig ved en Sammenligning mellem Underbalancen i 1836 og 1842. Det var nemlig klart, at naar intet ekstraordinært Tab i Mellemtiden var indtruffet, kunde Underbalancen, hvis Tarifen var rigtig, ikke voxe med mere end sine Renter og Rentes Renter samt med den Del af Administrations-Omkostningerne, der ikke havde kunnet afholdes af de dertil beregnede Indtægter (Rekognition og Gagedekurt) og derfor maatte falde paa Indskudene efter Tarifen. Denne Tilvæxt vilde udgjøre 291 697 Rdl., og da den virkelige Tilvæxt som anført var 373 301 Rdl., var Underbalancen i de 6 Aar voxet med 81 604 Rdl. mere, end den skulde. Dette Mere kunde kun komme af, at der var tabt ved Tarifen. Den var altsaa for lav, og Kassens Debet for eventuelle Pensioner var følgelig for lavt beregnet, saa at Underskudet snarere maatte anses for større end det opførte af c. 1½ Million Rdl.

JÜRGENSEN resumerede derefter Resultaterne saaledes:

- »1. Den almindelige Enkekasse havde i 1842 en sandsynlig Underballance eller Deficit af henved halvanden Million Rigsbankdaler i det Mindste, hvilken aarlig forøger sig over dens Rente, forudsat at Mortalitetsforholdene vedblive at være de samme som nu.
2. Denne Underballance er tildeels foranlediget ved Tariffen, der efter de nu gjeldende Mortalitetsforhold er for lav, og kan saaledes ikke udelukkende tilskrives de Tab, som Enkekassen ved Pengeforholdene har lidt.«

¹⁾ Her er i Skrivelsen tilføjet med Blyant: »594 100 Rdl. efter Enkekassens Tabeller.«

Sluttelig henstillede han, hvad der i Anledning af det Foranførte burde foretages med Hensyn til Finantsernes Garanti for Kassen, og navnlig, om dette Hensyn maatte give Anledning til at gjøre Enkekassens Direktion bekendt med hans Bemærkninger, »for at de videre Skridt i Sagen fra sammes Side in pleno kunne vorde foretagne, eller om det maatte befales mig, for det Første at fortsætte Udarbeidelsen af Mortalitetstabellen for Mændene efter Enkekassens Erfaringer, for derefter særskildt at yttre mig yderligere over de forelagte Spørgsmaal.«

I MOLTKE'S Svarskrivelse af 20 Oktober s. A. ansaas det sidste Alternativ for rettest, hvorfor det paalagdes JÜRGENSEN at lade den manglende Mortalitetstabel for Mænd udarbejde snarest muligt. Dette Arbejde medtog imidlertid lang Tid, og da Finantsministeren under 23 November 1844 mindede om Sagen, udtalte JÜRGENSEN i Skrivelse af 1 Februar 1845, at man endnu ikke havde samlet tilstrækkelige Oplysninger om Enkemændene, idet man vel af Enkekassens Bøger kunde se, naar de vare blevne Enkemænd, hvilket det efter Statutterne er gjort til Pligt at anmelde, men ikke, naar de vare døde, da dette var uden Interesse for Kassens Risiko og først blev af Betydning ved Spørgsmaalet om Dødeligheden. Disse Oplysninger maatte derfor søges allevegnefra, og om end den største Del var skaffet tilveje, burde man først standse Arbejdet, naar saamange Data vare erhvervede, at man kunde være sikker paa, at de enkelte manglende ikke vilde have nogen kjendelig Virkning paa Beregningen af Mortaliteten.

Men hvad angaar Spørgsmaalet om, hvorvidt Enkekassens Fond var tilstrækkeligt i Forhold til dens Forpligtelser, gjøres der under Henvisning til den tidligere Betænkning samtidig gjældende, at »Underballancens Tilstædeværelse vil kunne bringes til Evidents og dens omtrentlige Størrelse med den her fornødne Nøiagtighed vil kunne bestemmes ved de Data, der ere tilveiebragte . . . Hvilket Resultat end derfor de Undersøgelser, der for Tiden anstilles, ville afgive med Hensyn til Mortaliteten i de forskjellige Aldere og de deraf følgende Priser for Enkepensioner, saa troer jeg dog, at det med Sikkerhed kan forudsiges, at de ville bekræfte hiint Resultat om Underballancen.«

I Henhold hertil fremsendtes Sagen til Enkekasse-Direktionens Betænkning ved Skrivelse af 22 s. M., og da man her saa sig nødsaget til at indrømme Rigtigheden af JÜRGENSENS Opgjørelser, indgik Direktionen under 15 April 1845 med en Indstilling til Kongen om Kassens Afslutning.

I denne Indstilling hedder det, at Direktionen vel lige fra Kassens Begyndelse har haft sin Opmærksomhed henvendt paa Spørgsmaalet om, hvor-

vidt de virkelige Mortalitetsforhold svarede til de til Grund lagte SÜSSMILCH-BAUMANN'SKE Tabeller, men at der først, efter at Kassen havde bestaaet i 70 Aar, »et Tidsrum, der nærmer sig Menneskets hele Levealder«, af de samlede Erfaringsdata kunde udledes noget paalideligt Resultat i saa Henseende. De indtil 1822 anstillede Undersøgelser havde udvist en tilstrækkelig Formue, hvorfor Enkekassen ikke havde benyttet det under 19 April 1813 givne Tilsagn om »en fuldstændig Erstatning af de ved Fd. 5 Januar 1813 tabte Kapitaler samt af de formindskede Renter indtil det 6te Aar efter Freden.«

Derimod viste de for 1826 og 1836 anstillede Prøver en Underbalance, ligesom de senere aarlige Gjennemsnitsprøver godtgjorde, at denne var i Tiltagende, og forsaauidt Enkekassens Tarif, hvorefter Opgjørelserne vare gjorte, maatte erkjendes at være for lav, var Resultatet følgelig gunstigere end Virkeligheden.

Da nu de af JÜRGENSEN opgjorte Dødelighedstavler efter Enkekassens Erfaringer, om end de for Mændenes Vedkommende ikke ere fuldstændig tilendebragte, have bestyrket FINLAISONS Antagelse, at Konernes Dødelighed er mindre end Mændenes, vil Følgen blive, at Tarifen efter Erfaringerne vil blive højere end den gjældende. Thi da i en Enkekasse Manden ifølge Sagens Natur er Forsørger og Kvinden den Forsørgede, bevirker den højere Dødelighed hos Mænd end hos Kvinder, »at uagtet Dødeligheden i det Hele taget, baade for Mandfolk og Fruentimmer er ikke ubetydelig mindre end efter Süssmilchs Erfaringer, vil dog en Enkekasse-Tarif efter Finlaison, beregnet til samme Rentefod som Enkekassens, i de hyppigst mødende Tilfælde omtrent blive 10 pr. Ct. dyrere end denne, naturligvis foruden de 10 p. C., som allerede ere tillagte Enkekassens Tarif, men som ere bestemte til Administrationsomkostninger hvortil ellers Intet vilde være beregnet.«

Vel havde Kassen ved Pengevæsenets Forandring og den landøkonomiske Krise lidt betydelige Tab, saa at den, naar disse med paaløbne Renter bleve erstattede, vilde have haft et Overskud. »Men skjønt heri synes at ligge et Erfaringsdatum for, at Tariffen i det Mindste har været tilstrækkelig, maa man ikke destomindre antage, at dette nu, efter de forandrede Mortalitets-Forhold, ikke længer finder Sted, da det paa den anden Side, indtil den høieste Grad af Evidents, kan godtgjøres, at Tariffen efter de nærværende Mortalitet-Forhold er for lav.«

Direktionen maatte derfor nære Frygt for, at Finantskassen, der var Garant for Kassen, kom til at lide et betydeligt Tab, hvis den gjældende Tarif bibeholdtes, og mente det rettest, at Enkekassen fra 30 August s. A., paa hvilken Dag den havde bestaaet i 70 Aar, ophørte at modtage nye Indskud.

Dette syntes saameget naturligere, som Livrente- og Forsørgelses-Anstalten allerede ifølge Plakat af 8 Juli 1844 med Hensyn til Enkeforsørgelsespligten kunde træde i Enkekassens Sted, og at det vilde have Vanskelighed for de to Instituter at bestaa ved Siden af hinanden. Erfaringen havde derhos vist, at Indskudsmaaden i Enkekassen, nemlig at udstede Obligation for Indskudets Værdi, »i sig selv har, skjønt det ansees for en Lettelse, saa meget Misligt ved sig, at det helst maatte afskaffes.« Livrente-Anstaltens Præmiebetaling vil derimod for de fleste være mindre byrdefuld og medfører tillige den Fordel, at Enken i ethvert Tilfælde strax kan tiltræde sin Pension, idet der aldrig som ved Enkekassen kan være resterende Indskudsgjæld at udrede, »en Fordeel ikke alene for den paagjældende Enke og i det modsatte Tilfælde for Enkemanden, der stedse maa føle det tungt at betale for en afdød Kone, men ogsaa for Statskassen, der saaledes i Fremtiden ikke vil blive bebyrdet med de Summer, der nu til Understøttelse for trængende Embedsmænds Enker aarlig anvendes til, at afgjøre deres afdøde Mænds resterende Indskudsgjæld.«

I Henhold til det Anførte formuleredes Indstillingen saaledes,

»at den almindelige Enkekasse efter 30te August d. A. ophører at modtage flere nye Indskud, samt at

Enhver, der ønsker eller efter Anordningerne er pligtig at forsikre sin eventuelle Enke Pension, fra denne Dag henvises til Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842, hvor Pensionerne ville kunne forsikres enten mod aarlig Præmie eller ved contant Indskud, i Overeensstemmelse med den for samme allernaadigst approberede Plan.«

Derefter afgaves følgende kgl. Resolution af 9 Maj 1845: »Vi bifalde allernaadigst Directionens 2de Indstillings-Poster og bemyndige Samme til, ved at communicere Vor Finants-Deputation denne Vor allerhøieste Resolution, at træde i Correspondence med Deputationen, for at Alt, vedkommende Bestemmelserne for den fremtidige Forsørgelse af Embedsmændenes Enker, ved Deputationen kan vordre Os foredraget.«

Faa Aar efter Enkekassens Ophør vare de manglende Mortalitetstavler for Mænd fuldførte, og en 4 Procents Tarif paa Basis af Kassens Erfaringer udregnet over Værdien (ogsaa af eventuelle Pensioner¹⁾). Ved Sammenligning mellem disse og de i Enkekassens Tarifer anvendte Værdier finder man, at Afgivelserne gaa til begge Sider. Med nogle Undtagelser i de højeste Aldre,

¹⁾ Tarifen findes i Jürgensens a. V. p. 50. Jfr. dog, hvad han siger p. 47 om Administrationsomkostningerne.

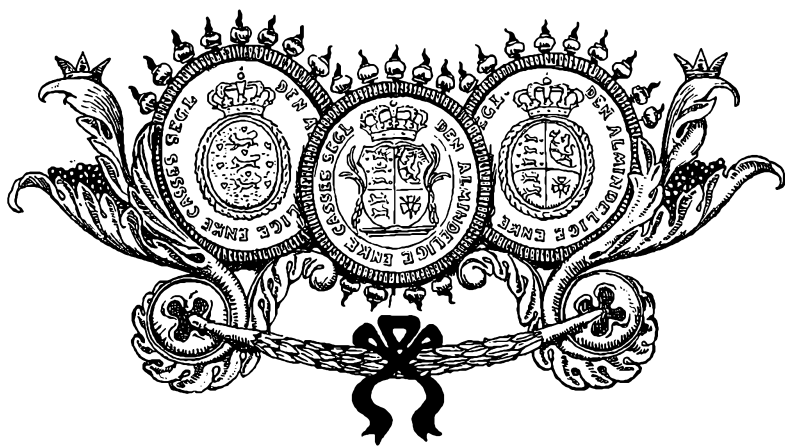
hvor Hustruen er ældre, angiver Erfaringstabellen lavere Priser i de yngre Aar og højere i de ældre, og navnlig finde Overgangene i Reglen Sted ved Mandens 35te og 40de Aar. Forskjellen stiger med Alderen og opnaar ved Aldersforskjellen 10 Aar, Manden ældst, endog en Størrelse af 20% af Indskudet, naar Manden er nær 60 Aar. Herefter har Indskudstarifen været tilstrækkelig eller endog mere end tilstrækkelig for de Indskud, der have fundet Sted strax ved Indtrædelsen i Ægteskab, hvor Alderen sandsynligvis i Gjennemsnit har været under den anførte Grændse. Derimod synes Indskudene ved de senere Forhøjelser af Forsikringen at have været betalte for billigt. Gjennemsnitsvis fandtes Indtrædelsesaldrene ved første Indskud at have været 37 Aar for Manden og 30 for Hustruen, og herfor findes efter Erfaringerne Værdien af den eventuelle Enkepension paa 100 at være 406.2, medens den efter Indskudstarifen var 401.7, eller lidt over 1% mindre. »I det Hele maa der altsaa,« siger JÜRGENSEN, »være tabt ved Tariffen, endskjøndt dette Tab i nogle Arrækker kan have været mindre eller endog være gaaet over til Gevinst, i andre derimod større.« Han er desuden tilbøjelig til at tro, at dette Tab har været størst i Begyndelsen af Kassens Virksomhed, hvor det altsaa har faaet mest Vægt.

Med det nye Materiale foretoges en Statusopgjørelse, som den 31 Januar 1848 viste et Underskud af 2 131 719 Rdl. paa en Kapitalformue af 5 184 698 Rdl. En tilsvarende Beregning for Tidspunktet 31 Marts 1842 gav et Underskud af 1 528 000 Rdl., altsaa, som JÜRGENSEN ogsaa havde ventet, noget mere end det da — uden de nye Dødelighedstavler for Mænd — fundne Beløb 1 444 091 Rdl. Og for de tidligere Tidspunkter, til hvilke Statusopgjørelser havde været foretagne, fandtes nu, at Underbalancen i 1826 i Virkeligheden havde været omtrent 1 Million Rdl., medens den paa hin Tid af WLEUGEL og MEYER opgjordes til 15 249 Rdl.; i 1813 800 000 Rdl. (i Modsætning til det af TETENS fundne Overskud 157 873 Rdl.); og endelig i 1797 3 à 4 000 Rdl. (imod Overskud 97 834 Rdl.). Spørgsmaalet om, hvorvidt Kassens Pengetab eller den urigtige Tarif havde været Hovedaarsag til Insolventsen, blev ikke herved udredet. Men, som JÜRGENSEN rigtig bemærker i en Indberetning til Finantsministeren af 13 April 1849, dette Spørgsmaal »vilde det vist nu kun være af liden Interesse at undersøge nærmere.«

Da Kassen ikke fik flere Indskud, maatte den nu tære af sit Fond, og i 1865 var dette opbrugt. Der ydedes derefter af Statskassen det nødvendige Tilskud, som i Finantsaaret 1866—67 udgjorde 417 000 Rdl., men senere har været aftagende Aar for Aar, efterhaanden som Interessenterne uddø. Efter Beregningen

vil Enkekassen først være fuldt afsluttet om en Snes Aar. Den 31 Marts 1891 levede der 701 Enker med et samlet Beløb af 201 078 Kr. i aarlig Enkepension og var i Bøgerne opført 297 Koner med et eventuelt Pensionsbeløb af 63 336 Kr. aarlig. Statens Tilskud for det da forløbne Finantsaar udgjorde 213 057 Kr. 62 Øre.

Ved Ministerialsystemets Indførelse i 1848 blev den almindelige Enkekasse ifølge kgl. Resolution af 24 November s. A. ophævet som Immediat-Autoritet og henlagt under Finantsministeriet, dog som et særskilt Departement, og under 3 December s. A. resolveredes, at den hidtilværende administrerende Direktør, LAUTRUP, skulde varetage den fremtidige Bestyrelse af Enkekassen, dog hvad forefaldende Beregninger angaar, under Medvirkning af Direktionens forhenværende Medlem, Professor JÜRGENSEN. Fra 1860 opførte Enkekassen som selvstændig Institution, og Bestyrelsen overdroges til Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne, hvori LAUTRUP da indtraadte. Senere udsondredes Ledelsen igjen herfra, da Anstalten af 1871 traadte i Virksomhed, hvorom nærmere i femte Afsnit.

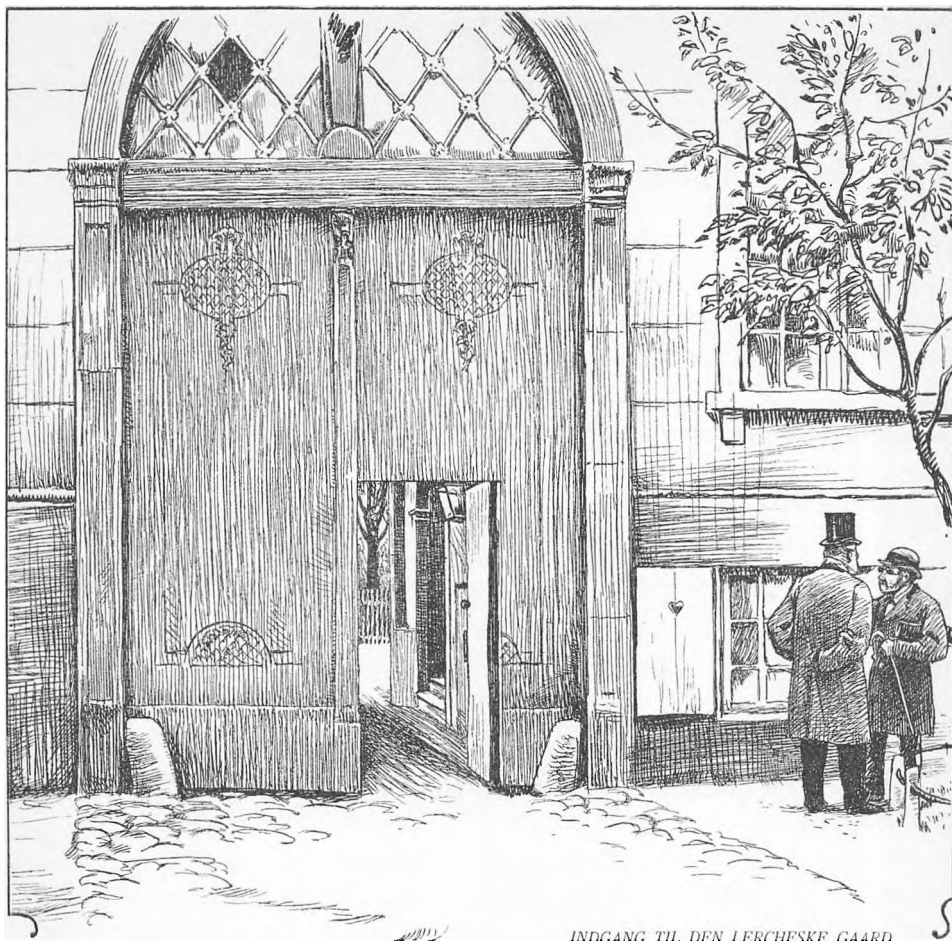
ANSTALTERNE AF

1842 OG 1871

I AARENE

1842-92

INDGANG TIL DEN LERCHESKE GAARD

FJERDE AFSNIT

STATUTMÆSSIG ORGANISATION

I

LIVRENTE- OG FORSØRGELSES-ANSTALTEN AF 1842 fik snart et ikke ringe Omfang, og den Forventning, at et saadant Institut tiltrængtes, viste sig herved bekræftet. Strax fra Begyndelsen af erholdt Anstalten en ret anelig Tilvæxt ved, at Regjeringen indkjøbte Livrenter for Pensionisterne i det op-hævede asiatiske Kompagni til et samlet Beløb af 2 765 Rdl. aarlig, for hvilke Indskudssummen udgjorde 27 747 Rdl., og da den første Beretning om An-staltens Virksomhed indsendtes under 11 Marts 1843, altsaa næppe et Aar fra

Oprettelsen, var der alt indkommet ved Kapitalindskud 112 767 Rdl. 83 β og ved Præmier 12 322 Rdl. 20 β.

Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn havde til nævnte Tidspunkt kun virket et Kvartal, og i Indberetningen siges der, at hvad der i Direktionens Indstilling af 18 Oktober 1842, om at Anstalten snart maatte begynde sin Virksomhed, var formodet, nemlig at en Del af dem, der foreløbig havde tegnet sig, vilde udeblive, virkelig var indtruffet, idet næppe Fjerdedelen havde tegnet Forsikring. Imidlertid var der i den forløbne korte Tid, for Størstedelen af nytilkomne Interessenter, tegnet Forsikringer paa ialt 105 000 Rdl., hvorfor der i første Præmier var betalt 4 200 Rdl., hvad med Grund lod formode, at denne Anstalt ligeledes vilde vinde god Tilslutning blandt Publikum, hvortil ogsaa Ansættelse af en Del Agenter saavel i Landet selv som i Udlandet kunde ventes at bidrage ikke lidet.

Kort Tid efter indgik Direktionen til Finantsministeren med Forslag om enkelte mindre Forandringer i Planerne, som Erfaringen havde vist vare ønskelige, og under 29 Februar 1844 resolverede Kongen, at Maximum for Livrenter forhøjedes til 1 000 Rdl. (oprindeligt 800 Rdl.) og for Overlevelsere renter til 2 000 Rdl. (før 1 600 Rdl.) paa en og samme Forsørgers Liv, dog at der ikke tildeltes nogen blandt de saaledes Forsørgede en større Sum end 1 000 Rdl. (før 600 Rdl.), samt for Livsforsikringer til 10 000 Rdl. (før 5 000 Rdl.). Endvidere bemyndigedes Direktionen til *»ved begge Anstalter at indlade sig paa saadanne Begjæringer, ved hvilke en Person ønskes tilsikkert en Sum udbetalt, dersom han oplever en bestemt Alder, mod derfor at betale enten en Sum eengang for alle, eller en aarlig Præmie i et bestemt Antal Aar, hvilke Forsikringer dog ikke maatte overstige 1 000 Rbd. ved Livrente- og Forsørgelses-Anstalten og 10 000 Rbd. ved Livsforsikrings-Anstalten¹⁾«*, samt endelig til, naar en Opgjørelse ved Udtrædelse af Livrente-Anstalten skal ske, da kun at tilgodeskrive Interessenten en saadan Forsørgelse, der er delelig med 5 Rdl., og kontant at udbetale Resten, medmindre der tilskydes, hvad der udkræves til en ny med 5 Rdl. delelig Forsørgelse.

Et andet Punkt, hvor der ogsaa trængtes til Forandring, var Pengeanbringelsen i Livrente-Anstalten. Medens der nemlig for Livsforsikrings-Anstaltens Vedkommende intet Baand var lagt paa Direktionen med Hensyn til Indkjøb af Statspapirer, hvorfor en Del Midler vare udlaante til Private, mod at disse i Anstalten tegnede en Forsikring af Laanets Størrelse og

¹⁾ Dette sidste blev kun benyttet i Forbindelse med kort Forsikring til Livsforsikring med Udbetaling.

garanterede Tilbagebetaling, Renter og Præmier ved Anvisning paa kgl. Gage, var det for Livrente-Anstalten bestemt, at dens Pengemidler udelukkende skulde anbringes i kgl. Obligationer. Da disse imidlertid vanskelig kunde indkjøbes til pari, saa at der opnaaedes en Rente af fulde 4%, ansaa Direktionen det for heldigst, om en Del af Livrente-Anstaltens Midler, der paa Grund af, at livsvarige og ophørende Livrenter kun kunde erhverves mod Kapitalindsud, vare langt betydeligere end Livsforsikrings-Anstaltens, hvor Præmiebetaling var det almindelige, maatte frugtbargjøres paa lignende Maade som i den anden Anstalt, hvorved man opnaaede 4% og ved tilbørlig Forsigtighed tilstrækkelig Sikkerhed. En saadan Foranstaltning vilde ogsaa være til Fordel for Embedsmændene, der i saa stor Mængde søgte Livsforsikrings-Anstaltens rimelige Laan for at undgaa Aagerrenter, at dennes disponible Midler langtfra vilde strække til for at bevilge alle Laaneandragenderne.

I Henhold hertil bevilgedes det ved kgl. Resolution af 10 Marts 1845, at der for dette Aar maatte anvendes indtil 20 000 Rbd. af Livrente-Anstaltens Midler til saadanne Udlaan, dog kun forsaavidt Vedkommende erhvervede sine Foresattes Tilladelse til Gageindeholdelsen, og i den følgende Tid bevilgedes successivt voxende Summer til dette Øjemed¹⁾.

Da Tilgangen i Livrente-Anstalten tog et betydeligt Opsving efter Enkekassens Lukning i 1845 og de disponible Midler voxede stærkt, udvirkedes endvidere ved kgl. Resolution af 11 April 1846 Tilladelse til ved Siden af den lovbefalede Anbringelse i kgl. Obligationer at udlaane Anstaltens Midler mod den ved Lovgivningen anordnede Sikkerhed for Anbringelsen af Umyndiges og offentlige Stiftelsers Midler, og i Henhold hertil er der i Tidens Løb anbragt store Kapitaler paa Prioriteter i Ejendomme omkring i hele Landet, ligesom der senere ydedes Kommuner mange Laan til Iværksættelse af kommunale Formaal.

Direktionen havde stedse Opmærksomheden henledt paa at gjøre Anstalterne, særlig Livrente-Anstalten, saa tilgængelig for Publikum som muligt²⁾. Saaledes paatænkte den efter et Forslag fra Pastor SEERUP paa Møen at

1) Først ved kgl. Resolution af 30 Marts 1848 blev der givet Direktionen en almindelig, ikke til en bestemt Sum begrænset Tilladelse til saadanne Laan, idet der bemyndigedes til »ogsaa at anbringe en passende Deel af samme [2: Anstaltens Midler] til Udlaan mod Sikkerhed i faste Indtægter og Livsforsikring.«

2) At dette Spørgsmaal ikke med samme Styrke gjorde sig gjældende i Livsforsikrings-Anstalten, laa i, at denne efter Planen kort efter skulde overgaa til et privat Selskab, og at altsaa mere merkantile Hensyn her maatte være de afgjørende.

indføre Tegning af opsatte Livrenter for Pigebørn mod et ringere Indskud end det almindelige under den Forudsætning, at de ikke vare gifte inden den Tid, da Livrenten skulde begynde ¹⁾. Der manglede imidlertid et tilstrækkeligt Antal Erfaringer om, hvormange af et givet Antal Pigebørn af en vis Alder, der sandsynligvis vilde blive gifte inden den Tid, man kunde ansætte som Livrentens Begyndelsestidspunkt, og uagtet man fra de forskellige Klostre erholdt en Del Oplysninger i saa Henseende, var det dog ikke Direktionen muligt at danne sig et efter Øjemedet tilstrækkelig paalideligt Skjøn om Sagen, hvorfor Planen blev opgivet.

Af langt mere vidtrækkende Betydning var et af FOG udarbejdet Forslag, sigtende til at skaffe Personer af den arbejdende Klasse opsatte Livrenter mod Indskud i korte Terminer ²⁾. Meningen var, at Sparekasserne rundt om i Landet hver Maaned skulde modtage Indskud til i bestemt Tid opsatte Livrenter, og derefter hvert Aar indbetale de erlagte Maanedspræmier til Anstalten. Naar Hævning skulde begynde, udbetaltes der af Anstalten Beløbet for et helt Aar, der da af Sparekassen skulde udbetales i maanedlige Rater til Interessenterne. Den mindste Livrente, der kunde tegnes paa denne Maade, var sat til 12 Rdl., men en enkelt Person kunde paa sit Liv tegne indtil 25 Portioner, eller ialt 300 Rdl. aarlig. Paa denne Maade vilde Indskudene blive yderst smaa og overkommelige, selv for de mindst bemidlede. Saaledes kunde en Mand paa 30 Aar erhverve en Livrente paa 12 Rdl., der begynder ved hans 60de Aar, ved i Mellemtiden at betale 15 β i maanedlig Præmie. Tillige var Livrenten kombineret med en Slags Livsforsikring, idet den paa den første Maanedsdag efter Interessentens Død vilde blive udbetalt med det fulde Aarsbeløb, forudsat at Hævningen forinden var begyndt.

Da imidlertid Sparekassen i Kjøbenhavn, til hvem Anstalten først havde henvendt sig, kun vilde indlade sig paa Sagen, naar hele Forretningsdetailen blev besørget af Anstalten, saa at Forholdet i Virkeligheden kun blev det, at Sparekassen virkede som Agent ved at modtage og udbetale de maanedlige Ind- og Udbetalinger, blev Sagen lagt hen. Hertil bidrog ogsaa særligt, at de matematikkyndige Direktører fandt Indførelse af Maanedspræmier ved en enkelt Art af Forsørgelser betænkelig paa Grund af de dermed forbundne forøgede Administrations-Omkostninger, og at det tillige ansaas for tvivlsomt, om der virkelig var Trang til en saadan Forsørgelsesart for den arbejdende Klasse, der hidtil aldeles ikke havde søgt Anstalten, i hvilken Henseende bl. a.

¹⁾ Direktionens Skrivelse af 10 Januar 1844 til Finantsministeren.

²⁾ Direktionens Skrivelse af 29 Januar 1845 til Finantsministeren.

anføres, »at der heller ikke har viist sig nogen Lyst til at benytte det Tilbud, Fattigdirectionen for flere Aar siden gjorde, at indrømme fri Bolig i Vartou og 4 ß ugentlig, mod Indbetaling af det Beløb, en Livrente af denne Størrelse vilde koste ved Livrenteanstalten.«

Enkekassens Lukning bevirkede ikke blot, at hele Spørgsmaalet om Embedsmændenes Enkeforsørgelsespligt maatte omordnes, hvorom nedenfor, men gav ogsaa Anledning til, at Direktionen tog under Overvejelse, hvorvidt ikke allerede nu Spørgsmaalet om Livsforsikrings-Anstaltens fremtidige Skjæbne burde afgjøres derhen, at den som fuldt statsgaranteret forenedes med Livrente-Anstalten, der saaledes vilde blive »*det eneste paa Mortalitet beroende almindelige Institut i Landet.*« Dette tilraadedes bestemt af JÜRGENSEN, der gjorde gjældende, at de mange Laan mod Sikkerhed i Livsforsikrings-Anstaltens Policer, der vare ydede af adskillige Autoriteter, foruden af Anstalten selv, til kgl. Embedsmænd, vilde gjøre det betænkeligt for det Offentlige om faa Aar at overlade Anstalten til Private, hvorved en Del af den Sikkerhed, den nuværende Administration frembød, vilde forringes. At Statskassens Risiko snarere vilde formindskes end forøges ved, at begge Anstalter vare garanterede, fremgik af, at enhver Afgang fra den antagne Mortalitet, der bevirkede Tab for den ene, medførte Gevinst for den anden; og da tilmed de skete Opgjørelser syntes at vise, at Resultaterne af Dødeligheden havde været fordelagtigst i Livsforsikrings-Anstalten, saa vilde Staten ved at afgive Garantien for denne snarere bortkaste en Fordel end risikere et Tab.

Den øvrige Direktion var imidlertid af den Formening, at Sagen ikke kunde afgjøres før senere, da de 5 Aars Garanti begrundede en Ret for Interessenterne til at udskyde Spørgsmaalet saalænge, hvorhos særlig SCHRAM gjorde gjældende, at selv om Statsgarantien i sin Tid skulde bibeholdes, burde Livsforsikrings-Anstalten ikke forenes med Livrente-Anstalten, men betragtes som et selvstændigt Institut ved Siden af denne.

Først i Begyndelsen af 1847 gjenoptoges Spørgsmaalet, og Direktionen indstillede da under 8 Juli s. A., at der formentlig ikke var nogen Grund til at forlænge Garantien udover 1 Januar n. A., da de 5 Aars Garanti vilde udløbe. Til Støtte herfor anførtes, at Anstaltens Tilgang havde været i jevnt Tiltagende, saa at det samlede Forsikringsbeløb ved Aarets Udgang vilde blive c. 2 Millioner Rdl., nemlig c. 1 200 000 Rdl. paa Livstid og c. 800 000 Rdl. i korte Forsikringer, saa at altsaa Forholdet mellem begge var som 3 til 2.

Formuen vilde til samme Tidspunkt være c. 130 000 Rdl., og foruden Renten heraf kunde Anstalten gjøre Regning paa en aarlig Præmieindtægt af de alt tegnede Forsikringer af henved 80 000 Rdl.

Det i de forløbne Aar indtrufne Antal Dødsfald ¹⁾ stemmede omtrent med, hvad der var kalkuleret maatte indtræffe; men derimod havde Gjennemsnitsbeløbet af de udbetalte Forsikringssummer været 1 600 Rdl., medens Gjennemsnitsbeløbet af samtlige Forsikringer kun udgjorde 1 300 Rdl. Men desuagtet havde Anstalten ikke alene været i Stand til at udrede disse Udbetalinger uden noget Tilskud fra Statskassen, men havde desuden, ved Siden af dens egentlige Grundfond, kunnet opsamle det i Planens § 7 omtalte Reservefond, der ved Aarets Udgang vel vilde udgjøre c. 30 000 Rdl., og der syntes herefter ikke at være Grund til at tvivle om, at *»Anstalten ogsaa i Fremtiden, under sædvanlige Forholde, vil være istand til at opfylde de den paahvilende Forpligtelser uden at angribe Grundfonden, eller fordre Tilskud af Interessenterne.»*

Men ved Siden heraf maatte det ogsaa undersøges, om Anstalten alt nu havde en saadan Fasthed, at den uden saadanne Midler kunde modstaa *»særegne Uheld»*, nemlig en ugunstig Fordeling af Dødsfaldene, hvorved disse fortrinsvis træffe de større Summer, og en usædvanlig stor Dødelighed.

Hvad det første Punkt angaar, formentes vel Anstaltens Interessent-
Antal, c. 1 500, at være utilstrækkeligt til at fremkalde en nogenlunde ligelig Fordeling af Forsikringssummerne, naar disse kunde variere fra 100 til 10 000 Rdl., hvad jo ogsaa fremgik af, at Gjennemsnitsbeløbet af Forsikringerne laa meget nærmere ved Minimum end ved Maximum, idet Antallet af smaa Forsikringer betydelig oversteg de stores. Men da Anstalten uden Vanskelighed havde baaret flere herfra hidrørende Tab, og dens Modstandsevne med hvert Aar vilde voxe, mente Direktionen dog, at hvad der herved risikeredes, næppe vilde være mere, end hvad Reservefondet, der ligeledes bestandig voxede, kunde dække.

Hvad dernæst Tabet ved en usædvanlig stor Dødelighed angik, da maatte det ved andre Selskabers Erfaring antages tilstrækkelig godtgjort, *»at disse, naar Selskabet først er talrigt nok, meer end fuldkomment dækkes ved det Tillæg af 25 %, der gjøres til de efter Mortalitetstabellen beregnede Præmier, idet som bekjendt en betydelig Deel heraf sædvanlig tilbagegives Interessenterne under*

¹⁾ Tallet var 32 med et samlet Forsikringsbeløb af 51 100 Rdl. foruden 5 med et Beløb af 21 100 Rdl., hvis Udbetaling var nægtet dels paa Grund af Selvmord, dels formedelst bevislig urigtige Angivelser om Helbredstilstanden ved Antagelsen.

Form af Dividende. « Det eneste, der i denne Henseende kunde volde Vanskelighed, var det betydelige Beløb af korte Forsikringer i Forhold til de livsvarige (Forholdet var, som anført, 2 til 3), idet Præmierne for hine vare meget mindre end for disse, hvorfor det Bidrag, der herved ydedes til Reservefonden, var forholdsvis betydelig mindre end det, der hidrørte fra de livsvarige, medens dog de forøgede Udbetalinger, der kunde fremkaldes ved en usædvanlig stor Dødelighed, maatte antages i samme Grad at træffe begge Arter af Forsikringer. Imidlertid antog Direktionen, »at Risicoen ved de korte Forsikringer under sædvanlige Omstændigheder er noget mindre end ved de livsvarige, og desuden maa det i ethvert Tilfælde erindres, at det paapegede Misforhold, hvis man vil kalde det saaledes, i Tidens Løb bestandig vil tabe sig mere og mere. Den Afgang, der finder Sted ved de korte Forsikringer paa Grund af Forsikkringstidens Udløb, bliver nemlig Aar for Aar større, og vil derfor sandsynligviis om ikke lang Tid kunne holde Ligevægt med den nye Tilgang, medens Beløbet af de livsvarige Forsikringer først i en meget fjern Fremtid kan ventes at blive stationært.»

Af Hensyn til selve Anstalten syntes der derfor ikke at være noget til Hinder for, at den som oprindeligt bestemt, gik over til et privat Selskab, og Direktionen anmodede derfor Ministeren om at indstille Sagen til Kongen saa betids, at en Generalforsamling med det lovbefalede Varsel kunde indkaldes for inden Aarets Udgang at vælge en Bestyrelse, da Direktionens Hverv som midlertidig Bestyrelse ved en saadan Forandring vilde være tilendebragt.

Som Svar herpaa tilskrev MOLTKE under 26 Juli 1847 Direktionen, at da den kgl. Garanti efter dennes Formening fremtidig ikke vilde behøves, syntes heraf ligefrem at følge, at der ingen sandsynlig Risiko vilde være for Finantskassen ved eventualiter at vedblive som Garant for Anstalten, hvis dette paa den forestaaende Generalforsamling maatte anses ønskeligst af Pluraliteten af de Stemmegivende. Og for at et saadant Ønske strax kunde besvares, ågtede Ministeren at erhverve en kgl. Resolution for, hvorvidt en Erklæring i saadan Retning maatte afgives paa Generalforsamlingen. Der var desuden et særligt finantsielt Hensyn, der kunde tilraade en Overtagelse af Anstalten for Statskassens Regning, nemlig at en stor Del kgl. Embedsmænd vare forsikrede i Anstalten for Summer, de havde erholdt til Laans, især som Forskud paa Gager af Finantskassen; og den Sikkerhed, de deponerede Policer skulde afgive for bemeldte Kasse, vilde blive udsat for betydelig Fare, saafremt Anstalten i Tidens Løb maatte komme under en mindre dygtig privat Bestyrelse eller overhovedet Forandringer foregaa med Anstalten, hvorved dens Soliditet kom til at lide.

Han udbad sig derfor Direktionens Ytringer om Sagen, set fra disse Synspunkter, og tillige en Meddelelse om Beløbet af de Forsikringer, der vare tegnede som Sikkerhed for Laan og Forskud af Finantskassen, forsaavidt saadant var kommet til Direktionens Kundskab.

I sit Svar af 22 September s. A. udtalte Direktionen, at det ved Anstaltens Oprettelse havde været Grundsynspunktet saa lidt som muligt at blande det Offentlige ind i de private Interesser, hvorfor Livsforsikrings-Anstalten var oprettet som et privat Foretagende, blot i Begyndelsen støttet af Staten; og skjønt det af flere Grunde var anset nødvendigt at gjøre Livrente-Anstalten til et Statsinstitut, var det dog udtrykkelig foreskrevet, at naar Mortalitetsforholdene i Tiden maatte have vist sig saaledes, at den kgl. Garanti uden Skade for Anstaltens Sikkerhed kunde undværes, havde Direktionen at indgive Betænkning om, hvorledes Garantien da vilde være at afløse.

Men medens der nu efter de givne Bestemmelser om Embedsmændenes lovbefalede Enkeforsørgelsespligt i Livrente-Anstalten i Stedet for i den almindelige Enkekasse ikke mere kunde blive Spørgsmaal om Anstaltens Afløsning som kgl. garanteret, var Forholdet ved Livsforsikrings-Anstalten for saa vidt noget anderledes, som en Overgang til en Statsanstalt var i Modstrid med det ved dens Oprettelse givne Tilsagn og ikke nødvendiggjordes for Anstaltens egen Skyld, hvad enten man tog Hensyn til dens Organisation eller dens Fremgang i den Tid, hvori den havde bestaaet. Dertil kom, at flere af de Bestemmelser, der karakteriserede Anstalten som en privat Forening, f. Ex. Dividende-Bestemmelsen, Virksomhedens Udvidelse til fremmede Lande, Ansættelse af Agenter osv., ej blot vare traadte i Kraft, men ved en længere Tids Virksomhed havde vundet en Slags Hævd i den offentlige Mening.

Paa den anden Side maatte imidlertid Direktionen slutte sig til Ministerens Anskuelse angaaende de til Sikkerhed for Laan fra Autoriteter tegnede Policer, saa meget mere som disse androg det betydelige Beløb af c. 532 000 Rdl., hvoraf 380 000 Rdl. angik Finantskassen. Og da Anstalten maatte siges ad denne Vej at have udviklet sig paa en ganske anden Maade, end det kunde formodes, da Komiteen i sin Tid indgav sit Forslag om en kun midlertidig Garanti af 5 Aar, mente Direktionen det forsvarligt at tilraade Overgangen til en Statsanstalt under samme Bestyrelse som Livrente-Anstalten.

Allerede den for begge Anstalter fælles Mortalitetslov, som var lagt til Grund, tydede paa, at man ikke havde betragtet dem »*som to forskjellige Indretninger, men kun som forskellige Anvendelser af et og samme Princip, der først i en Forening af begge finder sit fuldstændige Udtryk.*« Da nemlig den antagne

Mortalitetslov ikke kan antages som absolut gyldig, men Afvigelser kunne tænkes at forekomme, saa vilde kun en Forening af de to Anstalter bevirke, at dette blev uden Fare, idet en Forandring, der medførte Tab for den ene, eo ipso bragte den anden Fordel.

Det maatte derfor antages, at hvis Livsforsikrings-Anstalten blev et privat Selskab, maatte dette for sin Sikkerheds Skyld danne en ny Forsørgelses-Anstalt, samtidig med at Statens Anstalt maatte optage Livsforsikringsvirksomheden allerede af Hensyn til de af Embedsmænd som Sikkerhed for Laan stillede Policier, der ikke godt kunde tænkes antagne som god Sikkerhed, naar de vare tegnede i en privat Anstalt, og man fik saaledes to ganske ensartede Instituter ved Siden af hinanden, et offentligt og et privat, hvis Konkurrence ikke ubetinget turde anses for gavnlig.

Gjordes dette klart for Interessenterne paa Generalforsamlingen, var det at vente, at dennes Majoritet vilde være tilbøjelig til at modtage et Tilbud om fortsat Statsgaranti, saameget mere som en Adskillelse fra Livrente-Anstalten vilde have en bekosteligere Administration af den private Anstalt til Følge og medføre en Formindskelse i det aarlige Overskud.

Forsaavidt en saadan Beslutning blev taget, maatte der i Planen for Livsforsikrings-Anstalten ske visse Forandringer, idet ikke blot alle Bestemmelser, der vedkom Anstalten som et eventuelt privat Selskab bortfaldd, men ogsaa andre Regler forandredes som mindre passende for et offentligt Institut. Saaledes burde Anstaltens ved Agenter ledede Virksomhed i fremmede Lande formentlig indskrænkes til, hvad der fandt Sted i Livrente-Anstalten, hvor man vel modtog Forsikringer fra de i Planen omtalte Steder, men ikke traf nogen direkte Foranstaltning for at opnaa saadant.

Hvad Dividende-Spørgsmaalet angik, udtalte Direktionen, at da de livsvarige Forsikringer ikke fremtidig kom til at bære Garantien for de korte Forsikringer, kunde de heller ingen Adgang have til den Del af Overskudet, der hidrørte fra disse. Og da den øvrige Del deraf fornemlig skyldtes det Tillæg, der var gjort til de tariffmæssige Præmier for at sikre mod yderligere Tilskud, saa syntes det, da denne Mulighed ved Statsgarantien bortfaldd, rigtigst strax at lade dette Tillæg, om ikke ganske bortfalde, saa dog *»nedsættes saameget, at Præmiernes Størrelse bragtes i saa nær Overeensstemmelse som muligt med hvad Risicoen og Administrations-Omkostningerne kræve.»* Efter de hidtil gjorte Erfaringer vilde et Tillæg af 15 % til den efter Mortaliteten beregnede Tarif være fuldkomment tilstrækkeligt, og Præmierne for de livsvarige Forsikringer kunde altsaa som Følge heraf strax nedsættes med 8 % af deres

nærværende Beløb. »*Fordelingen af det endda muligen opsamlede Overskud og den deraf følgende yderligere Nedsættelse af Priserne behøvede da kun at finde Sted hvert 5te Aar, hvilket da ogsaa vilde være i Analogie med hvad der er bestemt ved Forsørgelses-Anstalten, med Hensyn til den i Planen for samme bestemte General-Revision hvert 5te Aar.*«

I Henhold hertil ansaa Direktionen det for rettest paa Generalforsamlingen at meddele, at naar Anstalten gik over til et Statsinstitut, vilde det i de forløbne 5 Aar opsamlede Reservefond, (der androg c. 30 000 Rdl. eller omtrent 25% af den hele Præmieindtægt for de livsvarige Forsikringer i Fem-aaret), strax blive stillet til Interessenternes Raadighed til Fordeling efter Planen, hvorimod Bestyrelsen for Fremtiden ved en successiv Nedsættelse i Præmiesatsen for de allerede tegnede som for de fremtidige Forsikringer, vilde stræbe at bringe disse i saa nær Overensstemmelse som muligt med Risikoen, og at det tillige tilsikredes Interessenterne, at hvis Omstændighederne skulde medføre en Forhøjelse i Præmiesatserne, skulde dette ingensinde ske for engang tegnede Deltagere.

Efterat MOLTKE havde modtaget denne Betænkning, nedlagde han Forestilling til Kongen i Samklang dermed og lod selve Betænkningen følge med som Bilag. Derefter bemyndigede Kongen under 15 Oktober 1847 »i Overensstemmelse med hvad der ved nærværende Forestilling er Os allerunderdanigst foredraget« Bestyrelsen til paa den kommende Generalforsamling »at forelægge Interessenterne det Spørgsmaal, om de ikke maatte foretrække, istedet for at overtage Anstalten for Fremtiden for egen Regning og følgerig en ogsaa under en af dem selv valgt Bestyrelse, at lade den gaae over til at blive en af Statskassen garanteret Anstalt under en af Os udnævnt Bestyrelse, da Vi i saa Fald hertil ville have meddelt Vort allernaadigste Samtykke.«

Generalforsamlingen blev indvarslet til den 15 December s. A., og Bestyrelsen lod til Interessenternes Oplysning trykke en Redegjørelse for hvad Selskabets Overgang til Statsinstitut paa den ene Side eller dets Bestaaen som privat paa den anden Side vilde medføre. I dette Aktstykke hedder det bl. a.:

»De Betingelser, paa hvilke Statskassen er villig til at paatage sig Garantiet, ere, at det rene Overskud, som maatte vise sig ved Regnskabets Afslutning for indeværende Aar, strax fordeles mellem Interessenterne i Forhold til enhvers Andeel i Anstalten, beregnet efter Størrelsen og Antallet af de erlagte Præmier, og at Præmierne, fra 1 Jan. 1848 at regne, nedsættes med 16 pCt. af deres nuværende Beløb, med Tilsagn om, at ingen Forhøjelse i de saaledes vedtagne Præmiesatser nogensinde vil finde Sted for engang tegnede Deeltagere.«

Som det ses indeholder denne Udtalelse for Tarifens Vedkommende en væsentlig Afvigelse fra den Direktionsbetænkning, der havde været forelagt Kongen, og i Henhold til hvilken den nysnævnte allerhøjeste Resolution af 15 Oktober var afgiven. Medens der nemlig i hin Betænkning kun foresloges, at Præmierne for livsvarige Forsikringer skulde nedsættes med 8 %, altsaa efter Forholdet 125 til 115 — selve Forestillingen fra Finantsministeren nævner slet intet om dette Punkt —, saa angives det nu som fastslaaet, at Nedsættelsen skal være 16 %, altsaa fra 125 til 105. Til Gjengæld er der ikke, som i Direktionbetænkningen, Tale om nogen senere Fordeling af muligt Overskud eller yderligere Nedsættelse af Priserne.

Hvorledes denne ret indgribende Forandring er foregaaet i den korte Mellemtid efter den kgl. Resolution, kan ikke ses af Akterne. Det synes dog ikke, at der paa det vedkommende Sted i disse mangler noget Dokument, og Forhandlingerne desangaaende med Ministeren maa derfor nærmest antages at være førte mundtligt. Da Generalforsamlingen havde fundet Sted, og Direktionen gjorde Indberetning derom til Ministeren, omtaler den deri sin Meddelelse til Forsamlingen angaaende den nævnte Nedsættelse af 16 % som noget forud afgjort, uden at den paaberaaber sig Hjemmelen derfor.

Paa Generalforsamlingen mødte der omtrent 50 Interessenter. Disse vedtog enstemmig at modtage Tilbudet om Anstaltens Overgang til Statsinstitut, idet de dog ønskede en kgl. Udtalelse om, *»at Anstaltens Fond stedse skal forblive separat, og ikke sammenblandes med noget andet Fond, samt at der aarligen skal afgives en trykt offentlig Beretning om Anstaltens Tilstand.«*

Denne Ordning sanktioneredes ved kgl. Resolution af 25 December 1847, hvorved det tillige paalagdes den daværende midlertidige Direktion at overtage den fremtidige Bestyrelse af Anstalten og derhos snarest muligt at indsende sit Forslag til de Modifikationer i den tidligere Plan, som vilde blive en Følge af, at Anstalten blev kongelig garanteret, samt af, hvad der blev vedtaget paa Generalforsamlingen.

Som Følge heraf nedsattes fra 1 Januar 1848 Præmierne for de livsvarige Forsikringer saaledes, at Tillæget til Nettopræmien blev 5 % i Stedet for de tidligere 25, medens der ingen Nedsættelse fandt Sted ved de korte Forsikringer. I Løbet af Aaret blev der desuden tilbagebetalt de livsvarig Forsikrede en Fjerdedel af hvad de i Femaaret 1843—47 ialt havde indbetalt som Præmie.

Ved Behandlingen af de Forandringer i Planen, som den nye Ordning medførte, viste det sig nu, at foruden de ved Overgangen til Statsinstitution

nødvendige Modifikationer vilde andre Forandringer ogsaa være ønskelige, dels fordi Anstaltens Virksomhed herefter i det hele maatte betragtes fra et noget andet Standpunkt end naar Talen var om et privat Foretagende, dels fordi Erfaringen havde vist, at den oprindelige Plan havde enkelte Ufuldkommenheder, som det var ønskeligt at rette. Direktionen indsendte derfor under 27 Oktober 1848 en helt ny Plan, der indeholdt følgende Afvigelser fra den oprindelige, men forøvrigt i alt Væsentligt stemmede med denne.

Først udgik Bestemmelserne om Opsamlingen af Overskud og dets Fordeling som Dividende samt om den ældre Bestyrelsesform af Anstalten. Dernæst maatte den Omstændighed, at Staten selv havde overtaget Garantien for Anstalten, — hvorved Øjemedet kun kunde have været at ville bidrage til, at alle dens Undersaatter fik saa billig og nem en Adgang til de Fordele, Anstalten frembød, som var forenelig med dennes Sikkerhed, — have til Følge, at der ingen Grund var til at søge Tilgang fra andre Lande til en Anstalt, for hvilken Staten kun havde Ansvarret uden Udsigt til nogensomhelst Fordel. Som Betingelse for Optagelsen maatte derfor kræves det undersaatlige Forhold, og ikke Overensstemmelse i Mortalitetsforholdene, som fastsat i den oprindelige Plan.

Da følgelig Beboerne af de nordlige Bilande og Vestindien vare adgangsberettigede, kunde der være Spørgsmaal om at afkræve disse en Tillægspræmie. Dette fandt dog Direktionen uforholdsmæssigt for Bilandenes Vedkommende, hvor før heller intet Tillæg var fordret. Dette var derimod i Lighed med de engelske Selskaber tidligere sket ved vestindiske Forsikringer, hvor en Tillægspræmie af 4—5 % af Forsikringssummen var taget. Efter den Forbedring, Sundhedstilstanden paa Øerne imidlertid havde undergaaet i de senere Aar, ansaa Direktionen denne Præmie for altfor høj, og den vilde derfor, selv om Anstalten var bleven privat, sikkert være bleven betydeligt nedsat. Da nu Anstalten var kommet under samme Bestyrelse som Livrente-Anstalten, der ikke forlangte nogen Tillægspræmie, ansaas det for rettest, at en saadan helt bortfaldt, især da de Erfaringer, begge Anstalter hidtil havde gjort, heller ikke talte for Nødvendigheden deraf.

Af lignende Hensyn var Tilladelsen til uden Anmeldelse at foretage Sørejser nu udvidet til samtlige evropæiske Have. Da man nemlig, saaledes som Landets og dets Bilandes naturlige Beskaffenhed var, ikke kunde tænke paa at forbyde det paa mange Steder eneste Kommunikationsmiddel, nemlig Befordring i aabne Baade og mindre Fartøjer, saa syntes der heller ingen Grund at være til at lægge Hindringer iverjen for de mindre livsfarlige Rejser

med større Skibe, især da disse Tilfælde ikke vilde forekomme hyppigt. At Anstaltens Risiko ingen synderlig Forøgelse vilde faa ved denne Indrømmelse, fremgik ogsaa af, at Assurancepræmien for Skib og Ladning i disse Farvande kun var nogle faa Procent, og at det ved Havari eller selv ved fuldstændigt Skibbrud var sjældent, at Menneskeliv gik tabt.

Dernæst var Friheden til at rejse til Lands udvidet til hele Evropa, medens den tidligere kun gjaldt enkelte særlig nævnte Lande. Kun havde Direktionen haft nogen Betænkelighed ved at medtage Tyrkiet, som af Karantæne-Kommissionen var betegnet som pestsmittet. Men da ogsaa Kolera paa den Tid ansaas for en pestagtig Sygdom, der i Betragtning af dens almindelige Udbredelse over Evropa, *»uagtet vort Fædreland hidtil ikke er blevet hjemsøgt af den«*, maatte regnes til de Dødsarsager, for hvilke Anstalten løber Risiko mod sædvanlig Præmie, og der ikke kunde kræves nogen Anmeldelse for Rejse til et Land, hvor Sygdommen netop graserede, saa syntes det uberegtiget at opstille en særlig Regel for Tyrkiet.

Endelig indførtes enkelte mindre Forandringer; saaledes bortfaldt Bestemmelsen om sundhedsfarlig Bestilling som Udelukkelsesgrund, da Afgjørelsen dog altid maatte overlades Direktionens Skjøn i Henhold til Helbredsattestens Oplysninger, dernæst ophævedes de bestemte Indskrænkninger ved Forsikring paa Andenmands Liv som formentlig overflødige og upraktiske, samt indførtes en Frist for Hævning af en Godtgørelsesværdi og for Krav paa Forsikringssummer, hvis Udbetaling Direktionen har nægtet.

Paa Finantsministerens Indstilling godkjendtes Planen og forsynedes med kgl. Deklaration af 25 November 1848. Den nye Plan findes aftrykt i Slutningen af denne Bog.

II

Hvad Embedsmændenes Enkeforsørgelsespligt angaar, er det ovenfor berørt, at der herved skete en Forandring ved Enkekassens Ophør. Allerede forinden havde Finants-Deputationen i Medfør af den almindelige Regel i Fd. 4 August 1788 § 2 tilladt Embedsmænd at stille en i Livrente-Anstalten tegnet Overlevelserente som Ækvivalent for Pension fra Enkekassen; men da det, særlig af Hensyn til Gejstligheden, der ej maatte vie en Embedsmand, førend han havde godtgjort at have betalt Indskud i Enkekassen, maatte anses for rettest at lade udgaa en almindelig Bestemmelse i den Anledning, blev det ved kgl. Resolution af 6 Juli 1844, bekjendtgjort ved Plak. og Patent

af 8 s. M., bestemt, at »den Forpligtelse, som efter Forordningen af 4de August 1788, § 3, paahviler alle Kongelige, civile og militaire, Embedsmænd og Betjente til at sikkre deres eventuelle Enker en aarlig Pension ved Indskud i den almindelige Enkekasse til Beløbet af $\frac{1}{3}$, af deres aarlige Embedsindkomster, ogsaa skal ansees for opfyldt, naar vedkommende Embedsmand eller Betjent godtgjør at have ved Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 i Kjøbenhavn for sin Hustrue tegnet en Overlevelsrente af samme Størrelse; dog at der, saafremt Indskudet til denne Forsikkring berigtiges ved aarlig Præmie, tillige stilles fuldkommen betryggende Sikkerhed for denne Præmies Erlæggelse til Forfaldstiderne.«

Da Enkekassen Aaret efter ophørte at modtage nye Indskud, befaledes det ved Plakat af 22 Juli 1845¹⁾, at den pligtige Enkeforsørgelse fra 30 August s. A. skulde fyldestgøres ved, at der tegnedes en Overlevelsrente af den lovbefalede Pensions Størrelse enten mod aarlige Præmier eller ved kontant Indskud i Livrente-Anstalten, og at Præsten inden Vielsen skulde forlange sig forevist en Attest fra Pensionskontoret om, at Forpligtelsen var fyldestgjort. Til Slutning tilføjedes, at de nærmere Bestemmelser, som denne Forandring iøvrigt maatte medføre, senere vilde blive kundgjorte.

Anstalten kunde imidlertid efter sin Plan kun optage Embedsmændene, forsaavidt disse fyldestgjorde de almindelige Betingelser med Hensyn til Alder og Helbredsundersøgelse, og da kort efter det Tilfælde indtraf, at Optagelse af sidstnævnte Grund maatte nægtes, resolverede Finantsdeputationen under 31 Oktober 1845, at Forholdet skulde ordnes i Lighed med, hvad der forhen gjaldt ved Enkekassen, idet »pligtige Indskud i Anstalten af den her omhandlede Natur uden videre modtages for Finantskassens Risiko, indtil Anstaltens og Finantskassens gjensidige Forhold ved den forventede Anordning, betræffende Embedsmænds eventuelle Enkers pligtige Forsørgelse, nærmere maatte vorde bestemt.« Foreløbig maatte saaledes alle Embedsmænd afgive fuldstændig Helbredsattest, og medens de, der herefter kunde antages, opførtes blandt Anstaltens andre, frivillige Interessenter, førtes der særlig Bog over dem, der paa Grund af Svagelighed overtoges paa Finantskassens Risiko.

For at lette Embedsmændene lod Direktionen for Livrente-Anstalten dernæst udarbejde en »Tabel for Enkepensioner«, med Angivelse af Kapitalindskud og aarlig Præmie, enten paa Livstid eller i 6 og 12 Aar, idet nemlig Forholdet i Enkekassen, som før nævnt, sædvanligst var ordnet saaledes, at

¹⁾ Jfr. Kanzelei-Patent 11 August 1845 og Kanc. Skriv. 30 Marts 1848, der indskjærper Budet i Fd. 4 August 1788 og Plak 22 Juli 1845. Bestemmelsen gjaldt ogsaa for de vestindiske Øer, jfr. Kanc. Skriv. 26 Marts 1846.

den til Kassen for Kapitalindskudet udstedte Obligation afdroges i 6 eller 12 Aar. Selvfølgelig var der dog ikke herved Tale om Enkepension i teknisk Forstand, der ophørte med nyt Ægteskab, ligesom Præmierne ophørte, saasnart en af Ægtefællerne døde, medens Kapitalafdragene til Enkekassen i alle Tilfælde skulde indbetales, uanset den ene Ægtefælles Død.

Denne Tabel vedføjedes et Udkast til en Anordning om Enkeforsørgelsespligten, der efter indgaaende Forhandlinger mellem Finants-Deputationen, Kancelliet og Livrente-Anstalten forelagdes Roskilde og Viborg Stænderforsamling i 1846 i Forbindelse med Udkast til en Pensionslov.

Førstnævnte Udkast henviste med Hensyn til, hvem Enkeforsørgelsespligten paahvilede, til Plakaten af 22 Juli 1845, der atter henholdt sig til »*de hidtil gjældende Anordninger*«¹⁾. Dog gjordes der den Indskrækning, at Pensionister og Vartpengeyndende, der indgaa Ægteskab, nu fritoges, ligesom Sagførere, Landinspektører, Landmaalere og Officerer ved Borger- og Brandkorps (med Undtagelse af Stadshauptmanden og Chefen for Brandkorpsen i Kjøbenhavn), idet disse Personer ikke skulde være pensionsberettigede. Paa den anden Side skete der en Udvidelse, idet kun Mænd over 70 Aar fritoges, medens Aldersterminen før var 60 Aar; dette kom af, at Pensionslovsudkastet satte 70 Aar som det Tidspunkt, hvor en Embedsmand kunde forlange Pension, samt at Livrente-Anstaltens Aldersmaximum var 70 Aar, medens Enkekassens var 60.

Med Hensyn til Størrelsen af Enkens Pension henvistes i Udkastet ligeledes til den ældre Ordning (*»en saadan Pension (Overlevels-Rente), som han forhen efter Anordningerne havde at forsikre hende i den almindelige Enkekasse«*). Som tidligere omtalt var det almindelige Princip i Fd. 4 August 1788 det, at der kun fastsattes et bestemt Indskud, i Almindelighed $\frac{1}{5}$, af den aarlige Embedsindtægt, som skulde erlægges, og Enkepensionens Størrelse varierede derfor efter Mandens og Konens forskellige Alder. Men ligesom der i Forordningens § 3 udtaltes, at *»enhver, som har gjort saa stort Indskud, at hans Kone har en femte Deel af hans Indkomsters Beløb at vente, ansees at have opfyldt sin Pligt og ikke være forbunden til videre«*, saaledes bestemtes ogsaa ved flere Specialbud, foruden ved Plakat af 22 Februar 1826, selve Pensionens Størrelse, som Regel $\frac{1}{5}$, af Gagens Aarsbeløb, og det maa derfor

¹⁾ Dette hang sammen med, at Udkastet til Pensionslov netop benyttede som Kriterium for, om Vedkommende var Embedsmand, at han var forpligtet til at sikre sin Enke Pension. I den d. 5 Januar 1851 stadfæstede Pensionslov bortfaldt dette, og Enkeforsørgelsespligten gjordes afhængig af, om Vedkommende efter Pensionsloven kunde betragtes som Embedsmand.

antages, at det oprindelige Princip i Tidernes Løb fortrængtes, idet saavel Embedsmændene som Autoriteterne efterhaanden adopterede den for Enkerne i Almindelighed gunstigere og i hvert Fald mere retfærdige og ensartede Fremgangsmaade at lade Pensionens, og ikke Indskudets Størrelse afhænge af Embedsindtægterne.

Maximum for pligtig Enkeforsørgelse var i Enkekassen 400 Rdl., idet den Forhøjelse til 600 Rdl., der skete ved Plakat af 31 December 1818, ikke udvidede Enkeforsørgelsespligten. Efter Udkastet sattes dennes Maximum derimod til 600 Rdl., hvilket ej vilde medføre synderlig større Risiko og være til Gavn for Enkerne.

En helt ny Regel var det derimod, at Tegning af en pligtig Enkeforsørgelse fremtidig skulde kunne ske uden den ellers fornødne Helbredsundersøgelse, blot mod en Lægeattest om, at Forsørgeren ikke befandt sig i nogen øjeblikkelig livsfarlig Tilstand. Dette motiveredes ved, at allerede Fd. 4 August 1788 § 2 bestemte, at Embedsmænd, der ikke kunde skaffe behørig Sundhedsattest, skulde overtages for Postpensionskassens Regning, i hvis Sted nu Finantskassen traadte, og da denne saaledes »i alle Tilfælde maa bære Ansvaret for de Pensioner, der forsikres dem, som ere pligtige at benytte Anstalten, fandtes det, at man kunde forskaane dem, for at underkaste deres Helbredstilstand den Undersøgelse, som kunde være fornøden, for at erholde den sædvanlige Sundhedsattest.« Selvfølgelig indskrænkedes denne Fritagelse til den pligtige Pensions Størrelse, medens al yderligere Forhøjelse kun kunde ske mod sædvanlig Helbredsattest.

Udkastet indeholdt iøvrigt detaillerede Bestemmelser om Kontrollen med Opfyldelsen af Enkeforsørgelsespligten og Præmiebetalingen samt om Forholdet ved Skilsmisse.

Ved Forhandlingen paa Stænderforsamlingerne vedtoges Udkastet med nogle mindre væsentlige Ændringer¹⁾, men da Pensionsloven, som man ønskede gennemført samtidigt, ikke endnu kunde emanere, henlagdes Udkastet foreløbig, og først efter Krigen forelagdes et nyt Forslag for Folkethinget i første Session 1850, væsentlig i samme Skikkelse som det Stænderne forelagte Udkast, dog med enkelte Modifikationer paa Grund af de forandrede Forhold. Saaledes udtaltes det nu direkte, hvem Enkeforsørgelsespligten paa-hvilede, nemlig »enhver ifølge Pensionsloven pensionsberettiget, i Embede eller paa

¹⁾ Roskilde Stændertidende 1846 p. 736, 2288—93, 2412—13, Betænkning XX og Anhang CC—CCVI; Viborg Stændertidende 1846 p. 36, 2429—34, 2795—98, Betænkning XXXV og Anhang 399—412.

Vartpenge staaende, Embedsmand, der ikke har fyldt det 70de Aar« (§ 1). Dog undtoges de, som for Finantsministeriet godtgjorde, at der paa anden Maade var sikret deres Enker en ikke mindre aarlig Indtægt end Størrelsen af den pligtige «Livrente» (d: Overlevelseshænder), hvorhos det for Præsterne Vedkommende skulde have sit Forblivende ved de hidtil gjældende Love, indtil Forandring skete ved særlig Lov (§ 2).

Størrelsen af den pligtige Overlevelseshænder fastsattes nu til »idetmindste 1/5« af de ved Pensionsberegningen i Betragtning kommende Embedsindtægter, dog ikke over 600 Rdl. aarlig (§ 1).

Dernæst gjentoges Paabudet om, at ingen Præst maatte vie en pensionsberettiget Embedsmand, før Enkeforsørgelsespligten godtgjordes opfyldt; Overtrædelse heraf medførte en Mulkt af 100 Rdl. til Stedets Fattige (§ 3).

Pligtens Opfyldelse paases af Finantsministeriet, der i fornødent Fald gennem Vedkommendes Foresatte kan forlange Tvangsmulkt anvendt (§ 4).

Præmierne til Livrente-Anstalten skulle erlægges et Aar forud og indeholdes af Vedkommendes Embedsindtægt, Vartpenge eller Pension. Kan Indeholdelse ikke ske, kan Finantsministeriet foreskyde manglende Præmier og fordr sine Udlæg erstattet ved Udpantning. Dør Vedkommende, uden at Erstatning er opnaaet, indeholdes den Enken sikrede Overlevelseshænder, indtil det Udlagte er dækket. Kan derimod Foreskydning ikke ske, eller Embedsmanden afskediges uden Pension, inden hans Mellemværende med Anstalten er opgjort, betragtes han med Hensyn til Udeblivelse af Præmie som frivillig Interessent (§§ 5—7).

For den Overlevelseshænder, der skal sikres af Embedsmanden, er Anstalten pligtig til at lade sig nøje med Attest om, at han ikke befinder sig i nogen øjeblikkelig livsfarlig Tilstand (§ 8).

En af Manden erhvervet Skilsmisdom fritager ham for videre Forpligtelse med Hensyn til hans fraskilte Kones Enkeforsørgelse, og berettiger ham til Udtrædelse af Anstalten i Lighed med dennes frivillige Interessenter. Hæves Ægteskabet ved frivillig Overenskomst, beror det paa denne, hvorvidt Forpligtelsen skal ophøre. Er dette ej udtrykkelig vedtaget, vedbliver Forpligtelsen, forsaavidt angaar den Embedsindtægt, hvoraf Manden ved Skilsmismissen var i Besiddelse (§ 9) 1).

Under 3dje Behandling i Folkethinget stilledes der det Ændringsforslag til § 8, at »alle de i denne Lov befalede Forsikringer af Overlevelseshænder

1) Efter det Stænderne forelagte Udkast fritog Skilsmismissen ikke for Forpligtelsen, men dette forkastedes af Forsamlingen, der vedtog den i det nye Lovudkast optagne Bestemmelse.

danne en egen Classe, hvis Risiko særskilt bestemmes ved den aarlige Opgjørelse.« Men herimod gjorde Finantsministeren med Styrke gjældende, at det var ubilligt at tvinge samtlige sunde og raske Embedsmænd, som kunde være frivillige Interessenter, til at bære en forøget Risiko for de ikke raske Embedsmænd og som Følge deraf maaske paalægge dem højere Præmie end de frivillige, og BREGENDAHL bemærkede tillige, at Øjemedet med den foreslaaede Tilføjelse let kunde gjøres illusorisk, idet den Embedsmand, der kunde producere almindelig Helbredsattest, tegnede en Overlevelserente for en Kvinde efter de almindelige Betingelser uden at sige, at han vilde gifte sig med hende, da i saa Fald hans Ægteskab ikke senere kunde bringe ham ind under forøget Risiko. Ændringsforslaget forkastedes derefter og med nogle Redaktionsændringer vedtoges Forslaget, der imidlertid ikke bragtes til Ende i Landstinget i denne Session.

I den af Folkethinget vedtagne Skikkelse forelagdes Lovforslaget i næste Session for Landstinget, hvis Udvalgsbetænkning tilraadede dets Vedtagelse, dog med Tilføjelse af en Slutningsparagraf (§ 10) om, at den pligtige Overlevelserente ved Embedsmandens Afgang med Pension kunde fordres nedsat i Forhold til Pensionens Størrelse, hvad der ogsaa vedtoges for det Tilfælde, at der betaltes livsvarig Præmie.

I den derpaa følgende Forhandling i Folkethinget forkastedes et Ændringsforslag om, at § 8 skulde udgaa, og at kun de Embedsmænd vare pligtige til Enkeforsørgelse, som kunde skaffe almindelig Helbredsattest, og Lovforslaget vedtoges endelig i den i Landstinget vedtagne Skikkelse, hvorefter Loven samtidig med Pensionsloven udkom den 5 Januar 1851.

I det saaledes kun den pensionsberettigede Embedsmand er forpligtet til Enkeforsørgelse, vil Spørgsmaalet om Pligtens Tilstedeværelse i hvert enkelt Tilfælde bero paa en Fortolkning af Pensionsrets-betingelserne. Uden iøvrigt nærmere at komme ind paa Betydningen af Ordene »*lønnet af Staten*«, kan det som et Bevis paa manglende Konsekvens paa dette Omraade, i Forbigaaende bemærkes, at skjønt bl. a. saavel Overformynderiets som Livrente- og Livsforsikrings-Anstaltens Embedsmænd lønnes af disse Institutioners særegne Formue, og altsaa ikke direkte af Staten, er Enkeforsørgelsespligten dog anset anvendelig paa de i Anstalterne af 1842 ansatte Embedsmænd, men ikke paa Overformynderiets Embedsmænd, heller ikke efter Lønningsloven af 24 Maj 1871.

Den saaledes indførte Ordning af Embedsmændenes Enkeforsørgelsespligt udvidedes i uforandret Skikkelse til Færøerne ved Lov af 4 Januar 1854,

og Island fik en ganske tilsvarende Ordning ved Lov af 31 Maj 1855, ligesom Loven af 5 Januar 1851 ifølge Finantsministeriets Skrivelse af 28 Maj 1851 umiddelbart var gjældende for de nordlige Bilande samt for de vestindiske Kolonier, se dog herom nedenfor.

Efter at der senere under 24 Februar 1858 var udkommet Pensionslov for de under Ministerierne for Monarkiets Fællesanliggender henhørende Embedsmænd og disses Enker og Børn, var det paatænkt at forelægge en til Lov om Overlevelsesserter af 5 Januar 1851 svarende Lov, hvori det da var Meningen at indføre saadanne Forandringer, som Erfaringen havde vist vare ønskelige.

Saaledes udgik efter Forslaget det uheldige Udtryk i § 1 »idetmindste« ved Bestemmelsen af Overlevelsesserterens Størrelse, saa at denne blev »lig en Femtedel« af Embedsindtægterne. Herved undgik man den Misforstaaelse, som det udeladte Ord kunde lede til, nemlig at Embedsmanden skulde være berettiget til uden fuldstændig Helbredsattest at indskyde for mere end $\frac{1}{5}$ i den pligtige Afdeling, hvad ikke havde nogen fornuftig Mening. Dernæst bleve de Embedsmænd, hvis Enker ikke vare pensionsberettigede efter den nye Pensionslov, og for hvilke Fd. 4 August 1788 med dertil hørende Bestemmelser hidtil havde været gjældende, undtagne, forsaavidt de ved Lovens Udgivelse vare over 60 Aar eller alt havde sikret Enken det tidligere Maximum af 400 Rdl., saalænge de ikke fik forøget Embedsindtægt, idet der nemlig, som udtalt i Motiverne, paa Grund af den nøje Forbindelse mellem Enkeforsørgelsespligten og Pensionsberettigelsen »ikke kan paahvile Embedsmanden nogen Forpligtelse lige overfor Staten til at forsørge sin Enke, naar denne . . . ikke har nogen Adgang til Pension.« Noget lignende var ogsaa tidligere stedse blevet iagttaget, skjønt Loven af 1851 intet udtalte herom.

Dernæst skulde for det Tilfælde, at det tilsigtede Ægteskab ej kom i Stand, Embedsmandens Optagelse i Anstalten betragtes som ikke sket og den erlagte Præmie eller indbetalte Kapital for Overlevelsesserter tilbagebetales, idet den mellem Forsørgeren og Anstalten indgaaede Kontrakt maatte anses ugyldig, naar Forudsætningen for samme, nemlig Ægteskabet, ikke indtraadte; dette var ogsaa hidtil stedse sket, skjønt Loven af 1851 heller intet udtalte herom, ligesom i sin Tid de gjorte Indskud i Enkekassen bleve refunderede, naar, som det undertiden siges i Kassens Bøger »Mariagen gik Krebsengang«.

Endelig var der gjort følgende betydningsfulde Tilføjelse til Lovens § 1: »Istedetfor at sikkre sin Enke en saadan Overlevelsesserter, staar det enhver Embedsmand, der kan optages som Interessent i den af Statskassen garanterede

Livsforsikringsanstalt frit for at forsikre sit Liv for en Sum, der ikke udgjør mere end det 25dobbelte Beløb af den pligtige Overlevelseshænde, og ikke mindre, end at den efter Hustruens Alder til enhver Tid er tilstrækkelig til i Livrente- og Forsørgelses-Anstalten at erhverve hende en Livrente af Overlevelseshændens Beløb. Policerne for disse Livsforsikringer blive at deponere i Finantsministeriet, der efter Mandens Død paaseer Kapitalens betryggende Frugtbarhed for Enken. — Ligesom den nævnte Overlevelseshænde vil blive udbetalt Enken selv i de Tilfælde, hvor Forsøgeren efter Anstaltens Plan ved sin Død betragtes som frivillig udtraadt, saaledes garanterer Statskassen ogsaa, at i lignende Tilfælde den i Forbindelse med Policens Værdi dertil fornødne Del af Livsforsikringssummen vil blive anvendt til at sikre Enken en Livrente af den pligtige Overlevelseshændens Størrelse.»

Som Grund til denne Tilføjelse anføre Motiverne, at da det i mange Tilfælde, særlig hvor Konen var svagelig, var uheldigt for Embedsmanden at skulle sikre Overlevelseshænde, idet de indbetalte Præmier vare tabte, hvis Konen døde først, var der i stigende Grad indkommet Ansøgninger om i Henhold til Lov af 1851 § 2 at maatte sætte Livsforsikringspolicer som Sikkerhed for Enkeforsørgelsespligtens Opfyldelse, og skjønt Finantsministeriet fra Begyndelsen havde bevilget dette, naar Livsforsikringen androg det 25 dobbelte af den pligtige Overlevelseshændens Beløb, var der senere sket et Omslag af Hensyn til Selvmordsbestemmelsen i Livsforsikrings-Anstaltens Plan, hvorefter en Livsforsikring ikke kunde siges at yde den fulde Sikkerhed, som Lovens § 2 maatte forudsætte. I Loven af 1851 siges der iøvrigt intet om, at den pligtige Overlevelseshænde skulde beholde sin Gyldighed trods Død ved Selvmord, Duel eller Henrettelse samt trods Svig ved Forsikringens Tegning; men dette antoges som en nødvendig Konsekvens af den hele Ordning, idet der i Finantsministeriets Skrivelse til Anstaltens Direktion af 22 September 1854 udtales, at Bestemmelserne i Livrente-Anstaltens Plan kun kunne anvendes paa de pligtige Forsikringer efter Lov af 1851, »*forsaavidt nysnævnte Lov ikke derfor indeholder særlige Bestemmelser, der ophæve hine eller kræve en modificeret Anvendelse.»* Det samme maatte naturligvis gjælde, naar en oprindelig som frivillig tegnet Overlevelseshænde senere benyttedes som pligtig Enkeforsørgelse, dog kun for den Dels Vedkommende, der blev pligtig.

En anden Grund til at nægte Livsforsikring som Enkeforsørgelse var, at Loven af 1851 ikke indeholdt nogen Hjemmel for Finantsministeriet til at foreskyde Præmien herfor, saaledes som ved Overlevelseshændens; i Lovfor-

slaget gjordes der derfor ingen Forskjel mellem Præmiebetalingen for de to Slags Forsikringer.

Overtog Staten derimod en Garanti som den foreslaede for de Livsforsikringer, som benyttedes til pligtig Enkeforsørgelse, var Hindringen for deres Anvendelse hertil fjærnet, saa at Embedsmanden i hvert enkelt Tilfælde kunde vælge, hvilken Fremgangsmaade der var ham fordelagtigst. Det fremhævedes tillige, at efter den af Domstolene fastslaaede Praxis, hvorefter Bevisbyrden for Selvmord paahvilede Anstalten¹⁾, vilde Nægtelse af Forsikringssummen af denne Grund ikke være meget hyppig, og selv hvor dette skete, vilde Garantien efter Forslagets Bestemmelser ikke medføre noget forøget Tab for Statskassen, *»idet der da kun udbetales Enken den samme Livrente som under den nævnte Forudsætning ogsaa for Statskassens særlige Regning vilde have tilkommet hende, hvis der efter Lovens Hovedbestemmelser havde været sikkert hende en almindelig Overlevelserente, medens Livsforsikringen, hvis der ingen Enke efterlades, naturligvis er den pligtige Enkeforsørgelse uvedkommende, og derfor ganske behandles efter Planens Regler.«*

Endnu kan mærkes, at det udtrykkelig sagdes i Forslaget, at de pligtige Overlevelserenter skulde optages med kort Helbredsattest i den *»for Statskassens særlige Regning indrettede Afdeling for lovbefalede Indskud.«* Meningen med de citerede Ord var, at den pligtige Afdeling ikke blot skulde føres som en særskilt Konto i Anstaltens Bøger, men danne en fuldstændig selvstændig Anstalt med en særlig Garanti, forskjellig fra den Anstalten tillagte almindelige Statsgaranti. Herved søgte man at imødekomme Anstaltens Opfattelse af dette Mellemværende, idet Direktionen havde holdt paa, at den rette Opfattelse af Loven af 5 Januar 1851 var, at Anstalten for den pligtige Afdelings Vedkommende kun optraadte som negotiorum gestor for Statskassen og i saa Henseende henviste til Finantsministerens Udtalelser ved Lovens Forhandling, at der kun var Tale om *»en Gjentagelse af den tidligere Forpligtelse for Embedsmænd til at sikre deres Enker Forsørgelse, nu i Livsforsikringsanstalten, tidligere i Enkekassen«*; men ved denne var der netop Tale om en særlig Garanti, saa at de lovbefalede Indskud ikke gik ind under den almindelige Risiko. Da denne Opfattelse imidlertid ikke havde fundet Udtryk i Lovtexten, ønskede Direktionen en af Lovgivningsmagten udstedt autentisk Fortolkning af dette Punkt, hvad Regjeringen dog hidtil havde modsat sig, da den ikke delte Anstaltens Opfattelse, men forment, at Statsgarantien, der dog

¹⁾ Jfr. J. Munthe Brun: Om Betydningen af Selvmord ved Livsforsikring i *»Fra Forsikringsverdenen«* 6te Aargang p. 567 ff.

i sidste Instans afgav den væsentligste Sikkerhed, ikke mindre omfattede de pligtige end de frivillige Forsikringer, og at de førstnævnte derfor kun burde betragtes som en særlig Konto, hvis Status til enhver Tid kunde opgjøres ¹⁾).

Forslaget blev imidlertid ikke forelagt Rigsraadet paa Grund af vanskelige politiske Forhold, og disse bevirkede ogsaa, at det heller ikke, som paa-tænkt, kom frem i Aaret 1862. Alt forblev saaledes ved den i 1851 fastslaaede Ordning ²⁾). Der tilkom derfor ikke Embedsmanden nogen Ret til at tegne Livsforsikring i Stedet for pligtig Overlevelseshænde; men Finantsministeriet, hvis Samtykke hertil i hvert enkelt Tilfælde maatte indhentes, plejede ikke at nægte dette, naar Livsforsikringen var tegnet, før Enkeforsørgelsespligten var opstaaet, og naar Sikringen af Præmiebetalingen kunde ske ved Indeholdelse i Gagen. Var dette ugjærligt, sattes det som Betingelse, at Vedkommende indbetalte Præmien nogen Tid før Forfaldsdagen. Men udeblev desuagtet Præmien, traadte Forsikringen ud af Kraft i Henhold til Planens Bestemmelser, ligesom Forsikringen ved Død paa Grund af Selvmord, Duell eller Henrettelse behandledes ganske som frivillige Policier. En Forandring heri indtraadte først ved Lov af 18 Juni 1870, se nedenfor.

Med Hensyn til Præsterne skulde som ovenfor anført de før Loven af 1851 tidligere givne Bestemmelser vedblivende være gjældende, navnlig Plak. af 22 Februar 1826, saaledes at der skulde sikres Enken en aarlig Pension lig $\frac{1}{5}$ af den Sum, hvortil Embedet ifølge de nye Ansættelser var anslaaet ³⁾). Men hvis Ansættelssummen var under 400 Kr., kunde den pligtige Overlevelseshænde nedsættes med det Pensionsbeløb, som Præsten skal sikre Enken i de gejstlige Enkekasser ⁴⁾).

Disse vare i Aarenes Løb undergaaede mange Forandringer. Saaledes blev den under 13 Januar 1736 oprettede gejstlige og verdslige Enkekasse for Nørrejylland ophævet ved Lov af 11 Marts 1851, hvorefter der

¹⁾ Direktionens Skrivelse af 14 August 1855 til Finantsministeriet og dets Svar af 27 September s. A.

²⁾ Som en Specialbestemmelse kan endnu nævnes Lov af 29 December 1862, der gjør Pensionslovens og Overlevelseshændelovens Regler anvendelige med Hensyn til de daværende to Overlæger ved Sindssygeanstalterne i Nørrejylland og i Østifterne, jfr. for deres Eftermænd samt for Overlægen ved Viborgs Anstalt Lov af 8 November 1878 og af 22 December 1876.

³⁾ For Sjællands Stift Resol. 7 Juni 1844 No. 3, for Fyens Stift 29 Juli 1847, for Lolland-Falsters Stift 4 September 1847, for de jyske Stifter 20 Juli 1848 med de dertil sig sluttende senere specielle Bestemmelser. Dog undtoges Præster i Vestindien senere herfra.

⁴⁾ Nærmere herom i Matzen og Timm Haandbog i den danske Kirkeret, Kbh. 1891.

i Livrente-Anstalten indkjøbtes de pensionsberettigede tilsvarende Livrenter eller Overlevelsere, medens den øvrige Kapital deltes i to lige Dele, hvoraf den ene henlagdes som særligt Fond til de for Nørrejylland fire Stifter oprettede gejstlige Enkekasser, fordelt efter Antallet af disses Interessenter, og den anden til samtlige Skolelærer-Hjælpekasser i Nørrejylland, fordelt paa samme Maade. Den Lolland-Falsterske Enkekasse blev ved Reskript af 13 Februar 1863 forandret til en Understøttelseskasse for fattige faderløse Præstedøtre, og Aarhus Stifts Enkekasse ligeledes ved Reskript af 9 Maj 1858.

Til de endnu bestaaende Stifts-Enkekasser, nemlig for Sjællands, Fyens, Viborgs, Aalborgs og Ribe Stifter er Indtrædelsen nu gjort obligatorisk, foruden at der i Tidens Løb er foretaget en Del Ændringer i de oprindelige Statutbestemmelser ¹⁾.

I Forbindelse hermed kan nævnes Professorernes Enkekasse, oprettet ved Fundats af 5 Juni 1767, omorganiseret og udvidet ved kgl. Konfirmation af 21 Januar 1852 ²⁾. Pligtig til at indtræde heri er enhver, der ansættes i en normeret Professorplads inden sit 60de Aar, og berettiget til Deltagelse alle fast ansatte Universitetslærere af hvad Navn nævnes kan, Professorer, Lektorer eller ekstraordinære Docenter under nævnte Alder. Der indbetales dels et aarligt Bidrag af saavel gifte som ugifte, for Tiden henholdsvis 50 og 25 Kr., dels et Indskud en Gang for alle af 200 Kr. ved Indtegning af Pension. Dennes Størrelse, der ikke maa overstige 600 Kr., afhænger af Kassens Tilstand; kan det Beløb, der hidtil er udredet, ikke fremtidig svares af Kassens Midler, kunne Indskudene forøges eller Pensionens Størrelse nedsættes. Indgaas Ægteskab paa Dødslejet, faar Enken ingen Pension, og er Hustruen fulde 20 Aar yngre end Manden, udbetales kun halv Pension. Ved Ægteskabs Indgaaelse ophører Enkepensionen, men begynder paa ny at løbe, naar hun bliver Enke igjen.

Ved Spørgsmaal om Tegning af pligtig Overlevelsere tages der

¹⁾ De nugældende Bestemmelser ere: for Sjællands Stift Fundats 6 Marts 1829, Reskr. 25 September 1874; for Fyens Stift Fund. 30 Juni 1884, Konfirm. 31 December 1817, Reskr. 4 Oktober 1820, 20 April 1825, 10 August 1836, 29 Oktober 1841; for Viborg Stift Konfirm. 31 Marts 1705, Reskr. 11 Juni 1845; for Aalborg Stift Konfirm. 19 August 1707, Reskr. 12 Maj 1841, 31 Maj 1866; for Ribe Stift Konfirm. 5 Juni 1839, Skr. 29 November 1856, 1 August 1859. Se Matzen og Timm a. V. ogsaa med Hensyn til enkelte stedlige gejstlige Enkekasser og Hjælpe-enkekasser.

²⁾ Samling af de for Universitetets Legater gjældende Bestemmelser, Kbh. 1890 p. 463 ff.

efter den almindelige Regel i Lov af 5 Januar 1851 § 2 Hensyn til, hvad der er sikret i Professorernes Enkekasse. Dennes Fond udgjorde den 1 Januar 1889 130 500 Kr., og den fulde aarlige Pension er for Tiden 350 Kr.

For Vestindiens Vedkommende var det som før nævnt ved Finantsministeriets Skrivelse af 28 Maj 1851 udtalt, at Lov af 5 Januar 1851 skulde gjælde for de der ansatte Embedsmænd. Af Motiverne til en særlig Pensionslov for Øerne¹⁾, der forelagdes Rigsraadet i 1863, ses det imidlertid, at denne Anskuelse senere maa være fraveget, idet der til Udkastets § 10 knyttes den Bemærkning, at man burde forbedre Enkernes Stilling *»ved at forandre de nugældende Bestemmelser for Colonierne ifølge Forordningen af 4de August 1788 om Embedsmænds Forpligtelse til at sikre deres Enker en aarlig Indtægt, der vistnok trænge til at forandres, eftersom Maximum af den pligtige Overlevelsrente, 400 Rd. R. M.²⁾, ikke svarer til Forholdene og de nuværende Embedsgager, hvorfor i nærværende Udkasts § 20 er optaget en Bestemmelse om en Udvidelse af Loven af 5te Januar 1851 med de efter Forholdene fornødne Modifikationer til de dansk-vestindiske Øer.«*

Da man ikke ansaa det i Kongeriget gjældende Forhold mellem Enkepensionen og Overlevelsrenten, nemlig 5 til 8, for umiddelbart anvendeligt paa Øerne, idet der, som det hedder i Motiverne, *»efter nærværende Udkasts §§ 10 og 15 er et dobbelt Beløb for Enkepensionen, eftersom Enken tager Ophold i Vestindien eller i Moderlandet, medens en saadan Dobbeltthed ikke kan finde Sted med Hensyn til Overlevelsrenten«*, og da Regjeringen ikke vilde gaa ind paa Kolonialraadets Indstilling om at forhøje Pensionen til $\frac{1}{4}$, valgtes det at fastsætte Overlevelsrentens Størrelse til $\frac{1}{6}$ ³⁾ af den pensionsberettigede Embedsindtægt (hvorved 1 vestindisk Daler regnes lige med 2 Daler Rigsmønt), dog at den ej maatte overstige 800 Rdl. R. M. aarlig.

Dette optoges derfor i Pensionslov af 4 December 1863 for de under Kolonial-Bestyrelsen henhørende Embedsmænd og disses Enker og Børn, jfr. Lovens § 20, der tillige bestemte, at det Beløb, hvortil Overlevelsrenten ifølge Lov af 5 Januar 1851 § 10 kan nedsættes, er $\frac{1}{6}$ af den vedkommende Embedsmand for Opholdet i Kolonierne tillagte Pension. Iøvrigt skulde

1) Departementstidende 1863 p. 1020 ff.

2) I nævnte Finantsministerieskrivelse nævnes udtrykkelig 600 Rdl. som Maximum, der heller ikke for Vestindiens Vedkommende maatte overskrides.

3) Paa Grund af, at Enkepensionen er forskjellig henholdsvis for Opholdet i Vestindien og i Moderlandet, vilde denne Brøk gjennemsnitsvis give lignende Forhold mellem Pension og Overlevelsrente som for kongerigske Embedsmænds Enker.

Loven af 1851 være gjældende for Vestindien, kun med den yderligere Modifikation, at de lutherske Præster vare forpligtede til Enkeforsørgelse ganske paa samme Maade som andre pensionsberettigede Embedsmænd sammesteds.

De her fremstillede Regler for pligtig Enkeforsørgelse, der med de ved Lov af 18 Juni 1870 gjorte Modifikationer, hvorom senere, endnu ere gjældende, angik kun Statens Embedsmænd.

Bestillingsmændene havde derimod før 1871 som Regel ingen Enkeforsørgelsespligt. Heri skete dog ved Lov af 8 Marts 1856 om nogle forandrede Bestemmelser for Borger- og Almueskolevæsenet i Kjøbstæderne og paa Landet en Modifikation, idet de Skolelærere, der hidtil havde svaret Bidrag til Skolelærerhjelpekassen, i Henhold til § 21 fritoges herfor, hvorimod de i Livrente-Anstalten skulde sikre deres Hustruer en Overlevelsesrente, »der, afpasset efter de for Anstalten gjældende planmæssige Bestemmelser, beløber sig til $\frac{1}{8}$ af deres Embeders Reguleringssum«, ligesom de ved Forflyttelse til bedre Embeder bleve pligtige til at forhøje Overlevelsesrenten. Fritagelse for Indskud indrømmedes dog, hvis der for Enken var tegnet Pension i den almindelige eller en anden kgl. konfirmeret Enkekasse for det lovbefalede Beløb.

Skolelærernes pligtige Enkeforsørgelse ordnedes imidlertid paa en noget anden Maade end Embedsmændenes, idet der fordredes almindelig Sundhedsattest, og den, der ej kunde antages i Livrente-Anstalten paa Grund af sin Helbredstilstand, skulde antages af Skolefonden, der da indtræder »ganske i Livrente- og Forsørgelses-Anstaltens Sted.« Præmierne indsendes direkte til Anstalten gennem Skolefondene, der ved Restancer foreskyde Beløbene, hvorefter Indeholdelse i Vedkommendes Løn skal finde Sted. Endnu kan mærkes, at det ifølge Skrivelse af 30 Marts 1861 fra Kultusministeriet til Landets Biskopper paahviler Præsterne at paase, at Skolelærernes Enkeforsørgelsespligt er opfyldt, forinden Vielse kan foretages. Der er imidlertid i den allersidste Tid sket en Forandring i hele denne Ordning, saaledes at Forholdet nu er det samme som for Embedsmænds Vedkommende, se herom nedenfor.

III

I de første tyve Aar efter Anstaltens Oprettelse skete der iøvrigt ingen Forandringer af væsentlig Betydning i deres Virksomhed og Organisation.

Krigsaarene medførte en Del Forstyrrelse i Præmiebetalingen, og da adskillige Forsikringer af denne Grund traadte ud af Kraft, udviste Direktionen i Aaret 1850 den Liberalitet at give Afkald paa Helbredsattest, naar de udtraadte Interessenter paany ønskede at antages, forsaavidt Summen ikke oversteg, hvad den expirerede Forsikring androg, jfr. Bekjendtgjørelse af 22 Januar 1850, ligesom der ogsaa undtagelsesvis blev indrømmet Tegning af 5 ophørende Overlevelsereinter samt af en Livsforsikring paa 1100 Kr. mod Efterbetaling af første Præmie, skjønt Forsørgeren var død forinden. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Krigstillægspræmien og Krigenes Indflydelse paa Driften henvises til ottende Afsnit.

I længere Tid førtes der med Livrente-Anstalten Forhandlinger om Overtagelse af Pensionerne i det 1794 oprettede forenede Enke-Understøttelses- og Brudegave-Selskab for alle Stænder; men da der ikke i dettes Love indeholdtes Bestemmelse om Selskabets Ophævelse, og Bestyrelsens Competence i saa Henseende var tvivlsom, indbragtes der ved privat Initiativ et hertil sigtende Lovforslag i Rigsdagen 1855, hvor det dog ikke blev endelig behandlet, da Spørgsmaalet næppe kunde siges at henhøre under Lovgivningsmagten. Efter at imidlertid ikke blot samtlige Medlemmer havde erklæret sig villige, men Proklama tillige var udstedt, overtog i Aaret 1857 Livrente-Anstalten at udrede en samlet Pension af 10 680 Rdl. aarlig til 34 Enker for en Indskudssum af 59 413 Rdl. 7 β¹).

Lige fra Oprettelsen havde Anstalterne været fritagne for Stempelafgift for de af dem udfærdigede Policer²). Da imidlertid Stempelvæsenet omformedes ved Lov af 19 Februar 1861 om Brugen af stemplet Papir, bestemtes det, trods Direktionens Indstilling, i § 55, at Anstalternes Policer i Lighed med alle andre Livsforsikringspolicer skulde være stempelpligtige, dog kun »forsaavidt den Forsikkrede er bosiddende i Kongeriget.« Da denne Tilføjelse gav Anledning til Tvivl med Hensyn til Hertugdømmerne, særlig efter den sidste Fred, udtaltes det af Indenrigsministeriet ved Skrivelse af 3 Februar 1865, at det »navnlig naar hensees til den Maade, hvorpaa den paagjældende

¹) De fleste af Enkerne vare over 70 Aar, men uagtet Planen ikke tillod Antagelse af Personer over denne Aldersgrænse, optog man dem dog ved denne Lejlighed til Priser, der svarede til de virkelige Aldre. Senere forlangte man Indskudsprisen for 70-Aars Alderen, naar Personer over denne Alder vilde tegne Livrente.

²) I Livsforsikrings-Anstaltens Plan siges dette udtrykkelig i § 20; i Livrente-Anstaltens Plan findes ingen tilsvarende Bestemmelse; men ligesom det syntes at følge af Planens § 16, saaledes vare Anstaltens Policer stedse udstedte uden Stempel, uden at Indsigelse var gjort herimod.

Bestemmelse er begrundet i Motiverne¹⁾ til det Rigsdagen i sin Tid forelagte Udkast til Stempeloven [maa] antages, at der ved de brugte Udtryk, trods den mindre tydelige Affattelsesmaade, ikkun er tænkt paa Modsætningen mellem Kongeriget og Hertugdømmerne Slesvig, Holsteen og Lauenborg, og at Fritagelsen kun er grundet i Landsdelenes daværende indbyrdes Forhold. Da dette Forhold nu er ophævet ved Fredstraktaten af 12te November 1864, maa, overensstemmende med hvad ogsaa selve Sagens Natur tilsiger, Fritagelsen for Stempelafgift af Policier, som udfærdiges for Personer, der ere bosiddende i de afstaaede Landsdele, for Fremtiden bortfalde. Derimod maa Fritagelsen indtil videre forblive gjældende for Policier, som udfærdiges for Personer, der ere bosiddende i de Territorier af Hertugdømmet Slesvig, som ere forblevne ved Danmark.* Dette sidste forandredes imidlertid kort efter ved Lov af 16 Februar 1866 om Indførelse af Kongerigets Ret i de i Henhold til Fredstraktaten af 30 Oktober 1864 i Kongeriget indlemmede forhen slesvigske Distrikter, idet § 15 bestemte, at Kongerigets Skattelovgivning skulde træde i Kraft i disse Distrikter fra 1 April 1867.

Som kortelig omtalt i andet Afsnit blev den ved Fd. af 15 Maj 1810 oprettede Tilsynskomite med private Forsørgelses- og Understøttelses-Selskaber¹⁾ ophævet i Aaret 1861. Af Komiteens Medlemmer var paa den Tid Professor JÜRGENSEN død og det andet matematikkyndige Medlem, Professor PEDERSEN, saa svagelig, at hans Afskedigelse kun var et Tidsspørgsmaal. Finantsministeren forespurgte derfor i Skrivelse af 2 August 1861 Direktionen for Anstalterne, hvori det tredje Medlem af Komiteen, Konferentsraad HOLM ogsaa havde Sæde, om hvorvidt Komiteens vedvarende Bestaaen var nødvendig, hvad Ministeren nærede nogen Tvivl om, eller om man ikke snarere burde henlægge dens Funktioner under en eller anden Autoritet, hvis øvrige Forretningsomraade var af en saadan Beskaffenhed, at en slig Kombination kunde synes hensigtsmæssig.

I Svar herpaa udtalte Direktionen derefter under 14 s. M., at hvorvel Komiteen, selv efter at de Tilstande, der havde fremkaldt Foranstaltningen, vare forsvundne, havde stiftet Nytte, navnlig ved at kontrollere de opstillede Beregninger, der som oftest vare ret mangelfulde, saa maatte det paa den anden Side fremhæves, at de nye Forsørgelses-Selskaber, der i den senere Tid vare stiftede, for den største Del havde angaaet Forsikringer af mindre væsentlig Betydning,

¹⁾ Jfr. Ordene: Da Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 samt Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn er et for samtlige Landsdele fælles Institut, har man anset det for nødvendigt at tilføie, at de af Samme udstedte Policier kun ere stempelpligtige, forsaavidt den Forsikrede er bosat i Kongeriget.

saasom navnlig Begravelses-Selskaber eller Ligkasser for Borgerne eller enkelte afsluttede Korporationer. Da det imidlertid kunde være betænkeligt »ganske at hæve en Control eller Veiledning, som engang fra det Offentliges Side er bleven indført«, foresloges det, samtidig med at Komiteen opløstes, at henlægge dens Virksomhed til Anstaltens matematikyndige Direktører, der allerede foreløbig havde paataget sig dette under Pedersens Sygdom.

I Regjeringen gik man imidlertid et Skridt videre, idet Kongen paa Justitsministeriets Indstilling ved Resolution af 22 November 1861 ganske »ophævede den ved Forordning af 15 Mai 1810 foreskrevne Forpligtelse til at lade Love for og Planer til Forsørgelses- og Understøttelsesselskaber af hvad Navn nævnes kan, samt Forandringer i deslige Love eller Planer underkaste Bedømmelse af den ved bemeldte Forordning anordnede Comitee«, hvorefter det paa Finantsministeriets Indstilling bestemtes ved kgl. Resolution af 23 Januar 1862, »at det paalægges Directionen for Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 samt for Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn paa Begjæring af offentlige Autoriteter eller Private i hele Monarchiet at afgive Betænkning over Planer for Forsørgelses- og Understøttelsesselskaber samt Forandringer i deslige Planer.«

Efter Hertugdømmernes Afstaaelse ifølge Freden 1864 nedsattes der en international Finantskommission, bestaaende af Etatsraad, Dr. med. FENGER og Etatsraad, Departementsdirektør SCHOVELIN paa dansk Side, Ministerialraad v. LAKENBACHER paa østrigsk og Geheime-Over-Finantsraad MEINECKE paa tysk Side, der skulde tilvejebringe en endelig Ordning af det i Fredstraktatens Artikler 14, 15 og 16 omhandlede finantsielle Mellemværende. I Kommissionens Slutningsprotokol af 17 April 1866¹⁾ bestemtes der i Artikel 16 med Hensyn til Livrente- og Livsforsikrings-Anstaltens Forhold til deres Interessenter i Hertugdømmerne følgende:

Udbetalinger fra Livsforsikrings-Anstalten skulle kun finde Sted i Kjøbenhavn, medens Indbetalinger dertil kunne ske til de af Direktionen ansatte Agenter, saalænge saadanne findes.

Livrente- og Forsørgelses-Anstaltens Udbetalinger til Interessenterne i Hertugdømmerne besørages af Hovedkassen og Amtstuerne i Hertugdømmerne

¹⁾ Departementstidende 1866 p. 476 ff.

efter Anvisninger, som den danske Regjering tilstiller Hertugdømmernes Regjering senest 8 Dage, før end Udbetalingerne skulle finde Sted. Hertugdømmernes Regjering tilstiller inden 14 Dage efter hvert Kvartals Udløb den danske Regjering en Fortegnelse over de for Livrente- og Forsørgelses-Anstaltens Regning i Kvartalets Løb afholdte Udgifter, som derpaa bringes til Afdrag i det Beløb, som Hertugdømmerne har at tilsvare som Bidrag til de i samme Kvartal udbetalte Enkekassepensioner (se herom nedenfor).

Indbetalingerne til Livrente- og Forsørgelses-Anstalten maa i Almindelighed gjøres direkte til Anstaltens Kasse; for de af Anstalten udstedte Policers Vedkommende, med Hensyn til hvilke Hertugdømmernes Regjering afgiver den Erklæring, at den vil indestaa for Præmiernes Betaling i rette Tid, har Anstalten at betragte Præmierne som betalte til Forfaldstiden. De i hvert Kvartal forfaldne Præmier blive af Hertugdømmernes Regjering at indbetale til den danske Regjering samtidig med Hertugdømmernes nysnævnte Bidrag til Enkekassepensionerne.

Dersom Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842 eller Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn nogensinde skulde blive ude af Stand til at opfylde deres planmæssige Forpligtelser imod de Interessenter i Hertugdømmerne, der forinden den 30 Oktober 1864 ere indtraadte i Anstalterne, vil det paahvile Kongeriget Danmarks Statskasse, som Anstaltens Garant, at tilskyde det manglende.

Der fandt følgelig ingen Deling af Anstalterne Sted, saaledes som det ved Norges Afstaaelse havde været Tilfældet med den almindelige Enkekasse. Med Hensyn til denne sidste bestemtes det derimod ifølge Slutningsprotokollens Artikel 14, at det Statstilskud, som udfordres til Dækning af Kassens aarlige Underbalance, fordeles saaledes, at Kongeriget udreder 63 % og Hertugdømmerne 37 % deraf. Den nærmere Ordning angaaende Udbetalingen af Enkekassepensioner til Personer, bosatte i Hertugdømmerne, samt Likvidation af det Beløb, disses Regjering har at tilskyde, fastsattes i Artikel 15, paa lignende Maade som for Livrente- og Forsikrings-Anstaltens Vedkommende.

Efterhaanden som Anstaltens Interessenttal voxede, følte der hos Publikum Trang til at faa indført visse Lempelser i Planernes Bestemmelser, hvortil ogsaa bidrog, at der snart opkom herboende Agenter for udenlandske

Selskaber, hvis Statuter i adskillige Henseender vare mere liberale end de kongelige Anstalters. Særlig i Tiden efter 1860 fremkom der derfor i Dagspressen gjentagne Angreb paa Direktionen og Opfordringer til at gjøre mere for at fremme Kjendskabet til Anstalterne og derved skaffe disse en betydelig større Udbredelse end hidtil var sket. Tillige ankedes der over, at Maximum for Forsikringer var for lavt ansat, at Bestemmelserne om Tillægspræmier i Tilfælde af Rejser og Krig vare altfor rigoristiske, og navnlig gjordes det gjentagende gjældende, at hele Ordningen af Præmiebetalingen burde undergaa væsentlige og mere tidssvarende Modifikationer til Lettelse for Interessenterne.

Nogle af de herhenhørende Spørgsmaal bleve lejlighedsvis Gjenstand for officiel Omhandling mellem Finantsministeriet og Anstaltens Direktion, saaledes f. Ex. Spørgsmaalet om Forhøjelse af Livsforsikringssummers Maximalbeløb, hvorom Direktionen den 26 November 1864 afgav Betænkning i Anledning af et til Ministeriet indkommet Andragende om en Forsikringstegning paa 20 000 Rdl.

I denne Betænkning gjordes der gjældende, at en Forhøjelse af det planmæssige Maximum 10 000 Rdl. vilde virke skadeligt for Livsforsikringsanstaltens Stabilitet. Tarifen for denne var (siden Ændringen i 1847) saa beskaaret, at den saagodtsom intet levnedes Anstalten til Dækning af tilfældige Tab. Men paa saadanne maatte Anstalten være forberedt. Thi de Forsikrede dø enten tidligere eller senere end at Forsikringen netop har betalt sig, saa at Anstalten enten taber eller vinder ved Kontrakten. Kun Gjennemsnittet kan svare til Tarifens Forudsætninger, og selv om ogsaa Antallene af Tab og Gevinst skulde blive omtrent ens, er der Mulighed for, at de større Forsikringer fortrinsvis komme paa Tabenes Side. Spillerummet for disse Tabsmuligheder bliver imidlertid desto større, jo mere Maximumsgrænsen for den enkelte Forsikring udvides. En enkelt Forsikring paa 20 000 Rdl. bidrager nemlig ikke to Gange saa meget til Muligheden for tilfældigt Tab som en paa 10 000 Rdl., men derimod 2 Gange 2 Gange saa meget. Gjennemsnitsbeløbet af Forsikring paa et Liv var c. 2 200 Rdl. En Forsikring paa 20 000 Rdl., eller omtrent 9 Gange Gjennemsnitssummen, vilde derfor bidrage 9 Gange 9 eller c. 80 Gange saa meget til Muligheden for tilfældigt Tab som en af Gjennemsnitsstørrelsen, medens en Forsikring af den nuværende Maximumstørrelse, 10 000 Rdl., kun vilde besvære Garantien c. 20 Gange en Gjennemsnitsforsikring. Under disse Omstændigheder ansaa Direktionen det for »meget heldigt, at Livsforsikringsanstaltens Plan, ved Siden af de andre Bestemmelser,

som den indeholder, og i Forbindelse med de gjældende Tarifer, ikke tillader højere Forsikkring paa eet Liv end 10 000 Rdl.»

Ved samme Lejlighed udtalte Direktionen tillige, at en Forandring som den foreslaaede ikke som af Ministeriet antydet kunde indføres administrativt, men kun kunde ske ved Hjælp af Lovgivningsmagten. Set fra Statskassens Standpunkt maatte det nemlig efter det Anførte erkjendes, at en saadan Maximumsforhøjelse »*vilde forøge den allerede tilstedeværende Mulighed af, at Anstalten kan ende med en Underbalance*«, selv om der fastsattes en særlig Tillægspræmie som Betingelse for den højere Forsikring; men en saadan Forøgelse af Statskassens Risiko vilde under de bestaaende Forfatningsforhold kun kunne ske ved Hjælp af den lovgivende Magt, og Direktionen ansaa det som en »*Pligt mod Anstaltens Interessenter at paasee, at der ikke træffes Foranstaltninger, som kunde bevirke, at den lovgivende Magt i sin Tid nægtede at dække Anstaltens mulige Underbalance paa Grund af, at der uden dens Samtykke var gjort saadanne Forandringer i den af den absolute Konge approberede Plan, at Underbalancen maaskee alene hidrørte fra disse Forandringer, medens Tabet maatte komme til at ramme alle Interessenter uden Hensyn til, om de havde benyttet de forandrede Bestemmelser eller ikke.*«

Da imidlertid Statens Garanti kun var Interessenternes sekundære Sikkerhed, medens deres principale Sikkerhed var Anstaltens Fond, maatte det, naar Sagen betragtedes fra Interessenternes Standpunkt, erkjendes, at Planen, der danner Grundlaget for Anstaltens Kontrakter med dens Deltagere, i et og alt maatte forblive uforandret, idet man ikke kan erhverve Interessenternes Samtykke til en Forandring af Kontrakterne. Forsaavidt det maatte anses ønskeligt, at der for Fremtiden kom til at gjælde andre Bestemmelser end de, der fandtes i den gjældende Plan, »*kunde dette kun skee paa den Maade, at den nuværende Livsforsikkrings-Anstalt afsluttedes, og at der begyndtes en ny Livsforsikkrings-Anstalt med en ny Plan, hvortil der for Statsgarantiets Skyld vilde udfordres Lovgivningsmagtens Samtykke.*« Der tilføjedes, at forsaavidt noget saadant skulde ske, vilde det vigtigste Spørgsmaal være, om den Mortalitetslov, der er lagt til Grund for de gjældende Tarifer, ogsaa i Fremtiden kunde anvendes. Dette Punkt var derfor ogsaa optaget til Undersøgelse, og »*det er rimeligt, at denne Undersøgelse vil føre til Ønskeligheden af nye Tarifer*«, og samtidig med, at disse indførtes, kunde da ogsaa andre Forandringer i Planen tages under Overvejelse, bl. a. ogsaa om Forhøjelse af Maximum for Forsikringssummer.

De væsentligste Anker mod Anstalten gjaldt dog Præmiebetalingen. Saaledes ønskedes der, at Anstalten i Lighed med fremmede Selskaber skulde opkræve Præmierne hos Interessenterne eller tilstille disse en Mindelse om Præmiebetalingen; men herimod anførte Direktionen, at det første vilde stride mod det i Planerne gennemførte Princip, at det var Vedkommendes egen Sag at sørge for Policens Fornyelse ved betimelig Præmiebetaling, og tillige paa-byrde Anstalten et Ansvar for, at dette skete, som ikke kunde og burde paa-hvile den, og hvad det andet Punkt angik, kunde tillige den Omstændighed, at mange Interessenter ønskede at holde Forholdet til Anstalten hemmeligt, selv for deres nærmeste Familie, tale mod Forslaget, idet de med Anstaltens Segl forsynede Paamindelsesskrivelser vilde modvirke deres Ønske om Hemmeligholdelse.

Størst Uvilje vakte imidlertid Bestemmelsen om, at Præmien kun kunde indbetales én Gang om Aaret, medens fremmede Selskaber tilstod Kvartals- og Maanedspræmier. De mange fra Private indkomne Andragender om en lignende Fordeling af Præmiebetalingen afvistes af Direktionen ved en Henvisning til Planerne; men Sagen optoges for Embedsmændenes Vedkommende af Finantsministeriet under en noget anden Form. Da det nemlig ofte var Embedsmænd ubekvemt at indbetale den aarlige Præmie i den Maaned, hvori Optagelsen var sket, medens Udredelsen af Beløbet lettere kunde ske nogle Maaneder senere, indkom der mange Begjæringer om, at Forfaldsdagen maatte blive rykket disse Maaneder frem, naturligvis mod Betaling af en for det mellemliggende Tidsrum udregnet Præmie. Finantsministeriet begjærte i Skrivelser af 8 August og 30 September 1861 Direktionens Mening om Sagen med den Tilføjelse, »at der vel kunde være nogen Grund til at imødekomme de Ønsker, der for adskillige Interessenter kunne være af væsentlig Betydning, om at der aabnes Adgang til at faae Datum for Præmiebetalingen forandret, naar man kun sikkrede sig imod Misbrug ved at fastsætte saadanne Vilkaar for Indrømmelsen, at den ikke af nogen Interessent kunde benyttes som Hjælp imod en øieblikkelig Forlegenhed, da der ellers jo vistnok vilde forvoldes altfor megen Uleilighed.« Skjønt der her var Tale om en betydelig mindre vidtrækkende Forholdsregel, end hvis der skulde indføres Maanedspræmier, satte Direktionen sig dog derimod med den Motivering, »at Præmiens Forfaldsdag efter Planen er et Hovedpunkt i Policen, saa at en Paategning om Forandring af Forfaldsdagen væsentlig vil gjøre Policen til en ny Contract. Planen hjemler ikke en saadan Forandring, og da Staten er Garant for Opfyldelsen af Anstaltens meget store Forpligtelser, maatte der vistnok i alt Fald ved Lov er-

hverves Bemyndigelse til at foretage den.« I det mindste ansaas det for nødvendigt, at der ved en saadan Flytning af Forfaldsdagen af Interessenten betales en Aversionsum, der foruden den Kvotadel af en Aarspræmie, der faldt paa Tiden mellem den gamle og den nye Forfaldsdag, til yderligere Sikkerhed, ogsaa mod den større Dødelighed i nogle Maaneder af Aaret, omfattede 12½ % af nævnte Kvotapræmie og desuden et fast Bidrag af 10 Rdl. for hver Police. Men trods dette dyre Tillæg ansaa Direktionen det dog af Hensyn til den forøgede Administrationsudgift utilraadeligt at imødekomme Forslaget, der derefter henlagdes.

IV

Skjønt Direktionen saaledes var meget nøjeregnende i sin Fastholden af, at der ikke tilstededes Undtagelser fra Planernes Bestemmelser, og i Konsekvens af denne sin Opfattelse maatte vægre sig ved at imødekomme Ønskerne om Lempelser overfor Interessenterne, var den paa den anden Side ikke uden Blik for, at der burde gøres mere for at udbrede Kundskaben til Anstalterne i Befolkningen og skaffe en større Tilgang, særlig fra de bredere Lag i Samfundet. Dette sidste laa saameget nærmere, som Spørgsmaalet om Forbedring i de lavere Samfundsklassers Tarv saavel i Udlandet som her i Landet var traadt stærkt i Forgrunden ved Begyndelsen af Tresserne. Saaledes havde GLADSTONE i England indført en Statsforsikrings-Anstalt, væsentlig beregnet paa Arbejderstanden, hvortil særdeles smaa ugentlige Præmier indbetaltes gennem de i Forbindelse med Postkontorerne staaende »Post office saving banks« eller Statspostsparekasser, og herhjemme blev der allerede ved Næringsfrihedens Indførelse i Aaret 1857 forsøgt en Organisation af Sygekassevæsenet, idet Indenrigsministeriet i Henhold til § 69 i Næringsloven af 29 December 1857 lod udarbejde et Normaludkast til Vedtægter for Syge- og Begravelseskasser, nærmest til Vejledning for saadanne frivillige Foreninger, som maatte danne sig for at træde i Stedet for de ved Næringslovens Ikrafttræden ophævede tvungne Svendelader. Da denne Foranstaltning kun fandt ringe Tilslutning og saaledes ikke fik den tilsigtede Virkning, nedsattes der under 10 Februar 1866 en Kommission »for at tage under Overveielse, paa hvilke Maader der fra Regjeringens Side maatte være Anledning til og Mulighed for at fremme Foreninger saavel i Byerne som paa Landet til indbyrdes Understøttelse i Tilfælde af Sygdom, Alderdom og Dødsfald«, se herom nærmere i det Følgende.

Forinden havde imidlertid Direktionen ved Henvendelse til Finantsministeriet søgt at finde et bedre Mellemed mellem Anstalterne og Publikum, end Agentinstitutionen ydede. I en Betænkning af 9 Oktober 1861 gjorde Kontorchefen i Anstalterne, WIVET, Direktionen opmærksom paa, at Agenterne i Livsforsikrings-Anstalten, der skulde skaffe den oprindelig som Privatinstitution oprettede Anstalt saa megen Tilgang som muligt, for at de egentlige Interessenters (∴ de paa Livstid Forsikredes) Overskud kunde blive saa stort som muligt, idet de 25 % til Nettopræmierne ikke helt vilde medgaa til Risikoens Dækning, ikke længere vare tidssvarende, efter at Anstalten var gaaet over til en Statsinstitution, der ikke tilsigtede nogen pekuniær Fordel, og hvis Præmier for livsvarige Forsikringer vare saa lavt beregnede med et Tillæg af 5 % til Nettoprisen, at det maaske endog kunde være et Spørgsmaal, om Risikoens dækkedes derved.

Medens de i Udlandet antagne Generalagenter strax afskaffedes i 1848 og ombyttedes med Kommissionærer, der blot, mod en Provision af 2 %, skulde inkassere Præmierne for de Forsikringer, der vare tegnede i den første femaarige Periode, hvorved altsaa denne Institution vilde forsvinde, efterhaanden som de paagjældende Interessenter uddøde, *»forglemte eller undlod man af en Uagtsomhed strax at opsigte de indenlandske Agenter«*, skjönt det efter Anstaltens forandrede Bestemmelse *»at skaffe Landets Indvaanere Leilighed til at forsikre deres Liv paa den allerbilligste Maade . . . uden at der selvfølgelig blev Spørgsmaal om Overskud eller Gevinst«*, maatte anses principstridigt at paabyrde Anstalten Agentprovisionen. Denne var ovenikjøbet sat saa højt som til 5 % af den virkelige Præmie (∴ Nettopræmien + 5 %), og Agenterne lønnedes saaledes *»med mere end Alt, hvad der nu beregnes til Anstaltens samtlige Administrationsudgifter«*, idet de korte Forsikringer, hvis Tillæg af 25 % ikke nedsattes i 1848, vare ganske forsvindende i Forhold til de livsvarige.

Som Følge heraf foreslog WIVET snarest muligt at ophæve Agentinstitutionen som *»en unyttig, besværlig, kostbar, fornøft- og hensigtsstridig Indretning, der blot skylder en tilfældig Forglemmelse sin nærværende Existens.«*

Direktionen bifaldt Forslaget og indstillede ved Skrivelse af 16 Oktober 1861 Sagen til Finantsministeriet med den Tilføjelse, at det for Publikums Vedkommende ogsaa maatte stille sig ganske uforstaaeligt, hvorfor Livsforsikrings-Anstalten havde Agenter, medens Livrente-Anstalten, der inkasserede langt betydeligere aarlige Præmiebeløb fra Interessenter udenfor Kjøbenhavn, ikke havde noget lignende, *»ikke at tale om det mistænkelige Udseende, det faaer for Publicum, naar Livsforsikrings-Anstalten, hvis Interessenter paa Generalfor-*

samlingen i December 1847 betingede sig en saa stærkt nedsat Præmietarif, at der ingen Sandsynlighed blev for et aarligt Overskud, dog betaler Agenterne en saa betydelig Provision.»

Direktionen fremhævede tillige det anomale i, at Præmier, der indsendtes gennem Agenterne, vare portofrie, hvorved Statskassen ogsaa led et Tab. Da nu den eneste virkelige Nytte, Publikum, bortset herfra, havde af Agenterne, var Adgangen til hos disse at faa udleveret de nødvendige Blanketter til Tegning af Forsikringer, foresloges det, naar Agenturerne ophævedes ved Udgangen af 1862, at forsyne samtlige Læger, By- og Herredsfogder udenfor Kjøbenhavn med Planer og Blanketter for begge Anstalter til gratis Uddeling blandt Publikum.

Finantsministeriet udtalte derefter under 20 December s. A., at det var enigt med Direktionen i, at det efter Forandringen i 1848 ikke stemmede med Livsforsikrings-Anstaltens Stilling »*at stræbe til en Udvidelse af Interessenternes Antal paa en saadan Maade og ved saadanne pecuniaire Opoffrelser, som Agenturerne, efter hvad Directionen har fremhævet, nu medfører.»* Men samtidig fremhæves det ønskelige i, »*at Bestræbelsen for at sikre sig selv i sin Alderdom eller sine Efterladte Subsistensmidler, naar det kan skee ved at gjøre moderate Opoffrelser i de gode Dage, maa blive mere og mere almindelig og lidt efter lidt gennemtrænge Befolkningen saaledes, at slig Forsikkren tilsidst opfattes som en Pligt, der paahviler enhver veltænkende Mand eller Qvinde, som formaaer det.»*

Da denne Betragtning ikke blot gjælder Livsforsikrings-Anstalten, men ogsaa og maaske i endnu højere Grad Livrente-Anstalten, vilde Finantsministeriet, hvis Agenturerne kunde medvirke til Realisation heraf, hellere ønske Agenturvæsenet udvidet til begge Anstalter; men efter det Oplyste formentes Maalet bedre at kunne naas ved, foruden Udarbejdelse af en populær Fremstilling af Forsikringsvæsenet til gratis Uddeling ad kommunal Vej, at lette Adgangen navnlig for de mindre Bemidlede ved, at man satte sig i Forbindelse med Sparekasserne rundt om i Landet, saaledes at Ind- og Udbetalinger kunde foregaa gennem disse.

Skjønt Direktionen, belært af tidligere Erfaring, ikke ventede sig noget af en Henvendelse til Sparekasserne, idet disse næppe vilde paatage sig en saadan Ordning gratis eller overtage Garantien for Præmiernes Indbetaling i rette Tid, gjordes der dog efter Ministeriets Opfordring et Forsøg, der imidlertid faldt fuldstændig til Jorden, idet Sparekasserne vare ganske uvillige til at gaa ind paa det foreslaede Arrangement. Direktionen foreslog derefter at benytte Postkasserne i Stedet for Agenturer, men Ministeriet foretrak, at

man hellere henvendte sig til Amtstuerne, saaledes at disse, der allerede besørgede Udbetalingerne for Livrente-Anstalten, fremtidig ogsaa skulde modtage samtlige Ind- og Udbetalinger for begge Anstalterne.

Da imidlertid en Henvendelse fra Ministeriet til Amtstuerne gav til Resultat, at den tilsigtede Medvirkning vel kunde gennemføres i selve Kongeriget og i Slesvig, men ikke i Holsten og Lauenborg, og kun mod, at der af Anstalterne ydedes et Vederlag herfor, fraraadede Direktionen ved Skrivelse af 27 Januar 1864 en saadan Løsning, dels fordi det maatte anses sandsynligt, at der vilde blive forlangt en Betaling, der ikke kom til at staa i et passende Forhold til, hvad derved kunde opnaas for Interessenterne, da kun de, der boede i Nærheden af vedkommende Amtstue, vilde kunne benytte sig deraf, dels fordi Ordningen jo dog ikke kunde gennemføres for hele Landets Vedkommende. Det formentes derfor hensigtsmæssigt foreløbigt at lade Agenturerne vedblive og successivt inddrage dem ved Dødsfald blandt Agenterne, saalænge der ikke var fundet en passende Afløsning for Agentinstitutionen.

Finantsministeriet udtalte imidlertid under 9 Februar s. A. Ønsket om, at Agenturerne noget hurtigere maatte blive hævede, og optog dernæst Direktionens Forslag om en Forbindelse med Postkontorerne.

Forhandlingerne afbrødes nu paa Grund af Krigen, men gjenoptoges med, at Ministeriet den 27 September 1864 paany opfordrede til Afskaffelse af Agenturerne, hvortil Direktionen under Henviisning til de før anførte Grunde bemærkede, at der under de stedfundne Krigsforhold havde været saameget mindre Anledning til at ophæve Agentvirksomheden, som der herved dog var bevaret et Bindeled mellem Livsforsikrings-Anstalten og dens Interessenter i de af Fjenden besatte Landsdele. Derimod vilde Agenturerne blive successivt inddragne ved indtrædende Vakance.

Planen om Benyttelse af Postkontorerne gjenoptoges af Direktionen i Slutningen af det følgende Aar, idet der under 6 December 1865 tilskreves Finantsministeriet, at man i Lighed med den engelske Ordning ved Parlamentsakten af 1864 burde indføre den Ordning, at saavel Udbetalinger som navnlig Indbetalinger for begge Anstalter skulde ske ved Postkontorerne, der fandtes i stort Antal jevnt fordelte over hele Landet og alt benyttedes som Mellemed i Pengesager ved Postanvisninger og Postforskud og ligesom Anstalterne sorterede under Finantsministeriets Overbestyrelse. Dog formentes Udbetalingerne fra Livrente-Anstalten fremtidig ogsaa at burde ske gennem Amtstuerne. Skete Indbetaling af Præmierne gennem Postkasserne, kunde der tillige gives Interessenterne den Lettelse, at der modtoges mindre Afdrag paa

Aarspræmierne, naar det blot overholdtes, at de opsamlede Afdrag til Forfaldsdagen udgjorde hele Aarspræmien, og at de indbetalte Afdrag ikke paaførte Anstalterne nogen Forpligtelse, saafremt ikke hele Præmien var erlagt i rette Tid.

Til Slutning tilføjedes, at skjønt Forslaget maatte medføre noget Rentetab for Anstalterne, da disses i Postkasserne indestaaende Beholdninger ikke til et hvilket som helst Tidspunkt vilde kunne have til øjeblikkelig Disposition, vilde dette dog langt opvejes ved, at Agentprovisionerne, der i Aaret 1864 havde udgjort 4 057 Rdl., vilde blive sparede.

Efter nærmere Forhandling med Generalpostdirektøren meddelte Finantsministeriet den 7 Maj 1866, at Forslaget kun kunde gennemføres med betydelige Vanskeligheder »og i ethvert Tilfælde kun i den Form, at Postmestrene blive Anstalternes lønnede Agenter.« Det udtaltes tillige, at Gjennemførelsen af Direktionens Forslag vilde være Ministeren særdeles kjær, og at han var betænkt paa at iværksætte samme, dog kun mod et Vederlag til Postkontorerne, da Direktionen ikke vilde kunne forlange at faa en ikke ubetydelig Del af de den paahvilende Forretninger udførte uden Betaling.

Da den i Begyndelsen af samme Aar nedsatte Kommission om Fremme af Foreninger til indbyrdes Understøttelse i Tilfælde af Sygdom, Alderdom og Dødsfald kort efter afgav sin Betænkning, hvorom nærmere nedenfor, antog Direktionen det for rettest at opsætte Drøftelsen af Postspørgsmaalet, til denne Betænkning var afgivet, idet der heri formentlig vilde fremkomme Forslag, der mulig gjorde yderligere Skridt i Sagen overflødige.

Derimod indgik man, foranlediget ved et i Folkethinget af Professor STEEN kort forinden fremsat Forslag ¹⁾ om Forandring i den aarlige Præmiebetaling, under 6 December s. A. til Finantsministeriet med en Indstilling, der gik ud paa, at Anstalterne kunde modtage halvaarlige, kvartalsvise eller maanedlige Afdrag paa Præmien, naar blot dennes fulde Aarsbeløb var indbetalt til Forfaldsdagen. Da Meningen hermed saaledes var en ganske anden end de hidtil fremkomne Forslag om kortere Præmier end Aarspræmier, der af Direktionen var forstaaet saaledes, »at Anstalterne tvertimod de respective Planers Bestemmelser om Præmiernes Forudbetaling for et heelt Aar, skulde indrømme Henstand med Erlæggelsen, og da fornemmelig saaledes, at Halvdelen eller Mere skulde kunne betaales efter den i Policen anførte Forfaldsdag«, saa henstillede Direktionen, at STEENS Forslag blev gennemført til

¹⁾ Rigsdagstidende 1866—67, Folkethinget p. 307 ff.

Lettelse for Interessenterne, idet der dog bemærkedes, at der herved vilde blive foranlediget et betydeligt Arbejde, hvorfor Administrations-Udgifterne vilde blive forøgede, medens der dog paa den anden Side vilde tilflyde Anstalterne en større Renteindtægt.

Da Finantsministeriet paany mindede om Postvæsenssagen, der af Regeringen omfattedes med megen Interesse, udtalte Direktionen i Skrivelse af 13 s. M., at da Postvæsenet kun vilde gaa ind paa den foreslaaede Ordning paa Betingelse af, at Postembedsmændene blev lønnede Agenter for Anstalten, vilde Følgen heraf kun blive, at ikke alene Livsforsikrings-Anstalten bibeholdt en Institution, der efter det forhen udviklede var uden synderlig Betydning for Tilgangen og altfor bekostelig, men at man nu ogsaa indførte samme uheldige Forholdsregel i Livrente-Anstalten, hvis Tarifer ikke vare beregnede paa at bære Provisionsudgifter, og hvis Plan intet indeholdt om Ansættelse af Agenter, hvorhos den hele Ordning vilde komme i fuldstændig Modstrid med Ministeriets tidligere Opfattelse af det rette i at ophæve Agenturvæsenet, noget som endog var søgt fremmet hurtigere end af Direktionen paatænkt.

Da nu den væsentligste Betydning, som Agenturer i Provinserne kunde have, nemlig at yde Vejledning til den rette Forstaaelse af Planerne og Tariferne, kun spillede nogen Rolle overfor Folk, der ikke vare vant til at læse, altsaa nærmest Arbejderbefolkningen, vilde det af den førnævnte Kommission fremsatte Forslag om Oprettelse af en Begravelses- og Alderdoms-Forsørgelseskasse under Statens Garanti med Agenturer i alle Kommuner gjøre det overflødigt at søge Tilgang blandt de lavere Lag i Befolkningen, og af denne Grund var der efter Direktionens Formening ingen Anledning til at forny Agenturvæsenet gennem Postkontorerne.

En anden Grund til, at Agenturerne benyttedes, var den disse indrømmede Portofrihed ved Pengeforsendelser til Livsforsikrings-Anstalten. Kunde derfor de udenbys Interessenter befries for Porto ved Præmiernes Indsendelse, hvad der sikkert vilde kunne udøve en gavnlig Indflydelse paa Tilgangen til Anstalterne, vilde Agenturerne for den væsentligste Del blive overflødige.

I Henhold hertil formulerede Direktionen sit Forslag derhen, at den Livsforsikrings-Anstaltens Agenter tillagte Portofrihed udvidedes saaledes, at samtlige udenbys Interessenter i begge Anstalter erholdt Tilladelse til at indsende deres Præmier i portofri Anvisninger, især hvis disses Maximumsbeløb, der da var 50 Rdl., kunde forhøjes, og da der herefter kun forlangtes af Postkontorerne, at Planer og Blanketter skulde kunne udleveres derfra, samt at vedkommende Embedsmænd med Velvilje tog sig af Anstaltens Publikum,

skjønnede Direktionen ikke rettere, end at dette burde kunne ydes uden Betaling i Lighed med det Hverv, det havde været tiltænkt at paalægge samtlige Læger, By- og Herredsfogder uden noget Vederlag herfor.

Som Svar herpaa udtalte Finantsministeriet under 2 Marts 1867, at den ønskede Portofrihed kun kunde indrømmes ved Hjælp af Lovgivningsmagten, og at Regjeringen ikke saa sig foranlediget til at sætte denne i Bevægelse herfor. Iøvrigt fastholdtes det, at der burde gives Postkontorerne et vist Vederlag, der dog ikke behøvede at andrage saa høj en Provision som den, der nu ydedes Agenterne i Livsforsikrings-Anstalten.

Til Slutning bemærkedes, at det tidligere fremsatte Forslag om at modtage Præmier delvis inden Forfaldsdagen ikke fandtes *»saaledes hensigtsvarende, at der, naar det betinges af en Forøgelse af Administrationsudgifterne, vil være Grund til at søge det iværksat.»*

Efter længere Forhandlinger om Vederlaget, der fra Finantsministeriets Side ønskedes ydet i Form af Provision og ikke, som Direktionen foretrak, en fast aarlig Sum, samt om Portofriheden, blev der af Justitsraad DORN paa Postvæsenets Side og Justitsraad RONDÉ paa Anstaltens Side udarbejdet et nærmere Forslag om Postagenturer; men da paa den Tid Spørgsmaalet om en ny Anstalt, særlig beregnet for de bredere Lag i Samfundet, traadte stærkt i Forgrunden, se herom i det Følgende, stilledes Forhandlingen i Bero, og Planen kom først til Udførelse efter Oprettelsen af Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871.

V

Som omtalt i det Foregaaende blev der paa Indenrigsministeriets Foranstaltning i Begyndelsen af 1866 nedsat en Regjerings-Kommission for at undersøge, paa hvilke Maader der fra Regjeringens Side maatte være Anledning til og Mulighed for at fremme Foreninger saavel i Byerne som paa Landet til indbyrdes Understøttelse i Tilfælde af Sygdom, Alderdom og Dødsfald. Den nærmeste Anledning til dette Skridt var et af Kjøbmand T. SANDBERG til Regjeringen indsendt Forslag om en Anstalt i lignende Øjemed. Støttende sig til den Betragtning, at den blot vejledende Virksomhed, Regjeringen hidtil gennem det offentliggjorte Normaludkast til Syge- og Begravelseskasser havde udviklet, i det hele og store havde vist sig resultatløs, foreslog han, at der skulde paalægges Kommunerne som Pligt at oprette Anstalter til gjensidig Understøttelse, omfattende ikke blot Syge- og Begravelseshjælp, men tillige

Alderdomsforsørgelse, efter en af ham udkastet Plan, der var ledsaget af Tabeller over egentlige Bidrag til disse tre Forsørgelsesarter.

Planen tilstilledes Finantsministeriet, der udbad sig Livrente-Anstaltens Betænkning over dens tekniske Side. Direktionen ytrede sig imidlertid temmelig skeptisk over Forslaget i Almindelighed og særlig om de opstillede Tarifer, hvorhos Finantsministeriet ansaa Tvangsforanstaltninger paa dette Omraade som baade urigtige og lidet hensigtsmæssige. I Henhold hertil erklærede Indenrigsministeriet til SANDBERG, at hans Plan ikke kunde vente Støtte hos Regjeringen. Han forsøgte da senere, i Aarene 1868 og 1874, efter at have ladet de reviderede Tarifer gennemgaa i Livsforsikrings-Anstalten, at oprette en privat »Forsikringsanstalt for Almuen« for hele Landet, men uden heldigt Resultat.

Samtidigt med, at Finantsministeriet udtalte sig mod SANDBERGS Plan, tilraadede det at fremme Tanken om Selvhjælp for Alderdoms og Døds Skyld ved et Konkurrenceskrift om dette Emne, og da Indenrigsministeriet tillige ønskede en Kommission nedsat for at erholde en sagkyndig Undersøgelse af Syge-, Alderdoms- og Begravelseskassevæsenet, blev man efter nogen Forhandling enig om, at denne Kommission, der skulde tiltrædes af en af Direktørerne i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne, tillige erholdt det Hverv at bedømme de indkomne Prisskrifter.

Kommissionen nedsattes derefter under 10 Februar 1866 og kom til at bestaa af Konferentsraad DAVID, Professor OPPERMANN, Kammerherre, Borgmester JESSEN, Kammerherre E. E. ROSENØRN og Overlæge BRANDES.

I den under 20 August 1866 afgivne Betænkning¹⁾ udtalte Kommissionen enstemmigt med Hensyn til Sygekasserne, at en Tvangslov til Oprettelse af saadanne vilde vise sig unyttig og i hvert Fald »berøve disse Indretninger den hele moraliserende Indflydelse, hvori deres Vigtighed bestaaer.« Men medens Flertallet i Kommissionen (nemlig DAVID, JESSEN og OPPERMANN) tilraadede, at Regjeringen traadte hjælpende til ved Dannelsen af Sygekasser under Form af at tilstaa disse visse Begunstigelser, samt ved Oprettelse af en permanent Kommission, der foruden at vejlede og oplyse tillige skulde forfatte Normalstatuter og tilstede Afvigelser fra disse, hvor saadanne maatte anses hensigtsmæssige, holdt Mindretallet (ROSENØRN og BRANDES) det for rettest, at Regjeringen indskrænkede sig til en opmuntrende og vejledende Virksomhed ligeoverfor Sygekasserne, altsaa i det Væsentlige som Forholdet hidtil havde været.

¹⁾ Departementstidende 1867 Nr. 38 og 39.

Dernæst tilraadede Kommissionen enstemmigt Oprettelsen af en almindelig Begravelseskasse, »bygget paa sunde og rigtige Principer, hvor Indskudene og Bidragene vare beregnede ifølge den Indtrædendes Alder nøie efter de almindelige Dødelighedsforhold«, samt at der hermed blev forbundet en almindelig Alderdomsforsørgelses- og Alderdomsunderstøttelseskasse, begge Dele under Statens Kontrol ¹⁾).

Forsaavidt en saadan Institution blev oprettet, var der i Kommissionen Uenighed om, hvorvidt den burde have en særskilt Bestyrelse eller kunde lægges ind under Livsforsikrings- og Livrente-Anstalterne, hvilket sidste OPPERMANN, der tillige var Medlem af disses Direktion, mente var rettest.

Endelig foreslog Kommissionens førnævnte Flertal Oprettelsen af et Arbejder-Invalidefond »til Understøttelse af Arbejdere, der, ved i en Aarrække at have været Medlemmer af en Sygeforening, have viist sig at være stræbsomme og forsynlige, men ved langvarige eller uhelbredelige Sygdomme eller ved Alderdomssvaghed ere blevne arbejdsudygtige og trængende«, for derved at raade Bod paa den ved næsten alle Sygeforeninger klæbende Mangel, at de for at kunne bestaa nødsages til at unddrage saadanne Medlemmer al Understøttelse.

Indenrigsministeriet æskede under 5 Oktober s. A. Finantsministeriets Ytringer om Sagen med den Bemærkning, at man i Sygekassespørgsmaalet ansaa Mindretallets Indstilling for den rette, saa at der altsaa paa dette Punkt ikke syntes at være Anledning til at træffe nogen Foranstaltning, og at det tredje Punkt, om Oprettelsen af Arbejder-Invalidefondet, af samme Grund burde opgives. Med Hensyn til Begravelses- og Alderdomsforsørgelseskassen udtaltes der fuld Tilslutning til den skete Indstilling, saaledes at det, hvad Bestyrelsen angik, ansaas for rettest, at den nye Anstalt henlagdes under de to bestaaende Statsinstitutioner. Og da »den eneste Indvending imod en saadan Ordning, som Ministeriet kunde ansee for at være af nogen Betydning«, var, at Ind- og Udbetalinger ved Kassen, hvad Tid og Sted angik, skulde være saa let overkommelige som muligt for alle Klasser af Befolkningen, var Ministeriet villigt til at søge udvirket en Lov, hvorved det gjordes Kommunerne til Pligt enten ligefrem at fungere som Anstaltens Agenter eller i alt Fald at bære de Udgifter, som vilde være forbundne med Oprettelse af Ind- og Udbetalingssteder rundt om i Landet.

¹⁾ Til Begrundelse af den foreslaaede Forening af begge Anstalter anføres i Betænkningen bl. a., at Begravelseshjælp er en Livsforsikring i et forud bestemt Øjemed, og Alderdomsforsørgelsen en til en bestemt Livsalder opsat Livrente.

Paa Finantsministeriets Forespørgsel til Anstaltens Direktion angaaende Oprettelsen af en saadan Institution, eventuelt i Forbindelse med de af samme bestyrede Instituter, udtalte Direktionen under 13 December 1866, at da Anstalterne oprettedes, havde man navnlig haft de mere velhavende Klasser for Øje, hvad ogsaa fremgik af mange Bestemmelser i de gjældende Planer og af Valget af Mortalitetstabellerne, og dette havde foranlediget, at naar de mindre heldigt stillede Klasser havde ønsket at benytte Anstalterne, var der fremkommet Krav, som disse ikke kunde tilfredsstille.

Det maatte derfor med Kommissionen anses for meget gavnligt, at der under Statens Garanti oprettedes en Begravelses- og Understøttelseskasse som to selvstændige Anstalter, men under én Bestyrelse. Disse Kasser vilde imidlertid i flere Henseender blive væsentlig forskellige fra de da bestaaende Anstalter, idet en anden Mortalitetslov med større Dødelighed maatte lægges til Grund, og Præmiernes Størrelse som Følge deraf blive anderledes, hvorhos Administrationen ved Maanedes- eller Ugepræmiens Indførelse vilde fordyres meget, og selv om det af Indenrigsministeriet foreslaaede Arrangement med Kommunerne kunde iværksættes, blev Prisen dog adskilligt højere end ved Livsforsikrings- og Livrente-Anstalterne.

Skjønt saaledes meget kunde tale imod, at den nye Anstalt sattes i Forbindelse med de to bestaaende, udtalte Direktionen dog sin Tilslutning hertil, *»hvis man fra forskellige Sider maatte enes om at ansee dette for det Ønskeligste«*, paa Betingelse af, at de til den dyrere Administration fornødne Midler stilledes til Disposition, og at der lige fra Begyndelsen blev truffet saadanne Foranstaltninger, at den nye Anstalt med Lethed kunde udskilles fra de ældre, naar det viste sig nødvendigt, bl. a. af Hensyn til Anstaltens Lokale.

Efter nærmere Brevvexling med Indenrigsministeriet opfordrede Finantsministeriet under 30 Marts 1867 Direktionen til at udarbejde et Forslag til den nye Institution med den Bemærkning, at Ministeriet ikke *»kan tilregne sig nogen større Sagkundskab i de paagjældende Forhold end den almindelige«*, og at der i den paatænkte Forening med de ældre Anstalter laa et vægtigt Moment for, at Direktionen lagde Grunden for de Bestemmelser, der skulde ordne disse Forhold. Men herpaa svarede Direktionen, at naar man ikke vilde gaa den Vej at udarbejde en ganske kortfattet Lov, hvorved Regjeringen bemyndigedes til at oprette to Kasser som de tilsigtede og til at paalægge Kommunerne at oprette Agenturer for samme, medens alt øvrigt overlodes Administrationen — et Forslag, der næppe vilde blive vedtaget i Rigsdagen, —

maatte Lovudkastet indeholde de fornødne Planer og Tarifer, hvad der vilde kræve længere Tid og betydelige Omkostninger. Da Professor OPPERMANN om kort Tid skulde foretage en Rejse til England i Anledning af den paa-begyndte Dødelighedsopgjørelse i Anstalterne, antog Direktionen det for heldigst, at Sagen stilledes i Bero til hans Tilbagekomst, for at man kunde drage Nytte af de indsamlede Oplysninger, bl. a. med Hensyn til, hvormeget engelske Selskaber forhøjede Aarspræmien, naar den skulde modtages maanedvis eller ugevis.

Da Finantsministeriet imidlertid ønskede Sagen hurtigt fremmet, udarbejdede det selv — væsentlig paa Grundlag af den engelske Lov om »*small Government Annuities*«¹⁾ og belgisk Lov af 16 Marts 1865 om en statsgaranteret almindelig Spare- og Alderdomsforsørgelseskasse — et Forslag til Lov om Oprettelsen af EN AF STATEN SIKKRET ANSTALT TIL FORSORG FOR ALDERDOMS OG DØDS SKYLD, der fremsendtes med Skrivelse af 6 August 1867 til Direktionens Betænkning.

Forslaget gik ud paa, at der i Anstalten kunde tegnes simple og opsatte Livrenter fra 6 Rdl. til 360 Rdl. aarlig for Personer mellem 10 og 70 Aar; de opsatte Livrenter kunde tillige tegnes saaledes, at Indskudet uden Renter tilbagebetaltes ved Død forinden Hævningens Begyndelse. Dernæst kunde der af Personer under 70 Aar tegnes Livsforsikringer paa Livstid til et hvilket som helst med 10 Rdl. deleligt Beløb mellem 50 Rdl. og 500 Rdl. og Livsforsikringer med Udbetaling i levende Live mellem 100 Rdl. og 500 Rdl. Og dernæst var Bestyrelsen beføjet til at tilstaa Tegning af andre Arter af Forsørgelser og Forsikringer end de særlig nævnte, forsaavidt de svarede til Anstaltens Formaal.

Udbetalingen af Livrenterne kunde ske aarlig, halvaarlig, fjerdingaarlig, maanedlig, halvmaanedlig og ugevis, og Indbetaling til Livsforsikringer og opsatte Livrenter kunde ske i lignende Terminer.

Det indrømmes den, der har tegnet en opsat Livrente eller en Livsforsikring med Udbetaling i levende Live, paa den Tid, hans saaledes erhvervede Ret indtræder, Tilladelse til, hvis han ikke ønsker strax at gjøre denne Ret gjældende, at fortsætte sine Indskud og derved senere erhverve en større Forsørgelse eller Forsikring. Omvendt var det tilladt at tiltræde Nydelsen af en saadan Forsørgelse eller Forsikring paa et tidligere Tidspunkt end oprindelig bestemt, saa at Summen nedsattes i Forhold til de erlagte Indskud.

¹⁾ 16 & 17 Vict. cap. XLV jfr. 27 & 28 Vict. cap. XLIII om Kjøb af Regjeringens Annuiteter m. m.

Endvidere var det tilladt at faa en Forsikring eller Forsørgelse ombyttet med en anden af de Arter, Anstalten tilbød, *»saaledes at de allerede betalte Indskud komme i Betragtning ved Fastsættelsen af den nye Forsikrings Størrelse, dog under Forudsætning af, at de nødvendige Betingelser for Indgaaelsen af den sidstnævnte Overenskomst ere tilstede.»*

Ved Udtrædelse af Anstalten, der kan ske til enhver Tid, godtgjøres der den Vedkommende alt, hvad han har tilgode efter Fradrag af, hvad der tilkommer Anstalten for den allerede løbne Risiko. Lige med frivillig Udtræden regnes Forsømmelse med Indbetaling af Indskudene, dog at Betaling anses for ydet i rette Tid, naar den finder Sted inden Udløbet af den Uge, i hvilken den fastsatte Betalingsdag falder. Og dernæst kan det, hvis Indskudene ske maanedsvist eller i kortere Terminer, tillades, at Interessenten i Løbet af et halvt Aar erholder Overenskomsten fornyet mod at efterbetale de forfaldne Indskud samt en Bøde af indtil $\frac{1}{4}$ af disses Beløb eller ved at lade de forfaldne Indskud dække ved et tilsvarende Beløb af de først indbetalte Indskud, *»saaledes at Størrelsen af den tegnede Forsørgelse eller Forsikring beregnes som om denne var tegnet saameget senere som Forsømmelsestiden beløber sig til.»*

Hvad angik Planerne, der med disse Regler som Grundlag skulde udstedes under Regjeringens Godkjendelse, vilde der særlig blive taget Hensyn til at fastsætte Regler om de nødvendige Alders- og Dødsattester, hvilke Helbreds-erklæringer der maatte kræves, Virkningen af Dødsfald ved Selvmord eller Duel og af Rejser udenfor Landet, samt Bestemmelser om den hurtigst mulige Udbetaling af Forsørgelses- eller Forsikringsbeløbene.

De Tarifer, der ligeledes under Regjeringens Godkjendelse vilde være at beregne, skulde være grundede paa de Dødstavler, der benyttedes ved de to bestaaende Anstalter og paa Forudsætningen om en Rentefod af $3\frac{3}{4}$ %.

Til Dækning af Administrations-Udgifterne vilde Tariferne Nettopriser være at forøge med et Tillæg, om hvis nærmere Beløb Finantsministeriet ønskede en Betænkning fra Anstaltens Direktion.

Anstalten skulde bestyres af en af Kongen udnævnt, pensionsberettiget Direktør, *»der er ansvarlig til Finantsministeren.»* I alle Kommuner oprettes paa disses Bekostning Ind- og Udbetalingssteder for Anstalten. Sluttelig tilsagdes der Fritagelse for Skatter og Afgifter og Stempelfrihed for de udstedte Forsikringsdokumenter.

I Henseende til Tariferne udtalte Finantsministeren i den ovennævnte Skrivelse, at hvorvel det ikke var overset, at Dødeligheden for de Klasser, som den nye Anstalt nærmest var beregnet paa, muligvis kunde være noget

afvigende fra Dødeligheden i den mere velhavende Mellemstand, som væsentlig søgte de bestaaende Anstalter, ansaas dog ikke Benyttelsen af de samme Mortalitetstavler at kunne bevirke en saadan Risiko for Staten, at det var nødvendigt at udsætte den nye Anstalts Oprettelse i den lange Tid, der formentlig vilde hengaa, inden nye Dødelighedstavler for Arbejderbefolkningen kunde foreligge, og at Staten for at ophjælpe de i økonomisk Henseende mindre velstillede ikke burde vige tilbage for at gjøre mindre Opoffrelser til dette Øjemeds Opnaaelse.

Derimod udtaltes der i Skrivelsen intet om, hvorfor Ministeriet havde forladt sit tidligere Standpunkt med Hensyn til en Forening af Anstalternes Bestyrelse; men under Lovforslagets Behandling i Rigsdagen udtalte Finantsministeren¹⁾ til Forsvar for en særlig Bestyrelse, at Anstalternes kollegiale Bestyrelsesform i og for sig var en Vanskelighed, *»naar Talen er om at sætte et Institut i Værk, der aldeles utvivlsomt kræver megen Indsigt, megen Energi og navnlig en aldeles ubetinget Interesse for den Sag, som man skal tjene.«* Og dertil kom, at *»med Undtagelse af en af Directeurerne, der er en ældre Mand, en pensioneret Embedsmand, ere samtlige de Andre Mænd, hvem disse Stillinger ere betroede som Bistillinger; de have andre Embeder ved Siden af, som de skulle passe, og det er altsaa ganske naturligt, at man ikke kan fordre eller vente, at de skulle offere hele deres Tid eller Energi paa en saadan Anstalts Bestyrelse.«*

I Direktionens Svar til Finantsministeriet af 12 September 1867 siges der med Hensyn til Valget af Mortalitetstabellerne, at der ikke kan indvindes noget herimod, naar Staten er villig til at bære den deraf resulterende Risiko. Hvor stor denne kan blive, naar Anstalten grundes paa urigtige Dødstavler, vil naturligvis tildels bero paa tilfældige Omstændigheder, men særligt vil det afhænge af, om Anstalten bliver stærkt benyttet. Til Sammenligning anføres, at skjønt man ved Grundlæggelsen af den almindelige Enkekasse havde valgt de paalideligste Dødstavler, man dengang kunde finde, havde denne Kasse dog en kalkuleret Underbalance af over 4 Millioner Rigsdaler, da den i Aaret 1865 havde fuldstændig opbrugt hele sin Formue. *»Naar man nu vil oprette en ny Anstalt, og grundlægge den paa Dødstavler, om hvilke man fra Begyndelsen af veed, at de ikke passe paa de givne Forhold, og naar der altsaa er en til Vished grændsende Sandsynlighed for, at denne Anstalt ikke vil kunne bestaae uden Tilskud fra Statskassen, synes det ikke rigtigt at anvende den hidtil brugte Fremgangsmaade, at lade Underbalancen voxe op til Millioner*

¹⁾ Rigsdagstidende 1867—68, Landstinget p. 423 ff.

af Rigsdalere, førend Staten begynder at gjøre Tilskud; men det vilde vistnok være rigtigere, om Staten strax fra Begyndelsen gjorde Tilskud til Anstalten.»

Hvad Rentefoden angik, bemærkede Direktionen, at man ved Grundlæggelsen af de to bestaaende Anstalter i 1842 gik ud fra, at Formuen kunde anbringes til 4 % Rente¹⁾, og at der intet syntes at være til Hinder for, at man ogsaa nu gik ud fra den samme Forudsætning.

Hvad Spørgsmaalet om Størrelsen af Administrationstillæg til Netto-præmiernes Beløb angik, meddelte Direktionen, at Præmieindtægten i begge Anstalter i de første 25 Aar havde været mellem 11 og 12 Millioner Rdl., medens Bestyrelsesomkostningerne — med Fradrag af Agentprovisioner — havde udgjort omtrent 400 000 Rdl., altsaa i Gjennemsnit omtrent ca. 3 1/2 % af Præmieindtægten. Men tillige maatte det erindres, at medens Gjennemsnittet af Forsikringer i Livsforsikrings-Anstalten var ca. 2 000 Rdl., vilde det i den nye Anstalt neppe blive større end mellem 100 og 200 Rdl., men at Administrationen blev lige dyr for en stor og en lille Forsikring. Noget tilsvarende vilde ogsaa gjælde ved Livrenterne, hvortil kom, at disse skulde kunne udbetales maanedsvist, medens det i Livrente-Anstalten kun skete hvert Kvartal. Bestyrelsesomkostningerne vilde følgelig blive adskillige Gange 3 1/2 % af Præmieindtægten selv i de Tilfælde, hvor Indskud kun gjordes en Gang aarligt. Og skal Præmien kunne indbetales 2, 4, 12 eller 52 Gange aarligt, stige Omkostningerne endnu meget betydeligt. Iøvrigt antog Direktionen ved Professor OPPERMANNS Hjemkomst at faa Underretning om disse Forhold ved engelske Anstalter.

Da det under disse Omstændigheder var særdeles magtpaaliggende at formindske disse store Administrations-Udgifter saa meget som muligt, foreslog Direktionen som det eneste Middel hertil at indrette Anstalten meget simpelt og ensartet ved at undgaa alle sammensatte Forsikringsmaader og ved kun at tilstede Omskrivning af de engang tegnede Forsikringer i enkelte, bestemt angivne Tilfælde. De herhen hørende Bestemmelser foresloges derfor strøgne, og ligesom der ikke, som paatænkt, burde optages Overlevelserefter blandt Anstaltens Forsikringsarter, saaledes burde disses Tal indskrænkes yderligere.

Efter dernæst at have gjort en Del tekniske og redaktionelle Indvendinger mod Forslaget tilføjer Direktionen til Slutning, at det maatte anses for hensigtsmæssigst, at den fuldstændig udarbejdede Plan med tilhørende

¹⁾ At Tariferne dengang beregnedes paa 3 1/2 % Rente, staar naturligvis ikke i Strid hermed.

Tarif fulgte som Bilag til Lovforslaget, og at dette da var affattet ganske kort, idet det henviste til Bilaget.

I Henhold hertil skete der i Finantsministeriet en Del Ændringer i Lovforslaget. Saaledes blev det med Hensyn til Tariferne bestemt, at disse skulde grundes paa en Rentefod af 4 % og »paa de Dødelighedstavler, som af Ministeriet bestemmes.« Dernæst indskrænkedes Antallet af Forsikringsarter til simple Livrenter, opsatte Livrenter med eller uden Tilbagebetaling af Indskud uden Renter ved den Forsørgedes Død, opsatte Kapitaludbetalinger og Livsforsikring paa Livstid. Man bibeholdt de oprindelig fastsatte Maximumsbestemmelser, skjønt disse navnlig for Livrenternes Vedkommende maatte anses for vel høje, naar Hensyn kun toges til den arbejdende Klasses økonomiske Evne. Men Meningen var, som udtalt i Motiverne, ad denne Vej at finde en Afløsning for det bestaaende Aftægtsforhold, »som har sin Rod i mere primitive Samfundstilstande [og] nu maa erkjendes for forældet og ofte virker demoraliserende.«

Dernæst blev Virkningen af Udtrædelse nu bestemt saaledes, at Forsikringens Kapitalværdi skulde anvendes til Tegning af en ny Forsikring af samme Art som den oprindelige. Til Dækning af Administrations-Omkostningerne skulde der til Nettopriserne lægges 10 % for Livrenter og opsatte Kapitaludbetalinger og 15 % for Livsforsikringer paa Livstid. Endelig bestemtes det i en Slutningsparagraf, at der hvert femte Aar skulde foretages en Risikoopgjørelse, hvor det da vilde vise sig, om Rentefodens eller de fastsatte Administrationstillægs Størrelse burde forandres, hvad i saa Fald maatte ske ved Lov.

Det saaledes ændrede Lovforslag forelagdes i Begyndelsen af Aaret 1868 for Landstinget, hvor Tanken fandt en velvillig Modtagelse, men hvor der, som forudset af Anstaltens Direktion, rejstes Indsigelse mod at vedtage Anstaltens Oprettelse, saalænge Tarifspørgsmaalet ikke var afgjort og samtidig kunde forelægges Thinget. Iøvrigt gjordes det gjældende, at der manglede de fornødne Regler om Finantsministerens Kontrol med Direktøren, og at der ifølge Forslaget overlodes altfor meget til Administrationens Afgjørelse, samt at en Forening med de ældre Anstalter ansaas for ønskelig.

I det til Forslagets Prøvelse nedsatte Landsthingsudvalgs Betænkning udtalte Flertallet, deriblandt Ordføreren MADVIG, at Sagen ikke var moden til i denne Rigsdagssamling at tilendebringes paa Grundlag af det forelagte Forslag, idet man savnede Oplysning om flere væsentlige Punkter.

Saaledes ansaas det for nødvendigt, at de Dødelighedstavler, hvorpaa Tarifen skulde hvile, forelagdes i Forbindelse med Lovforslaget. Skjønt Dødeligheden i Arbejderklassen som Helhed maaske var noget højere end i de bedre stillede Samfundsklasser, saa havde dette mindre at betyde, naar hensaaes til, at den nye Anstalt i det hele kun vilde blive benyttet af den ordentligste og bedste Del af Arbejderbefolkningen, der har de relativt gunstigste Dødelighedsforhold, og det vilde derfor maaske vise sig muligt, hvad ogsaa i andre Henseender maatte betragtes som ønskeligt, at lægge de samme Tavler til Grund ved den nye Anstalt som ved de ældre.

Dernæst burde adskillige Bestemmelser, der ifølge Forslaget henvistes til Administrationen, indoptages i Loven, saaledes Virkningen af Rejser og Deltagelse i Krig, samt Bestyrelsens Forhold til Finantsministeren, og endelig burde der meddeles fyldigere Regler om, hvorledes Kommunernes Medvirkning nærmere var tænkt ordnet.

Til Slutning opfordredes Ministeren »til at underkaste det Spørgsmaal en fornyet og alsidig Prøvelse, om det ikke vil være rigtigst at forbinde begge Anstalter [ɔ: den nye og de to ældre], om end maaske med en særskilt Afdeling, et særskilt Contoir for en vis Green af Forretningerne.«

Behandlingen af Lovforslaget standsede saaledes, hvorefter Finantsministeriet under 4 August 1868 meddelte Anstaltens Direktion Indholdet af den nævnte Udvalgsbetænkning med den Bemærkning, at det ved fornyede Overvejelser var fundet heldigt til Fremme af det tilsigtede Formaal, »om en Forening af den nye Anstalt med de Directionen underlagte Anstalter under samme Bestyrelse kunde stilles i Udsigt, eller Formaalet endog søges naaet ved en Omdannelse og Udvidelse af de bestaaende Anstalter«, hvorfor man udbad sig Direktionens Ytringer om det sidstnævnte Punkt samt om de Forandringer i Anstaltens Planer, der maatte følge af en saadan Forening eller Omdannelse og Udvidelse.

Kort før var FENGER bleven udnævnt til Medlem af Direktionen med det Hverv at lede den almindelige Forretningsgang, hvorved der, skjønt Bestyrelsens kollegiale Form bibeholdtes, opnaaedes, at de væsentligste af de fra Ministerens Side i Landstinget fremhævede Ulemper ved denne bleve afhjulpne, se iøvrigt nærmere herom i 5te Afsnit.

VI

Direktionen tog strax fat paa det den paalagte Hverv, der krævede vidtløftige Undersøgelser og Overvejelse af mangehaande Forhold. Samtidig

fortsattes Arbejdet med Udfindelsen af Dødeligheden i Anstalterne og Opgjørelsen af disses Status. Det viste sig allerede paa et tidligt Standpunkt af Sagen, at Dødeligheden var gennemgaaende større i de højere Livsaldre end forudsat ved Anstalternes Grundlæggelse, og Direktionen udtalte i Skrivelse til Finantsministeriet af 7 November 1868, at det vilde være aldeles nødvendigt snart at tilvejebringe nye Tarifer. »*Thi om det end til Slutningen skulde vise sig, at Anstalternes Activer og Passiver balancere, kan heraf ikke sluttet, at Tarifsatserne ere passende; det vil tvertimod efter al Sandsynlighed vise sig, at store Grupper af Interessenter betale mere end billigt, og at derved det Tab dækkes, som fremkommer ved, at andre store Grupper betale for lidt. Men Beregningen af nye Tariffer til Brug i Fremtiden maa nødvendig begynde med en Udjevning, og derfor er det rigtigst at beregne Tarifferne til Afgjørelsen af Anstalternes Status saaledes, at Arbejdet ogsaa kan benyttes ved Udarbejdelsen af nye Tariffer, som i det Væsentlige ere baserede paa den Dødelighed, der i Virkeligheden har viist sig at være tilstede imellem Anstalternes Interessenter i de første 24—25 Aar af hines Existens.*«

Da derfor Folkethingets Finantsudvalg i Slutningen af samme Aar ønskede Oplysning om, naar Arbejdet kunde ventes afsluttet, kunde Direktionen tidligst love, at dette skulde ske saa betimeligt, at Resultatet kunde forelægges Rigsdagen i dens ordinære Møde i Efteraaret 1869.

Samtidig forespurgte Finantsudvalget, hvorvidt Spørgsmaalet om en Omdannelse af Anstalterne var fremskredet, hvortil svaredes, at der af Professor OPPERMAN var udarbejdet et Forslag, som han med det første vilde forelægge Direktionen som Grundlag for Sagens videre Behandling.

Statusopgjørelsen endtes imidlertid først i Januar 1870 og udviste som Resultat, at der efter den erfarede Dødelighed og en Rentefod af 2 % halv-aarlig til 31 December 1868 vilde udkomme et Overskud af 430 000 Rdl. i Livsforsikrings-Anstalten med en Formue af 1 720 661 Rdl. 65 β og af 1 235 000 Rdl. i Livrente-Anstalten med en Formue af 6 025 479 Rdl. 2 β i den frivillige Afdeling og af 729 000 Rdl. med en Formue af 2 326 258 Rdl. 89 β i den pligtige. En samlet Fremstilling af de herhenhørende Forhold tilstilledes kort Tid efter Ministeriet og Rigsdagen i trykt Form under Navn af »*Foreløbig Beretning om Opgjørelsen af Dødeligheden i Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842 samt Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn i Aarene 1842 til 1868, og disse Anstalters Status den 31te December 1868.*«

Derimod naaede Direktionen med Hensyn til det andet Punkt noget tidligere til et Resultat, idet der under 20 November 1869 indsendtes et af

udførlige Motiver ledsaget Lovforslag som Resultat af det Direktionen ved Finantsministeriets Skrivelse af 4 August 1868 paalagte Hverv om at undersøge, hvorvidt den paatænkte Anstalt til Forsorg for Alderdoms og Døds Skyld burde forenes med de to bestaaende Anstalter, eller Formaålet endog søges naaet ved en Omdannelse og Udvidelse af disse.

Idet Direktionen ansaa det sidstnævnte for heldigst, var den ved Overvejelsen af de Forandringer i Anstaltens Planer, der maatte følge heraf, kommen til det Resultat, at det af Hensigtsmæssighedshensyn maatte tilraades at udarbejde et helt, selvstændigt Lovforslag, der tilsigtede Oprettelsen af en ny Anstalt, fremfor at stille en stor Mængde Ændringsforslag til de dagjældende Regler.

I Slutningen af December 1868 forelagde OPPERMANN Direktionen Udkast til en Del af Lovforslaget, efter at allerede Sagen i adskillige Møder havde været diskuteret, hvad de almindelige Principer angik; men da det snart viste sig, at Oppermanns Grundlag kun havde de matematiske Direktører for sig, toges det tilbage for ikke at sinke Sagens Gang. Derimod udarbejdede FENGER paa Basis af Flertallets Anskuelse det Forslag, som indsendtes til Ministeriet.

I Motiverne til dette Lovforslag udtaltes det, at der vilde vindes ikke lidt ved at forbinde en Anstalt som den paatænkte med de alt bestaaende Institutioner under én Bestyrelse. Man vilde herved ikke alene opnaa, at den nye Anstalt kom ind under en allerede i længere Tid bestaaende Institution, hvor ikke ringe Erfaring er opsamlet om den rette Maade at lede en Livsforsikrings-Anstalt her i Landet og om Afgjørelsen af en Mængde under dens Forretningsgang opstaaende tvivlsomme Spørgsmaal, men tillige undgaa de Konflikter, som let kunde opstaa mellem to Forsikrings-Anstalter, der begge havde Statens Garanti og begge stod under Overtilsyn af samme Ministerium. Dertil kom, at Betalingen for de forskellige Arter af Forsikring maatte kunne sættes billigere, dersom den paatænkte Anstalt for smaa Forsikringer kunde sammensmeltes med de to bestaaende Statsanstalter. Dels vilde i saa Fald Administrations-Omkostningerne, der ere forholdsvis størst ved smaa Forsikringer, men ikke staa i et saadant Forhold til Anstaltens Indtægter, at de voxer i samme Forhold som disse, kunne ikke lidet modereres, naar den nye Anstalt forenedes med en ældre, der alt har saa store Indtægter, at den kan bestyres for nogle faa Procent af disse. Dels kunde de Indskudstillæg, der krævedes til Dækning af tilfældige Tab, gøres billigere, naar den nye Anstalt ogsaa kom til at nyde godt af den ældres opsamlede Reserve.

Skjønt dernæst Minimumsgrænserne for Forsikringer i de ældre Anstalter vare saa lave, at selv det Publikum, den nye Anstalt særlig skulde virke for, af den Grund ikke kunde afholdes fra at indtræde, saa havde man dog ved Planernes Udarbejdelse i 1842 nærmest haft Middelklasserne for Øje, og der var derfor indført en Række af planmæssige Bestemmelser for Anstaltens Forretningsgang, som ikke ret passede for de mere ubemidlede Samfundslag, men som Direktionen havde næret Betænkelighed ved at søge forandret uden ad Lovgivningsvejen.

Som saadanne Bestemmelser maa først nævnes, at der ikke tilstedes Præmiebetaling for mindre Tidsrum end et Aar ad Gangen, hvilket ofte vil falde Ubemidlede svært at overholde. Imidlertid er Indførelsen af hyppigere Indbetalinger af Præmien, hvilke hidtil paa Grund af Planens Bestemmelser maatte nægtes, ikke af indgribende Betydning, idet den Fordyrelse af Præmiebetalingen, der medføres af Tab af en Del af Aarspræmien, Rentetab, forøgede Administrationsudgifter m. m., reducerer sig til et Tarifspørgsmaal, der ved mange fremmede Anstalter har fundet sin praktiske Løsning, idet disse sætte Betalingen for de halvårlige Præmier lidt højere end Halvdelen af den årlige Præmie, for de fjerdingaarlige lidt højere end Halvdelen af den halvårlige osv. Og en saadan Forandring vilde derfor ogsaa, selv om Spørgsmaalet om at lette Adgangen for Uformuende ikke var fremkommet, være bleven indført ved en Revision af Anstaltens Planer.

En anden for Uformuende ugunstig Regel var den, at Summen efter en Livsforsikring først udbetaltes 3 Maaneder efter Forfaldsdagen, altsaa ved livsvarig Livsforsikring 3 Maaneder efter Dødsfaldets Konstatering, idet Beløbet da ikke kunde anvendes til Begravelseshjælp. Hin Bestemmelse var truffet af Hensyn til Dokumentets Benyttelse som Omsætningspapir, idet Beløbet skulde udbetales til Ihænderen; men da det kunde ske, at Dokumentet kom paa urette Hænder, maatte der gives den rette Ejer en Frist til at nedlægge Forbud mod Udbetalingen og til at forfølge dette Forbud. Da Omsætningshensynet maatte indrømmes at være særdeles vigtigt i mange Tilfælde, var det derfor paatænkt at indrømme Tegning af Livsforsikring paa to Maader, enten ved Police, der vedblev at være et Ihænderpapir, hvor Udbetaling først skete efter en 3 Maaneders Frist, eller ved Indtegningsbevis, hvor Summen kun kunde udbetales til den i Dokumentet indtegnede Person, men da strax naar Oplysningerne om Døden vare bragte tilveje, i hvilket sidste Fald altsaa opnaaedes det samme som i en Begravelseskasse.

Som et tredje Moment, der vanskeliggjør Indtrædelsen i en Livs-

forsikrings-Anstalt, maa nævnes de udførlige Oplysninger om den Paagjældendes Helbredstilstand, noget som er ganske nødvendigt, da den Dødelighedstabel, der er lagt til Grund, kun er baseret paa »udvalgte Liv« 3: Mennesker, om hvis fuldkomment gode Helbredstilstand man paa en eller anden Maade har forvissat sig, og det dernæst ikke gaar an at anvende de saaledes udledede Dødelighedserfaringer paa den Gruppe af Mennesker, der søge Livsforsikring, uden at udskyde dem, der ved nærmere Undersøgelse vise sig ikke at have et fuldkomment godt Helbred. Efter de gjældende Planer maatte de, der ønskede Optagelse i Anstalterne, selv udrede Betalingen for Lægeundersøgelsen. Man havde nemlig fra Begyndelsen af nærmest tænkt paa Mellemlasserne, der sædvanlig holde en Huslæge, og en saadan Undersøgelse antoges at falde ind under dennes sædvanlige Funktioner, uden at Betaling kunde kræves særskilt herfor. Dette sidste anerkjendtes dog ikke af Lægerne i Almindelighed, og da de mere ubemidlede Klasser som Regel ingen Huslæge have, saa at Betaling af Helbredsattesten her fortrinsvis vilde blive krævet, ansaas det for rettest, at Lægen i alle Tilfælde honoreredes af Anstalten.

Derimod hændte det hyppigt, at mange ikke vare i Stand til at fremskaffe fyldestgjørende Oplysninger om at være fri for særlige Sygdomsanlæg, selv om det var konstateret, at de i Øjeblikket ikke led af vedkommende Sygdom eller anden Svaghed, der kunde antages at ville forkorte deres Liv. Medens man hidtil i saadanne Tilfælde vel havde optaget Vedkommende, men forlangte enten Kapitalindsud eller Præmiebetaling afgjort i en begrænset kort Aarrække, vilde det fremtidig — ogsaa af Hensyn til de Ubemidlede — være rettest at bemyndige Anstalten til at antage saadanne mindre gode Liv mod et Tillæg til den sædvanlige Tarifpris, afpasset efter de i det enkelte Tilfælde foreliggende Omstændigheder.

Der vilde saaledes intet være til Hinder for, at der skete saadanne Forandringer i de bestaaende Anstalters Forretningssgang og i de Vilkaar, under hvilke de tegne Forsikringer, at de ogsaa kunde blive praktiske for de uformuende Klasser, men det blev da et yderligere Spørgsmaal, om dette kunde ske saaledes, at Anstalten vedblev at bære sig selv, uden at der enten skete nogen Prisforhøjelse for smaa Forsikringer eller der kastedes nogen ny Byrde over paa dem, der tegnede større Forsikringer.

Afgjørelsen heraf maatte bero paa, hvilke Følger det vilde have, at man lagde den samme Dødelighedstavle til Grund for en Klasse Forsikringer, der væsentlig tegnes af Uformuende, som for de Forsikringer, der tegnes af de mere Bemidlede. Skjønt Anstalternes Direktion i Anledning af det forrige

Lovforslag havde ytret sig tvivlende om dette Punkt, men dog nærmest havde hældet til den almindelige Anskuelse, at Dødeligheden i Almuen var ikke lidet større end i de bedre stillede Klasser, var man paa Basis af de senere Erfaringer, særlig hentede fra »*Friendly Societies*« i England, kommet til det Resultat, at der ikke var tilstrækkelig Grund til at antage, at Dødeligheden i den Del af Almuen, der søger til Forsikrings-Anstalterne, skulde være større end i de bedre Klasser, i det mindste ikke i nogen væsentlig Grad, og Dødeligheden imellem Medlemmerne af Arbejdernes Forsikrings-Foreninger havde ikke været en saadan, at disse Anstalter ikke kunde bestaa uden at gaa ud fra en større Dødelighed mellem deres Medlemmer end den, der lægges til Grund for almindelige Livsforsikrings-Selskaber. Og hvad Danmark angik, havde det vist sig, at Dødeligheden imellem Livrente-Anstaltens Interessenter i de fleste Aldersklasser har været mindre, men i adskillige andre Aldersklasser kjendelig større end i Landets Befolkning som Helhed. Herefter maa man, som det udtrykkes i Motiverne, »*formode, at om end nogle Undersøgelser tyde hen paa, at der gives visse Kredse i de lavere Samfundsclasser, i hvilke der hersker stor Dødelighed, er dette dog ingeniunde bevist med Hensyn til disse i Almindelighed, og navnlig er der ikke Grund til at antage, at de Personer af Almuen, som vise den Forsynlighed, at de ville berøve sig en Del af deres majsommeligt erhvervede Fortjeneste, for at sørge for deres Efterladte, skulde have nogen mindre Levesandsynlighed end Ligesindede i de heldigere stillede Samfundsclasser.*«

Da der herefter ingen Grund vilde være til at opstille en særegen Dødelighedstavle for dem, der fortrinsvis gjøre smaa Indskud, og der selvfølgelig ikke kan være Forskjel paa den Rente, der indvindes af Kapitalerne, eftersom disse ere fremkomne ved smaa eller store Indskud, var der kun Hensynet til de højere Administrations-Omkostninger ved de smaa Forsikringer, der kunde tale for at anvende andre Tarifer ved en Anstalt med fortrinsvis smaa Indskud end ved en med større. Men som før nævnt stige Driftsudgifterne ingeniunde i samme Forhold som Indtægterne, og en Anstalt, der først har naaet et vist Omfang, vil derfor kunne udvide sig uden derfor nødvendig at maatte forlange ligesaa høje Procenter af fremtidige Interessenter som af de hidtilværende. »*Som Følge deraf ville de bestaaende Anstalter, der allerede have naaet til en omfattende Virksomhed, kunne udvide denne og samtidigt moderere den Driftsavgift, der udredes af Interessenterne, hvilket kan skee paa den Maade, at man, uagtet Gjennemsnitsbeløbet af Forsikringerne maa antages at ville blive mindre, dog ikke forlanger flere Procent i Driftstillæg, end der hidtil har vist sig at være tilstrækkeligt. Endvidere bemærkes, at de mange smaa*

Forsikringer have et afgjort Fortrin for de færre større, nemlig at Anstaltens Risiko ved dem er langt mindre, idet de tilfældige Afvigelser fra Dødelighedsberegningen, som altid indtræde, have en forholdsviis langt større Betydning for Anstaltens Ligevægt ved de store Forsikringer end ved de smaa; som Følge heraf kan det Tilskud, der beregnes til Sikkerhed mod tilfældige Tab, være forholdsviis mindre, naar Indskudsbeløbene ere mindre. Føier man hertil, at Anstalterne hidtil have beregnet sig forholdsviis lige store Driftstillæg af Forsikringer paa 100 Rdl. og paa 10 000 Rdl., saavel som af Overlevelsereinter paa 5 Rdl. og paa 1 000 Rdl. aarlig, uden at Nogen, saavidt bekjendt, har fundet dette uretfærdigt eller urigtigt, vilde det ikke kunne anbefales ved Anstaltens Udvidelse at følge en anden Fremgangsmaade, og der vil altsaa heller ikke i denne Henseende være Noget tilhinder for at udvide de bestaaende Anstalter saaledes, at de tillige kunne fyldestgjøre de Classer af Befolkningen, der kun ere istand til at tegne smaa Forsikringer.»

I Henhold til det Udviklede fastsattes ved Lovforslaget et saadant nyt Grundlag for de bestaaende Anstalter, hvorved disse skulde sættes i Stand til at fyldestgjøre det tilsigtede Formaal paa en saadan Maade, at de vedblivende kunde bære sig selv, saa at Statskassens Garanti kun under ganske uforudseelige Forhold vilde blive paakaldt. Samtidig havde man ogsaa taget under Overvejelse, hvilke Forbedringer det efter de indvundne Erfaringer af andre Hensyn vilde være rigtigt at indføre.

I første Række traadte da Spørgsmaalet om Indførelse af nye Tarifer frem. De ved Anstaltens Grundlæggelse benyttede Tarifer, der vare byggede paa den imellem visse Klasser af den engelske Befolkning for omtrent et halvt Aarhundrede siden herskende Dødelighed og paa en Rentefod af $3\frac{1}{2}\%$, havde vel for saa vidt vist sig tilfredsstillende, som der derved var opsamlet et Overskud. Men ved de foretagne Undersøgelser havde det vist sig, at den antagne Dødelighed ikke havde stemmet med den virkelig stedfundne, hvoraf Følgen var, at Forsikringerne for nogle Interessenter havde været højere, for andre billigere, end de burde være, og da dette havde fundet Sted i temmelig betydelig Udstrækning, var det utvivlsomt det retfærdigste, at Tariferne nu rettedes efter de erfarede Dødelighedsforhold. Men dette kunde kun ske ved, at Anstalterne lukkedes fra en bestemt Dag for ny Tilgang efter de ældre Tarifer.

Medens der hidtil havde bestaaet to Anstalter, der bestyredes af samme Direktion og efter samme Grundregler, hvorhos det var forudsat, »at mulige Underskud for den ene Anstalt skulle kunne dækkes med Overskud fra den anden«,

vilde der fremtidig ingen Anledning være til en saadan i og for sig unaturlig Adskillelse, der for de ældre Anstalters Vedkommende kun skyldtes den Omstændighed, at Livsforsikrings-Anstalten oprindelig var et Privatinstitut og først 5 Aar efter gik ind under fælles Vilkaar med Livrente-Anstalten, dog med særskilt Fond.

Som Følge heraf bestemtes det i Forslagets § 1, at de gamle Anstalter fra den 31 December 1870 skulde ophøre at modtage nye Forsikringer og Forsørgelser af enhver Art, og at der fra den 1 Januar 1871 aabnedes under Statens Garanti LIVSFORSIKRINGS- OG FORSØRGELSE-ANSTALTEN AF 1871, som skal have sin egen Formue, der ikke maa sammenblandes med Statsformuen, og som skal eje og besidde de ældre Anstalters Fonds mod at opfylde de samme paahvilende Forpligtelser, dog at den ældre Livsforsikrings-Anstalts Fonds fremdeles holdes særskilt.

I den nye Anstalt skal ikke blot alle de samme Arter af Forsikringer og Forsørgelser kunne tegnes som i de ældre, men Bestyrelsen skal være bemyndiget til at tegne saadanne andre, som efter almindelig anerkjendte Grundsætninger for Erhvervelsen af Livrenter og Livsforsikringer kunne tegnes med samme Sikkerhed som de hidtil benyttede.

I de ældre Anstalter kunde der kun tegnes Livsforsikring til 10 000 Rdl. paa et Menneskes Liv og 2 000 Rdl. aarlig Overlevelsere. Da Anstalterne bestod som to særegne Instituter, kunde der saaledes paa det samme Menneskes Liv tegnes 10 000 Rdl. i Livsforsikring og 2 000 Rdl. aarlig i Overlevelsere. Forenes nu begge Anstalter til en, bør altsaa Maximum af det Ansvar, der kan paadrages med Hensyn til et enkelt Menneskes Liv, fastsættes under Hensyn til de forskjellige Maader, paa hvilke han kan forsikre sig i Anstalten, og det siges derfor i Forslaget, at Anstalten ikke kan forpligte sig til ved en Forsikrets Død at udrede nogen højere Sum end 30 000 Rdl. en Gang for alle eller 3 000 Rdl. aarlig; dog kan der paa samme Persons Liv tegnes baade Livsforsikring og Overlevelsere, men det af begge Forsikringer følgende samlede Ansvar bør da ikke være større, end om der alene var tegnet 30 000 Rdl. Livsforsikring eller 3 000 Rdl. Overlevelsere. Herved haaber man, som Motiverne sige, at imødekomme den Trang, som allerede i længere Tid har vist sig til at kunne tegne højere Forsikringer, uden at forøge det Ansvar, som det har været de bestaaende Anstalter tilladt at paatage sig.

Hidtil kunde der kun tegnes Livsforsikring eller Overlevelsere for Personer under 70 Aar og Livrenter for Ældre end 70 Aar tegnedes i Reglen

kun imod Erlæggelse af samme Indskud, som gjælder for 70 Aars Alderen. Efter de indvundne Erfaringer vilde der imidlertid ingen Betænkelighed være ved som i Forslaget at lade denne Grænsebestemmelse bortfalde. Endvidere var Livsforsikring for Børn under 10 Aar hidtil udelukket; men da Erfaringen om Dødeligheden mellem Børn, som det siges i Motiverne, »*nu er blevet saa omfattende*«, kan Aldersgrænsen for dem, der tegne Livsforsikring og Overlevelserente, uden Fare nedsættes til 5 Aar, hvorimod der for Forsørgede ligesaa lidt som tidligere var nogen saadan Grænsebestemmelse. Da Spørgsmaalet om Aldersberegningen er et blot Tarifspørgsmaal, ere de gamle Anstalters Bestemmelser som mindre heldige¹⁾ ombyttede med den, der stemmer bedst med, hvad der i andre Livsforhold er almindeligst, nemlig at Livsalderen altid regnes efter det Antal Aar, som ere fyldte.

Skjønt det efter de ved Forsikring af Liv givne Forhold maa anses som en Selvfølge, at ingen Forsikring kan erhverves for kortere Tid end et Aar, er dette dog optaget i Lovforslaget for at undgaa Misforstaaelse af Hensyn til Præmiebetalingen i kortere Tid end et Aar.

Dernæst bestemmes der, som før nævnt, at Tegning kan ske enten ved Indtegningsbevis eller ved Police, og gives tilsvarende Regler om Aldersbevis og Lægeundersøgelse som i de gamle Anstalter, kun at Anstalten betaler Attesten og er berettiget til mod Tillægspræmie at optage mindre gode Liv.

Indskud kunne ske ved en Kapital en Gang for alle eller ved Præmiebetaling paa Livstid eller i et bestemt Aaremaal. Præmierne kunne betales hel- eller halvaarsvis, hvert Kvartal eller hver Maaned, altid forud. I Motiverne anføres som Grund til, at man ikke som i det tidligere Forslag har tilladt ugentlige Indbetalinger, at disse vilde blive saa dyre for Interessenterne, at det for dem vilde være meget bedre at indsætte deres ugentlige Sparepenge i en Sparekasse og igjennem denne lade Præmierne indbetales i maanedlige, fjerdingaarlige, halvaarlige eller helaarlige Terminer, hvilken Fremgangsmaade i det hele vilde blive det billigste for dem²⁾. Dernæst tilføjes det, at man ved den foreslaede Forandring af Præmiebetalingen vilde kunne imødekomme det af Interessenterne ofte fremsatte Ønske om at erholde deres Præmiers Forfaldsdag flyttet.

¹⁾ Idet Beregningen var forskjellig for Forsørgere og Forsørgede, og endvidere forskjellig i forskjellige Aldersklasser, noget som ofte af de Forsikringsøgende opfattedes som en Ubillighed.

²⁾ Kort forinden nævnte Lovforslags Udarbejdelse var det lykkedes Anstalten at faa en saadan Ordning med nogle Sparekasser i Stand, som Direktionen forhen uden Resultat havde forsøgt, det de Interessenter, der vare fælles for Anstalterne og Sparekassen, lod denne af det Opspærede indeholde Præmien for Forsikringen.

Efter Livsforsikrings-Anstaltens Plan udbetales Forsikringssummen først 3 Maaneder efter at de nødvendige Oplysninger om Døden og Dødsårsagen ere bragte tilveje. Dette foreslaas forandret, særlig af Hensyn til Dødsfald i Udlandet, hvor Fremskaffelse af de fornødne Oplysninger kan medtage længere Tid, saaledes at Summen efter en Police udbetales 3 Maaneder efter, at Dødsfaldet er anmeldt, forsaavidt Oplysningerne ere tilvejebragte. En længere Frist kan kun opnaas ved Nedlæggelse af Forbud. Ved Indtegningsbevis udbetales Summen strax, naar Døden og Dødsårsagen er konstateret. De Forsikringer, der have Form af Rente, udbetales helaarsvis, halvaarsvis, fjerdingaarsvis eller maanedsvist og kunne beregnes efterbetalte eller forudbetalte.

Udtrædelse af Anstalten kan ske til enhver Tid, forsaavidt Forsikringen ikke er bleven virksom, og der tilgodeskrives da den Paagældende en efter en nærmere angivet Fremgangsmaade beregnet Godtgjørelse i Form af en ny præmiefri, nedsat Forsikring af samme Art som den oprindelige; dog kan ved Livsforsikring fordres kontant Udbetaling af Værdien. Det herom Foreslaede stemmer i det Væsentlige med hvad der gjælder i de ældre Anstalter, og antages at være mere liberalt imod de Forsikrede end i nogen anden bestaaende Forsikrings-Anstalt. Da imidlertid en saadan Liberalitet ikke bør kunne misbruges til Anstaltens Skade, ere Reglerne for Godtgjørelsens Beregning fastsatte med de i denne Henseende nødvendige Begrænsninger.

Da det fra forskjellig Side ansaas ønskeligt, at Anstalten kunde tilbagekøbe virksomme Livrenter og Overlevelsereinter, bestemtes det i Forslaget, at et Tilbagekøb kunde ske paa et bestemt Aaremaal, hvis Forsørgelsen ej var tegnet som uafhængelig, og paa Betingelse af, at der kunde stilles Sikkerhed for den fulde Kjøbesums Gjenerhvervelse ved Livsforsikring og opsat Udbetaling.

Medens der i de ældre Anstalter kun indrømmedes 14 Respitdage til Indbetaling af den forfaldne Præmie og ene paa det Vilkaar, at Risikoen i disse 14 Dage var Interessentens egen, optoges der i Lovforslaget en lignende Ordning som paatænkt i det forrige Forslag, idet Forsikringen, selv om Præmien ej er betalt til Forfaldsdagen, dog holdes i Kraft i et Tidsrum saa stort som Melleumrummet mellem to Forfaldsdage, og naar Præmien inden dette Tidsrums Udløb er efterbetalt i Forbindelse med en Bøde, der kan stige til $\frac{1}{8}$ af Præmiens Beløb, da er Forsikringen, selv om den Forsikrede, inden denne Betaling sker, skulde være død, lige saa gyldig, som om Præmien havde været erlagt i rette Tid. For endvidere at undgaa, at den, som i længere Tid har vedligeholdt en Forsikring, ved en forbigaaende Penge-

forlegenhed skulde nødsages til at opgive den, bestemte man, at naar Forsikringen havde en saa stor Værdi, at Præmien med Renter kunde dækkes deraf, kunde yderligere Henstand ydes, naar Begjæring herom skete før Fristens Udløb og der i Policen eller ved Tilbagelevering af Indtegningsbeviset kunde stilles behørig Sikkerhed.

Med Hensyn til Rejser bestemte Livsforsikrings-Anstaltens Plan, at der skulde erlægges en Tillægspræmie for Rejse til og Ophold i Egne udenfor Europa, hvis Klimatforhold ere farlige for Sundheden. Denne Regel bibeholdes i Lovforslaget og udvides tillige til Forsørgere for Overlevelsere, medens der i Livrente-Anstaltens Plan intet var optaget herom, hvad i og for sig var en Anomali.

Ligeledes maatte i Livsforsikrings-Anstalten, men ikke i Livrente-Anstalten, enhver, som traadte i aktiv Krigstjeneste, betale en Tillægspræmie. Denne Regel syntes for streng, og det bestemtes derfor kun, at dette skulde ske — saavel for Forsikrede som Forsørgere — naar nogen uden dertil at være beordret af den danske Regjering tager Del i aktiv Krig udenfor den danske Hær eller Flaade, samt ved aktiv Krigstjeneste under hvilket som helst Forhold, forsaavidt Forsikringen ikke er tegnet mindst 1 Aar inden Krigens Udbrud — en Restriktion, der var nødvendig for at afværge altfor store Tab for Anstalten.

De ældre Planers Bestemmelse om Virkningen af Selvmord som lig med frivillig Udtræden ansaas det nødvendigt at bibeholde, dog med den Modifikation, at hvor det enten er oplyst, at Selvmordet er begaaet i utilregnelig Tilstand, eller Formodning herom er opstaaet, skal Bestyrelsen kunne tilstaa de Efterladte eller Policens Ejer et efter de forhaandenværende Omstændigheder afpasset Tillæg til Godtgjørelsen, i særegne Tilfælde endog indtil Forsikringens fulde Beløb.

Derimod bibeholdtes uforandret de tidligere Planers Bestemmelse om, at Død ved Duel eller ifølge overgaaet Dom havde samme Virkning som Selvmord, nemlig at kun Værdien blev udbetalt.

Til Beskyttelse for Anstalten mod Svig enten fra den Forsikrede selv eller fra andre, hvem Forsikringssummen skulde tilfalde, bibeholdtes de ældre Regler.

Den nye Anstalts Tarifer baseres paa en Rentefod af 2 % halvaarlig, medens de ældre Anstalters Tarifer vare grundede paa 3½ % aarlig. Grunden til denne Forandring var ifølge Motiverne, at der i de gamle Anstalter intet var beregnet til deres Bestyrelsesudgifter, der skulde dækkes og virkelig

ogsaa vare dækkede af Differencen mellem $3\frac{1}{2}$ % og 4 %, hvortil Kapitalerne som Regel kunde anbringes. Denne Ordning var imidlertid ikke korrekt, »da Bestyrelsesudgifterne herved komme til at hvile tungest paa de Forsikringer, der kræve det mindste Apparat, og meget ulige paa de enkelte Forsikringer.« Og da Rentefoden i de senere Aar havde været og sandsynligvis vilde vedblive at være noget over 4 %, var det rettere at sætte 4 % aarlig, eller, hvad bedre stemmede med Forholdene, 2 % halvaarlig, og dertil lægge et efter Forholdene afpasset Driftstillæg.

Ved Oprettelsen af de gamle Anstalter savnede man de fornødne Data til at grundlægge en Forsikrings-Anstalt paa her i Landet indsamlede Dødelighedserfaringer, og man havde derfor maattet rekrurere til engelske Dekrementtavler. Det gik nemlig ikke an at benytte de om Landets Befolkning i det hele indsamlede statistiske Data, da en Forsikrings-Anstalt kun er bestemt for dem, som Anstalten vælger efter deres større eller mindre Levesandsynlighed, samt for Personer, der selv udøve et Valg i samme Retning, hvorfor Dødeligheden i en saadan Anstalt altid er forskjellig fra den, der findes i den almindelige Befolkning. Og dernæst var det umuligt at benytte de ældre danske Anstalters Erfaringer, da disse, med Undtagelse af den almindelige Enkekasses, vare altfor faa og unøjagtige, og selv Enkekassens Erfaringer om Dødeligheden vare for saa vidt uanvendelige, som en stor Del af dens Interessenter vare forpligtede til at indtræde deri, en Omstændighed, som nødvendigvis maatte medføre særegne Dødelighedsforhold.

Efterat nu Anstalterne af 1842 have bestaaet i et Tidsrum af 27 Aar, har det Antal Mennesker af begge Kjøen, over hvis Livs- og Dødsforhold der i dette Tidsrum er ført omhyggelig Bog, naaet en saadan Størrelse, at de iagttagne Dødelighedsforhold kunne benyttes som Grundlag for fremtidige Tarifer »med grundet Haab om, paa dette Grundlag sikkrere end paa noget andet at erholde Tarifer, som ville vise sig at svare til de Forhold, som i den nærmeste Fremtid ville indtræde imellem Anstaltens Interessenter.«

Ved den stedfundne Opgjørelse af Anstalternes Dødelighedsforhold er der, afset fra de pligtige Interessenter, for hvilke særlige Forhold gjøre sig gjældende, fundet 3 Hovedklasser, i hvilke de iagttagne Erfaringer vare saa talrige og iøvrigt af en saadan Beskaffenhed, at de egnede sig til Grundlag for en Dødelighedstabel, nemlig for Mandkjønnets Vedkommende Forsørgere og Livsforsikrede og for Kvindekjønnets Vedkommende Forsørgede (hvorunder Livrentenydere ere indbefattede), hvilket nærmere oplystes ved de i Motiverne optagne Dekrementtavler for disse tre Grupper.

I de øvrige Klasser af Interessenter, nemlig Forsørgere af Kvindekjønnen, livsforsikrede Kvinder og Forsørgede af Mandkjøn, ere vel Erfaringerne for faatallige til deraf at danne selvstændige Dødelighedstabeller; »*men de ere talrige nok til at vise, i hvilket Forhold Interessenter af det ene Kjønn staae til Interessenter af det andet Kjønn i samme Classe med Hensyn til Levesandsynligheden, og herigjennem vil man have Alt, hvad der til praktisk Brug vil udfordres.*« Da Anstalterne særlig mangle Erfaringer for Barndommen og den tidlige Ungdom, og det her kunde være af Interesse at have en anden Erfaringsrække til Sammenligning, var der sket en Opgjørelse af Dødeligheden i den ophævede Forsikringsforening for Værnepligtige, og derved erhvervet en meget brugbar Række af Dødelighedskvotienter op til 22 Aars Alderen, der maaske nærmest kunde have Betydning med Hensyn til Forsørgede af Mandkjønnet.

Endelig havde man af Hensyn til de pligtige Interessenter foretaget en Opgjørelse af Dødelighedsforholdene i den almindelige Enkekasse fra Aaret 1840 for at faa en mere omfattende Erfaringsrække, end man hidtil havde kunde indsamle i Anstalterne. Derved havde man erhvervet en Dødelighedstavle for Forsørgere af Mandkjønnet og Forsørgede af Kvindekjønnen, der muligvis kunde komme til Nytte ved Beregningen af de ifølge Lov af 5 Januar 1851 tegnede Overlevelsesserter.

I Henhold til disse Bemærkninger i Motiverne udtaltes det i Lovforslaget, at Tariferne skulde være grundede paa den Levesandsynlighed, som fremgaar af Erfaringer, der ere indsamlede i danske Forsikrings-Anstalter i de sidste 30 Aar.

Hertil maatte saa lægges et Driftstillæg, der af Hensyn til de ældre Anstalters særdeles billige Administration mentes at kunne indskrænkes til 3 % af Indskudene, naar Tegning sker ved Kapitalindskud, og desuden et Tillæg af 2, 3, 4 og 5 %, eftersom Tegning sker ved aarlige, halvaarlige, fjerdingaarlige eller maanedlige Præmier. Til Sikkerhed mod tilfældige Tab beregnedes der endvidere et for hver Forsikringsart bestemt Tillæg af indtil 10 %, hvorhos der som Maximums- og Alderstillæg skulde betales en efter Forsikringens Beskaffenhed afpasset Tillægspræmie. Og da dernæst enhver afsluttet Forsikring kræver et vist Arbejde, som er uafhængigt baade af Indskudsmaaden og Beløbenes Størrelse, men kan være noget forskjelligt efter Forsikringsarten og Tegningsmaaden, kræves der Policepenge af forskjellig Størrelse, dog ikke udover 1 Rdl. for hvert Dokument.

Det hedder derefter i Motiverne, at den endelige Fastsættelse af de Priser, til hvilke de forskjellige Forsikringer ville kunne tegnes i den nye

Anstalt ifølge de ovenanførte Regler, først kan finde Sted, efter at den endelige Udjævning af Dødelighedskvotienterne er udført, men at Priserne dog neppe ville afvige synderligt fra dem, der betinges af den alt foretagne, foreløbige Udjævning, hvorfor disse anføres for de hyppigst forekommende Forsikringer, idet der til Sammenligning meddeles de tilsvarende Priser i de ældre Anstalter og i forskellige udenlandske Selskaber.

For at Anstalten skulde kunne vinde betydeligere Udbredelse rundt om i Landet, var det nødvendigt, at Adgangen til Oplysninger og Vejledning overalt lettedes saameget som muligt, og at der skabtes Mellemlid til Ind- og Udbetalinger for Anstalten. I det tidligere Lovforslag var det paatænkt, at Kommunerne paa egen Bekostning skulde oprette Ind- og Udbetalingssteder; men denne Byrde, der var ret naturlig, naar Talen var om en Anstalt, der udelukkende tog Sigte paa de uformuende Samfundsklasser, syntes ikke vel at kunne paalægges de alt temmelig bebyrdede Kommuner til Fordel for en udvidet Anstalt som den paatænkte, hvortil kom, at denne Ordning ogsaa vilde medføre Vanskeligheder, naar Talen var om en hurtig og præcis Forretningsgang. I Stedet foresloges det at anvende Postkontorerne mod et billigt Vederlag, da de alt fandtes paa saa mange Steder, og bedre end nogen anden offentlig Indretning vilde kunne tilfredsstille i denne Henseende, ligesom deres Antal ved Landets stigende Udvikling vel blev forøget. Lige med Postkontorerne kunde andre offentlige Kasser anvendes til Ind- og Udbetalinger efter Regjeringens nærmere Bestemmelse, og de Summer, der paa denne Maade gik ind og ud af Statskassen, skulde behandles som Versurposter. Da Anstalterne hidtil havde haft fri Postforsendelse til og fra Regjeringsautoriteterne, og Livsforsikrings-Anstalten Portofrihed for Korrespondance med sine Agenter, maatte denne Ret nu gaa over til Postkontorerne og de andre offentlige Kasser, der kom til at træde i Agenternes Sted, hvorhos Fritagelsen i Forslaget ogsaa omfattede Sparekasserne *»paa Grund af den Lettelse, som disse kunne tilbyde Befolkningen ved at paatage sig at gjøre Indbetalingerne for de Forsikrede, der have Penge staaende hos dem.«* Egentlige Agenturer var det kun paatænkt at oprette paa de Steder udenfor Landet, hvor de ældre Anstalter hidtil havde haft Interessenter.

Der tilstodes dernæst den nye Anstalt de samme Begunstigelser med Hensyn til Skattefrihed og Undtagelse fra Arrest og Exekution, som de ældre Anstalter havde. Og tillige skulde der gives Stempelfrihed for Indtegningsbeviser, *»eftersom disse fornemmelig ville blive benyttede for de ganske smaa*

Livsforsikringer. « Som før omtalt bortfaldt den de ældre Anstalter oprindelig tilstaaede Stempelfrihed ved Stempelforandringen i 1861.

Med Hensyn til Paatale af Krav, der nægtes af Anstalten, samt Præskriptionsbestemmelser, bibeholdtes de ældre Regler i det Væsentlige.

Bestyrelsen bestaar efter Forslaget af 5 Medlemmer, af hvilke et er udnævnt til Formand. I Motiverne anføres som Grund til den kollegiale Bestyrelsesform, der dog ikke udelukker, at hele Ledelsen af den daglige Forretningsgang kan være betroet til en enkelt Mand, at det ved den betydelige Formues Administration og ved Antagelse og Forkastelse af Forsikringsøgende, særlig i tvivlsomme Tilfælde, vil være heldigst, at flere deltage i Beslutningen. Der kræves desuden hyppig dybere videnskabelig Indsigt, særlig med Hensyn til den vigtige Opgjørelse af Anstaltens Ansvar; og da dette ikke kan forudsættes at være til Stede hos en Mand, som først og fremmest skal være i Besiddelse af de Egenskaber, der udfordres til den daglige Forretningsledelse, bør han i saadanne Sager kunne raadføre sig med en af flere Mænd sammensat Styrelse, hvor den fornødne Indsigt i flere Retninger kan være tilstrækkeligt repræsenteret.

Formuen anbringes i 4 % kgl. Obligationer; men da det for Omsættningens Skyld ved en eventuel Realisation vilde være mindre heldigt, at Anstaltens Effekter alle vare af samme Beskaffenhed, skal Bestyrelsen med Finantsministerens Godkjendelse ogsaa kunne benytte anden Frugtbjergjørelse, hvortil i Motiverne knyttes den Bemærkning, at der ved de hidtil skete Udlaan i faste Ejendomme og til Kommuner var bevirket ikke ubetydeligt Gavn for Landet.

De nærmere Regler for Anstaltens Virksomhed fastsættes ved en Plan og en Tarif, udstedt af Bestyrelsen med Finantsministeriets Godkjendelse efter de i Forslag bragte Principer.

Hvert Aar udgiver Bestyrelsen en trykt Udsigt over Anstaltens Virksomhed i det forløbne Aar og foretager dernæst hvert femte Aar en fuldstændig Opgjørelse af Anstaltens sandsynlige Ansvar i Henhold til den imellem Deltagerne i Anstalten erfarede Dødelighed, hvilket ligeledes offentliggøres. Paa denne Maade bliver det saaledes muligt at opdage, paa hvilke Punkter de til Grund lagte Forudsætninger ikke holde Stik, og i Tide at forandre Fejlen, uden at Anstalten nødsages til at paakalde Statens Garanti.

I Lovforslaget siges endvidere, at hvis der ved en saadan Opgjørelse skulde vise sig et større Overskud end nødvendigt er til at sikre Anstalten mod Underbalance, skal Anvendelsen af den undværlige Del af Overskudet fastsættes ved Lov.

Fremtidig skulle Embedsmændene fyldestgjøre deres lovbefalede Enkeforsørgelsespligt i den nye Anstalt, hvor der skal føres særlig Bog over de saaledes tegnede Forsikringer, ligesom Risikoen særlig skal opgjøres for deres Vedkommende. Saadanne Afvigelser fra de almindelige Regler for Anstalten, der enten ere Konsekventser af Loven af 5 Januar 1851 eller ere begrundede i Forholdets Natur og den hidtidige Praxis, fastsættes ved et Tillæg til Planen.

Da adskillige af Bestemmelserne for den nye Anstalt vilde være til Fordel eller Lettelse for Interessenterne, bemyndigedes Bestyrelsen til at tilstaa Interessenter i de ældre Anstalter lignende Fordele, og forsaavidt de ved at gaa over i den nye Anstalt vilde kunne erholde et Afslag i de Præmier, de endnu havde at betale, kunde der gives dem en tilsvarende Præmienedsættelse.

Medens dette af FENGER udarbejdede Lovforslag var tiltraadt af HOLM, LAUTRUP og efter nogen Betænkelighed af TVERMOES, der var konstitueret matematisk Direktør, indsendte OPPERMANN, der som ovenfor nævnt ikke fandt sig tilfredsstillet herved, et særskilt Udkast til Finantsministeriet.

Det væsentligste Differentispunkt var Spørgsmaalet om Anstaltens Forhold til Staten, idet OPPERMANN foreslog kun midlertidigt at modtage dennes Garanti, og at den ved Lov skulde kunne gaa over til at være en gjensidig Forsikrings-Anstalt uden Statens Garanti og uden dens Delagtighed i Bestyrelsen. Dernæst skulde Anstaltens Fond altid forblive særskilt samt adskilt for hver af de tre Anstalter, hvoraf den kom til at bestaa, og skulde udelukkende komme Interessenterne til Gode, idet det Overskud, der ifølge femaarige Opgjørelser maatte vise sig udover, hvad der udkræves til Dækning af overtagne Forpligtelser og til Sikkerhed imod Tilfældigheder, skulde fordeles paa de enkelte Policer. Og endelig holdtes de pligtige Forsikringer helt ude, idet »*frivillig Forsørgelse, med Lægeattest for virkelig god Helbred hos Forsørgerne, er saa forskjellig fra tvungen Forsørgelse uden saadan Attest, at al Tanke om Fællesskab i Formue og i Vinding og Tab maa være udelukket*«¹⁾, hvorfor det ansaas for rettest at ordne Forholdet med Hensyn til de pligtige Forsikringer ved en særlig Lov. Iøvrigt indeholdt Udkastet detaillerede

¹⁾ Oppermanns Skrivelse til Finantsministeriet af 16 November 1869, hvormed han fremsendte sit Separatvotum.

Bestemmelser om Forsikringsvirksomheden, om Bestyrelsen, der bør have mindst to matematikkyndige Medlemmer, om Ordningen af Forretningsgangen og Formueanbringelsen, hvor der var foreslaaet visse Procentsatser for de forskjellige Frugtbargjorelsesmaader, saa at Ministeriets Samtykke kun var nødvendigt, naar disse Rammer ønskedes overskredne.

OPPERMANN'S Udkast blev imidlertid ikke anvendt i Finantsministeriet, vel allerede af den Grund, at det for saa vidt var ufærdigt, som saa godt som alle Procentsatser og andre Talstørrelser stode in blanco. Derimod godkjendte Ministeriet Flertalsforslaget med nogle Redaktionsændringer og ganske faa reelle Forandringer. Saaledes bortfaldt Bestemmelsen om Portofrihed for Postkontorerne og andre offentlige Kasser samt Sparekasser. Tillige forandredes Postkontorernes Lønning i Overensstemmelse med Ministeriets tidligere Standpunkt til visse Procent af de oppebaarne Indskud og Præmier, »idet disses Beløb ordentligviis vil svare til den udviklede Virksomhed i Anstaltens Tjeneste.«

Endvidere udgik Bestemmelsen om Fastsættelsen af det eventuelle Overskuds Anvendelse ved Lov, idet man herved mulig kunde vække et Haab, der maaske viste sig illusorisk, og Reglen iøvrigt var overflødig, da Lovgivningsmagten i hvert Fald maatte paakaldes, naar Talen var om at frage Anstalten en Del af dens Formue.

Endelig bestemtes der angaaende Bestyrelsen, at den skulde bestaa af indtil 5 Medlemmer, og i Motiverne siges, at medens man ikke kan anse det for nødvendigt, at der altid er 5, bør der dog af Hensyn til det matematiske Element, der har særlig Betydning, ikke være under 3. Der gives dernæst sammesteds nærmere Regler om Formandens og Bestyrelsens indbyrdes Competence, og at Kalkulator og Kontorpersonalet fungerer under den førstnævnte. Sluttelig anføres der som Grunde til, at Ministeriet nu har adopteret Tanken om kollegial Bestyrelse i Modsætning til det forrige Lovforslag, at den nye Anstalt nærmest er en Fortsættelse af de i 1842 grundlagte Anstalter, og at Bestyrelsesformen i disse siden hint Lovforslags Forelæggelse ved Indsættelsen af en administrerende Direktør er undergaaet en hensigtsmæssig Omordning, ligesom Bestyrelsen af de ældre Anstalters betydelige Formue ikke kunde henlægges under Finantsministeret, og at dette heller ikke ret vel kunde overtage Anbringelsen og Bestyrelsen af de ved den nu projekterede Livsforsikrings-Anstalt herefter opsparede Midler, der kunne ventes at blive ulige betydeligere, end hvad der vilde være blevet at raade over ved den nærmest paa den arbejdende Klasse beregnede Anstalt.

VII

Det saaledes ændrede Forslag forelagdes af Finantsministeriet i Lands-thinget den 19 Januar 1870. Det fandt her i det hele og store en velvillig Modtagelse; men ligesom der paa adskillige Punkter ytrede Ønsket om mindre væsentlige Forandringer, førtes der strax ved første Behandling en levende Debat om Forholdet til Statskassen og de ældre Anstalter, og desuden var Spørgsmaalet om den pligtige Forsikringsafdelings Stilling til den øvrige Anstalt Gjenstand for modstridende Anskuelser.

Saaledes hævdede ANDRÆ, at det var et stort Misgreb at oprette en saadan Anstalt som Statsinstitution, medens selve Øjemedet burde henvise den til privat Initiativ, hvorved tillige den retfærdigste og billigste Fremgangsmaade kunde følges, idet Anstalten grundedes paa et gjensidigt System og udelukkende lededes af Interessenterne selv. Det kunde kun forsvares at garantere de pligtige Indskud; thi naar Staten paatvang sine Embedsmænd at gjøre Indskud, maatte den ogsaa sørge for, at denne Forpligtelse kunde fyldestgøres paa den Maade, der var foreskrevet. DAVID ansaa det for nødvendigt, at den pligtige Afdeling fuldstændigt adskiltes fra de øvrige Forsikringer, da Anstalten ikke kunde være tjent med en Sammenblanding af Forsikringer, til hvis Erhvervelse der krævedes saa forskjellige Optagelsesbetingelser. Endvidere gjorde han gjældende, at de ældre Anstalters Interessenter muligvis ikke havde nogen juridisk Ret til Andel i det opsamlede Overskud, men at Billighed dog talte for, at dette Overskud vedblivende holdtes adskilt til Sikkerhed for de indgaaede Kontrakter i Stedet for som i Lovforslaget sagt at gaa ind i den nye Anstalts Formue.

Af mere underordnede Punkter, der kom paa Tale ved første Behandling, kan nævnes, at Forhøjelsen af Maximum for Forsikringer ansaas betænkelig, at Reglerne om Duel og Selvmord burde forandres, samt at Forslaget om Bestyrelsesformen rummede visse Mangler og Uklarheder.

Efter Lovforslagets Overgang til anden Behandling nedsattes der et Udvalg, bestaaende af C. N. DAVID, J. N. MADVIG, M. P. BRUUN, H. HANSEN, N. RASMUSSEN, JESSEN og ZYTPHEN ADELER. Til Formand valgte dette DAVID og til Ordfører MADVIG.

I Betænkningen udtaltes, at Flertallet kunde tiltræde Lovforslagets Hovedtanke, »*der gaaer ud paa ved en Udvidelse af den ældre Anstalt og visse Forandringer i Bestemmelserne for den at opnaae det, der tidligere tilsigtedes ved en særlig ny Anstalt.*« DAVID fastholdt derimod, at det var hensigtsmæssigere,

at have en særegen Anstalt for de ubemidlede Klasser, indrettet og bestyret med særligt Hensyn til disses Fornødenheder og de Forsikringer, som af disse kunde attraas og ventes, end at grundlægge en Anstalt, som skal tilfredsstille de højst forskellige Krav, som maa stilles til en for alle Samfundsklasser fælles Institution. Da imidlertid Initiativet til en saadan særlig Anstalt efter hans Formening burde udgaa fra Regjeringen, stilledes der intet Ændringsforslag i saa Henseende.

Derimod ansaa han Sammenblandingen af frivillige og pligtige Interessenter i samme Anstalt for saare uheldig, og formentede det tvertimod rigtigst, nu da de ældre Anstalter skulde reorganiseres, at gjøre Ende paa den hidtil bestaaende Forening af disse forskelligartede Bestanddele, hvorved han støttede sig til den udgivne »Foreløbige Beretning«, der formentlig viste, »at Livsforsikringsanstalten slet ingen Nytte har havt eller kan have af denne Forening af saa høist forskelligartede Interessenter, men at tvertimod stor Usikkerhed for Rigtigheden af Anstaltens Beregninger derved kan opstaae, ligesom det ogsaa i administrativ Henseende forøger Arbeidet og medfører Vidtløftighed.« Han stillede derfor det Ændringsforslag til den første Paragraf, at den nye Anstalt ikke skulde overtage den pligtige Afdeling, hvis Ejendele, Fordringer og øvrige Rettigheder ligesom de heraf udspringende Forpligtelser skulde overgaa til Finantsministeriets umiddelbare Bestyrelse og Varetægt, i hvilken Henseende den nærmere Ordning skulde ske ved en administrativ Anordning.

Subsidiært stilledes af DAVID og to andre Udvalgsmedlemmer det Ændringsforslag, at de ældre Anstalters tre Fond, nemlig Livsforsikringsanstaltens samt Livrente-Anstaltens frivillige og pligtige Afdeling, fremtidig skulde holdes adskilte og ikke indgaa i den nye Anstalt, hvis Formue skulde bestaa af den frivillige og den pligtige Afdelings Fond.

De øvrige Medlemmer af Udvalget holdt paa Lovforslagets Regel. Det fremhæves i saa Henseende, at »ligesom det nemlig er givet, at der ikke kan være Tale om nogen Andeel i det mulige, men endnu dog kun sandsynlige Overskud for de allerede udtraadte Interessenter, saaledes er der for de nu tilbageværende hverken noget i en given Udsigt grundet Krav paa sliig Andeel eller nogen Regel, hvorefter den kunde tildeles dem, selv om Overskudet var absolut sikkert og bestemt. Staten, der med egen Risiko har ladet Forretningen drive i Henhold til bestemte Betingelser, vilde alene være berettiget til det endelige Overskud, som den nu, medens det endnu kun er sandsynligt, lader gaae over til den nye Anstalt, for hvilken den derved med noget større Tryghed kan paatage sig Garanti, medens den af et vistnok fuldgyldigt Billighedshensyn ved Bestemmelsen

i Lovforslagets § 21 indrømmer de nuværende Interessenter i den Anstalt, hvis Formue saaledes overføres til den nye, for Fremtiden at deeltage i de billigere Betingelser, som denne kan stille.« Og hvad Sikkerheden angaar, tilføjes der, at det hidtil ikke kan paavises eller skjønnes, at Modtagelsen af de pligtige Indskud efter samme Tarif, som gjælder for og alene er beregnet for de frivillige, har bragt Anstalten i det hele noget Tab, »og der synes saameget mindre at være tilstrækkelig Grund til nu at ophæve denne Afdelings Formues- og Ansvarsfællesskab med den øvrige Anstalt, naar der tages Hensyn til Statens fælles Garanti.«

Udvalgsflertallet fraraadede den skete Forhøjelse af Forsikringsmaxima under Hensyn til, at smaa Forsikringer i den nye Anstalt, hvis det tilsigtede Formaal naaedes, vilde blive de langt overvejende, og Anstaltens Risiko da altfor stor ved den foreslaaede Forhøjelse. Flertallet nedsatte derfor Maximumsbestemmelserne til de i de ældre Planer bestemte Summer, medens Mindretallet (BRUUN og MADVIC) tilraadede Forhøjelsen som gavnlige i adskillige Livets Forhold og antog, at større Forsikringer i den nye Anstalt vilde blive saameget søgte, at Risikoen derved blev ikke lidet fordelt.

Af Hensyn til den ofte uregelmæssige Fortjeneste i Arbejderklassen, hvorved denne vanskeligt kunde indlade sig paa bestemte, regelmæssige Indskud, indsattes af Udvalget undtagen Ordføreren en Bestemmelse om, at der skulde oprettes en Spareafdeling med opsat Udbetaling, som modtog Indskud, enten lige store eller af forskjellig Størrelse, og som indbetaltes helaarlig, halvaarlig, fjerdingaarlig eller maanedlig. De gjorde Indskud udbetaltes med Renter og Rentes Renter efter Fradrag af et Administrationsbidrag til Interessenten eller hans Efterladte efter Forløbet af en vis Tid, hvis Varighed han selv bestemte ved Indbetalingen af det første Indskud. Denne Afdeling skulde staa under samme Bestyrelse som Anstaltens og nyde godt af dennes Mellemed til Ind- og Udbetaling, men iøvrigt være uden Forbindelse med Anstalten.

Med Hensyn til Rejsetillæget gjordes der af Udvalget den Tilføjelse til Lovforslaget, at hvis der foretages en Rejse udenfor Europa fra fremmed Sted eller under saadanne Forhold, at Tillægspræmien ikke kan forudbetales, skal Anmeldelse derom ske til Bestyrelsen før Afrejsen, og Forsikringen tjener da til Sikkerhed for den Tillægspræmie, der fastsættes.

Et Flertal i Udvalget foreslog, at Forsikringen ikke skulde ophæves for den, der faldt i Duel, idet denne, »der lykkeligviis hos os er saa sjelden, at Faren for Anstalten ved at opgive Bestemmelsen ikke er stor, for Mænd i visse Stillinger under visse Forhold kan fremtræde saaledes, at det maa ansees for alt-

for haardt at belægge just den, der falder, med et Formuestab, der slet ikke rammer Modparten, medens Duelstraffen skal ramme begge Duellanten eller den Overlevende.« Og i ethvert Tilfælde kunde der ikke her være Tale om et overlagt Kontraktsbrud.

Angaaende Virkningen af Selvmord foreslog samme Flertal, at der ikke herved skulde blive Tale om nogen ophævende Virkning, naar Forsikringen var tegnet 5 Aar forinden Selvmordet, idet man herved fik Vished om, at dette ikke var paatænkt, da Forsikringen afsluttedes. Og dernæst antoges det ikke, at en idømt og exekveret Livsstraf (*altsaa en aldeles ufrivillig Død*) burde virke opløsende paa Kontrakten, idet *»det vilde være en synderlig Anomali, at Livsforsikringen blev i Kraft, ikke blot hvis den Dødsdømte benaadedes, men hvis det lykkedes den Dømte eller den Anklagede, før Dommen faldt, ved Flugt at unddrage sig Lovens Straf, eller hvis han omkom under det meest fortvivlede Flugtforsøg.*« Iøvrigt vilde det sikkert yderst sjældent indtræffe, at en Dødsdømt var forsikret i Anstalten, saa at Udeladelsen af denne Bestemmelse ingen Betydning vilde faa.

Hvad Tarifberegningen angik, kunde Udvalget trods nogen Tvivl gaa med til at antage den foreslaaede Rentefod af 2% halvaarlig, naar der ved Bestemmelsen om de femaarige Opgjørelser tillige fastsattes, at disse ogsaa skulde omfatte Spørgsmaalet om Rigtigheden af denne Forudsætning. Hvad den anden Faktor for Tarifberegningen angik, nemlig den antagne Dødelighedstavle, havde Udvalget vel anset det for heldigst, at den havde foreligget som Bilag til Lovforslaget i den Skikkelse, hvori den skulde fremtræde i Planen. Men da det dog nu var fastsat, paa hvilket Erfaringsgrundlag den nye Dødelighedstavle skulde bygges, og ikke blot Resultaterne af Erfaringerne summarisk angivne i Motiverne, men der ogsaa i den senere udkomne foreløbige Beretning var gjort rede for den anvendte Fremgangsmaade, troede Udvalget at kunne akkviescere herved. Dog ansaas det for uheldigt at sige, som i Lovforslaget udtalt, *»Erfaringer, der ere indsamlede i danske Forsikringsanstalter i de sidste 30 Aar*«, idet en bestemte og snævrere Begrænsning var ønskelig. *»Vel sees det af Motiverne . . ., at foruden Livsforsikrings- og Livrenteanstalten selv er der hidtil kun tænkt paa to Anstalter, nemlig den nu ophævede Forsikringsanstalt for Værnepligtige og den almindelige Enkekasse; men, foruden at Lovforslagets Udtryk ikke udelukke Benyttelsen af Erfaringer andetstedsfra, maae vi med Hensyn til den almindelige Enkekasse fremhæve, at, ligesom der i intet Tilfælde bør gives Mændenes Dødelighed i denne Anstalt nogen Anvendelse paa Tariferne for frivillige Forsikringer, saaledes svækker ogsaa den ubetingede Forsørgelsespligt*

noget Anvendeligheden af Qvindernes i Enkekassen iagttagne Dødelighedsforhold, og, naar der antydes en særlig Anvendelse af de i Enkekassen indvundne Erfaringer ved Beregningen af Prisen for Overlevelsesserter i den pligtige Afdeling, da have vi ovenfor fremsat den store Betænkelighed, der gjør sig gjældende mod i denne Afdeling at bruge en anden Tarif end den almindelige.» Skulde det dernæst anses for nødvendigt foruden de to Statsanstalter ogsaa at tage Hensyn til Forsikrings-Anstalten for Værnepligtige, »kan en dertil sigtende Ændring skee ved tredie Behandling, men som da vel maa gaae ud paa, at Erfaringerne derfor i det Hele eller for et vist Omfang skulle medtages i Beregningen.»

Angaaende Driftstillæget forekom det Udvalget, at en saadan Skala for Tillæget som foreslaaet efter Præmiens stigende Antal Forfaldsdage i et Aar vel i og for sig var berettiget, men at dette nøjagtige Billighedshensyn formentlig burde vige for en simplere Beregningsmaade og Form af Tariferne, især da det kunde fremkalde Misforstaaelse og Misstemning hos dem, der tegne Forsikringer for smaa, men hyppigere forfaldende Præmier. Som Følge heraf bestemtes det, at naar Forsikringen tegnes mod Præmier, skulde der foruden det for alle Forsikringer fælles Driftstillæg af 3 % yderligere erlægges 3 % af Indskudene.

Da det forekom Udvalget ugjærligt, at Anstalten ganske skulde kunne undvære særlige Agenter, og det navnlig i alle store Byer paa Hovedpost-ruterne vilde have sine Vanskeligheder at henlægge alle Anstaltens Forretninger, bl. a. ogsaa Meddelelse af Oplysninger o. l., til Postkontorerne, blev der foreslaaet, at Ansættelse af Agenter kunde ske, hvor Anstaltens Tarv udkrævede det.

Udvalget saa endvidere ingen Grund til, at Anstaltens Policer skulde stemples, naar Indtegningsbeviserne vare stempelfri, og foreslog Friheden for Stempelafgift udvidet til begge Arter af Forsikringsdokumenter.

Bestemmelsen om Anstaltens Bestyrelse var Gjenstand for megen Dissents blandt Udvalgets Medlemmer, der her opstillede 5 Ændringsforslag. Saaledes foreslog JESSEN, at der kun skulde være en Direktør, medens DAVID og tre andre Medlemmer foreslog, at der skulde være 5, af Finantsministeriet paa Tid ansatte Medlemmer, hvoraf to altid skulde være matematikkyndige, og én Forretningsfører. Et tredje Ændringsforslag gik ud paa, at Bestyrelsen skulde bestaa af 3, hvoraf den ene var Forretningsfører og Formand og en af de andre matematikkyndig og samtlige udnævnte af Kongen.

Endelig ansaa Udvalget det for rettest ved Siden af en Del andre, mindre væsentlige Forandringer at tilføje to nye Paragrafer, nemlig dels, at

Anstalten er bestemt for Indvaanere af Riget med Bilande og Kolonier, efter Forslag af Ordføreren ogsaa for de to nordlige Naboriger og umiddelbart tilstødende Grænselände, dels at Anstaltens Bestyrelses- og Driftsudgifter skulde afholdes af den selv.

I Thinget udtalte Finantsministeren sig bestemt imod Udskillelsen af de pligtige Forsikringer, idet Henlæggelsen deraf under Finantsministeriet dels vilde medføre betydelig større Administrations-Omkostninger, dels have den Vanskelighed, at hele Forholdet paa denne Maade ikke kunne ventes varetaget med den Indsigt og Kyndighed, som hvis det henlagdes under Livsforsikrings-Anstalten. Og da den gjældende Ordning ikke bevislig havde tilføjet Anstalten Tab, kunde man rolig vente, med at udsondre den pligtige Afdeling, indtil det ved de femaarige Opgjørelser viste sig, at Tarifen for de frivillige Forsikringer ikke uden Tab kunde anvendes paa de pligtige. Iøvrigt vilde Sagen i saa Fald ogsaa kunne ordnes uden nogen Udskillelse, idet man kunde indføre en lignende Ordning som for Skolelærerne, der kun optages i Anstalten, naar de have godt Helbred, hvorimod der er paalagt andre Statsfond den Forpligtelse at tage imod dem, der ej kunne præstere Helbredsattest til Anstalten.

Som Følge heraf tog DAVID sit principale dertil sigtende Ændringsforslag tilbage, men fastholdt det subsidiære om at holde de gamle Anstalters Fond særskilt og at sondre den nye Anstalt i en pligtig og en frivillig Afdeling, skjønt Ministeren erklærede heller ikke at kunne acceptere dette, væsentlig fordi der derved formentlig laa skjult et Forbehold for de nuværende Interessenter om i sin Tid at faa en Andel i Anstaltens Overskud, og at noget saadant stred mod Statens Ret til som Garant at disponere over dette. Og desuden ansaa han ikke den foreslaaede Særdeling af Fondene nødvendig for en eventuel Risikoberegning for de enkelte Afdelingers Vedkommende. Ved Afstemningen forkastedes derefter Forslaget, og samme Skjæbne fik det ogsaa ved tredje Behandling, saa at Lovforslagets § 1 blev uforandret vedtaget.

Derimod vedtoges Udvalgets Forslag om Omraadet for Anstaltens Virksomhed med MADVIGS Tilføjelse, hvortil ved tredje Behandling vedtoges en af Finantsministeren stillet og af Udvalgsflertallet tiltraadt Ændring, at ogsaa danske Undersaatter i Udlandet hørte til dem, for hvem Anstalten var bestemt (§ 2)¹⁾.

Nedsættelsen af Maximumbeløbene til de oprindelige Satser forkastedes ved anden Behandling, men vedtoges ved tredje med den Tilføjelse, at der

¹⁾ Her og i det Følgende er Paragraftallet at forstaa som Paragrafens Numer i selve Loven.

paa en Persons Liv kunde tegnes baade Livsforsikring og Overlevelserente til henholdsvis 10 000 Rdl. en Gang for alle og 2 000 Rdl. aarlig, dog at der ikke kunde tildeles nogen enkelt Person større Overlevelserente end 1 000 Rdl. (§ 4).

Forslaget om en særlig Spareafdeling forkastedes, da Finantsministeren erklærede ikke at kunne acceptere samme, som upraktisk og overflødigt, idet de almindeligere Sparekasser baade billigere og mere hensigtsmæssigt kunde benyttes til det tilsigtede Øjemeds Opnaaelse.

Tilføjjelsen til Reglen om Rejsetillæg (§ 12) vedtoges i den af Udvalget foreslaaede Skikkelse, hvorimod dets Forslag om Duel og Henrettelse forkastedes ved anden Behandling, men vedtoges ved tredje. Reglen om, at Selvmord kun virkede retsopløsende paa Kontrakten, naar det indtraadte i de første 5 Aar af Forsikringstiden, forkastedes, efterat Finantsministeren havde ytret, at dette vilde være betænkeligt, naar hensaaes til, at Selvmordene ikke vare tagne i Betragtning ved Fastsættelsen af Dødelighedstabellerne, og at der ved ethvert Selvmord, hvad enten det var tilregneligt eller ikke, fremkommer et Brud paa de Forudsætninger, under hvilke Forsikringen er indgaaet.

Med Hensyn til Ændringsforslaget om Tarifgrundlaget vedtoges dette med Tilslutning af Finantsministeren, der dog til tredje Behandling stillede Forslag om, at der for de yngre Livsaars Vedkommende skulde tages Hensyn til de i Forsikringsforeningen for Værnepligtige indsamlede Erfaringer, hvilket vedtoges (§ 14).

Hvad Forandringen i de foreslaaede Driftstillæg angik, ytrede Ministeren, at han vel kunde slutte sig til Forslaget, men kun hvis den Del af Driftstillæget, der var fælles for alle Forsikringer og alle Betalingsmaader, sattes højere end til 3, allerede af den Grund, at det ved Lovforslagets Udarbejdelse var forglemmt at tage Hensyn til den Betaling, der skulde gives Postmestrene, hvortil efter Udvalgets Forslag om indenlandske Agenter yderligere vilde paa-løbe en ikke ringe Udgift for Anstalten. Da Ændringsforslaget vedtoges, stillede Ministeren til tredje Behandling Forslag om at forhøje Procenten til 4, hvilket vedtoges.

Ændringsforslagene om Agenter og Stempelfrihed vedtoges ligeledes (§§ 15 og 16).

Bestemmelsen om Bestyrelsesforholdene var Gjenstand for en indgaaende Debat. Som Resultat vedtoges det ene af Udvalgets Forslag, med enkelte Modifikationer, saaledes at der skulde være 5 Medlemmer, valgte af Kongen (ved tredje Behandling tilføjjedes: uden Ret til Pension), af hvilke to altid

skulde være matematikkyndige, og af hvilke en er Forretningsfører; et af Medlemmerne udnævnes af Kongen til Formand. Formueanbringelsen sker med Sanktion fra Finantsministeriet, forsaavidt der ikke indkøbes danske Statsobligationer, der efter Børspriserne, hvortil de indkøbes, ikke give under $4\frac{1}{2}$ % Rente. De matematikkyndige Bestyrelsesmedlemmer have særligt at varetage Opgjørelserne af Anstalten (§ 18.)

Efter Udvalgets Indstilling vedtoges i en særlig Paragraf, at Anstaltens Bestyrelses- og Driftsudgifter skulde afholdes af den selv (§ 19).

Ved Bestemmelsen om Opgjørelsen af den erfarede Dødelighed (§ 21) vedtoges Udvalgets Ændringsforslag, at det ved samme Lejlighed skulde undersøges, om den antagne Rentefod burde forandres, hvilket da krævede en Lov. Ved tredje Behandling vedtoges et af MADVIG stillet Forslag om, at Opgjørelsen særskilt skulde vise Status og Ansvar a) for Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842, b) for Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn, saalænge noget disse Afdelinger vedkommende Ansvar vedvarer, c) for Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871 og med Hensyn til a og c særskilt for de frivillige og for de pligtige Interessenters Vedkommende, idet Finantsministeren ytrede, »at det aldrig har været mig eller Anstaltens Bestyrelse tænkeligt, at man kunde føre noget forsvarligt Regnskab for Anstalten, uden at idetmindste disse Systemer vare optagne deri.«

I den saaledes ændrede Skikkelse oversendtes Lovforslaget til Folkethinget, hvor det kom til første Behandling i Begyndelsen af Maj Maaned 1870. Her rejste sig væsentlig de samme Indvendinger mod at gjøre Anstalten til Statsinstitut og mod at medoptage de pligtige Forsikringer i den nye Anstalt, hvilket sidste særlig støttedes paa en af Professor OPPERMANN den 30 April s. A. afgiven Erklæring om, at han ganske delte TVERMOES' Anskuelse, at den pligtige Afdeling vilde medføre Tab, ifald den baseredes paa Præmier, der vare naturlige for den frivillige Afdeling. Tillige ankedes der over, at Dødelighedstavlerne ikke medfulgte Lovforslaget, hvortil Finantsministeren meddelte, at dette vilde ske inden Behandlingen var tilendebragt i Thinget¹⁾. Iøvrigt udøvede FENGER en meget stor Indflydelse paa Sagens Behandling, idet Thingets Medlemmer som oftest bøjede sig for hans Sægtkundskab og som Regel kun vedtog, hvad

¹⁾ Dette skete ogsaa, idet Bestyrelsen for Anstalterne under 20 Maj 1870 tilstillede Finantsministeren »de Dødelighedstavler, som maa ansees for det endelige Udtryk for de i Anstalterne indtil Udgangen af 1868 saavel som for den paagjældende Del af de yngre Livsaar i Forsikringsforeningen for Værnepligtige indsamlede Erfaringer«, udjævnedes af Professor Oppermann. Tavlerne tilstilledes derefter Rigsdagen, inden Lovforslaget kom til eneste Behandling i Landstinget.

han erklærede kunde tilføjes som gavnligt eller i det mindste uden at gjøre Brud paa vigtigere Principer.

Som Følge heraf nedsattes der intet Udvalg, og Lovforslaget beholdt som Helhed den Skikkelse, hvori det var vedtaget i Landstinget. Af mere betydningsfulde Ændringer, der vedtoges, kan nævnes, at Reglen om Selvmordets Virkning blev noget forandret, idet der til § 12 ved anden Behandling blev føjet en Bestemmelse om, at der mod en særlig Tillægspræmie kunde tegnes Forsikring paa »*tillige at omfatte Selvmord*«, saaledes at dette ikke berøvede Forsikringen dens Gyldighed, naar Tillægspræmien havde været erlagt i 3 Aar. Da det imidlertid for Tanken kunde have noget stødende saaledes at opstille en Art Selvmordsforsikringer, forandredes Reglen ved tredje Behandling derhen, at Bestyrelsen mod en Tillægspræmie kan fraskrive sig Ret til at gjøre denne Paragrafs Bestemmelser om Forsikringens Ophævelse i Tilfælde af Selvmord gjældende, forsaavidt Præmien har været erlagt i fulde tre Aar, og Forsikringen bevises at have været i Andenmands Besiddelse mindst 6 Uger før den Forsikredes Død.

Endvidere vedtoges der ved § 4 den Tilføjelse, at der for en Person, til hvis Død der ikke er knyttet Overlevelserente til et større Beløb end 1 000 Rdl. aarlig, kan tegnes Livsforsikring paa indtil 20 000 Rdl., skjønt J. A. HANSEN paa et senere Stadium træffende bemærkede, at han ikke ret forstod, hvorledes det kunde falde nogen ind at tegne en Livsforsikring paa 20 000 Rdl., naar han, efter hvad foran i samme Paragraf var bestemt, ikke kunde gjøre Regning paa, at hans Efterladte efter hans Død fik mere end 10 000 Rdl.

Efter Forslag af TAUBER forandredes det af Landstinget i § 14 vedtagne fundamentale Driftstillæg af 4 % til 5 %, saaledes at der ved Præmiebetaling skulde betales ialt 8 %, idet der gjordes opmærksom paa, at Anstalten ved de foretagne Forandringer, bl. a. om Agentvæsenet, vilde blive noget bebyrdet, og at Tillægene til Præmierne gennemgaaende maatte anses for at være sat noget for lavt. Samtidig vedtoges en Bemyndigelse for Anstalten til med Finantsministeriets Samtykke at forhøje det foreslaede Honorar af 2 % til 3 % (§ 15).

Til Bestemmelsen om Opgjørelserne i Anstalten (§ 21) føjedes der efter Forslag af BERG et nyt Stykke, gaaende ud paa, at naar det af den femaarige Opgjørelse fremgaar, at det beregnede Overskud for nogen af de under a og b i denne Paragraf nævnte Anstalter (c: de to ældre Anstalter) er fuldt tilstrækkeligt til at dække det den vedkommende Anstalt paahvilende Ansvar,

bliver det ved Finantsloven eller særlig Lov nærmere at bestemme, hvorledes den eventuelle Forøgelse af et saadant Overskud, saavel som selve Overskudet, naar Anstaltens Forpligtelse ganske ophører, skal komme Staten tilgode.

Og endelig gaves der efter Forslag af Samme § 22 en Tilføjelse om, at Enkeforsørgelsespligten skal kunne fyldestgøres ved, at Forsørgeren tegner en Livsforsikring, der er mindst 15 Gange saa stor som den pligtige Overlevelserente, paa Betingelse af, at han kan optages i Anstalten og vil finde sig i de Vilkaar, som af Regjeringen stilles, dels til Betyggelse for Præmiernes Indbetaling, dels til Sikkerhed for, at Forsikringssummen efter hans Indstilling kan komme hans Enke eller øvrige Efterladte tilgode.

Derimod forkastedes flere Ændringer med Hensyn til Bestyrelsens Sammensætning og Virksomhed, særlig angaaende Formueanbringelsen, samt enkelte mindre væsentlige Punkter.

Ved den eneste Behandling i Landstinget indstillede Udvalget i sin Erklæring Lovforslaget til Vedtagelse i den af Folkethinget vedtagne Skikkelse med den Bemærkning, at de skete Forandringer ikke vare af den Betydning, at der kunde være nogen Betænkelighed ved at acceptere dem. Dog stilledes der til § 21 dels en Redaktionsændring, som formentlig ved en Forglemmelse ikke var optaget i Folkethinget, dels en Realitetsændring til den i dette Thing vedtagne Slutningspassus. Der siges herom i Erklæringen, at *»i Tilføielsen i § 21 forekomme baade Udtrykkene os mindre tydelige og Bestemmelsen synes, saaledes som den nu lyder, baade at stride imod Anstaltens i § 1 udtalte Eenhed og at give en for udstrakt Leilighed til at borttage den i de ældre Afdelingers Overskud liggende Betingelse for de Vilkaar, der fastsættes for den i 1871 begyndende Virksomhed.»* I Henhold hertil foresloges det, at først naar det nu beregnede Overskud for de ældre Anstalter ifølge den femaarige Opgjørelse var tilstrækkeligt til foruden at dække hver af disse Afdelingers Ansvar at danne en passende Reservefond for den hele Anstalt efter Opgjørelse for denne, skulde der ad Lovgivningsvejen tages Bestemmelse om, hvorledes den eventuelle Forøgelse af et saadant Overskud skulde komme Staten tilgode, ligesom det, naar de to nævnte Afdelingers Forpligtelse ganske ophører, paa samme Maade skulde bestemmes, hvormeget af Overskudet der kunde indbetales i Statskassen, og hvormeget der som Reservefond skulde blive ved Anstalten.

I Salen tiltraadte FENGER, der havde afløst FØNNESBECH som Finantsminister, de stillede Ændringsforslag, der efter hans Opfattelse kun var et tydeligere Udtryk for, hvad der havde været Forslagsstillerens og det Fler-tals Mening, der fulgte ham i Folkethinget, men ikke tilsigtede nogen For-

andring i Hensigten med den paagjældende Passus, medens de tillige indeholdt en Betryggelse for, at de gamle Anstalters Overskud ikke stilledes hen som noget, Staten uden nogensomhelst derfor given Regel kunde inddrage, men derimod indeholdt en bestemt Forskrift om, hvorledes der skulde gaas tilværks, og under hvilke Forhold det efter den nye Anstalts Grundlæggelse var paa-tænkt, at en saadan Anvendelse af disse Fonds fremtidig skulde finde Sted.

De foreslaaede Ændringer vedtoges dernæst enstemmigt, og Forslaget kom saa til eneste Behandling i Folkethinget. Her gjordes det af BERG gjældende, at det af Landstinget vedtagne Ændringsforslag til den indsatte Passus i § 21 i det Væsentlige stemmede med det af ham opstillede under Forudsætning af, at Udtrykket »*det nu beregnede Overskud*« maatte forstaaes om det Overskud, der til den givne Tid, naar den femaarige Opgjørelse foreligger, i Henhold til Paragrafens tidligere Bestemmelser er beregnet. Da imidlertid Finantsministeren i Modsætning hertil hævdede, at Udtrykket maatte forstaaes bogstaveligt om det ved Overgangen til den nye Anstalt udfundne Overskud, udtalte BERG, at dette ingénlunde stadigt kunde betragtes som tilstrækkeligt Overskud for disse Anstalters Ansvar og Risiko til enhver given Tid, da det jo selvfølgelig maatte afhænge af Anstalternes Tilstand, hvilket Overskud de til det Tidspunkt, da Opgjørelsen maatte finde Sted, burde være i Besiddelse af for at kunne danne et Reservefond saavel for de ældre Anstalter som for den nye. Han foreslog derfor at nedsætte et Udvalg og støttedes heri af J. A. HANSEN og KRABBE, der ansaa en Omredigering af § 4 om Maximumsbestemmelserne for nødvendig. Ministeren fraraadede imidlertid en saadan Forhaling af Sagen som formentlig overflødig, og Lovforslaget vedtoges derefter uforandret i den fra Landstinget oversendte Skikkelse, hvorefter Loven stadfæstedes af Kongen under 18 Juni 1870.

VIII

Efter hvad der nu saaledes forelaa, var Loven i Virkeligheden meget udførlig, og naar den Tanke, som tidligere lejlighedsvis var fremkommet, at Loven kun skulde indeholde det allervæsentligste, og at det øvrige skulde afgjøres administrativt ved en Plan, endnu trods Lovens detaillerede Forskrifter havde afsat sit Spor i Paabudet i § 20 om, at en Plan skulde udfærdiges, maatte denne i Virkeligheden komme til at slutte sig saa nær til Loven, at dens specielle Vedtægter nærmest bleve af mere underordnet Natur.

Ikke destomindre krævede dog dens Udarbejdelse Overvejelse af mange forskellige Punkter, og det lykkedes først at faa Planen færdig ved Slutningen af Aaret. Finantsministeren godkendte denne tilligemed et Ud- drag af Tariferne den 29 December 1870, hvorefter Planen offentliggjordes i Lovtidenden for 1871 No. 2. Noget senere sanktionerede Finantsministeren Bestyrelsens Afgjørelse af andre Tarifspørgsmaal, nemlig ved Skrivelse af 23 Januar 1871 Regler for Prisforhøjelsen for Forsikringer over 10 000 Rdl. en Gang for alle eller 1 000 Rdl. aarlig, ved Skrivelse af 31 Januar 1871 Indskuds- beregningen for Forsikringer, der tegnes af Personer over 70 Aar samt ved Skrivelse af 15 April 1871 Formelapparatet til Forsikringer paa to Liv.

Større Interesse end selve Planen frembyder i og for sig det Plan- tillæg, som ifølge Lovens § 22 skulde udstedes angaaende de særegne Bestemmelser for de lovbefalede Forsikringer, idet selve Lovens Bud i dette Forhold indrømmede Undtagelser fra dens øvrige Bestemmelser. Men hertil komme vi tilbage i det følgende ved Behandlingen af det pligtige Forsør- gelsesvæsen.

Til Brug for Publikum udarbejdedes en »*Vejledning ved Benyttelsen af Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871*«, indeholdende en kort For- klaring af de forskellige Forsikringsarter og Nyttens derved, ledsaget af et Tarifuddrag, der for de hyppigst forekommende Tilfælde angav, hvad de paa- gjældende Forsikringer vilde koste i Kapitalindskud og Præmier efter An- staltens ordinære Vilkaar, 3: naar Antagelse kunde ske uden Helbredstillæg.

Bestyrelsen skulde ifølge Slutningsbestemmelsen i § 23 i hvert enkelt Tilfælde undersøge, hvorvidt de ældre Anstaltens Interessenter kunde staa sig ved at ophæve deres Forsikringer og tegne nye tilsvarende i den nye Anstalt, da der i saa Fald skulde gives dem et tilsvarende Afslag i de Præmier, som de endnu havde at betale, uden at der i den Anledning fordredes nogen Helbredsattest. Paa Grund af det betydelige Arbejde, denne Undersøgelse krævede, havde det ikke været muligt at beregne enhver Præmie, der skulde nedsættes efter de nye Tarifer, inden den forfaldt til Betaling i Aaret 1871. Det udtaltes derfor i nogle, til Uddeling blandt Publikum bestemte, trykte »*Oplys- ninger om de Fordele, der ved Oprettelsen af »Livsforsikrings- og Forsørgelses- anstalten af 1871« ere indrømmede Interessenterne i »Livrente- og Forsørgelses- anstalten af 1842« og i »Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn*«¹⁾ at forskellige Præmier, der skulde have været nedsatte, endnu til Forfaldsdagen i 1871

¹⁾ Fremsendt til Finantsministeriet med Skrivelse af 31 Maj 1871, Ministerialtidende A for 1871 No. 28.

vare modtagne i Anstalten med det oprindelige større Beløb, men at de saaledes formeget indbetalte Beløb efterhaanden vilde blive tilbagesendte de Forsikrede, saasnart de herhenhørende Arbejder vare tilendebragte, hvilket forventedes at ske inden 1 Juli 1871.

Sammesteds gaves der dernæst en Udsigt over de vigtigste Lempelser og Fordele, som den nye Anstalt tilbød, saaledes om Forandring af Præmiebetalingen fra aarlig til halvaaarlig, fjerdingaarlig eller maanedlig, om de liberalere Regler ved Præmiens Udeblivelse til Forfaldsdagen, om Flytning af Forfaldsdagen, Forandring af Policer til Indtegningsbeviser, Ind- og Udbetalinger ved Agenturerne og de nærmere Regler om Overgang fra en Slags Forsikring til en anden m. m.

Der ansattes nu et ikke ubetydeligt Antal Agenter rundt om i Landet, dels egentlige Oppebørselsagenter, dels Postagenter, hvis nærmere Forhold til Anstalten ordnedes ved en under 20 Maj 1871 udstedt Agentinstrux¹⁾. Med Hensyn til de Postembedsmænd, der udnævnes til Agenter, siges der i Instruxens § 18, at Agenturet fra deres Side er uopsigeligt, saalænge de ere ansatte i Postvæsenet, hvorhos der i Overensstemmelse med de Forskrifter, der ere udfærdigede af Generaldecisor for Postvæsenets Regnskabsvæsen, eller indeholdes i Agentinstruxen, ved Cirkulære af 27 Juli 1871²⁾ fra Generaldirektoratet for Postvæsenet er givet Bemyndigelse til de paagjældende Posthuse til at beregne de Beløb, der ifølge de af Postmesteren eller Postexpeditøren som Agent for Anstalten aflagte Regnskaber fremkomme som Overskud eller Underskud, til Indtægt eller Udgift i de maanedlige Extraktregnskaber.

Efter Agentinstruxen lønnedes samtlige Agenter med 2 % af de for Anstalten oppebaarne Indskuds- og Præmiebeløb. Dette forandredes i Begyndelsen af 1873 med Finantsministeriets Samtykke i Henhold til Lovens § 15 derhen, at der for de Forsikringer, der tegnes ved Agenternes Mellekomst og mod Præmiebetaling, beregnedes 3 % af Præmien, medens Provisionen vedblev at være 2 % ved Kapitalindskud. Denne Forhøjelse tilkom dog ikke Postagenterne.

Da der imidlertid ikke herved opnaaedes, hvad man havde tilsigtet, nemlig at anspore Agenterne til yderligere Arbejde for Tilgang til Anstalten, idet Agenten ved denne Lønningsmaade fortrinsvis havde Interesse af at søge

¹⁾ Fremsendt til Finantsministeriet ved Skrivelse af 19 Juni 1871, Ministerialtidende A for 1871 No. 30 og 31.

²⁾ ibidem No. 37, jfr. Cirk. fra Samme af 11 August 1871, ibidem No. 39.

at faa Præmierne for allerede tegnede Forsikringer inkasserede ved sit Agentur, og den ene Procents Forhøjelse ikke var et tilstrækkeligt Ækvivalent for det langt betydeligere Arbejde med at søge nye Forsikringer, blev det i Henhold til Finantsloven for 1877—78 bestemt, at de særlig ansatte Agenter (ikke Postagenterne) i det Tilfælde, hvor de havde været væsentlig medvirkende til, at Forsikringen blev tegnet, erholdt en Tegningsprovision en Gang for alle af $\frac{3}{4}$ % af Forsikringens Kapitalværdi. I Anmærkningerne til Finantslovsforslagets § 24 udtales det herom, at selv om denne Post vil bebyrde Budgettet for det enkelte Aar, vil den dog i Virkeligheden næppe volde Anstalten nogen forøget Udgift, naar Honoraret for Oppebørslen af Præmierne for deslige Forsikringer fremtidig ikke maa overstige 2 %. Forsikringens Kapitalværdi er nemlig lige saa stor som Kapitalværdien af de Præmier, der skulle betales for den, saa at det økonomisk set er Anstalten ligegyldigt, om den i Stedet for at udrede 3 % af Præmierne for en Forsikring betaler 2 % af disse og derhos strax ved Tegningen udreder 1 % af Forsikringens Kapitalværdi. Men da i enkelte Tilfælde, f. Ex. Præmiens Flytning fra et Agentur til et andet, hvorved en 3 % Provison nedsættes til 2 %, Anstalten vilde tabe ved at have udbetalt Kapitalværdien af den ene Procent, ønskedes Tegningsprovisionen kun ansat til $\frac{3}{4}$ %, hvorefter den gennemsnitlig kunde antages at blive 3 à $3\frac{1}{2}$ Kr. for hver 1000 Kr. Forsikringssum.

Endelig ansattes der i Henhold til Finantsloven for 1879—80 forsøgsvis udenfor Kjøbenhavn Agenter, hvis Virksomhed kun skulde gaa ud paa at skaffe ny Tilgang, men ikke besørge Ind- og Udbetalingerne for Anstalten. I Provision for Forsikringer, der erhverves paa denne Maade, gives der indtil 2 % af Forsikringens Kapitalværdi, men den sædvanlige Inkassationsprovision til Oppebørselsagenterne maa da ikke overstige 2 % af Indskudene. Grunden til denne Foranstaltning angives i Anmærkningerne til Finantsloven at være, at man ad denne Vej lettere vilde erholde dygtige Agenter, hvis Virksomhed udelukkende skulde bestaa i Paavisning af det gavnlige ved Benyttelsen af Anstalten og i mundtlig Paavirkning og Tilskyndelse m. v., end ved den oprindelige Ordning, hvor der samtidig hos Agenten krævedes Evne til den mere bogholderiagtige Side af Agenturvirksomheden. Den nærmere Ordning af Forholdet mellem Anstalten og disse ikke-regnskabsførende Agenter fastsattes ved en særlig Instrux af 16 September 1879 med Tillæg af 27 Maj 1880.

Ad Lovgivningens Vej skete der iøvrigt ingen Forandring i Anstaltens Organisation førend ved Bonusloven af 1889, hvortil vi nedenfor komme tilbage. For Fuldstændigheds Skyld bemærkes dog, at Møntloven af 23 Maj

1873 indirekte medførte de mindre vigtige Ændringer i Planen, at Forsikringerne derefter kunde tegnes i hele Kroner i Stedet for i hele Daler, og at Bøderne nedsattes fra 3, 6 og 12 β af hver Rdl. til 3, 6 og 12 $\emptyset$. af hver Krone, jfr. Bekjendtgjørelse fra Finantsministeriet af 21 November 1874 ¹⁾.

I Tidens Løb ere forskjellige Spørgsmaal vedkommende Forstaaelsen af Statutbestemmelserne blevne Gjenstand for Forhandling med, henholdsvis Afgjørelse af Finantsministeriet. Kun for et enkelt Punkts Vedkommende er der ved slig Lejlighed bleven iværksat en Afvigelse fra de oprindelige Forskrifter, idet Finantsministeriet ved Skrivelse af 16 Januar 1872 i Henhold til Indstilling fra Bestyrelsen gav denne fakultativ Bemyndigelse til uanset Bestemmelserne i Lovens § 10 at indrømme Begjæringer om kontant Udbetaling af Værdien af en Forsørgelse, som ophæves, forsaavidt den Forsørgelse, der kan erhverves for Værdien, ikke naar 5 Rdl. aarlig.

Af Skrivelser fra Finantsministeriet til Bestyrelsen angaaende Spørgsmaal, dels henhørende til fornævnte Klasse, dels af anden almindelig Interesse for Anstaltens Virksomhed, kunne nævnes:

- 7 Marts 1871 om Beregningsmaaden ved Forandring af længere Præmiebetaling til kortere.
- 5 April 1871 Paabud om, at Livsforsikringer, som Anstalten modtager som Pant for Laan til Embedsmænd, skulle ved Tillægspræmie bringes til at beholde den i Planens § 12 omhandlede Gyldighed i Selvmordstilfælde.
- 20 Oktober 1873 om Optrævning af Policepenge ved Forandring af Forsikringsvilkaarene.
- 15 Maj 1876 angaaende det Omfang, hvori man bør benytte den i Lovens § 12 givne Bemyndigelse til i Selvmordstilfælde at udbetale mere end Godtgjørelsesværdien.
- 30 November 1877 angaaende Omfanget af Anstaltens Forpligtelse til at betale Lægehonorar for Helbredsattesten ved Forsikringens Tegning.

¹⁾ Lovtidende for 1874, No. 36.

Blandt de af Regjeringen i Firserne forelagte Lovforslag til en Alderdomsforsørgelses-Anstalt for Ubemidlede var det ved det i 1884 forelagte Forslag tilsigtet, at den paatænkte Anstalt skulde henlægges under Bestyrelsen for Livsforsikrings-Anstalten af 1871, men iøvrigt have sin selvstændige Formue. Dog blev dette Forslag ligesaa lidt som de øvrige med lignende Formaal gennemført i Rigsdagen.

- 28 Juni 1882, hvorved Finantsministeriets Samtykke nægtes til, at Anstalten endog mod forhøjet Præmie overtager Skrædermestrenes Ligkasse, forsaavidt der ikke tilvejebringes Helbredsattest for Medlemmerne.
- 3 December 1888, hvorefter en Livsforsikret, der havde bortklippet et Stykke af sin Police, henvises til at søge Ejendomsdom paa Dokumentet.
- 23 Maj 1890 angaaende Omvurderinger af Panter, der bestaa i Huse og Gaarde, hvis Bygninger udgjøre deres eneste eller væsentligste Værdi.

I denne Forbindelse bør desuden anføres, at der af Generaldirektoratet for Skattevæsenet i Skrivelse af 20 September 1880 er resolveret, at en Transport paa Anstaltens Livsforsikringspolicer er stempelfri, samt endelig, at det ved Viborg Landsoverrets Dom af 26 September 1887 statueredes, at en paa en Fallents Liv tegnet Livsforsikring var Konkursboet uvedkommende ¹⁾.

IX

Den Tanke, der ved Oprettelsen af Anstalten af 1871 havde været den ledende med Hensyn til Bestemmelsen af Priserne for Forsikringerne, var efter det tidligere Anførte, at Indskudene skulde sættes saa lavt som det kunde ske, naar Anstalten selv skulde kunne bære sine Forpligtelser uden at paakalde Statsgarantien og altsaa ogsaa kunne taale tilfældige Tab.

Uagtet denne Tanke i Virkeligheden var bleven gennemført saa nøje som Forholdene ved Lovens Givelse syntes at tilstede, viste det sig dog ved de femaarige Statusopgjørelser, at Anstaltens Formue voxede en Del stærkere, end det for Sikkerhedens Skyld behøvedes. Øjemedet med Tarifgrundlaget kunde derfor ikke siges fuldt ud at være naaet og der maatte da opstaa Spørgsmaal om, hvilke Foranstaltninger der i denne Anledning burde bringes i Forslag. De herom anstillede Overvejelser førte tilsidst til det i den op-

¹⁾ Af Betænkninger, som Anstalten siden 1871 har modtaget fra sin juridiske Konsulent, Højesteretsadvokat Liebe, angaaende mere almindelige Forsikringspørgsmaal, kunne nævnes følgende: om Mortifikation af Livsforsikringspolicer 30 Okt. 1873 og 23 Okt. 1888; om Lov af 18 Juni 1870 § 16 3 Marts 1875, 21 Juni 1883 og 26 Maj 1885; om Ombytning af Police og Indtegningsbevis 2 Febr. og 29 Novbr. 1871, 8 Juli og 21 Decbr. 1874; om Formen for forskellige Forsikringsdokumenter 13 Jan. 1871 og 5 Novbr. 1874; om Hemmeligholdelsespligt 30 Marts 1886; om Arverenter 21 Jan. 1873; om Kontraktens endelige Indgaaelse ved Forsikringstegning (Planens § 6 i. f.) 12 Sept. 1871 og 18 Novbr. 1872; om Selvmordstillæg ved Overlevelsenserter 16 Maj 1871; om Virkningen af Præmiens Indbetaling efter Forfaldsdagen i de ældre og den nye Anstalt 17 Febr. 1871; om Sparekasseforsikring 21 Juni og 20 Juli 1883.

rindelige Organisationsplan væsentlig indgribende Skridt, der betegnedes ved Loven om BONUS af 15 Marts 1889.

Spørgsmaalet rejstes fra Anstaltens Side allerede kort efter at den anden femaarige Opgjørelse var tilendebragt, men viste sig snart at være af vanskelig Beskaffenhed.

Loven af 18 Juni 1870 havde for det Tilfælde, at Anstaltens økonomiske Udvikling skulde tage en Retning, der viste, at de til Grund for Tarifferegningen lagte Forudsætninger ikke holdt Stik, kun tænkt sig Tarifforandring, idet den i sin § 21 havde fastsat, at en saadan eventuel Ændring skulde ske ved Lov uden dog at faa Indflydelse paa de indtil den Tid tegnede Forsikringer. Imidlertid vilde en Tarifforandring væsentlig kun komme fremtidige Interessenter tilgode. Men da det Overskud, som havde givet Anledning til Spørgsmaalet, var indvundet ved Hjælp af Penge, som de hidtidige Interessenter havde betalt, vilde det paa den anden Side være naturligt, at det blev disse, der kom til at nyde godt af Vindingen, og ikke de senere Indtrædende. Det maatte derfor stille sig som rimeligere efter de faktiske Omstændigheder, at man søgte Lovgivningsmagts Samtykke til at lade den overflødige Del af Overskudet tilfalde hidtidige Interessenter i Form af en Bonusuddeling.

Ved den nærmere Behandling af hele dette Anliggende kunde der dog gøres forskellige Betragtninger gjældende. Og specielt naar der var Tale om Ordningen af en Bonusudbetaling, blev der saa meget større Rum for afvigende Anskuelse, som Forholdet var nyt og uforudset. Flere Synsmaader, som vilde føre til ikke lidet forskellige praktiske Resultater, kunde have hver sin relative Berettigelse. Og det blev under den mellem Finantsministeriet og Anstaltens Bestyrelse førte Brevvexling, hvori de herhenhørende Materier drøftedes, nødvendigt at prøve de omhandlede Synsmaaders Værd og at foretage en Række Beregninger, for at der kunde vindes Klarhed over deres økonomiske Virkninger og de Konsekventser, de vilde drage efter sig. Hertil krævedes, henset til Anstaltens store Forsikringsbestand, omfattende Arbejder, og Behandlingen kunde derfor kun skride langsomt frem.

Medens Undersøgelserne stod paa, begyndte der at vise sig Tegn til den Rentenedgang, som senere førte til Statsgjældens Konvertering. Da Rentenedgang har indgribende Betydning for Anstaltens Økonomi og følgelig ogsaa vilde faa Indflydelse paa det foreliggende Emne, og da tilmed det Tidspunkt var rykket nærmere, til hvilket man skulde paabegynde den tredje femaarige Opgjørelse, som skulde vise Status ved Udgangen af 1885, blev

Sagen stillet i Bero, indtil Opgjørelsen vilde være tilendebragt og Forholdene da maaske i det hele bedre kunde overses.

Da Resultatet heraf forelaa i 1887, optoges Behandlingen atter, og Bestyrelsen gjorde Indstilling til Finantsministeriet i Henhold til det derved indvundne Materiale. Efterat Finantsministeriet derpaa havde indhentet yderligere Betænkning fra Bestyrelsen, udarbejdedes »*Forslag til Lov om en Bonusudbetaling til Interessenter i Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871*«, og dette Forslag forelagde Ministeren i Slutningen af 1888 i Folkethinget.

I de udførlige Anmærkninger, der ledsagede Forslaget, henpegedes der først paa, hvorledes Overskudet var voxet siden 1870 trods Tarifens Hensigt ikke at være væsentlig højere end fornødent. Opgjørelsen pr. 31 December 1870, som betegnede Status ved Aabningen af den nuværende Anstalt, havde givet, at af den Formue, der da havdes i Behold, nemlig 21,5 Millioner Kroner, var 17,9 Millioner at betragte som »fornøden Formue«, det vil sige Penge, som i Forbindelse med deres Renter og de senere Indskud paa de ved Opgjørelsen bestaaende Forsikringer efterhaanden maatte ventes at blive forbrugte til Opfyldelsen af disse Forsikringskontrakter, dersom man forudsatte, at den Dødelighed og Rentefod, der benyttedes ved Tarifberegningen for Anstalten af 1871, vilde vedblive uforandret. Resten af Formuen 3,6 Millioner, kunde altsaa betragtes som Overskud eller Reserve paa hin Tid. Ved den senest foretagne Opgjørelse havde man derimod fundet, at naar man tog de efter 1871 indhøstede Dødelighedserfaringer med i Betragtning og kun regnede paa en fremtidig Rente af $3\frac{1}{2}$ %, vilde af den ved Udgangen af 1885 tilstedeværende Formue, som var bogført til 50,2 Millioner Kroner, 34,6 Millioner Kroner kunne betragtes som fornøden Formue, saa at det kalkulerede Overskud blev 15,6 Millioner Kroner.

Dette Overskud mentes — selv med alt Hensyn til, at der udover den »fornødne Formue« maa have en Reserve i Behold for det Tilfælde, at Forudsætningerne for Opgjørelsen ikke komme til at passe med Fremtiden — under alle Omstændigheder at være større end der behøvedes for Sikkerhedens Skyld. Og da det i de 15 Aar 1871—85 var voxet fra 3,6 til 15,6 Millioner, eller med meget mere end Rente og Rentes Rente, havde Anstalten altsaa i dette Tidsrum haft væsentlig større Indtægter end den behøvede.

Man havde derfor undersøgt det Spørgsmaal, om ikke Tarifen burde modificeres. De herover anstillede Beregninger havde vist, at naar man vilde lægge et lignende Princip for Billigheden til Grund som i 1870, vilde

Tariferne for Livsforsikringerne være at nedsætte noget, for Overlevelsesserenterne omtrent blive uforandrede og for Livrenterne blive noget højere. Alt i alt var dog Afvigelserne, som nærmere oplystes ved Prøvesatser, ikke større, end at Tarifen som Helhed kunde svare Regning, og da desuden Tidspunktet for en Ændring af Priserne ikke var heldigt, tildels paa Grund af Renteforholdenes usikre Tilstand, var man kommen til det Resultat, at en Tarifförändring foreløbig ikke burde finde Sted.

Det hedder derefter i Anmærkningerne: *»Men naar man nu, som udviklet, paa Grund af de forhaandenværende Forhold ikke er i Stand til at nedsætte Tariferne for Fremtiden, kan paa den anden Side den Kjendsgjerning, at Anstalten i de 15 Aar fra 1871 har gennemlevet en saa yderst gunstig Periode, at dens Overskud har kunnet forøges, som sket, ikke andet end fremkalde det Spørgsmaal, om der ikke bør tilbagebetales dens Interessenter, hvad de i denne Mellemtid have indbetalt mere, end Hensigten var efter de Grundsætninger, der ledede til Loven af 18de Juni 1870. Og om end Interessenterne ingen Ret have til en saadan Tilbagebetaling eller Bonustildeling, taler Billighed formentlig i høj Grad for, at den tilstaas dem. — Det er dette Billighedskrav, nærværende Lovforslag søger at fyldestgjøre.»*

Det Fundamentale i Forslaget om Bonusuddelingen var altsaa, at den skulde være en Tilbagebetaling af hvad Interessenterne havde betalt ud over det fornødne. Hvorledes dette foresloges bragt til Udførelse, vil fremgaa af følgende.

Da Tilbagebetalingen kun skulde gjælde de 15 Aar 1871—85, kunde Forsikringer, som vare tegnede efter dette Tidsrums Udløb, ikke faa Bonus. Af forskellige praktiske Grunde udelukkedes desuden de Forsikringer, der vare udgaaede af Risikoen inden Begyndelsen af 1889. Disse to Begrænsninger vare Gjenstand for Lovforslagets første Paragraf og vare konsekvent gennemførte i hele Forslaget.

For de Forsikringer, som herefter kom i Betragtning, ydedes der Bonus, naar den Tarif, efter hvilken Forsikringen var tegnet, vilde være bleven billigere, dersom der i Stedet for den Dødelighed, der anvendtes ved Tarifförändringen i 1870, var benyttet den Dødelighed, der faktisk var indtraadt i den nævnte Femtenaarsperiode, medens Rentefod og Tillæg ellers vare blevne de samme. Forskjellen mellem Aarspræmierne er da Bonusbeløbet for et Aar. Men der er dog herved at iagttage, at denne Forskjel kun beregnes paa den Forudsætning, at Præmiebetalingen strækker sig over hele Forsikringstiden. Den, der har indrettet sig paa at afgjøre Indbetalingen

til Anstalten i kortere Tid og altsaa betalt større aarlig Præmie, faar ikke derfor større Bonus.

Det blev altsaa nødvendigt at omberegne de Tarifer, som herved vilde faa Betydning, og at bringe Forskjellen mellem de saaledes fundne Aarspræmier og de virkelige i Tabeller, som da angav det aarlige Bonusbeløb.

Dødeligheden havde i det hele i Femtenaarsperioden været væsentlig mindre end den i Tariferne forudsatte — noget, der forøvrigt altid bør være Tilfældet i en Livsforsikringsanstalt, der er i stærk Væxt — og den omberegnete Tarif, den saakaldte Tilbagebetalingstarif, blev derfor billigere for Livsforsikring og Overlevelserente, medens den derimod blev dyrere for Livrenter og andre Forsikringer, til hvis Erhvervelse der ikke udkræves Helbredsattest. Herefter blev det hovedsagelig kun de to førstnævnte Hovedgrupper, der fik Bonus. Dennes Størrelse oplystes nærmere i Anmærkningerne ved Uddrag af Bonustabellerne, som allerede inden Forelæggelsen vare færdigberegnete.

Med den hele Betragtning af denne Bonusuddelings Beskaffenhed hørte sammen, at man foreslog Bonusbeløbene udbetalte med Tillæg af Rente saaledes, at den fra hvert enkelt Aar hidrørende Bonusandel forøgedes med 2% halvaarlig Rente og Rentes Rente for Tiden indtil Udgangen af 1885. Ogsaa til Beregning heraf gaves der i Anmærkningerne en Tabel.

Efter det saaledes foreslaaede vilde den samlede Udgift blive henved 4 Millioner Kroner. Med Hensyn til Anstaltens Evne til uden Skade for sin Stabilitet at afse et Beløb af denne Størrelse meddeltes der forskellige oplysende Sammenstillinger, hvoraf det fremgik, at der ikke for Sikkerhedens Skyld var nogen Betænkelighed ved Udgiften.

For de Interessenters Vedkommende, der vare indtraadte før 1871, maatte der træffes særlig Bestemmelse. Da nemlig Bonusuddelingen kun havde Overskudsforøgelsen siden 1870 for Øje, kunde Bonusudbetalingen allerede af den Grund ikke vel regnes tilbage til disse Interessenters Indtrædelsestid. Men selv om der iøvrigt skulde være blevet Spørgsmaal herom, vilde det i ethvert Tilfælde bortfalde ved, at Loven af 18 Juni 1870 maatte siges at have ordnet alle herhenhørende Forhold for den tidligere Tid, især da den havde givet Præmienedsættelse til de Interessenter, som kunde faa billigere Vilkaar ved selv at overføre deres Forsikringer i Anstalten af 1871, men netop ikke havde villet give Nedsættelsen tilbagevirkende Kraft. Imidlertid kunde samtlige disse Forsikringer betragtes som indkjøbte i Anstalten af 1871, da den ved sin Ikrafttræden overtog de ældre Instituters Ejen dele og Forpligtelser, og det foresloges derfor, at Interessenterne med Hensyn

til Bonus betragtedes som indtraadte ved Begyndelsen af 1871 med de Aldre, de paa den Tid havde. Da Bonus i Reglen blev større ved højere Indtrædelsesalder, fik de Paagjældende herved mere Tilbagebetaling, end om man havde regnet med Indtrædelsesalderen men dog kun givet dem Bonus for Femtenaarsperioden.

Overlevelsesserter, paa hvilke Hævningen var tiltraadt før 1871, maatte ved Indkjøbet i den nye Anstalt betragtes som Livrenter. Da disse overhovedet ingen Bonus fik, kunde der ikke tilfalde saadanne Hævningsnydende Bonus. Men iøvrigt fik de ved Begyndelsen af 1889 levende Enker og andre Forsørgede, der oppebar Overlevelserente efter Forsørgerens Død, Bonus for Tiden indtil denne. Thi skjønt Forsørgeren var falden bort, var Forsikringen dog indbefattet i Risikoen, saalænge den Forsørgede levede, og den herom handlende Betingelse i Forslagets § 1 altsaa opfyldt.

Det foresloges i § 10 at udbetale Bonusandelene kontant, kun med nogle Undtagelser for Bestillingsmænds Vedkommende. Naar disse nemlig for bestemte Lønningsafdrag havde erhvervet lovbefalet Forsikring, blev dennes Paalydende at forøge ved Hjælp af Bonusbeløbet.

Bonus for Overlevelserente eller Arverente blev at betale til Forsørgeren, dersom Hævningen endnu ikke var tiltraadt; ellers til den Forsørgede.

Bonus for Livsforsikring tilkom derimod efter Forslaget Forsikringens Ejer. Der gaves herom en Række nærmere Bestemmelser, som i det væsentlige gik ud paa, at Udbetaling ikke maatte finde Sted før 3 Maaneder efter Lovens Ikrafttræden, og at den derefter, hvis ingen Indsigelse i Mellemtiden var fremkommet, skulde ske til Forsikringsdokumentets Ihænde-haver, hvis dette var Police, men hvis det var Indtegningsbevis, da enten til den Forsikrede eller til den, der var indtegnet som rette Modtager. Beløbet betaltes til den af de to, der fremlagde Indtegningsbeviset, naar ikke en bestemt af dem var indtegnet som dispositionsberettiget over Forsikringen ogsaa inden Forsikringstidens Udløb.

Af Hensyn til de mulige Tvistemaal, der kunde opstaa om Ejendomsretten til Livsforsikringen og dermed til Bonusbeløbet, og for i saa Tilfælde at spare Interessenterne for Omkostningerne ved sædvanlig Rettergang, foreslog man, at der beskikkedes en Kommissionsdomstol til at afgjøre disse specielle Spørgsmaal ved inappellabel Kjendelse. Til Kommissionen, som skulde bestaa af 3 Medlemmer, valgtes iblandt Højesterets og Overretternes Dommere, henvistes dernæst Spørgsmaal om, hvorvidt Bonus for en Livsforsikring kunde udbetales

og da til hvem, naar Forsikringsdokumentet ikke skaffedes tilveje. Udgifterne til Kommissionen skulde bestrides af Anstalten.

Alle andre Tvivlsspørgsmaal om Bonus end de her nævnte foresloges overlade til Administrationens endelige Afgjørelse.

I Foranstaaende er saaledes Lovforslagets Indhold i de væsentlige Punkter angivet. Efter første Behandling i Folkethinget, hvor Forslaget blev meget gunstig modtaget, nedsattes der et Udvalg, som valgte HØJMARK til Formand og NÆRGAARD til Ordfører. Udvalget tiltraadte Forslaget i de store Træk, men stillede nogle Ændringsforslag. Det ene af disse gik ud paa, at Bonusudbetalingen skulde kunne tilfalde Forsørgere, der havde tegnet Overlevelserente, ogsaa i det Tilfælde, at den Forsørgede var død inden Begyndelsen af 1889, naar blot Forsørgeren var i Live paa dette Tidspunkt. Denne Ændring, som altsaa indeholdt en Afvigelse fra den almindelige i Forslaget opførte Bestemmelse om, at Forsikringen skulde være indbefattet i Risikoen ved Begyndelsen af 1889, vedtoges. Et andet Ændringsforslag, der gik ud paa, at alle Bonusandele skulde forøges med 15 %, vedtoges ligeledes, uagtet Finantsministeren modsatte sig det. Men ved tredje Behandling ombyttedes Ændringen med en anden, hvorefter Renten af Bonusbeløbene skulde beregnes ud til 31 December 1888, medens Forslaget kun havde Udgangen af 1885 som Slutningstermin. Herved bleve de foreslaaede Bonusbeløb forøgede med omtrent 12½ % af deres Størrelse. — Efter disse to Ændringer, som begge bleve staaende i Loven, blev den samlede Udgift til Bonus omtrent ½ Million Kroner større end efter Regjeringens Forslag, og altsaa forøget til omtrent 4½ Millioner.

Bortset fra de nysnævnte Ændringer blev alt hvad der angik Beregningsmaaden og Tildelingen af Bonus uforandret. Men medens Lovforslaget kun tog Bestemmelse om denne ene Bonusudbetaling og ikke udtalte noget om Fremtiden, ytrede Udvalget i Betænkningen, at det formentlig burde »*paa-lægges Regjeringen efter hver femaarig Statusopgjørelse, der udviser et større Overskud end fornødent for Anstaltens Sikkerhed, at forelægge Rigsdagen et Forslag til Lov om ny Bonusuddeling.*« Og Udvalget mente det nyttigt udtrykkelig at nævne dette i Loven, da det vilde have Betydning for Anstalten, »*at der gives dens Interessenter et bestemt Tilsagn om, at de, ligesom i de fleste af de konkurrerende Anstalter, til bestemte Tider ville komme til at nyde Godt af en Bonusudbetaling, forsaavidt Anstaltens Status tillader at yde en saadan.*« Det foresloges derfor, at der tilføjedes en ny Paragraf med en dertil sigtende Bestemmelse. Tilføjjelsen accepteredes af Finantsministeren, som efter den almindelige Form, hvori Bestemmelsen var holdt, ansaa den for kun at udtale, hvad der nærmest

vilde være en Selvfølge, hvis det foreliggende Lovforslag vedtoges. Thinget vedtog derefter Paragrafen, som er bleven § 20 i Loven.

Et Flertal af Udvalget stillede og fik gennemført et Ændringsforslag om Nedsættelse af de opførte Honorarer til Bonuskommissionens Medlemmer. Og endelig stillede et Mindretal, tre af Udvalgets elleve Medlemmer, et Forslag om Tilføjelse af en ny Paragraf, hvorefter *»Renten af de Midler, Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 har indestaaende i faste Eiendomme mod 1ste Prioritets Panteret, nedsættes fra 11te Juni 1889, og indtil anderledes ved Lov maatte bestemmes, til 4 pCt. p. a.«*

Dette Mindretalsforslag blev Gjenstand for megen Debat i Salen, og det herved rejste Rentspørgsmaal kom i Virkeligheden til at optage den allerstørste Del af Forhandlingerne om Bonusloven, ligesom det ogsaa bevirkede, at Lovforslaget maatte gennemgaa fire Behandlinger i hvert af Thingene. Ministeren talte derimod, men Forslaget vandt Tilslutning, og det vedtoges ved anden Behandling i Folkethinget, efter at der var antydnet, at det maaske kunde ændres til tredje Behandling, navnlig saaledes, at man da ogsaa kunde opnaa en Nedsættelse af Renten for Kommunelaan.

Ønsket herom blev efterkommet af Udvalget til tredje Behandling, idet nu et Flertal af otte Medlemmer stillede Forslag om følgende Affattelse af Paragrafen:

»Renten af de opsigelige Udlaan, Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 ved nærværende Lovs Ikrafttræden har indestaaende i faste Eiendomme mod 1ste Prioritets Panteret til høiere Rente end 4 pCt. p. a., nedsættes fra 11te Juni 1889 til 4 pCt. p. a.

Anstaltens Udlaan til Private eller Kommuner, der ere stiftede inden 11te Juni Termin 1887 og gjensidig uopsigelige, kunne fra en af Siderne med 1/2 Aars Varsel opsiges til Udbetaling i en af de lovbestede Terminer, dog senest til Juni Termin 1890.«

Ministeren talte ogsaa imod dette Indhold og fremhævede, at det første Stykke kun vilde faa en ganske forsvindende praktisk Betydning, eftersom Anstalten allerede ifølge Pengemarkedets Tilstand havde set sig nødsaget til at nedsætte Renten til 4% for sine Prioritetslaan paa en lille Rest nær. Stemningen syntes dog at være for Vedtagelsen, indtil BERG, som iøvrigt delte Ønsket om Rentenedsættelsen, erklærede at ville stemme imod Forslaget paa Grund af, at det gav ikke blot Skyldneren, men ogsaa Anstalten Ret til at opsiges de oprindelig uopsigelige Laan. Dette sidste ansaa han for et lige-fremt Indgreb i Skyldnerens Ejendomsret, hvad han meget stærkt betonedede.

Herefter foreslog et andet Medlem Behandlingen standset og Sagen vist tilbage til Udvalget. Ordføreren modsatte sig imidlertid dette og det besluttedes at fortsætte Forhandlingen, men Resultatet deraf blev rigtignok, at Flertalsforslaget blev forkastet. Den omstridte Paragraf blev derfor ved Lovforslagets Oversendelse til Landstinget staaende i den ved anden Behandling vedtagne Affattelse.

I Landstinget nedsattes der for denne Paragrafs Skyld efter Paa-begyndelsen af anden Behandling et Udvalg paa 9 Medlemmer (KRIEGER Formand, SCHLEGEL Ordfører), og Paragrafen ændredes da saaledes:

»Renten af de opsigelige Laan, Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 ved nærværende Lovs Træden i Kraft har indestaaende i faste Eiendomme, nedsættes fra 11te Juni 1889 til 4 pCt. aarlig.«

Lovforslaget gik hermed tilbage til Folkethinget, som nu gjorde følgende Tilføjelse:

»Anstaltens inden 11te Juni Termin 1887 stiftede og gjensidig uopsigelige Udlaan til Kommuner eller mod Garanti af Kommuner kunne fra Debtors Side med 1/2 Aars Varsel opsiges til Udbetaling i en af de lovbestede Terminer, dog senest til Juni Termin 1890.«

Landstinget gik ind paa denne Tilføjelse, hvorefter Lovforslaget var færdigt fra Rigsdagen. Loven, som stadfæstedes af Kongen den 15 Marts 1889, findes trykt i denne Bogs Tillæg.

Bonustarifene godkjendtes af Finantsministeren ligeledes den 15 Marts 1889 (Lovens § 9).

Kort efter at Loven var udkommen, beskikkede Kongen efter Justitsministerens Indstilling Højesteretsassessor J. N. J. POULSEN samt Overretsassessorerne C. E. AMDRUP og E. F. LARSEN til Medlemmer af »Bonuskommissionen«, den særlige Domstol, som Lovens § 15 krævede. Kommissionen, som valgte Kontorchef i Anstalten J. C. HANSEN til sin Sekretær, fik ialt 61 Sager at afgjøre. Heraf angik et Antal af 47 bortkomne Forsikringsdokumenter, de øvrige 14 vare Tvistemaal. I de sidstnævnte Sager blev det i ét Tilfælde nødvendigt at afsige Kjendelse, medens de andre afgjordes ved Forlig.

Anstalten udgav strax ved Lovens Emanation til Brug for Interessenterne nogle trykte Meddelelser, hvori der bl. a. gaves Anvisning til Beregning af Bonus for de vigtigste Forsikringsarter og fyldigere Tabeller hertil end det var sket i Anmærkningerne til Lovforslaget. Tabellerne findes i Aarsberetningen for 1889. Loven gennemførtes i alt væsentligt i Løbet af samme

Aar. Men herom vil der senere blive talt nærmere i det Afsnit, der omhandler Driftsoversigten.

Bonusloven indeholder den eneste egentlige organisatoriske Forandring, der er foregaaet i Anstalten siden Loven af 18 Juni 1870. Men til Gjengæld er den saa meget mere betydningsfuld. Thi, som det allerede udtaltes i den nysnævnte Aarsberetning, hermed er Anstaltens oprindelige Grundlag forladt. Medens en gunstig økonomisk Stilling for Anstalten tidligere kun for saa vidt havde Betydning for Interessenterne, som den forøgede deres Sikkerhed — eftersom Anstaltens Formue efter Loven ikke maa sammenblandes med Statsformuen, — have Interessenterne nu Udsigt til, hvis Status fremdeles giver Overskud, at faa Del i dette. Paa den anden Side beholde de alle deres Rettigheder efter Forsikringskontrakterne, saa at der hverken kan ske Nedsættelse i de tegnede Forsikringssummer eller Forhøjelse i de derfor betingede Indskud. Og de beholde desuden den Betyggelse, der er givet dem ved, at Staten indestaar for Opfyldelsen af Anstaltens Forpligtelser.

Hvad nu denne Statsgaranti angaar, vil det af hvad der er meddelt i de tidligere Afsnit ses, hvorledes den efterhaanden har udviklet sig fra en lille Begyndelse. Oprindeligt ydedes den kongelige Garanti til saadanne Tontiner og Forsørgelseskasser, af hvis Virksomhed man ventede dels, at der vilde tilflyde Kongens Kasse kontante Kapitaler, der kunde benyttes som en Slags Statslaan, dels, at der vilde blive tegnet saadanne Forsørgelser af Embedsstanden, at Pensionsbyrden derved kunde lettes. I Tidens Løb fik dog ogsaa andre end Embedsmænd Adgang til at tegne Forsørgelser i saadanne garanterede Instituter, hvis Kapitaler ikke inddroges i Statskassen, saa at de nævnte Hensyn ikke længere bleve de ene afgjørende (jfr. f. Ex. den almindelige Enkekasse). Ønsket om at skaffe Staten Laan igjennem slige Kasser er helt bortfaldet siden Tontinerne af 1792 og 1800 afsluttede deres Indtegnings. Og ved Oprettelsen af Anstalterne af 1842 og 1871 er det andet Øjemed for saa vidt traadt mere og mere i Baggrunden, som det, især i den nuværende Anstalt, for den overvejende Del er frivillige Forsikringer og Forsørgelser, der tegnes, saa at Statsgarantien nu ikke engang fortrinsvis har Embedsmændenes Forsørgelsesvæsen for Øje.

Det er en ikke lille Række af Forsørgelses- og Livsforsikringsinstitutioner, som Staten saaledes efterhaanden har garanteret. Men ser man tilbage paa de af disse Anstalter, hvis Oprettelse ligger forud for 1842, vil man finde, at de alle i en Henseende have haft fælles Skjæbne, den nemlig, at de ikke have kunnet betale sig. Staten har ufravigelig maattet indløse sin Kautions

med kontante Penge. Forløbet har bestandig været det samme. Man er begyndt med de bedste Forhaabninger om, at Indretningen vilde vise sig solid, man har opdaget Manglerne, da det var for sent, og tilsidst har Staten overtaget den hele Udgift. Det Tidsrum, der har behøvedes for at bringe Insufficiensen for Dagens Lys, er stadig blevet længere. Da den almindelige Enkekasse i 1785 havde faaet sin sidste Organisation, varede det lige til 1840, inden det opdagedes, at den ikke kunde svare Regning, og da viste det sig, netop paa Grund af, at Kassen i sin lange Virketid havde naaet et anseligt Omfang, at der kun med store Summer kunde bødes paa den skete Skade. At Staten ikke destomindre efter denne Forhistorie allerede i 1842 paany gav sin Garanti, vidner om, hvor stor Vægt Regjeringen har lagt paa, at de Borgere, der tegnede Forsikring for sig selv eller deres Efterladte, kunde vide sig trygge.

Da Staten ved Omorganisationen i 1870 fornyede Garantien, kunde den ganske vist gjøre det med meget mindre Fare, dels fordi der allerede var opsamlet et ret betydeligt Overskud, der kunde tjene til Sikkerhedsfond for den nye Anstalt, dels fordi det hele Livsforsikringsvæsens Theori efterhaanden havde naaet et saa højt Standpunkt, at Tarifieringer og Statusopgjørelser, naar de foretages med Omsigt, ere i Besiddelse af en langt større Paalidelighed end tidligere. Som det ogsaa faktisk har vist sig, har Anstaltens Udvikling i økonomisk Henseende siden da været meget gunstig, og det er unægtelig ret interessant at se, hvorledes det Underskud, som i ældre Tid altid fulgte med Statsgarantien, efterhaanden er gaaet igjennem Nulpunktet henimod en Tilstand som den i 1889, hvor Overskudet er blevet saa stort, at en Bonusudbetaling har kunnet tilstedes.

X

Ifølge § 22 i Loven af 18 Juni 1870 traadte Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871 i den ældre Livrente-Anstalts Sted med Hensyn til Fyldestgjørelsen af den lovbefalede Enkeforsørgelsespligt. Der skete ved Loven ikke nogen Forandring med Hensyn til, hvem denne Pligt paa-hvilede, nemlig alle pensionsberettigede Embedsmænd og af Bestillingsmænd kun Skolelærere. Ved adskillige Lønningslove udvidedes imidlertid Kredsen af Bestillingsmænd snart i et betydeligt Omfang, samtidigt med at der ad administrativ Vej blev truffet en Række detaillerede Bestemmelser om den

nærmere Maade, paa hvilken Enkeforsørgelsespligten skulde ordnes saavel for Embeds- som Bestillingsmændene.

Hvad nu først angaar Embedsmændenes pligtige Enkeforsørgelse, var det ved den nysnævnte Lovparagraf bestemt, at der paa forskellige Punkter administrativt kunde fastsættes saadanne Afvigelser fra Bestemmelserne i Loven af 18 Juni 1870, som »*enten ere begrundede i §§ 5, 6 og 8 af . . . Lov af 5te Januar 1851 eller i Forholdets Natur og den hidtidige Praxis.*« Dette skete ved et af Bestyrelsen med Finantsministerens Godkjendelse under 18 Januar 1871 ¹⁾ udfærdiget »*Tillæg til Planen for Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871, indeholdende de særegne Vilkaar, som gjælde for de ved Lov paabudne Forsikringer.*«

Angaaende Tegningsvilkaarene for pligtig Overlevelsrente bibeholdtes den ældre Ordning, at der med Hensyn til Helbredstilstanden kun fordres en autoriseret Læges Attest for, at Vedkommende ikke befinder sig i nogen øjeblikkelig livsfarlig Tilstand, hvilken Attest den Forsikringsøgende selv maa betale. Er Embedsmanden engang fritaget for Sikring af Overlevelsrente, fordi der ad anden Vej er sørget for Enken, kan han kun faa denne Ordning af Forsørgelsen forandret til Sikring af Overlevelsrente, forsaavidt han kan opfylde Betingelserne for at antages i Anstalten som frivillig Forsørger.

Den Overlevelsrente, som Embedsmanden skal have sikret sin Enke, inden Vielsen kan ske, er — hvis ikke planmæssig Helbredsattest produceres — kun gyldig, forsaavidt Vielsen finder Sted og fra denne at regne. Ved Tegningen maa derfor opgives den berammede Vielsesdag, og senest 14 Dage efter Vielsen skal lovformelig Vielsesattest indsendes; Indskudets Størrelse beregnes da, som om det først var indbetalt paa selve Vielsesdagen, og hvis det saaledes beregnede Indskud bliver større eller mindre end det før Vielsen indbetalte, bliver det overskydende at efterbetale eller tilbagebetale. Bliver Ægteskab ikke indgaaet, tilbagebetales Indskudet, dog uden Rentegodtgjørelse.

Den pligtige Overlevelsrente kan dernæst tegnes, selv om Anstaltens Maximumsbestemmelser overskrides, dog at hvis Forsørgeren allerede for Hustruen har tegnet en Overlevelsrente, som tidligere ikke har været pligtig, skal denne medregnes i hans pligtige Enkeforsørgelse, saa at kun den derefter endnu manglende pligtige Overlevelsrente kan tegnes udover de fastsatte Maximumssummer.

Dokumentet for pligtig Overlevelsrente udstedes altid som Indtegnings-

1) Se Bekjendtgjørelse af 28 Januar s. A., Lovtidende for 1871, Nr. 6.

bevis og kan ikke transporteres eller forsynes med Paategning om, at nogen anden end Hustruen skal kunne nyde Forsørgelsen. Det tilsvarende gjælder ved den oprindelig som frivillig tegnede Overlevelsrente, der senere benyttes som pligtig Enkeforsørgelse, uanset om Dokumentet er Police eller Indtegningsbevis.

For at en pligtig Overlevelsrente kan erklæres virksom, behøves kun Indsendelse af lovformelig Dødsattest for Forsørgeren, selv i Tilfælde af pludselig Død, hvor der ved frivillige Forsikringer kræves mere detaljerede Oplysninger. Forsikringen beholder nemlig sin fulde Gyldighed, selv om Forsørgeren tager sig selv af Dage, hvilket ogsaa gjælder for en Livsforsikring eller Overlevelsersforsikring, der er traadt i Stedet for pligtig Overlevelsrente, uden at Selvmordstillæg er betalt, forudsat at Forsikringen er tegnet fulde 3 Aar og af Finantsministeriet er antagen som pligtig Enkeforsørgelse mindst 6 Uger før den Forsikredes Død, samt (ogsaa naar Spørgsmaalet angaar Livsforsikring) forsaavidt dennes Hustru overlever ham. Dog bliver Forsikringssummen ikke udbetalt, men godtgjort ved en til dens Størrelse tarifmæssig svarende Livrente for Enken. Hvis hun foretrækker det, kan dog Forholdet ordnes efter de for frivillige Forsikringer gjældende Regler (Planens § 12).

En Forsikring, der tjener til Fyldestgjørelse af den lovbefalede Forsørgelse, kan ikke hæves uden Finantsministeriets Samtykke og træder ikke ud af Kraft paa Grund af Forsømmelse med Præmiebetalingen, idet Finantsministeriet indestaar Anstalten for, at Præmierne i rette Tid indbetales ved Indeholdelse i Vedkommendes Lønning, Ventepenge eller Pension eller om fornødent ved forskudsvis Anvisning af Statskassen.

Med Hensyn til Misligheder ved Kontraktens Indgaaelse, der ikke konstituere Svig, og som have medført Forsikring paa billigere Vilkaar eller Erhvervelse af en Forsikring, der ellers ikke vilde være bleven tegnet, beror det i hvert enkelt Tilfælde paa Finantsministeriets Afgjørelse, hvorledes der bliver at forholde med den pligtige Forsikring.

Der erlægges endvidere ingen Tillægspræmie for Rejser udenfor Europa eller for Deltagelse i aktiv Krig ifølge den danske Regjerings Befaling, selv om den pligtige Overlevelsrente er tegnet kortere Tid end et Aar før Krigens Udbrud eller endogsaa først tegnes under Krigen.

Overlevelsrenten ophører at være pligtig, ikke blot naar det af Finantsministeriet udtrykkelig tilkjendegives Forsørgeren, men ogsaa i Henhold til Lov af 5 Januar 1851 § 7, naar Forsørgeren afskediges af Statstjenesten uden Pension eller Ventepenge. Forsikringen vedbliver imidlertid at være

gyldig, uden Hensyn til, at den er tegnet paa de fra frivillige Forsikringer forskellige Vilkaar, men behandles iøvrigt ganske som en frivillig.

Forsaauidt en frivillig Overlevelsrente, der er antagen som pligtig Enkeforsørgelse, er større, end det behøves til Pligtens Opfyldelse, gjælde de omtalte Afvigelser og Begunstigelser knu for saa stor en Del af Forsikringen, som svarer til Forpligtelsen, og naar der bliver Spørgsmaal om Fritagelse for Rejse- og Krigstillæg, er Vedkommende pligtig til paa Forlangende at indsende Dokumentet til Deling.

Ved Selvmord gjælder den nævnte Begunstigelse kun for den Del af Livsforsikring og Overlevelsersforsikring, der er benyttet som pligtig Enkeforsørgelse.

De her nævnte Regler komme ogsaa til Anvendelse med Hensyn til Forsikringer i de to ældre Anstalter, der ere eller blive benyttede til Fyldestgjørelse af den pligtige Enkeforsørgelse.

I Lov af 18 Juni 1870 § 22 bestemtes der, at Livsforsikring under visse Betingelser skulde kunne træde i Stedet for pligtig Overlevelsrente paa Vilkaar, som administrativt træffes med Hensyn til Præmiebetalingen og til, at Forsikringssummen i sin Tid kommer Enken eller de øvrige Efterladte tilgode. I Henhold hertil udstedtes der af Finantsministeriet under 25 Februar 1871 en *»Bekjendtgjørelse om Vilkaarene for Benyttelse af Livsforsikring til Fyldestgjørelse af pensionsberettigede Embedsmænds lovbefalede Enkeforsørgelse«*¹⁾, hvis Hovedindhold er følgende:

Til Fyldestgjørelse af Enkeforsørgelsespligten kan anvendes livsvarig Livsforsikring og Livsforsikring med Udbetaling, begge tegnede paa Mandens Liv, samt livsvarig Overlevelsersforsikring paa Mandens Liv til Fordel for Konen. En saadan Forsikring kan sættes i Stedet for hele den pligtige Overlevelsrente eller en Del deraf, og kan efter Mandens eget Valg være mellem 15 og 25 Gange saa stor som hin; en yderligere Nedsættelse af Beløbet kan dog ventes indrømmet, hvis der for et mindre Beløb end det 15dobbelte af den pligtige Overlevelsrente efter Hustruens Alder ved Forsikringens Tegning kunde skaffes hende en livsvarig Livrente af den pligtige Overlevelsrentes Beløb. Den af Embedsmanden erhvervede Police indsendes til Finantsministeriet med en Erklæring om, i hvilket Omfang Forsikringen skal benyttes som Erstatning for Overlevelsrente, samt om at han underkaster sig de i Bekjendtgjørelsen fastsatte Vilkaar. De særlige Regler for

¹⁾ Lovtidende for 1871 No. 9.

pligtige Livsforsikringer gjælde ikke for hvad der overskrider det Beløb, der er benyttet til pligtig Enkeforsørgelse.

En alt tegnet pligtig Overlevelsrente kan til enhver Tid ombyttes med en Livsforsikring, dog naturligvis under Forudsætning af, at Anstaltens almindelige Antagelsesvilkaar ere tilstede. Overlevelsrenten opgjøres da, naar Livsforsikringen er tegnet, efter de for frivillige Forsikringer gjældende Regler, og den nye nedsatte Overlevelsrente, der erhverves for Værdien, tjener vedblivende som delvis Enkeforsørgelse, saa at kun det derefter manglende Overlevelsrentebeløb bliver at erstatte ved Livsforsikringen.

Der skal altid udstedes Police, og denne opbevares i Finantsministeriet, saalænge Forsikringen er pligtig¹⁾. Med Hensyn til Præmiernes Indeholdelse og foreløbige Betaling af Statskassen samt Dækning af dennes Forskud ere Bestemmelserne i Loven af 5 Januar 1851 §§ 5, 6 og 7 gjældende. I Skilsmissetilfælde anvendes § 9 i samme Lov, dog saaledes, at Embedsmanden, naar han ikke i Skilsmissevilkaarene udtrykkelig har paataget sig anden Forpligtelse, kan bestemme, at der kun skal tilfalde hans fraskilte Hustru, hvis hun overlever ham, saa stor en Del af Forsikringssummen, som ved hans Død vilde behøves til at forskaffe hende en livsvarig Livrente af samme Beløb som den Overlevelsrente, i hvis Sted Livsforsikringen i sin Tid er benyttet.

Ophører Forsikringen at være pligtig i Henhold til Lov af 5 Januar 1851 §§ 7, 9 eller 10, eller fordi Konen dør først, tilbageleveres Policen til Embedsmanden og behandles fremtidig i Lighed med frivillige Forsikringer. Det samme finder Sted, naar han paa anden Maade opfylder sin Enkeforsørgelsespligt; men skal dette ske ved Sikring af Overlevelsrente, kræves fuldständig Helbredsattest som ved frivillige Forsikringer.

Ved Mandens Død før Konen udbetales Summen (dog ikke udover det som pligtig Enkeforsørgelse benyttede Beløb) til Finantsministeriet og vedkommer ikke hans Bo, men tilhører særskilt Enken, med mindre Manden med Ministeriets Godkjendelse har truffet anden Bestemmelse til Fordel for sine øvrige Efterladte, saa at der kun tilkommer Enken livsvarig Rentenydelse.

Finantsministeriet fører Tilsyn med Forsikringssummens Frugtbargjørelse paa betryggende Maade med Hensyn til Bevaring og Forrentning. Er der af Manden ikke truffet en af Ministeriet godkendt Bestemmelse om Kapitalens Anbringelse, tilkommer det Enken at tage Bestemmelse derom under For-

¹⁾ Senere er dog indført den Praxis, at den Forsikrede kan benytte Indtegningsbevis, hvori Finantsministeriet er indtegnet som rette Modtager af Forsikringssummen.

behold af Ministeriets Samtykke. I ethvert Fald er hun berettiget til, naar Renten af Forsikringssummen ikke er saa stor som den pligtige Overlevelsrente, i hvis Sted Forsikringen er traadt, at forlange saa stor en Del af Forsikringssummen anvendt til Erhvervelse af en livsvarig Livrente for hende, at den lovbestemte Enkeindtægt derved tilvejebringes.

Naar Forsikringssummen ved Livsforsikring med Udbetaling forfalder til Udbetaling, komme disse Regler til Anvendelse med Hensyn til den udbetalte Forsikringssum, medmindre Embedsmanden paa anden Maade fyldstgjør sin Enkeforsørgelsespligt.

Da Enkeforsørgelsen ifølge Loven af 5 Januar 1851 kun paahviler de pensionsberettigede Embedsmænd, maa der for de Undtagelsestilfælde, hvor den kongelige Udnævnelse til Embedsmand ikke involverer Pensionsret, kræves en særlig Hjemmel for i saa Fald at paalægge Vedkommende at sikre Enken Forsørgelse. Som en saadan særlig Bestemmelse for ikke pensionsberettigede Embedsmænd kan mærkes, at det ved Regulativ af 13 Juli 1871¹⁾ for de ved Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871 ansatte Embeds- og Bestillingsmænds Alderdoms- og Enkeforsørgelse er paalagt Bestyrelsens Medlemmer, Lægen, Kontorchefen, Bogholderen, Kassereren, Beregneren og Fuldmægtigene at sikre deres Hustruer Enkeforsørgelse, i Lighed med hvad der gjælder for pensionsberettigede Embedsmænd. Størrelsen af den pligtige Overlevelsrente er foreløbig ansat til $\frac{1}{3}$ af Lønningen, deri indbefattet faste aarlige Honorarer. Ved samme Regulativ er det paalagt Størstedelen af disse Embedsmænd at sikre Alderdomsforsørgelse for sig selv efter visse nærmere Regler, ligesom ogsaa Bestemmelserne om de i Anstalten ansatte Bestillingsmænds Forsørgelsespligt deri fastsættes.

I Henhold til den almindelige Undtagelsesbestemmelse i § 2 No. 3 af Lov af 5 Januar 1851, der ogsaa omfattede det ved det kgl. Theater og Kapel fast ansatte Personale, var dette fritaget for Indskud i Livrente-Anstalten, idet Enkeforsørgelsen fyldstgjordes gennem Theatrets og Kapellets særlige Enkekasser.

Det kgl. Theaters Enkekasse oprettedes ved kgl. Resolution af 29 Maj 1817 og fik efter adskillige Forandringer²⁾ sin endelige Skikkelse ved

¹⁾ Lovtidende for 1871 No. 35.

²⁾ Jfr. kgl. Resol. 26 August 1820, 22 April 1845, Kirke- og Undervisningsvæsenets Resol. 10 April 1867. Se iøvrigt Betænkning af Theaterkommissionen af 1867, hvor en nærmere Fremstilling er givet af Theatrets og Kapellets Enkekasse.

kgl. Resolution af 5 Januar 1863 og stadfæstet Generalforsamlings-Beslutning af 28 Maj 1867. Enhver, som i en Alder af ikke over 50 Aar indtræder i fast Gage — 3: bliver kongelig ansat — ved Theatret, bliver derved uden videre Medlem af Kassen og pligtig til at bidrage til samme, altsaa uden Hensyn til, af hvad Kjøen den Paagældende er, eller om gift eller ugift. Pensionerede Medlemmer beholde deres Rettigheder, og Bidrag og eventuelt Enkepension beregnes efter den Gage, de havde ved Afgang; udtræde de af Theatrets Tjeneste uden Pension eller gaa de over i en anden Stilling, kunne de bibeholde deres Medlemsret mod at betale dobbelt Bidrag, beregnet efter Gagen ved Afgang, og saaledes at Retten fortabes ved Udeblivelse med to Kvartalers Bidrag. Kassens Indtægter bestaa af Renter af Formuen, Bøder og Medlemsbidraget, der i 1867 sattes op til $1\frac{1}{2}$ % fra tidligere 1 % af Medlemmernes reglementerede Lønning; hertil kom Theaterkassens Tilskud, der oprindeligt bestod af en fast aarlig Sum som Ækvivalent for 4 Beneficeforestillinger, men senere kun ydedes, forsaavidt og i Forhold til som Enkekassen havde Underbalance.

Kassens Formaal var at sikre Medlemmernes Hustruer eller dem selv — 3: de kongelig ansatte Kunstnerinder, omend deres Mænd ikke have været ansatte ved Theatret — en Enkepension, der i Aaret 1863 bestemtes til $\frac{1}{4}$ af den Gage, hvoraf Bidraget sidste Gang blev beregnet, og, hvis begge Ægtefæller have været Medlemmer, — hvilket, naar de begge ere kongelig ansatte ved Theatret, var baade tilladt og paabudt — da efter den største Gage. Maximum af Pensionen sattes midlertidigt til 225 Rdl. aarligt. Da Kassen imidlertid, trods Theaterkassens forøgede Tilskud siden 1861, havde stigende Underbalance, nedsattes Pensionen ved den nævnte Generalforsamlings-Beslutning i 1867 med $\frac{1}{20}$ af den forskriftsmæssige Størrelse, og Maximum blev herefter 213 Rdl. 72 β. Pensionen, der udbetaltes fjerdingaarsvis, bortfaldt ved Ægteskab, men begyndte igjen ved fornyet Enkestand, medmindre den anden Ægtefælle ogsaa havde været Medlem og efterlod Enken Ret til en ligesaa høj eller højere Pension af Kassen. Pensionsretten fortabes ikke ved Skilsmisse, og hvis den fraskilte Mand selv er Medlem og gifter sig paany, maa han betale dobbelt Bidrag til Enkekassen, og hvis han udtræder af Theatrets Tjeneste henholdsvis det samme Bidrag som hidtil eller det dobbelte deraf. Bestyrelsen bestaar af 5 Medlemmer, deriblandt Theaterchefen og 3 Interessenter.

Da Enkekassen i Treserne arbejdede med stigende Underbalance,

afsluttedes den ifølge kgl. Resolution af 4 September 1871¹⁾ fra 18 August s. A., fra hvilken Tid af der i Livsforsikrings-Anstalten af 1871 for Enkekassens Midler indkøbtes dels for hver enkelt af de af Kassen paa den Tid pensionerede Enker Livrenter til Beløb af 50% af de fra Enkekassen hidtil udbetalte Pensioner, dels for hver enkelt af de i Kassen indskrevne eventuelle Enker Overlevelserefter deres Mænd til Beløb af 36% af de dem til dette Tidspunkt tilsagte Pensioner.

Fra samme Tid ophørte Interessenternes Bidrag, og de Interessenter, der da vare ugifte eller Enkemænd, udtraadte uden Vederlag af Kassen.

De aktuelle Enkepensioner suppleres, saavidt muligt, til deres fulde Beløb ved, at der dertil anvendes det aarlige Tilskud af Theaterkassen til Enkekassen og Nettoindtægten af en til Fordel for Enkerne aarlig given Forestilling, dog kun saalænge disse Indtægter i dette Øjemed bevilges ved de aarlige Finantslove.

Saaframt det ommeldte Tilskud og Forestillingsindtægten i Tidens Løb maatte bortfalde, anvendes umiddelbart efter disse Indtægters Ophør 4 000 Rdl. af den det kgl. Theaters Begravelseskasse tilhørende Formue, samt hvad der til den Tid maatte være uanvendt af nysnævnte Tilskud og Forestillingsindtægt, til ved Indkjøb i Anstalten af 1871 at forøge de Pensioner, der have været aktuelle, da Kassen ophævedes. Hvad der herefter maatte blive tilovers af disse Midler, forbeholdes til Disposition for Opfyldelsen af Kassens Forpligtelser overfor de eventuelle Pensioner, der til nævnte Tidspunkt paa-hvilede Kassen.

Kapellets Enkekasse oprettedes ved kgl. Resolution af 26 Februar 1791, men erholdt i Tidens Løb adskillige Forandringer til den vidtløftige og temmelig uklare Fundats²⁾. Kassen var oprindeligt beregnet paa Opsamlingen af en Kapital paa 16 000 Rdl. eller en dertil svarende fast aarlig Renteindtægt af 640 Rdl., hvormed de Enkerne af den daværende Kapel-Etat eventuelt tilkommende Pensioner antoges at kunne afholdes. Tilkom der nye gifte Medlemmer i Stedet for ældre Medlemmer, som afgik, efterladende sig Enker, skulde Kassens Kapital derhos for hvert nyt Medlem søges forøget med 650 Rdl. eller en aarlig Renteindtægt af 26 Rdl. Naar Kapitalen havde naaet 16 000 Rdl., skulde de aarlige Indtægter anvendes halvt til Forøgelse af Fondet og halvt til en »Weysenkasse« eller Børneforsørgelseskasse, hvilket sidste imidlertid aldrig skete, skjønt Fondet i Tidens Løb steg til 65 000 Rdl.

1) Ministerialtidende A for 1871, No. 45.

2) Jfr. kgl. Resol. 30 November 1804, 27 Juni og 26 August 1820, 22 Oktober 1850.

Kassens Indtægter bestod i et aarligt Bidrag fra Interessenterne af 1% af deres Gage, en Afgift for offentlige Koncerter, hvilket senere bortfaldt, og Indtægten af to offentlige store Koncerter samt et Tilskud fra Kongen. De to sidste Poster forandredes senere til et aarligt Tilskud, der til Slutning gik over til Dækning af Kassens Underbalance.

Oprindeligt vare kun gifte Kapelmedlemmer pligtige og berettigede til at indtræde; fra Aaret 1804 udvidedes dette dog ogsaa til de ugifte, der skulde betale samme Bidrag som de gifte. I 1820 bestemtes tillige, at kun de Medlemmer kunde optages, der vare under 60 Aar og ikke led af nogen kronisk Svaghed eller saadan Sygdom, hvormed der var forbunden Dødsfare. Afgik et Kapelmedlem, mistede han alt Krav paa Kassen; dog kunde de, som pensioneredes paa Grund af Alder eller Svagelighed, vedblive at være Interessenter, saalænge de ikke modtog andet Engagement, mod at betale et Bidrag af 1% af deres Pension.

Enkepensionen var ansat til $\frac{1}{4}$ af Mandens Gage ved Dødsfaldet, dog ikke udover 200 Rdl. aarlig. Den udbetaltes fjerdingaarlig, bortfaldt ved Ægteskab, men gjenopvaagnede ved fornyet Enkestand. Der var intet til Hinder for, at Enken samtidig selv kunde være Interessent i Theatrets Enkekasse, saa at hun ved Mandens Død fik Pension fra begge Enkekasser, samtidig med at hun beholdt sin egen Gage ved Theatret. Bestyrelsen bestod af to Forstandere, valgte blandt Interessenterne, under Overtilsyn af Overhofmarskalken, senere Theaterchefen. En kort Tid forøgedes Pensionerne med 10%, men derpaa fik Kassen Underbalance, der tiltog i Slutningen af Treserne.

I Lighed med Theatrets Enkekasse ophævedes derfor Kapellets Enkekasse ved kgl. Resolution af 18 September 1871¹⁾. Det bestemtes herved, at de ugifte Interessenter — derunder Enkemændene — som da vare over 60 Aar, udtraadte af Kassen og fremtidig fritoges for Bidragspligt, medens de ugifte Interessenter under 60 Aar ved Udtrædelsen hver erholdt et Beløb af 400 Rdl. en Gang for alle. Naar nogen af Kassens øvrige gifte Interessenter bliver Enkemand og derefter indgaar nyt Ægteskab, bortfalder for ham al Ret til Pension for hans eventuelle Enke, hvorimod hans Bidrag til Kassen ophører fra den Tid, da hans nuværende Hustru afgaar ved Døden.

Enkekassens Virksomhed afsluttedes, og alle dens Forpligtelser indkøbtes i Livsforsikrings-Anstalten af 1871, der fra 1 August 1871 overtog dels

¹⁾ Ministerialtidende A for 1871, Nr. 48 og 49.

Udredelsen af Livrenter af samme Beløb som de Enkekassen da paahvilende virksomme Enkepensioner, dels Tilsikring af Overlevelsere for Enkekasseinteressenternes daværende Hustruer af samme Beløb som de disse af Enkekassen da tilsagte hvilende Enkepensioner, dels endelig den Forhøjelse, som maatte tilkomme nogen Interessent *»enten i Henhold til de under 26de Februar 1791 allerhøist approberede reglementariske Bestemmelser for Kapellets Enkekasse, forsaavidt disse fastsætte Enkepensionen til $\frac{1}{4}$ af Mandens Lønning ved hans Afgang fra Kapellet, dog ikke over 200 Rd. aarlig, eller i Henhold til allerhøieste Resolution af 22de Oktober 1850, forsaavidt som der derved er givet de eventuelle Enker efter Mænd, der have tilbagelagt 30 Aars Tjeneste som Medlemmer af Kapellet, Tilsagn om en Enkepension af 200 Rd. aarlig»*.¹⁾

Til Bestridelse heraf erholdt Livsforsikrings-Anstalten af Enkekassens beholdne Formue kgl. 4 % Obligationer af paalydende Beløb 68 100 Rdl., samt oppebærer de fremtidig forfaldende statutmæssige Bidrag til Enkekassen af alle dens daværende gifte Interessenter, saalænge de og deres daværende Hustruer leve, hvilke Bidrag blive maanedlig at indeholde af Vedkommendes Lønning eller Pension.

Da det ved Finantsloven for 1867—68 blev fastsat, at der i Aarets Løb ikke kunde finde nogen ny fast kongelig Ansættelse Sted, og dette blev gjentaget ved følgende Finantslove, ere de senere ved Theatret og Kapellet Ansatte Bestillingsmænd og falde derfor ikke længere ind under de for Embedsmænds Enkeforsørgelse gjældende Regler²⁾. En Undtagelse herfra sker kun, naar en scenisk Kunstner ved særlig Hjemmel paa Finantsloven undtagelsesvis erholder kongelig Udnævnelse.

Opfyldelsen af den samtlige Embedsmænd i Kongeriget paahvilende Enkeforsørgelsespligt paases gennem Finantsministeriets Pensionskontor, der tillige kontrollerer Pligtens Overholdelse for de nordlige Koloniers Vedkommende, se med Hensyn til Island Justitsministeriets Skrivelse af 19 Juni 1871³⁾. Derimod sortere Embedsmænd paa de dansk-vestindiske Øer ogsaa i denne Henseende under Koloniernes Centralbestyrelse.

Forinden vi gaa over til de for Bestillingsmænd gjældende Regler, kan det her i Forbigaaende bemærkes, at ifølge Lov af 14 Juni 1881 kan der til

¹⁾ Selv om Mandens Gage ved Dødsfaldet ikke var naaet til 800 Rdl.

²⁾ Se om deres Alderdomsforsørgelse Plan approberet ved kgl. Resol. af 23 Juni 1873 og 26 Februar 1875.

³⁾ Ministerialtidende A for 1871, Nr. 32 og 33.

Mænd, der i 25 Aar (med eller uden Afbrydelse) have udført Statsrevisor-hvervet, paa Finantsloven bevilges en Livrente, der behandles efter Analogien af de for Pensioner i Pensionsloven af 5 Januar 1851 §§ 7 og 14 indeholdte Regler, altsaa en Art Pensionering af Staten ved Hjælp af Livrente, der staar ganske isoleret blandt de øvrige Pensionsregler.

Ved Siden af de af Embedsmænd og Skolelærere tegnede pligtige Forsikringer har Anstalten siden 1871 erholdt en stor Mængde Forsikringer, der tegnes af Bestillingsmænd under samme Vilkaar som hine, altsaa navnlig ogsaa en Række Overlevelsere enter blot mod en Attest om ikke øjeblikkelig livsfarlig Tilstand. Ifølge adskillige Lønningslove er det nemlig bleven paalagt de vedkommende Bestillingsmænd at sikre Alderdomsforsørgelse og Enkeforsørgelse, saaledes at de Livsforsikringer og Overlevelsere enter, der tegnes i sidstnævnte Hensigt, følge Reglerne om Embedsmænds pligtige Forsikringer. Der kan her ikke gjøres nærmere rede for den Flerhed af Bestemmelser, der angaa dette Forhold. Kun skal det anføres, at medens der oprindelig afkortedes 5 % i Lønningen, der anvendtes halvt til Alderdomsforsørgelse og halvt til Enkeforsørgelse, har man ved de nyere Lønningslove fastslaaet, at de 5 % udelukkende anvendes til Enkeforsørgelse, medens der af Statskassen tilskydes andre 5 % til Alderdomsforsørgelsen. Et tredje Princip, der en enkelt Gang er anvendt, gaar ud paa, at der intet afkræves Bestillingsmanden, men at hele Forsørgelsen udredes af Statskassen, der dertil anvender et Beløb, svarende til 5 % af Vedkommendes Lønning, halvt til Alderdoms- og halvt til Enkeforsørgelse. Imidlertid synes Tendensen ved Lønningslovenes Revision at gaa i Retning af det andet Princip, hvorved der opnaas nogen Lighed med Embedsmændene i den Retning, at Staten udreder en vis Pension, medens Enkeforsørgelsen udelukkende paahviler Bestillingsmanden selv.

De nærmere Regler, hvorefter den dobbelte Forsørgelse ordnes, findes for de ældre Lønningsloves Vedkommende i Regulativet af 19 November 1870¹⁾, hvorefter der i Anstalten af 1871 som Regel indkøbes ubestemt opsatte Livrenter til Alderdomsforsørgelse og Overlevelsere enter eller Livsforsikring til Enkeforsørgelse. Ved Tillæg til Regulativet af 13 Maj 1871²⁾ blev det dog i Henhold til Lov af 1 April 1871 tilladt i Stedet for at indkøbe Livrente til

¹⁾ Departementstidende for 1870 p. 971—81.   ²⁾ Lovtidende for 1871, Nr. 25.

Alderdomsforsørgelse at lade de til denne bestemte Lønningsafdrag henstaa i Statskassen til Forrentning med 5 % aarlig. I det før omtalte Tillæg af 18 Januar 1871 til Anstaltens Plan indeholdes dernæst de enkelte, mindre væsentlige Modifikationer for Bestillingsmændenes pligtige Forsikringer. Hvad de nyere Lønningslove angaar, er der ved Regulativ af 23 August 1880¹⁾ givet nærmere Regler om den af Statskassen udredede Alderdomsforsørgelse, medens Enkeforsørgelsen er ordnet paa samme Maade som hidtil.

Skolelærernes pligtige Forsikringer behandledes i Loven af 18 Juni 1870 ganske i Lighed med Embedsmændenes. De erholdt efter de almindelige Regler Nedsættelse i Præmierne, ikke blot for de i Anstalten tegnede Forsikringer, men ogsaa for de Overlevelserefter, Skolefondene havde overtaget, fordi de Paagjældende ikke havde kunnet antages i Anstalten²⁾. Imidlertid skete der ved Lov af 1 April 1891 en væsentlig Forandring, idet Tegning af pligtige Overlevelserefter fra den 31 Marts 1892 skal ske ganske paa samme Maade, som er gjældende for Embedsmænd, altsaa uden fuldstændig Helbredsundersøgelse, hvorefter Skolefondenes Pligt til at træde i Stedet for Anstalten, hvis Overlevelserefteren ej kan erhverves i denne, bortfalder for Forsikringer, til hvis Tegning Forpligtelsen opstaaer efter nævnte Tidspunkt. Skolelærernes Forsikringer behandles saaledes nu aldeles som Embedsmændenes, og Statskassen indestaar Anstalten for Præmiebetalingen mod Regres til Skolefonden. — Ved samme Lov er der givet Skolelærere og Enker efter saadanne Ret til Bonus af Forsikringer, tegnede i Skolefondene efter samme Regler, som Loven af 15 Marts 1889 foreskriver.

Kjøbenhavns Kommune har ved stadfæstet Vedtægt af 17 December 1881 og Tillæg af 25 April 1882 paalagt de fleste af sine Embeds- og Bestillingsmænd (derunder Lærere ved Stadens Kommuneskoler) at sikre Enkeforsørgelse efter visse nærmere Regler. I Henhold hertil er der med Anstalten truffet en Overenskomst af 1 Februar 1882³⁾, hvorefter de pligtige Overlevelserefter tegnes paa samme Vilkaar, som gjælde for Embedsmænd, men i en særlig Afdeling, for hvilken Kommunen selv bærer Risikoen, saa at Anstalten egentlig kun fungerer som en Art Kommissionær. En Udsigt over de herhen hørende Forsikringer vil blive givet under Driftoversigten i ottende Afsnit.

1) Lovtidende for 1880, Nr. 41.

2) Se Skrivelse fra Kirke- og Undervisningsministeriet af 20 April 1872, Ministerialtidende A for 1872, Nr. 21 og 22, jfr. Cirk. fra samme Ministerium af 13 August 1872, ibidem Nr. 44.

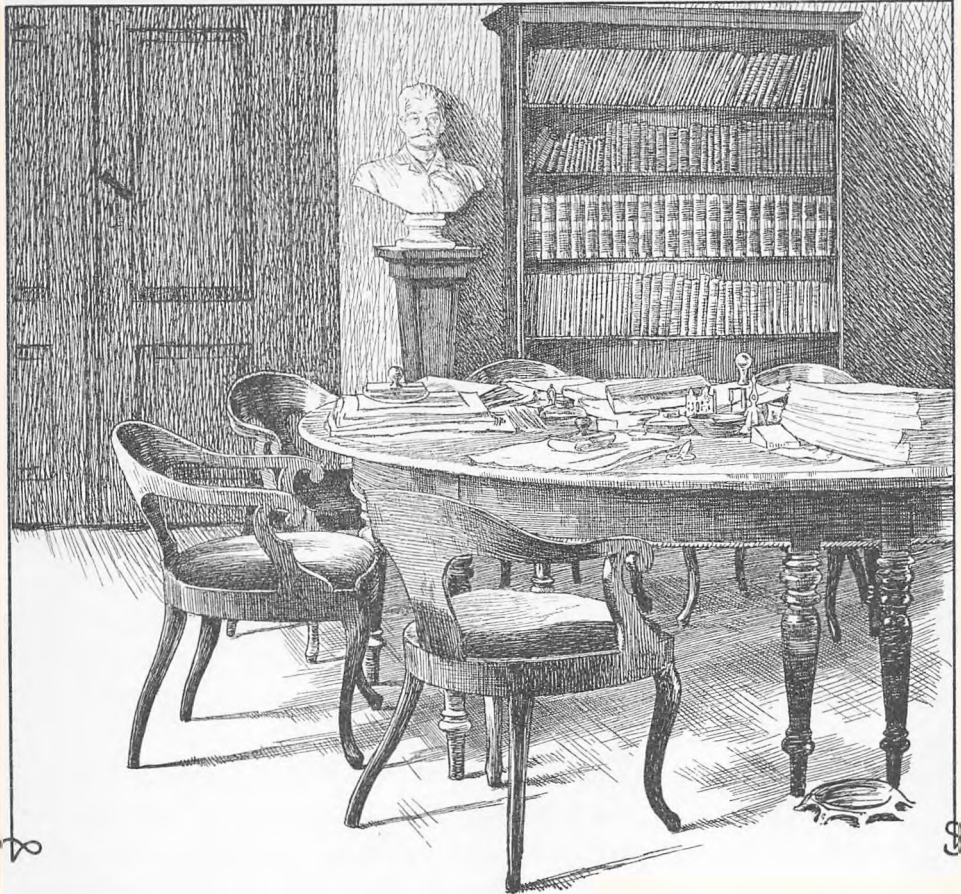
3) Ministerialtidende B for 1882, Nr. 9.

Det kan her bemærkes, at Magistraten efter Bonuslovens Fremkomst besluttede sig til efter nærmere Brevvexling med Anstalten¹⁾ at lade udbetale Bonus efter lignende Regler til de af dens Embeds- og Bestillingsmænd, der havde tegnet Overlevelserente i Anstalten. I Henhold hertil blev der godtgjort de Paagjældende et Bonusbeløb af ialt 3 041 Kr. 01 Øre, der i alle Tilfælde blev udbetalt kontant.

Sluttelig kan tilføjes, at enkelte andre Kommuner have paabudt Selvpensionering for deres Bestillingsmænd og disses Efterladte, saaledes Holbæk, Kjøbenhavn, Frederiksborg og Aarhus Amtsråd. Disse Kommuner anvende som Regel Lønningsafdragene til Indkjøb af Forsikringer i Anstalten paa de for denne gjældende sædvanlige Vilkaar, hvorfor der ikke i saa Henseende er truffet nogen særegen Overenskomst med Anstalten. Det samme gjælder endelig ogsaa om enkelte større Selskaber, i hvilken Henseende særlig kan nævnes Hedeselskabet.

¹⁾ Magistratens Skrivelser til Anstalten af 19 Marts og 5 Maj 1889.

BESTYRELSENS FORSAMLINGSBERETTELSE 1892

FEMTE AFSNIT

ADMINISTRATIVE OG PERSONELLE FORHOLD

DE aabne Breve, hvormed Kongen den 10 Marts 1842 approberede Planerne for Livrente-Anstalten og Livsforsikrings-Anstalten, indeholdt tillige Udnævnelse af Direktionen. De vare stiledede til

»Os elskelige

Conferentsraad, Medlem af Vor Direction for Statsgjelden og den synkende Fond

L. F. FOG, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd,

Etatsraad, Medlem af Directionen for den almindelige Enkekasse C. SCHRAM,

Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd,

Etatsraad, Finants-Deputeret C. F. HOLM, Ridder af Dannebrog,

Professor, Magister artium C. JÜRGENSEN,
Observator, Magister artium P. PEDERSEN.⁴

Det overdroges disse fem Mænd at varetage begge Anstalters Bestyrelse, og som Direktionen saaledes fra første Færd var fælles for de to Institutioner, er den ogsaa vedblevet at være det i hele deres Bestaaen. Tilmed have Anstalterne bestandig haft fælles Personale og fælles Lokale, og skjønt økonomisk ganske uafhængige af hinanden ere de derfor altid i det almindelige Omdømme blevne betragtede som uadskillelig forbundne og snarest som et enkelt Institut.

Direktionen fik ved de samme aabne Breve Bemyndigelse til at antage det fornødne Personale. Anstalterne stilledes dog ikke aldeles ens i denne Henseende, idet Antagelsen i Livrente-Anstalten skulde ske saaledes, at den definitive Udnævnelse af Embedsmændene forbeholdtes Kongen, i Livsforsikrings-Anstalten derimod saaledes, at allerhøjeste Approbation kun skulde indhentes paa de Honorarer, hvormed de Paagjældende formentes at kunne aflægges af Anstaltens Kasse, en Forskjel, som stod i naturlig Sammenhæng med, at den førstnævnte Anstalt strax fremtraadte helt som Statsinstitut, medens den anden oprindelig var et privat Selskab, der foreløbig kun nød Statsgaranti for 5 Aar.

Efter Formen for Direktørernes Beskikkelse vare de alle hinanden sideordnede, og der var ingen, der havde Forsædet. Imidlertid blev, saavidt Traditionen beretter, FOG, der var nævnt forrest i Rækken, ogsaa i Virkeligheden den, der kom til at føre Roret. En Embedsmand, som i de sidste Aar af Fogs Virken i Anstalterne har arbejdet under ham, har givet følgende Skildring af ham:

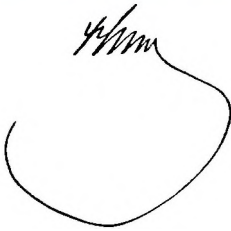
»Naar man saae den lille krumryggede Olding med den vaklende Gang, støttet paa sin Stok, fik man et Indtryk af, at han var legemlig sygelig. Men talte man med ham, mærkede man snart, at der i dette svagelegeme boede en kraftig Aand. Under et mægtigt graat Haar straaledede et Par kloge, gennemtrængende Øjne; en stor Ørnenæse og hans korte, bestemte Maade at udtrykke sig paa tydede paa den villiestærke og myndige Mand, som han i Virkeligheden var. Han hævdede med Styrke sine Meninger i Direktionsforhandlingerne, og naar hans Kolleger bøjede sig for hans Fasthed, var det fra deres Side ingenlunde en Indrømmelse til Alderen, men Erkjendelse af hans Energi, Dygtighed og Retsind. Men ved Siden af, at han var en myndig Mand, var han tillige en godhjertet og hjælpsom Mand. — Naar nogen af det yngre Personale besøgte ham i hans

Hjem for enten i Anstalternes eller i egne Anliggender at tale med ham, blev man modtaget med venlig Imødekommen. Men Fog bød ikke nogen Stol. Han rejste sig, spadserede op og ned ad Gulvet i sit Arbejdsværelse, og gaaende ved hans Side (alt imedens hans lille Hund fulgte med) maatte man komme frem med hvad man havde paa Hjertet. — Aandsfrisk lige til det Sidste døde han i en Alder af 77 Aar i 1855. Han bevarede Interessen for Anstalten lige til sin Død. Uagtet han i de sidste Maaneder før denne maatte holde sig hjemme, forlangte han samtlige Sager sendt hjem til Underskrift, og desuden maatte Bogholderiet hver Uge forfatte en Liste til ham over Tilgang og Afgang blandt Anstalternes Interessenter.«

Medens SCHRAM ikke fik nogen vidtrækkende Virketid i Anstalterne, da han afgik ved Døden allerede i 1847, beklædte HOLM sin Stilling i en meget lang Aarrække, idet han ogsaa efter Omordningen ved Begyndelsen af 1871 fik Sæde i den nye Bestyrelse, hvorfra han først trak sig tilbage, da han i Slutningen af 1877 havde fyldt 81 Aar.

HOLM indtog i mange Aar for saa vidt en Særstilling i Direktionen, som han var Chef for det af Finantsministeriets Departementer, igjennem hvilket de af Anstalternes Sager, der skulde approberes eller afgjøres af Ministeren, forelagdes for denne. Hans Begavelse og Indsigt gjorde ham meget skikket til at have Plads i en kollegial Bestyrelse. Navnlig havde han en udtalt Evne til at sammenarbejde afvigende Anskuelser og bringe Betænkninger eller andre større Udfærdigelser i en behagelig letflydende Form. Hans hele Maade at være paa bar et vist Præg af Stræben efter at opretholde det gode Forhold til alt og alle, og denne Stræben fik i hans officielle Virksomhed Udtryk i en Hensyntagen, der i mange Henseender havde gavnlig Indflydelse. Udenfor sin Embedsgjerning havde han flersidige Interesser, og var f. Ex. ivrig Kobberstiksamler og Musikdyrker. HOLM var Embedsmand af den

gamle Skole, men han savnede dog ikke Bøjelighed til at gaa ind paa de Forandringer, som i Aarenes Løb indtraadte i Behandlingen af Anstaltens Sager og i dens hele Virkemaade. Da han efter 1870 sad i Bestyrelsen som den eneste, der var tilbage af dem, der havde medvirket fra Oprettelsen i 1842, kom særlig hans Erfaring fra den tidligere Tid og hans Kjendskab til dens Praxis til god Nytte for hans Kolleger.

Mathematikerne, JÜRGENSEN og PEDERSEN, vare begge ansete Videnskabsmænd med betydelig Dygtighed i deres Fag. De vare ansatte som matematikkyndige Direktører og vare i denne Egenskab mere bundne til den daglige Forretninggang end deres Kolleger, thi efter Bestemmelserne for Livrente-Anstalten vare de personlig

ansvarlige for Policernes Beregning, og alle Indskud for nye Interessenter maatte derfor efterregnes af dem. De Beregningsbøger, som fra hin Tid opbevares i Anstalten, vise, med hvor megen Samvittighedsfuldhed og Nøjagtighed disse Mænd derved gik til Værks.

JÜRGENSEN, som ved Anstaltens Oprettelse var Lektor ved Søetaten i de matematiske Videnskaber, blev kort efter Medlem af den almindelige Enkekasses Bestyrelse. I 1857 blev han tillige Professor i Matematik ved Universitetet og døde i sine Embedsstillinger i 1860. I det sidste Aar, han levede, udkom hans Skrift »Den almindelige Enkekasse i Kjøbenhavn 1775—1845«, hvori han gav en værdifuld historisk Oversigt over denne Kasses Udvikling og Status til forskjellige Tider. — Han var en blid, human og yderst sympathetisk Personlighed, skattet og afholdt af alle, hvem han kom i Berøring med. I de Aar, hvori han virkede ved Universitetet, var hans Mildhed som Examinator vel bekendt, og imellem de mange unge Mennesker, der skulde aflægge en af de forberedende Prøver, var der Sorg og Skuffelse, naar de havde gjort Regning paa at faa JÜRGENSEN til Examinator i det for

Anders Jørgensen

adskillige af dem kildne Fag Mathe-
matiken, og de da, som det kunde
hænde, fik en anden.

PEDERSEN var en livlig Mand
med Humor, der stundom bar et Stæk
af Sarkasme. Hans Tjenestetid i An-
stalterne strakte sig til 1860, men
allerede i Begyndelsen af Halvtredserne
blev han sygelig og tog derefter mindre
aktiv Del i Bestyrelsen. Han kom tid-
ligt ind i det politiske Liv og med-
virkede som Rigsdagsmand i flere
Sessioner.

Med disse Mænd i Spidsen luk-
kede altsaa Anstalterne Dørene op
for Publikum. Skjønt der i den første
Tid var en samlet Tilgang af For-
sikringsøgende, der havde ventet paa,

at Anstalterne skulde træde i Virksomhed, kunde dog selvfølgelig Mængden
af Forretninger foreløbig ikke blive meget stor, og det var derfor ogsaa kun
et faatalligt Personale, der til en Begyndelse behøvedes.

Der ansattes en enkelt Mand til paa en Gang at være Kontorchef,
Sekretær og Bogholder, og der gaves ham til Medhjælp en Assistent. Noget
Kassererkontor var ikke nødvendigt, thi de herhen hørende Forretninger be-
sørgedes af Statsgjælds-Hovedkassen, — en Ordning, som forøvrigt var temmelig
besværlig, eftersom enhver Indbetaler først i Anstaltens Kontor maatte afhente
Kvitteringsblanketterne og selv bringe dem over til den nævnte Kasse paa
Christiansborg Slot, hvor han da betalte og fik sin Kvittering.

Men bortset herfra var det unægtelig til stor Baade for Expeditionens
Simplifikation, at saa faa Mænd kunde besørge det hele. Naar der nu tegnes
en ny Forsikring, har der, inden Policen udleveres, været tolv, femten
eller endog flere Funktionærer i Virksomhed med Sagen. Hver har haft sin
specielle Del at varetage. Og de fleste andre Expeditioner maa ogsaa deles
paa mange forskellige Hænder. Denne gradvise Parteren af Arbejderne er
selvfølgelig en Naturnødvendighed, og om andre 50 Aar vil den være gennem-
ført i endnu flere Forgreninger. Men det ligger dog nær for den, der for

Øjeblikket har sin Del af Anstaltens Forretninger, at betragte Modsætningen mellem Forholdene nuomstunder og hine første Tider, da alt var overskueligt og koncentreret. Og det træder da stærkt frem, hvor meget lettere det dengang var at behandle en Sag helt igjennem efter de for den ejendommelige Nuancer, naar den samme Mand, der havde sat sig ind i alle dens Enkeltheder og medvirket ved Afgjørelsen, omtrent alene besørgede de Kontorarbejder og Udfærdigelser, den udkrævede, i Stedet for, at i vore Dage en hel Række Personer maa udstykke det altsammen imellem sig.

Var Behandlingsmaaden af de daglige Expeditioner og tilhørende Bogføring i den første Periode paa væsentlige Punkter simpel og nem, saa var paa den anden Side Brevvexlingen desto mere omstændelig. De Skrivelser, der udgik fra Anstalterne, forsynedes med Underskrift af den samlede Direktion eller dog flere af dens Medlemmer. De forelagdes i Reglen kun til Underskrift paa det ugentlige Direktionsmøde, og skulde en Skrivelse ændres, blev den derfor som oftest liggende til næste Uge. Vistnok dannede der sig efterhaanden den Praxis, at mindre vigtige Breve udfærdigedes i Former, der tilstedede en større Hurtighed, men i det store og hele holdt dog denne besværlige Ordning sig helt hen til 1868. Imidlertid, Publikum forlangte det dengang ikke anderledes af et kongeligt Institut. Og, naar alt kommer til alt, var denne sindige Maade at tage Sagerne paa ikke blottet for gode Sider. Der blev i alt Fald levnet Ro til Overvejelse og Oplysningers Indhentelse, — og man var meget omhyggelig og nøjagtig i begge disse Henseender. Der kom derved over Behandlingen noget støt, som det er vanskeligere og vanskeligere at opretholde, jo større Krav der stilles til Hast med Afgjørelserne. Desuden ligger der ikke ringe Vægt paa, at de arbejdende Kræfter holdt længere ud under hine Forhold end Tilfældet er under den anspændte Ilen, som Udviklingen paa saa mange Omraader efterhaanden har gjort nødvendig for vor Anstalt ligesom for alle andre Pengeinstituter, der ønske at følge med Tiden.

Da man i 1842 skulde besætte Embedet som Kontorchef, Sekretær og Bogholder, tog man hertil F. W. WIVET, en Mand, som i mange Aar fik fremtrædende Betydning for Anstaltens hele Virksomhed. Formelt var han vel Direktionens Undergivne, men i Realiteten blev hans Indflydelse nærmest en administrerende Direktørs. At dette skete saaledes, skyldtes nok for en Del

den Omstændighed, at der ikke var tildelt noget enkelt af Direktionens Medlemmer særskilt Hverv med Hensyn til den daglige Ledelse, saa at Kontorchefen i mange Forhold maatte blive primus motor. Men det havde dog for den væsentlige Del sin Grund i, at Wivet i Virkeligheden var en Kapacitet i sin Stilling.

Saavel af Ydre som af Væsen var WIVET en vindende Personlighed, og han havde et klart og kvikt Hoved. Uden selv at have underkastet sig juridisk Examen var han som ung en søgt Manuduktør, og han har som saadan vejledet og forberedt mange dygtige juridiske Embedsmænd. Man sagde, at en vis Nervøsitet eller maaske Overtro var Skyld i, at han aldrig kunde bekvemme sig til at gaa op til Examensbordet, uagtet han rigelig havde de fornødne Kundskaber. Det hed sig, at da han dog engang havde bestemt sig til at gjøre Alvor af at tage Examen, sprang Stroppen i hans Støvler den Dag, han skulde op, og dette betragtede han som et saa uheldigt Varsel, at han blev hjemme og heller ikke senere indstillede sig. Hans Dygtighed og Kundskaber vare imidlertid saa vel bekendte, at man ikke lod Manglen af Examensbevis være til Hinder for hans Udnævnelse i Anstalterne. I disse anlagde han det dobbelte Bogholderi, hvilket var en Specialitet, som dengang kun faa Embedsmænd vare hjemme i. Han skrev meget godt for sig, om end maaske til Tider mere blomstrende end ellers sædvanligt i det officielle Kontorliv, og han arbejdede i det hele med stor Lethed.

Imidlertid kom hans Virksomhed i lang Tid til at foregaa under højst særegne Forhold. Ikke ret mange Aar efter, at han var indtraadt i Anstalten, blev han angreben af en Rygmarvssygdom, som aldrig forlod ham, men først efter aarelange Lidelser lagde ham i Graven. Allerede i 1849 følte han Vanskelighed ved at skrive sit Navn, og han fik da Tilladelse til at benytte et graveret Stempel til at parafere Udfærdigelserne fra Direktionen med. I flere Aar derefter indfandt han sig dog endnu i Kontoret, hvor han til Skrivning benyttede Diktat, men efterhaanden blev ogsaa denne Bevægelse fra og til Hjemmet ham uoverkommelig, og i de sidste 8 Aar af sin Tjenestetid maatte han blive i sin Stue og expedere alle Sager ved Hjælp af en Sekretær.

Dette var ganske vist en abnorm Tingenes Tilstand. Men den lod sig opretholde, fordi WIVET under al sin legemlige Svaghed beholdt sine Aandskræfter urørte, og der i den Dygtighed, hvormed han bestred sin Gjerning, havdes tilstrækkelig Modvægt mod de Hindringer, hans Sygdom lagde i Vejen for ham. Direktionen havde Erkjendelsen heraf, den skattede det skarpe

Blik og den sunde Dømmekraft, hvorom hans Forslag bar Vidnesbyrd, og den vilde saa meget nødigere undvære hans Betænkninger og Indstillinger, som disse i vigtigere Spørgsmaal næsten altid vandt dens Bifald. Intet Under derfor, at Direktionen for at beholde ham bar over med de Ulemper, som hans lange Fraværelse fra selve Kontoret medførte i forskellige Sider af dets Arbejdsmaade. — Wivet forblev i Tjenesten til sin Død i 1866.

Da de 5 Aar vare udløbne, for hvilke der var givet »Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn« Statsgaranti, gik den, som tidligere omtalt, i 1848 over til helt at blive garanteret af Staten. Denne Overgang medførte dog ingen anden Ændring i de administrative Forhold end at dens Embedsmænd, som hidtil kun havde været fungerende, nu bleve fast ansatte. Derimod skete der i det følgende Aar den Forandring, at Anstalterne fik deres egen Kasserer. Det hedder herom i en Skrivelse af 19 September 1849 fra Finantsministeriet:

»Idet Hs. Majestæt Kongen under 12te dennes har paa min allerunderdanigst nedlagte Forestilling allernaadigst bifaldet, at de hidtilværende tvende Hovedafdelinger af Statskassen, nemlig Zahlkassen og Statsgjælds-Hovedkassen, fremtidig, fra 1ste October d. A. at regne, forenes til en samlet Kasse under Navn af »Finants-Hovedkassen« i Kjøbenhavn, og som en Følge heraf i Naade entlediget Justitsraad P. Klein som Kasserer ved Statsgjælds-Hovedkassen, har Allerhøjsamme derhos paa Grund af, at Livrente- og Forsørgelses-Anstaltens samt Livsforsikrings-Anstaltens Kasse-Forretninger herefter ikke ville kunne besørges ved Finants-Hovedkassen, saaledes som tidligere ved Statsgjælds-Hovedkassen, bifaldet, at der ved nysmeldte Anstalter oprettes en Kassererpost, samt i samme allernaadigst udnævnt formeldte Justitsraad Klein . . . .«

KLEIN fik i denne sin nye Stilling daværende Assistent BONFILS til Kassekontrollør. Sidstnævnte afgang dog allerede i 1851, da han beskikkedes til Kontorchef under Invalidebestyrelsen. I hans Sted indtraadte Underbogholder WALDØE, og ved KLEINS Død i 1859 efterfulgte WALDØE ham som Kasserer. Den derved ledigblevne Kontrollørpost besattes i 1860, da den almindelige Enkekasses Ind- og Udbetalinger henlagdes til Anstalterne, med Justitsraad SCHWARTZKOPFF, som havde været Kasserer ved Enkekassen. Allerede et Par Aar efter var der atter Personskifte ved Kassen, idet WALDØE i 1863 døde, hvorefter SCHWARTZKOPFF fik Kassererpladsen, medens Fuldmægtig i Anstalterne GULDBRANDSEN udnævntes til Kontrollør. SCHWARTZKOPFF

tog i 1869 Afsked paa Grund af Svagelighed og GULDBRANDSEN indtog derefter hans Plads som Kasserer.

I Løbet af dette Tidsrum var Anstalternes Personale lidt efter lidt paa forskjellig Maade blevet forøget, hvad der var en naturlig Følge af Forretningernes Væxt. Ved Slutningen af WIVETS Virksomhed var der foruden ham og Kasseembedsmændene ansat en Underboghoder, 3 Fuldmægtige, en Kancellist og flere mere underordnede Funktionærer. Ved hans Død i 1866 ansaas det dog ikke endnu for nødvendigt at skille Kontorchefens og Bogholderens Forretninger ad, og Underboghoder RØHDE blev udset til at beklæde begge disse Stillinger. Først i 1869 udskiltes Bogholderiet som en særskilt Afdeling, idet Fuldmægtig TRESCHOW udnævntes til Bogholder, hvorved samtidig Funktionen som Kassekontrollør blev ham overdraget.

Men vi vende tilbage til de personelle Forhold i Direktionen.

Da SCHRAM døde i 1847, blev hans Plads ikke gjenbesat. Ved FOGS Død i 1855 var Direktionen altsaa reduceret til 3 Medlemmer, og først Aaret efter blev Antallet atter bragt op til de oprindelige 5.

De to Mænd, som ved hin Lejlighed indtraadte, vare Etatsraad, Departementschef i Finantsministeriet J. T. SCHOVELIN, og Etatsraad, administrerende Direktør for den almindelige Enkekasse C. N. LAUTRUP.

SCHOVELIN var oprindelig Officer, men afgik i 1853 i en Alder af kun et Par og tredive Aar fra sin Stilling som Ingeniørkaptajn, — en Begivenhed, der ikke var uden Sammenhæng med, at han havde Plads i Rigsdagen, hvor han hørte til Oppositionen. Hans Tjenesteledighed varede dog ikke længe, thi allerede ved Konferentsraad FOGS Død i 1855 blev SCHOVELIN — der havde i Mellemtiden været Ministeriumsskifte — udnævnt til hans Eftermand som Direktør for Statsgjældsdepartementet. Han var en velvillig, i sin Holdning dog noget reserveret Mand, af Naturen velbegavet, grundig og sikker i hvad han havde tilegnet sig. Fra sin Uddannelse ved den militære Højskole havde han ret betydelige Kundskaber i Mathematik, og da i 1860 begge de matematikkyndige Direktører, JÜRGENSEN og PEDERSEN, afgik, overtog han tillige den specielle Stilling som saadan. I denne Egenskab forberedte han i 1867 sammen med Professor OPPERMANN Behandlingen af Anstalternes Dødelighedserfaringer, men blev i Slutningen af Aaret syg og trak

Schovelin

sig i det væsentlige tilbage fra Arbejderne. Han afgang fra sin Tjeneste i Anstalterne i 1870 og døde faa Maaneder senere.

LAUTRUP havde fra tidlig Tid haft Ansættelse i Enkekassen, til hvis administrerende Direktør han var bleven udnævnt i 1847. Enkekassen var nu et Institut i Afvikling, eftersom den ingen flere Interessenter optog, og da Lautrup indtraadte i Anstaltens Direktion, udtaltes det fra Finantsministeriets Side, at man herved vilde »forberede nysnævnte Kasses Ophør som selvstændigt Institut og dens Forretningers Inddragelse under Bestyrelsen for Livrente- og Livsforsikringsanstalterne.« Hvad der herved forbedtes,

blev sat endelig i Værk ved en kongelig Resolution af 22 Marts 1860. Ved denne forenedes samtlige tre Instituters Bestyrelse »saaledes at alle vigtigere, Enkekassen vedkommende, Sager derunder indbefattet Regnskabernes Decision og Omsætningen af Kassernes Kapitaler, foretages i og afgjøres af den samlede Bestyrelse, hvorimod Ledelsen af Detaillen af Forretningerne overlades et enkelt Medlem af Directionen, for Tiden Enkekassens hidtilværende administrerende Directeur, Etatsraad Lautrup, hvis Gage afholdes af Enkekassens Midler.« Enkekassens Bestyrelse udsondredes atter ved Omorganisationen i 1871. Lautrup udtraadte da samtidig af Anstalten og blev igjen stillet særskilt som administrerende Direktør for Enkekassen. Han døde i 1882 kort efter Afskedigelse fra dette Embede. — LAUTRUP var en praktisk anlagt, sundt tænkende Mand. Sin Embedsgjerning, som han omfattede med megen Interesse, røgtede han med stor Dygtighed og Omhu, og han var en skattet Kollega, hvis Udtredelse i 1871 efterlod et føleligt Savn hos de øvrige Medlemmer af Anstaltens Bestyrelse.

Samtidig med, at SCHOVELIN i 1860 fik Hvervet som matematikkyndig Direktør, udnævntes LUDVIG OPPERMANN til at være det andet af de to matematikkyndige Medlemmer, der statutmæssig altid skulde findes i Direktionen. OPPERMANN var dengang Lektor i Tysk ved Universitetet med

Oppermann

Titel af Professor, men havde forøvrigt en mangesidig Udvikling. Han var baade filologisk Kandidat og Forstkandidat, han havde deltaget i det politiske Liv som Rigsdagsmand, og endelig havde han fra tidlig Tid i rigt Omfang givet sig af med matematiske Studier. Disse sidste vare maaske endog — i alt Fald i den senere Periode af hans Liv — dem, der i størst Maal havde hans Interesse. Han naaede ogsaa i Virkeligheden meget vidt i dem, og han havde navnlig som kun meget faa andre Kjendskab til de engelske Matematikere, der for et Par Aarhundreder siden i NEWTON fik deres Ypperste. Det stod

maaske i Sammenhæng hermed, at han bevarede en vis Forkjærlighed for Problemernes Behandling efter Metoder, som allerede i tidligere Tid stod til Raadighed. De Grene af Mathematiken, som der er særlig Brug for i et Livsforsikringsinstitut, dyrkede han som Specialitet, og han var paa disse Ene-mærker ubestridt den første Autoritet i Norden, ligesom han ogsaa vandt Anerkjendelse i England, som vel er det Sted, hvor Livsforsikringsvæsenets Theori er ført videst frem.

OPPERMANN havde meget betydelige Evner, han lærte og tilegnede sig hurtigt, og med sin Jernflid maatte han derfor blive en lærd Mand. Paa mangfoldige Omraader var han selvstændig og original i sin Synsmaade. Som Matematiker var han en yderst skarpsindig og grundig Undersøger. Alt, hvad han havde under Behandling, gik han efter til de mindste Enkeltheder og i alle Afkroge. Førtes han end derved af og til ind paa Petitesser, glemte han dog over dem aldrig det væsentlige. Samtaler med ham vare interessante og befrugtende, og yngre Matematikdyrkere have ham at takke for mange nyttige Vink og Anvisninger.

Men forøvrigt var det ikke altid let at tale med ham. Hurtig som han var i sin Tankegang, havde han Tilbøjelighed til at forudsætte den samme Hurtighed og parallelle Tankebevægelser hos Tilhøreren, hvad der ikke til enhver Tid kunde slaa til. Og desuden var hans Udtrykksmaade alt andet end

Oppermann

letløbende. Dette kom nu ingenlunde af, at han manglede Forraad paa Ord eller Vendinger. Men Grunden var meget snarere, at han alt for stærkt vragede sine Ord for i ethvert enkelt Tilfælde at faa frem netop det mest prægnante Udtryk for hvad han vilde sige. Han var i saa høj Grad paa Post overfor den Mulighed, at man skulde kunne gribe ham i en Unøjagtighed, at hans Fremstillingsform just derved mistede sin Friskhed og ofte blev tung og trang. Naar han skrev, var det med idelige Rettelser. Forfatteren af disse Linjer havde en Dag talt med ham om et Spørgsmaal vedkommende ældre Mathematik og

modtog kort efter desangaaende et Brev, som OPPERMANN havde begyndt saaledes: »Under vor Samtale i Formiddags glemte jeg, at allerede Newton har behandlet den Opgave« o. s. v., men i hvis første Linje han derefter havde overstreget Ordene »glemte jeg« og rettet dem til »huskede jeg ikke«. Man ser af dette lille Exempel, med hvor megen Omhu han passede paa selv de ubetydeligste Nuancer i Sproget.

Med denne Higen efter den korrektest mulige Udtryksmaade hørte sammen, at han af sin Tilhører fordrede, at man strængt efter Bogstaven forstod hvad han sagde. At en saadan Fordring undertiden maatte glippe, følger af sig selv, især naar han stillede den overfor en Tilhører, der manglede de nødvendige Forudsætninger. Der kunde herved stundom afstedkommes pudsige Situationer, som f. Ex. følgende:

Paa Kafeen, hvor Oppermann spiste Frokost, forlangte han en Dag »to Stykker Smørrebrød, enten med salt Kjød eller med Lax.« Opvarteren kom med et Stykke af hver Slags, men denne Servering indbragte ham følgende Tale af Oppermann: »Jeg bad Dem ikke om ét Stykke med salt Kjød og ét Stykke med Lax. Jeg bad Dem om to Stykker, enten med salt Kjød eller med Lax. Det var et Enten—Eller, og det var ikke noget Baade—Og.«

At OPPERMANN var den pertentlige Undersøger, der ikke lod nogen Enkelthed upaaagtet, kom ham saavist ikke til Skade i hans Virksomhed for Anstalterne. Tvertimod blev denne Ejendommelighed hos ham af stor Betydning for det Hovedarbejde, det blev ham til Del at udrette i deres Tjeneste, nemlig Fremstillingen af Dødelighedstavler, grundede paa deres egne Erfaringer, — en Opgave, der kræver en Mangfoldighed af Detailundersøgelser, Sondringer og Hensyntagen til de mest forskellige Forhold, især naar, som Tilfældet her var, Tavlerne skulde bruges som Grundlag for en ny Tarifberegning. Oppermann udførte dette Hverv med udmærket Dygtighed, ikke mindst i rent videnskabelig Henseende. Den nærmere Omtale heraf hører imidlertid hen under et andet Afsnit.

OPPERMANN trak sig tilbage fra sin Stilling i Anstalterne samtidig med SCHOVELIN omtrent paa den Tid, da Loven af 18 Juni 1870 udkom. Han fik altsaa ikke i Embedsmedfør noget at gjøre med de Tarifberegninger, hvortil hans Tavler skulde danne Grundvolden. Men han vedblev ogsaa efter sin Afgang at nære varm Interesse for denne Materie, og ved hans personlige Forhold til Anstaltens Mathematikere kom hans Indsigt og Erfaring disse paa flere Maader til Nytte.

Under SCHOVELINS Sygdom konstitueredes i 1867 som matematikkyndig Direktør cand. polyt. G. TVERMOES, der i Forbindelse med OPPERMANN udførte Opgjørelsen af Anstaltens Status ved Udgangen af 1868. Denne meget omfattende Opgjørelse var den første, der foretoges i Henhold til Anstaltens egne Dødelighedserfaringer. Selve disse bleve herved underkastede de Undersøgelser, der afgav Materialet til de nys omtalte Dødelighedstavler af OPPERMANN. TVERMOES deltog ogsaa i Forarbejderne til Loven af 18 Juni 1870. Hans Konstitution ophørte i 1870, og han afgik dermed fra Anstalterne.

I 1867 havde Finantsministeren som tidligere omtalt forelagt for Rigsdagen et Forslag til Lov om Oprettelsen af »en af Staten sikret Anstalt til Forsorg for Alderdoms og Døds Skyld«, hvormed Hensigten var at skabe et Institut navnlig for Ubemidlede. Forslaget blev ikke behandlet til Ende, væsentlig fordi det mentes, at de bestaaende Anstalter maatte kunne organiseres saaledes, at de ogsaa opfyldte de ved Forslaget tilsigtede Formaal. Efter dette Udfald, og da det desuden erkjendtes, at Anstaltens Virkemaade, saaledes som den nu engang var fastsat og begrænset ved Planerne, efter-

Fenger

haanden var bleven forældet i flere Henseender, besluttede Regjeringen at søge dem omordnede i mere tidsvarende Retning. De forberedende Arbejder til en Lov herom maatte ske i Direktionen, og denne, der siden 1860 kun havde bestaaet af 4 Medlemmer, blev nu af Hensyn til det betydelige Hverv, som hermed vilde komme til at paahvile den, suppleret til sit oprindelige Antal, idet Geheime-etatsraad FENGER ved kgl. Resolution af 31 Juli 1868 udnævntes til Medlem af og Formand i Direktionen.

At FENGER fik speciel Udnævnelse til Formand, var for de administrative Forhold et Skridt af Betydning. Som ovenfor sagt var der ikke

forskriftsmæssig etableret nogen Forretningsfordeling i Direktionen (bortset fra hvad der særligt paahvilede de matematikkyndige Medlemmer), og Ulemperne herved mærkedes især ved de skriftlige Udfærdigelser. Desuden var det mindre korrekt, at Personalet ikke blandt Direktørerne havde nogen at holde sig til som den, hvis Ordre var den afgjørende. Ved Fengers Beskikkelse til Formand blev det fastsat, at det særligt skulde paahvile ham i denne Egenskab at forestaa Anstaltens daglige Forretningsgang. Nærmere Instrux gaves ikke, men Fenger blev derved i Realiteten administrerende Direktør. En endelig Ordning, der i det enkelte præciserede Ressortforholdene, bragtes først i Stand, efter at Loven af 18 Juni 1870 var udkommen, hvorom senere.

FENGERs overlegne Evner og hans Betydning for vore Samfundsforhold ere velbekjendte fra hans Virksomheder som Læge og Politiker og fra hans Deltagelse i Statens og Hovedstadens øverste Styrelse. Som han paa større Omraader var en fremragende Personlighed, saaledes blev han ogsaa i de to Aar, da han havde Forsædet i Anstaltens Direktion, fuldtud den Ledende. Uagtet de Organisationsspørgsmaal, som det her blev hans Hovedopgave at behandle, førte ind paa mangt og meget, som var fremmed for hvad Fenger hidtil havde givet sig af med, satte han sig dog med sin store Energi i kort Tid ind i de herhenhørende Materier. Udarbejdelsen af det Lovudkast, der

tilsidst førte til Loven af 18 Juni 1870, kom væsentlig til at ligge i hans Haand. Han affattede personlig Udkastet og sammenarbejdede de forskellige Ændringer, som fremkom i den lange og tætte Række af Direktionsmøder, hvor Sagen paa Rigsdags Vis gennemgik 3 fuldstændige Behandlinger, inden Forslaget indsendtes til Finantsministeren. I selve Rigsdagen, i hvis Folkething han dengang havde Plads, var hans Medvirken selvfølgelig af indgribende Betydning for Lovforslagets Fremme. — Han blev Finantsminister kort før Lovens Vedtagelse af Rigsdagen, og det faldt saaledes i hans Lod at paraferen den. Sjældent har en Ministers Kontrasignatur repræsenteret en mere personlig aktiv Deltagen i en Lovs Tilblivelse end denne.

Som Minister vedblev FÆNGER at omfatte denne Sag med ganske særlig Interesse. Loven var jo hans eget Barn, der nu skulde ud i Livet og staa sin Prøve, og det var naturligt, at han med Opmærksomhed fulgte alle de Skridt, der bleve tagne, for at den kunde komme til at virke efter sin Hensigt. Ingen kunde bedre vaage derover end han. Da Planen, som efter Loven skulde samle de nærmere Bestemmelser om Anstaltens Virksomhed, og som skulde udstedes af Bestyrelsen under Finantsministerens Godkjendelse, var under Arbejde, deltog han personlig i de Direktionsmøder, hvor den endelige Udfærdigelse vedtoges. Og senere, da alle Afvigelserne fra det gamle traadte frem og der paa en Mængde Punkter blev Brug for Afgjørelser, der vilde faa Rækkevidde som Fortilfælde, havde Bestyrelsen — særlig Forretningsføreren — ofte Anledning til at søge Bistand hos ham. Han var altid redebon, og foruden at Anstalten fra hin Tid skylder ham forskellige hensigtsmæssige Bestemmelser, som bleve trufne af ham i hans Egenskab af Finantsminister, har den ham at takke for mangen nyttig Raadførelse i Sager, som det paahvilede Bestyrelsen selv at tage Beslutning i.

Loven af 18 Juni 1870 paabød, at der i Bestyrelsen for den nye Anstalt skulde foruden Formanden være en Forretningsfører, som »bestyrer alle løbende Forretninger«, samt at »Directeurernes indbyrdes Forhold og det Nærmere ved Bestyrelsesmøderne ordnes ved den af Finantsministeren dem meddelte Instrux . . .« Skjønt Loven ikke var traadt i Kraft endnu, ønskede FÆNGER som Finantsminister dog den saaledes paatænkte Ordning af Bestyrelsesforholdene iværksat strax. Tidspunktet hertil var ogsaa i den Henseende gunstigt, at

Caroc.

der ved Lovens Vedtagelse kun var to Medlemmer — HOLM og LAUTRUP — tilbage i Direktionen og der altsaa skulde tre nye Mænd ind.

Ifølge en af Ministeren i dette Øjemed nedlagt Forestilling bestemte en allerhøjeste Resolution af 25 Juni 1870:

»at det overdrages Directionen for Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 samt Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn at træffe de fornødne forberedende Skridt til Grundlæggelse af Livsforsikringsanstalten af 1871 i Overensstemmelse med Loven af 18 dennes samt at bemyndige Finantsministeriet til ved en Forretningsinstrux nærmere at bestemme Directionens Virksomhed; . . .

»samt at det allernaadigst overdrages Generalmajor Frederik Vilhelm Carl Caroc, Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmænd, at indtræde i merbemeldte Direction som Formand og forretningsførende Medlem indtil den for Livsforsikringsanstalten af 1871 ved Loven af 18 dennes normerede Bestyrelse kan træde i Function . . .»

Den bebudede Forretningsinstrux udfærdigedes den 28 Juni 1870 og stemmer i alt væsentligt med den, der den 26 September næste Aar meddeltes Bestyrelsen for Anstalten af 1871, og som er den endnu bestaaende. Efter denne er Formanden under Ansvar til Finantsministeren Anstaltens nærmeste Tilsynshavende. Den samlede Bestyrelse, hvis Møder forestaas af Formanden, har under sin Afgjørelse en Række Sager, hvori Kjærnen udgjøres af Pengemidlernes Anbringelse og Forsikringsbegjæringer, i hvilke Antagelsesspørgsmaalet er tvivlsomt. De matematikkyndige Direktører foretage under deres Ansvar Dødeligheds- og Statusopgjørelserne og eftergaa ugentlig de i Forsikringsforholdene indtraadte Forandringer. De gjøre desuden Forslag til Bestyrelsen om de Betænkninger, der forlanges angaaende private Forsørgelseskasser, jfr. ovenfor Side 156. Alt, hvad der ikke er henlagt under den samlede Bestyrelse eller enkelte af dens øvrige Medlemmer, afgjøres derimod af Forretningsføreren paa hans Ansvar, forsaavidt han ikke æsker Plenarbestyrelsens

Afgjørelse. Han er Udfører af dennes Beslutninger og alle Ordre fra denne til Personalet gaa gennem ham. Han leder den daglige Forretningsgang og opbevarer Formuen. Skrivelser og andre Udfærdigelser fra Bestyrelsen udgaa i Reglen med hans Eneunderskrift¹⁾).

Der var saaledes herved i den daglige Forretningsledelse nu ogsaa ved bestemte Forskrifter sket den Centralisation, som allerede var forberedt, da FENGER beskikkedes til Formand, og som efter de Fordringer, der stilledes til Anstalten som Forretningsinstitut, heller ikke længere kunde udsættes.

Generalmajor CAROC, der ifølge nysnævnte kongelige Resolution fungerede som Formand og Forretningsfører i Anstalterne, fik ganske kort efter, nemlig d. 2 Juli 1870, Beskikkelse til tillige at være »Medlem af og Formand i Directionen for den almindelige Enkekasse« — det synes, at man i den første Forestilling til Kongen simpelthen har overset, at det var korrektest specielt at nævne denne Beskikkelse, der forøvrigt efter de bestaaende Forhold nødvendigvis maatte følge med den anden.

I de to ledige Pladser som matematikkyndige Direktører beskikkedes d. 8. Juli 1870 dr. phil., Redaktør af matematisk Tidsskrift, C. TYCHSEN og polyteknisk Kandidat F. BING.

Paa samme Tid, som Bestyrelsen saaledes rekonstrueredes, oprettedes der midlertidigt en ny Plads i Anstaltens Personale, idet der ansattes en »Calculator«, der havde at varetage de daglige Beregninger vedkommende Forsikringsforholdene og at gjøre Forslag til Bestyrelsen om matematiske Spørgsmaal, hvis Afgjørelse ikke kunde finde Sted i Henhold til allerede tidligere foreliggende Bestemmelser. Denne Stilling blev definitivt oprettet, da Anstalten af 1871 fik sine Administrationsforhold ordnede, og der skete kun den Forandring, at der gaves dens Indehaver den fordanskede Betegnelse »Beregner.« Til Kalkulator valgte Finantsministeriet i 1870 cand. mag. S. HERTZSPRUNG, som i denne Egenskab foruden det daglige Arbejde fik det Hverv at lede Beregningen af den nye Anstalts Tarifer i Henhold til OPPERMANN'S Dødelighedstavler og Lovens nærmere Forskrifter.

¹⁾ Paa given Anledning udtalte Finantsministeriet senere til Notarialkontoret i Kjøbenhavn (Skr. af 15 Juli 1885) »at der, for at en Udfærdigelse fra Bestyrelsen skal være forbindende for Anstalten, udfordres, at den skal være forsynet med Underskrift enten af Forretningsføreren alene eller af tre Medlemmer af Bestyrelsen, ligegyldig hvilke. Begge disse Udfærdigelsesmaader ere i alle Tilfælde i lige Grad forbindende for Anstalten.«

Camillo Tychoen

Da Loven udkom i Juni 1870, var der kun en Frist af omtrent et halvt Aar til, at den nye Anstalt skulde begynde sin Virksomhed. Loven havde, som ovenfor bemærket, overladt en Række Organisationsspørgsmaal til at afgjøres administrativt ved en »Plan«. Alle disse maatte behandles forinden, og det var unægtelig en besværlig Opgave for Direktionen i saa kort Tid at gjennearbejde alt det herhen hørende, især da dens tre nye Medlemmer ikke havde deltaget i Forbehandlingen af Loven. Imidlertid lykkedes det at komme ud over Vanskelighederne, og før det nye Aars Begyndelse vare alle nødvendige Bestemmelser truffne, ligesom ogsaa Tariferne vare færdige i alt væsent-

ligt, saa at Anstalten stod rede, da den aabnedes den 2 Januar 1871.

Den fik strax overmaade meget at varetage, thi ikke blot var Tilgangen livlig, men Anstaltens Bestemmelser om, at de Lettelser og Fordele med Hensyn til Præmiers Indbetaling og meget mere, som tilstodes de nye Interessenter, ogsaa skulde komme de ældre tilgode, afstedkom en Mængde Begjæringer om Forandringer, Omordninger o. s. v., som efter de gamle Planer ikke havde kunnet indrømmes.

Og adskillige af disse Begjæringer voldte ret betydelige Vanskeligheder. Thi havde der under de gamle Anstalters Virksomhed ude i Publikum efterhaanden dannet sig den Mening, at Direktionen ofte afslog rimelige og billige Fordringer fra Interessenternes Side, — uagtet den i Virkeligheden gjorde hvad den kunde indenfor den statutmæssige Ramme, — saa var det nu til Gjengjæld blevet en temmelig gængs Forestilling, at efter den nye Anstalts Oprettelse maatte Interessenterne kunne opnaa saa omtrent alle Indrømmelser, de blot ønskede. Og enhver, der kjender lidt til Livsforsikringsvæsen, vil vide, hvor hyppigt det hænder, at Forlangender, som i god Tro stilles af Interessenter, strande paa Forhold, som det ikke er muligt at klar-

gjøre for en Udenforstaaende, medens de i Virkeligheden ere vel begrundede i Forsikringens Natur.

Imidlertid — der havde nu engang dannet sig den Opinion, at den kongelige Livsforsikringsanstalt var et bureaukratisk Institut, som ikke viste den rette Imødekommen, og det var nødvendigt for den nye Anstalt at faa denne Opinion besejret. I Overensstemmelse med den gamle Sætning, at naar en Stok er krum, gjør man den lige ved at krumme den til den modsatte Side, tog Bestyrelsen derfor det Parti at strække sig saa vidt i Indrømmelser paa alle Punkter, som det paa nogen Maade lod sig gjøre. Saa vidt det kunde erfares indenfor Anstaltens Vægge, havde den ogsaa Held med sig i Retning af at overvinde Beskyldningerne for Vrangvilje og Umedgjørlighed. Men det kan ikke nægtes, at dette Resultat for mangfoldige Tilfældes Vedkommende kun blev naaet ved, at Anstalten for at føje Interessenter helt ud efter deres Ønske paatog sig Forretningsbyrder og Ulejlighed, der for lange Tider blev trykkende, medens den Paagjældendes Forlangende maaske forholdsvis let havde kunnet opfyldes, naar han havde villet finde sig i uvæsentlige Modifikationer deraf.

Anstaltens Driftsudgifter bestemmes hvert Aar ved Finantsloven, og Budgettet for 1871—72 fastsatte i det hele Normerne for Personalets Omfang, Lønningsforhold m. v. Da Finantsloven ikke blev færdig før i Slutningen af Marts 1871, kunde der indtil da ikke ske nogen definitiv Udnævnelse ved Anstalten, men saavel Bestyrelsen som Personalet fungerede midlertidigt saa længe.

Den endelige Udnævnelse af Bestyrelsens Medlemmer fandt Sted ved en kongelig Resolution af 28 Marts 1871. Ifølge denne fik af de hidtilværende Direktører fire Sæde i den nye Bestyrelse, nemlig Generalmajor CAROC, Konferentsraad HOLM og de matematikkyndige Direktører TYCHSEN og BING. Til femte Medlem udnævntes hidtilværende Beregner HERTZSPRUNG. Hvervet som Formand overdroges ved Resolutionen til CAROC, Hvervet som Forretningsfører til HERTZSPRUNG.

LAUTRUP, som herved udtraadte af Anstalten, fik ved en anden kongelig Resolution af samme Dato atter som ovenfor omtalt den almindelige Enkekasses Forretninger for sig alene at besørge som administrerende Direktør. Ved hans Afskedigelse i 1882 kom Ledelsen af disse

for saa vidt paany tilbage til Anstalten, som det ved kongelig Resolution af 5 Oktober s. A. overdroges HERTZSPRUNG at varetage Forretningerne som fungerende Direktør i Forbindelse med hans Stilling i Anstaltens Bestyrelse.

Medens i de ældre Anstalter Kontorpersonalet fik kongelig Udnævnelse i samme Omfang som i de egentlig ministerielle Kontorer, blive i Anstalten af 1871 Afdelingscheferne og Fuldmægtigene udnævnte af Finantsministeriet. Samtlige til disse Kategorier hørende Embedsmænd modtog ved Overgangen den ministerielle Udnævnelse. Justitsraad RØHDE blev derfor Anstaltens Kontorchef, GULDBRANDSEN dens Kasserer og TRESCHOW dens Bogholder og Kassekontrollør. I Hertzsprungs tidligere Stilling som Beregner ansattes i Juli 1871 polyteknisk Kandidat A. ANDRESEN.

Paa Grund af de Bestemmelser, der ved ovennævnte Finantslov vare truffene om Organisationen af Anstaltens Driftsudgifter, fastsatte Finantsministeriet i 1871, at Regnskabet for disse Udgifter aarlig skulde underkastes Revision af en dertil beskikket Mand udenfor Anstaltens Personale. Ministeriet overdrog dette Hverv til daværende Kontorchef under Invalidebestyrelsen, Justitsraad BONFILS, som saaledes efter tyve Aars Fraværelse atter blev knyttet til Anstalten.

RØHDES Funktion som Kontorchef i Anstalten af 1871 blev kun nominal. Han var nemlig i 1870 bleven angrebet af et alvorligt Sygdomstilfælde, der maaske ikke var ganske uden Forbindelse med den overordentlig anstrængende Virksomhed, der fordredes af ham, medens Forarbejderne til Loven af 18 Juni 1870 stod paa. Han helbrededes kun langsomt, og da han i Løbet af 1871 kom saa vidt, at han atter kunde give Møde i Kontorlokalet, blev der en speciel, udenfor Kontorchefsgjæringen liggende Anvendelse for hans Kundskaber og Arbejdsevne. Der havde nemlig allerede fra de gamle Anstalters første Tid aarlig været foretaget en Opstemning, som gaar ud paa, at man af Fortegnelserne over de ved Aarets Begyndelse bestaaende Forsikringskontrakter med Tilgang og Afgang i Aarets Løb og under Hensyn til Restancer undersøger, hvad der i Aaret skal være indkommet i Forsikringsindtægt, henholdsvis udbetalt i Hævninger, og da sammenligner disse Beløb med de paagældende virkelige Endesummer af Indtægt og Udgift, som udvises af selve Bogholderiregnskabet, hvori kun det faktisk ind- og udgaede optages. Denne Opstemning, som er et yderst betryggende Kontrolmiddel paa hele Aarets Regnskabsaflæggelse, fordi saagodtsom ingen Fejl, der maatte være begaaet ved Indførelsen paa vedkommende Conti i Bøgerne, kan und-

slippe den, havde i de gamle Anstalter kunnet ske under de matematikkyndige Direktørers Ledelse og i Henhold til de Fortegnelser, der af dem førtes til Brug ved Statusopgjørelserne. Men det nødvendige Apparat til Afstemningen vilde i den nye Anstalt med dens mange forskellige Betalingsvilkår blive meget kompliceret, og det var derfor ønskeligt at indrette et særligt »Kontrabogholderi« alene til Brug herved. Da RØHDE var en meget kyndig Bogholder og inde i alle Enkeltheder af Anstaltens vidtløftige Bogføring, overdrog man ham at anlægge Kontrabogholderiet og ordne dets Arbejdsmaade. Han varetog derefter Forretningerne i denne Gren indtil han i 1873 ved at blive udnævnt til Amtsforvalter i Hjørring fratraadte sin Stilling i Anstalten.

Ved RØHDES Udtrædelse blev Kontorchefspladsen besat med Fuldmægtig i Finantsministeriets Sekretariat VIGGO DREWSSEN.

Det var i en temmelig vanskelig Periode, at DREWSSEN indtog denne Plads. Det meget nye, der var indført siden 1871, var endnu ikke fæstnet, og der var endnu bestandig en Række vigtige Afgjørelser at træffe. Forsikringsvirksomheden steg og Formuen voxede, og under alt dette savnedes i mange Maader den Rutine, som efter Sagens Natur først Tiden kunde give. Imidlertid overkom Drewsen Kontorchefsstillingens meget heterogene Forretninger med stor Duelighed. Han havde fra sin tidligere Stilling god Indsigt i Administrationsforhold, han var en skarpttænkende Mand, samvittighedsfuld og pligtopfyldende i alt hvad han paatog sig, og dette tilligemed hans ualmindelig fine og noble Personlighed gjorde, at hans Indtrædelse i Anstalten betegnede en særdeles værdifuld Forøgelse af dennes Personale.

I 1882 afgik Bestyrelsens Formand, CAROC, ved Døden. Direktørerne, som alle satte megen Pris paa DREWSSEN, og for hvem denne Mand allerede i flere Aar i Virkeligheden snarere havde været Kollega end Undergiven, ønskede, at han maatte indtræde i CAROC'S Plads. Han var selv villig, Ønsket blev taget til Følge, og ved kongelig Resolution af 5 Oktober 1882 udnævntes DREWSSEN til Medlem af og Formand i Bestyrelsen. Han beklædte denne Stilling indtil Efteraaret 1888, da et kortvarigt Sygeleje bortrev ham, medens han endnu stod i sin fulde Virkekraft.

Da i 1878 HOLM afgik fra sin Stilling som Bestyrelsesmedlem efter mere end 35 Aars Tjeneste i denne, indtraadte daværende Kriminalrets-assessor P. KOCH i hans Sted. Ved DREWSSENS Død i 1888 modtog KOCH, som imidlertid var bleven Assessor i Højesteret, tillige Hvervet som Formand i Bestyrelsen.

Drewsen

TYCHSEN, som havde været matematikkyndig Direktør siden 1870, døde i sit Embede i 1888, og hans Plads besattes med Beregner ANDRESEN. Ved denne Lejlighed udnævntes Assistent, polyteknisk Kandidat A. C. V. PETERSEN til Beregner.

Efter DREWSSENS Død indtraadte som Bestyrelsesmedlem Kammerherre C. A. ROTHE, der havde efterfulgt Drewsen i Kontorchefsstillingen i 1882. Til Kontorchef efter Rothe udnævntes Assistent i Anstalten, cand. juris J. C. HANSEN.

Iblandt Anstaltens Kontorpersonale er der, forsaavidt Afdelingscheferne angaar, siden 1871 kun sket et enkelt Personskifte foruden de nylig nævnte,

idet Bogholder TRESCHOW i 1887 udnævntes til Assistentshusforvalter og afløstes af Fuldmægtig i Bogholderiet C. H. ROSENGREEN. Omtrent samtidig hermed indstillede Bestyrelsen til Finantsministeriet, at Kassekontrollørforretningerne, som siden 1869 havde været henlagte til Bogholderen, der dog efter Forholdets Natur maatte lade dem udføre ved en af sine Undergivne, specielt overdroges en af Fuldmægtigene. Ministeriet tiltraadte Forslaget og tildelte Fuldmægtig F. H. M. CARLSEN dette Hverv.

Trods Anstaltens stærke Væxt er dog hidtil Antallet af de Afdelinger, som fastsattes ved Driftsorganisationen i 1871, ikke blevet forøget. I en af dem, nemlig Kontorchefens, har imidlertid Forretningernes Stigning efterhaanden gjort det nødvendigt at udsondre en Del af Arbejdet og henlægge det til en Fuldmægtig, som derved i flere Aar faktisk, men ikke formelt, har haft Kontorchefsgjerning at udrette. Der er nu gjort Skridt til en endelig Deling af dette Kontor i to, og medens nærværende skrives, har Rigsdagen i Finantslovsforslaget for 1892—93 til Behandling et Forslag om Oprettelse af en ny Kontorchefsplads.

Der var i 1871 4 Fuldmægtigpladser, og heller ikke dette Antal er blevet forøget. Men Bestyrelsen fik dog ved Finantsloven for 1883—84 Bemyndigelse til at give to af Assisterterne Lønningsvilkaar i det væsentlige

som Fuldmægtige. Derimod er Antallet af Assistenten og andre Funktionærer jævnlig blevet forøget, og der er nu i Anstalten 16 Assistenten foruden et ikke ringe Antal Kontorarbejdere og Skrivere.

Det staar endnu tilbage — sidst, ikke mindst — at omtale en Embedsstilling, som i næsten det hele Spand af 50 Aar har været beklædt af en enkelt Mand, nemlig Lægens.

Der blev, som naturligt var, strax ved Anstaltens Tilblivelse i 1842 oprettet en Post for en Læge ved dem, og hertil udnævntes dr. med. EMIL HORNEMANN. Han var dengang en ung Mand, anerkjendt for sin Dygtighed og sin livlige Begavelse, velset iblandt Kolleger, fuld af Iver og Arbejdslust, og han medbragte alle Betingelser for ganske at udfylde Lægepladsen. Den Sag, hvori han skulde virke, var ny, man havde paa hin Tid meget ringe Erfaring i, hvad der maatte fordres af Helbredsundersøgelse ved Antagelse til Livsforsikring, selve Undersøgelsesmetoderne vare i mange Maader primitive, og det kunde altsaa ventes, at der efterhaanden vilde blive adskilligt at lære. Man maatte derfor have en Mand, som med Agt-paagivenhed vilde drage sig Erfaringerne til Nytte og følge med Udviklingen, og man maatte fremfor alt have ikke blot en duelig Læge, men ogsaa en samvittighedsfuld Mand.

I alle disse Henseender fandt man i HORNEMANN den rette. Under hans meget lange Embedsgjerning trættedes hans Pligtopfyldelse aldrig. Bestandig stræbte han efter i hver enkelt Sag at faa alle Momenter belyste, som han ansaa nødvendige for sit endelige Skjøn, og bestandig var han desuden opmærksom paa, hvorledes der af den lidt efter lidt voxende Række af Helbredsattester og Dødsattester lod sig udlede almindeligere Resultater om Helbredsregelmæssighedens eller sygelige Anlægs Betydning for Levedygtigheden og følgelig for Spørgsmaalet om Antagelse til Forsikring. Han vandt derved ikke blot i det enkelte Tilfælde den erfarne Specialists sikre Omdømme, men der blev i Mangfoldigheden af hans Afgjørelser ogsaa en principiel Behandlingsens Enhed, som er af stor Vægt for et Livsforsikringsinstitut. Det er Lægens Indstilling, der lægges til Grund for Bestemmelsen om hvem af de Forsikringsøgende der optages og hvem ikke. Og naar, som det faktisk er sket, Anstaltens Forsikrede i det store og hele have haft ikke lidet gunstigere Levedygtighed end forudsat, skyldes det i første Linje,

Hornemann

at Lægeskjønnen har været i saa paa-
lidelige og trofaste Hænder som
HORNEMANNS.

At være Læge ved en Livsforsik-
ringsanstalt er ikke en ganske ublandet
behagelig Virksomhed. Stillingens
Indehaver maa handle paa sit eget
Ansvar og følge sin egen Anskuelse,
og det kan ikke undgaas, at der af
og til kommer Tilfælde frem, hvor
Anstaltens Læge har en anden Opfat-
telse af hvad Vægt der maa lægges
paa dette eller hint end den Læge,
der har udstedt Helbredsattesten, og
hvor han derfor kommer til et andet
Resultat med sit Skjøn end denne.
Ingen ser gjerne sit Skjøn underkjendt,
og der kan da ved slige Lejligheder
opstaa Meningsudvexlinger, som volde

Bryderi. Naar saadanne smaa Kontroverser indtraf med attestgivende Læger, vidste HORNEMANN dog at udrede Vanskelighederne paa en velvillig og hensynsfuld Maade, som kun sjældent forfejlede sin Virkning. Det samme lykkedes ham, naar han overfor en og anden Forsikringsøgende kom i en difficil Stilling, fordi Huslægen havde ment ikke at burde være i samme Grad oprigtig overfor sin Klient som han maatte være det i sin Attest til Anstalten. Hornemann tog da i Reglen Tingen med en vis Troskyldighed, der dog ikke helt forhindrede, at en lille Skjelm kunde titte frem bag Øret. En enkelt Episode, der i denne Henseende er karakteriserende, fortjener vel at opbevares her.

En Apotheker X, som vilde livsforsikres, blev af HORNEMANN indstillet til Antagelse, men, da hans Levedygtighed antoges at være mindre end den normale, kun mod en Forhøjelse af den tariffmæssige Betaling. Da Vilkaarene vare blevne den Forsikringsøgende meddelte, indfandt han sig hos Hornemann for at beklage sig over Forhøjelsen, da han var overbevist om at være et meget godt Liv. Til Bestyrkelse anførte han, at han netop Aftenen før havde spillet Whist med tre ansete Læger, som alle kjendte ham meget nøje, og de vare enstemmig af den Mening, at det var urimeligt af Anstalten i dette Tilfælde at forlange Præmieforhøjelse. Dertil svarede saa

Hornemann: »Ja, ved De hvad, dersom jeg havde været en af de tre Læger, der spillede Whist med Dem iaftes, saa tror jeg saamænd, jeg havde sagt det samme; — for saadan er man.«

HORNEMANN var i sin hele Optræden en paa en Gang varmtfølende, fordomsfri og mildtdømmende Mand, som besad den lykkelige Art af Elskværdighed, der kan udfolde sig, uden at Personligheden behøver at trænges tilbage. Naar han ansaa det for rigtigt, skyede han ikke at udtale en afvigende Mening, og i en Debat om en Sag, som han satte noget ind paa, kunde det endog om end sjældent hænde, at hans varme Hjerter bragte ham til at blusse op. Men der var selv da aldrig i hans Ord nogen Braad, som efterlod et Saar. En af hans Kolleger i Lægestanden ytrede engang ved en Festlighed: »Man kan maaske blive vred paa Hornemann, men det er umuligt at blive Uvenner med ham«. Dette passede tilvisse fuldkomment. I de mange forskelligartede, høje og lave Kredse, hvori han i sit indholdsrige Liv kom til at færdes, havde han ingen Uven. Alle satte Pris paa ham, alle holdt af ham. Og saaledes var det ikke mindst i Livsforsikrings-Anstalten, hvor enhver, der har arbejdet sammen med ham, bevarer ham i kjær Erindring.

HORNEMANN tog sin Afsked fra Anstalten ved Udgangen af 1888 og døde i 1891.

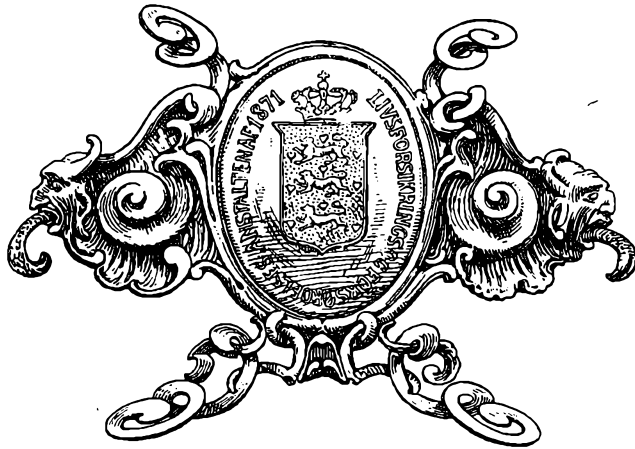
Ved hans Fratræden besattes Lægepladsen med dr. med. G. G. STAGE, der allerede i 1871 var bleven engageret til at yde forskjellig Bistand ved Lægevirksomheden.

Denne korte Redegjørelse om de administrative og personelle Forhold bør ikke sluttes, uden at der henpeges paa, hvor trygt og regelmæssigt Arbejdet i Anstaltens Kontorer i det forløbne halve Aarhundrede er gaaet. Ikke blot har enhver af Kontorpersonalet gjort Rede og Rigtighed for det ham betroede, men det hele Kontorliv giver et Billede af gennemført Orden og Nøjagtighed. Dette tyder vel paa, at Arbejdsordningen, som den fra første Færd har været anlagt og i Tidens Løb er bleven udviklet, i sig selv er hensigtsmæssig og betryggende. Men det viser dog først og fremmest, at hver enkelt af Personalet har omfattet sit Hverv med stedse vaagen Interesse og udført det med uforanderlig Pligt troskab.

Det hedder i Lægekunsten som almindelig Regel for Behandlingen, at den bør foregaa »*cito, tuto, jucunde.*« Det samme kunde passende sættes som Motto for al Gjerning i et Pengeinstituts Tjeneste. Anstalten stræber hen til at udføre hvad der paahviler den, efter denne Formel, og forhaabentlig vil det lykkes bestandig at komme nærmere til Idealet heraf. Men hvad der i denne Henseende allerede er opnaaet, skylder Anstalten sit Personale. Og herom er det ikke mere end billigt at erindre ved et Tilbageblik som det nærværende.

KASSERERKONTORET 1892

SJETTE AFSNIT

TARIFMATERIALET

EFTER den store Vigtighed, Tarifgrundlaget har for Anstaltens hele Økonomi og Virksomhed, vilde det være urigtigt at lade dets Beskaffenhed være ganske uomtalt i en Oversigt som den, det er Meningen at give i nærværende Skrift. Det ligger dog i Sagens Natur, at der paa dette Sted kun kan fremstilles Hovedmomenter, og selv disse kunne væsentlig kun paaregne Interesse hos Fagmænd.

Anstalterne af 1842 havde begge deres Tarifer grundede paa FINLAISONS Dødelighedstavler, som ere givne særskilt for de to Kjøen. Tariferne beregnedes

paa en Rentefod af $3\frac{1}{2}$ % aarlig. Men medens Livrente-Anstalten brugte Nettotariferne helt igjennem som Kjøbepriser, idet man ventede, at det, der kunde indvindes i Rente over de $3\frac{1}{2}$ % aarlig, vilde være tilstrækkeligt til at dække Administrationsudgifter og tilfældige Tab, blev Livsforsikrings-Anstalten ikke staaende ved Nettotariferne, men forøgede dem oprindelig allevegne med 25 %. Denne Forøgelse opretholdtes dog kun for de Forsikringer, der tegnedes i de første fem Aar. Ved Ændringen i 1847 nedsattes Tillæget til 5 % af Nettoprisen for alle Livsforsikringer undtagen for Forsikringer paa Aaremaal, hvor den gamle Tarif beholdtes uforandret. Saaledes bleve Tariferne derefter staaende indtil 1871.

Dødelighedstavlerne tilligemed Livrenteværdier aftryktes fuldstændig, særskilt for »Mandfolk« og »Fruentimmer«, i en Kvartudgave, der udkom af hver af Anstaltens Planer, saavel paa dansk som paa tysk. Tavlerne ledsagedes af de vigtigste Tarifer, og for Livrente-Anstaltens Vedkommende tillige af Forbindelsesrenter, tildels dog kun med 5-Aars Intervaller. Desuden udgaves til Expeditionens daglige Behov Planer i Oktav med Tariffudrag. I Kvartudgaverne var der givet udtømmende Regler for Beregningen af enhver Forsikrings Pris og af dens Godtgørelsesværdi ved frivillig Udtrædelse. Selve Planerne tryktes i Kollegialtidende for 1842 men uden Tabeller eller Regler for disses Brug, og det vides ikke, at disse numeriske Redegjørelser ere optagne i nogen officiel trykt Samling. Dødelighedstavlerne med Tilføjelse af Livrenteværdier meddeles af denne Grund nedenfor Side 266.

Priserne for Livsforsikring vare i Tabellerne angivne dels i Indskud en Gang for alle, dels i 5aarige, 10aarige og livsvarige Præmier. I en særskilt »Tabel for Enkepensioner«, der tryktes 1846 i Kvart (hos I. C. Scharling), angaves Priserne for hvert enkelt Aldersaar for en Overlevelsereente paa 100 Rbd. aarlig for en voxen Kvinde efter en Mand dels i Indskud en Gang for alle, dels i 6aarig, 12aarig og livsvarig Præmie. At der ved kort Præmie for sidstnævnte Forsørgelse valgtes Aaremaalene 6 og 12, stod i Forbindelse med Enkekassens Amortisationsfrister for Indskudsobligationer, jfr. ovenfor Side 142.

Man havde i en længere Periode ikke engang i Manuskript Tarifer liggende for Præmiebetaling i andre Tidsrum end de her nævnte, og hvorvel man ikke ligefrem nægtede en Forsikringsøgende, der forlangte en anden Varighed for sin Indbetaling, Opfyldelsen af hans Ønske, saa man dog paa hin Tid ikke gjerne, at der fremkom saadanne Begjæringer, som voldte extraordinær Beregning. Derimod fik Forsikringsøgende friere Valg, naar de for-

langte de mindre sædvanlige Forsikringsformer, f. Ex. Børneforsørgelse i Skikkelse af ophørende Overlevelsere. For dem havde man nemlig slet ingen Tarifer, og man maatte altsaa beregne Prisen helt ud fra de livsvarige Livrenter og Forbindelsesrenter.

»Livsforsikring med Udbetaling«, som nu er en meget benyttet Forsikringsform, var ikke medtaget i den oprindelige Plan, men indførtes dog kort efter, da en kongelig Resolution af 29 Februar 1844 tillod Tegning af »opsatte Udbetalinger« jfr. Side 130. Sidstnævnte Forsikringer benyttedes kun meget lidt, og man oprettede ikke nogen særskilt Afdeling for dem. Man hjalp sig, naar de forlangtes, med at tegne en opsat-ophørende etaarig Livrente af det begjærede Beløb.

Medens Præmier kun kunde betales for et helt Aar ad Gangen, skete Udbetaling af Livrenter og Overlevelsere enten halvaarsvis eller fjerdingaarsvis, og Anstalten betalte helt til Udgangen af det Halvaar eller Fjerdingaar, hvori Dødsfaldet indtraf. Da Tabellerne kun indeholdt Værdien af Livrenter, der forfalt en Gang aarlig, sidste Gang i den nærmeste Udbetalingstermin før Dødsfaldet, opstod der lidt Vanskelighed ved den korrekte Prisberegning for Forsørgelserne. Men man kom ud over denne paa den summariske Maade, at man for alle Aldre bestemte Indskudspriserne ved at forhøje Tabellernes Livrenteværdier for 1 aarlig med 0,5.

En lille Ukorrekthed i Tarifberegningen for den gamle Livsforsikrings-Anstalt maa her noteres. Nettoindskudene for Livsforsikring bleve, som det udtrykkelig bemærkes i »Forklaring over Tabellerne«, »beregnete saaledes, at Forsikringssummen forfalder til Betaling den første Aarsdag fra Indtrædelsen, der indtræffer efter den Forsikredes Død.« Da Dødsfaldet gennemsnitlig indtræffer i Nærheden af Forsikringsaarets Midte, blev Tarifen herved omtrent $1\frac{3}{4}\%$ lavere, end om den var beregnet paa Udbetaling strax ved Døden. Paa Grund af Bestemmelsen om, at Udbetaling ikke kunde finde Sted før 3 Maaneder efter, at Dødsfaldet var dokumenteret, reduceredes Fejlen vel til det halve, men forøvrigt fik fra 1871 de gamle Livsforsikringer Adgang til at indtegnes saaledes, at Udbetalingen kan finde Sted strax ved Døden, og da denne Ændring ikke koster noget, faar Fejlen altsaa i saa Tilfælde sin hele Størrelse.

Som tidligere omtalt ønskede man, da den Omorganisation foresloges, som førte til Loven af 18 Juni 1870, at lægge Anstaltens egne Dødeligheds-

erfaringer til Grund for nye Tarifer. Erfaringerne vare ganske vist dengang endnu lovlig faatallige, og der rejstes under Forhandlingerne i Direktionen navnlig fra TVERMOES' Side Spørgsmaal, om det ikke var bedre at benytte saadanne udenlandske Dødelighedstavler, som havde større Erfaringsrækker at støtte sig paa, og som syntes at passe paa vore Forhold. Men OPPERMANN, som havde gjort meget vidtgaende Undersøgelser om Fremstilling af Dødelighedstavler og hvad dertil hører, ansaa det foreliggende Materiale for tilstrækkeligt, og hans Mening trængte igjennem. Han havde desuden dengang fundet en empirisk Formel for Dødelighedskurven, og da han selv ansaa denne Formel for særdeles værdifuld, overlodes det ham at konstruere de nye Tavler ved at udjevne Erfaringerne efter denne. De raa Dødeligheds-erfaringer vare allerede samlede og offentliggjorte i det af TVERMOES forfattede Skrift »Foreløbig Beretning« o. s. v.

De meget omfattende Arbejder, som denne Opgave førte med sig, tilendebragtes først en Maanedstid før Loven af 1870 udkom, idet OPPERMANN med en Skrivelse af 19 Maj 1870 fremlagde de færdige Dødelighedstavler, som derefter benyttedes ved Anstalten af 1871.

For Kvindernes Vedkommende nøjedes han med en enkelt Dødelighedstavle. For saa vidt Mandkønnet angik, havde han imidlertid fundet, at Dødeligheden for dem, der tegnede Livsforsikring, afveg saa meget fra den, der var erfaret blandt Mænd, som tegnede Overlevelserente eller Livrente — Forskjellen i Livrenteværdierne steg for visse Aldre til en halv Snes Procent — at han ikke mente at burde blive ved én Tavle som i 1842. Han udarbejdede derfor ialt 3 Tavler, No. 1 for Kvinder, No. 2 for mandlige Forsørgere eller forsørgede Mænd og No. 3 for forsikrede Mænd.

De Erfaringsrækker, der lagdes til Grund herfor, var blandt de i den ovennævnte »Foreløbige Beretning« meddelte henholdsvis Tab. XV med 1257 Dødsfald, Tab. III med 1069 og Tab. VI med 841 Dødsfald. For Mandkønnets Vedkommende suppleredes dette Grundlag med Erfaringer fra »Forsikringsforeningen for Værnepligtige«, da Anstalten selv for de lave Aldre saa godt som ingen Dødsfald havde at opvise.

Alle 3 Tavler vare udjvnede strengt efter de mindste Kvadraters Methode. OPPERMANN'S Dødelighedsformel, som indeholdt 5 Konstanter, kunde dog kun for en af Tavlerne, nemlig den for forsikrede Mænd, anvendes paa hele Rækken af Aldre (denne Tavle førtes kun ned til 5 Aars Alderen). I de to andre Tavler gjordes der et Brud paa Kontinuiteten: i Kvindetavlen ved Alderen 13, og i Tavlen for mandlige Forsørgere ved Alderen 27. Under

disse Aldre benyttede Oppermann en anden Form for Dødeligheden, men passede iøvrigt begge Kurvegrenene saa godt sammen, at Diskontinuiteten ikke skadede Differentsernes jævne Gang.

En slig fuldstændig Udjevning efter de mindste Kvadraters Methode var ikke tidligere bragt til Anvendelse i Fremstillingen af Dødelighedstavler. Dette fremhævede OPPERMANN med god Grund i den Skrivelse, hvormed han fremlagde sine Tavler. Naar han dertil føjede »og [jeg] beklager kun, at det endnu ikke er lykket mig at omfatte hele Livet med een Formel«, saa maa man ganske vist give ham Ret i dette lille Hjertesuk, men paa den anden Side maa det erkjendes, at det, Oppermann præsterede i disse Tavler, var saa fortræffeligt gjennemført i alle Maader og saa minutiøst udarbejdet indtil de mindste Enkeltheder, at de i ethvert Tilfælde staa som et umiskjendeligt Vidnesbyrd om hans store Evner og Duelighed som Livsforsikringsmathematiker.

Selve den benyttede Hovedformel, som OPPERMANN ikke offentliggjorde men kun betroede til meget faa Venner, er efter hans Død meddelt i »Tidsskrift for Mathematik«, i hvis Aargang 1884 Dr. I. P. GRAM har skrevet en Afhandling derom, og hvori ogsaa Formlen for Dødeligheden i de lavere Aldre er fremstillet.

Da Dødelighedstavlerne kun ere blevne trykte som Manuskript, gjen-give vi dem ved Slutningen af dette Afsnit.

Til Beregningen af Tariferne for Anstalten af 1871 modificeredes Formen af Tavlerne noget. Det fastsattes nemlig i Loven, at Alderen ved Indtrædelsen altid skulde regnes efter det fyldte Aar. Da Indtrædelserne imidlertid fordele sig over hele Aldersaaret og en Undersøgelse viste, at de for Livsforsikrings Vedkommende grupperede sig stærkest henimod Aldersovergangen, medens de i Forsørgelserne, af hvilke Overlevelsereenterne udgøre den overvejende Del, dengang fordelte sig nogenlunde jævnt, blev der ved Interpolation i de Oppermannske Tavler fremstillet Tavler til Tarifbrug saaledes: Første og anden Dødelighedstavle interpoleredes til Midten, saa at der i de nye Tavler ved Alder n findes hvad der i de originale Tavler vilde svare til Alderen $n + \frac{1}{2}$; den interpolerede Tavle for livsforsikrede Mænd giver derimod ved Alder n hvad der i den originale vilde svare til Alderen $n + \frac{3}{4}$.

De interpolerede Tavler findes trykte i »Tidsskrift for Mathematik« 1875 i en Afhandling af C. TYCHSEN: »Den matematiske Theori for Beregningen af Livrenter og Livsforsikringer.« Sammedets er der ogsaa givet

Livrenteværdier og lignende Materiale i Overensstemmelse med de »Grundtavler«, der haves trykte til Brug i Anstalten selv.

Tariferne for Anstalten af 1871 grundedes paa en Rentefod af $4\frac{1}{2}\%$ aarlig (2% halvaarlig), og Nettosatserne forøgedes med to særskilte Tillæg, et til Administrationen (5% ved Kapitalindskud og 8% ved Præmie) samt et til Sikring mod tilfældige Tab. Dette sidste, der i Reglen kun føjedes til Præmier, sattes til 5% for sædvanlige Livsforsikringer og Overlevelsereinter, og til 3% for opsatte Livrenter (Lov af 18 Juni 1870 § 14). Der var Enighed om, at disse Tillæg vare meget smaa; men man gjorde Regning paa, at Anstalten vilde faa en klækkelig Rentevinding udover de i Tariferne paaregnede 2% halvaarlig, saa at man ikke behøvede at belaste Tarifen yderligere. OPPERMANN, som havde faaet sine Dødelighedstavler anlagte helt paa matematisk Grund, var egentlig imod, at man saaledes satte Sikkerhedstillægene til faste Procenter af Nettopræmierne under ét for større Grupper ad Gangen. Han ønskede, at Tillægene i hvert enkelt Tilfælde skulde bestemmes mere theoretisk efter Forsikringsforholdets Beskaffenhed, saaledes at Anstalten i den enkelte Forsikring havde et fast Antal Chancer for at vinde ved Kontrakten mod et fast Antal for at tabe. Han stillede ogsaa Forslag derom, men dels kom dette ikke engang saa vidt, at han angav, hvormange gunstige Chancer Anstalten burde have mod hvormange ugunstige, og dels nærede den øvrige Direktion Betænkelighed ved at besværliggjøre Prisberegningerne med Finesser som disse. Man blev derfor ved de faste Tillæg, hvad der unægtelig ogsaa har været hensigtsmæssigst overfor det anselige Omfang, som de nye Tarifer maatte have.

Da man ved Loven var kommet ind paa, at al Præmiebetaling kunde ske ikke blot som før helaarsvis, men ogsaa halvaars-, kvartaars- eller maanedsviis, maatte der haves særskilte Tarifer herfor. Og den Præmiebetaling, som erlagdes for en Brøkdal af et Aar ad Gangen, skulde indrettes paa, at den kun tilfaldt Anstalten, hvis Vedkommende levede paa Forfaldsdagen, saa at Anstalten ved Dødsfald i Forsikringsaaet gik glip af de ellers i den tilbagestaaende Del af Aaret forfaldende Præmier.

Den Fremgangsmaade, der benyttedes ved Tarifberegningen i alle de Tilfælde, hvor der blev Anvendelse for kortere Tidsintervaller end hele Aar, var den af WOOLHOUSE angivne (nærmere herom kan ses i den ovenfor

nævnte Afhandling af TYCHSEN). Vistnok er Woolhouses Methode for saa vidt ikke helt exakt, som han til praktisk Brug erstatter nøjagtige Formler med Tilnærmelsesudtryk. Og OPPERMANN, der ogsaa paa dette Punkt gjerne vilde have sine Tavler benyttede saa fuldt ud efter Theorien som deres gode Udarbejdelse tillod, vilde have foretrukket, at man havde draget Fordel af Tavlernes jevntgaaende Differentser til altid at gennemføre Regningerne exakt. Men ved at følge Woolhouse sparede man sikkert under Tarifberegningen en Del Tid, og dette var ingeniørlunde uvigtigt, da Loven først kom i Juni 1870 og den nye Anstalt skulde aabnes ved Begyndelsen af 1871, saa at der var overmaade meget, der skulde regnes færdigt i det Halvaar. De Afgørelser, der fremkom imellem Resultaterne efter denne Methode og den, en helt exakt Gjennemførelse vilde have givet, vare naturligvis i ethvert Tilfælde saa ubetydelige, at de for Anstaltens Økonomi bleve ganske ligegyldige.

I en enkelt, forøvrigt vigtig, Del af de nuværende Tarifer tog man sig en lille Frihed i Retning af at vige ud fra det korrekte, nemlig i Tariferne for Overlevelserefter. Efter Loven kunne disse lyde paa helaars-, halvaars-, fjerdingaars- eller maanedsvise Udbetaling, og da Præmiebetalingen kan ske i de samme 4 forskellige Intervaller, skulde der altsaa strengt taget gives 16 forskellige Satser for hver saadan Forsikring. Da dette vilde have medført store Ulemper, tillod man sig at lade Prisen for disse Forsikringer være ens, hvad enten Udbetalingen sker i flere eller færre Terminer om Aaret, medens man derimod paa dette Grundlag regnede Præmiebetalingen nøje ud efter Indbetalingsintervallerne, saa at de 16 Satser reduceredes til 4 ligesom i Forsikringerne paa ét Liv. Kapitalværdierne af Overlevelserefterne beregnedes efter de kontinuerte Livrenter og Forbindelsesrenter, hvilket bevirkede, at Afgørelserne fra det exakte for Tarifen som Helhed bleve godt fordelte til begge Sider. Denne Licent, som praktiske Hensyn gjorde uundgaaelig, er imidlertid ogsaa den eneste, som kan paapeges i det nuværende Tarifmateriale.

Af Forsikringsformer, der ikke havde i de ældre Anstalter, indførtes der fra 1871 Livsforsikring paa 2 Liv (paa længst og paa kortest Liv samt Overlevelserefter) og herfor udarbejdedes Tarifer efter de samme Forbindelsesrenter, som benyttedes til Overlevelserefter. Desuden iværksattes der en ikke uvigtig Forandring i den hidtil gjældende Tegningsmaade af opsatte Livrenter, idet Planen af 1870 indrømmede, at Hævningens Tiltrædelse kunde opsættes i ubestemt Tid. Da Indskudene til disse Forsørgelser kunne være af vilkaarlig Størrelse og ske paa vilkaarlig valgte Tidspunkter, maa hver

Indbetaling betragtes som Kapitalindskud. — Fra 1873 indrømmede Anstalten Tegning af opsatte Livrenter for Piger saaledes, at en Del af Kapitalværdien af Forsikringen udbetales som Brudeudstyr ved Ægteskabsindgaaelse, medens den øvrige Værdi derefter atter godtgjøres ved opsat Livrente, som senere kan tiltrædes. Initiativet til denne Forsørgelsesmaade, som fik Navn af Klosterforsikring, blev taget af FENGER, som dengang var Finantsminister.

I denne Forbindelse maa endnu nævnes, at Anstalten fra 1872 som Nyhed indførte en Forsikring, der fik Navn af Arverente, og som bestaar i, at der, hvis den Forsikrede dør inden et vist Aaremaal, skal efter hans Død og indtil Udløbet af denne Tid aarlig udbetales en vis Sum fra Anstalten uden Hensyn til hvem der overlever ham. Hensigten hermed var at erstatte de Børneforsørgelser, som tidligere tegnedes som ophørende Overlevelserefter, med Forsikringer paa ét Liv, hvorved ogsaa vandtes, at Udbetalingen ikke knyttedes til et enkelt Barns Liv, men eventuelt ved dets Død kunde gaa over til Søskende eller andre. Arverenterne have ogsaa i Virkeligheden derefter fortrængt de nævnte mere sammensatte Børneforsørgelser.

Tarifen for Livsforsikring med Udbetaling i levende Live beregnedes i 1870 saaledes, at Prisen sammensattes af Priserne for en ophørende Livsforsikring og en opsat Udbetaling. Der opstod imidlertid heraf forskellige Vanskeligheder, dels fordi Nettopræmierne i de to Forsikringer ikke vare ens belastede med Sikkerhedstillæg, dels for Mændenes Vedkommende ved, at der paa denne Maade i den samme Forsikring benyttedes to Dødelighedstavler, idet Livsforsikringen gik ind under Dødelighedstavle Nr. 3, men den opsatte Udbetaling under Nr. 2, (jfr. Udtalelserne i Beretningen om den femaarige Statusopgjørelse 1875). Det foresloges derfor til Brug ved Forsikringer, der tegnedes efter 1 Januar 1878, at ændre Tarifen saaledes, at Tillægene til Nettoprisen sattes til 13% ialt saaledes som ved livsvarige Livsforsikringer, og at for Mandkjønnet kun Dødelighedstavle 3 benyttedes. Denne Regne- maade, der naturligvis var ligesaa berettiget som den anden, approberedes af Finantsministeriet ved Skrivelse af 30 November 1877.

Loven forlangte, at der skulde tages et Extratillæg, naar Forsikrede ved Indtrædelsen havde fyldt sit 70de Aar. Dette iværksattes ved, at Alderen henholdsvis forhøjedes eller forringedes. Den herved benyttede Tavle findes trykt i Tarifen for Overlevelserefter. Desuden forlangte Loven Prisforhøjelse, naar Forsikringen lød paa mere end 20 000 Kr. en Gang for alle eller 2 000 Kr. aarlig. De Regler, der indtil videre fastsattes herfor, kunne i det væsentlige udtrykkes saaledes under ét, at medens Sikkerhedstillæget for Forsikringer

indtil de nævnte Beløb stiger proportionalt med selve Forsikringssummen, lod man det over denne Grænse stige proportionalt med Forsikringssummens Kvadrat.

For at en Forsikring skal kunne beholde Gyldighed ogsaa i Selvmordstilfælde (Lovens § 12), forlanger Anstalten et Tillægsindskud en Gang for alle. Dette sættes ved livsvarige Livsforsikringer til $1\frac{1}{4}\%$ af Forsikringssummen, forsaavidt Præmiebetalingen er livsvarig og Forsikringens Værdi i det Øjeblik, Tillægsindskudet betales, ikke overstiger Halvdelen af Forsikringssummen. I modsat Fald, saavel som naar Præmien er ophørende, er Tillæget 1% . Er Forsikringen tegnet mod Kapitalindskud, er Tillæget $\frac{3}{4}\%$. For korte Forsikringer og for Livsforsikring med Udbetaling bruges en stigende Skala fra $\frac{1}{4}\%$ til $1\frac{1}{4}\%$. — Disse Tal gjælde kun, hvis den Forsikrede er af Mandkjøn. Kvinder betale det halve.

Den Omstændighed, at Anstalten har saa mange Forsikringer paa to Liv (væsentlig Overlevelsesserter), gjør dens hele matematiske Materiale overordentlig besværlig at haandtere, især da der nu maa opereres med 2 Dødelighedstavler for Forsikringerne fra før 1871 og 3 for de senere, altsaa ialt med 5 Tavler. Dens Tarifer ere ogsaa mange Gange mere voluminøse end Tilfældet er hos andre Livsforsikringsinstituter, der som Regel udelukkende holde sig til Forsikringer paa ét Liv. Da Tariferne beregnedes i 1870, behøvedes der en hel Stab af Regnere, for at de kunde faas færdige i rette Tid.

Efter den Mangfoldighed af Forsikringsvilkaar, hvortil der gaves Adgang fra 1871 i Sammenligning med tidligere, laa det i Forholdets Natur, at man ikke som før kunde trykke saadanne »Regler for Tabellernes Brug«, at enhver Forsikringsøgende eller Forsikret i alle Forhold kunde efterregne Indskudsprisen eller Godtgjørelsesværdien. Man indskrænkede sig derfor til, forsaavidt det daglige Expeditionsbehov angaar, foreløbig at trykke en »Vejledning« ved Anstaltens Benyttelse, idet man i denne i Lighed med hvad der sædvanligvis sker andensteds, i sammentrængt Form angav de vigtigste Forsikringspriser tilligemed Forklaring af de enkelte Forsikringer og almindelige Anvisninger. Af denne Vejledning, hvoraf der er trykt mange Oplag, efterhaanden med enkelte Forskjelligheder, er der hidtil uddelt omtrent 60000 Exemplarer. Der blev dog ogsaa allerede paa et tidligt Tidspunkt til Brug for Publikum trykt fuldstændigere »Tarifer for nogle Forsikringer paa ét Liv« (i Kvart) og »Tarif

*FINLAISONS Dødelighedstavler samt simple helaarlige Livrenteværdier efter
3½ Procents Rentefod, saaledes som de benyttes i Anstalten af 1842*

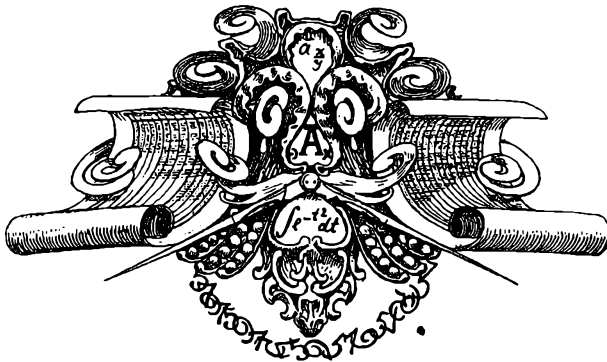
MANDKJØN						KVINDEKJØN					
Al- der	lg. Lev.	Livrente- værdi	Al- der	lg. Lev.	Livrente- værdi	Al- der	lg. Lev.	Livrente- værdi	Al- der	lg. Lev.	Livrente- værdi
1	0-00000	20-887	51	9-75032	12-764	1	0-00000	21-806	51	9-79776	14-705
2	9-99214	21-012	52	7-74237	12-455	2	9-99389	21-890	52	7-9243	14-408
3	9-85555	21-080	53	7-73374	12-149	3	9-8852	21-937	53	7-8699	14-100
4	9-80009	21-094	54	7-72431	11-851	4	9-8373	21-957	54	7-8136	13-784
5	9-7556	21-061	55	7-71407	11-558	5	9-7911	21-968	55	7-7547	13-461
6	9-97178	20-989	56	9-70308	11-269	6	9-97518	21-944	56	9-76921	13-135
7	9-6858	20-884	57	6-69126	10-985	7	9-97174	21-893	57	7-6259	12-803
8	9-6574	20-757	58	6-67876	10-702	8	9-96884	21-811	58	7-5558	12-467
9	9-6311	20-614	59	6-66571	10-414	9	9-96635	21-704	59	7-4815	12-126
10	9-6057	20-461	60	6-65212	10-122	10	9-96420	21-575	60	7-4028	11-780
11	9-5811	20-297	61	9-63824	9-816	11	9-96230	21-428	61	9-73215	11-423
12	9-5573	20-123	62	6-62406	9-497	12	9-96047	21-272	62	7-2352	11-060
13	9-5340	19-939	63	6-60940	9-166	13	9-95855	21-114	63	7-1426	10-693
14	9-5111	19-746	64	6-59370	8-836	14	9-95648	20-958	64	7-0426	10-325
15	9-4873	19-550	65	6-57685	8-507	15	9-95415	20-808	65	6-9340	9-957
16	9-94614	19-355	66	9-55879	8-179	16	9-95116	20-685	66	9-68165	9-589
17	9-94315	19-171	67	6-53839	7-872	17	9-94789	20-571	67	6-6881	9-222
18	9-93968	19-001	68	6-51648	7-569	18	9-94439	20-463	68	6-5487	8-856
19	9-93562	18-851	69	6-49297	7-270	19	9-94072	20-358	69	6-3985	8-489
20	9-93101	18-719	70	6-46764	6-976	20	9-93697	20-254	70	6-2348	8-123
21	9-92592	18-602	71	9-44025	6-691	21	9-93327	20-142	71	9-60510	7-771
22	9-92004	18-516	72	6-41074	6-412	22	9-92955	20-027	72	5-8496	7-425
23	9-91393	18-436	73	6-37949	6-131	23	9-92581	19-907	73	5-6290	7-085
24	9-90774	18-355	74	6-34692	5-840	24	9-92204	19-783	74	5-3844	6-758
25	9-90155	18-270	75	6-31269	5-540	25	9-91826	19-655	75	5-1156	6-441
26	9-89543	18-177	76	9-27655	5-232	26	9-91447	19-521	76	9-48290	6-121
27	9-88975	18-061	77	6-24060	4-882	27	9-91064	19-383	77	4-5093	5-820
28	9-88415	17-936	78	6-20095	4-536	28	9-90675	19-242	78	4-1503	5-542
29	9-87859	17-803	79	6-15617	4-205	29	9-90280	19-097	79	3-7523	5-287
30	9-87306	17-662	80	6-11063	3-881	30	9-89879	18-949	80	3-3157	5-051
31	9-86754	17-514	81	9-05053	3-568	31	9-89477	18-795	81	9-28376	4-836
32	9-86202	17-359	82	8-98751	3-270	32	8-9066	18-637	82	2-3367	4-617
33	9-85653	17-196	83	8-91820	2-969	33	8-86645	18-477	83	1-8233	4-378
34	9-85108	17-022	84	8-84131	2-669	34	8-8213	18-315	84	1-2986	4-113
35	9-84566	16-839	85	8-75352	2-381	35	8-7769	18-151	85	0-7617	3-817
36	9-84023	16-648	86	8-65323	2-104	36	9-87304	17-989	86	9-01989	3-498
37	9-83472	16-450	87	8-53374	1-868	37	8-86830	17-823	87	8-95935	3-161
38	9-82911	16-247	88	8-39389	1-667	38	8-86350	17-651	88	8-89285	2-814
39	9-82337	16-040	89	8-23304	1-499	39	8-85865	17-474	89	8-1684	2-469
40	9-81753	15-826	90	8-05320	1-348	40	8-85376	17-291	90	7-2754	2-139
41	9-81162	15-604	91	7-84764	1-240	41	9-84886	17-099	91	8-61955	1-839
42	9-80573	15-371	92	6-63722	1-083	42	8-83392	16-900	92	4-8680	1-583
43	9-79982	15-127	93	6-39915	0-939	43	8-81892	16-694	93	3-2698	1-368
44	9-79390	14-871	94	6-13154	0-800	44	8-81389	16-479	94	8-14110	1-172
45	9-78796	14-604	95	6-83225	0-650	45	8-80883	16-256	95	7-92618	0-989
46	9-78198	14-324	96	6-49876	0-450	46	9-82375	16-023	96	7-68660	0-777
47	9-77613	14-027	97	6-07280	0-242	47	8-81864	15-780	97	3-9075	0-590
48	9-77013	13-720	98	5-47074		48	8-81348	15-528	98	7-02422	0-420
49	9-76392	13-405				49	8-80827	15-265	99	6-56829	0-242
50	9-75736	13-085				50	8-80300	14-992	100	5-96623	

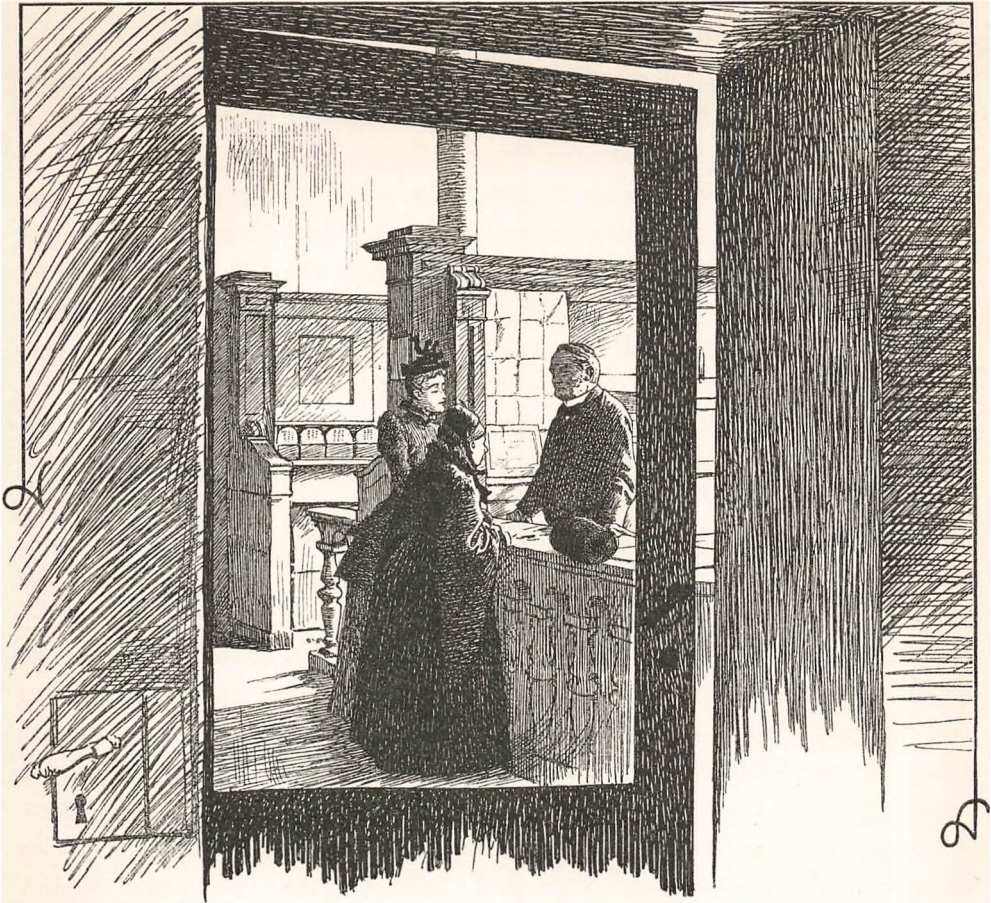
OPPERMANN'S uajevnede Dødelighedstavler, som de forelægdes af ham, altsaa førend de ved Interpolation omdannedes til Brug for Tarifmaterialet i Anstalten af 1871

KVINDEKJØN		MANDKJØN				KVINDEKJØN		MANDKJØN			
Alder	lg. Lev.	Forsørgere		Forsikrede		Alder	lg. Lev.	Forsørgere		Forsikrede	
		Alder	lg. Lev.	Alder	lg. Lev.			Alder	lg. Lev.	Alder	lg. Lev.
0	0-00000	0	0-05926			50	9-78868	50	9-85247	50	9-84448
1	9-96739	1	0-04189			51	9-78402	51	9-84677	51	9-83680
2	9-95881	2	0-02775			52	7-79114	52	8-40664	52	8-28660
3	9-95364	3	0-01636			53	7-74011	53	8-34055	53	8-19083
4	9-95003	4	0-00725			54	7-68559	54	8-26933	54	8-10045
5	9-94728	5	0-00000	5	0-00000	55	7-62885	55	8-19223	55	8-00339
6	9-94504	6	9-99426	6	9-99720	56	9-75672	56	9-81088	56	9-78962
7	9-94314	7	9-98971	7	9-99445	57	7-75018	57	8-01884	57	7-78066
8	9-94144	8	9-98607	8	9-99173	58	7-74315	58	7-92011	58	7-65665
9	9-93986	9	9-98310	9	9-98904	59	7-73559	59	7-81334	59	7-52322
10	9-93834	10	9-98060	10	9-98639	60	7-72743	60	7-69773	60	7-37799
11	9-93685	11	9-97840	11	9-98376	61	9-71859	61	9-75709	61	9-72257
12	9-93535	12	9-97637	12	9-98116	62	7-70899	62	7-74333	62	7-05999
13	9-93381	13	9-97440	13	9-97859	63	6-69856	63	7-28333	63	6-68815
14	9-93199	14	9-97239	14	9-97603	64	6-68720	64	7-11999	64	6-66893
15	9-92963	15	9-97030	15	9-97349	65	6-67479	65	6-69417	65	6-64822
16	9-92683	16	9-96808	16	9-97096	66	9-66123	66	9-67474	66	9-62591
17	9-92366	17	9-96571	17	9-96844	67	6-64638	67	6-65355	67	6-60186
18	9-92018	18	9-96319	18	9-96593	68	6-63012	68	6-63042	68	5-57593
19	9-91645	19	9-96052	19	9-96342	69	6-61228	69	6-60519	69	5-47966
20	9-91252	20	9-95771	20	9-96090	70	5-59269	70	5-57766	70	5-17779
21	9-90843	21	9-95480	21	9-95838	71	9-57117	71	9-54760	71	9-48523
22	9-90422	22	9-95181	22	9-95585	72	5-47511	72	5-14800	72	4-50101
23	8-89993	23	9-94877	23	9-95330	73	5-21499	73	4-78999	73	4-12188
24	8-89559	24	9-94572	24	9-95072	74	4-92885	74	4-39991	74	3-71124
25	8-89121	25	9-94267	25	9-94812	75	4-61332	75	3-97223	75	3-27044
26	9-88682	26	9-93967	26	9-94548	76	9-42659	76	9-35072	76	9-27931
27	8-88243	27	9-93671	27	9-94281	77	3-38832	77	2-29986	77	2-22777
28	8-87807	28	9-93373	28	9-94008	78	3-34615	78	2-24433	78	1-72099
29	8-87374	29	9-93063	29	9-93730	79	2-29967	79	1-18370	79	1-11195
30	8-86945	30	9-92744	30	9-93446	80	2-24841	80	1-11750	80	9-04699
31	9-86520	31	9-92421	31	9-93154	81	9-19190	81	9-04523	81	8-97680
32	8-86100	32	9-92096	32	9-92854	82	1-12956	82	8-96631	82	9-00097
33	8-85686	33	9-91770	33	9-92545	83	9-06081	83	8-88015	83	8-19093
34	8-85277	34	9-91443	34	9-92225	84	8-98496	84	7-86607	84	7-73049
35	8-84873	35	9-91117	35	9-91895	85	9-90129	85	6-68331	85	6-34881
36	9-84474	36	9-90790	36	9-91551	86	8-80896	86	8-57114	86	8-53141
37	8-84080	37	9-90462	37	9-91194	87	7-70709	87	4-44867	87	4-19666
38	8-83689	38	9-90131	38	9-90822	88	5-59468	88	3-14994	88	2-98888
39	8-83301	39	8-89797	39	9-90432	89	4-70663	89	1-68923	89	1-68335
40	8-82915	40	8-89458	40	9-90024	90	3-33373	90	8-00948	90	8-02726
41	9-82530	41	9-89111	41	9-89595	91	8-18264	91	7-83538	91	7-87476
42	8-82146	42	8-88755	42	8-89144	92	8-01589	92	7-64529	92	7-70992
43	8-81759	43	8-88388	43	8-88669	93	7-83186	93	7-43772	93	7-53174
44	8-81370	44	8-88006	44	8-88167	94	7-62874	94	7-21107	94	7-33913
45	8-80976	45	8-87607	45	8-87637	95	7-40455	95	6-96360	95	7-13092
46	9-80576	46	9-87188	46	9-87074	96	7-15710	96	6-69337	96	6-90585
47	8-80168	47	8-86746	47	8-86477	97	6-88398	97	6-39831	97	6-66255
48	7-79748	48	8-86278	48	8-85842	98	6-58251	98	6-07612	98	6-39953
49	7-79316	49	8-85779	49	8-85167	99	6-24976	99	5-72433	99	6-11519
50	7-78868	50	8-85247	50	8-84448	100	5-88246	100	5-34019	100	5-80780

for Overlevelsere for Kvinde efter Mand« (i Oktav) for alle Aldersforbindelser.

Til Anstaltens eget Brug tryktes allerede i 1870, strax ved Tarifberegningernes Begyndelse, (i Kvart) dens »Grundtavler«, der foruden Dødelighedstavlerne og de deraf udledte vigtigste fundamentale Talstørrelser indeholdt en Samling af de matematiske Betegnelser og Formler, der benyttedes til Tarifberegningen. Det engelske »Institute of Actuaries« førte netop i 1870 Forhandlinger om Indførelsen af hensigtsmæssige korte Betegnelser for de forskellige Forsikringer, Livrenteværdier, Præmier o. s. v. Anstalten fik, kort før Grundtavlerne tryktes, underhaanden Meddelelse om de Betegnelser, som dengang vare bragte i Forslag. Den indførte derfor disse som de paa den Tid forelaa, men da der ved den endelige Vedtagelse i England skete enkelte Ændringer i Forslaget, navnlig forsaauidt angik Betegnelsen for »opsat« og »ophørende«, ere Anstaltens Betegnelser ikke helt igjennem overensstemmende med de nugældende engelske.

KASSEEXPEDITION FØR OMBYGNINGEN I 1891

SYVENDE AFSNIT

LOKALEFORHOLD

DET er betegnende for, hvor hurtigt der glemmes, at der nu ikke i selve Anstalten har kunnet faas fuldstændig Oplysning om, hvilke Lokaler dens Forgængere af 1842 havde i de første Aar af deres Virksomhed. Den mundtlige Overlevering véd, at de vare installerede paa første Sal i den »Lercheske Gaard« (den sydøstligste Bygning af det Komplex, der benyttes til Regjeringskontorer) men det nærmere herom er allerede ude af Mands Minde i Personalet. Man har derfor maattet ty til Arkiverne, af hvis Akter følgende kan ses.

Den 2 April 1842 bevilgede Rentekammeret, at Livrente-Anstalten maatte i den nævnte Gaard bruge til Kontorer et to Værelses Lokale, der »sildigst har været benyttet til Contoir for Ordens Capitulets Bogholder og Kasserer.« Skrivelsen tilføjer: »Til Forsamlingsværelse er for Tiden intet passende Locale disponibelt, men der skal blive draget Omsorg for, at et saadant interimistisk overlades Bestyrelsen hver Gang der for samme haves Brug.«

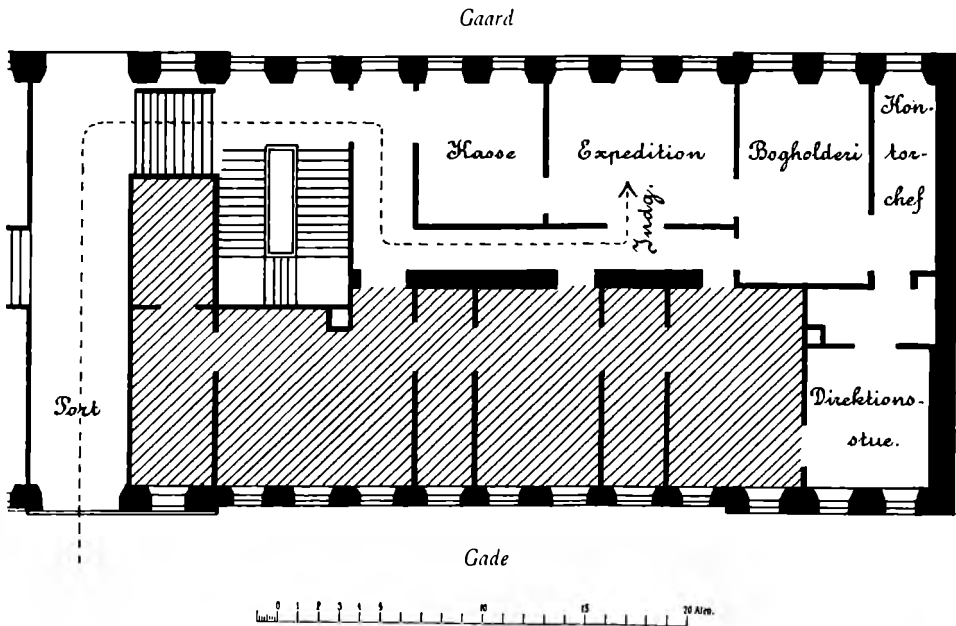
Det blev den saakaldte »Lauenborgske Sal«, hvortil Direktionsmøderne henvistes. Men denne havde ogsaa anden Anvendelse, og Fællesskabet synes at have voldt nogen Gene. I en Skrivelse af 25 Februar 1846 til Rentekammeret udtaler Direktionen nemlig herom, at »fornævnte Sals Anvendelse ved enkelte Leiligheder, navnlig ved Landinspektørernes og Landmaalernes skriftlige Prøver og Udarbejdelser, lægger Hindringer i Veien for Directionens Samlinger og den stadige Afbenyttelse af Anstaltens i Salen opbevarede Papirer.«

Forøvrigt klagede Direktionen i samme Skrivelse over, at Kontorlokalet var for lille, og anmodede om et andet. Dette blev taget til Følge den 10 Oktober 1846, og Anstalterne flyttede derefter ned i Stueetagen i samme Gaard, tilhøjre for Porten. Publikum fik derved lettere Adgang til Lokalet, om end Indgangen ikke var særdeles bekvem, idet den gik gennem en lang Gang, der om Vinteren var saa mørk, at den maatte oplyses. Der var ogsaa noget rigeligere Plads, især da Antallet af Værelser, som strax efter Nedflytningen kun var tre, senere forøgedes med et fjerde. Efter dette Tillæg bestod Lokalet i en trefags Stue til Expeditionskontor, en tofags til Bogholderiet og en paa et Fag til Kontorchefen, alt til Gaarden, samt et lille Værelse paa to Fag til Gaden. Dette sidste var til Brug for de matematikkyndige Direktører, men benyttedes tillige til Direktionsstue ved de ugentlige Møder. Budstue fandtes ikke, da Anstalterne ikke havde selvstændigt Bud men forsynedes med Bistand i denne Henseende af Finantsministeriet.

Foreløbig behøvedes der heller intet Kassererkontor, da som ovenfor omtalt Anstaltens Ind- og Udbetalinger besørgedes af Statsgjælds-Hovedkassen. Men i 1849 fik Anstalterne deres egen Kasserer, og der maatte da skaffes Plads til ham, hvad der var ret vanskeligt. Indtil videre maatte han tage til Takke med det midterste Fag af de tre i Expeditionskontoret, men denne Ordning viste sig snart uheldig, og i Begyndelsen af 1851 henvendte Direktionen sig til Indenrigsministeriet for at faa et eget Værelse til Kassereren. Begjæringen blev indrømmet i 1853. Dog opnaaede Direktionen ikke det af den foreslaaede Værelse ved Siden af Direktionsstuen til Gaden, men et noget

mindre tofags Værelse til Gaarden i Flugt med Expeditionskontoret — et Arrangement, der forøvrigt i visse Henseender var mere hensigtsmæssigt.

I tolv Aar derefter fandt der ingenksomhelst Udvidelse af Lokalet Sted, og da Forretningerne imidlertid stadig tiltog og Personalet dermed maatte forøges, blev Pladsen efterhaanden temmelig trang. Det var dengang, som det altid siden har været, især ved den stærke Tilstrømning til Kassen i Udbetalingsterminerne for Hævninger, at Vanskelighederne viste sig. For at komme til Kassererkontoret maatte man først gaa igjennem en Del af Expedi-

{ LIVRENTE- OG LIVSFORSIKRINGS-ANSTALTENS LOKALER I DEN LERCHESKE GAARD
1853—65

tionskontoret forbi en Kakkellov, foran hvilken stod en halvrund Skjærm, som de Forbipasserende idelig stødte paa med megen Larm. Kun en ad Gangen kunde komme igjennem denne Snævring, og enhver, der var expederet hos Kassereren, skulde samme Vej tilbage. De Hævningsnydende maatte derfor ofte staa i Række langt hen i Expeditionskontoret til stor Ulempe saavel for det Publikum, der skulde indbetale eller have Besked om Livsforsikring, som og for Personalet.

Som Rummet var, lod der sig imidlertid intet gjøre for at afhjælpe disse Ubehageligheder. Og dog var det, da man endelig satte sig i Bevægelse

for at faa bedre Lokaler, ikke egentlig den knebne Plads, der gav Anledningen.

Frederiksborg Slots Brand 1859 opskræmmede — ligesom 25 Aar senere Christiansborgs — baade Autoriteter og Private og gav dem en alvorlig Paamindelse om Vigtigheden af Sikkerhedsforanstaltninger mod Ildsfare. Ogsaa for Anstalternes Vedkommende virkede dette Memento, og det saa meget mere, som deres Lokaler i flere Henseender vare særdeles brandfarligt beliggende — et Bud havde Beboelseslejlighed med Kjøkken og Vaskekjælder lige underneden. Kontorchefen, WIVET, udmaalede med stærke Farver i en Indstilling af 4 April 1860 for Direktionen, hvormeget der i det omspurgte Forhold var tilbage at ønske og hvor skjæbnesvanger en Ildsvaade kunde blive baade for Værdipapirerne og for Bøger og Arkivsager. Han skildrede deri bl. a., hvorledes han endog selv engang havde forhindret Ildløs »i det forrige Locale i den daværende Directionsstue, den saakaldte Lauenborgske Sal, hvor jeg en Søndag Formiddag, da jeg maaskee var det eneste tilstedeværende Menneske i hele Bygningen, fandt, at Kakkelovnen, hvis nederste Etage ved Vedkommendes Uforsigtighed var gjort saa godt som gloende, havde tændt Ild i det mellem Væggen og samme opstablede Brænde, saa at i det mindste eet af disse Stykker var i Glød i den ene Ende.«

Direktionen tog strax Spørgsmaalet til Behandling, en Arkitekt blev raadspurgt, og der udkastedes forskjellige Planer alle med det Maal for Øje at vinde den mest betryggende Sikkerhed mod Ildsvaade.

Wivet havde i sin Indstilling henpeget paa, at man muligvis kunde faa en Bygning for Anstalterne opført »i den udenfor Contoiret liggende Gaard eller den samme tilstødende Have.« Arkitekt HERHOLDT ytrede imidlertid herom, at en Nybygning i Gaarden vilde fordre, »at den nuværende Ordonnantsstald, Amtstuen og endeel af Matrikulkontoret nedbrydes«, og at deres Erstatning med andre naturligtvis vilde medføre en ikke ringe Udgift. Og forsaavidt en Bygning i Haven angik, stødte man paa den Vanskelighed, at Konferentsraad ROTHE ved en kongelig Resolution af 1 April 1841 havde faaet det Tilsagn, »at Dem for Deres og Deres eventuelle Enkes Levetid maa overlades den til den saakaldte Lercheske Gaard hørende Hauge og den deri værende Bolig, naar denne ved nuværende Beboers Afgang bliver ledig, til fri Afbenyttelse . . .« Hans Enke, som ved denne Sags Foretagelse levede, protesterede nemlig mod Indgreb i hendes ved Resolutionen erhvervede Ret. Hun anmodede Finantsministeriet om, at der forinden videre foretoges, maatte indledes nærmere Forhandling

med hende desangaaende, og Ministeriet lod denne Anmodning gaa videre til Direktionen.

Af en Overenskomst med Besidderinden blev der dog intet, og Tanken rettedes da paa — hvad allerede HERHOLDT havde anbefalet — at erhverve en Grund paa Gammelholm i Nærheden af Holmensbro. Professor MELDAHLS Plan til Gammelholms Bebyggelse var dengang endnu ikke i sit endelige Stadium, saa at man vilde kunne faa ret frie Hænder ved Valget af Beliggenhed.

Efter Samraad mellem HERHOLDT og MELDAHL udpegedes der af sidstnævnte en Grund paa c. 3000 Kvadratalen udfor Holmens Kirke, imellem denne og det Sted, hvor Nationalbanken nu ligger. Grunden skar sig ind i Søkortarkivets daværende Bygning. Dette tilsigtede imidlertid en Udvidelse, og da Anstalterne ikke vare utilbøjelige til at slaa sig sammen med et andet Institut om en Bygning, — hvad der vilde gjøre Foretagendet mindre be- kosteligt — indlededes der Underhandlinger om at bygge i Fællig med Søkortarkivet. Dets Direktør stillede sig imødekommende, men Forhandlingerne, som allerede i Spørgsmaalene om, hvem af de to Instituter der skulde opføre Bygningen, hvorledes Lejeforhold o. s. v. skulde ordnes, havde tilstrækkelig mange Skjær at strande paa, medførte ogsaa udenfor disse Punkter flere Vanskeligheder. Herunder kan nævnes, at Anstalterne ikke vilde indgaa paa, at der i Bygningen indrettedes Bolig for Arkivdirektøren. I ethvert Tilfælde kom der intet ud af Sagen, thi da Marineministeriet, under hvem Søkortarkivet sorterede, efter et halvt Aars Tid (i Juli 1861) udtalte sig derom for sit Vedkommende, gik Meddelelsen ud paa, »at Ministeriet ikke anseer det at være i Søkaartarchivets Interesse at indlade sig paa at bygge for at udleie til Livrente og Forsørgelses Anstalten, i det et saadant Forhold i mange Henseender vilde medføre Vanskeligheder og Ubehageligheder. Dertil kommer, at Archivet ikke antages at kunne disponere over de fornødne Pengemidler til et saadant Foretagende, og at det efter den givne Fremstilling synes som om Livsforsikkrings Anstalten og Archivet har forskellige Interesser med Hensyn til Beliggenheden af Bygningen.«

Hermed skrinlagdes altsaa ogsaa dette Projekt. Af de forskellige Planer, der fremkom i Lokalespørgsmaalet, iberegnet den, der tilsidst blev realiseret, vilde denne i Virkeligheden paa flere Punkter have frembudt de bedste Betingelser for Anstalterne, navnlig ved Grundens fortræffelige Beliggenhed.

Et yderligere Forsøg paa at skaffe Anstalterne en Bygning paa Gammelholm, men denne Gang uden Fællesskab med andre, blev ligeledes uden Re-

sultat, og da Rigsraadet paa Budgettet for Toaaret 1862—64 udstemte et Beløb af 2000 Rigsdaler aarlig, som var begjært »til Udgifter, der vilde udkræves, naar Anstalterne ved Leie eller ved selv at bygge erhvervede sig et større brandfrit Locale«, fordi Rigsraadet ikke ansaa Spørgsmaalet for »modent til Afgjørelse«, havde Byggesagen i det hele kun daarlige Udsigter.

Der rejstes da i Sommeren 1862 Spørgsmaal om at indrette Lokaler i en Afdeling af Hvælvingerne i Proviantgaardens Hovedmagasin. Indenfor dennes mere end favnetykke Mure kunde der ganske vist opnaas et meget brandsikkert Lokale. Men dette var ogsaa det eneste gode, der kunde siges om Projektet. Bygningen laa afsides og ubekvemt for Publikum. Den havde kun Vinduer paa den ene Side, og da den var henved tyve Alen dyb, vilde Lysforholdene blive særdeles slette. Nogle Rum, deriblandt Direktionsværelset, vilde efter Arkitektens Udkast blive endog totalt mørke og maatte, som der ogsaa staar paa Tegningen, »oplyses med Gas«. Det var vel ikke helt umuligt at anbringe enkelte Vinduer eller Lysaabninger ogsaa paa den anden Side af Huset, saa at man derved kunde komme ud over det værste i denne Henseende, men da vilde atter Brandsikkerheden blive mindre. Endelig føjede der sig som et vægtigt Led til disse Ulemper, at Lokalet var særdeles fugtigt, idet som det fremhæves i en af Betænkningerne »Mure og Gulve ere gennemtrængte af aldeles uudryddelige saltholdige Vædsker, som Følge af, at det i mange Aar har været benyttet til Oplag af salte Varer.« Efter dette Udbytte af Undersøgelserne blev der, som rimeligt var, ikke mere Tale om denne Plan.

Under alle disse Forhandlinger frem og tilbage gik Tiden. Man var begyndt i April 1860, og da Direktionen d. 1 December s. A. tilskrev Søkortarkivet om at indlede Underhandlinger, havde den endnu det frejdige Haab, at »Opførelsen af den omhandlede Bygning kunde paabegyndes strax i næstkommende Foraar 1861, efter at være indledet i Løbet af Vinteren.« Nu var man naaet til Udgangen af 1862 og stod efter de mange Gjenvordigheder lige nær.

Men da kom strax efter Sagen ind i et nyt Spor. Foreningen til Søfartens Fremme, som behøvede Plads til sin Navigations-skole, paatænkte at opføre en Bygning paa Gammelholm, og med denne Forening lykkedes det Anstalterne at blive enig om en Fællesbygning. Grundlaget for Overenskomsten blev, at Søfartsforeningen skulde opføre Bygningen og blive Ejer, medens Anstalterne skulde have et passende Lokale indrettet og leje det for en lang Aarrække.

Disse Aftaler, der tilsidst ledede til Opførelsen af den Bygning i Havnegade Nr. 23, som Anstalten nu er Ejer af, blev dog heller ikke fuldbyrdede uden adskillige Bryderier.

Bygmesteren, Professor MELDAHL, ønskede — hvad der kun fortjener Paaskjønnelse — at Huset skulde fremtræde med en monumental Façade og blive en Pryd for Kvarteret. Han tog i denne Henseende til Forbillede det prægtige venetianske Palazzo Vendramin Calergi, der staar som et arkitektonisk Mesterværk fra den tidlige Renaissance, og han gennemførte sin Plan med saa nøje Tilslutning til Mønsteret, som de tilstedeværende Forhold og Bygningens Anvendelse efter sit Øjemed tillod.

Allerede Hensynet til Façaden voldte forskjelligt Besvær ved den indre Fordeling af Rummene. Dog fandt Direktionen Arkitektens Udkast i det væsentlige tilfredsstillende, forsaavidt Anordningen af Anstaltens Lokaler angik. Derimod frygtede den for, at Udkastet ikke tog fuldt tilstrækkeligt Hensyn til Brandsikkerheden. Og opfyldt, som Direktionen var, af den Betragtning, at alle andre Hensyn maatte vige for dette ene, forlangte den med Henviisning til Nedstyrtninger ved Frederiksborg Slots Brand Professor MELDAHLS Erklæring, om det i hans Projekt for Anstalterne bestemte Lokale »vil blive fuldkommen brandsikkert« navnlig saaledes, at det vilde være sikret selv om den øvrige Bygning under Ildebrand styrtede sammen. Arkitekten ytrede hertil, at fuldkommen Brandsikkerhed, hvis Fordringen derom stilledes i videst Udstrækning, ikke kunde naas »uden uforholdsmæssige Udgifter«, men mente forøvrigt, at hans Udkast, i alt Fald med nogle nærmere betegnede Ændringer, maatte være tilstrækkelig betryggende.

Direktionen fandt sig ikke beroliget herved og kom ved fornyet Drøftelse til den Anskuelse, at det var bedre for Anstalterne at bygge alene, da efter alt det foreliggende Brandsikkerheden kun derved vilde blive tilfredsstillende. Den tilskrev derfor i September 1863 Finantsministeriet en Redegjørelse, som sluttede med den Ytring: »Vi maae saaledes ansee det for rigtigst, at Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842 selv lader opføre en Bygning, som alene benyttes af vore Instituter.«

Sagen syntes altsaa atter at være lige ved at strande, men Finantsministeren, som allerede dengang paa Budgetforslaget til Rigsraadet havde optaget Forslag om de til de nye Lokaler nødvendige Udgifter, og som vel desuden fandt Direktionens Betæneligheder for vidt drevne, bemyndigede denne til at afslutte Lejekontrakt med Søfartsforeningen imod, at de af Arkitekten angivne yderligere Betyggelsesmidler mod Brandfaren anbragtes.

Derefter sluttedes da Kontrakten d. 30 December 1863. Anstalterne skulde have hele Stueetagen og henved Halvdelen af første Sal, alt overhvælvede Lokaler. Lejen sattes til 5 000 Kroner aarlig, og der betingedes Uopsigelig- heds fra begge Sider i ikke mindre end 50 Aar, hvorefter der skulde kunne opsiges med 3 Aars Varsel. Lejligheden skulde afleveres færdig af Ejeren til April Flyttetid 1865 »*eller saasart efter som ske kan.*«

Denne sidste Tilføjelse saa lidt betænkelig ud, og det viser sig ogsaa af Akterne, at Direktionen ikke har gjort Regning paa at fraflytte Lokalet i den Lercheske Gaard før et halvt Aar senere, altsaa i Oktober 1865. Dog ikke engang til den Tid lod Indrykningen i den nye Lejlighed sig iværksætte. Huset blev vel færdigt i August og den 1 September højtidelig indviet i Nærværelse af Hs. Maj. Kongen, Hs. kgl. H. Kronprinsen, Ministre og forskjellige Autoriteter. Men Rummene vare endnu saa fugtige, at der foreløbig ikke kunde holdes Kontorer i dem, og der var desuden flere Forandringer at foretage i Henhold til en Synsforretning, som ifølge de trufne Aftaler fandt Sted, førend Anstalterne ratihaberede Indretningen af den for dem bestemte Del af Bygningen.

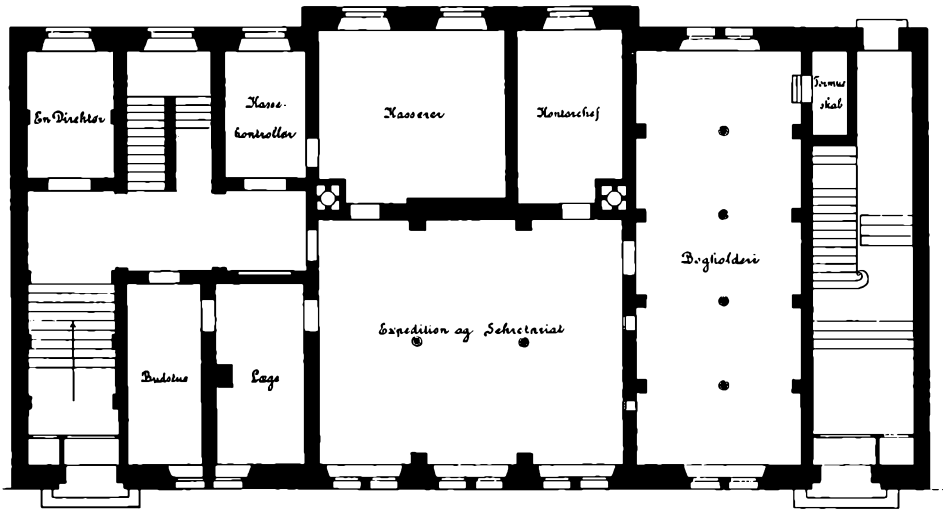
Hermed trak Tiden ud, og da Oktober Flyttedag kom og Lejligheden endnu ikke var brugbar, blev Stillingen for Anstalterne ret ubehagelig. Dens ældre Lokale skulde nemlig delvis benyttes af den grønlandske Handel, og denne, der hidtil havde haft Lokaler i en privat Bygning, havde sagt sin Lejlighed op til Flyttedagen.

Man hjalp sig imidlertid igjennem disse Ulemper det bedste man kunde, og endelig i Slutningen af November 1865 tog Anstalterne de nye Lokaler i Havnegade i Brug.

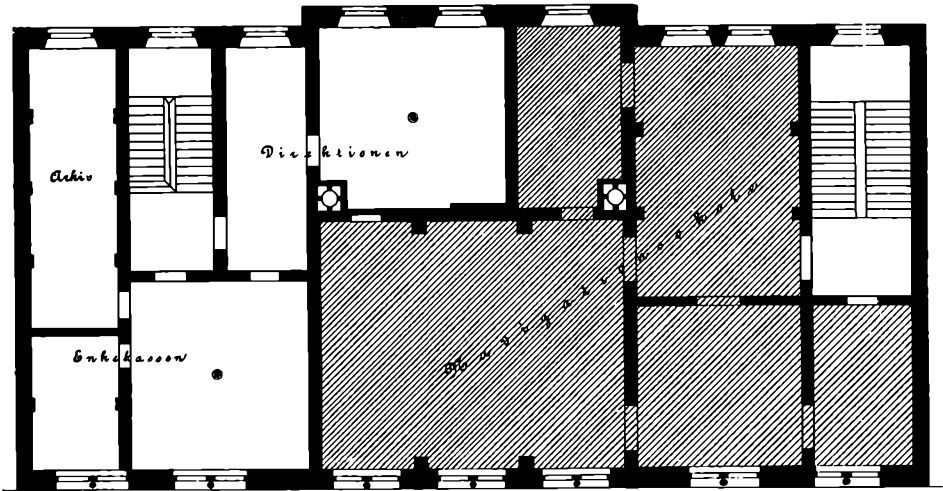

Anstalterne havde nu faaet sikrere, større og bedre arrangeret Plads end før, og alt lige indtil Møblementet var nyt. Under disse Omstændigheder befandt man sig til en Begyndelse helt vel i de nye Kontorer og glædede sig over det gode Bytte. Som det imidlertid i Reglen gaar efter en Flytning, opdagede man efterhaanden et og andet, som helst maatte være anderledes, og der var navnlig i et enkelt Punkt en væsentligere Mangel, som hurtig blev følelig, nemlig forsaavidt angik Opvarmningen.

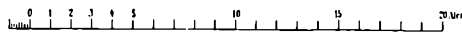
I Bygningen var der indlagt Varmeapparat. Skjønt det ikke er mere end godt 25 Aar siden, var det dengang en stor Sjældenhed i et københavnsk

Plan af Stuen.

Plan af 1ste Sal.

Hus at have et saadant. Man havde derfor kun meget ringe Erfaring paa dette Omraade, og den Konstruktion, der var valgt — det saakaldte Perkinske Apparat, der frembringer Varmen ved, at hedt Vand cirkulerer i Varmørørene — egnede sig ikke for en Kontorlejlighed, eftersom den bl. a. medførte den vigtige Ulempe, at man ingen Midler havde til i det enkelte Værelse at regulere Varmen. Værre end dette var det dog, at den Brand-sikkerhed, som man saa ivrig havde tilstræbt, led et betydeligt Skaar ved den Maade, hvorpaa Apparatet efter sin Beskaffenhed havde maattet anbringes. Varmerørene laa midt i Gulvene, dækkede af Jernrister, og det kunde ikke undgaas, at der i alt Fald i enkelte Lokaler stod Pulte og andet Materiel af Træ over disse. Men det saaledes placerede Inventar blev derved lidt efter lidt saa gennemtørret, at det vilde kunne fænge Ild ved den mindste Gnist, og Lejligheden dertil kunde komme blot ved, at en Svovlstik tabtes gennem Risten og blev liggende paa Varmerørene.

Trods alle de trufne Forholdsregler kom der ogsaa i Virkeligheden Ild i Lokalet. Hvorledes den opstod, er aldrig blevet fuldt oplyst, men der kan næppe være Tvivl om, at Branden eller dog den Hurtighed, hvormed den tog fat, for en meget væsentlig Del skyldtes Varmeapparatet.

Det var anden Juledag 1870, at der, medens kun en enkelt af Anstaltens Embedsmænd tillige med et Bud var tilstede i Kontorerne, opdagedes Ild i Expeditionssalen i Stueetagen. Da Budet kom ind i det paagjældende Rum, saa han en Trækasse, som var anbragt under en Pult umiddelbart paa en af Varmeristerne, og som indeholdt en Del Papiraffald, staa i Flamme. Hans Forsøg paa at slukke forslog ikke, og snart var hele Værelsets Indhold i Brand. De svære Jernskodder for Vinduerne vare lukkede, og Røgen forhindrede den tililende Hjælp fra at komme ind ad Dørene. Skodderne maatte sprænges udefra, hvad der lykkedes ved Hjælp af et stort Rundholt, som man laante hos et af Skibene i Havnen. Da Sprøjterne derefter kunde komme til, blev man i forholdsvis kort Tid Herre over Ilden.

At denne trods Inventariets Letfængelighed ikke fik større Omfang, skyldtes dog utvivlsomt foruden Brandvæsenets Raskhed væsentlig selve Bygningens Konstruktion. Den Brandsikkerhed, man havde villet opnaa, kunde billigvis ikke strække sig videre end til, at en eventuel Ildsvaade saavidt muligt ikke naaede udover det Rum, hvori den var opstaaet. Og i denne Henseende stod Bygningen fuldkomment sin Prøve. Alt hvad der var af brændbart i den nævnte Sal blev fortæret eller ødelagt, men som det sig burde, begrænsedes Ilden helt og holdent til dette ene Rum.

I den østligste Tredjedel af Salen havde Kassereren sit Lokale, og der stod hans Pengekasse. Heldigvis modstod denne Ilden. Da den efter Slukningen aabnedes, viste dens Indhold vel Mærker af Varmen — den havde ogsaa faaet lidt Vand ind — men Penge og Papirer havde dog ingen indgribende Beskadigelse lidt.

Ellers var der i Salen Expeditionslokale, og i dette beroede bl. a. en Del Helbredsattester og Aldersbeviser, som vare indgivne ved Forsikrings Tegning. Nogle af disse gik vel helt tilgrunde, men Størstedelen led dog ikke mere, end at deres Indentitet kunde konstateres. Af de vigtigere Papirer og Aktstykker var det kun et forholdsvis ringe Antal, der ikke lod sig reproducere. For saa vidt havde Ilden angrebet det af de større Rum, hvor den gjorde mindst Fortræd. I Salen ved Siden af var Bogholderiet. Havde det været dettes Bøger, der vare blevne fortærede, vilde Tabet have været saa omtrent uerstatteligt. Og i et Værelse i Nærheden paa den anden Side laa i Manuskript alle de nye Tarifer, som et halvt Aars møjsommeligt Arbejde af mange Regnere netop havde bragt til Verden, og som skulde være parate til Brug, naar nogle faa Dage senere Anstalten af 1871 skulde træde i Virksomhed.

For Anstaltnes Expedition og Kontorvirksomhed voldte Ildebranden naturligvis stor Forstyrrelse, der kom saa meget ubelejligere, som der var overmaade meget at gjøre med Forberedelser til den nye Anstalts Aabning, og det desuden var en travl Tid med de ved Aarsskiftet forfaldende Hævningsudbetalinger. Kontorerne maatte foreløbig lukkes for Publikum, men takket være den daværende Formand og Forretningsfører, Generalmajor CAROCS Resoluthed og praktiske Sans, indrettedes der saa hurtigt midlertidig Expedition og Kassererlokale i de øvrige Rum, at Lukningen kun varede et Par Dage. Restaureringen af selve den brændte Sal tog derimod adskillige Maaneder, og først hen paa Sommeren 1871 gjenoprettedes den tidligere Lokaleordning.

Der blev efter Branden truffet forskjellige Foranstaltninger for at undgaa en Gjentakelse. Men det afgjørende Skridt skete dog først, da Anstalten i Sommeren 1878 i sin Del af Bygningen indlagde et Dampvarmeapparat og lod dettes Rør anbringe paa en bedre Maade.

Dengang Anstalterne flyttede ind i Havnegade, toges strax alle Rumene i Brug, og der var ikke et eneste Værelse i Reserve til Udvidelse. Da FENGER i 1868 fik Sæde i Bestyrelsen som Formand, havde man derfor ikke engang en Stue til ham, og man blev allerede da nødt til at flytte om. Kassereren maatte rykke ud af det for ham indrettede Lokale; han fik et mindre i Expeditionssalen, og hans tidligere Værelse blev delt i to. Og efterat Anstalten af 1871 havde begyndt sin Virksomhed, blev Pladsen ved Forretningernes Væxt atter for kneben, saa at man snart maatte henvende sig til Søfartsforeningen om at faa mere Rum til Leje. Dette lykkedes, idet man foreløbig for 10 Aar fra 1 August 1872 fik Foreningens Festsal i første Etage og allerede Aaret efter fik det tilstødende Værelse til Gaarden til Leje. Det stilledes dog herved som Betingelse, at Foreningen maatte bygge et Baghus, da den ellers ikke havde Plads nok til sig selv, og dettes Opførelse skadede i ikke ringe Grad Lysforholdene i Anstaltens Lokaler til Gaardsiden. Men forøvrigt kom denne Bagbygning, hvis Stueetage i det væsentlige indtages af en enkelt Sal, til god Nytte for Anstalten ved en senere Lejlighed. Da nemlig alle Udbetalingerne i Henhold til Bonusloven af 15 Marts 1889 skulde finde Sted, var det umuligt at skaffe Plads til disse Expeditioner i det daglige Lokale, og Søfartsforeningen overlod da Anstalten midlertidigt den nævnte Stueetage til denne Anvendelse.

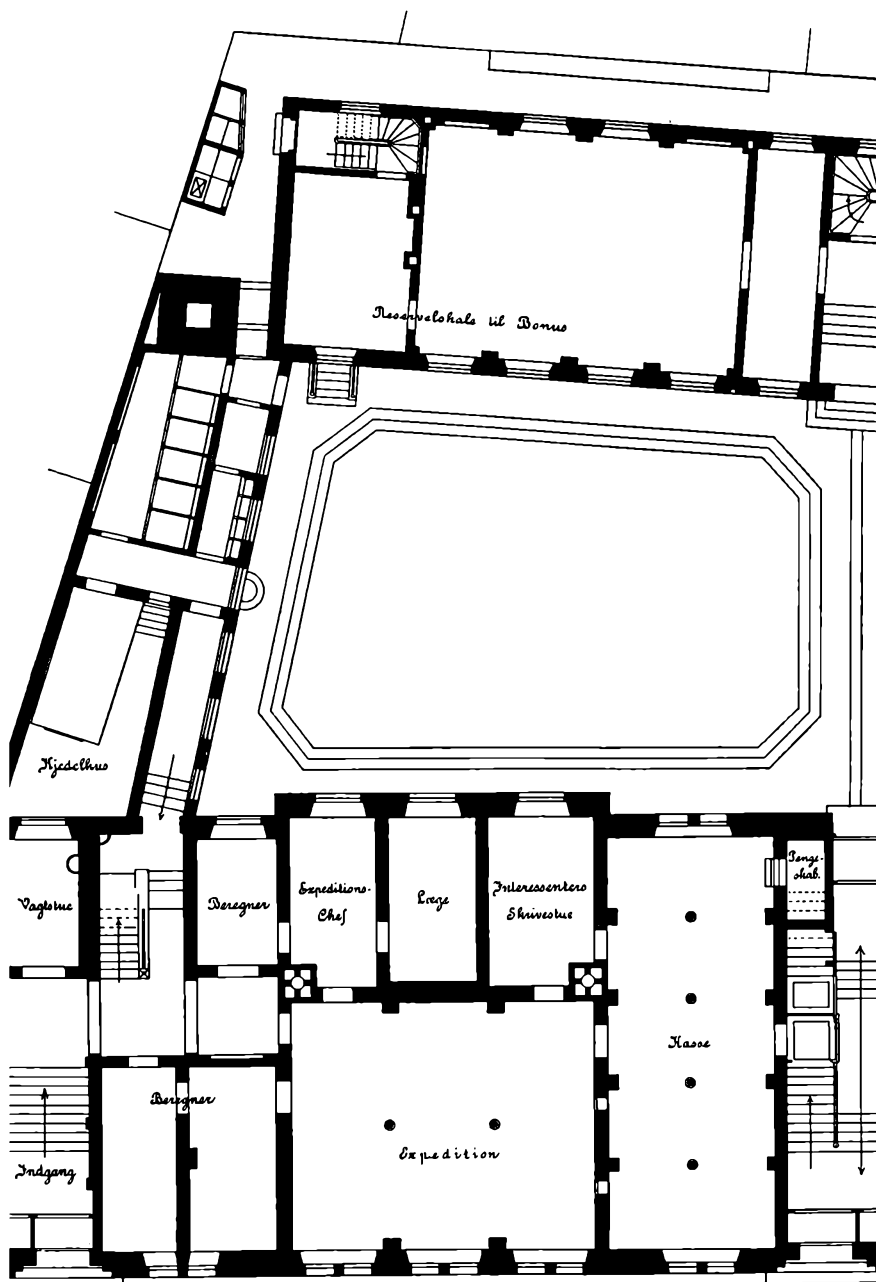
Da de ovennævnte 10 Aar vare udløbne og Pladsen for Anstalten stadig var bleven trangere, fandt Søfartsforeningen sig atter i at afstaa mere Lokale, og ved Kontrakt af 21 Juni 1882 lejede Anstalten hele første Sal, saavidt den ikke allerede var udlejet ved den oprindelige Kontrakt af 1863. Det var imidlertid allerede dengang klart, at Anstalten umulig vilde kunde nøjes med denne Forøgelse i de samfulde 50 Aar, som den første Kontrakt lød paa, og med den Eventualitet for Øje, at Anstalten inden dennes Udløb kunde blive nødsaget til at søge sig en anden Bolig, fastsatte man, at de Lokaler, der ikke indgik under den første Kontrakt, skulde kunne opsiges *»med 1 Aars Varsel, dog at saadan Fraflytning kun kan skee, saafremt Lejeren samtidig fraflytter de andre i Ejendommen lejede Lokaler.»*

De hidtil stedfundne Udvidelser havde kun i ringe Grad tjent til at skaffe bedre Plads i Stueetagen, hvor Ulemperne mest følte, navnlig fordi Kasseexpeditionen efterhaanden voxede stærkt. Det varede derfor ikke ret mange Aar, før det viste sig nødvendigt at faa Bogholderiafdelingen flyttet bort fra Stuen, og da desuden baade denne og andre Afdelinger behøvede mere Rum, maatte der skrives til en større Lokaleforøgelse.

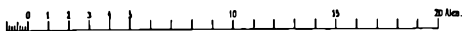
Søfartsforeningen, hvis Redebonhed Anstalten kunde takke for, at det var blevet muligt at iværksætte de tidligere Udvidelser, havde nu dog indskrænket sin Plads alt det, den kunde, og Anstalten maatte derfor enten træffe et Arrangement, hvorefter Foreningen helt fraflyttede Bygningen, eller ogsaa selv søge sig en ny Bolig. For dette sidste var der forskjelligt, der talte. Beliggenheden, som i sin Tid var valgt med særligt Hensyn til Navigations-skolen, har sine Mangler for Anstalten, og hvad der var vigtigere, selv om denne fik alle tre Etager i Bygningen til Brug, vilde den ikke deri kunne faa en egentlig hensigtsmæssig Lokalefordeling. Thi der er en saa stadig Samvirken imellem Anstaltens forskellige Afdelinger, at det nødvendigvis medfører mangfoldige Ubekvemmeligheder og Tidsspilde at have Lokalerne spredte i tre Stokværk. Paa den anden Side var Anstalten bunden ved det lange Lejemaal, og flere andre Hensyn talte desuden for at blive. Skulde Anstalten andensteds opføre sig en Bolig, maatte den i ethvert Tilfælde indrette sig paa at kunne udvide sig i den. Men saa stærk som Forretningernes Væxt endnu bestandig er, er det meget vanskeligt at overse for en længere Aarrække, hvorledes de Omlægninger i Arbejdsfordelingen og de Sondringer i flere Kontorer, som efterhaanden ville blive nødvendige, i sin Tid maa bringes til Udførelse, saa at et Lokale, der nu skulde gøres væsentlig rigeligere end det foreløbig behøves, maaske da, naar Udvidelsen skal finde Sted, ikke vilde vise sig praktisk for denne. Dertil kom ogsaa, at en ny Bygning med en central Beliggenhed vilde blive saa kostbar, at den Huslejeforøgelse, som spares ved Anstaltens Forbliven paa den Plads, den nu engang har faaet, allerede inden en Snes Aar vil repræsentere en saa betydelig Sum, at der heri vil have et vægtigt Bidrag til Udgifterne ved en senere større Udvidelse, hvorledes denne end maatte blive.

Paa Grundlag af Betragtninger som de her nævnte ansaa Anstalten det for efter Omstændighederne rigtigst at henvende sig til Søfartsforeningen om at faa fuld Raadighed over Bygningen, og Underhandlingerne førte til, at Anstalten, efterat det fornødne Samtykke fra højere Autoriteters Side var erhvervet, den 14 Februar 1891 kjøbte Ejendommen. Prisen sattes til 280 000 Kroner foruden Halvdelen af Omkostningerne ved Kjøbet.

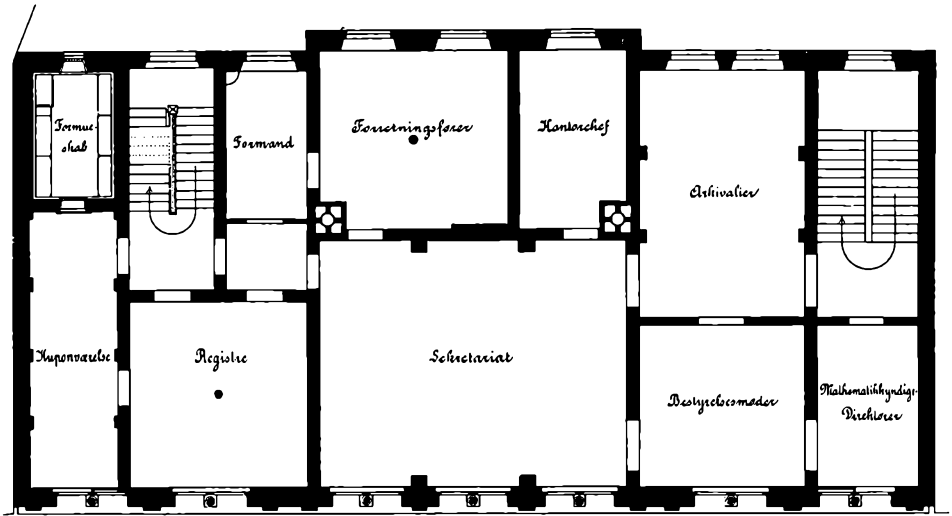
Anstalten tiltraadte derefter Ejendommen til April Flyttedag 1891 og har i Løbet af den paafølgende Sommer ladet de væsentligste Bygningsforandringer foretage. Under disse kan særlig nævnes, at der er bygget et rummeligt Formueskab paa første Sal, at Varmeapparatet er forstørret — hvad der har medført Anskaffelse af ny Kjedel med Dampskorsten — og at Trappeforbindelsen

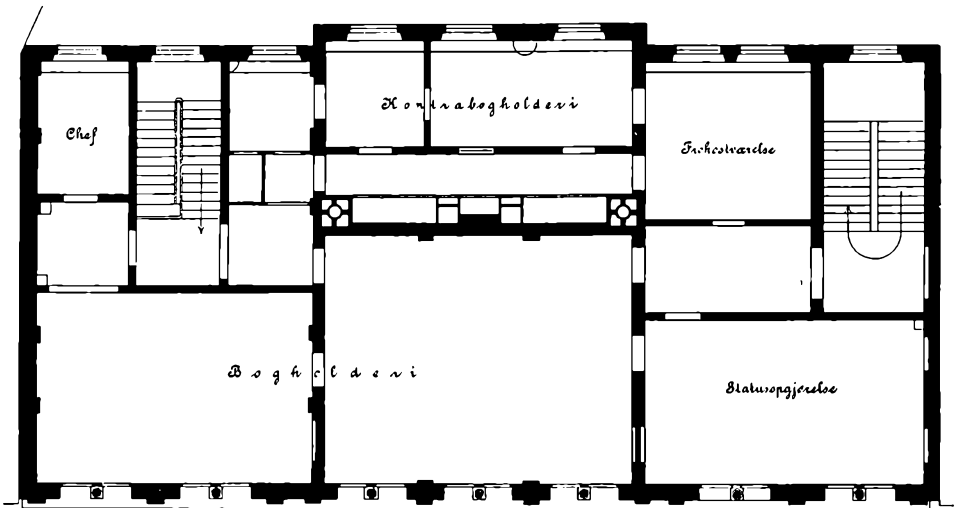
Plan af Stuen

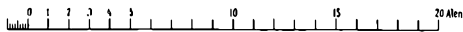
ANSTALTENS LOKALER I HAVNEGADE 23 EFTER OMBYGNINGEN I 1891

Plan af 1ste Sal

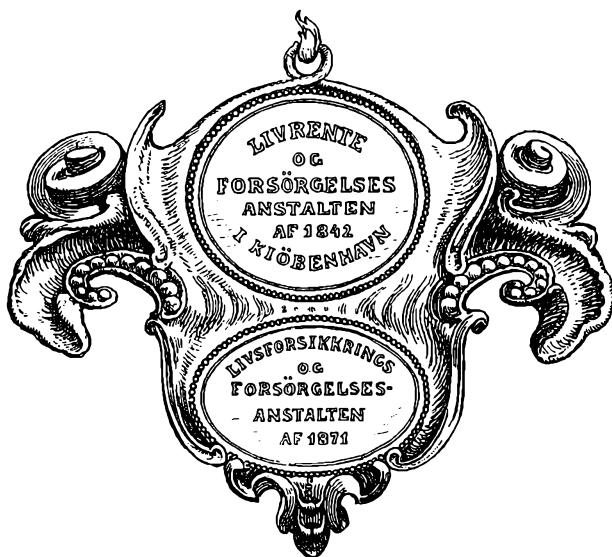

Plan af 2den Sal

er ændret. Derimod skete der ingen yderligere Overhvelving i Bygningen, og følgelig er det endnu bestandig kun de Lokaler, hvori Anstalten flyttede ind i 1865, der ere overhvelvede. — Til Ombygningen samt til Forøgelse af Inventariet er der paa Budgetterne for 1890 og 1891 bevilget omtrent 80 000 Kroner.

Hvorledes Rummene ere benyttede efter Omflytningen vil ses af de hostrykte Oversigtsplaner. Sammenligner man disse med den ovenfor aftrykte Grundplan over det Lokale, Anstalten fik i Bygningen ved sin Indflytning i 1865, vil man se, at den i Løbet af omtrent 26 Aar derefter har udvidet sine Rum til mere end det dobbelte. Og dog har den nu forholdsvis ikke meget rigeligere Plads end den havde strax efter Indflytningen. Hvor mange Aar den nuværende Plads vil række til, maa Tiden vise.

FORRETNINGSFØRERENS VÆRELSE 1891

OTTENDE AFSNIT

DRIFTSOVERSIGT

Om Anstaltens Virksomhed er der siden Oprettelsen i 1842 udgivet aarlige Beretninger. Disse offentliggjordes for de ældre Anstaltens Vedkommende i Kollegialtidenden og senere i Departementstidenden; dog skete for Livrente-Anstalten Bekjendtgjørelserne indtil 1847 kun i Aviserne. Beretningerne for Anstalten af 1871 indlemmes i Ministerialtidenden. Af det ret betydelige Materiale, der saaledes foreligger angaaende Driftsresultaterne, skal her nu

gives nogle summariske Uddrag, hvorved der da ogsaa vil blive Lejlighed til nærmere at belyse forskellige Driften vedkommende Forhold, som ikke ere specielt behandlede i Beretningerne.

De følgende Tavler I, II og III give en samlet Oversigt over Tilgangen og Afgangen i Forsikringerne. Da Anstalten er saavel Livsforsikrings- som Forsørgelses-Institut, har det været naturligt at sondre Oversigten i to Dele, en, som behandler de Forsikringer, der lyde paa Udbetaling én Gang for alle, en anden, som behandler de aarlige Forsørgelser. Den førstnævnte Gruppe er Gjenstand for Tavle I, den anden for II og III.

Under Tavle I indgaar saaledes alle egentlige Livsforsikringer, livsvarige og ophørende, samt Livsforsikring med Udbetaling, opsatte Udbetalinger, og efter 1871 ogsaa Livsforsikring paa to Liv. For Tiden før 1871 indbefatter Tavlen altsaa alle de i den ældre Livsforsikrings-Anstalt tegnede Forsikringer, samt af de i Livrente Anstalten tegnede de opsatte Udbetalinger. Disse sidste havde fra 1842—1870 kun et samlet paalydende Beløb af 54 700 Kr.; Rubriken »Forskjellige Forsikringer«, hvori disse Summer ere optagne, indeholder ellers i alt væsentligt kun ophørende Livsforsikringer. — Det bemærkes, at naar der under Afgangen er særlige Rubriker for »udtraadte« og »udløbne«, er Betydningen den, at der under de førstnævnte indbefattes de Forsikringer, der ere ophævede inden den i Policen fastsatte Tids Udløb, medens de sidstnævnte ere udgaaede ved Forsikringstidens kontraktmæssige Ophør.

Tavlerne II og III omfatte Livrenter og Overlevelserefter af alle Slags, samt efter 1871 tillige Arverenter. Tavle II behandler heraf kun de »eventuelle Forsørgelser« : saadanne, for hvilke Hævningen endnu ikke er indtraadt, altsaa opsatte Livrenter i Ventetiden og Overlevelserefter, saalænge baade Forsøgeren og den Forsørgede ere i Live. Tavle III derimod omfatter de Forsørgelser, for hvilke Hævning er tiltraadt (»aktuelle Forsørgelser«). Hertil høre strax begyndende Livrenter samt Overlevelserefter, naar Forsøgeren er død og den Forsørgede overlever ham. Naar Hævning paa en Overlevelserefter eller opsat Livrente tiltrædes, føres Forsørgelsen til Afgang paa de eventuelle og som Tilgang paa de aktuelle Forsørgelser. Rubriken »Forskjellige Forsørgelser« indbefatter i det væsentlige kun temporære Livrenter og Overlevelserefter.

De »pligtige« Overlevelserefter ere holdte for sig. Dog at mærke, at i denne Rubrik indføres kun Overlevelserefter, som Embeds- eller Bestillingsmænd have tegnet uden skematisk Helbredsattest. Overlevelserefter, der tegnes efter de for frivillige Interessenter gjældende Regler, forblive i den

frivillige Afdeling, selv om de strax benyttes til Opfyldelse af lovbefalet Enkeforsørgelsespligt (Skolelærere), eller senere anvendes dertil.

De pligtige Overlevelserefter, der ere opførte for Aarene 1845—50, dannede dengang en særlig Klasse. Denne omfattede nemlig svagelige Embedsmænd, der forjæves havde søgt Optagelse efter de almindelige Regler, og som bleve forsikrede paa Statskassens specielle Risiko (jfr. Side 142). Efter Enkeforsørgelsesloven af 5 Januar 1851 indgik denne Klasse i den øvrige pligtige Afdeling.

Blandt de Perioder, hvori der spores en kjendelig Tilgangsforøgelse, kan nævnes: Krigsaarene 1849—50, Koleraaaret 1853, de første Aar efter Oprettelsen af Anstalten 1871 og Tiden efter Bonusloven 1889 samt for strax begyndende Livrenters Vedkommende det sidste Femaar (Konverteringsperioden). Desuden mærkes i 1857 en større Tilgang paa frivillige Overlevelserefter, hidrørende fra Loven om Skolevæsenet af 8 Marts 1856. I de pligtige Overlevelserefter have navnlig nye Lønningslove til visse Tider fremkaldt forøget Tilgang, hvorhos ogsaa i 1871 Indkjøbet af Theatrets og Kapellet's Enkekasser (se Side 225 ff.) virkede til at forøge denne Konto. Standsning i Tilgangen, henholdsvis større Afgang mærkes efter Landafstaaelsen i 1864.

At Tilgangen i 1853 væsentlig skyldtes Koleraepidemien kan ses af, at der tegnedes en ikke ringe Mængde Forsikringer paa et Aar (af de i Aarets Løb tegnede korte Forsikringer vare ikke mindre end 46% etaarige), samt af, at der Aaret efter, da Faren var ovre, fandt en usædvanlig stor Udtrædelse af Anstalten Sted. Af Kolera døde der 28 Personer, hvis Liv var forsikret for ialt 73 800 Kr., og 23 Forsørgere paa Overlevelserefter for ialt 6000 Kr. aarlig. Formodentlig er der ogsaa af Kolera død forskellige Personer, hvis Død har befriet Livrenteanstalten for Udbetalinger, hvorved altsaa Tabet er blevet mindre. Men da der i saa Tilfælde ikke fordredes Lægeattest om Dødsfaldet, kan dette Forhold ikke nærmere oplyses.

Den Tillægspræmie, der efter Planen for den ældre Livsforsikringsanstalt skulde betales for Deltagelse i Krig — i Livrente-Anstalten, hvor Overlevelserefterne tegnedes, fordredes intet Tillæg — sattes for 1849 og 1850, samt for den næste Krig i 1864 til aarlig 5% af Forsikringssummen. I Aaret 1848 indskrænkede man sig til at afkorte 5% i Forsikringsbeløbene efter de Interessenter, der faldt i Krigen, og af Forsikringssummer paa ialt

Aar	TILGANG				A	
	Livsvarig Livsforsikring	Livsforsikring med Udbetaling	Forskjellige Forsikringer	Ialt	Frivillig Udtraadte	Udløbne Forsikringer
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1843	541 200	»	364 600	905 800	»	»
1844	490 800	1 800	412 000	904 600	77 400	15 800
1845	540 200	38 400	408 800	987 400	101 200	33 600
1846	572 800	88 800	464 200	1 125 800	177 000	67 600
1847	570 400	40 600	472 200	1 083 200	236 200	111 400
1848	720 000	3 600	270 800	994 400	273 800	174 400
1849	800 800	9 400	239 800	1 050 000	311 800	175 800
1850	710 600	15 000	202 800	928 400	319 400	153 200
1843-50	4 946 800	197 600	2 835 200	7 979 600	1 496 800	731 800
1851	557 400	2 000	185 800	745 200	213 800	152 600
1852	819 000	400	151 800	971 200	221 600	126 000
1853	1 823 200	»	653 400	2 476 600	267 600	144 600
1854	994 000	»	1 882 200	1 822 200	446 000	446 600
1855	1 324 200	»	204 800	1 529 000	268 800	175 200
1856	1 253 000	24 800	225 800	1 503 600	374 200	182 800
1857	1 168 600	5 400	207 600	1 381 600	383 800	137 400
1858	1 165 400	10 600	250 400	1 426 400	621 400	139 800
1859	1 340 400	12 800	227 400	1 580 600	495 000	114 200
1860	1 793 600	62 600	238 600	2 094 800	450 400	123 200
1843-60	17 185 600	316 200	5 369 000	22 870 800	5 239 400	2 474 200
1861	1 538 400	16 600	225 800	1 780 800	432 200	163 000
1862	1 647 600	19 600	227 200	1 894 400	417 400	108 800
1863	1 524 000	12 000	246 600	1 782 600	369 600	124 800
1864	949 400	1 000	183 000	1 133 400	467 200	106 200
1865	1 247 000	4 600	129 200	1 380 800	542 000	159 400
1866	1 347 200	10 600	169 400	1 527 200	408 200	145 800
1867	1 016 800	12 600	186 000	1 215 400	496 600	122 400
1868	884 000	14 800	140 200	1 039 000	357 600	100 800
1869	708 200	102 100	182 900	993 200	386 000	95 800
1870	964 000	28 800	182 400	1 175 200	417 400	71 200
1843-70	29 012 200	538 900	7 241 700	36 792 800	9 533 600	3 672 400
1871	2 656 948	283 744	223 504	3 164 196	389 960	106 600
1872	2 386 686	407 328	236 832	3 030 846	342 692	93 650
1873	1 741 022	306 410	468 632	2 516 064	467 466	74 930
1874	2 077 566	247 272	477 466	2 802 304	419 634	359 780
1875	2 127 006	272 600	256 747	2 656 353	435 529	416 736
1876	2 141 008	345 475	130 711	2 617 194	579 633	84 640
1877	2 348 011	415 600	133 521	2 897 132	779 452	69 560
1878	1 789 639	468 286	195 338	2 453 263	750 502	60 240
1879	1 818 956	518 532	136 575	2 474 063	777 062	121 856
1880	1 921 963	594 025	116 389	2 632 377	551 088	87 480
1843-80	50 021 005	4 398 172	9 617 415	64 036 592	15 026 618	5 147 872
1881	1 784 950	799 941	202 752	2 787 643	683 820	77 337
1882	1 956 793	674 121	162 750	2 793 664	766 776	79 590
1883	1 748 851	509 800	153 850	2 412 501	697 187	125 879
1884	1 811 715	782 579	146 038	2 740 332	784 010	91 834
1885	1 821 851	893 315	199 281	2 914 447	780 720	148 376
1886	1 866 688	686 527	194 993	2 748 208	955 178	92 290
1887	1 807 307	693 749	208 008	2 709 064	801 942	160 057
1888	1 601 314	465 686	174 550	2 241 550	766 765	96 574
1889	2 400 988	1 042 301	122 419	3 565 708	534 802	95 418
1890	2 231 573	1 189 976	111 470	3 533 019	484 249	79 632
1843-90	69 053 035	12 136 167	11 293 526	92 482 728	22 282 067	6 194 859

ALDRING		AARLIG TILVÆXT	I KRAFT VED AARETS SLUTNING				Aar
Døde	Ialt		Livsvarig Livsforsikring	Livsforsikring med Udbetaling	Forskjellige Forsikringer	Ialt	
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
2 200	2 200	903 600	539 000	»	364 600	903 600	1843
23 400	116 600	788 000	996 600	1 800	693 200	1 691 600	1844
28 800	163 600	823 800	1 487 200	40 200	988 000	2 515 400	1845
90 000	334 600	791 200	1 971 800	129 000	1 205 800	3 306 600	1846
54 400	402 000	681 200	2 397 800	148 400	1 441 600	3 987 800	1847
71 000	519 200	475 200	2 946 400	147 400	1 369 200	4 463 000	1848
93 800	581 400	468 600	3 549 000	155 400	1 227 200	4 931 600	1849
134 400	607 000	321 400	3 974 200	166 800	1 112 000	5 253 000	1850
498 000	2 726 600	5 253 000					1843-50
101 200	467 600	277 600	4 333 800	160 800	1 036 000	5 530 600	1851
144 800	492 400	478 800	4 856 600	149 400	1 003 400	6 009 400	1852
191 600	603 800	1 872 800	6 299 600	138 800	1 443 800	7 882 200	1853
191 600	1 084 200	98 000	6 850 800	120 600	1 008 800	7 980 200	1854
143 800	587 800	941 200	7 861 200	113 600	946 600	8 921 400	1855
130 400	687 400	816 200	8 712 200	109 800	915 600	9 737 600	1856
183 600	704 800	676 800	9 435 200	108 800	870 400	10 414 400	1857
152 000	913 200	513 200	9 979 200	102 000	846 400	10 927 600	1858
172 400	781 600	799 000	10 796 000	102 800	827 800	11 726 600	1859
230 800	804 400	1 290 400	12 026 800	161 600	828 600	13 017 000	1860
2 140 200	9 853 800	13 017 000					1843-60
239 800	835 000	945 800	12 994 000	155 400	813 400	13 962 800	1861
263 200	789 400	1 105 000	14 024 400	168 000	875 400	15 067 800	1862
328 600	823 000	959 600	14 929 200	163 200	935 000	16 027 400	1863
375 800	949 200	184 200	15 164 600	133 000	914 000	16 211 600	1864
443 400	1 144 800	236 000	15 540 200	104 400	803 000	16 447 600	1865
361 600	915 600	611 600	16 193 800	111 200	754 200	17 059 200	1866
317 400	936 400	279 000	16 477 800	123 800	736 600	17 338 200	1867
383 800	842 200	196 800	16 671 000	123 800	740 200	17 535 000	1868
281 800	763 600	229 600	16 800 600	205 900	758 100	17 764 600	1869
343 400	832 000	343 200	17 130 400	212 700	764 700	18 107 800	1870
5 479 000	18 685 000	18 107 800					1843-70
425 600	922 160	2 242 036	19 047 988	476 544	825 304	20 349 836	1871
480 200	916 542	2 114 304	20 704 382	877 372	882 386	22 464 140	1872
352 560	894 956	1 621 108	21 795 474	1 157 182	1 132 592	24 085 248	1873
374 104	1 153 518	1 648 786	23 164 380	1 371 310	1 198 344	25 734 034	1874
371 266	1 223 531	1 432 822	24 637 801	1 573 100	955 955	27 166 856	1875
465 396	1 129 669	1 487 525	25 884 674	1 843 481	926 226	28 654 381	1876
493 776	1 342 788	1 554 344	27 139 441	2 155 981	913 303	30 208 725	1877
444 647	1 255 389	1 197 874	27 948 429	2 534 267	923 903	31 406 599	1878
487 315	1 386 233	1 087 830	28 655 176	2 962 199	877 054	32 494 429	1879
426 100	1 064 668	1 567 709	29 822 281	3 416 509	823 348	34 062 138	1880
9 799 964	29 974 454	34 062 138					1843-80
518 821	1 279 978	1 507 665	30 559 309	4 103 955	906 539	35 569 803	1881
542 050	1 388 416	1 405 248	31 402 158	4 623 094	949 799	36 975 051	1882
504 718	1 327 784	1 084 717	32 168 028	4 982 879	908 861	38 059 768	1883
581 193	1 457 037	1 283 295	32 763 292	5 655 347	924 424	39 343 063	1884
797 462	1 726 558	1 187 889	33 355 586	6 248 634	926 732	40 530 952	1885
727 627	1 775 095	973 113	33 818 128	6 665 986	1 019 951	41 504 065	1886
611 877	1 573 876	1 135 188	34 473 481	7 107 284	1 058 488	42 639 253	1887
645 522	1 508 861	732 689	34 991 885	7 275 831	1 104 226	43 371 942	1888
703 926	1 334 146	2 231 562	36 386 731	8 110 158	1 106 615	45 603 504	1889
720 096	1 283 977	2 249 042	37 602 437	9 117 370	1 132 739	47 852 546	1890
16 153 256	44 630 182	47 852 546					1843-90

TAVLE II

EVENTUELLE FORSØRGELSE

Aar	TILGANG				Forsørger død	Forsøgede død	Frivillig udtraadt
	Livsv. Overlevelsereater		Forskjellige Forsørgelser	Ialt			
	Pligtige	Frivillige					
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1842	»	41 200	2 430	43 630	400	»	»
1843	»	56 110	4 280	60 390	560	1 870	»
1844	»	41 190	7 020	48 210	1 820	1 390	1 600
1845	640	54 560	7 560	62 760	2 200	200	3 260
1846	2 640	103 440	3 520	109 600	2 750	3 180	5 020
1847	5 290	134 030	6 320	145 640	4 740	4 920	4 300
1848	2 870	98 220	4 200	105 290	10 450	5 100	31 010
1849	7 270	130 080	2 900	140 250	9 290	4 890	17 600
1850	4 920	119 930	3 670	128 520	10 320	5 680	10 240
1842-50	23 630	778 760	41 900	844 290	42 530	27 230	73 030
1851	58 010	69 700	5 260	132 970	12 510	5 970	14 240
1852	96 650	65 530	4 410	166 590	13 600	12 100	11 000
1853	80 590	108 580	10 720	199 890	23 480	11 000	13 780
1854	103 680	71 920	1 630	177 230	15 050	7 560	11 740
1855	109 310	54 630	5 280	169 220	20 000	14 170	12 960
1856	94 620	76 400	3 720	174 740	29 660	20 330	13 150
1857	75 690	157 760	4 020	237 470	30 080	15 780	13 860
1858	77 420	71 190	2 400	151 010	20 180	20 420	19 100
1859	68 080	66 480	6 100	140 660	38 610	21 340	17 720
1860	69 970	64 770	4 220	138 960	32 690	18 510	14 750
1842-60	857 650	1 585 720	89 660	2 533 030	278 390	174 410	215 330
1861	70 360	68 880	4 900	144 140	27 530	18 680	15 850
1862	59 210	62 320	6 620	128 150	33 290	22 310	18 640
1863	60 850	69 570	3 470	133 890	41 390	24 750	14 280
1864	62 760	68 720	14 800	146 280	58 960	25 500	41 060
1865	33 610	44 840	5 060	83 510	50 230	20 530	41 010
1866	45 730	41 800	2 090	89 620	41 420	17 110	16 640
1867	89 800	61 360	3 250	154 410	44 150	14 730	13 340
1868	43 960	50 980	3 510	98 450	36 550	25 870	12 060
1869	36 370	38 390	3 400	78 160	38 350	21 620	14 110
1870	48 350	38 610	740	87 700	51 960	24 220	12 850
1842-70	1 408 650	2 131 190	137 500	3 677 340	702 220	389 730	415 170
1871	95 704	60 360	8 300	164 364	57 616	23 486	14 410
1872	45 898	48 070	1 544	95 512	51 842	22 672	15 120
1873	45 996	47 602	4 428	98 026	50 982	24 550	14 450
1874	36 174	54 242	2 350	92 766	49 764	23 026	6 012
1875	40 218	44 653	1 440	86 311	50 464	31 514	7 574
1876	39 494	41 354	2 700	83 548	54 851	38 585	8 726
1877	33 038	64 846	2 200	100 084	49 198	17 985	7 627
1878	42 769	41 873	3 870	88 512	38 683	26 372	10 535
1879	39 613	37 513	2 700	79 826	46 873	25 572	12 300
1880	75 844	34 413	5 490	115 747	49 986	23 374	8 464
1842-80	1 903 398	2 606 116	172 522	4 682 036	1 202 479	646 866	520 388
1881	50 347	35 871	7 000	93 218	51 093	27 932	10 914
1882	47 096	30 835	5 142	83 073	40 381	31 048	14 263
1883	52 056	22 160	2 306	76 522	70 677	22 429	11 447
1884	43 909	27 293	5 500	76 702	55 218	34 523	9 429
1885	37 159	40 381	10 274	87 814	64 911	28 838	12 347
1886	50 740	36 943	7 854	95 537	63 020	22 578	10 771
1887	48 967	35 695	7 332	91 994	53 857	23 738	5 373
1888	42 532	33 995	4 390	80 917	47 553	33 943	6 281
1889	153 729	46 834	13 820	214 383	53 552	30 888	8 232
1890	64 547	43 015	18 413	125 975	62 474	34 467	8 741
1842-90	2 494 480	2 959 138	254 553	5 708 171	1 765 215	937 250	618 186

NG		ÅARLIG TILVÆXT	I KRAFT VED AARETS SLUTNING				Aar
dløbne og vergaæede Actuelle	Ialt		Overlevelsrenter		Forskjellige Forsørgelser	Ialt	
			Pligtige	Frivillige			
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
»	400	43 230	»	40 800	2 430	43 230	1842
»	2 430	57 960	»	94 480	6 710	101 190	1843
»	4 810	43 400	»	130 960	13 630	144 590	1844
»	5 660	57 100	640	180 860	20 190	201 690	1845
20	10 970	98 630	3 280	273 810	23 230	300 320	1846
610	14 570	131 070	8 570	393 880	28 940	431 390	1847
160	46 720	58 570	9 620	447 730	32 610	489 960	1848
200	31 980	108 270	14 690	548 710	34 830	598 230	1849
1 100	27 340	101 180	18 630	643 580	37 200	699 410	1850
2 090	144 880						1842-50
260	32 980	99 990	74 580	683 220	41 600	799 400	1851
340	37 040	129 550	166 030	718 030	44 890	928 950	1852
240	48 500	151 390	237 360	788 140	54 840	1 080 340	1853
230	34 580	142 650	331 810	835 750	55 430	1 222 990	1854
1 700	48 830	120 390	427 630	857 340	58 410	1 343 380	1855
660	63 800	110 940	503 080	894 030	57 210	1 454 320	1856
2 540	62 260	175 210	562 570	1 010 900	56 060	1 629 530	1857
2 980	62 680	88 330	622 220	1 041 350	54 290	1 717 860	1858
1 660	79 330	61 330	668 300	1 053 160	57 730	1 779 190	1859
1 400	67 350	71 610	714 840	1 076 950	59 010	1 850 800	1860
14 100	682 230						1842-60
1 880	63 940	80 200	766 700	1 103 070	61 230	1 931 000	1861
3 830	78 070	50 080	802 220	1 115 860	63 000	1 981 080	1862
2 300	82 720	51 170	837 380	1 132 300	62 570	2 032 250	1863
3 070	128 590	17 690	835 540	1 141 940	72 460	2 049 940	1864
2 600	114 370	÷ 30 860	828 170	1 124 810	66 100	2 019 080	1865
2 730	77 900	11 720	842 730	1 125 040	63 030	2 030 800	1866
4 600	76 820	77 590	901 020	1 146 850	60 520	2 108 390	1867
4 330	78 810	19 640	913 540	1 154 820	59 670	2 128 030	1868
4 180	78 260	÷ 100	917 290	1 153 170	57 470	2 127 930	1869
4 470	93 500	÷ 5 800	925 220	1 143 710	53 200	2 122 130	1870
48 090	1 555 210						1842-70
3 550	99 062	65 302	979 212	1 152 960	55 260	2 187 432	1871
2 580	92 214	3 298	990 530	1 147 266	52 934	2 190 730	1872
2 780	92 762	5 264	991 662	1 150 550	53 782	2 195 994	1873
4 370	83 172	9 594	991 074	1 163 752	50 762	2 205 588	1874
1 460	91 012	÷ 4 701	994 090	1 156 515	50 282	2 200 887	1875
3 980	106 142	÷ 22 594	992 287	1 137 741	48 265	2 178 293	1876
1 420	76 230	23 854	991 916	1 163 273	46 958	2 202 147	1877
2 120	77 710	10 802	1 005 324	1 158 917	48 708	2 212 949	1878
3 180	87 925	÷ 8 099	1 006 729	1 151 016	47 105	2 204 850	1879
3 310	85 134	30 613	1 046 727	1 139 791	48 945	2 235 463	1880
76 840	2 446 573						1842-80
1 400	91 339	1 879	1 056 184	1 127 213	53 945	2 237 342	1881
2 613	88 305	÷ 5 232	1 066 522	1 109 249	56 339	2 232 110	1882
3 798	108 351	÷ 31 829	1 070 301	1 075 733	54 247	2 200 281	1883
1 154	100 324	÷ 23 622	1 067 456	1 051 032	58 171	2 176 659	1884
3 040	109 136	÷ 21 322	1 055 221	1 035 811	64 305	2 155 337	1885
2 320	98 689	÷ 3 152	1 063 328	1 021 318	67 539	2 152 185	1886
1 520	84 488	7 506	1 075 316	1 014 026	70 349	2 159 691	1887
2 500	90 277	÷ 9 360	1 074 508	1 004 284	71 539	2 150 331	1888
4 570	97 242	117 141	1 182 105	1 005 778	79 589	2 267 472	1889
2 230	107 912	18 063	1 195 780	994 403	95 352	2 285 535	1890
101 985	3 422 636						

Aar	TILGANG					I alt
	Simple Livrenter	Overlevelsenserter		Forskjellige Forsørgelser	I ubestemt Tid opsatte Livrenter samt Klosterforsikringer gjort actuelle i Aaret	
		Pligtige	Frivillige			
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1842	13 870	»	400	»	»	14 270
1843	11 180	»	560	»	»	11 740
1844	7 420	»	1 820	»	»	9 240
1845	6 950	»	2 200	200	»	9 350
1846	10 610	»	2 750	50	»	13 410
1847	8 610	»	4 740	1 560	»	14 910
1848	4 110	920	9 530	1 190	»	15 750
1849	2 590	860	8 030	1 200	»	12 680
1850	5 670	880	9 440	1 300	»	17 290
1842-50	71 010	2 660	39 470	5 500	»	118 640
1851	9 770	1 180	11 330	490	»	22 770
1852	14 760	1 510	11 690	740	»	28 700
1853	15 830	4 020	19 030	1 080	»	39 960
1854	8 520	4 870	10 180	460	»	24 030
1855	16 230	5 480	14 520	1 720	»	37 950
1856	11 960	9 180	18 680	2 460	»	42 280
1857	32 250	8 810	20 610	3 200	»	64 870
1858	11 220	5 570	14 610	2 680	»	34 080
1859	13 630	12 580	26 030	1 780	»	54 020
1860	15 360	10 610	20 980	1 640	»	48 590
1842-60	220 540	66 470	207 130	21 750	»	515 890
1861	16 460	7 840	19 490	1 740	»	45 530
1862	11 140	10 790	22 500	1 670	»	46 100
1863	10 670	12 280	28 710	1 260	»	52 920
1864	7 020	30 420	26 800	3 770	»	68 010
1865	12 530	17 310	31 560	2 050	»	63 450
1866	10 400	15 440	24 780	2 180	»	52 800
1867	10 490	21 360	22 590	1 540	»	55 980
1868	10 470	14 690	21 860	1 630	»	48 650
1869	11 740	16 490	20 940	2 180	»	51 350
1870	4 040	24 860	27 040	910	»	56 850
1842-70	325 500	237 950	453 400	40 680	»	1 057 530
1871	34 184	20 576	35 400	2 650	»	92 810
1872	36 602	18 971	31 870	3 180	280	90 903
1873	37 784	26 942	24 040	1 580	187	90 533
1874	33 548	25 015	24 450	1 270	»	84 283
1875	31 249	18 934	31 270	1 410	93	82 956
1876	34 183	25 107	29 340	2 760	419	91 809
1877	30 259	21 129	26 770	1 820	1 211	81 189
1878	29 145	12 822	25 860	1 090	1 617	90 534
1879	47 376	19 936	26 137	1 880	2 631	77 960
1880	50 849	23 860	25 786	2 133	1 479	104 107
1842-80	690 679	451 242	734 323	60 453	7 917	1 944 614
1881	67 287	22 205	28 688	1 448	3 961	121 589
1882	54 985	17 483	22 898	683	1 991	98 040
1883	74 506	31 983	38 094	3 122	2 651	150 356
1884	68 058	26 574	28 644	564	3 777	127 617
1885	83 398	34 366	29 945	3 242	7 202	158 153
1886	103 633	29 613	31 307	3 416	4 515	172 484
1887	161 209	24 317	28 340	1 520	7 322	222 708
1888	154 095	22 629	24 424	1 775	8 621	211 544
1889	180 359	27 730	25 622	5 023	5 595	244 329
1890	182 033	29 579	32 895	3 440	8 143	256 090
1842-90	1 820 242	717 721	1 025 180	84 686	61 695	3 709 524

16 400 Kr. afkortedes i Henhold hertil 820 Kr. Iøvrigt udgjorde Tillægspræmiernes samlede Beløb i 1849 11 790 Kr., i 1850 12 880 Kr. og i 1864 29 676 Kr. Anstaltens Udbetalinger efter Interessenter, som faldt i Krigene, vare i det hele følgende: 1848—50, 22 Personer med Livsforsikring, lydende paa ialt 57 600 Kr., og 23 Forsørgere for Overlevelsesserter af ialt 7 150 Kr. aarlig, samt i 1864 12 Personer med Livsforsikring 16 200 Kr. og 33 med Overlevelsesserter 17 720 Kr. aarlig. Tabet for Anstalterne er dog sikkert blevet i ikke ringe Grad forøget ved, at Krigen for adskillige af de overlevende Deltageres Vedkommende har bidraget til at forkorte Livet.

Oprettelsen af den nye Anstalt fremkaldte et betydeligt Opsving i Tegningen af Livsforsikringer, og særlig iøjnefaldende er den stærke Tilgang af Livsforsikring med Udbetaling. Men medens den frivillige Tilgang saaledes mere og mere vender sig mod de Forsikringer, hvorved der betinges Udbetaling af en Sum en Gang for alle, trænges Overlevelsesserterne samtidig tilbage, endog saa stærkt, at disse Forsørgelser i de senere Aar have vist større Afgang end Tilgang. For Embedsmændenes Vedkommende er Forholdet dog et andet. Vel har nemlig Loven om den nye Anstalt tilladt Benyttelse af Livsforsikring i Stedet for pligtig Overlevelsesserter, men da Forsikringen skal være mindst 15 Gange Overlevelsesserterens Beløb, bliver den i Reglen dyrere, og desuden kan den kun tegnes mod fuldstændig Helbredsattest, hvad ikke behøves ved Overlevelsesserter, naar dennes Beløb ikke overstiger det lovbefalede. Embedsmændenes Enkeforsørgelsespligt opfyldes derfor endnu bestandig for den langt overvejende Del ved Tegning af Overlevelsesserter.

Af Dødsfald, der have forpligtet Anstalten til Udbetaling, er der efter 1870, forsaavidt alene angaar de Deltagere, der have tegnet Livsforsikring i en eller anden Form, tilsammen indtruffet 2 639 med en Forsikringssum af ialt 10 639 640 Kr. Gjennemsnitlig kommer der altsaa paa hver Interessent omtrent 4 032 Kr.

Fordeles Forsikringsbeløbene efter Størrelserne, faas:

12 Interessenter med Forsikringer paa over 20 000 Kr.									
93	—	—	—	—	20 000 Kr.				
259	—	—	—	—	10 000 —	eller derover	men under	20 000 Kr.	
261	—	—	—	—	6 000 —	—	—	—	10 000 —
342	—	—	—	—	4 000 —	—	—	—	6 000 —
567	—	—	—	—	2 000 —	—	—	—	4 000 —
402	—	—	—	—	1 000 —	—	—	—	2 000 —
703	—	—	—	—	under 1 000 —				

Ved frivillig Udtrædelse er der af den samlede Tilgang fra Anstaltens Oprettelse og indtil Udgangen af 1890 udgaaet: af Livsforsikringerne 24,09 % og af Forsørgelserne 10,83 %. At Forholdet stiller sig saameget gunstigere for Forsørgelserne end for Livsforsikringerne forklares dels ved, at en meget stor Del af samtlige Forsørgelser ere lovbefalede Overlevelsesserter, hvorover Forsørgeren ikke har fri Raadighed, dels ved, at der ikke gives nogen kontant Godtgjærelse for ophævede Overlevelsesserter.

Af de ældre Anstalter havde kun Livsforsikrings-Anstalten Agenter. Ved Oprettelsen af Anstalten af 1871 blev der rundt om i Landet oprettet Agenturer, ved hvis Mellemløst enhver Art Forsikring kunde tegnes, og hos hvilke Ind- og Udbetalinger kunde ske. Ved Lovens § 15 paalagdes det desuden Postkontorerne og Postexpeditionerne paa de Steder, hvor der ikke er ansat særlige Agenter, at besøge Betalinger for Anstalten. Samtlige de Postembedsmænd, for hvis Bistand Anstalten herefter har faaet Brug, have imidlertid modtaget Beskikkelse som Agenter, hvorved deres Virksomhed altsaa er bleven af større Omfang end den dem ifølge hin Lovparagraf paahvilende. Der er nu et Agentur i saagodtsom alle Kjøbstæder foruden enkelte i Landdistrikterne, ialt 85 Agenturer i Kongeriget. Hertil kommer desuden en Del »ikke-regnskabsførende Agenter« (jfr. Side 206). Agenturerne have i Tidens Løb tilført Anstalten en ikke ringe Tilgang, og desuden have de haft Betydning ved de Oplysninger og Vejledninger, som ved deres Hjælp ere givne den lokale Befolkning¹⁾.

Som nævnt i fjerde Afsnit har Anstalten af 1871 efter Overenskomst med Københavns Magistrat modtaget Tegning af pligtige Overlevelsesserter for Embeds- og Bestillingsmænd under nævnte Magistrat, saaledes at disse Forsørgelser, forsaavidt Dødeligheden angaar, løbe paa Kommunens Risiko og derfor holdes i en særskilt Afdeling. Dennes Forsikringer ere ikke medoptagne i foranstaaende Tavler og opføres derfor her særskilt.

¹⁾ Hvad Livsforsikringsanstalten er til og kan bruges til, trænger endnu bestandig kun langsomt ind i Almuens Bevidsthed, især paa Landet. En Misforstaaelse som den, der giver sig tilkjende i det følgende, i 1870 indgaaede Brev fra en Kone i en Provinskjøbstad, turde dog i alt Fald nu høre til Sjeldenhederne. Brevet gjengives ordret med Udeladelse af Navn og Adresse:

»Til Livsforsikrings-Anstalten i København.

Jeg ønsker gjerne at vide om det er tilfældet at de vil købe Legemer som ere Døde og vil købe dem efter deres skrivelser i Levende Live Paa en vis Betaling der skrives fra 100 Rbd. til 1000 Rbd. men Jeg vil ikke have saadant Aarlig naar de vil udbetale mig 200 Rbd. strax og saa hvad de vil give mere maa de betale til min Familie efter min Død Jeg ønsker gjerne Beskjed saa hurtig som muligt. Adressen til den som ønsker saaledes at blive solgt er til Arbeidsmand . . . . s Kone i . . . . gade . . . . Huus Nummer . . . .«

TAVLE IV

AARLIGE BELØB AF OVERLEVELSESRENTER FOR EMBEDS- OG
BESTILLINGSMÆND UNDER KJØBENHAVNS MAGISTRAT

Aar	EVENTUELLE					AKTUELLE		
	Tilgang	Afgang				I Kraft ved Aarets Slutning	Tilgang	Afgang
	Kr.	Forsørger død	Forsørgede død	Frivillig udtraadt	Ialt	Kr.	Kr.	Kr.
1882	11 600	»	»	»	»	11 600	»	»
1883	5 000	400	»	»	400	16 200	400	400
1884	4 000	»	»	»	»	20 200	»	400
1885	4 500	200	»	»	200	24 500	200	600
1886	6 700	»	200	»	200	31 000	»	600
1887	5 500	400	»	500	900	35 600	400	1 000
1888	3 600	»	300	»	300	38 900	»	1 000
1889	4 940	900	200	200	1 300	42 540	900	1 900
1890	4 500	500	200	300	1 000	46 040	500	2 400

Den hertil hørende Formue udgjorde ved Udgangen af 1890 79 604 Kr. Den forvaltes imidlertid sammen med Anstaltens egen Formue og er følgelig indbefattet i de senere meddelte tabellariske Fortegnelser over denne. Ogsaa disse Interessenter fik Bonus. (Se Side 230).

De forskellige Statutbestemmelser, der angaa Tilfælde, hvori en Forsikring helt eller delvis mister sin Gyldighed, have haft meget forskjellig Betydning for Anstalten. Død ved Duel eller Henrettelse har ikke fundet Sted mellem dens Interessenter. Forsømmelse med Hensyn til Betaling af Tillægspræmie for Rejse eller Ophold udenfor Evropa har hidtil ikke medført nogen Forsikrings Fortabelse, og forsaavidt Krigstillægspræmie angaar, ere Reglerne angaaende manglende Betaling kun bragte i Anvendelse i fire Tilfælde, nemlig overfor tre Forsikrede, som i 1848 gik i Oprørernes Tjeneste uden at gjøre Anmeldelse til Anstalten, samt overfor en Forsikret, der uden Anmeldelse havde deltaget i Krigen 1864, og som derefter døde i 1865. Sagen kom i dette Tilfælde for Domstolene, men ved Hof- og Stadsretsdom af 29 Oktober 1866 frifandt Anstalten, saa at kun Værdien udbetaltes.

Derimod er der forefaldet ikke faa Tilfælde af Selvaflivelse, og som det maatte ventes, optraadte de i Forhold til de øvrige Dødsfald hyppigst i

de første Aar efter Livsforsikrings-Anstaltens Oprettelse. Det første Dødsfald, der indtraf blandt de Forsikrede, var endog et Selvmord, og i Tiden 1843—47 (inkl.) udgjorde disse Dødsfald blandt livsforsikrede Mænd 9% af det hele Antal. I de korte Forsikringer udgjorde Selvmordstilfældene endog næsten 14% af Dødsfaldene, nemlig 4 af 29¹⁾. Ialt var der indtil Udgangen af 1870 blandt Interessenter, hvis Død forpligtede en af de to ældre Anstalter til Udbetalinger, forefaldet 56 Tilfælde, hvor Selvaflivelse ansaas for konstateret, foruden 14, hvor det var tvivlsomt, om der maaske forelaa Ulykkestilfælde eller pludselig Død af ubekjendt Aarsag. I 9 af disse Tilfælde var Interessenten druknet.

I Planerne for de ældre Anstalter var det med Hensyn til Selvmord bestemt, at de paagjældende Forsikrede skulde betragtes som frivillig udtraadte, hvilket vil sige, at kun Forsikringernes Godtgørelsesværdi skulde udbetales. I ingen af disse Planbestemmelser, der benyttede de almindelige Udtryk »falde for egen Haand« eller »tage sig selv af Dage« var der gjort nogen Forskjel paa, om Selvmordet var begaaet i tilregnelig eller utilregnelig Tilstand, og Direktionen for Livsforsikrings-Anstalten nægtede derfor i de første Aar altid at udbetale mere end Værdien, naar Selvaflivelsen var konstateret. Det varede imidlertid ikke længe, inden Spørgsmaalet om, hvorvidt dette stemmede med en rigtig Fortolkning af Planens Bestemmelse, blev bragt for Domstolene. Den første Sag fandt sin Afgjørelse ved Hof- og Stadsretsdom af 24 Juni 1844.

Der blev i denne Sag af Citanten gjort gjældende, at den Afdøde havde handlet i et Anfald af Sindsforvirring, men Retten statuerede, at der intet Hensyn kunde tages til denne Angivelse, da en saadan Sindstilstand »hverken er bevist eller blot bragt til mindste Grad af Sandsynlighed ved det under Sagen Fremkomne.« Anstaltens Bestyrelse blev derfor frifunden. Men der var altsaa dog i denne Motivering gjort en Antydning af, at Sagen vilde have faaet et andet Udfald, dersom det havde været bevist, at den Afdøde havde handlet i Sindsforvirring, og den Anskuelse, at der ved Anvendelsen af Planens Bestemmelser om Selvmord maatte sondres mellem tilregneligt og utilregneligt Selvmord, og at kun det første befriede Anstalten for at udbetale Forsikringen fuldt, havde altsaa i denne Dom fundet en Støtte. — Nogle senere Domme, nemlig Hof- og Stadsretsdommene af 11 Juni 1862 og 24 Juni 1869, gik ud fra samme Betragtning.

¹⁾ Jfr. »Udsigt over Livsforsikrings-Anstaltens Virksomhed i 1843—47« Kbhvn. 1848, Departementstidende 1849 p 201 ff.

Selvordssagerne behandledes derefter indtil 1871 i Henhold til den saaledes fastslaaede Fortolkning. Ialt skete der fuld Udbetaling i 18 af de foran nævnte 56 Selvmordstilfælde samt i de 14 Tilfælde, hvor det var usikkert, om Døden skyldtes et Selvmord eller et Ulykkestilfælde. I 31 Tilfælde udbetaltes kun Værdien eller dog en mindre Sum end den fulde Forsikring efter Overenskomst med Forsikringsejerne eller de Forsørgede. Kun i 7 Tilfælde blev mindelig Overenskomst ikke naaet, hvorfor Sagerne indankedes for Domstolene. Af disse Processer vandt Anstalten de 5.

Efter Loven af 18 Juni 1870 har Anstalten — bortset fra de lovbefalede Forsikringer — i Selvmordstilfælde kun Pligt til at udrede Forsikrings Godtgjørelsesværdi som ved frivillig Udtrædelse, hvad enten Vedkommende var i tilregnelig eller utilregnelig Tilstand. Men i sidste Tilfælde, eller naar Formodningen om Utilregnelighed er opstaaet, kan Godtgjørelsen ved administrativ Beslutning forøges, under særlige Omstændigheder endog til den fulde Forsikringssum. De saaledes nu gjældende Bestemmelser blive ogsaa bragte i Anvendelse overfor de ældre Anstalters Interessenter, forsaavidt de ere gunstigere for dem.

De almindelige Regler vedkommende Selvmord kunne delvis suspenderes, naar der betales en Tillægspræmie (jfr. Side 201). Denne Tillægspræmie forlanges obligatorisk for de Forsikringer, der af Embedsmænd pantsættes til Anstalten for Laan. Men forøvrigt er den Interessenterne herved aabnede Adgang kun bleven lidet benyttet.

Efter 1870 er der indtil Udgangen af 1890 forefaldet 61 Dødsfald ved Selvaflivelse foruden et, hvor det var usikkert, om der forelaa Selvmord eller Ulykkestilfælde, idet den Paagjældende var druknet fra et Skib. I et Tilfælde havde Interessenten betalt den nysnævnte Tillægspræmie, og Forsikringssummen blev som Følge deraf udbetalt helt. Fuld Udbetaling indrømmedes desuden i 23 Tilfælde, hvoriblandt det ene, hvor Døden var fremkaldt ved Drukning. I 15 Tilfælde udbetaltes Værdien i Forbindelse med et Tillæg, og i de øvrige 22 Tilfælde blev kun selve Værdien udbetalt.

Samtlige disse Sager affødte kun én Proces. Denne angik et Tilfælde, hvor Forsikringen var tegnet i den gamle Anstalt, og hvor Anstalten nægtede at udbetale mere end Værdien. Ved Hof- og Stadsretsdom af 7 Juni 1880 fik Anstalten Medhold, og denne Dom blev ikke appelleret af Modparten.

En anden Proces, der i 1872 blev anlagt mod Finantsministeriet og Anstalten i Forening, drejede sig om, hvorvidt to Overlevelsere, der vare gaaede ud af Kraft paa Grund af unldadt Præmiebetaling medens Forsørgeren

levede, vare at betragte som pligtige eller ikke. De vare tegnede af en Kaptain, der paa Grund af Ophold i Udlandet efter Udløbet af en ham meddelt Orlov var bleven foreløbig slettet af Listerne over Hærens Personale, og som senere døde ved Selvmord¹⁾. Enken gjorde gjældende, at Manden ikke kunde betragtes som endelig afskediget, og at Overlevelsereftererne derfor hverken kunde gaa ud af Kraft eller berøres af Mandens Selvmord. Hun tabte imidlertid Sagen ved Hof- og Stadsretten og appellerede ikke.

Af andre Forsikringsprocesser har Anstalten kun haft 3, der alle falde paa Tiden før 1871. I de 2 nægtede Anstalten at udbetale mere end de paagjældende Forsikrings Værdier, da de ved Interessenternes Død fremkomne Oplysninger tydede paa, at der ved Forsikringernes Tegning var fremsat urigtige Angivelser fra de Paagjældende om deres Helbred. Den ene af disse Sager vandt Anstalten, men tabte den anden. I den tredje Sag nægtede Anstalten Udbetalingen, da det ved Døden viste sig, at den Forsikredes Alder ved Tegningen var bleven opgivet for lavt. Denne Sag afgjorde Hof- og Stadsretten saaledes, at de tegnede Forsikringer bleve kjendte ugyldige, medens det paalagdes Anstalten at tilbagebetale samtlige erlagte Præmier med paaløbne Renter. Grundlaget for Dommen var, at Vedkommendes virkelige Alder ved Indtrædelsen var over 70 Aar, saa at Forsikringen efter Planen af 1848 for Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn § 5 slet ikke kunde have Gyldighed.

Efter 1871 har Anstalten kun i et Tilfælde nægtet en Forsikrings Udbetaling paa Grund af Mislighed ved Indtrædelsen. Derimod har Anstalten i et andet Tilfælde sat en Forsikring ud af Kraft, medens den Forsikrede endnu levede, idet det viste sig, at de indgivne Oplysninger om Helbredden vare væsentlig urigtige.

I et enkelt Tilfælde er Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn bleven Gjenstand for Besvigelse ved en falsk Dødsattest. Da et Bedrageri af denne Art formentlig er enestaaende i de danske Livsforsikringsselskabers Historie, skal denne Sag omtales nærmere.

En Skræder THOMASCHECK, der var født i Bøhmen, men som i flere Aar havde været bosiddende i Kjøbenhavn, forsikrede sig i 1845 i Livsforsikrings-Anstalten for 1000 Rdl. og i Juli 1848 i det engelske Selskab »Globe« for 1000 £. I Oktober 1848 rejste han til Berlin, hvor han havde en Broder, og lod Hustruen blive tilbage i Kjøbenhavn. Nogle Maaneder

¹⁾ Den Anstalten om Dødsfaldet tilstillede Attest, der var udstedt af en tysk Læge, lød paa, at Manden var død af »Apoplexie durch Respirationshindernisse«, hvilket, som det senere viste sig, var en pæn Omskrivning af, at han havde hængt sig.

senere anmeldte Hustruen Mandens Død og afleverede behørig legaliserede Døds- og Begravelsesattester, hvorefter Forsikringsbeløbet blev hende udbetalt af Anstalten, ligesom hun ogsaa af »Globe« fik de 1000 £ udbetalt. Nogle Aar efter opstod der i Berlin Rygter om, at Skræderen var set levende i Bøhmen. Da Undersøgelse i denne Anledning blev indledet af Berlinerpolitiet, og Broderen blev arresteret, tilstod denne, at der var bleven forøvet en Skinbegravelse. Graven blev aabnet, og i Kisten fandtes der et med Halm omviklet Strygebræt, der laa i en Bunke Høvlspaaner. Det oplystes nu, at Skræder Thomascheck kort efter sin Ankomst til Berlin havde fattet Planen til at besvige Selskaberne og havde formaet Broderen til at være sig behjælpelig hermed. Denne henvendte sig til en Berlinerlæge ved Navn KUNZE og bevægede ham til mod en forholdsvis ringe Betaling at udfærdige en falsk Dødsattest, efterat Broderen var rejst til Bøhmen. Denne Dødsattest, som saa overordentlig troværdig ud, underskrev Lægen med det fingerede Navn Dr. Meyer. Attesten lød in extenso saaledes:

»Der Herr Franz Thomascheck kam im Monat October a. c. aus Copenhagen hier an, um seinen noch lebenden Bruder den Schneidermeister Herrn Anton Thomascheck zu besuchen, wo er durch wiederholten Bluthusten und daraus hervorgegangenen Brustleiden bei allen Heilbemühungen am 20 November des Nachts 11 1/2 Uhr gestorben ist.

Vom 29 October an habe ich den Verewigten ärztlich behandelt und mich vielmals überzeugt, dass ihm von seinem Bruder und übrigen Angehörigen die innigste Theilnahme und die liebevollste Pflege in jeder Beziehung bis an sein seliges Ende zu Theil geworden ist, was den Hinterbliebenen in der Ferne gewiss grossen Trost und Beruhigung gewähren muss und ich aus Verlangen der Pflicht und Wahrheit getreu hiermit bezeugen kann.

Berlin den 28 December 1848.

(L. S.)

Dr. Meyer

Praktischer Arzt und Geburtshelfer.«

Denne Attest maa ogsaa have forekommet den vedkommende Politikommissær, der skulde bekræfte Underskriftens Rigtighed, saa troværdig, at han ikke har foretaget nogen nærmere Undersøgelse. Ret mærkeligt er det dog, at han kunde skrive:

»Dass der mir von Person bekannte praktische Arzt und Geburtshelfer Dr. med. Meyer, in der Auguststrasse No 17 wohnhaft, vorstehendes Attest unterschrieben hat, bescheinige ich hiermit.« Men da denne Bekræftelse

først var tilført Attesten, var det selvfølgelig en let Sag at faa den øvrige Legalisering gennem Indenrigsministeren, Udenrigsministeren samt det svensk-norske og det engelske Gesandtskab bragt i den skønneste Orden. At Begravelsesattesten ligeledes var i god og lovlig Form behøver ikke at tilføjes.

Saa vel Lægen som begge Brødrene Thomascheck bleve straffede i Berlin. Hustruen, der forblev i Kjøbenhavn, havde fra først af været i god Tro, men blev senere af Mandens Broder underrettet om Sagens virkelige Sammenhæng. Til sin Ulykke lod hun sig forlede til at sende Manden en Del af de modtagne Penge og blev for efterfølgende Meddelagtighed dømt ved Kriminal- og Politiretten til Vand- og Brødstraf. Af de besvegne Beløb var der i Behold c. 4 000 Rdl. og Thomaschecks Broder erstattede omtrent 3 000 Rdl. Livsforsikrings-Antalten fik for sit Vedkommende tilbage 871 Rdl. 20 B.

Tavlerne V og VI give en Oversigt over Anstaltens Indtægter og Udgifter samt den beholdne Formue og dennes Anbringelse i Tidsrummet 1842—1890.

Med Hensyn til Renteindtægten (Tavle V, 2den Spalte) skal følgende bemærkes. Uagtet Formuefremgangen i 1871 kun var 805 146 Kr., viser 1872 en Forøgelse i Renteindtægten af 86 362 Kr. Denne Forøgelse hidrører for en Del fra, at Anstalten, der hidtil havde nøjedes med 4% aarlig Rente af sine Udlaan mod Prioritet i faste Ejendomme, i 1871, da Rentefoden i Tariferne var forhøjet fra 3½ til 4%, satte Renten af de allerfleste opsigelige Laan op til 4½%. Nye Laan ydedes derefter kun til denne Rente, indtil Anstalten i 1886 udbød dem til 4%. Til sidstnævnte Tidspunkt blev der paa Bestyrelsens Foranledning ved en af Finantsministeriet udnævnt sagkyndig Komite, bestaaende af Landsthingsmændene Etatsraad JACOBSEN og Baron JUEL, foretaget en Revision af Anstaltens Prioritetsbeholdning paa Grundlag af de i Anstalten værende Aktstykker vedrørende Ejendommene, særlig de Vurderingsforretninger, der vare indleverede ved Laanenes Modtagelse, samt Panteattesterne. Efter denne Revision nedsattes Renten for de Prioriteter, der ansaas for særlig godt betryggende, til 4%, naar Begjæring derom fremkom fra Debitorerne. Efterhaanden gjorde den almindelige Rentenedgang det dog nødvendigt, at slige Begjæringer indrømmedes i større Omfang, og der var kun en temmelig ringe Beholdning af Prioriteter tilbage, hvoraf der endnu

TAVLE V

ANSTALTENS INDTÆGTER O

Aar	INDTÆGTER				U		
	Indskud og Præmier	Rente- indtægten	Andre Indtægter	Ialt	Planmæssige Udbetalinger		
					Forsikrings- summer	Aarlige Hævninger	Godt- gjørelser
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1842	250 180	3 338	»	253 518	»	7 122	»
1843	300 776	14 634	»	315 410	1 000	19 410	»
1844	253 596	23 578	30	277 204	3 200	29 792	170
1845	313 868	32 220	»	346 088	27 000	40 400	524
1846	496 716	42 748	»	539 464	34 200	47 740	728
1847	552 822	61 360	11 040	625 222	74 200	60 762	3 724
1848	448 462	69 732	»	518 194	57 200	69 374	4 780
1849	502 598	91 806	»	594 404	93 400	87 320	2 446
1850	621 716	98 912	1 998	722 626	126 600	99 452	16 648
1842-50	3 740 734	438 328	13 068	4 192 130	416 800	461 372	29 020
1851	703 570	129 322	1 350	834 242	78 600	117 030	14 738
1852	861 838	152 798	»	1 014 636	104 800	144 628	17 360
1853	1 006 374	179 948	8 398	1 194 720	201 800	174 310	27 588
1854	962 256	209 184	1 286	1 172 726	155 800	196 200	28 670
1855	1 131 372	240 646	»	1 372 018	158 600	223 068	17 200
1856	1 120 596	281 160	14 578	1 416 334	188 600	255 374	25 226
1857	1 280 130	315 240	1 262	1 596 632	152 400	314 196	27 200
1858	1 212 060	372 166	»	1 584 226	196 400	345 580	58 186
1859	1 297 478	402 898	628	1 701 004	128 400	376 702	42 590
1860	1 377 932	445 998	15 170	1 839 100	165 800	416 882	44 676
1842-60	14 694 340	3 167 688	55 740	17 917 768	1 948 000	3 025 342	332 454
1861	1 452 990	494 800	23 284	1 971 074	328 000	453 318	35 052
1862	1 413 070	530 910	17 156	1 961 136	257 050	498 064	40 276
1863	1 443 590	590 380	22 468	2 056 438	330 400	528 618	49 680
1864	1 454 194	656 004	44 778	2 154 976	343 200	574 796	87 734
1865	1 435 230	712 780	96 826	2 244 836	426 600	620 870	68 464
1866	1 444 750	759 492	80 236	2 284 478	342 800	664 912	65 414
1867	1 497 338	798 502	125 272	2 421 112	384 400	690 446	71 456
1868	1 518 676	847 064	158 288	2 524 028	336 800	725 486	82 128
1869	1 498 766	919 570	161 790	2 580 126	387 000	767 098	85 954
1870	1 426 362	974 586	29 280	2 430 228	341 200	792 102	72 396
1842-70	29 279 306	10 451 776	815 118	40 546 200	5 425 450	9 341 052	991 008
1871	1 853 312	1 035 874	3 706	2 892 892	425 600	841 352	79 308
1872	1 781 466	1 122 236	315 002	3 218 704	478 820	910 220	29 060
1873	1 926 626	1 191 148	174 934	3 292 708	340 340	968 264	31 858
1874	1 955 542	1 264 120	6 032	3 225 694	382 178	1 026 392	43 228
1875	1 928 917	1 271 969	5 707	3 206 593	347 815	1 077 102	49 252
1876	1 974 282	1 386 948	8 738	3 369 968	483 165	1 123 499	55 983
1877	1 978 675	1 468 801	11 917	3 459 393	493 275	1 168 306	101 397
1878	2 011 769	1 546 292	403 793	3 961 854	457 843	1 212 092	71 677
1879	2 205 267	1 629 213	616 565	4 451 045	481 244	1 272 722	102 862
1880	2 261 636	1 725 291	518 488	4 505 415	431 018	1 312 946	70 620
1842-80	49 156 798	24 093 668	2 880 000	76 130 466	9 746 748	20 253 947	1 626 253
1881	2 456 971	1 798 257	12 304	4 267 532	536 260	1 374 488	74 425
1882	2 392 898	1 915 854	13 470	4 322 222	543 359	1 432 620	133 031
1883	2 617 460	2 027 907	83 721	4 729 088	523 805	1 491 657	87 154
1884	2 639 463	2 200 838	111 736	4 952 037	577 482	1 581 231	136 570
1885	2 871 799	2 251 481	47 644	5 170 924	873 525	1 666 351	128 169
1886	3 180 886	2 353 364	606 048	6 140 298	739 385	1 762 934	170 530
1887	3 833 556	2 424 716	81 216	6 339 488	675 956	1 885 840	146 512
1888	3 738 988	2 387 309	88 057	6 214 354	690 735	2 029 512	130 363
1889	4 406 888	2 419 692	14 637	6 841 217	708 305	2 163 361	124 040
1890	4 266 199	2 398 607	14 504	6 679 310	778 736	2 346 931	69 115
1842-90	81 561 906	46 271 693	3 953 337	131 786 936	16 394 296	37 988 872	2 826 162

FTER					TILVÆXT TIL FORMUEN	FORMUEN VED AARETS UDGANG	Aar
Andre Udgifter	Drifts- udgifter	Bonus- udbetalinger	Ialt	Driftsudgift i pCt. af den hele Indtægt	Kr.	Kr.	
Kr. 666	Kr. 3 400	»	Kr. 11 188	1-34	242 330	242 330	1842
6 740	10 600	»	37 750	3-36	277 660	5 19 990	1843
4 028	12 678	»	49 868	4-57	227 336	747 326	1844
5 138	15 422	»	88 484	4-46	257 604	1 004 930	1845
5 174	23 022	»	110 864	4-27	428 600	1 433 530	1846
2 564	26 864	»	168 114	4-30	457 108	1 890 638	1847
224	30 658	68 814	231 050	5-92	287 144	2 177 782	1848
196	34 594	»	217 956	5-82	376 448	2 554 230	1849
354	31 768	»	274 822	4-40	447 804	3 002 034	1850
25 084	189 006	68 814	1 190 096	4-51	3 002 034		1842-50
»	31 682	»	242 050	3-80	592 192	3 594 226	1851
»	32 784	»	299 572	3-23	715 064	4 309 290	1852
»	34 434	»	438 132	2-88	756 588	5 065 878	1853
188	35 408	»	416 266	3-02	756 460	5 822 338	1854
1 902	35 378	»	436 148	2-58	935 870	6 758 208	1855
788	40 928	»	510 916	2-89	905 418	7 663 626	1856
1 418	43 880	»	539 094	2-75	1 057 538	8 721 164	1857
6 304	45 810	»	652 280	2-89	931 946	9 653 110	1858
»	45 200	»	592 892	2-66	1 108 112	10 761 222	1859
»	47 270	»	674 628	2-57	1 164 472	11 925 694	1860
35 684	581 780	68 814	5 992 074	3-25	11 925 694		1842-60
»	47 430	»	863 800	2-41	1 107 274	13 032 968	1861
»	46 896	»	842 286	2-39	1 118 850	14 151 818	1862
»	49 100	»	957 798	2-39	1 098 640	15 250 458	1863
»	50 816	»	1 056 546	2-36	1 098 430	16 348 888	1864
»	65 714	»	1 181 648	2-93	1 063 188	17 412 076	1865
»	58 396	»	1 131 522	2-56	1 152 956	18 565 032	1866
»	59 516	»	1 205 818	2-46	1 215 294	19 780 326	1867
»	61 362	»	1 205 776	2-43	1 318 252	21 098 578	1868
»	81 146	»	1 321 198	3-15	1 258 928	22 357 506	1869
»	104 734	»	1 310 432	4-35	1 119 796	23 477 302	1870
35 684	1 206 890	68 814	17 068 898	2-98	23 477 302		1842-70
630 978	110 508	»	2 087 746	3-82	805 146	24 282 448	1871
248	111 992	»	1 530 340	3-48	1 688 364	25 970 812	1872
530	114 044	»	1 455 036	3-46	1 837 672	27 808 484	1873
4 374	115 504	»	1 571 676	3-58	1 654 018	29 462 502	1874
23 488	119 244	»	1 616 901	3-72	1 589 692	31 052 194	1875
374 706	123 571	»	2 160 924	3-67	1 209 044	32 261 238	1876
259 230	131 156	»	2 153 364	3-79	1 306 029	33 567 267	1877
70	145 910	»	1 887 592	3-68	2 074 262	35 641 529	1878
»	133 161	»	1 989 989	2-99	2 461 056	38 102 585	1879
1 058	134 055	»	1 949 697	2-98	2 555 718	40 658 303	1880
1 330 366	2 446 035	68 814	35 472 163	3-21	40 658 303		1842-80
61 251	141 981	»	2 188 405	3-33	2 079 127	42 737 430	1881
24 447	159 154	»	2 292 611	3-68	2 029 611	44 767 041	1882
217	156 123	»	2 258 956	3-30	2 470 132	47 237 173	1883
137	160 557	»	2 455 977	3-24	2 496 060	49 733 233	1884
»	164 730	»	2 832 775	3-19	2 338 149	52 071 382	1885
»	185 082	»	2 857 931	3-01	3 282 367	55 353 749	1886
»	188 829	»	2 897 469	2-98	3 442 019	58 795 768	1887
»	184 060	»	3 034 670	2-96	3 179 684	61 975 452	1888
77 941	208 460	4 546 289	7 828 396	3-05	987 179	60 988 273	1889
900 835	221 159	7 669	4 324 445	3-31	2 354 865	63 343 138	1890
2 395 526	4 216 170	4 622 772	68 443 798	3-20	63 343 138		1842-90

ydedes over 4 %, da Bonusloven af 15 Marts 1889 § 19 nedsatte Renten af Anstaltens daværende opsigelige Laan i faste Ejendomme til 4 % aarlig.

Af Kommunelaan, hvilke Anstalten kun yder som amortisable Laan, har Renten i Tidens Løb været en Del forskjellig. I de ældre Anstalter bevilgedes Laanene til 4 %, men fra 1871 til ikke under 4½ %. I en kortere Periode 1878—80 stiftedes de til 5 %, men der gaves da Kommunerne som Regel Ret til Opsigelse. En Tid lang, 1883—86, forlangtes der af nye Laan, at Skyldneren skulde betale 5 % Rente i visse Aar og derefter 4½ % indtil Indfrielsen, og herved blev da Varigheden af den højere Rentebetaling ansat til en saadan Brøkdæl af hele Amortisationstiden, at hvis Laanet amortiseredes som i Obligationen bestemt, vilde Forholdet være det samme, som om der var betalt 4¾ % i hele Tiden. Senere bevilgedes atter en Del Laan til en uforanderlig Rente af 4½ %. Efter 1887 ere Kommunelaan givne til 4 % Rente, men da som oftest saaledes, at der for de første Aar forlanges 4½ % og for Resten af Tiden 3½ %, samt at Kommunen, men ikke Anstalten, har Opsigelsesret.

Bonusloven bestemte, at Kommuner, der inden Juni Termin 1887 havde stiftet Laan fra Anstalten med gjensidig Uopsigelighed, kunde opsigse disse Laan med ½ Aars Varsel til Indfrielse senest i Juni Termin 1890. Denne Bestemmelse blev i Virkeligheden enstydig med en Rentenedsættelse, idet de allerfleste Kommuner foretrak at beholde Laanene, naar en saadan Nedsættelse kunde opnaas.

Virkingen af de her omtalte Rentenedsættelser samt af Statsgjældens Konvertering i 1887 og den senere paafulgte Konvertering af de fleste Kreditforeningers Obligationer vil fremgaa af, at medens Anstaltens Formue fra 1886 til 1888 voxede med c. 6½ Million Kroner, forøgedes Renteindtægten kun med 33 945 Kr.

Forsaavidt Udgiften (Tavle V) angaar, er der kun Anledning til at gjøre nogle Bemærkninger om Bonus- og Driftsrubrikerne.

Bonus er første Gang ydet i 1848, idet de livsvarig Forsikrede i den ældre Livsforsikrings-Anstalt ved dennes Overgang til Statsinstitut fik udbetalt det hele Overskud, som udgjorde 68 814 Kr. (jfr. Side 139). Det langt større Beløb, der fordeltes i Henhold til Bonusloven af 1889, fremkom som udviklet i fjerde Afsnit saaledes, at der udregnedes nye Tarifer paa Grundlag af

den faktiske Dødelighed i Anstalten fra 1871—85 og derefter særskilt for hver Forsikring undersøgtes, om den aarlige Præmie i hele Forsikringstiden var højere end efter den nye Tarif, i hvilket Tilfælde Forskjellen blev udbetalt som Bonus med Tillæg af Rente indtil Udgangen af 1888.

Herefter blev kun de Forsikringsarter delagtige i Udbetalingen, paa hvilke Anstalten ved den formindskede Dødelighed havde haft Fordel, altsaa væsentlig de egentlige Livsforsikringer, Livsforsikringer med Udbetaling og Overlevelsesserter. Derimod vare Livrenterne, ved hvilke en mindre Dødelighed end forudsat virker til Tab for Anstalten, udelukkede.

Med Hensyn til de nærmere Regler henvises iøvrigt til hvad der tidligere er behandlet og til selve Bonusloven, som er trykt i Tillæget. Her skal kun gives nogle Meddelelser om selve Udførelsen af Bestemmelserne.

Ialt blev der udstedt Anvisninger paa Bonus til Beløb 4 507 188 Kr., og heraf blev der i 1889—90 udbetalt 4 504 734 Kr. Antallet af de Forsikringer, der vare delagtige i Udbetalingen var c. 30 000, og der kom altsaa gennemsnitlig c. 150 Kr. paa hver Forsikring. Men da Interessenterne som oftest havde flere Forsikringer, blev det gennemsnitlige Beløb til hver Interessent ikke lidet højere. Det var meget almindeligt, at Bonusbeløbet oversteg 1 000 Kr., og nogle enkelte fik endog henvend 5 000 Kr. udbetalt.

Til Bestridelse af Omkostningerne ved Bonuslovens Gjennemførelse var der ved Loven bevilget indtil 62 000 Kr., men heraf blev kun brugt 49 224 Kr.¹⁾, hvoraf 12 000 Kr. til Bonuskommissionen (jfr. Side 213).

Lovens Gjennemførelse repræsenterede meget betydelige Arbejder for Anstalten. For at Udbetalingen kunde iværksættes saa snart som muligt efter Lovens Stadfæstelse, havde man allerede længe forinden begyndt at udtrække af Bøgerne alle de Forsikringer, der fyldestgjorde de almindelige Betingelser for at faa Del i Udbetalingen, samt at udregne Bonusbeløbene, og Anstalten var derved bleven i Stand til strax efter Lovens Fremkomst at lade Bekjendtgørelse udgaa om, at Bonus for aktuelle Overlevelsesserter — altsaa væsentlig til Enker — kunde hæves sammen med den sædvanlige Kvartalsudbetaling i Slutningen af Marts Maaned. Til Vejledning for Interessenterne fremkom der allerede den 16 Marts en udførlig Bekjendtgørelse i de fleste større Hovedstadsblade om Reglerne for Bonusudbetalingen. Et Aftryk af denne Bekjendtgørelse, hvortil der var føjet Anvisning til Udregning af

¹⁾ Da Omkostningerne ved Bonusudbetalingen ikke vedkom Anstaltens Driftsudgifter, ere de i Tavlen sammenlagte med de udbetalte Bonusbeløb. Der opføres altsaa under et den samlede Bonusudgift.

Bonus for de vigtigste Forsikringsarter samt Aftryk af Bonusloven, uddeltes gratis ved Anstaltens Hovedkasse og ved alle dens Agenturer. Udbetalingen af Bonus for de andre Forsikringsarter fandt derefter Sted i Løbet af Sommeren. For de Overlevelsereutters Vedkommende, hvor baade Forsørgeren og den Forsørgede vare i Live, begyndte Udbetalingen først i Maj. Bonus for Livsforsikring maatte efter Lovens § 13 først udbetales 3 Maaneder efter, at Loven var traadt i Kraft. Udbetalingen begyndte allerede den 24 Juni. Sidst kom Bonusudbetalingen til Enkemænd, der havde meldt sig inden den 23 Juni. Denne Udbetaling begyndte i August Maaned.

For at Bonusudbetalingerne ikke skulde hindre den ordinære daglige Expedition, havde man sørget for et specielt Lokale dertil. Som Følge af denne Foranstaltning, og da man yderligere fordelte Udbetalingen over flere Dage paa den Maade, at kun de Interessenter, hvis Efternavne begyndte med visse Bogstaver, fik Adgang samtidigt, foregik Udbetalingen let og hurtigt.

Den Sum, der ialt blev uddelt som Bonus, svarede noget nær til den Del af Overskudet, som Anstalten siden 1871 havde tjent ved den formindskede Dødelighed, idet denne Fortjeneste ifølge Opgjørelsen ved Udgangen af 1885 var c. 4 Millioner Kroner. Hermed stod i Sammenhæng, at den Tarif, hvorefter Bonusbeløbene udregnedes, som nævnt var grundet alene paa den faktiske Dødelighed imellem Interessenterne i de 15 Aar 1871—85. Det følger dog af sig selv, at det for Anstaltens finansielle Status var uden Betydning, om det Beløb, Bonusloven krævede, toges af den ene eller den anden Del af Overskudet. Bonusudbetalingen havde derfor ikke kunnet bringes i Forslag, naar ikke dens samlede Sum havde været en saadan, som Anstalten ifølge sin hele Status passende kunde afse til dette Øjemed uden Skade for sin Stabilitet, medens selve Beregningsmaaden af de enkelte Beløb i og for sig var ligegyldig for Status og kun hvilede paa andre Hensyn. Paa den anden Side kan det ikke nægtes, at den Karakter, Bonusbeløbene efter Loven havde som Tilbagebetaling af for meget erlagt Præmie, var vel egnet til at bibringe det store Publikum den Opfattelse, at Anstalten, naar den var i Stand til at tilbagebetale saa store Brøkdeler af Præmierne og dog beholdt et betydeligt Overskud tilbage, maatte være altfor dyr. Hvor vrang en slig Forestilling er, og hvor lidet det opsamlede Overskuds Størrelse strider mod den Kjendsgjerning, at Anstaltens Tarifer netop ere billige, fremgaar af hvad der i sin Tid er sagt i Beretningen om den femaarige Opgjørelse 1885 samt i Motiverne til Bonusloven, og det er ikke her Stedet at

gaa ind paa tilsvarende Redegjørelser. Men det kan nævnes, at den omtalte Misopfattelse paa forskjellig Maade er kommen til Orde ved Henvendelser til Anstalten, og den ligger ganske vist saa lige for Haanden, at det er naturligt, om den er ret gængs mellem Interessenterne.

Driftsudgifterne ved Anstalterne have altid været meget smaa. Dette vil bedst fremgaa af Udgiftsrubrikens sidste Spalte i Tavle V, hvor der anføres de Procent, som Administrationsudgifterne have udgjort af den samlede Indtægt. For hele Tidsrummet 1842—70 udgjør Procenten kun 2,98. Efter Oprettelsen af den nye Anstalt bliver de aarlige Procenttal gjennemgaaende noget højere end tidligere, hvad der har en naturlig Forklaring i, dels at Agentinstitutionen blev udvidet, dels i, at Anstalten er voxet stærkt. En Del Driftsudgifter falde nemlig fortrinsvis paa Indtrædelsen. Administrationsudgifterne udgjøre for Tiden 1871—90 ialt 3,30% og for hele Tidsrummet siden 1842 kun 3,20% af den hele Indtægt. Om Anstalterne af 1842 udtaltes der angaaende disse Udgifter i Motiverne til Loven af 18 Juni 1870: *»Der vil næppe kunne paavises nogen anden Livsforsikringsanstalt, der har været saa billigt bestyret som de herværende Anstalter.»* Denne Ytring staar vistnok ved Magt endnu ogsaa overfor Anstalten af 1871.

Sidste Rubrik i Tavle V indeholder Formuens bogførte Værdi. Ved denne Bogføring er der ikke altid fulgt ensartede Regler.

I de ældre Anstalter bogførtes Statsobligationer altid til pari. Forskjellen fra Indkjøbsprisen opførtes da samtidig enten som Gevinst eller Tab. Andre Børseffekter opførtes derimod med Indkjøbsprisen og vedbleve at staa saaledes bogførte uanset de Kursforandringer, som senere indtraadte. Først naar Effekterne realiseredes, toges Forskjellen mellem Indkjøbspris og Kursværdien i Betragtning og bogførtes da som Gevinst eller Tab. Da den nye Anstalt blev oprettet, blev det af Finantsministeriet, som i en Skrivelse af 12 Januar 1871 fastsatte en Række Regler for Førelsen af Anstaltens Bogholderi, foreskrevet, at Formuen fremtidig i Aarsregnskaberne skulde opføres efter de paa Kjøbenhavns Børs den sidste Kursdag i Aaret noterede Kurser. I Henhold hertil blev den fra de ældre Anstalter tilstedeværende Beholdning af Børseffekter i 1871 opgjort efter Kurserne den 31 December 1870, og Forskjellen mellem den tidligere bogførte Værdi og Kursværdien, der var betydelig lavere, opført som Tab. Herved blev Værdien af den tilstede-

TAVLE VI

FORMUENS ANBRINGELSE VED HVERT AARS UDGANG

Aar	Børs-effekter	Prioritets-laan	Kommune-laan	Værdi-laan	Embeds-mands-laan	Laan mod forskjellig Sikkerhed	Regnskabs-mæssig Kasse-beholdning
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1842	203 146	»	»	»	»	»	39 184
1843	505 792	»	»	»	9 884	»	4 314
1844	703 640	»	»	»	37 590	»	6 096
1845	875 816	»	»	»	123 622	»	5 492
1846	995 264	232 000	54 400	»	288 398	»	÷ 136 532
1847	689 618	801 630	68 500	»	344 192	»	÷ 13 302
1848	729 912	861 600	145 150	»	358 598	»	82 522
1849	912 750	913 328	309 414	»	433 112	»	÷ 14 374
1850	957 950	1 289 744	241 074	»	482 676	»	30 590
1851	991 350	1 834 124	220 064	»	481 032	»	67 656
1852	991 350	2 623 342	222 438	»	470 754	»	1 406
1853	868 718	3 037 672	486 874	»	475 238	1 000	196 376
1854	868 718	3 565 572	645 976	»	448 108	1 000	292 964
1855	868 718	4 614 434	764 910	»	447 654	»	62 492
1856	885 146	5 503 388	770 314	»	411 926	29 652	63 200
1857	1 103 124	6 286 908	879 860	»	369 510	66 300	15 462
1858	1 372 534	6 620 544	1 119 300	»	358 164	22 656	159 912
1859	1 457 718	7 402 088	1 287 556	»	360 600	221 114	32 146
1860	2 164 844	7 796 928	1 462 260	»	407 476	10 912	83 274
1861	2 855 452	7 666 226	1 641 438	»	417 860	343 390	108 602
1862	4 357 012	7 486 494	1 739 870	»	451 414	109 216	7 812
1863	5 039 524	7 436 200	2 213 076	»	463 712	104 804	÷ 6 858
1864	6 238 530	7 446 214	2 154 844	»	465 992	100 440	÷ 57 132
1865	6 921 056	7 493 866	2 302 478	»	474 504	899 160	÷ 678 988
1866	7 264 248	7 610 956	2 206 206	»	548 272	934 580	770
1867	7 840 578	8 050 978	2 204 454	»	593 264	1 096 300	÷ 5 248
1868	8 319 718	9 301 172	2 169 252	»	621 050	693 520	÷ 6 134
1869	8 947 012	9 932 018	2 232 102	»	636 906	688 640	÷ 79 172
1870	8 907 166	10 873 016	2 584 690	»	678 294	683 760	÷ 249 624
1871	9 024 964	11 296 822	2 766 675	»	681 847	678 580	÷ 166 440
1872	10 476 834	11 389 466	3 273 362	»	691 874	273 000	÷ 133 724
1873	10 711 404	12 189 028	4 041 514	164 752	659 407	265 220	÷ 222 841
1874	11 154 232	12 751 714	4 491 302	274 648	598 610	260 140	÷ 68 144
1875	10 959 728	14 227 902	4 914 814	335 000	569 186	255 260	÷ 209 696
1876	10 657 136	15 013 708	5 489 269	434 325	550 046	250 980	÷ 134 226
1877	11 146 550	15 237 053	5 956 983	508 983	528 627	246 700	÷ 57 629
1878	12 178 262	15 451 380	6 480 375	632 818	525 791	242 420	130 483
1879	13 143 628	16 758 383	6 651 968	659 448	467 960	535 040	÷ 114 442
1880	14 299 627	17 852 846	6 927 919	702 268	424 265	532 020	÷ 80 642
1881	14 138 752	19 843 121	7 302 573	704 211	394 245	517 927	÷ 163 399
1882	14 584 529	21 655 298	7 014 464	695 240	378 023	503 337	÷ 63 850
1883	14 657 138	23 634 732	7 462 598	796 470	371 991	489 305	÷ 175 061
1884	15 283 185	25 354 161	7 444 338	813 115	338 389	472 725	27 320
1885	16 085 745	26 903 485	7 549 776	885 905	305 419	457 568	÷ 116 516
1886	18 046 339	27 250 467	7 377 704	979 215	283 760	1 441 806	÷ 25 542
1887	24 218 948	23 613 120	6 446 557	995 580	270 130	1 562 653	1 688 780
1888	26 611 872	22 809 895	6 706 110	1 037 860	246 390	3 645 330	917 995
1889	29 841 306	21 989 182	5 346 454	1 071 070	229 435	212 192	2 298 634
1890	34 383 541	22 023 120	5 078 806	1 138 730	239 212	196 099	283 630

værende Formue, der, som Tavlen viser, ved Udgangen af 1870 var bogført for 23 477 302 Kr., nedsat med over 1 Million Kroner, nemlig til 22 377 321 Kr., med hvilket Beløb den blev opført i Opgjørelsen af Anstaltens Status til samme Tid. I selve Bøgerne afskrevet Kurstabet først ved Udgangen af 1871, og da Kurserne i det nævnte Aar steg meget, blev det bogførte Tab kun c. 630 000 Kr. — se »Andre Udgifter« for 1871. Sidstnævnte Rubrik saavel som Rubriken for »Andre Indtægter« omfatter for den allerstørste Del kun bogførte Kursdifferenser. Det øvrige af disse to Spalter er for Indtægtens Vedkommende Policepenge og nogle særlige Indtægter, samt for Udgiftens dels de faa Tab, Anstalten har lidt ved Udlaan, dels nogle Smaabeløb.

Formuens Anbringelse ses af Tavle VI. Naar der i dennes sidste Rubrik undertiden er opført negative Beløb som Kassebeholdning, skyldes det forsaavidt angaar Tiden efter 1870 for den væsentligste Del den Omstændighed, at den nye Anstalts Aarsregnskaber først afsluttes 3 Maaneder hen i det næste Aar. Den Udgift, der finder Sted i disse Maaneder, men vedkommer det forrige Aar, medoptages følgelig i dettes Regnskab over Udgifterne, og kan ofte være større end den faktisk tilstedeværende Kassebeholdning ved Aarsskiftet. I enkelte Tilfælde har desuden Anstalten modtaget midlertidige Laan af Finantshovedkassen for at undgaa Realisation af Værdieffekter og de negative Beløb, der ere opførte før 1871, ere alle saadanne Laan.

Anstaltens Børseffekter bestod før 1871 i alt væsentligt af kongelige Obligationer. Af den ved Udgangen af 1870 i Tavle VI opførte Beholdning 8 907 166 Kr. tilhørte 7 807 186 Kr. disse Obligationer. Senere er der anlagt betydelige Beløb i indenlandske Kreditforeningsobligationer, og medens Totalformuen fra Udgangen af 1871 og indtil Udgangen af 1890 er voxet fra 24 $\frac{1}{4}$ Million Kr. til c. 63 $\frac{1}{3}$ Million Kr., er Beholdningen af danske Statsobligationer aftaget til 2 640 000 Kr. Ved Statsgjældens Konvertering ejede Anstalten af kongelige Obligationer et Beløb 4 188 800 Kr., hvoraf 2 100 000 Kr. konverteredes, medens Resten indgik kontant i Kassen.

Ved direkte Udlaan i faste Ejendomme fordres samme Sikkerhed, som der efter Lovgivningen skal ydes for Udlaan af Umyndiges Midler. Der udlaanes derfor aldrig udover Halvdelen af Vurderingssummen, og Anstalten

forlanger som Regel 1ste Prioritet. Dens Tab paa Prioritetslaan har kun været 3 i Antal.

Disse Tab vare i 2 Tilfælde knyttede til Ejendomme i Nordslesvig og i 1 Tilfælde til en Ejendom i Jylland. I den ene af de paagældende slesvigske Ejendomme, der i 1870 var vurderet til 68 000 Kr., havde Anstalten oprindelig anbragt 34 000 Kr., men dette Laan var senere blevet nedbragt til 22 000 Kr. I 1879 gik Laantageren fallit, og Ejendommen blev bortsolgt for 15 000 Mark = 13 350 Kr. Som Dividende i Boet fik Anstalten senere efter Fradrag af Omkostningerne udbetalt 1 722 Kr. Tabet var altsaa 6 928 Kr., bortset fra Rentetabet under Bobehandlingen. I den anden Ejendom, der i 1870 var bleven ansat til en Værdi af 56 000 Kr., havde Anstalten oprindelig udlaant 26 000 Kr. Ved Ejerskifte nedbragtes Gjælden ved et kontant Afdrag af 9 000 Kr., og Resten skulde amortiseres med 300 Kr. aarlig. I 1886 kom imidlertid Ejeren under Konkurs, og ved Auktion blev Ejendommen solgt for 16 000 Mark = 14 220 Kr. Anstaltens Restprioritet var da 15 100 Kr., men paa Grund af Omkostningerne blev Tabet 2 113 Kr. — I den paagældende Ejendom i Jylland havde Anstalten i Henhold til en efter Lov af 19 Marts 1869 i Aaret 1876 optagen Vurderingsforretning, der udviste en Taxationssum af 64 000 Kr., oprindelig udlaant 32 000 Kr., hvilken Gjæld imidlertid senere var bleven nedbragt til 29 000 Kr. Paa Grund af Renterestancer maatte Anstalten i 1886 gjøre Udlæg i Pantet, og da en forsøgt Tvangsauktion ikke indbragte tilstrækkeligt til at dække Gjældsfordringen, overtog Anstalten selv Ejendommen. I 1888 afhændedes den for 20 000 Kr., men paa Grund af de Bekostninger, som Anstalten havde maattet anvende for at holde den i Drift, blev Tabet c. 11 000 Kr.

Efter de fornævnte Anbringelsesmaader følger som den betydeligste Udlaan til Kommuner. Disse Laan gives efter en Prøvelse af vedkommende Kommunes hele økonomiske Status og gjøres desuden afhængige af, at Kommunen erhverver den vedkommende overordnede Autoritets (Amtsraadets eller Indenrigsministeriets) Samtykke til, at den i Obligationen forpligter sig til at iværksætte ekstraordinære Skatteudskrivninger, dersom den ikke med sine ordinære Indtægter formaar at fyldestgjøre sine Forpligtelser overfor Anstalten. Ejer Kommunen faste Ejendomme af betydeligere Værdi, forlanger Anstalten derhos i Almindelighed Pant i disse Ejendomme. Paa Kommunelaan har Anstalten hidtil ikke lidt Tab.

Under Rubriken Værdilaan i Tavle VI er opført Udlaan mod Sikkerhed i Anstaltens egne Livsforsikringspolicer, som have større Godtgørelses-

værdi end Laanet. Disse Laan kunne fra Skyldnerens Side indfries efter hans Lejlighed. Medens Anstalten ellers skal indhente Finantsministeriets Godkjendelse af hvert enkelt Udlaan, inden det effektueres, har den ifølge Skrivelse fra Ministeriet af 15 April 1871, hvori Laanereglerne i det hele bleve fastsatte, en Gang for alle faaet Bemyndigelse til at yde Værdilaan uden særlig Indstilling.

Rubriken Embedsmands laan indeholder Laan, som ydes til Embedsmænd mod Sikkerhed i Gage og eventuel Pension samt mod Livsforsikring. Disse Laan amortiseres i Reglen i 10 Aar med en fast Annuitet. De tilstaaes kun paa anbefaling af den Overautoritet, hvorunder Laansøgeren sorterer, og kun mod samme Autoritets Garanti for de nødvendige Indeholdelser i hans Indtægter. Paa disse Laan har Anstalten haft enkelte ubetydelige Tab i Tilfælde, hvor Embedsmanden er afgaaet uden Pension.

Som det ses af Tavlen ere disse Laan givne lige siden 1843. De Beløb, der ere opførte for dette og det paafølgende Aar, ere alle udlaante af Livsforsikrings-Anstalten, men allerede i 1845 fik Livrente-Anstalten, der oprindelig var bunden til at anlægge alle sine disponible Midler i Statsobligationer, ved kongelig Resolution Tilladelse til at gjøre Udlaan til Embedsmænd paa samme Vilkaar, som gjaldt for Laanene fra Livsforsikrings-Anstalten (jfr. Side 131).

Laan mod forskjellig Sikkerhed ere væsentlig Udlaan mod haandfaaet Pant i Prioritetsobligationer, samt i Konverteringsperioden Bankindlaan mod en vis Opsigelsesfrist.

De Statusopgjørelser, der periodisk maa foretages i ethvert Livsforsikringsinstitut, for at det kan bedømmes, om Aktiverne ere tilstrækkelige til Forpligtelserne, skete ifølge Forskrifterne i Anstalterne af 1842 hvert Aar, men finde i Anstalten af 1871 kun Sted hvert femte Aar. Der er imidlertid en vigtig Forskjel paa Opgjørelserne før og nu. Da Opgjørelsen kun er Udtryk for en Sandsynlighedsberegning af, hvorledes de paa den givne Tid bestaaende Forsikringskontrakter i det store og hele ville afvikle sig, maa man bygge den paa visse Forudsætninger baade om, hvorledes Dødeligheden og om hvorledes Renten af Anstaltens Midler fremtidig vil stille sig. I Anstalterne af 1842 gik man herved uden videre ud fra de samme Forudsætninger, som vare lagte til Grund for Tarifberegningen. Man opnaaede

ganske vist paa den Maade, at Opgjørelsen kunde begynde saa betids, at dens Resultat kunde foreligge kort efter Regnskabsafslutningen og offentliggøres samtidig med Aarsberetningen. Men da de Dødelighedserfaringer, der vare benyttede til Tarifferegningen, efterhaanden bleve mere og mere forældede, fik Opgjørelsen stadig mindre og mindre Værdi som Middel til at bedømme den virkelige Stilling. Ved Oprettelsen af Anstalten af 1871 blev det derimod foreskrevet — og heri ligger den nævnte Forskjel — at der ved Statusopgjørelserne skal tages Hensyn til den under Anstaltens Drift erfarede Dødelighed mellem Interessenterne. Denne Dødelighed maa altsaa hvert femte Aar undersøges, førend man kan skride til selve Beregningen af Pengeansvaret. Opgjørelsen kommer derved til at kræve meget store Arbejder og mange Maaneders Tid, men den giver da til Gjengæld ogsaa Resultater, som betyde noget.

I Tavle VII indeholdes en Oversigt over Udviklingen af Status. Paa Grund af den mindre Vægt, der efter det anførte maa tillægges Opgjørelserne før 1870, ere dog ikke Resultaterne for hvert enkelt Aar medoptagne, men kun for hvert femte. Iøvrigt bemærkes følgende.

Rubriken »Beregnet Overskud« angiver det Beløb, hvormed den i Opgjørelsen benyttede Størrelse af den virkelige Formue overstiger den »fornødne Formue«, hvilken sidste er den Formue, hvormed Afdelingen efter de Opgjørelsen underlagte Forudsætninger netop vilde balancere. Hvad den »virkelige Formue« angaar, er denne for de Afdelingers Vedkommende, der ikke have særskilt Formue, saaledes at forstaa, at det er den for Afdelingen beregnede Proratadel af den samlede Formue. Naar denne sidste i Tavle VII afviger fra den ifølge Tavle V bogførte »Formue ved Aarets Udgang«, har det flere Aarsager. For den tidligere Periode fremkommer en mindre Forskjel ved, at enkelte af de bogførte Beløb ved Opgjørelsen ere udskudte som ikke vedkommende den forløbne Tid og omvendt enkelte andre medoptagne. Større Forskjel gjør det ved Opgjørelserne 1870 og følgende, at Driftsfonden, som ved Begyndelsen af 1871 anlagdes med 895 132 Kroner, ikke er medtagen i den i Tavle VII angivne Formue. Ligesom Driftsfonden, af hvilken siden 1870 alle Administrationsudgifter afholdes, herved er holdt ude, saaledes har man ved disse Opgjørelser ogsaa af de tilbagestaaende Præmiebetalinger bortskaaet de til Driftsudgifter bestemte Procentdele, inden Præmiernes Kapitalværdi er taget i Betragtning som Aktiv for Anstalten. Endelig fremkommer der ved de to Opgjørelser 1868 og 1870 en større Uoverensstemmelse mellem den samlede

TAVLE VII
 UDDRAG AF STATUSOPGJØRELSENE
 ANSTALTERNE AF 1842

Ved Udgangen af Aaret	Livsforsikringsanstalten		Livrenteanstalten				Tilsammen	
	Virkelig Formue	Beregnet Overskud	Frivillig Afdeling		Pligtig Afdeling		Virkelig Formue	Beregnet Overskud
			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.		
1848	Kr. 266 158	Kr. 12 515	Kr. 1 901 863	Kr. 24 628	»	»	Kr. 2 168 021	Kr. 37 143
1853	598 261	÷ 54 005	4 201 468	107 754	264 396	÷ 27 908	5 064 125	25 841
1858	1 259 512	÷ 25 500	7 004 318	532 996	1 390 228	72 488	9 654 058	579 984
1863	2 469 235	263 556	9 748 054	928 284	3 033 082	461 072	15 250 371	1 652 912
1868	3 441 323	860 000	12 050 958	2 470 000	4 652 518	1 458 000	20 144 799	4 788 000

ANSTALTEN AF 1871

Ved Udgangen af Aaret	Livsforsikringsanstalten (af 1842)		Den øvrige Anstalt				Den hele Anstalt	
	Virkelig Formue	Beregnet Overskud	Frivillig Afdeling		Pligtig Afdeling		Virkelig Formue	Beregnet Overskud
			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.		
1870	Kr. 3 856 922	Kr. 53 200	Kr. 12 474 948	Kr. 2 443 148	Kr. 5 150 320	Kr. 1 083 190	Kr. 21 482 190	Kr. 3 579 538
1875	5 370 084	727 117	17 513 870	4 657 702	7 027 089	1 776 800	29 911 043	7 161 619
1880	6 444 774	1 638 260	23 968 537	7 748 947	8 805 444	2 894 869	39 218 755	12 282 076
1885	6 994 563	2 286 000	32 594 315	9 738 000	10 615 477	3 602 000	50 204 355	15 626 000

Formue i de nævnte Tavler paa Grund af, at der ved Evalueringen af Børs-effekter er anvendt forskellige Kurser i Bøgerne og ved Opgjørelsen.

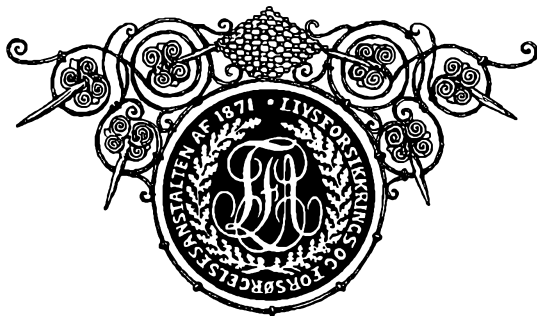
Opgjørelserne før 1868 foregik udelukkende efter FINLAISONS Dødelighedstavler og 3½ % Rentefod. I 1868 benyttedes derimod Anstalternes egne hidtil indvundne Dødelighedserfaringer og 4 % Rente. Det var væsentlig det samme Grundlag, der blev anvendt ved Tarifberegningen for Anstalten af 1871, og paa hvilket ogsaa Opgjørelserne 1870, 75 og 80 hvile. Naar det beregnede Overskud 1870, især for den gamle Livsforsikrings-Anstalt, er mindre end for 1868, hidrører det dels fra den førnævnte Udsondring af en Driftsfond og Bortskjæring af Driftstillægene i Præmierne, men dels ogsaa fra den Præmiedsættelse, der i Henhold til Loven af 18 Juni 1870 § 23 tilstodes de ældre Interessenter.

Denne Nedsættelse, der ialt ved Begyndelsen af 1871 androg 49 808 Kr. aarlig, havde en Kapitalværdi af over 540 000 Kr., hvormed altsaa det

beregnete Overskud maatte gaa ned for begge Anstalter tilsammen. Iøvrigt kom de billigere Præmiebetalinger for den langt overvejende Del Overlevelserefterterne tilgode. De egentlig Livsforsikrede fik kun Nedsættelse, naar de i 1871 endnu tilhørte de yngre Aldersklasser, og af de nysnævnte 540 000 Kr. faldt derfor kun omtrent 33 500 Kr. paa den ældre Livsforsikrings-Anstalt.

Medens Udfaldet af Dødelighedsundersøgelserne 1875 og 80 ikke nødvendiggjorde andre Forudsætninger for Opgjørelsen end dem, der havdes i de siden 1871 bestaaende Tarifer, ere derimod de i Tavle VII indeholdte Resultater for Opgjørelsen 1885 fremkomne ved, at man modificerede Dødeligheden efter de i den nye Anstalt indhøstede Erfaringer og desuden benyttede Rente-foden $3\frac{1}{2}\%$, hvilken efter Pengemarkedets Tilstand ansaas for rettere anvendelig end Tarifens 4% . Det var efter denne Opgjørelse, at Bonusuddelingen i 1889 bevilgedes.

Beretningerne om Statusopgjørelserne for Anstalten af 1871 blive ligesom Aarsberetningerne optagne i Ministerialtidenden.

NIENDE AFSNIT

MEDDELELSER FRA LÆGEN

DET første Skridt henimod Fordringen om en fyldestgørende, rationel Lægeundersøgelse og en derpaa begrundet Bedømmelse af den Forsikringsøgendes Helbredstilstand, som Betingelse for Erhvervelsen af en Livsforsikring, skete herhjemme ved Oprettelsen af Anstalterne af 1842. Før den Tid havde man nøjedes med en af Andragerens Læge underskreven, i en opgiven Form udstedt Erklæring ¹⁾ om, at han ikke led af nogen alvorligere Sygdom, der kunde antages at medføre Fare for Livet; men nogen forudgaet Undersøgelse forlangte man ikke.

¹⁾ Formen for Attesten til den almindelige Enkekasse er gengivet foran, Side 35.

Da det nu blev fastslaet, at Anstalten kun skulde optage sunde Individier til faste (ordinære) Præmier, og da dens Tarifer bleve udarbejdede med dette Formaal for Øje, maatte den ogsaa forud for Antagelsen saa vidt muligt skaffe sig Sikkerhed for, at Andrageren virkelig opfyldte denne Betingelse.

Som Forbillede for Helbredsattesterne valgte man de af Gothaer-Anstalten benyttede Schemata, der bleve gennemsete og tillempede efter vore Forhold, og disse ældste Attester benyttedes nu i adskillige Aar.

Senere føjedes hertil et saakaldet Bilag, hvori den Forsikringsøgende selv besvarer en Række Spørgsmaal om sin Helbredstilstand. Netop fordi den undersøgende Læge i mange Tilfælde ikke har kjendt Andrageren tidligere og altsaa kun kjender dennes vita ante acta af hans egen Beretning, og fordi paa den anden Side Andrageren ikke selv ser den af Lægen udstedte Attest, der sendes forseglet til Anstalten, og saaledes ikke kan bære noget direkte Ansvar for hvad Lægen meddeler efter hans Beretning til ham, — netop derfor er det af stor Betydning, at Anstalten ved Siden af Lægens Attest har Andragerens egenhændige Meddelelse som supplerende Bilag. Dette, der jo er bestemt til at læses og udfyldes af Folk paa de mest forskellige Dannelsestrin, har maattet anlægges med en vis Bredde og Udførlighed for at faa alt med, hvad det kan være af Vigtighed for Anstalten at vide; i Virkeligheden er derfor intet af de deri fremsatte Spørgsmaal overflødigt.

Det kan ikke være Tvivl underkastet, at Antagelsesvilkårene i disse Anstaltens første Barndomsaar vare adskilligt lempeligere, end de ere blevne senere. Dr. HORNEMANN udtaler allerede i sin i 1869 udgivne Lægeberetning, »i Aarenes Løb ere baade Fordringerne fra Anstaltens Side om Oplysninger og Beviser, og ligeledes Fordringerne til Vedkommendes Sundhedstilstand samt min Bedømmelse af denne blevne noget strengere, end de vare i de første Aar; men ganske vist ogsaa nøiagtigere og retfærdigere.« Dette havde for en Del sin Grund deri, at den »Uskyldighedstilstand«, hvori Publikum herhjemme i Begyndelsen befandt sig, og som mødtes af god Tro fra Anstaltens Side, efterhaanden veg for mindre idylliske Forhold, der gjorde større Forsigtighed og en skjærpet Kontrol nødvendige.

Men selv ganske afset herfra har Udviklingen af den lægevidenskabelige Undersøgelses Methoder nødvendigvis maattet gjøre sig gjældende ogsaa i dette Forhold. Er Anstalten bygget paa kun at optage sunde Individier, da maa ogsaa dens Fordringer til Undersøgelsen holde Skridt med Videnskabens Udvikling. Paa dette Omraade, der jo ret egentlig danner Grund-

volden for Anstaltens Bestaaen og Trivsel, kan der ikke slaas noget af; tværtimod, Undersøgelsen og Bedømmelsen maa — saa vidt muligt — paa ethvert Punkt tilfredsstille Tidens Fordringer til den fysikalske Undersøgelses Nøjagtighed og Fuldstændighed.

Men netop i disse første Perioder af Anstalternes Bestaaen skete der store Fremskridt med Hensyn til Undersøgelsen af Legemets indre Organer, der paa saa mange Punkter hjælpe os til en skarpere Erkjendelse af Sygdommene og deres Sæde. Foruden Brystorganernes Sygdomme behøver man i denne Sammenhæng blot at minde om den Brightske Sygdoms forskellige maskerede Former, hvis sande Natur vor Undersøgelse nu hurtigt og sikkert opdager. Ved Udgangen af 1866 bleve derfor Blanketterne til Helbredsattesterne gennemsete og forandrede, netop med disse Forhold for Øje, ligesom der ogsaa endnu efter den Tid er sket Tilføjelser, naar det ansaas for fornødent.

Nødvendigheden af en omhyggelig Examination og en fysikalsk Undersøgelse vil ogsaa af den Grund være indlysende, at Anstaltens Læge, der skal gjøre den endelige Indstilling om Antagelsen og dens Vilkaar, i de allerfleste Tilfælde ikke selv har Lejlighed til at undersøge eller endog blot se den Forsikringsøgende. Ganske vist kan han, naar det maatte anses for ønskeligt, anmode denne om at møde i Anstalten; men dette benyttes kun i meget sjældne Tilfælde. Heller ikke den Læge, der har udstedt Attesten, har i alle Tilfælde kjendt Andrageren tidligere. Som Regel ønsker naturligvis Anstalten Attesten udstedt af Huslægen, eller i alt Fald af en Læge, der har kjendt Andrageren i længere Tid forud. Men i mange Tilfælde lader dette sig ikke gjøre, — Andrageren har saaledes ikke altid haft nogen fast Læge, eller han har, hvad hyppig sker, nylig skiftet Opholdssted og bor nu fjernt fra sin tidligere Læge. I disse ikke faa Tilfælde hviler saaledes hele Bedømmelsen paa denne ene Examination og Undersøgelse, der anstilles af Lægen, i Forbindelse med Andragerens eget Bilag.

I de nyere Attester har man ogsaa søgt at sikre sig Andragerens Identitet, da der jo kunde foregaa Misbrug paa dette Omraade.

Man har tillige krævet Oplysning om, hvorvidt Andrageren har kunnet fyldestgjøre sin Værnepligt, da der ogsaa heri kan indeholdes Vink for eller imod hans Helbredstilstand.

Derimod har man udeladt Spørgsmaalet om, hvorvidt Lægen er i Slægt med Andrageren, da det efter vore Forhold maatte anses for ufor-

Da de ældre Anstalter kun optog Forsikringsøgende til tariffmæssige Præmier, opstod ofte den Vanskelighed ved Bedømmelsen, at der vel kunde være et og andet at bemærke imod deres Helbredstilstand, saa at den ikke kunde anses for at være ubetinget god, medens Manglerne dog heller ikke vare af saa alvorlig Natur, at de maatte betinge en Afvisning. I slige Tilfælde hjalp man sig da med at tilbyde Andrageren Antagelse paa den Betingelse, at han afgjorde Præmien enten ved et Indskud en Gang for alle, eller i Løbet af et begrænset Antal Aar, 5, 10 eller lignende, alt efter Omstændighederne. Herved opnaaede man jo nemlig, at Anstaltens Tab i Tilfælde af den Forsikredes tidlige Død blev noget mindre, end naar Præmierne havde været beregnede som livsvarige.

Ved Oprettelsen af Anstalten af 1871 indførtes Antagelse til forhøjet Præmie. Det hedder herom i Planen:

»Naar Anstalten paa de modtagne Oplysninger kan begrunde det Skjøn, at den Forsikringsøgendes Levesandsynlighed ikke er mindre end den sædvanlige for sunde Personer af samme Alder og Kjøen, kan Forsikkringen antages. Ere de meddelte Oplysninger ikke fuldstændige, eller ikke aldeles tilfredsstillende, kan der og tegnes Forsikkring mod en efter de tilstedeværende Forhold afpasset Forhøielse i Betalingen til Anstalten, naar der kan skaffes fyldestgjørende Vidnesbyrd for, at den Paagjældende ikke lider af nogen Sygdom eller Svaghed, hvorved en tidlig Død er at befrygte. Naar fyldestgjørende Vidnesbyrd om Helbredstilstanden senere kunne fremlægges, vil den nævnte Forhøielse kunne bortfalde.«

Denne Bestemmelse aabner saaledes Adgang til Optagelse for mange, der ellers vilde være blevne afviste; men i sin Udførelse og i sine Følger indeholder den adskillige Vanskeligheder. Medens nemlig Bedømmelsens to Yderpunkter, pure Antagelse og Forkastelse, i mange Tilfælde staa klare for Lægen, naar Andragerens Helbredstilstand enten er saa ubetinget god, at der selv ved den omhyggeligste Examination og Undersøgelse ikke kan opdages nogen Afvigelse fra det normale, — eller naar han paa den anden Side lider af en Sygdom, der efter menneskelig Erfaring ikke kan forenes med et langt Liv, ere alle de mellemliggende Tilfælde derimod ofte særdeles vanskelige at bedømme. Dette har ogsaa Dr. HORNE MANN allerede fremhævet i sin oven omtalte Beretning, før Oprettelsen af den nye Anstalt.

Der møder os jo nemlig her ikke blot Afvigelser fra det normale i de mest forskjellige Retninger og Grader, og af højst ulige Varighed, der alle

skulle vurderes efter deres formodede Indflydelse paa Levesandsynligheden og tilsidst indordnes i samme Ramme, ved en Forhøjelse af Præmien. Men ikke mindre tvivlsomme kunne de Tilfælde være, hvor det gjælder at vurdere Betydningen af et muligt tilstedeværende arveligt eller erhvervet Anlæg til Sygdom, der ganske vist vil udøve Indflydelse paa en større Klasse Individuer af samme Beskaffenhed, men som lader mange af de enkelte gaa fri. Her bliver det ofte aldeles umuligt at individualisere; man nødes til at anlægge en fælles Maalestok for dem alle, og derfor vil selvfølgelig ogsaa en og anden af dem gjøre Bedømmelsen til Skamme.

Vi maa under disse Overvejelser støtte os til de kliniske Erfaringer, til vor Viden om Sygdomsaarsagerne, om disse Aarsagers mer eller mindre indgribende Virkning, om Udstrækningen af denne Virkning selv efter Aarsagernes Ophør, og endelig til statistiske Data om de enkelte Sygdomme. Men saa fyldige og paalidelige Schemata for Sygdommenes Prognose ere vi jo desværre ikke paa noget Punkt i Besiddelse af. Og selv om man endelig kunde samle virkelig paalidelige Oplysninger om enkelte, bestemt afgrænsede Sygdommes Gang og hele Forløb, saa vilde det dog ikke hjælpe os ret meget, da vi jo i alt Fald i saa mange Tilfælde her ikke have med en enkelt Sygdom, men med en mere sammensat, sygelig Tilstand at gjøre.

Men selv om der møder os mange Vanskeligheder ved denne Bedømmelse ved saaledes at skulle indregistrere de Forsikringsøgende i forskellige afsondrede Klasser, saa maa man paa den anden Side erindre, at det rent praktisk taget for mange har sin store Betydning, at de overhovedet kunne blive optagne i Anstalten, omend paa noget dyrere Vilkaar, da de nemlig ikke altid ere i Stand til at benytte den Udvej, man tidligere kunde byde dem, at optages imod Kapitalindskud eller kort Præmie. Vanskelighederne maa derfor søges klarede paa bedste Maade ved Hjælp af de Erfarings-Resultater, vi kunne raade over.

Der er to Yderpunkter, mellem hvilke Bedømmelsen i disse tvivlsomme Tilfælde kommer til at bevæge sig. Enten kunde Anstalten føle sig fristet til at nærme sig den absolute Sikkerhed saa meget som muligt ved at forhøje Præmien i ethvert Tilfælde, hvor der maatte være mindste Anledning dertil; og den vilde jo altid være i Stand til at holde sig skadesløs. Eller det modsatte Forhold kunde indtræde, at mange Individuer fik Lov til at slippe ind til forhøjet Præmie, som under ingen Betingelse burde været optagne. Opgaven vil derfor her være at finde den rette Middelvej.

Jo mindre en tilstedeværende Afvigelse er, desto vanskeligere og mere usikkert bliver naturligvis Skjønnets om dens Betydning for Levesandsynligheden. Hvorledes har nu Forholdet i Anstalten af 1871 udviklet sig med Hensyn til det Spørgsmaal, i hvilke Tilfælde der bør forlanges forhøjet Præmie? Herom vil Oversigten give Oplysning.

OVERSIGT I

ANTALLET AF INDKOMNE HELBREDSATTESTER OG RESULTATET AF BEDØMMELSEN

Aar	Antal bedømte	Procent af Antal bedømte				Forhøjelsen bortfaldt eller nedsattes for
		Antagne pure	Antagne mod forhøjet Præmie	For-kastede	Antagelsen opsat	
1871	1257	62.4	32.1	4.1	1.4	»
1872	1079	74.1	20.1	4.7	1.0	»
1873	1027	77.4	16.2	3.8	2.5	»
1874	1028	81.0	13.7	4.4	0.9	»
1875	807	85.0	10.5	4.0	0.5	»
1876	772	83.7	11.8	3.9	0.5	3
1877	1726	81.1	10.0	8.7	0.2	3
1878	980	83.9	11.2	4.5	0.3	9
1879	852	84.4	9.5	4.8	1.3	2
1880	956	85.3	9.1	4.8	0.8	9
1881	940	87.1	8.1	4.5	0.3	10
1882	870	83.8	10.5	4.9	0.8	9
1883	848	85.9	9.4	4.0	0.7	17
1884	896	86.2	9.3	3.9	0.6	8
1885	1018	84.3	9.4	6.0	0.3	6
1886	986	87.8	7.3	3.4	1.5	16
1887	1175	86.0	7.7	5.8	0.6	20
1888	946	86.7	6.6	4.9	1.9	16
1889	1453	85.5	7.8	6.0	0.7	26
1890	1319	85.0	8.0	6.4	0.5	9

Ved Betragtningen af denne Oversigt er det strax paafaldende, at der paa de første Aar falder et aldeles uforholdsmæssigt stort Antal Forhøjelser, idet man i Begyndelsen af den nye Anstalts Virksomhed, da hele dette Forhold med forhøjede Præmier endnu var nyt og uprøvet, var tilbøjelig til at lade selv ubetydelige Afvigelser fra det normale betinge en Forhøjelse af Præmien. Denne Opfattelse viste sig imidlertid snart uholdbar, da det, som ovenfor berørt, er aldeles umuligt at vurdere saadanne mindre Afvigelser paa en virkelig rationel

Maade. Saa snart dette kom til at staa klart for Anstaltens Bestyrelse, søgte den ogsaa at komme bort derfra, og man vil derfor efter Forløbet af de første Aar se en særdeles betydelig Nedgang i Antallet af Forhøjelser. Forholdet har nu i de senere Aar reguleret sig saaledes, at gennemsnitlig nogle og firs Procent af Andragerne ere blevne antagne til ordinær Præmie, medens Resten er antaget til forhøjet Præmie eller forkastet. I et lille Antal Tilfælde er Afgjørelsen bleven foreløbig opsat, hvor der nemlig var Tvivl tilstede, som man kunde vente at faa hævede efter en kortere Tids Forløb, saaledes naar Andragerens Helbred endnu var svækket efter en nylig gennemgaaet Sygdom eller paa anden Maade.

Den store Nedgang i Forhøjelsernes Antal skyldes saaledes hovedsagelig, at alle de meget smaa Forhøjelser, der paalagdes de første Aar, opgaves, saa at der som Regel nu ikke paalægges mindre Forhøjelser end 4 Aar.

Det ses ligeledes af Oversigten, at ikke faa af de til forhøjet Præmie antagne have nydt godt af den Bestemmelse i Planen, ifølge hvilken Tillæget eventuelt kan bortfalde, naar den Forsikredes Helbred senere bedres. Nogle have selv henvendt sig derom til Anstalten; for andres Vedkommende har Bestyrelsen derimod uopfordret taget Beslutning om at lade Tillæget bortfalde, naar nemlig Vedkommende ønskede at tegne en ny Forsikring og det da viste sig, at han nu kunde antages til tarifmæssig Præmie.

Herved er imidlertid følgende at bemærke: I de Tilfælde, i hvilke Forsikringen kun kan tegnes imod en Forhøjelse af Præmien, lider Andrageren jo som Regel ikke af nogen Sygdom, der kan antages at ville forkorte hans Liv betydeligt. Ofte er det kun et muligt Anlæg til Sygdom eller et nyt Anfald af en tidligere gennemgaaet Sygdom, man frygter for, men som mulig ogsaa kan lade ham ganske uberørt eller udeblive for Fremtiden; saaledes i Tilfælde, hvor der i Andragerens nære Slægt er forekommet flere Tilfælde af Tuberkulose, eller hvor han selv har lidt af Lues, for blot at nævne enkelte Exempler. Sker det nu, som formodet, at virkelig en og anden af disse antagne dør tidligt af den befrygtede Sygdom, medens de af dem, der holde sig raske, efter nogle Aars Forløb blive befriede for Tillæget, da kan der unægtelig deraf udvikle sig et alvorligt Misforhold for Anstaltens Vedkommende.

Antallet af de forkastede har, som Oversigten viser, ligeledes været nogen Svingning underkastet, dog i langt ringere Grad end Antallet af Forhøjelser. Dette er ganske naturligt, idet Flertallet af de forkastede have

lidt af saa betydelige Svagheder, at saa godt som alle Læger ville være enige i at erklære deres Levesandsynlighed for højest usikker. Men naturligvis er der ogsaa blandt dem et ikke ringe Antal, hvor Afgjørelsen altid vil stille sig tvivlsom. Og da de samme, ovenfor anførte Vanskeligheder ved Bedømmelsen jo ogsaa gjælde her, idet man kun i ringe Grad kan benytte statistiske Data, vil det altid komme noget an paa den bedømmende Læges individuelle Opfattelse, hvilke Tilfælde han troer at kunne indstille til Antagelse imod en betydeligt forhøjet Præmie og hvilke til Forkastelse. Jo højere man kommer op i denne Skala, desto misligere bliver ogsaa Skjønnets. At et enkelt Aar, nemlig 1877, viser et saa højt Procenttal, sammenlignet med de nærmest liggende, har uden Tvivl tildels sin Grund deri, at Landets Skolelærere i det Aar tegnede pligtige Forsikringer i Anledning af Lønningsforhøjelse. Det var nemlig indtil 1 April 1892 Skolelærernes Pligt at forsøge Optagelse i Anstalten mod Helbredsattest, enten de vare gode Liv eller ikke. Nægtede Anstalten Optagelsen eller forhøjede den Præmien, skulde vedkommende Skolefond tage Forsikringen til tarifmæssig Præmie. Derved har Anstalten faaet til Bedømmelse Helbredsattest for ikke faa daarlige Liv, der ellers ikke vilde have søgt Optagelse. Det samme gjælder om Aaret 1887, hvor Afvigelsen fra de nærmeste Aar dog er mindre.

I Tidsrummet 1871—90 er Antagelsen bleven nægtet i 940 Tilfælde. De vigtigste Aarsager til Forkastelse have været de i følgende Oversigt meddelte.

OVERSIGT II

	Antal	pCt.	Senere antagne:	
			pure	mod forhøjet Præmie
Tuberkulose	93	9.9	1	2
Tuberkulose + arvelige Forhold	57	6.1	2	4
Blodspytning	27	2.9	»	»
Blodspytning + arvelige Forhold	33	3.5	»	1
Hjertesygdom	142	15.1	10	3
Albuminuri	48	5.1	3	»
Diabetes	35	3.7	2	»
Lues	27	2.9	»	3
Alkoholisme	41	4.4	»	1

Under Benævnelsen Tuberkulose er sammenfattet alle Tilfælde af kronisk Pneumoni, Fortætning af Lungespidsen, kort sagt alle de Tilfælde, i hvilke vi efter vort nuværende Kjendskab til Sygdomme maa kunne vente Tilstede-

værelsen af Tuberkelbacillen, eller hvor man i alt Fald maa nære Frygt for en Infektion. I nært Forhold til disse staar jo i mange Tilfælde, om end ikke altid, Blodspytningen. Under denne sidste Klasse er opført alle de Tilfælde, i hvilke Blodspytningen har været den egentlige Grund til Forkastelsen, uden at den fysikalske Undersøgelse havde opdaget noget abnormt.

Tager man Hensyn til Tuberkulosens kolossale Udbredning, — og en senere Oversigt vil vise, hvilket betydeligt Antal af de i Anstalten Forsikrede, der dø af denne Sygdom i en yngre Alder, altsaa trods den Sigtning, der gaar forud for Antagelsen, — da vil man sikkert indrømme, at Anstaltens Læge paa dette Punkt maa føle sig opfordret til at vise den største Forsigtighed, naar der hos den Forsikringsøgende opdages selv nok saa svagt udtalte, lokale Symptomer paa denne Sygdom.

For begge disse to Klasser er i en egen Rubrik opført de Tilfælde, i hvilke der tillige angaves at være forekommet »Brystsyge« i Andragerens nære Slægt. Det er nemlig af Interesse at se, hvor stort dette Tal er i begge Klasser, uagtet det naturligvis aldeles ikke har nogen absolut Værdi, idet man vel nærmest kan antage, at det virkelige Antal er ikke saa lidt større. Hele dette Spørgsmaal om de arvelige Forhold, der i saa høj Grad har Betydning baade i al Almindelighed og særlig for en Livsforsikringsanstalt, er i de senere Aar undergaaet betydelige Modifikationer siden Tuberkelbacillen blev fundet; navnlig vil det jo nu være os muligt at stoppe enkelte Kilder til Infektion og derved bidrage noget til at hindre Sygdommens Udbredelse. Men paa den anden Side er Smitstoffet i den Grad udbredt, og de Veje, ad hvilke det kan trænge ind i Organismen, saa talrige, at man vel neppe nogensinde vil opnaa at hindre den ganske.

Her træder da Spørgsmaalet om Individets større eller mindre Modtagelighed i Forgrunden, et Forhold, der altid vil beholde sin store Betydning baade for denne og mange andre Sygdommes Vedkommende. Det er utvivlsomt paa denne Maade, navnlig som en medfødt Modtagelighed, der beror paa endnu ukjendte Forhold i Organismen, at vi maa opfatte det gjængse Udtryk »arveligt Anlæg«, naar vi i enkelte Familier se flere Medlemmer, der ikke altid kunne antages direkte at have smittet hverandre, angribes af Sygdommen. Og da man umuligt forud kan ane, hvor langt denne Modtagelighed strækker sig, er det sikkert berettiget at nære nogen Mistro selv overfor de tilsyneladende fuldkomne sunde Individuer i saadanne Familier.

I hvilket Omfang man nødes til at tage Hensyn hertil er det umuligt

at angive; her maa Forholdene pro et contra i det enkelte, specielle Tilfælde afvejes saa omhyggeligt, som det lader sig gjøre. For imidlertid at stille sig saa moderat som muligt, har Anstalten allerede i en længere Aarrække ikke forlangt forhøjet Præmie af Individet, i hvis Familie der er forekommet et enkelt, ja undertiden endog flere Tilfælde af Tuberkulose, — forudsat at de selv ere fuldkommen sunde og navnlig ikke frembyde Tegn paa Sygdom i Brystorganerne. Er der derimod selv ubetydelige Tegn paa en Brystliden tilstede hos Andrageren selv, da betragtes det ganske vist som særligt graverende, naar der tillige er forefaldet Dødsfald af Tuberkulose i hans Familie.

Imidlertid ere jo disse Forhold, som alt bemærket, langt fra alle fuldkommen paalidelige: dels have nemlig ikke alle de opgivne Tilfælde virkelig været Tuberkulose; omvendt er der sikkert ogsaa Unøjagtigheder i modsat Retning; og det hænder naturligvis ogsaa, at der indtræder Dødsfald af Tuberkulose i Familien, efter at Vedkommende er optaget i Anstalten. Man kan derfor ikke bygge nogen sikker Beregning paa Opgjørelser af denne Art, selv om de omfatte en længere Aarrække.

De tilføjede Rubriker over en senere Antagelse af Individet, der tidligere ere blevne forkastede paa Grund af sygelige Symptomer fra Lungernes Side, vise som man kunde vente, at en fuldkommen sikker Bedømmelse her er umulig; og dette Antal vilde uden Tvivl være endnu større, dersom alle de forkastede efter længere Tids Forløb kom til fornyet Undersøgelse og Bedømmelse. Nu er det kun et lille Antal (væsentlig Skolelærere), der paa denne Maade atter er kommet i Berøring med Anstalten, og paa hvem man saaledes bliver sat i Stand til at kontrollere den tidligere Bedømmelse.

De samme Vanskeligheder ved en ligelig Bedømmelse af de forskellige Tilfælde ere i endnu højere Grad tilstede, hvor det gjælder at vurdere Begrebet Hjertesygdom. Der er her ikke blot langt flere Kilder til Usikkerhed; men der er ogsaa et langt videre Spillerum for den individuelle Opfattelse, saaledes af Begrebet »Mislyd«, af »Udtrækning af Hjertelyden« o. s. v., og endnu mere for Vurderingen af disses patologiske Betydning. Selv om en enkelt undersøgte ethvert Tilfælde, vilde han endda ofte kunne være i Tvivl. Endnu mere her, hvor Anstaltens Læge maa danne sin Opfattelse efter andres Meddelelser. En vis Forsigtighed er derfor ogsaa her paabudt med Nødvendighed.

Af Oversigten ser man, at nogle af dem, der ere blevne afviste paa Grund af en befrygtet Hjertesygdom, senere ere blevne antagne, nogle endog pure.

Albuminuri har i 5% af Tilfældene været Grund til Forkastelsen. Medens Anstaltens Læges Opmærksomhed allerede længe havde været henvendt paa Nødvendigheden af en Urinundersøgelse til fuldstændig Vurdering af den Forsikringsøgendes Helbredstilstand, blev der dog i de ældre Anstalter ikke stillet nogen bestemt Fordring om en saadan, hvad der først skete senere hen. Nødvendigheden af denne Undersøgelse er imidlertid indlysende, og bliver det endnu mere, naar man ser, hvor mange Tilfælde af kronisk Nyrebetændelse der forløbe skjult, endog i lang Tid, saa at Sygdommen netop ofte først blev opdaget derved, at Vedkommende blev undersøgt i Anledning af Forsikringen. Anstalten undgaar altsaa herved at optage en Del absolut daarlige eller i heldigste Tilfælde dog meget tvivlsomme Liv; thi en i længere Tid konstateret, selv mindre betydelig Albuminuri er som Regel begrundet i en mere eller mindre udbredt sygelig Tilstand af Nyrerne, selv om Forløbets Varighed ikke kan overses paa Forhaand.

At Albuminurien kan være af forbigaaende Natur vise Anstaltens Erfaringer ogsaa nogle Exempler paa; Vedkommende ere da senere blevne antagne, undertiden endog uden Forhøjelse.

Diabetes har ligeledes været en ikke saa sjelden Grund til Forkastelse, og ligesom Tilfældet var med Albuminurien, er Sygdommen ofte først bleven opdaget ved den Undersøgelse, der gik forud for Attestens Udstedelse. En udtalt Diabetiker vil jo naturligvis neppe gjøre Forsøg paa at blive forsikret. Ogsaa i disse Tilfælde er Antagelsen bleven nægtet, i alt Fald for Tiden, da det ikke vil være muligt at stille en nogenlunde sikker Prognose, før Vedkommende er bleven iagttaget af en Læge i længere Tid.

Lues har i henved 3% af Tilfældene været Grund til Forkastelse, et forholdsvis lille Tal i Sammenligning med Antallet af dem, der ere blevne antagne i Anstalten, uagtet de have lidt af denne Sygdom. Det er nemlig kun de mere alvorlige Tilfælde, der ere blevne afviste, saadanne, i hvilke Sygdommen endnu ikke var helt overstaaet, eller som havde givet hyppige nye Udbrud, eller paa anden Maade havde vist sig at være af indgribende Betydning. Det langt overvejende Flertal er bleven antaget imod en noget forhøjet Præmie.

De Momenter, man har tillagt størst Betydning ved Bedømmelsen, ere naturligvis Andragerens Alder, Sygdommens hele Forløb, om den har givet nye Udbrud eller ikke, og ikke mindst den Behandling, der har været anvendt. Har denne været mangelfuld, maa man betragte Tilfældet med megen Mistro; har den derimod været rationelt gennemført, saaledes som de nye Erfaringer

fordre det, vil Prognosen vel endog ofte stille sig meget gunstig. Men det maa erkjendes, at der neppe er nogen anden Sygdom, for hvilken det selv for den erfarne Læge er vanskeligere at stille en sikker Prognose, da saa mange og saa forskellige Forhold i Forening udøve deres Indflydelse. Den bedste Bekræftelse herpaa vil man netop ofte kunne finde i Anstaltens Attester; thi selv fra anerkjendte Autoriteter paa dette Omraade kan man møde meget afvigende Udtalelser om Tilfælde, der iøvrigt ligne hverandre i høj Grad.

Særligt for denne Sygdoms Vedkommende er det ogsaa næsten umuligt at samle et nogenlunde paalideligt Materiale til Bedømmelsen af dens Indflydelse paa Dødeligheden. Som direkte Dødsarsag findes den kun i et forsvindende ringe Antal Tilfælde paa Anstaltens Dødsattester. Men der er neppe Tvivl om, at den indirekte udøver en større Indflydelse, der ikke kan kontrolleres.

Har man nu betragtet disse Forhold, da paatrænger sig uvilkaarligt det Spørgsmaal: hvorledes er det senere gaet disse Individuer, der saaledes ere blevne ansete for uskikkede til at optages i Anstalten? Har deres Levedygtighed i Virkeligheden været saa formindsket, at de ere døde i en tidlig Alder, og ere de bukkede under netop for de Sygdomme, der ved Undersøgelsen syntes at true Livet? Besvarelsen af disse Spørgsmaal vilde frembyde den største Interesse, ganske vist i første Række for Lægerne, saavel dem, der have udstedt Attesterne, som for Anstaltens Læge, hvem det endelige Ansvar paahviler; men ogsaa for en almindelig lægevidenskabelig Betragtning vilde der heri kunne ligge en Kilde til Oplysning om mange Forhold, man ikke har fuld Klarhed over. Som Regel faa vi imidlertid desværre aldeles intet Svar paa disse Spørgsmaal; det overvejende Flertal af de forkastede tabes af Syne og komme ikke oftere i Berøring med Anstalten. Deres senere Skjæbne og eventuelle Dødsarsag kommer ikke til dens Kundskab, og man gaar glip af den interessante Kontrol, de ellers kunde afgive. Enkelte komme efter kortere eller længere Tids Forløb paany til Anstalten, og vi saa jo ovenfor, at adskillige vare blevne antagne senere, naar deres Helbredstilstand havde bedret sig væsentligt.

Kun i ganske enkelte Tilfælde vedblive de forkastede at staa i Forhold til Anstalten, naar de nemlig forud for Forkastelsen allerede havde tegnet en Forsikring, der forbliver i Kraft, til Døden indtræder. Anstalten kommer da i Besiddelse af Dødsattesten, der altsaa kan sammenlignes med Lægens Indstilling om Forkastelsen. Af saadanne Tilfælde findes i Tidsrummet 1871—90 88, der paa Grund af den Interesse, de frembyde, her meddeles udførligt.

OVERSIGT III

FORKASTEDE OG SENERE AFDØDE PERSONER, HVIS DØDSAARSAG ER KONSTATETERET FOR ANSTALTEN

Død	Stilling	Antaget	Førkastet	Alder ved Førkastelsen	Grund til Førkastelsen	Dødsårsag
1871	Skolelærer	1859	1868	43	Alkoholisme.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1852-57	1867	46	Tuberkulose.	Tuberkulose.
1872	Ugift Kvinde	1860	1866	51	Alkoholisme.	Brud af Overarm. Uræmi.
1873	Skolelærer	1855-61	1867	34	Hjertesygdom.	Hjertesygdom.
	Toldassistent	1856	1869	51	Alkoholisme.	Blodbrækning.
1874	Forpagter	1867	1868	65	Hjertesygdom.	Apoplexi.
	Skolelærer	1856	1867	49	Leddegigt.	Leddegigt. Koldbrand
	Skolelærer	1857	1867	59	Alkoholisme.	Alkoholisme (Leversygdom).
	Ugift Kvinde	1859	1865	62	Fader død af Tuberkulose. Hjertesygdom.	Tuberkulose.
1875	Branddirektør	1855-61	1872	51	Anfald af Svimmel.	Apoplexi.
1876	Skolelærer	1857	1867	43	Søster død af Tuberkulose. Dyspepsi.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1858	1867	53	Gigtfeber 3 Gange.	Hjertesygdom.
	Præst	1840-45	1866	56	Hjertesygdom.	Hjertesygdom. Lungebetændelse.
1877	Toldassistent	1854	1868	66	Uordentlig Levevis.	Hjertesygdom.
	Bogholder	1847-65	1871	61	Apoplekt. Anfald.	Alderdom.
	Skolelærer	1853-58	1867	34	Nyrekolik.	Nyrekolik. Uræmi.
1878	Skolelærer	1857	1869	34	Blodbrækning.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1860-67	1869	33	Nyrekolik. Blærebetændelse.	Blærebetændelse.
	Skolelærer	1851-67	1877	57	Svulst i Struben.	Svulst i Struben.
	Pensionist	1867	1875	43	Alkoholisme.	Tuberkulose.
1879	Skolelærer	1856	1877	55	Tuberkulose.	Leverkraft.
	Pensionist	1849-56	1876	67	Blærelamhed.	Alderdom.
	Partikulier	1862	1877	54	Hjertesygdom.	Hjertesygdom.
	Præst	1858	1873	44	Tuberkulose.	Lungebetændelse.
	Opsynsmand	1867	1869	47	formodet Hjertesygdom.	Svulst paa Aorta.
1880	Skolelærer	1859	1867	37	Kronisk Bronchitis.	Nyrebetændelse.
	Pens. Skolelærer	1857-68	1878	58	Alkoholisme.	Hjernetilfælde.
	Pensionist	1850	1876	72	Blæresten.	Blæresten.
	Skolelærer	1874	1879	23	Tuberkulose.	Tuberkulose.

Død	Stilling	Antaget	For- kastet	Alder ved For- kastelsen	Grund til Forkastelsen	Dødsårsag
1880	Præst	1845-54	1875	67	Svækkelse.	Tuberkulose.
	Skuespiller	1843-49	1862	50	Uordentlig Levevis. Nyrekolik.	Lever sygdom.
	Skolelærer	1857	1877	62	Kronisk Bronchitis.	Kronisk Bronchitis. Hjertesygdom.
	Revisor	1862-63	1868	56	Nyrekolik.	Kræft.
1881	Skolelærer	1857	1867	53	Albuminuri.	Fedthjerte.
	Skolelærer	1859-67	1877	59	Alkoholisme.	Underlivssygdom.
	Skolelærer	1857-72	1877	67	Hjertesygdom.	Blærebetændelse.
	Pensionist	1847-70	1881	60	Alkoholisme.	Tuberkulose.
1882	Skolelærer	1856-69	1877	59	Hjertesygdom.	Underlivssygdom.
	Skolelærer	1857-67	1877	66	Apoplexi.	Apoplexi.
	Skolelærer	1853-67	1877	61	Svækkelse.	Mavekræft.
	Præst	1856	1872	67	Svækkelse.	Lungebetændelse.
	Skolelærer	1857-67	1877	68	Hjertesygdom.	Hjertesygdom.
	Toldassistent	1856-64	1872	48	Alkoholisme. Hjertesygdom.	Alkoholisme. Hjertesygdom.
1883	Skriver	1873-75 betinget	1879	60	Fedme. Kort- aadethed.	Apoplexi.
	Skolelærer	1857-67	1876	50	Tuberkulose.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1857-68	1877	61	3 Søkende døde af Tuberkulose. Nyre- kolik.	Apoplexi.
	Pensionist	1855	1869	62	Alkoholisme.	Alderdom.
	Skolelærer	1861-68	1879	40	Underlivssygdom.	Diabetes.
	Skolelærer	1857	1867	50	Kroniske Bryst- og Underlivstilfælde.	Svulst af Prostata.
1884	Skolelærer	1861	1875	38	Skjælven af Hænder.	Nyre- og Rygmarvssygdom.
	Skolelærer	1865-67	1877	36	Tuberkulose.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1857-67	1877	50	formodet Hjertesygdom.	Apoplexi.
	Præst	1850	1858	45	Hjertesygdom.	Anæmi.
	Skolelærer	1857-68	1870	65	Asthma.	Bronchitis.
	Skolelærer	1859	1867	45	Svækkelse.	Hjerne- og Under- livssygdom.
1885	Direktør	1851-61	1882	62	formodet Hjertesygdom.	Suppuration i Bækkenhulen.
	Skolelærer	1862-68	1878	50	Kronisk Brystkatarrh.	Apoplexi.

Død	Stilling	Antaget	For- kastet	Alder ved For- kastelsen	Grund til Forkastelsen	Dødsårsag
1885	Skolelærer	1861	1877	48	Kronisk Brystkatarrh.	Emfysem.
	Skolelærer	1857-67	1877	62	Alkoholisme.	Brystsygdom.
1886	Skolelærer	1859-67	1878	57	Hjertesygdom.	Hjertesygdom.
	Skolelærer	1862-67	1877	59	Tuberkulose.	Mavekræft.
	Skoleinspektør	1879-82	1886	34	Albuminuri og Hjertesygdom.	Hjertesygdom.
	Jordemoder	1868	1878	64	Tuberkulose i Fa- milien. Blodspytning.	Leversygdom.
1887	Skolelærer	1846-57	1868	49	Underlivssygdom.	Underlivssygdom.
	Seminarist	1882	1885	22	Tuberkulose.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1876-78	1882	35	Blodspytning.	Tuberkulose.
		betinget				
	Kommis	1871	1882	34	Tuberkulose.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1857-68	1877	60	Rygmarvssygdom. Diabetes.	Rygmarvssygdom. Rosen.
	Konferentsraad . . .	1851	1886	64	Leddegigt. Apoplexi.	Leddegigt. Hjerneblødhed.
1888	Seminarist	1874	1888	36	Tuberkulose.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1857-68	1877	69	Svimmel. Kortaandedhed.	Apoplexi.
	Skolelærer	1864	1868	54	Tuberkulose i Fami- lien. Tvivlsomme Tegn.	Tuberkulose.
	Stationsforv.	1859-66	1872	45	Lues. Albuminuri.	Nyre- og Hjertesygdom.
	Skolelærer	1881	1888	35	Tuberkulose.	Tuberkulose.
		betinget				
	Skolelærer	1857-63	1878	62	formodet Hjertesygdom.	Emfysem. Farm- betændelse.
	Skriver	1851	1863	55	Nyrekolik.	Blæresygdom.
	Skolelærer	1867	1877	40	Kronisk Bronchitis.	Kronisk Bronchitis. Apoplexi.
1889	Skolelærer	1855	1868	62	Svækkelse.	Alderdom.
	Degn	1863-67	1885	58	Hjertesygdom.	Rosen.
	Skolelærer	1857	1877	68	Forsnevring af Urinrør.	Kræft i Endetarm.
	Degn	1883	1887	43	Alkoholisme.	Leversygdom.
1890	Rodemester	1863	1877	46	Blærelamhed.	Influenza.
	Skolelærer	1874-78	1887	37	Tuberkulose.	Tuberkulose.
	Skolelærer	1868	1878	32	Tuberkulose.	Tuberkulose.

Til disse komme endnu 4 Forsikrede, der antoges, efter at de tidligere vare blevne forkastede:

En 27aarig Assistent blev forkastet i 1870 paa Grund af abnorm Fedme og Kortaandethed; i 1878 antoges han, efter fornyet Begjæring, imod forhøjet Præmie, men døde 1880 af Hjertesygdom.

En 25aarig Hoboist blev forkastet i 1868 paa Grund af uordentlig Levevis; i 1871 blev han antaget, men døde i 1880 af Lungebetændelse.

En 25aarig Læge blev forkastet i 1883, fordi der i hans Familie var forekommet flere Tilfælde af Tuberkulose, medens han selv havde lidt af Mavesaar; i 1884 antoges han imod forhøjet Præmie, men døde i 1886 af Tuberkulose.

En 36aarig Distriktsforstander, der var antaget i 1867, blev forkastet i 1873 paa Grund af formodet Hjertesygdom; han antoges betinget i 1881, men døde 1889 af Hjertesygdom.

Hvor stor Betydning man kan tillægge disse Tilfælde som Kontrol for Bedømmelsen, kan der neppe udtales nogen aldeles bestemt Mening om. En nærmere Betragtning viser imidlertid, at af disse 88 Individuer ere omtrent 50 døde netop af den Sygdom, der antoges at være tilstede eller dog i Udvikling paa det Tidspunkt, da de søgte Antagelse i Anstalten; 4 ere døde af akute, tilfældige Sygdomme. 35 ere døde i Løbet af de første 5 Aar; 29 have levet 10 Aar eller derover.

Som et Supplement til disse Meddelelser fremstilles i omstaaende Oversigt Antallet af Dødsfald i Aarene 1871—90 blandt de i Anstalten Forsikrede for de Sygdommes Vedkommende, der, som man har set, spille Hovedrollen ved Spørgsmaalet om Antagelse eller Forkastelse, dog med Tilføjelse af et Par andre.

Det bliver heraf først tilfulde indlysende, hvilken indgribende Rolle Tuberkulosen spiller som Dødsarsag ogsaa for Anstaltens Vedkommende. Af 4 252 Dødsfald i Aarene 1871—90 komme nemlig ikke blot de 9% paa denne Sygdom; men af hele det samlede Antal er over Halvdelen død i en Alder af under 50 Aar, mange endog i en meget tidlig Alder, — og det trods den ret betydelige Sigtning, der allerede har fundet Sted forud for Antagelsen, idet man jo vil erindre, at over 20% af de forkastede netop vare afviste paa Grund af en formodet Tuberkulose eller Blodspytning.

Tuberkulosen kommer derved til at staa i en stærk Modsætning til næsten alle de andre Dødsarsager. For de fleste af disses Vedkommende

OVERSIGT IV

<i>Dødsårsag</i>	<i>Antal af Dødsfald</i>	<i>Procent af det hele Antal Dødsfald</i>	<i>Der af Døde under 50 Aar</i>
Tuberkulose	386	9.1	218
Hjertesygdom	422	9.9	35
Apoplexi	268	6.3	31
Nyresygdom	187	4.4	30
Diabetes	45	1.0	8
Lungebetændelse	322	7.6	57
Alkoholisme	26	0.6	12
Kræft	447	10.5	49

indtraadte Døden i det overvejende Flertal af Tilfælde først efter det 50 Aar, ja i mange Tilfælde endog i saa høj en Alder, at de nærmest komme ind under Begrebet senile Sygdomme, og derfor ofte med næsten lige saa stor Berettigelse kunde indordnes under Rubriken »Død af Alderdom«. Navnlig gjælder dette for Hjertesygdommens Vedkommende, hvor de fleste Dødsfald ere indtraadte i en meget sen Alder. Ligeledes, omend i mindre Grad, om Apoplexien, som her er taget med paa Grund af det Forhold, hvori den staar til Hjerter- og Karsygdommene; ellers kan den jo, ifølge Sagens Natur, ikke let blive Gjenstand for Bedømmelse ved Optagelse til Livsforsikring, uden forsaavidt det kunde gjælde et muligt Anlæg til denne Sygdom, hvad der dog er en meget usikker Sag.

Ogsaa de kræftagtige Sygdomme ere kun tagne med her for at belyse dette Forhold, da ogsaa disse jo selvfølgelig kun yderst sjelden blive Gjenstand for Bedømmelse ved Optagelse i Anstalten.

Alkoholismen spiller, som man vil se, ikke nogen stor Rolle som direkte Dødsårsag; der er jo ogsaa forud for Antagelsen udøvet en ret skarp Kritik i denne Retning. Men der er vel neppe Tvivl om, at overdreven Nydelse af Spiritus indirekte øver en langt større Virkning, ved at nedbryde Konstitutionen og svække Organismens Modstandskraft imod skadelige Indgreb, end man er i Stand til at beregne. Og sikkert nok gjør dette sig ogsaa gjældende for Anstaltens Vedkommende. Men hertil kommer, at Halvdelen af de af Alkoholisme Døde ere bukkede under i en forholdsvis ung Alder.

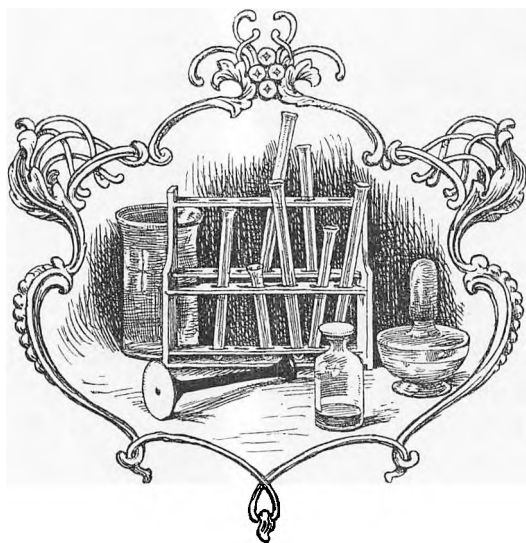
Med Hensyn til Rubriken Nyresygdomme maa det bemærkes, at Tallene her ere mindre paalidelige, for saa vidt der nemlig ret ofte paa Dødsattesterne findes opført som Dødsårsag: »Hjerter- og Nyresygdom.«

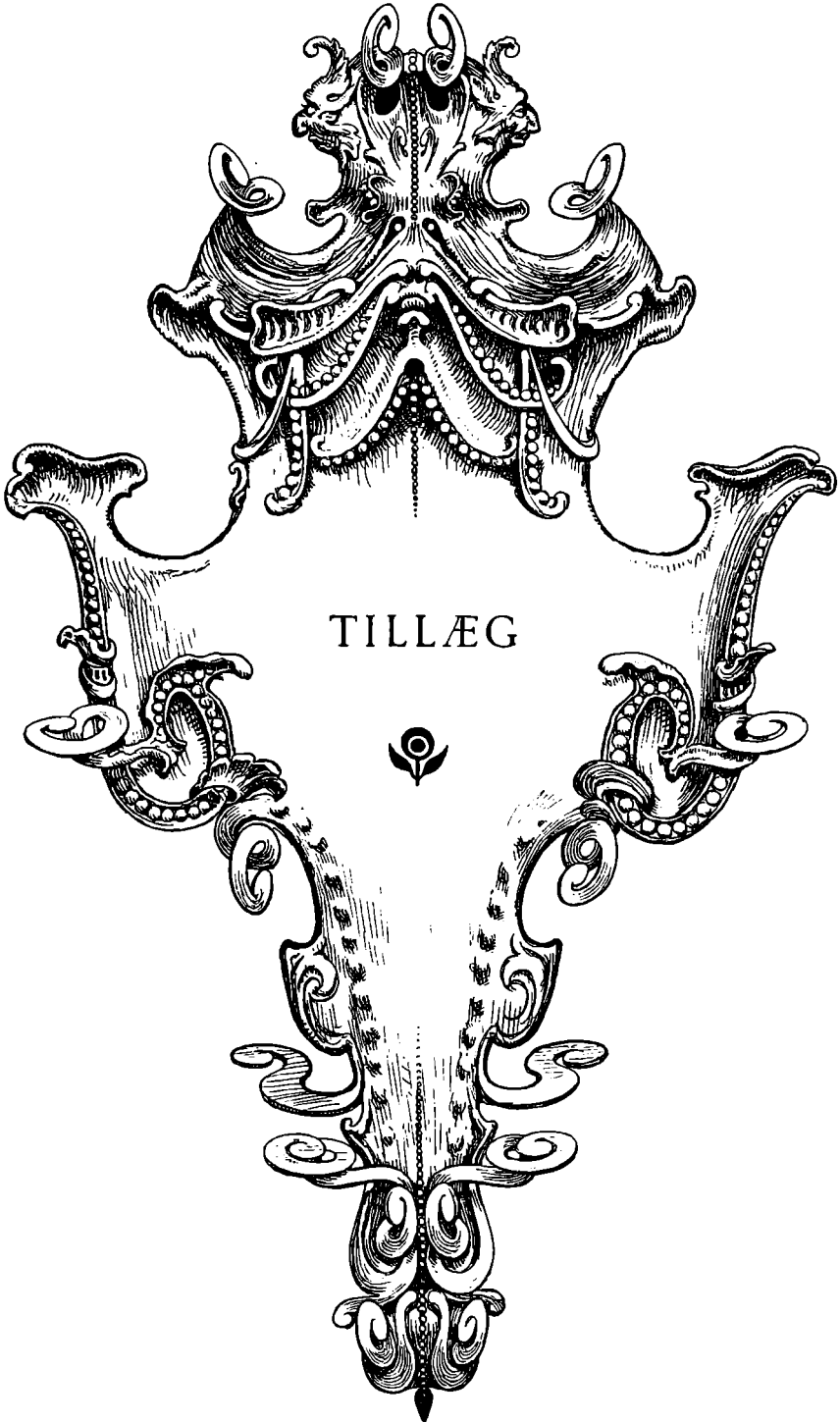
Det bliver da overladt til et noget vilkaarligt Skjøn, om man vil opføre disse Tilfælde under den ene eller den anden Klasse. Da imidlertid, som bekendt, Nyresygdommen ofte er den først opstaaede Sygdom, der senere hidfører Forandringer af Hjertet, ere i denne Sammenstilling alle disse Tilfælde opførte under »Nyresygdomme«, saa at Tallet snarest bliver lidt for stort. Det er iøvrigt ikke uden Interesse at bemærke, at Albuminurien, efter HORNEMANN'S Optegnelser, først optræder som Dødsarsag i Anstaltens Attester i Aaret 1854, altsaa 12 Aar efter disses Oprettelse, uden Tvivl fordi Sygdommen og dens Diagnose tidligere kun var meget ufuldstændigt kjendt af Lægerne.

Ved at opgjøre Forholdet særskilt for de 4 Femaar faar man:

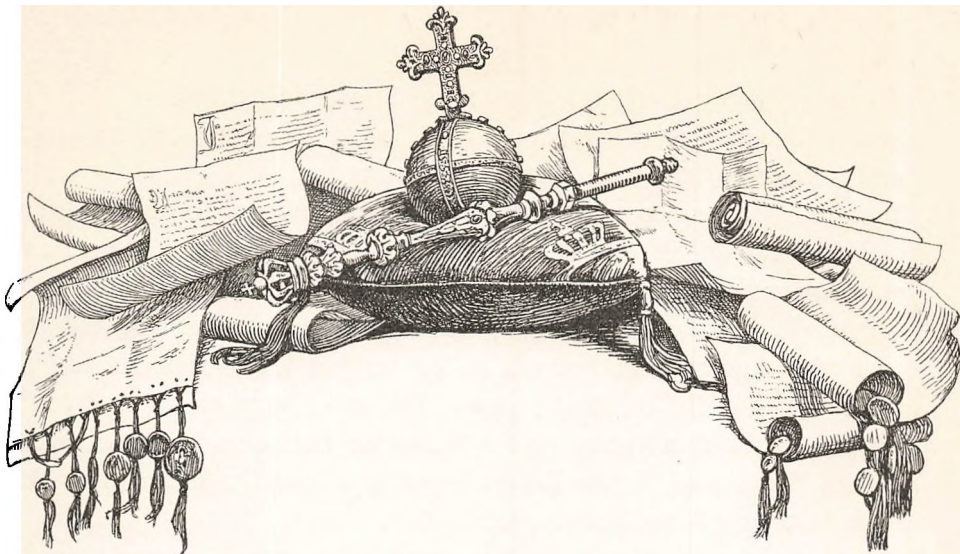
1ste Femaar	5.29 pCt.	3dje Femaar	4.82 pCt.
2det —	4.47 -	4de —	3.23 -

Der ses altsaa nogen Nedgang, især i den sidste Tid, og det er vel ikke usandsynligt, at denne for en Del kan skyldes den mere gennemførte Undersøgelse.

TILLÆG

STATUTER

I. LIVRENTE- OG FORSØRGELSES-ANSTALTEN AF 1842 PLAN AF 10 MARTS 1842

DEN Adgang, som den almindelige Forsørgelses-Anstalt af 1796 frembød til, under forskjellige Vilkaar, at erhverve for sig selv eller for Andre en temporair eller vedvarende Forsørgelse, har ikke kunnet afbenyttes siden denne Anstalts Standsning i dens Virksomhed efter Pengevæsenets Forandring. Trangen til en saadan Indretning er imidlertid vedbleven, og da det ved anstillede Undersøgelser er fundet, at den ældre Indretning ikke hensigtsvarende kan sættes i Gang igjen, oprettes herved en ny lignende Anstalt, grundet paa senere Erfaringer og afpasset efter Tidsforholdene.

§ 1.

Denne nye Anstalt, der træder i Virksomhed fra den 1ste Mai d. A. at regne, fører Navn af Livrente og Forsørgelses-Anstalten af 1842 for Kongeriget Danmark samt Hertugdømmerne Slesvig, Holsteen og Lauenborg.

§ 2.

Anstalten er fornemmelig bestemt for de ovennævnte Landes Indvaanere. Forsaavidt andre Landes Mortalitets-Forhold svare til de herværende, kunne ogsaa Indvaanere derfra antages, saasom fra Norge, Sverrig, de russiske Provindser ved Østersøen, Preussen og tilgrændsende nordtyske Stater.

§ 3.

Den paatager sig følgende forskellige Slags Forsørgelser:

- a) Simple Livrenter, som begynde fra den Dag, de ere indkjøbte, og ophøre med deres Død, for hvem Livrenten er erhvervet.
- b) Opsatte Livrenter, som begynde efter Forløbet af en bestemt Tidsfrist, men fra den Tid af vedvare, indtil de Personer, for hvem Livrenterne ere erhvervede, ved Døden afgaae.
- c) Ophørende (temporaire) Livrenter, der begynde at løbe fra Indkjøbsdagen, men igjen ophøre efter Forløbet af en bestemt Tid, forsaavidt de Paa-gjældende ikke, før Udløbet af denne Tid, ved Døden ere afgaaede.
- d) Simple Overlevelsers-Renter paa 2 forbundne Personers Liv (Forsørgeren og den Forsørgede), hvilke Renter begynde at løbe fra Forsørgerens Død og vedvare indtil den Forsørgedes Død.
- e) Opsatte Overlevelsers-Renter paa 2 forbundne Personers Liv, som begynde, naar den Forsørgede har opnaaet en bestemt Alder, fra Forsørgerens Død og vedvare indtil den Forsørgedes Død.
- f) Ophørende Overlevelsers-Renter paa 2 forbundne Personers Liv, der begynde fra Forsørgerens Død, men ophøre efter Forløbet af en bestemt Tid, forsaavidt den Forsørgede ikke før Udløbet af denne Tid ved Døden er afgaaet.

Hvis Nogen maatte ønske enten at erhverve et andet Slags Forsørgelse eller blot at erholde en særlig Modification af en af de omtalte Forsørgelsesmaader, er Anstalten ogsaa villig til at indgaae derpaa, forsaavidt det kan bestaae med dens Tarv.

Reglerne for Beregningen af Indskudssummen for ethvert Slags Forsørgelse findes angivne ved de i Forening med denne Plan trykte Tabeller.

§ 4.

Simple og ophørende Livrenter (de i § 3 under a & c opførte Forsørgelser) kunne ikkun erhverves ved contant Indbetaling af Indskudssummen ved Indtrædelsen. De øvrige (under b, d, e og f anførte) Livrenter og Overlevelsers-Renter kunne, foruden ved contant Indbetaling, endvidere erhverves ved en aarlig Præmie-Betaling fra Forsørgerens Side, enten for Livstid eller for et Tidsrum af et bestemt Antal Aar. Tabellerne, med de vedføjede Regler for deres Brug, oplyse nærmere, hvad der i ethvert Tilfælde bliver at indskyde. Erhverves Forsørgelsen ved en aarlig Præmie-Betaling, er det en Selvfølge, at Anstaltens Ret til at forlange denne Præmie-Betaling ophører med For-

sørgerens Død, samt at dens Forpligtelse til at udrede den betingede Forsørgelse ved dette Dødsfald træder i Kraft. Skulde den Forsørgede dø i Løbet af Præmie-Betalingen, eller overhovedet førend han, efter de indgaaede Betingelser, kan nyde Forsørgelsen, har Anstalten ingen videre Fordring paa Præmie-Betaling fra Forsørgerens Side, men de Præmier, som allerede maatte være betalte, hjemfalde til Anstalten.

§ 5.

Anstaltens Betalingsmiddel er Rigsbankpenge Sølv mønt, hvoraf 18½ Rigsbankdaler gaae paa 1 Mark fiin Cøllnsk. Indbetalingen til Anstalten erlægges til dens Kasse i Kjøbenhavn, eller, paa Forlangende, for Anstaltens Regning til den Kongelige Hovedkasse i Rendsborg eller til Centralkassen i Ratzeborg. Anstaltens Udbetalinger kunne derimod, til Deeltagernes Bequemmelighed, for dens Regning skee ved alle Amtstuer i Danmark og Hertugdømmerne.

§ 6.

De Forsørgelser, Anstalten paatager sig, maae i det mindste udgjøre 5 Rigsbankdaler aarlig, og ved større Forsørgelser maa Summen altid være delelig med 5 Rbd. Den høieste Livrente for een og samme Person, Anstalten kan paatage sig, bestemmes indtil videre til 800 Rbd. aarlig. Ved Overlevelsens-Renter af alle Slags vil Anstalten, ligeledes indtil videre, paatage sig Forsørgelser af indtil 1600 Rbd. aarlig, som ere afhængige af een og samme Forsørgers Liv, paa den Maade, at det staaer til Forsørgeren at bestemme, hvorledes den erhvervede Sum bliver at fordele iblandt de navngivne Forsørgede, dog at ingen af dem tildeles en større Sum, end 600 Rbd. aarlig.

§ 7.

For Personer af enhver Alder, fra Fødselen af til 70 Aar, kan erhverves Livrenter og Forsørgelser af alle de heromhandlede Slags. Personer over 70 Aar ere derimod udelukkede og antages ved Overlevelsens-Renter ei heller som Forsørgere. Ved Livrenter og ved Overlevelsensrenter, med Hensyn til den Forsørgede, regnes, naar den Paagjældende er over 4 Aar for Mandkjøn og 5 Aar for Qvindekjøn, ikkun de virkelige fyldte Aar; under denne Alder regnes det løbende Aar med. Forsørgerens Alder regnes derimod ved Overlevelsensrenter saaledes, at naar den ikke med 6 Maaneder overskyder et Aar, komme ikkun de virkelige oplevede Aar i Betragtning; 6 Maaneder eller derover regnes derimod for et fuldt Aar.

§ 8.

Den, der attraaer at erhverve en Livrente eller en Forsørgelse for sig selv eller for Andre, indleverer derom til Anstaltens Bestyrelse en skriftlig Begjering, som indeholder den eller de Vedkommendes fulde Navn, borgerlige Stilling, Opholdssted og Alder. Alderen godtgjøres ved en i lovlig Form udfærdiget Døbeattest. Desuden maa der altid, hvor Bestyrelsen, efter Forsørgelsens Natur, anseer det nødvendigt, indleveres den i den følgende § 9 omhandlede Sundhedsattest.

§ 9.

Hvor Sundhedsattest udfordres, maa den indrettes saaledes:

- a) Attesten udfærdiges af en autoriseret Læge, der som Huuslæge kjender den Paagjældendes Sundheds-Tilstand. Skulde den, der attraaer en Forsørgelse, i de sidste Aar ingen Huuslæge have brugt, eller øg Attesten, af en eller anden Grund, ikke kan udfærdiges af Huuslægen, da maa derom gives tilstrækkelig Oplysning i den indleverede Begjering om Forsørgelse, og Attesten maa da i dette Tilfælde udfærdiges af Stedets Physicus eller Districtslæge.
- b) Attesten maa indeholde Følgende:
  - 1) en muligt fuldstændig og nøiagtig Skildring af den Vedkommendes Legems-Constitution;
  - 2) en Forklaring om, hvorlænge Lægen har kjendt ham og som saadan behandlet ham, om de Sygdomme, han i den Tid har gennemgaaet, og om de Følger for hans Sundheds Tilstand, disse Sygdomme have efterladt sig;
  - 3) Lægens Erklæring, at han holder sig overbeviist om, at den Vedkommende ikke har nogen Sygdom eller noget Anlæg til Sygdom, som kan antages at medføre en Forkortelse af hans Levetid;
  - 4) Lægens Forsikring, under Embedseed, at Attesten er udfærdiget i Overeensstemmelse med Sandhed, og at deri ikke er Noget fortiet med Hensyn til den Paagjældendes Sundheds-Tilstand.

§ 10.

Naar en Begjering, med de behørige Beviisligheder, indleveres, hvilket kan skee til enhver Tid, vil Bestyrelsen, snarest muligt, og i det seneste inden 14 Dage, give Svar. Gaaer Bestyrelsen ind paa den forlangte Livrente eller Forsørgelse, maa den Paagjældende inden 14 Dage indbetale til Anstaltens Kasse hele Indskudssummen, hvis denne paa eengang bliver at erlægge, eller, hvor Indskudssummen afgjøres med aarlige Præmiebetalinger,

den 1ste Præmie, og først, naar dette er skeet, er han at ansee som Deeltager i Anstalten. Bestyrelsen vil derpaa udfærdige, underskrive og udlevere til Vedkommende den fornødne Police for den erhvervede Livrente eller Forsørgelse. I de Tilfælde, hvor Forsørgelsen erhverves ved Betaling af aarlige Præmier, bemærkes det udtrykkeligt i Policen, at Anstaltens Forpligtelse til at udrede den betingede Forsørgelse er bunden til at alle Præmier betales til den rette Forfaldstid, da Forsørgelsen ellers, hvor Præmiebetalingen ikke nøiagtig opfyldes, nedsættes paa den i den følgende § 12 bestemte Maade. Saasnt derfor alle Præmier, som efter de indgaede Betingelser skulle erlægges, ere berigtigede, erholder Policen en Paategning om, at den derefter ubetinget er traadt i Kraft.

§ 11.

Ligesom den 1ste Præmie betales forud, før nogen betragtes som Deeltager i Anstalten, saaledes berigtiges alle fremtidige Præmier til den i Policen udtrykkelig angivne Forfaldsdag, eller, om Vedkommende ønsker det, forinden. Lader nogen Interessent den bestemte Forfaldstid forløbe, uden at afgjøre sin Præmie, ansees det, uden at videre Erindring derom finder Sted, som om han havde afgivet Erklæring at ville ophøre med Præmiebetalingen, og hans Mellemværende med Anstalten afgjøres efter den 12te §'s Bestemmelser. Dog vil Anstalten beholde ham som Interessent under de forrige Betingelser, hvis Præmien indbetales i det seneste inden 14 Dage efter Forfaldstiden, men Risicoen er hans egen i Tilfælde af Dødsfald i Mellemtiden.

§ 12.

De Deeltagere, der have erholdt Krav paa en opsat Livrente eller paa en Overlevelsrente, imod Betaling af aarlige Præmier, kunne til enhver Tid ophøre med denne Præmiebetaling, ved at tilbagelevere den modtagne Police. I dette Tilfælde bliver det, som de allerede have indbetalt til Anstalten, efter Fradrag af hvad der tilkommer Anstalten for den Risico, den har havt i den forløbne Tid, at behandle som en Kapital, hvorfor der tilgodeskrives dem ved Anstalten resp. en Livrente eller en Overlevelsrente, beregnet, efter Tarifen, for Deeltagerens Alder, paa den Tid Præmiebetalingen ophører, og hvorover ny Police udfærdiges. Paa samme Maade ville de i § 11 omtalte Deeltagere, som ikke til Forfaldstiden have afgjort den forfaldne Præmie, blive at betragte, som om de havde erklæret at ville ophøre med Præmiebetalingen, og den betingede Livrente eller Forsørgelse bliver derefter nedsat i Forhold til de allerede betalte Præmier. De trykte Regler for Tabellernes Brug oplyse, ved Exempler, den Beregningsmaade, som herved vil blive fulgt.

§ 13.

Alle Betalinger fra Anstalten skee uden al Afkortning og udredes i halvaarlige Terminer til hvert Aars 30te Juni og 31te December, eller, saafremt Vedkommende ønske det, i 4 Terminer, resp. til 31te Marts, 30te Juni, 30te September og 31te December, imod Indlevering af Leveattest, samt imod Qvittering af den Vedkommende selv eller af den, som dertil forsynes med fornøden Fuldmagt. Den første Udbetaling af en erhvervet Livrente eller Forsørgelse skeer ikkun pro rata efter den siden Rentens eller Forsørgelsens Begyndelse forløbne Tid; for Interessenter her i Staden modtages Leveattester, udstædte af Mænd, der ere Anstaltens Bestyrelse bekendte. Andre Leveattester udstædes stedse af Øvrigheden paa det Sted, hvor Deeltageren har sin stadige Bolig, og er det en Øvrighed i et fremmed Land, der meddeler Leveattesten, maa dens Underskrift verificeres, enten af det danske Gesandtskab eller af den nærmeste danske Consul. Døer en Interessent, som halvaarlig oppebærer sit Tilgodehavende, og behørig Beviis for Dødsfaldet er indleveret, vil Anstalten lade dette Tilgodehavende for det fulde Halvaar, hvori Dødsfaldet er indtruffet, anvise til hans Bo i den paafølgende Termin, imod at den vedkommende Police tilbageleveres. I Lighed hermed, og under de samme Betingelser, vil Livrenten eller Forsørgelsen for et fuldt Fjerdingsaar for den Deeltager, der kvartaliter har oppebaaret sit Tilgodehavende, ved indtræffende Dødsfald blive anviist den Afdødes Bo til den næstpaafølgende Termin. Dødsfald her i Landet bevises ved Udskrift af Kirkebogen paa det Sted, hvor Begravelsen er skeet, men for Dødsfald i Udlandet maa tilveiebringes Attest fra Stedets Øvrighed, verificeret af det danske Gesandtskab eller den nærmeste danske Consul.

§ 14.

Den meddeelte Police er ugyldig, saavel hvis det maatte findes, at nogen ved en urigtig Angivelse af sin Alder har erhvervet en høiere Livrente eller Forsørgelse, end der ellers kunne tilstaaes ham, som og overhovedet, hvis det oplyses, at der paa nogensomhelst Maade, til Anstaltens Skade, har fundet et Bedrageri Sted. Ved Overlevelsrenter vil fremdeles, saafremt Forsørgeren kommer af Dage ved en tilregnelig Handling af en Anden, som har Interesse ved Forsørgerens Død, Policen blive ugyldig for denne Andens Vedkommende. Bliver en Police paa den ene eller den anden Maade ugyldig, hjemfalder det allerede betalte Indskud derved til Anstalten.

Skulde ved Overlevelsrenter en Forsørger enten falde i Duel eller miste Livet ifølge overgaaet Dom eller tage sig selv af Dage, vil Anstalten

indrømme de ellers til Forsørgelse Berettigede Alt hvad der kan tilkomme dem, efter den Værdi, Policen har til den Tid Dødsfaldet indtræffer, beregnet efter Forsørgerens og de Forsørgedes daværende Alder, hvorom Reglerne for Tabellernes Brug give nærmere Oplysning.

§ 15.

Til Betyggelse for Forsørgerne om, at de for Andre erhvervede Forsørgelser ikke skulle faae en anden Anvendelse, end den, de have paatænkt, bestemmes det udtrykkelig, at enhver Disposition, den Forsørgede maatte gjøre over den for ham anskaffede Forsørgelse, er ugyldig og ikke vil blive anerkjendt af Anstalten.

§ 16.

Alle Livrenter eller Overlevelsere, som udbetales fra Anstalten, være sig til Landets egne Indvaanere eller til Udlændinge, ere bestandig befriede for alle ordinaire og extraordinaire Skatter og Afgifter, saavel i Freds- som i Krigstider. Ei heller kunne disse Renter belægges med Arrest og Execution, eller være underkastede Immission af Creditorer, Confiscation eller nogetsomhelst Beslag.

§ 17.

Den Deeltager, som i Løbet af den i den følgende § 18 omtalte Revisions-Periode af 5 Aar hverken hæver den ham tilkommende Livrente eller Forsørgelse eller indsender den fornødne Leveattest, ansees ved Revisionen som bortdød og udslættes af Anstaltens Bøger. Den, som ved at foretage en lang Reise maatte befrygte at komme i dette Tilfælde, kan forebygge Tabet af sin Livrente eller Forsørgelse, naar han derom betids henvender sig til Bestyrelsen og erholder dens Forsikkring om, at hans Tilgodehavende ikke skal gaae tabt for ham i et længere, nærmere bestemt Tidsrum. Af forfaldne, men ikke til rette Tid oppebaarne Livrenter og Forsørgelser tilstaaer Anstalten ingen Renter.

§ 18.

Til større Garanti for Anstalten vil, efter 5 Aars Forløb, og for Fremtiden hvert 5te Aar blive foretagen en Revision af Tabellerne ved at sammenligne dem med den Dødelighed, Anstalten selv har havt Erfaring om blandt dens egne Deeltagere. Paa disse Revisioners Udfald vil det beroe, om og hvorvidt en Modification af Indskudssummerne vil finde Sted for siden indtrædende nye Interessenter.

§ 19.

Udenfor de i Tabellerne opførte Indskudssummer og Præmier, have Deeltagerne aldeles intet Tillæg at gjøre for Administrations-Omkostninger.

Ved Beregningen over Indskudsummerne og Præmierne er den Forudsætning, at de til Anstalten indkomne Summer kunne anbringes til en aarlig Rente af $3\frac{1}{2}$ pCt., lagt til Grund. Skulde denne Rentefod i Tiden ikke kunne antages som Basis, vil dog den Modification i Indskuds-Tarifen, som deraf maatte blive en Følge, ikke have nogen Indflydelse paa de ældre indtil den Tid antagne Deeltagere.

§ 20.

Skulde, ved Overlevelsereinter, den Forsørgede døe førend Forsørgeren, ønskes Underretning derom snarest muligt meddeelt Anstalten af den Afdødes Omgivelser, for at Anstaltens Risico til enhver Tid nøiagtig kan udfindes.

II. LIVSFORSIKKRINGS-ANSTALTEN I KJØBENHAVN

PLAN AF 25 NOVEMBER 1848

§ 1.

Livsforsikkrings-Anstaltens Hensigt er, imod en Betaling og under Betingelser, der afhænge af Deeltagernes Livsvarighed, at sikre dem Udbetalingen af en vis Capital. Anstalten er nærmest bestemt for Indvaanere af den danske Stat, de nordlige Bilande og de vestindiske Colonier derunder indbefattede.

§ 2.

Forsikringer kunne tegnes enten

- 1) paa Livstid, hvor Forsikkringssummen udbetales ubetinget ved den Forsikredes Død, eller
- 2) paa et vist selvvalgt Aaremaal, og disse igjen enten
  - a) saaledes, at Forsikkringssummen kun udbetales naar den Forsikrede døer i Løbet af Forsikkringstiden (korte Forsikringer), eller
  - b) saaledes, at Forsikkringssummen ogsaa udbetales, naar den Forsikrede overlever Forsikkringstiden (Forsikringer med Udbetaling i levende Live).

§ 3.

Det mindste Beløb, hvorfor Forsikkring kan tegnes, er 100 Rbdlr., det største indtil videre 10000 Rbdlr. Forsikkringssummen maa stedse være delelig med 100.

§ 4.

Alle Betalinger til og fra Anstalten afgjøres med Rigsbankpenge Sølvmynt, hvoraf 18½ Rbdl. gaae paa en Mark fiin Cølnsk.

§ 5.

Personer under 10 eller over 70 Aar antages ikke til Forsikkring. Ved Alderens Bestemmelse regnes 6 Maaneder og derover for et fuldt Aar.

§ 6.

Den, der ønsker sit eget eller en Andens Liv forsikkret, har derom at indlevere en skriftlig Anmeldelse, som maa indeholde den Paagjældendes fulde Navn, borgerlige Stilling, Opholdssted, Alder, Forsikkringsens Beskaffenhed, Størrelse, og Maaden, hvorpaa den ønskes erhvervet. Ved Anstalten faaes trykte Blanquetter til saadanne Anmeldelser, hvis aabne Steder udfyldes nøiagtigt. Den Paagjældendes Alder maa bekræftes ved Døbeattest eller andet Aldersbeviis i lovlig Form.

§ 7.

For at oplyse den Persons Helbredstilstand, hvis Liv ønskes forsikkret, maa der altid tilveiebringes den Attest fra Vedkommendes Huuslæge, hvortil Blanquet findes aftrykt blandt Bilagene til denne Plan, og som gratis kan erholdes ved Anstalten. Disse Helbredsattester ville nærmest blive underkastede den ved Anstalten ansatte Læges Bedømmelse; men Bestyrelsen forbeholdes det at tage endelig Beslutning om Vedkommendes Antagelse eller Afviisning.

§ 8.

Naar Anmeldelse om Forsikkring, bilagt med de fornødne Beviisligheder, er indleveret til Anstalten, vil Bestyrelsen snarest muligt, og i det Seneste inden 14 Dage, meddele sin Beslutning. Antages Forsikkringen, oprettes derom en Forsikkringscontract ved en Police, som underskrives af Bestyrelsen, parapheres af Secretairen og forsynes med Anstaltens Segl.

§ 9.

Policen dateres fra den Dag, Forsikkringen antages af Bestyrelsen, og fra denne Dags Middag Kl. 12 begynder Anstaltens Risico, forudsat, at den Betaling, den Forsikkrede har at gjøre, erlægges inden 8 Dage efter med dens fulde Beløb. Tariffer findes i Bilagene.

§ 10.

Ved Forsikkringer mod Præmie betales den første Præmie forud for et heelt Aar, og de fremtidige Præmier blive altid at erlægge med deres fulde Beløb forinden Aarsdagen af Policens Udfærdigelse. Lader nogen Deeltager

den bestemte Forfaldstid forløbe uden at afgjøre sin Præmie, ansees det, uden at videre Erindring derom finder Sted, som om han havde afgivet Erklæring at ville ophøre med Præmiebetalingen og derved udtræde af Anstalten (§ 14). Dog vil Anstalten beholde ham som Interessent under de forrige Betingelser, hvis Præmien indbetales i det Seneste inden 14 Dage efter Forfaldstiden; men Risicoen er hans egen i Tilfælde af Dødsfald i Mellemtiden.

§ 11.

Den Forsikkrede, som træder i activ Krigstjeneste til Lands eller Vands, det vil sige, som ved en udbrudt Krig tager Deel i samme, maa melde sig hos Bestyrelsen for at bevirke en betinget Vedbliven af Forsikringen. Kan Overenskomst ikke opnaaes, betragtes han som frivillig udtraadt, og hans Conto opgjøres (§ 14), hvilket ligeledes bliver Tilfældet, dersom han undlader Anmeldelsen.

§ 12.

Det samme gjælder, hvis den Forsikkrede forlader Europa. For Reiser i Europa og de europæiske Have fordres ingen Anmeldelse eller Tillægspræmie.

§ 13.

Policen er ugyldig, og Vedkommende har ikke blot intet Krav paa Anstalten, men fortaber endog de allerede betalte Indskud, hvis det befindes, at der til Anstaltens Skade enten ved de indleverede Anmeldelser eller ved de øvrige Beviisligheder har fundet Bedrageri Sted.

§ 14.

Udtrædelse af Anstalten er til enhver Tid tilladt. Bestyrelsen vil i dette Tilfælde godtgjøre Policens Værdi, d. e. Alt hvad Vedkommende har tilgode efter Fradrag af det, der tilkommer Anstalten for den allerede løbne Risico. Ethvert saadant Krav bliver dog at gjøre gjældende inden 5 Aar, efter at det er opstaaet.

§ 15.

Ogsaa de, der falde i Duel, tage sig selv af Dage eller miste Livet efter overgaaet Dom, ansees som frivillig udtraadte af Anstalten.

§ 16.

Naar den Forsikkrede dør, maa Policens Ihændeher i det Seneste inden 14 Dage efter Dødsfaldet, indsende den fornødne Anmeldelse derom til Bestyrelsen. Derpaa og forinden der kan skrives til Udbetaling af Forsikringssummen, indgives en Beretning om den Forsikkredes sidste Sygdom fra den Læge, der har behandlet ham, eller i Tilfælde af at Dødsfaldet er skeet

pludselig, da Læge-Attest om Anledningen til Døden; efter Omstændighederne forbeholdes det Bestyrelsen at forlange Obductionsforretning. Er Dødsfaldet skeet i Udlandet, maa Lægens Underskrift verificeres af det danske Gesandtskab eller den nærmeste danske Consul.

§ 17.

Forsikkringssummen udbetales Policens Ihænderhaver mod hans Qvitering og Policens Tilbagelevering. Til Betryggelse for rette Vedkommende, hvis Policen skulde være kommen i urette Hænder, vil dog Udbetalingen ikke finde Sted førend 3 Maaneder efter at alle fornødne Oplysninger om den Forsikkredes Død ere tilveiebragte. En forlænget Udsættelse af Udbetalingen mod Policens Tilbagelevering vil ikkun finde Sted, naar nogen formeentlig rette Vedkommende i Løbet af disse 3 Maaneder nedlægger formeligt Forbud mod Udbetalingen og uden Ophold forfølger samme.

§ 18.

Finder Bestyrelsen sig efter Omstændighederne foranlediget til at nægte Udbetalingen af en Forsikkringssum, har Vedkommende inden eet Aars Forløb at paatale Sagen ved Domstolene og derefter uden Ophold at forfølge samme til endelig Doms Erhvervelse. Skeer heri Forsømmelse, er alt Krav paa Anstalten dermed fortabt.

§ 19.

Alle Forsikkringssummer, som fra Anstalten anvises til Udbetaling, være sig til Landets egne Indvaanere eller til Udlændinge, ere bestandigt befriede for alle ordinaire og extraordinære Skatter og Afgifter, saavel i Freds- som Krigstider. Ei heller kunne disse Summer underkastes Arrest, Execution, Immission af Creditorer, Confiscation eller nogetsomhelst Beslag.

§ 20 (ophævet ved Lov af 19 Febr. 1861).

Anstaltens Bestyrelse er fritagen for Brug af stemplet Papir til Policer og andre Documenter, som fra den udfærdiges med Hensyn til de overtagne Forsikkrings-Forpligtelser.

§ 21.

Angaaende Anstaltens Status vil en aarlig Bekjendtgjørelse finde Sted.

III. LIVSFORSIKRINGS- OG FORSØRGELSES-ANSTALTEN AF 1871 LOV AF 18 JUNI 1870

§ 1.

Den 31te December 1870 ophøre Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 og Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn at overtage nye Forsikringer og Forsørgelser af enhver Art. Den 1ste Januar 1871 aabnes under Statens Garanti Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871, som skal have sin egen Formue, der ikke maa sammenblandes med Statsformuen, og som skal eie og besidde de ovennævnte Anstalters Eiendele, Fordringer og øvrige Rettigheder, imod at opfylde de Samme paahvilende Forpligtelser. I denne Anstalt skulle de Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn tilhørende Fonds fremdeles holdes særskilt.

§ 2.

Anstalten er bestemt for Indvaanere af Riget med Bilande og Colonier. Dog skal Bestyrelsen være bemyndiget til at tegne Forsikringer for Indvaanere i de to nordlige Naboriger og i umiddelbart tilstødende Grændselande saavel som for danske Undersaatter i Udlandet.

§ 3.

I den nævnte Anstalt skulle følgende Forsikringer kunne tegnes: (Ved Forsikringer forstaaes her og i det Følgende af denne Lov baade egentlige Livsforsikringer, Livrenter og andre Forsørgelser).

Paa eet Liv: Livrenter, opsatte Udbetalinger, Livsforsikringer.

Paa to Liv: Livrenter, Overlevelsenter, Livsforsikringer, Overlevelsersforsikringer.

Ogsaa andre Forsikringer end de nævnte paa 1 eller 2 Liv saavel som Forsikringer paa flere end 2 Liv er Anstaltens Bestyrelse bemyndiget til at tegne, forsaavidt Ansvaret ved saadanne Forsikringer med tilstrækkelig Sikkerhed kan bestemmes.

§ 4.

Anstalten kan ikke forpligte sig til ved en Forsikkrets Død at udrede nogen høiere Sum end 10,000 Rd. eengang for alle eller 2,000 Rd. aarlig. Der kan paa samme Persons Liv tegnes baade Livsforsikkring og Overlevelsersrente til de nævnte Beløb, dog at der ikke kan tildeles nogen enkelt Person en større Overlevelsersrente end 1,000 Rd. For en Person, til hvis Død der ikke er knyttet Overlevelsersrente til et større Beløb end 1,000 Rd. aarlig, kan der tegnes Livsforsikkring paa indtil 20,000 Rd.

Samme Regler følges med Hensyn til Forsikringer af Udbetalinger i Livs Tilfælde.

De Summer, som allerede maatte være tegnede i Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 eller i Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn, regnes med ved Anvendelsen af ovenstaaende Regler.

§ 5.

Alle Arter af Forsikkring kunne tegnes for Personer af begge Kjøen og alle Livsaldere, med Undtagelse af Livsforsikkring, naar den Forsikkrede, og Overlevelserente naar Forsørgeren er under 5 Aar gammel.

Livsalderen regnes altid efter det Antal Aar, som ere fyldte.

Ingen Forsikkring kan erhverves for kortere Tid end et Aar.

§ 6.

For Tegningen af en Livsforsikkring eller opsat Udbetaling udstedes enten Police eller Indtegningsbeviis. For opsatte Livrenter og Overlevelserefter gives Indtegningsbeviis, saalænge de ere hvilende, Policer, naar de erklæres for virksomme og for Forsørgelsers Vedkommende den i denne Paragraphs Slutning omtalte Erklæring er afgiven; for andre Livrenter udstedes strax Police. Er der udstedt Police for en Livsforsikkring eller opsat Udbetaling, betales Forsikkringssummen til Policens Ihændebruger imod dens Tilbagelevering og Qvittering; er der udstedt Indtegningsbeviis, betales Forsikkringssummen til den, der i Indtegningsbeviiset er nævnt som rette Modtager, eller, dersom ingen saadan er nævnt, til den Forsikkredes Bo (jvfr. dog § 11, sidste Punktum, og § 12, 2det Punktum). Har Forsikringen Form af Rente, udbetales denne til den, der i Forsikkringsdocumentet er nævnt som rette Modtager, medmindre den ved en i lovlig Form affattet og af Anstalten paa Documentet noteret Transport er overdragen en Anden.

Forsaaavidt Beløbet af en Police ved at blive udbetalt til den, til hvem Policen er transporteret, ikke skulde komme i den retmæssige Eiers Hænder, da skal Anstalten være fri for alt Ansvar i denne Henseende, naar Transporten er given i lovlig Form.

Ingen Forsørgelse kan overføres til nogen Anden end den, til Fordeel for hvem den er tegnet, medmindre Forsørgeren ved Forsikkringens Tegning udtrykkelig har erklæret, at Saadant skal kunne skee, og bliver Bemærkning herom i saa Fald at optage i Forsikkringsdocumentet.

§ 7.

Ved Tegningen af hvilken som helst Forsikkring fordres lovformeligt Alderbeviis for de Personer, af hvis Alder Forsikkringens Priis er afhængig.

Kan lovformeligt Aldersbeviis ikke bringes tilveie, fordres saadant Aldersbeviis, som fra Anstaltens Side efter samtlige foreliggende Omstændigheder findes fyldestgjørende.

Ved Tegningen af de Forsikkringer, hvor det er i Anstaltens Interesse, at Vedkommende lever saa længe som mulig, fordres saa udførlige Oplysninger om den Forsikkredes Helbredstilstand og øvrige i Betragtning kommende Forhold, at Anstalten herpaa kan begrunde det Skjøn, at hans Levesandsynlighed ikke er mindre end den sædvanlige for Personer af hans Alder og Kjøen. Dog skal der ogsaa kunne tegnes Forsikkringer af den nævnte Art i Tilfælde, hvor de meddeelte Oplysninger ikke ere fuldstændige eller aldeles tilfredsstillende, naar der kan skaffes Anstalten fyldestgjørende Vidnesbyrd for, at de Paagjældende ikke lide af nogen Sygdom eller Svaghed, som lader deres tidlige Død befrygte; og skal der i saadanne Tilfælde betales en efter de tilstedeværende Forhold afpasset Forhøielse i Prisen for Forsikkringen.

Anstalten kan betale et efter Omstændighederne afpasset Honorar til den Læge, der har udstedt Helbredsattesten.

§ 8.

Forsikkringen erhverves enten ved Indskud eengang for alle eller ved et bestemt Antal Præmier, som skulle betales inden forud bestemte Tider, forsaavidt vedkommende Interessent lever saalænge, eller ved Præmier paa Livstid, eller endelig ved en Forbindelse af 2 af de nævnte Betalingsmaader. Præmierne kunne være heelaarlige, halvaarlige, fjerdingaarlige eller maanedlige; dog skulle ogsaa andre Indbetalingsterminer af Bestyrelsen kunne indrømmes.

Alle Indskud og Præmier erlægges ved Forudbetaling.

§ 9.

Udbetaling af en Livsforsikkring, som er erhvervet imod Indtegningsbeviis, finder Sted strax, naar fyldestgjørende Oplysninger om den Forsikkredes Død og Dødens Aarsag ere bragte tilveie. Er Livsforsikkringen erhvervet imod Police, og fyldestgjørende Oplysninger om den Forsikkredes Død og Dødens Aarsag ere bragte tilveie, vil den dog ikke blive udbetalt tidligere end 3 Maaneder, efterat Dødsfaldet er anmeldt for Anstalten. Maatte Nogen forlange en endnu længere Udsættelse med Udbetalingen, kan Saadant kun skee, naar han i Løbet af disse 3 Maaneder nedlægger formeligt Forbud imod Udbetalingen og uden Ophold forfølger samme.

Samme Regel følges ved opsatte Udbetalinger med de Forandringer,

som følge af, at der i dette Tilfælde kræves Oplysninger om, at den Forsikrede er ilive.

De Forsikringer, som have Form af Rente, kunne ved Tegningen betinges udbetalte heelaarsviis, halvaarsviis, fjerdingaarsviis eller maanedsviis. I Reglen udbetales de for den Periode, som er forløben ved et Tidsafsnits Slutning, men de kunne ogsaa erhverves under den Betingelse, at de skulle betales forud for hvert Tidsafsnit ved dettes Begyndelse.

§ 10.

Den, som besidder en Forsikkring, der endnu ikke er bleven virksom eller af ham kan erklæres for virksom, kan til enhver Tid faae det ved Forsikringen oprettede Forhold hævet. Han vil da imod Tilbagelevering af Policen eller Indtegningsbeviset i qvitteret Stand erholde en Godtgjørelse, hvis Størrelse bestemmes paa følgende Maade:

Man bestemmer Reenværdien (Værdien beregnet paa Capitalfod uden Tillæg efter §§ 7, 12 og 14) saavel af Anstaltens Forpligtelse som af Paa-gjældendes Forpligtelse mod Anstalten, begge Dele efter de i Forsikkringsdocumentet nævnte Summer og Vilkaar; Overskudet af førstnævnte Værdi over sidstnævnte er da den Værdi, der skal godtgjøres. Dette skeer ved en ny Forsikkring (mod Capitalindskud) af samme Art og vedkommende samme Personer, hvorved tillige maa iagttages, at Tidspunktet for opsatte Nydelser vel kan rykkes længere ud, men ikke kan rykkes nærmere uden under Forudsætning af, at denne Forandring kan skee uden Tab for Anstalten. Værdien af Livsforsikringer, Overlevelseshforsikringer undtagne, skal dog, naar Vedkommende forlanger det, udbetales i Penge.

Livrenter og Overlevelseshrenter, der ere blevne virksomme, kan Anstalten, forsaavidt de ikke ere tegnede som uafhændelige, paa Vedkommendes Begjæring tilbagekjøbe paa et bestemt Aaremaal, naar der kan stilles Sikkerhed for den fulde Kjøbesums Gjenerhvervelse ved Livsforsikkring og opsat Udbetaling.

§ 11.

Unlader Nogen at indbetale den betingede Præmie til dennes Forfaldsdag, skal Forsikringen desuagtet holdes vedlige i et Tidsrum saa stort som Mellemrummet mellem 2 Forfaldsdage, og naar inden dette Tidsrums Udløb Præmien efterbetales og der derhos erlægges en Bøde, som kan stige til $\frac{1}{8}$ af Præmiens Beløb, da er Forsikringen, selv om den Forsikrede, inden denne Betaling finder Sted, skulde være død, ligesaa gyldig, som om Præmien havde været erlagt i rette Tid. Længere Henstand kan kun gives, naar Vedkommende

inden Fristens Udløb begjærer det og i Policen eller ved at tilbagelevere Indtegningsbeviset kan stille Sikkerhed for Præmie og Renter. Udebliver Præmiebetalingen ogsaa efter Udløbet af de i Henhold til disse Bestemmelser givne Frister, betragtes Forsikringen som hævet og behandles i Overensstemmelse med Forskriften i § 10, 2^{det} Stykke. Anstaltens Tilgodehavende kan indeholdes i de Forsikkringssummer, som maatte komme til Udbetaling, eller i Godtgjørelserne for ophævede Forsikringer.

§ 12.

Naar den, paa hvis Liv der er tegnet Forsikkring, vil foretage Reiser eller tage Ophold udenfor Europa, maa han forinden Reisen betale den Tillægspræmie, som vil blive fastsat. Foretages en saadan Reise udenfor Europa fra fremmed Sted eller under saadanne Forhold, at han ikke kan betale Tillægspræmien forinden Afreisen, skal saavidt muligt Anmeldelse derom før Afreisen tilstilles Bestyrelsen, og den allerede erhvervede Forsikkring tjener da til Sikkerhed for den Tillægspræmie, der fastsættes. Det Samme gjælder for den, som, uden dertil at være beordret af den danske Regjering, tager Deel i activ Krig udenfor den danske Hær eller Flaade, saa og for den, som under hvilket som helst Forhold træder i activ Krigstjeneste, forsaavidt Forsikringen ikke er tegnet mindst 1 Aar inden Krigens Udbrud.

Den, som forsømmer dette, betragtes, som om han havde anmeldt, at han ønskede Forsikringen hævet. Paa lige Maade behandles den, der tager sig selv afdage.

Dog skal Anstaltens Bestyrelse, hvor det enten er oplyst, at Selvmord er begaaet i utilregnelig Tilstand, eller Formodning herom er opstaaet, kunne med Finantsministerens Samtykke tilstaae de Efterladte eller Policens Eier et efter de forhaandenværende Omstændigheder afpasset Tillæg til Godtgjørelsen, i særegne Tilfælde endog indtil Forsikkringsens fulde Beløb.

Ligeledes skal Anstaltens Bestyrelse imod en Tillægspræmie kunne fraskrive sig Ret til at gjøre denne Paragraphs Bestemmelser om Forsikkringsens Ophævelse i Tilfælde af Selvmord gjældende, forsaavidt Præmien har været erlagt i fulde 3 Aar, og Forsikringen bevises at have været i Andenmands Besiddelse mindst 6 Uger før den Forsikkredes Død.

§ 13.

Har Nogen ved en forsætlig urigtig Aldersangivelse opnaaet en Forsikkring paa billigere Vilkaar, end der ellers vilde kunne tilkomme ham, eller ved forsætlig urigtige Meddelelser om sin Helbredstilstand eller øvrige Forhold erhvervet en Forsikkring, som ellers ikke vilde være bleven tegnet, saa og

dersom en Person er bleven udgiven for en anden, eller der paa anden Maade har fundet nogen Fortielse eller Forvanskning af Sandheden eller anden Mislighed Sted, da er den tegnede Forsikkring ugyldig, og de allerede ydede Indskud fortabte.

Det Samme skeer, naar den, paa hvis Liv der er tegnet Forsikkring, kommer afdage ved en strafbar, forsætlig Handling af den, som Forsikkringssummen vilde tilfalde, eller den, som har tegnet Overlevelsrente, ved en strafbar, forsætlig Handling af den, til hvis Fordeel Overlevelsrenten er tegnet.

Anden urigtig Angivelse eller Meddelelse end ovennævnt, der har medført Forsikkring paa billigere Vilkaar eller Erhvervelse af en Forsikkring, der ellers ikke vilde være bleven tegnet, berettiger Anstalten til at hæve Forsikringen i Overensstemmelse med Reglerne i § 10 mod et yderligere Afdrag for den forøgede Risico, Anstalten har havt, efter Planen, eller, hvor denne Intet bestemmer, efter Bestyrelsens Skjøn.

§ 14.

Anstaltens Tarifer skulle være grundede paa Forudsætningen om en Rentefod af 2 pCt. halvaarlig for Anbringelsen af de indkommende Capitaler og paa den Levesandsynlighed, som fremgaaer af Erfaringer, der ere indsamlede i Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 og Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn samt for de yngre Livsaars Vedkommende i den ophævede Forsikringsforening for Værnepligtige.

Til de paa dette Grundlag beregnede Indskud bliver at beregne et Driftstillæg af 5 pCt. af Indskudene paa enhver i Anstalten tegnet Forsikkring. Til disse Procenter lægges endvidere, dersom Forsikringen tegnes mod Præmier, andre 3 pCt. af Indskudene.

Desuden beregnes til Sikkerhed mod tilfældige Tab Tillæg af følgende Størrelse:

For en opsat Livrente eller opsat Udbetaling 3 pCt., for en livsvarig eller opsat Livsforsikkring paa enkelt Liv og for en Overlevelsrente 5 pCt., for en ophørende Livsforsikkring paa enkelt Liv eller en Livsforsikkring paa 2 Liv (Overlevelsrenteforsikkring herunder indbefattet) 10 pCt. af Indskudene, forsaavidt disse erlægges som Præmier. Ved Livsforsikringer paa kortere Tid end 10 Aar erlægges dette Tillæg af 10 pCt., selv om Betalingen for disse afgjøres ved Indskud eengang for alle.

For Forsikringer, som forpligte Anstalten til Udbetalinger, der ere større end 10,000 Rd. eengang for alle eller 1,000 Rd. aarlig, skal der derhos,

ligeledes til Sikkerhed mod tilfældigt Tab, kræves et efter Forsikkringens Beskaffenhed afpasset Tillæg. Det Samme skeer, naar den, for hvem en Forsikkring erhverves, har fyldt 70 Aar.

Der bliver at betinge Policepenge, som kunne være forskjellige for de forskjellige Forsikkringsarter og Tegningsmaader, men ikke maae overstige 1 Rd. for hver Police eller Indtegningsbeviis.

§ 15.

Hvor Anstalten ikke har ansat særlige Agenter, skulle Indbetalinger til og Udbetalinger fra Anstalten kunne skee ved de offentlige Kasser, som af Finantsministeren dertil bestemmes, og navnlig ved samtlige Postcontoirer og Postexpeditioner udenfor Kjøbenhavn. Paa alle disse Steder skulle Anstaltens Plan, Tarif og Blanketter kunne erholdes udleverede, og fornøden Oplysning og Veiledning skal der meddeles med Hensyn til Tegningen af Forsikkringer. For den Agenterne, Postmestrene og Postexpediteurerne saaledes overdragne Virksomhed betales dem et Honorar af 2 Procent af de af dem for Anstalten oppebaarne Indskuds- og Præmiebeløb. For særligt ansatte Agenter kan med Finantsministerens Samtykke dette Honorar for de oppebaarne Præmiers Vedkommende forhøies indtil 3 pCt.

De Anstalten vedkommende Summer, der gaae ind og ud af Statskassen, behandles som Versurer.

§ 16.

Alle de ved Anstalten tegnede Forsikkringer ere bestandig befriede for alle ordentlige og overordentlige Skatter og Afgifter til Statskassen, saavel i Freds- som i Krigstid. Ei heller kunne de forsikrede Summer underkastes Arrest, Beslag eller Execution af nogen Art.

Anstaltens Indtegningsbeviser og Policier ere stempelfrie.

§ 17.

Finder Anstalten sig foranlediget til at negte Udbetalingen af nogen Forsikkring eller nogen Godtgjørelse, har Vedkommende inden 1 Aars Forløb at paatale Sagen ved Domstolene og derefter uden Ophold at forfølge samme til endelig Doms Erhvervelse. Skeer heri Forsømmelse, uden at den Vedkommende kan godtgjøre lovlig Forhindring, er alt Krav paa Anstalten derved fortabt.

Den Deeltager, som i Løbet af 5 Aar ikke hæver eller gjør sin Ret gjældende til den ham tilkommende Livrente, Overlevelsrente eller Godtgjørelse for en ophævet Forsikkring, og som derefter ikke melder sig inden 6 Maaneder, efterat han er indkaldt ved en i »Berlingske Tidende« og i Stifts-

avisen for det Stift, i hvilket han, da Forsikringen tegnedes, havde Ophold, indført Bekjendtgjørelse, mister sit Krav, og hans Tilgodehavende udslettes af Anstaltens Bøger som hjemfaldet til Anstalten.

§ 18.

Anstaltens Bestyrelse bestaaer, indtil anderledes ved Lov bestemmes, af 5 Medlemmer, af hvilke de to altid skulle være matematikkyndige, og af hvilke Een er Forretningsfører. Denne bestyrer alle løbende Forretninger. Samtlige Bestyrelsesmedlemmer udnævnes af Kongen, dog uden at der herved tillægges dem Ret til Pension. Eet af Bestyrelsens Medlemmer, som af Kongen er udnævnt til Formand, skal idetmindste een Gang om Ugen sammenkalde et Bestyrelsesmøde, i hvilket Beslutning tages om de Sager, som Forretningsføreren ikke har kunnet afgjøre paa egen Haand, og om Anbringelsen af Anstaltens Capitaler; disse sidste Beslutninger indstilles til Finantsministeriets Godkjendelse, forsaavidt Capitalerne ikke bestemmes til Indkjøb efter Børscours af danske Statsobligationer, der efter Børspriserne, hvortil de indkøbes, ikke give under $4\frac{1}{2}$ pCt. Rente. Directeurernes indbyrdes Forhold og det Nærmere ved Bestyrelsesmøderne ordnes ved den af Finantsministeren dem meddeelte Instrux, i hvilken ogsaa den Anstaltens Læge tilkommende Andeel i Beslutningerne angaaende de Forsikringsøgendes Optagelse bestemmes.

De matematikkyndige Medlemmer af Bestyrelsen have særligt at sørge for Alt, hvad der hører til Udførelsen af denne Lovs § 21, 2^{det} Stykke.

§ 19.

Anstaltens Bestyrelses- og Driftsudgifter afholdes af den selv.

§ 20.

Reglerne for Anstaltens Virksomhed fastsættes nærmere ved en Plan og en Tarif, som under lagttagelse af de i de foregaaende Paragrapher af denne Lov indeholdte Bestemmelser og under Finantsministerens Godkjendelse udstedes af Bestyrelsen.

§ 21.

Hvert Aar udgiver Bestyrelsen en Beretning om Anstaltens Virksomhed og Midlernes Anbringelse i det forløbne Aar.

Hvert femte Aar, første Gang efter Udløbet af Aaret 1875, skal en fuldstændig Opgjørelse af Anstaltens Status og sandsynlige Ansvar finde Sted i Henhold til den imellem Deeltagerne i Anstalten erfarede Dødelighed og offentliggøres. Denne Opgjørelse skal særskilt vise Status og Ansvar a) for Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842, b) for Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn, saalænge noget disse Afdelinger vedkommende Ansvar vedvarer,

c) for Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 og med Hensyn til a og c særskilt for de frivillige og for de pligtige Interessenters Vedkommende, og bliver Bogføringen herefter at indrette. Det hertil nødvendige Materiale skal stedse holdes i saadan Orden, at Opgjørelsen for hele den forløbne Aarrække eller en hvilken som helst Aarrække, om forlanges, kan finde Sted ved hvert Aars Slutning og fuldendes i Løbet af 6 Maaneder. Dersom en saadan Opgjørelse viser, at en Modification i Indskudstarifen bør finde Sted enten som Følge af den erfarne Dødelighed eller efter den Erfaring, Anstalten har gjort med Hensyn til den antagne Rentefod, bestemmes en saadan Modification ved Lov, men den skal ikke have nogen Indflydelse paa de ældre indtil den Tid tegnede Forsikringer.

Saavel den aarlige Beretning som den femaarige Opgjørelse blive at fremlægge for den efter Udgivelsen først forsamlede Rigsdag.

Naar det af den femaarige Opgjørelse fremgaaer, at det nu beregnede Overskud for de i denne Paragraph under a og b nævnte Afdelinger af Anstalten er tilstrækkeligt til, foruden at dække det hver af disse Afdelinger paahvilende Ansvar, at danne en passende Reservefond for den hele Anstalt efter Opgjørelse for denne, bliver det ved Finantsloven eller særlig Lov at bestemme, hvorledes den eventuelle Forøgelse af et saadant Overskud skal komme Staten til gode, ligesom det, naar de to nævnte Afdelingers Forpligtelse ganske ophører, paa samme Maade bestemmes, hvormeget der af deres Overskud kan indbetales i Statskassen og hvormeget der som Reservefond skal blive ved Anstalten.

§ 22.

Den Embedsmændene ifølge Lov af 5te Januar 1851 og Skolelærerne ifølge Lov af 8de Marts 1856 paahvilende Forpligtelse til at sikkre deres Enker Overlevelserente fyldestgøres igjennem Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871. For Embedsmænds Vedkommende kunne Afgivelser fra nærværende Lovs Bestemmelser om Indbetalingsterminerne, om Forudbetaling af Indskud, om Helbredsattester, om Følgerne af Reiser og Ophold i fremmede Lande og af Deeltagelse i Krig, saavel som af Død ved Selvmord, forsaavidt de enten ere begrundede i §§ 5, 6 og 8 af ovennævnte Lov af 5te Januar 1851 eller i Forholdets Natur og den hidtidige Praxis, fastsættes ved et Tillæg til Anstaltens Plan, angaaende de særlige Vilkaar for Tegningen af de ved Lov paabudne Forsikringer.

Den ovennævnte Forpligtelse for Embedsmænd og Skolelærere skal herefter tillige kunne fyldestgøres ved, at Forsørgeren forsikrer sit Liv for

et Beløb, der idetmindste er 15 Gange saa stort som den pligtige Overlevelsesrente, naar han kan opfylde de almindelige Betingelser for Erhvervelsen af en Livsforsikkring og vil finde sig i de Vilkaar, som af Regjeringeu stilles, deels til Betyggelse for Præmiernes Indbetaling, deels til Sikkerhed for, at Forsikringssummen efter hans Indstilling kan komme hans Enke eller øvrige Efterladte tilgode.

§ 23.

Bestyrelsen er forbunden til at tilstaae Interessenterne i Livrente- og Forsørgelsesanstalten af 1842 og i Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn de samme Fordele og Lettelser med Hensyn til Indbetalinger af Præmier, Udbetalinger af Forsikringer, Flytning af Præmiernes Forfaldsdage, Følgerne af Præmiernes Udeblivelse, Følgerne af Deeltagelse i Krig m. m., som ifølge §§ 6, 8, 9, 11, 12 og 15 af nærværende Lov ville blive tilstaaede Interessenterne i Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871. Endvidere skal den tilstaae saadanne Interessenter i de nævnte Anstalter, som ved at gaae over i Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 vilde kunne erholde et Afslag i de Præmier, som de endnu have at betale, et tilsvarende Afslag i deres Præmier, uden i den Anledning at fordre nogen Helbredsattest.

IV. BONUSLOVEN Af 15 MARTS 1889

§ 1.

Under denne Lovs Bestemmelser indgaa alene Forsikringer, som ere tegnede i Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871 eller i en af de dermed forbundne ældre Anstalter — Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842 og Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn — og som opfylde følgende to Betingelser:

- 1) at Forsikringen er tegnet inden Udgangen af Aaret 1885, og
- 2) at den er indbefattet i Risikoen den 1ste Januar 1889 Middag Kl. 12, eller forsaavidt angaar Overlevelsesrenteforsikringer, der ere udgaaede af Anstaltens Risiko paa Grund af den Forsørgedes Død, at Forsørgeren er i Live den 1ste Januar 1889 Kl. 12 Middag, og Anmeldelse derom til Anstalten har fundet Sted inden 3 Maaneder efter denne Lovs Ikrafttræden.

§ 2.

Paa Grundlag af den Dødelighed, som i de 15 Aar fra 1ste Januar 1871 til 31te December 1885 har viist sig i fornævnte Anstalter, bliver der at be-

regne Tarifer med 2 pCt. halvårlig Rentefod og med de i Lov af 18de Juni 1870 § 14, 2^{det} og 3^{die} Stykke fastsatte Drifts- og Sikkerhedstillæg, dog at disse Tarifer for de forskjellige Forsikringer alene angive Størrelsen af den årlige Præmie i hele Forsikringstiden.

Dernæst bliver der for hver enkelt Forsikring at undersøge, om den årlige Præmie i hele Forsikringstiden efter Tarifen for Anstalten af 1871 er højere end den paa nysnævnte Maade beregnede Tarifs. Er dette Tilfældet, udbetaler Anstalten Forskjellen som Bonus efter de i det Følgende indeholdte Forskrifter.

§ 3.

Er en Livsforsikring tegnet efter Begyndelsen af Aaret 1871, beregnes der med den i Følge § 2 fundne årlige Præmieforskjel og Tolvte dele deraf Bonus for saa mange Aar og Maaneder, som ere hengaede mellem Indtrædelsen og Udgangen af 1885. Indtrædelsesmaaneden medregnes herved som en hel Maaned.

Er en Overlevelserente eller dermed i Klasse staaende Forsikring tegnet efter Begyndelsen af Aaret 1871 og derhos indbefattet i Anstaltens Risiko den 1ste Januar 1889 Kl. 12 Middag følges samme Fremgangsmaade for Beregningen af Bonusandelen, hvis baade Forsørgeren og den Forsørgede vare i Live ved Udgangen af 1885; men er Forsørgeren død før Udgangen af 1885, beregnes Bonusandelen kun for Tiden fra Indtrædelsen til Forsørgerens Død. Er derimod Forsørgeren i Live den 1ste Januar 1889, men den Forsørgede død før dette Tidspunkt, beregnes Bonusandelen for Tiden fra Begyndelsen af 1871 eller den senere Indtrædelse indtil Udgangen af 1885 eller til den Forsørgedes Død, hvis denne er indtruffen før Udgangen af 1885. I alle foranævnte Tilfælde regnes Indtrædelsesmaaneden for en hel Maaned, men den Maaned, hvori Dødsfaldet er indtruffet, kommer ikke i Betragtning.

§ 4.

Interessenter, hvis Forsikringer ere tegnede før Udgangen af 1870, betragtes ved Bonusberegningen i alle Henseender, som om de vare indtraadte den 1ste Januar 1871 Middag Kl. 12 med deres da bestaaende Forsikringer og med de Aldre, de paa den Tid havde.

§ 5.

Er en Forsikring inden den 1ste Januar 1889 nedsat til et mindre Beløb, hvorunder hører det Tilfælde, at en Forsikring er ophævet og Godtgørelse ydet i Form af en nedsat Forsikring, beregnes Bonusandelen til, hvad den vilde udgjøre, hvis den den 1ste Januar 1889 bestaaende Forsikring var

tegnet paa den Tid, da Interessenten indtraadte med den oprindelige Forsikring, idet ogsaa i dette Tilfælde Interessenter fra før 1871 betragtes som indtraadte den 1ste Januar 1871, saaledes som i forrige Paragraf omhandlet. Det Samme sker, naar en Livsforsikring er forandret til en Livsforsikring med Udbetaling, og Forandringen ikke er iværksat ved, at Interessenten er udtraadt med den oprindelige Forsikring og derefter indtraadt med den nye.

For Overlevelsesserter, der ere udgaaede af Risikoen ved den Forsørgedes Død før Forsørgeren, beregnes Bonusandelen efter den ved Dødsfaldet bestaaende Overlevelsesserentes Paalydende, selv om Forsikringen oprindeligt har været høiere. — Er den sidste inden den Forsørgedes Død forfaldne Præmies Betaling ikke berigtiget, fradrages dennes Beløb i Bonusandelen.

§ 6.

Er en Forsikring tegnet mod forhøiet Præmie, idet den Forsikredes Alder ved Indtrædelsen paa Grund af en hos ham formodet mindre Levedygtighed er regnet høiere end den virkelige, beregnes Bonusandelen, som om den Forsikrede havde haft den saaledes forhøiede Indtrædelsesalder. Er Tillægspræmien nedsat inden den 1ste Januar 1886, beregnes Indtrædelsesalderen dog kun med den dertil svarende Forhøielse.

§ 7.

Tillæg, hvormed Præmier ere belastede paa Grund af, at Forsikringssummen overstiger 20,000 Kr. een Gang for alle eller 2,000 Kr. aarlig, eller paa Grund af, at den Forsikrede ved Indtrædelsen var 70 Aar gammel eller derover, samt Tillægspræmier efter Loven af 18de Juni 1870 § 12 lades ude af Betragtning ved Bonusberegningen.

§ 8.

De efter foranstaaende Regler beregnede Bonusandele udbetales med Tillæg af Rente saaledes, at den fra hvert enkelt Aar hidrørende Bonusandel forøges med 2 pCt. halvaarlig Rente og Rentes Rente for Tiden indtil Udgangen af 1888.

§ 9.

De i § 2 nævnte Tarifer eller derpaa grundede Tabeller over aarlige Bonusandele for de enkelte Forsikringsarter forelægges Finantsministeren til Godkjendelse, inden nogen Udbetaling finder Sted.

§ 10.

Bonusandelene udbetales kontant. Dog undtages fra denne Bestemmelse Forsikringer, der ere tegnede for lovbestemte Procenter af Bestillingsmænds Lønninger uden senere at være overgaaede til den Forsikredes frie

Raadighed. For disses Vedkommende indkøbes der for Bonusandelen en Forøgelse af den paagældende Forsikring. Indkøbet betragtes som iværksat den 1ste Januar 1889 og beregnes efter de for Anstalten gjældende Tarifer, uden at der hertil forlanges Helbredsattest.

§ 11.

Bonus for en Overlevelserente eller Arverente betales til Forsørgeren, dersom Hævningen endnu ikke er tiltraadt; ellers til den Forsørgede.

§ 12.

Bonus for en Livsforsikring tilkommer Forsikringens Eier.

Er der udstedt Indtegningsbevis for Livsforsikringen, og er det noteret i Anstaltens Bøger, hvem der er dispositionsberettiget over Forsikringen, anses denne for Eier, naar ei Andet oplyses. Er intet Saadant noteret, anses den af de to Interesserede — den Forsikrede og den indtegnede Modtager —, der fremlægger Indtegningsbeviset, for Eier, naar ei Andet oplyses.

Er der udstedt Police for Livsforsikringen, anses den Forsikrede, forsaavidt denne er i Besiddelse af Policen, for Eier, naar ei Andet oplyses. Er Policen i Andres Hænder, udbetales Bonus til den, som har Policen i Hænde, saafremt ingen Anden gjør Krav derpaa.

Skaffes Indtegningsbevis eller Police ikke tilstede, afgjøres det efter de oplyste Omstændigheder, om den, der har meldt sig med Krav paa Bonus, kan anses som Eier, eller, dersom Flere have meldt sig, om nogen af disse, og da hvo af dem, kan anses som Eier.

Stridsspørgsmaal imellem Flere, der gjøre Fordring paa Bonus for samme Livsforsikring, afgjøres af den i § 15 nævnte Kommission. Denne afgjør ligeledes Spørgsmaal, om den en Livsforsikring tillagte Bonus kan udbetales og i bekræftende Fald til hvem, i Tilfælde af, at Indtegningsbeviset eller Policen ikke er bragt tilstede. I sidstnævnte Tilfælde maa Kjendelse ikke afsiges før end et Aar efter, at denne Lov er traadt i Kraft, medmindre det i Anstaltens Bøger som foran nævnt er noteret, hvem der er dispositionsberettiget over en Forsikring, for hvilken er udstedt Indtegningsbevis.

§ 13.

Udbetaling af Bonus til Eiere af Livsforsikringer finder i det Tidligste Sted, naar der er hengaaet 3 Maaneder efter, at denne Lov er traadt i Kraft.

Efter Forløbet af disse 3 Maaneder udbetales Bonus til den, der i Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstaltens Bøger er noteret som dispositionsberettiget over en Livsforsikring, for hvilken er udstedt Indtegningsbevis, men ellers, naar saadan Notering ikke findes, til Indtegningsbevisets eller Policens

Ihænde­haver, overensstem­mende med § 12, medmindre i noget af disse Til­fælde nogen Anden inden Udløbet af de oven­nævnte 3 Maaneder har for Livs­forsikrings- og Forsørgelses­anstaltens Bestyrelse skriftlig fremsat Krav paa Ud­betaling for sig. Krav af denne Art, der fremsættes efter Udløbet af de nævnte 3 Maaneder, komme ikke i Betragtning.

§ 14.

Er en Livsforsikring med sit fulde Beløb antaget som Fyldestgjørelse af en Embeds- eller Bestillingsmands pligtige Enkeforsørgelse, og tjener den ved denne Lovs Ikrafttræden endnu til saadan Fyldestgjørelse, og er derhos enten Forsikringsdokumentet deponeret i Finantsministeriet, eller (i Henhold til § 4 i Tillæg til Livsforsikrings- og Forsørgelses­anstaltens Plan af 18de Ja­nuar 1871) intet Forsikringsdokument udfærdiget, komme de i foranstaaende §§ 12 og 13 indeholdte Bestemmelser ikke til Anvendelse, men Bonus ud­betales til den Forsikrede, medmindre den ifølge nærværende Lovs § 10 skal anvendes til Forøgelse af Forsikringen.

Er en Livsforsikring kun delvis anvendt til pligtig Enkeforsørgelse, komme Bestemmelserne i §§ 12 og 13 til Anvendelse med Hensyn til den overskydende Del af Forsikringen, idet dog den Forsikrede betragtes som Ihænde­haver af det af ham deponerede Forsikringsdokument.

Er en Livsforsikring pantsat i Livsforsikrings- og Forsørgelses­anstalten for Laan, betragtes Laantageren som Ihænde­haver af Policen eller Indteg­ningsbeviset.

§ 15.

Spørgsmaal om Adkomst til Bonusudbetaling efter denne Lov kan ikke indbringes for Domstolene.

Kongen beskikker en Kommission, bestaaende af en Formand og 2 andre Medlemmer, valgte iblandt Høiesterets og Overretternes Dommere, til endelig at afgjøre de i § 12 til denne Kommission henviste Spørgsmaal.

Kommissionen bestemmer selv, hvorledes Forhandlingsmaaden for den skal være indrettet, og vælger sin Sekretær.

Kommissionens Formand oppebærer et Honorar af 4,000 Kr., de 2 andre Medlemmer af 3,000 Kr. hver og Sekretæren af 2,000 Kr.

§ 16.

Naar den, der er berettiget til Bonus, ikke har hævet den inden 1 Aar fra denne Lovs Ikrafttræden at regne, bortfalder Retten dertil, medmindre en af Finantsministeren som gyldig anerkjendt Forhindring godtgjøres. Dog skal, naar Spørgsmaal om Berettigelsen til Bonus er indbragt for den i § 15 nævnte

Kommission, Hævning staa den Berettigede aaben mindst i 3 Maaneder efter Sagens Afgjørelse ved Forlig eller Kjendelse.

§ 17.

Til Omkostninger ved Lovens Gjennemførelse kan Anstalten — foruden de i § 15 omhandlede Honorarer af tilsammen 12,000 Kr. — under Finantsministerens Godkjendelse anvende indtil 50,000 Kr.

§ 18.

De Udgifter, som ifølge denne Lov paaføres Anstalten, ere dens Driftsfond uvedkommende. De Bonusandele, der falde paa Forsikringer, tegnede i Livsforsikringsanstalten i Kjøbenhavn, afholdes af de Fonds, der ifølge Lov af 18de Juni 1870 § 1 holdes særskilte for denne Anstalt. Samme Fonds deltage med en til Bonusandelene svarende Proratadel i Omkostningerne ved Lovens Gjennemførelse.

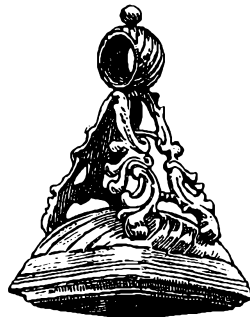
§ 19.

Renten af de opsigelige Laan, Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871 ved nærværende Lovs Træden i Kraft har indestaaende i faste Eendomme, nedsattes fra 11te Juni 1889 til 4 pCt. aarlig.

Anstaltens inden 11te Juni Termin 1887 stiftede og gjensidig uopsigelige Udlaan til Kommuner eller mod Garanti af Kommuner, kunne fra Debtors Side med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel opsiges til Udbetaling i en af de lovbestemte Terminer, dog senest til Juni Termin 1890.

§ 20.

Naar den i Lov af 18de Juni 1870 § 21 paabudte femaarige Statusopgjørelse udviser et Overskud udover den fornødne Formue, der er større, end det kan anses nødvendigt for Anstaltens Sikkerhed, bliver der for Rigsdagen at fremsætte Forslag til Lov om Udbetaling af Bonus til Interessenterne.

FINANTSMINISTRE

UNDER HVILKE DET NUVÆRENDE KONGELIGE
LIVSFORSIKRINGSINSTITUT ER ORGANISERET OG
HAR BESTAAET

4 Marts 1831

ADAM WILHELM GREVE MOLTKE

16 November 1848

WILHELM CARL EPPINGEN GREVE SPONNECK

12 December 1854

CARL CHRISTOPHER GEORG ANDRÆ

10 Juli 1858

ANDREAS FREDERIK KRIEGER

6 Maj 1859

CARL EMIL FENGER

2 December 1859

REGNAR WESTENHOLZ

24 Februar 1860

CARL EMIL FENGER

31 December 1863

DITLEV GOTTHARD MONRAD

11 Juli 1864

CHRISTIAN GEORG NATHAN DAVID

6 November 1865

CHRISTEN ANDREAS FONNESBECH

28 Maj 1870

CARL EMIL FENGER

26 Juni 1872

ANDREAS FREDERIK KRIEGER

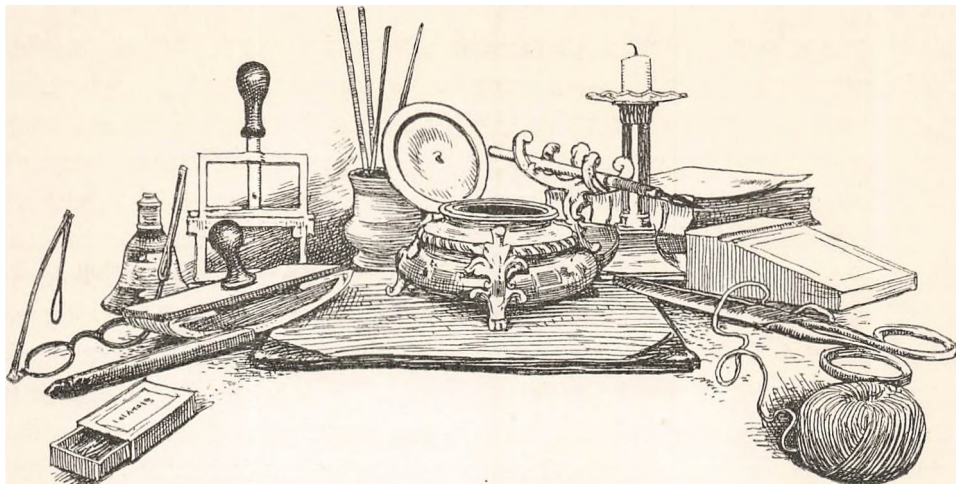
14 Juli 1874

CHRISTEN ANDREAS FONNESBECH

11 Juni 1875

JACOB BRØNNUM SCAVENIUS ESTRUP

BIOGRAFISKE OPTEGNELSER

OM ANSTALTERNES EMBEDSMÆND

DE følgende kortfattede Notitser omfatte de Mænd, der have haft kongelig Udnævnelse til Stillinger i Anstalterne af 1842, samt dem, der i Anstalten af 1871 have modtaget Udnævnelse af Kongen eller Finantsministeren. Forsaavidt der om Vedkommende findes den Art Oplysninger, som her ere søgte samlede, i let tilgængelige trykte Kilder, saasom Erslews Forfatterlexikon, Nordisk Konversationslexikon, »Den danske Lægestand« eller lignende Værker, er, der i Optegnelserne i Reglen kun nævnt ganske enkelte Data.

ANCKER, Frederik William Armstrong, er født 6 Oktober 1846 i Kjøbenhavn, Søn af Overintendant i Søetaten, Etatsraad Emil Ferd. A. — Han blev efter at have taget Præliminærexamen ansat 1863 i Finantshovedkassen og traadte derfra ind i Anstalten 1 Juni 1867, blev Assistent 1 April 1869 og Fuldmægtig 23 Maj 1887. A., der i 1882 blev udnævnt til Kammerjunker, er tillige siden 1885 Bogholder ved det kongelige Theater.

ANDRESEN, Hans Albert, født 28 Januar 1834 i Kjøbenhavn, Søn af Skrædermester Andr. A. — Student 1854, cand. phil. 1855, tog samme Aar Adgangsexamen til den militære Højskole, cand. polyt. (Mekanik) Januar 1861, blev allerede som Student Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor han i en lang Aarrække tillige var Inspektør; var 1865 Medstifter af Foreningen »Fremtiden«; 12 Juni 1871 Beregner i Livsforsikrings-Anstalten; blev 1877 Meddirektør ved de Massmannske Søndagsskoler og overtog samme Aar Redaktionen af teknisk Forenings Tidsskrift; var fra 1878—84 Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn; blev 1879 Medbestyrer af den Reiersenske Fond; deltog 1882 i Stiftelsen af Kreditforeningen af Grundejere i Kjøbenhavn og Omegn, og er nu Medlem af dennes Repræsentantskab; 8 Maj 1888 matematikkyndigt Medlem af Bestyrelsen for Livsforsikrings-Anstalten; 1891 Formand for Repræsentantskabet i Huslejeassuranceselskabet i Kjøbenhavn. Er optraadt som populær Forfatter og har oversat en Del æsthetiske og tekniske Værker, navnlig fra engelsk.

BING, Frederik Moritz, er født 31 December 1839 i Kjøbenhavn og Søn af Grosserer, Fabrikejer Meyer Herman B.; blev 1862 cand. polyt. (anvendt Naturvidenskab); havde fra 1865 i nogle Aar en Stentøjfabrik i Kjøbenhavn. Udnævntes 8 Juli 1870 til matematikkyndigt Medlem af Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne samt for den almindelige Enkekasse, og 28 Marts 1871 til den tilsvarende Stilling i Bestyrelsen for Anstalten af 1871. Er fra 1872 tillige Medlem af Bankraadet i Dansk Arbejderbank i Kjøbenhavn; var i en Del Aar Repræsentant i Arbejdernes Byggeforening og er nu Medlem af Repræsentantskabet for den mosaiske Menighed i Kjøbenhavn; blev 23 September 1889 R. af Dbg. — Har skrevet mindre matematiske Afhandlinger samt i Forening med dr. phil. Jul. Petersen Statsøkonomiens Grundsatninger efter Fawcett.

BONFILS, Carl Joseph Julius, født 17 Juni 1814 i Kjøbenhavn, Søn af daværende Tøjfabrikant, Kaptain Carl Georg B., blev Student 1833. Efterat han i noget over et Aar havde været Extraassistent i Nationalbanken, blev han den 8 Juli 1846 af Bestyrelsen for Livsforsikrings-Anstalten konstitueret som Underbogholder ved samme, erholdt dernæst ved kongelig Resolution af 6 Marts 1848 Ansættelse som Assistent ved Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne, i hvilken Stilling han fra 1849 tillige fungerede som Kasse-

kontrollør. Den 13 Juli 1851 udnævntes han til Kontorchef og Bogholder ved den da oprettede Bestyrelse for de militære Underklassers Pensionering og for Invalideforsørgelsen, i hvilken han fra 1889 har virket som administrerende Direktør; han har derhos siden 1871 af Finantsministeriet været beskikket til Revisor af Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstaltens Driftsregnskaber. Den 16 Februar 1869 blev han udnævnt til virkelig Justitsraad; han er derhos R. af Dbg. og Dbmd.

CARLSEN, Henrik Frederik Mandix, er født 14 Marts 1842 i Kjøbenhavn, og Søn af exam. jur., Toldassistent Carl Michael C. Han blev Student 1862, Volontør i Anstalten i Februar 1863, deltog som Reserveofficersaspirant i Krigen 1864, ansattes som Assistent 1 Juni 1867, Fuldmægtig 25 April 1884, beskikkedes 23 Maj 1887 til Kassekontrollør ved Anstalten og den almindelige Enkekasse.

CAROC, Frederik Carl Vilhelm, var født i Kjøbenhavn 25 November 1811 og Søn af Ingeniørkaptain Herm. Alexander C.; blev Landkadet 1826 og Sekondlieutenant med Anciennitet fra 31 December 1828, sattes à la suite ved sjællandske Jægerkorps 1830, blev Elev paa den militære Højskole 1832, og Premierlieutenant 30 December 1835, Adjoint i Generalkvartermesterstaben 1836, forsat til jydsk Jægerkorps 11 Maj 1839, men indtraadte 31 December s. A. som Adjoint i Generalstaben; blev Kaptain 1 Juli 1842. I Krigen 1848 deltog han som Stabschef hos Generalmajor Schleppegrell, men fratraadte allerede om Sommeren, da han 17 Juli sattes à la suite som Major; R. af Dbg. 13 September s. A.; indtraadte i Numer 12 November 1849 og virkede som Topograf; beskikkedes s. M. til Medlem af Landmaalerexaminationskommissionen; blev 19 Januar 1850 karakt. Oberstlieutenant og 6 Oktober Dbmd.; var fra 1851—53 Medlem af Bestyrelsen for de militære Underklassers Pensionering og Invalideforsørgelsen; blev Direktør for den topografiske Tjeneste 1852; Oberstlieutenant 2 April 1854, Oberst 12 Marts 1856; var Borgerrepræsentant 1859—70; K. af Dbg. 6 Oktober 1862; karakt. Generalmajor 22 December 1863; udnævntes ved Krigen Begyndelse til Kommandør for Infanteriets Reserve, og deltog som saadan i det Krigsraad, hvorved Rømningen af Dannevirke besluttedes; overtog i Marts Kommandoen over 3 Division med Hovedkvarter i Middelfart; paa Grund af Uoverensstemmelse med Overgeneralen fratraadte han sin Stilling og vendte tilbage til sin topo-

grafiske Virksomhed i Kjøbenhavn; 19 December s. A. blev han entlediget fra Krigstjenesten. Den 25 Juni 1870 udnævntes han til »Formand i og forretningsførende Medlem af Direktionen for Livrente- og Forsørgelsesanstalten samt Livsforsikringsanstalten indtil den for Livsforsikringsanstalten af 1871 ved Loven af 18 Juni 1870 normerede Bestyrelse kan træde i Funktion«; 2 Juli 1870 tillige Medlem af og Formand i Direktionen for den almindelige Enkekasse. 28 Marts 1871 Medlem af og Formand i Bestyrelsen for Livsforsikringsanstalten af 1871. Han var dekoreret med forskellige udenlandske Ordener. Død 20 September 1882 i Kjøbenhavn. — (Erslews Forfatterlexikon, Biografisk Lexikon.)

CLEMENT, Hans Christopher Fredrich, blev født 6 Juni 1814 og var Søn af Fuldmægtig i Generalpostdirektionen Eggert Johan Christopher C. Efter at han i mange Aar havde været Landmand, kom han i 1847 til at arbejde i Statsgjældskontoret og fra 26 Juli 1851 i Anstalterne. Blev Fuldmægtig 20 Marts 1861 og tillige Expeditionsekretær 1 November 1882, entledigedes 21 Maj 1887 og udnævntes da til virkelig Kammerraad; døde 9 Juni 1889.

DREWSSEN, Viggo, født 15 November 1830 i Kjøbenhavn, var Søn af Justitiarius i Kriminal- og Politiretten, Konferentsraad Adolph Ludvig D.; Student 1850, cand. phil. 1851; forberedte sig i nogle Aar til juridisk Embedsexamen, men opgav denne og arbejdede en Tid som Volontør i Toldvæsenet; ansattes som Assistent i Finantsministeriet 19 September 1859; deltog som frivillig Aspirant i Krigen 1864 og blev haardt saaret og fangen ved Dybbøls Indtagelse; udnævntes efter at være udløst til Sekondlieutenant 13 Juni, og beholdt 31 Maj 1865 Afsked af Krigstjenesten; blev Kancellist i Finantsministeriets Sekretariat 27 September 1866, og Fuldmægtig i sammes 1ste Departement 22 Oktober 1870; beskikkedes til Kontorchef i Livsforsikringsanstalten 27 Maj 1873 og udnævntes til Medlem af og Formand i Bestyrelsen for denne 5 Oktober 1882; R. af Dbg. 8 April 1888; var fra 1886 Medlem af Direktionen for Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn; døde 8 November 1888 i Kjøbenhavn. — Drewsen optraadte anonymt som filosofisk Forfatter og har blandt andet skrevet »En Livsanskuelse grundet paa Elskov« (1881), »Forholdet mellem Mand og Kvinde, belyst gennem Udviklingshypotesen« (1884) og »Grænser for Kjønsfriheden« (1888). — (Nekrolog og Portræt i Illustreret Tidende Bind 30 No. 9, Biografisk Lexikon.)

FENGER, Carl Emil, født 9 Februar 1814 paa Christianshavn, Søn af Sognepræst Rasmus F., blev Student 1829, cand. chir. 1835, dr. med. 1842, Lektor (Professor) ved Universitetet 1843, var Finantsminister 6 Maj—2 December 1859 og atter 24 Februar 1860—31 December 1863, Direktør for Finantsministeriet 8 Januar—22 Juli 1864. Formand for Direktionen i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne 31 Juli 1868—25 Juni 1870, paany Finantsminister 28 Maj 1870—25 Marts 1872; døde 21 September 1884. — (Biografisk Lexikon, »Den danske Lægestand«, o. a. St.)

Fog, Ludolph Frederik, blev født 1 April 1778 i Dalby Præstegaard paa Fyen, og var Søn af Provst Jørgen F. Han blev Student 1796, begyndte at lægge sig efter Retsvidenskab, men da han i Aaret 1800 blev ansat i Kontoret for aktive og passive Fordringer, opgav han dette. Den 18 April 1804 blev han Fuldmægtig og 17 December 1808 Chef for Statsgjælds-Bogholderkontoret, 20 Marts 1810 tillige Medlem af Administrationen for den synkende Fond, 23 Oktober 1818 tillige Assessor i Statsgjældsdirektionen, 28 December 1831 Medlem af Statsgjældsdirektionen. Ved Kollegiernes Omdannelse til Ministerier blev han 3 December 1848 Statsgjældsdirktør og Chef for Finantsministeriets 4de Departement. I 1831 var Fog bleven administrerende Medlem af Direktionen for Tontinen af 1800; beskikkedes 1835 til Medlem af den Kommission, der var nedsat til at tage Oprettelsen af en Livrente-Anstalt under Overvejelse; udnævntes 10 Marts 1842 til Meddirektør i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne. Fog, der blev Kammerraad 1813, Justitsraad 1818, Etatsraad 1822 og Konferentsraad 1836, udnævntes 22 Oktober 1850, da han havde været 50 Aar i Statens Tjeneste, til Storkors af Dbg.; han døde 15 Maj 1855.

GULDBRANDSEN, Vilhelm Alfred, Søn af kongelig Kapelmusikus Hans Vilhelm G., er født 11 Februar 1833 i Kjøbenhavn. Han blev Volontør i Anstalterne Nytaar 1849, Assistent 1 Oktober 1852, Kancellist 21 August 1856, Fuldmægtig 22 Marts 1860, Kassekontrollør 21 September 1863 og Kasserer ved Anstalterne samt ved den almindelige Enkekasse 27 Oktober 1869. G., der tillige er Revisor ved Forsikringsselskabet »Danmark«, blev R. af Dbg. 27 April 1878.

HANSEN, Johannes Christen, er født 2 Oktober 1851 i Svaneke, Søn af Glarmester Johan H., tog Lærereksamen 1870, var derefter Huslærer i 2 Aar og blev Student 1875; begyndte at studere fransk Sprog, men opgav

det for at lægge sig efter Retsvidenskaben og blev cand. jur. 31 Maj 1882. Kort efter kom han til at arbejde i Anstalten, blev Assistent 1 August 1882 og Kontorchef 12 December 1888.

HERTZSPRUNG, Severin Carl Ludvig, er født 18 Maj 1839 i Kjøbenhavn, Søn af Dugmagermester Edward Samuel Friedrich H. Student 1857, cand. mag. i Astronomi 18 December 1861; vandt 1864 Videnskabernes Selskabs Guldmedaille for en astronomisk Prisopgave og fik Afhandlingen trykt i Selskabets Skrifter; foretog med offentlig Understøttelse en Rejse i Udlandet 1869; ansat i Kontoret for udenlandske Betalinger under Finantsministeriet 1862, Assistent i dettes Expeditionssekretariat 1863, i Pensionskontoret 1866; Kalkulator i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne 28 Juni 1870; Medlem af og Forretningsfører i Bestyrelsen for Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871 28 Marts 1871; tillige fungerende Direktør for den almindelige Enkekasse 5 Oktober 1882; R. af Dbg. 27 April 1878, Dbmd. 23 September 1889; er Medlem af Bestyrelsen for Kjøbenhavns Telefonselskab, og af Bestyrelsen for Alderdomsfriboliger; har i en lang Aarrække været Formand for Kjøbenhavns Skakforening og er Medlem af Koncertforeningens Repræsentantskab. H. har foruden nogle mindre astronomiske og matematiske Artikler i Tidsskrifter skrevet en Afhandling i det Letterstedtske Tidsskrift 1879 om Livsforsikringsvæsenet i de tre nordiske Riger.

HOLM, Christian Frederik, født 30 November 1796 i Kjøbenhavn, var Søn af Kancelliraad og Korrespondancechef ved Tallotteriet Poul Thoring H.; blev Student 1813, cand. jur. 21 Oktober 1816; det følgende Aar blev han Volontør i Rentekammeret, og efterat han i 1820 havde erholdt Universitetets Guldmedaille for en juridisk Prisopgave over et obligationsretligt Emne, udnævntes han 13 Januar 1821 til Kopist i Rentekammerets 1ste sjællandske Kontor; blev 2den Fuldmægtig i Kammerkancelliet 11 September 1822, 1ste Fuldmægtig 6 Juni 1826; Assessor i Direktionen for Statsgjælden og den synkende Fond 4 Oktober 1831, Medlem af den i 1835 nedsatte Komite, hvem det var overdraget at tage Oprettelsen af en Livrente-Anstalt under Overvejelse; 3dje Finantsdeputeret 19 December. s. A. fra 1 Januar 1841. Han blev 12 Oktober 1848 udnævnt til kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, men blev efter Ansøgning fritaget for dette Hverv. Ved Kollegiernes Omdannelse til Ministerier blev han 3 December 1848 Direktør for

Finantsministeriets 1ste Departement (for Finantssager i Almindelighed); Medlem af Direktionen for det kongelige Theaters Enkekasse 14 Marts 1862—18 Oktober 1871. Ved Reduktionen i Anledning af Tabet af Hertugdømmerne blev han entlediget som Departementsdirektør 28 November 1864. Holm, der var bleven titulær Sekretær 1828, Justitsraad 1831, Etatsraad 1836 og Konferentsraad 1847, udnævntes til Storkors af Dbg. ved sit 50 Aars Jubilæum 13 Januar 1871; entledigedes som Direktør i Livsforsikrings-Anstalten 9 Januar 1878 og døde det paafølgende Aar 27 Maj 1879. — I Aarenes Løb var der overdraget Konferentsraad Holm en stor Mængde dels lønnede, dels ulønnede Hverv. Han var saaledes Sekretær ved Vemmetofte, Kontrolkommitteret ved Kreditkassen for Husejere i Kjøbenhavn, Bogholder og senere Direktør i det Reiersenske Fond, Medlem af Landhusholdningsselskabets Handelskomite, af Kunstforeningens Bestyrelse, af Musikforeningens Administration, af Direktionen for Bibelselskabet. I Literaturen er han kun optraadt med den Afhandling, han skrev for den juridiske Prisopgave; den findes i Ørsteds juridiske Tidsskrift og er desuden særskilt udgivet med Bemærkninger af A. S. Ørsted. — (Erslews Forfatterlexikon.)

HOLM, Johan Gustav, blev født 21 Juli 1826 i Kjøbenhavn, var Søn af Tobakspinder Andr. H. Han kom tidlig paa et Handelskontor, deltog som Menig i Krigen 1849—50, underkastede sig i 1855 Examen ved Grüners Handelsakademi og opholdt sig derefter i Kjøbenhavn som Handelsfuldmægtig. Ansattes som Assistent i Anstalten 1 Oktober 1863, blev Fuldmægtig 26 Oktober 1869, døde 8 April 1884.

HORNEMANN, Claus Jacob Emil, født 19 April 1810 i Kjøbenhavn, Søn af Etatsraad, Professor, dr. Jens Wilken H., blev Student 1827, cand. chir. 1833, cand. med. 1834, dr. med. 1839, Læge ved Anstalterne fra deres Oprettelse, entlediget fra 1 Januar 1889. Han var K. af Dbg., Dbmd. og havde Erindringsmedaillen for første Krig, blev titulær Professor 1853, men frasagde sig Titlen i 1874, døde 16 Juni 1890. — (Erslews Forfatterlexikon, Illustreret Tidende Bind 31 No. 39, »Den danske Lægestand« o. a. St.)

JÜRGENSEN, Christian, Søn af Konferentsraad Lorentz J., var født 19 Maj 1805 i Kjøbenhavn; Student 1823; vandt 1827 Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af Prisopgaven i Matematik; cand. jur. 15 April 1828; blev Fuldmægtig i Marineministeriet 31 Juli 1828; disputerede for

Magistergraden 2 Juni 1832 (dr. phil. 10 Maj 1854); konkurrerede i Oktober s. A. med L. S. Fallesen og C. Ramus om den matematiske Lærerpост ved Kjøbenhavns Universitet. Lector mathes. ved Søetaten 4 Maj 1833 indtil 29 September 1853, da denne Post blev inddragen; Medlem af det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab 19 December 1834, titulær Professor 24 Marts 1835; 24 Maj 1836 blev han Medlem af Komiteen til at bedømme private Forsørgelses- og Understøttelses-Selskaber, og indtraadte efter Konferentsraad Meyers Død i Komiteen, der var nedsat for at tage Oprettelsen af en Livrente-Anstalt under Overvejelse; matematikkyndig Meddirektør ved Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne 10 Marts 1842; Medlem af Direktionen for den almindelige Enkekasse 17 Oktober s. A. R. af Dbg. 28 Juni 1847; Lærer i Mathematik i Metropolitanskolen 1855—57, udnævnt til, med Bibehold af sine foranførte Embedsstillinger, tillige at være Professor i Mathematik ved Kjøbenhavns Universitet 8 Januar 1857; Medlem af Bestyrelsen for det kongelige Theaters Enkekasse 28 Juni 1857; var Medlem af en i April 1857 nedsat Kommission angaaende Undervisning og Afgangsprøve i de lærde Skoler. Har skrevet en Række matematiske Lærebøger og Afhandlinger. Død 15 December 1860 i Kjøbenhavn. — (Erslews Forfatterlexikon o. a. St.)

KLEIN, Peter, var født 22 Februar 1799 i Kjøbenhavn, Søn af Silke- og Klædehandler Vilhelm K.; han underkastede sig 1816 dansk juridisk Examen, og blev det følgende Aar Kopist i Kassererkontoret under Direktionen for Statsgjælden og den synkende Fond; her avancerede han efterhaanden op, til han i 1840 blev Kasserer, men blev entlediget 1849 paa Grund af Embedets Nedlæggelse, og samtidig ansat som Kasserer ved Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne, for hvilke han lige siden disses Oprettelse havde besørget Kassererforretningerne, idet disse vare henlagte under Statsgjældshovedkassen. Klein havde Titel af Justitsraad og blev paa Frederik VII's Fødselsdag 1854 R. af Dbg.; han døde 19 Februar 1859.

KOCH, Peter Frederik, er født 22 April 1832 i Kjøbenhavn og Søn af Konferentsraad, Hofbygmester Jørg. Hansen K., blev Student 1850, cand. jur. 19 Januar 1857, ansattes s. A. i Justitsministeriet, udnævntes til Fuldmægtig 30 Juni 1864, var konst. Vicepolitidirektør 1869—71, blev Kriminalretsassessor 27 Marts 1871, tillige Medlem af Bestyrelsen for Livsforsikrings-Anstalten 25 Februar 1878, Overretsassessor 8 Juli 1878, R. af Dbg. 13 Februar 1880, og s. A. Næstformand i Sø- og Handelsretten, valgtes til Medlem af Borgerrepræ-

sentationen 1882 og har i flere Aar været dens Formand, blev Højesterets-assessor 9 November 1885; Dbmd. 17 Marts 1887, K. af Dbg. 15 November 1888; blev Formand i Bestyrelsen for Livsforsikrings-Anstalten 28 November s. A. Har i flere Aar været Formand for Kunstforeningen.

LAUTRUP, Christian Nicolaj, blev født 9 Januar 1800 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader Kancelliraad Chr. Nic. L. var Bogholder ved den almindelige Enkekasse; Student 1817; udnævntes allerede 7 Februar s. A. til Kopist i Enkekassen; cand. jur. 23 Oktober 1820; Fuldmægtig 3 Januar 1824, Underbogholder 29 Maj 1827, Bogholder 12 Maj 1835; Kancelliraad 28 Oktober 1836, Justitsraad 28 Juni 1840; tillige Sekretær og Kassekontrollør ved Kommunitetet 6 Februar 1844—1862; konst. som administrerende Direktør for den almindelige Enkekasse 6 Marts 1847 og fast ansat 10 Juli s. A.; R. af Dbg. 6 Oktober 1852; Etatsraad 6 Oktober 1854; Medlem af den bestandige Justitskommission for Klasselotteriet 6 August 1856—24 Januar 1882; Medlem af Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne 31 Maj 1856—28 Marts 1871; Dbmd. 9 April 1860; var blandt andet ogsaa Revisor ved det kongelige Ordenskapitul; blev entlediget som Direktør for Enkekassen 5 Oktober 1882. Død 19 November s. A. i Kjøbenhavn.

MADVIG, Paul Anton Georg, Søn af Geheimekonferentsraad, Professor, dr. Joh. Nic. M., er født i Kjøbenhavn 5 December 1834, blev Student 1856 og cand. jur. i Sommeren 1865, ansattes som Volontør i Anstalterne 3 December 1865, blev Assistent 1 Juni 1867, og Fuldmægtig 31 Oktober 1882, er fra 1 Juni 1887 tillige Expeditionssekretær.

MÜNTER, Frederik, er født 1 December 1835 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader Justitsraad Carl Vilh. Theod. M. var kongelig Raadmand; han blev Student 1855 og ansattes som Volontør i Anstalterne 24 Juni 1857, blev Assistent 1861, s. A. havde han underkastet sig statsvidenskabelig Embedsexamen; udnævntes til Fuldmægtig 21 September 1863, var fra 1871 tillige Expeditionssekretær, entledigedes 28 Oktober 1882; udnævntes det paafølgende Aar til Amtsforvalter i Skanderborg Amtstuedistrikt og forflyttedes til Odense 1889. R. af Dbg. 1891.

OPPERMANN, Ludvig Henrik Ferdinand, Søn af Forstraad, Skovrider Johan Carl Vincenz O., blev født 7 September 1817 paa Ditlevslust ved

Brahetrolleborg; Student 1834; besøgte efter anden Examen et halvt Aar den polytekniske Lærestalt; underkastede sig 10 og 11 Maj 1843 filologisk Embedsexamen og 12 December 1846 samme Examens praktiske Prøve; Overlærer ved Kathedralskolen i Aarhus 19 December 1846; dispenseret efter Ansøgning ifølge kgl. Resolution af 25 Marts 1851, uden Bibehold af Gage, fra sit Embede fra 1 April 1851 indtil 31 Maj 1852, og entlediget i Naade med Vartpenge 12 September 1852; valgt til Folkethingsmand for Randers Amts 5te Valgkreds 4 December 1849; Medlem af Kommissionen ang. Skovvæsenet 17 Juni 1850; tog Først-Examen i Maj 1852; blev 21 September s. A. Lektor i tysk Sprog og Literatur ved Kjøbenhavns Universitet og havde kort forinden erholdt Bestalling som Landmaaler. Folkethingsmand for Svendborg Amts 5te Valgkreds 20 September 1854, gjenvalgt 1 December 1854, 14 Juni 1855 og 14 Juni 1858; erholdt Titel af Professor 14 Januar 1855; valgt af Folkethinget til Statsrevisor 24 August 1855, 19 Februar 1856, 12 Februar 1857 og 19 December s. A.; Medlem af Kommissionen angaaende en ny Skyld-sætning af Skovene 1857. Matematikkyndigt Medlem af Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne 11 Februar 1861; entlediget fra denne Stilling 27 Juni 1870; R. af Dbg. s. D. Var korresponderende Medlem af det engelske »Institute of Actuaries.« Har skrevet en Lærebog i Geometri, nogle matematiske Afhandlinger o. a., samt i 1866 en Piece »Om Livsforsikringer og Livrenter.« Død 17 August 1883 i Kjøbenhavn. — (Erslews Forfatterlexikon.)

PEDERSEN, Peter, Søn af Koffardikaptain Peder Kromoes P., var født 27 November 1806 i Kjøbenhavn; 1823 Student og 21 April 1828 cand. theol.; det var dog ikke dette Studium, men derimod Mathematiken, der blev hans Hovedfag; allerede 3 Aar efter at han var bleven Student, blev han Matematiklærer i Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, tog 21 Marts 1835 Magistergraden (dr. phil. 10 Maj 1854); rejste, understøttet af det Thottske Stipendium og af Universitetet, 1839—40 i Tyskland, Bøhmen, Italien, Frankrig og Belgien; 1840—58 Meddirektør for de Massmannske Søndagsskoler; indtraadte efter Professor Fallesens Død i Komiteen, der var nedsat for at tage Oprettelsen af en Livrente-Anstalt under Overvejelse; Medlem af Komiteen til at bedømme private Forsørgelses- og Understøttelses Selskaber; 10 Marts 1842 matematikkyndigt Medlem af Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne; blev s. A. Medlem af Videnskabernes Selskab og 1843 af dettes meteorologiske Komite, 1844 Bestyrer af Kjøbenhavns magnetiske Observatorium og Observator ved

Kjøbenhavns Universitets astronomiske Observatorium; 29 Maj 1846 entlediget med Titel af Professor; rejste s. A. atter i Tyskland og Italien. Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, valgt 5 Oktober 1848 i Kjøbenhavns 9de Kreds; Folkethingsmand for Kjøbenhavns 7de Kreds 4 December 1849. 6 Oktober 1851 R. af Dbg.; Kasserer i det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab 19 December s. A.; Medbestyrer af det kongelige Theaters Enkekasse (indtil 28 Juni 1857); fra 1844—54 Formand for »Athenæum«; entlediget som Direktør i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne 29 Januar 1861. Forfattede som Observator Almanaken og har skrevet nogle astronomiske Afhandlinger. Død 23 September 1861 i Kjøbenhavn. — (Erslews Forfatterlexikon.)

PETERSEN, Adolf Carl Vilhelm, er født 14 December 1856 i Kjøbenhavn og Søn af Cigarmager Tønnes Ferdinand P., blev cand. polyt. (i Ingeniørfaget) Januar 1881 og November s. A. Medhjælper hos Anstaltens Beregner, Assistent 1 Juni 1882, Beregner 16 Maj 1888.

ROHDE, August, født 14 Juli 1826 i Kjøbenhavn, var Søn af Peder R., Bogholder under Hof- og Stadsretten, blev Volontør i Statsgjældshovedkassen 1842 og kom i samme Stilling ind i Anstalterne i Sommeren 1846, blev kongelig Assistent 1 Juli 1849, Fuldmægtig 1854, tillige Revisor ved Bogholderiet 1856, Underbogholder 1858 og Kontorchef 12 Oktober 1866, indrettede Anstaltens Kontrabogholderi og forestod dette fra 1871, udnævntes til Amtsforvalter i Hjørring 7 Maj 1873. R., der 1863 var bleven Kammerraad og 1869 virkelig Justitsraad, døde 8 Marts 1885.

ROSENGREEN, Harald Christian, er født 31 Januar 1836 i Helsingør, hvor hans Fader Poul Johannes R. var Sejlmager. Han kom 1854 ind i Armeens Revisionskontor, og var, efter i 1859 at have taget dansk juridisk Examen, i nogle Aar i private Stillinger som Sagførerfuldmægtig og Godsforvalter, blev ansat i Forst- og Jagtkontoret under Finantsministeriet 1863, antoges som Extraarbejder i Anstalten 1 Juni 1865, blev Assistent 1 Juni 1867, Fuldmægtig 1 April 1871 og Bogholder 29 April 1887. Han er tillige Revisor i det kongelige oktrojerede Brandassurancekompagni for Varer og Effekter.

ROTHE, Carl Adolph, født 20 December 1844 i Kjøbenhavn, er Søn af Viceguvernør i Vestindien og Præsident for St. Thomas og St. Jan, Kammer-

herre Louis R.; Student 1863, cand. jur. 8 Januar 1870; blev 1871 ansat som Assistent i Livsforsikrings-Anstalten; Kammerjunker 12 Februar 1874; Kontorchef 1 November 1882; R. af Dbg. 6 Juli 1883; 1 December 1885 Kavaller hos H. K. H. Prins Valdemar og Kammerherre; 28 November 1888 Medlem af Bestyrelsen for Livsforsikrings-Anstalten; er dekoreret med forskellige udenlandske Ordener.

SCHOVELIN, Julius Thorvaldsen, født 1 Oktober 1821 i Kjøbenhavn, var Søn af Boghandler og Kaptain i det borgerlige Artilleri Peter Thorsen S., der nedstammede fra Island, hvor Slægten hed Skogalin; han blev Landkadet 1835, og Sekondlieutenant à la suite ved 1ste jydsk Infanteriregiment 1839; indtraadte n. A. som Elev i den militære Højskole, gennemgik Ingeniør-afdelingen og udnævntes 1844 til Premierlieutenant i Ingeniørkorpset; rejste 1845—46 i Tyskland, Østerrig, Schweiz, Italien, Frankrig, Belgien og Holland, og overtog efter sin Hjemkomst en Lærerpost ved den militære Højskole i Land-, Vand- og Vejbygningsvæsenet, blev Ingeniørkaptain 1848. Beskikkedes i 1851 til Medlem af en Kommission angaaende polyteknisk Læreanstalts Omordning og fremtidige Stilling; valgtes 1852 til Folkethingmand i Odense Amts 1ste Valgkreds og gjenvalgtes der stadig lige til 1858, var Ordfører for Finantsudvalget under 6te Rigsdagssamling, Viceformand i Folkethinget under 8de Rigsdagssamling. Krigsministeren beordrede ham i Foraaret 1853 at overtage Chausséinspektoratet i Hertugdømmet Lauenborg; han begjærede da og fik 6 Marts 1853 sin Afsked af Statstjenesten; levede derpaa som Civilingeniør. 1854 valgte Folkethinget ham til Statsrevisor, og 25 Maj 1855 blev han udnævnt til Departementschef i Finantsministeriets 4de Departement (Statsgjælden) samt til virkelig Etatsraad. Blev 31 Maj 1856 Medlem af Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne, og s. A. Meddirektør ved Tontinen af 1800 samt R. af Dbg. 1859 forenedes Departementet for udenlandske Betalinger med hans; 1860 Dbmd. og 11 Februar 1861 matematikkyndigt Medlem af ovennævnte Anstalters Direktion. I den internationale Finantskommission i Anledning af Fredslutningen 1864 var han Medlem tilligemed Fenger. S., der 28 Juli 1866 fik Titel af Konferentsraad, var dekoreret med forskellige udenlandske Ordener; han var Medlem af flere Statskommissioner og de sjællandske Jernbaners Plenarbestyrelse. Paa Grund af Svagelighed entlediges han 27 Juni 1870 fra sit Embede i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne og døde 15 Oktober s. A.

SCHRAM, Christopher, var født 26 September 1776 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader Johannes S. var Bud ved den almindelige Enkekasse. Han blev ved Nytaar 1793 antaget som Skriver i Enkekassen, og udnævntes ved kgl. Resolution af 15 Januar 1796 til 2den Kopist, blev 1ste Kopist 12 Marts 1800, Fuldmægtig 19 August 1801, Bogholder 7 Februar 1818; blev 31 Maj 1823 virkelig Kancelliraad, 1 November 1828 virkelig Justitsraad; 12 Maj 1835 administrerende Direktør ved Enkekassen; indtraadte s. A. i den Komite, hvem det var overdraget at tage Oprettelsen af en Livrente-Anstalt under Overvejelse; udnævntes 10 Marts 1842 til Meddirektør i Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne. Han blev 2 Januar 1836 virkelig Etatsraad og 28 Oktober s. A. R. af Dbg.; 10 Juni 1841 Dbmd.; 15 Januar 1846 Konferentsraad. Død 3 Marts 1847.

SCHWARTZKOPFF, Carl Anton, var født i Kjøbenhavn 28 Maj 1809 og Søn af Hofkirurg hos Prins Ferdinand, Etatsraad Christ. Fred. S. Han blev Student 1827 og cand. jur. 1832; i 1834 ansattes han som Kopist i Enkekassen, hvor han efterhaanden blev Revisor og Kassekontrollør; i samme Stilling indtraadte han i Anstalterne 22 Marts 1860 og erholdt da Titel af Kammerraad; tre Aar efter blev han Kasserer ved Anstalterne samt tillige ved Enkekassen, men afskedigedes med Pension 27 Oktober 1869 og blev Justitsraad; han døde 12 Juni 1886 i Kjøbenhavn.

STAGE, Georg Gottlob, er født 5 Februar 1839 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader Joh. Adolph Gottl. S. var kongelig Skuespiller. Han blev Student 1856 og cand. med. & chir. 1863, var konstitueret Underlæge ved et Lazaret paa Fyen under Krigen 1864, vandt Universitetets Guldmedaille for Besvarelse af den medicinske Prisopgave 1865, dr. med. 1868, studerede derefter et Par Aar i Udlandet, væsentlig i Wien; har senere praktiseret i Kjøbenhavn navnlig som Børnelæge; ansattes som assisterende Læge i Anstalten 13 Juli 1871 og blev efter dr. Hornemanns Afgang ansat som Anstaltens Læge 9 Februar 1889; har i nogle Aar været Kommunalæge i Kjøbenhavn og Censor ved medicinsk Embedsexamen. Har skrevet bl. a. »Om Smaa børns Ernæring og Pleje.« — (»Den danske Lægestand«.)

TRESCHOW, Franz Christopher Bülow, er født 31 Maj 1836 i Kjøbenhavn og Søn af Toldkasserer i Holbæk, Justitsraad Andr. T. Han blev

efter sin Konfirmation Volontør i Statsboghderiet og kom i samme Stilling ind i Anstalterne 5 August 1853, blev Assistent 1 Januar 1857, underkastede sig dansk juridisk Examen 1859, blev Fuldmægtig 20 Marts 1861, var flere Gange i længere Tid konstitueret som Kasserer under Kassererne Walsøes og Schwartzkopff's Sygdomsforfald og efter den førstnævntes Død. Han blev Bogholder og Kassekontrollør ved Anstalterne samt Kassekontrollør ved Enkekassen 27 Oktober 1869, udnævntes til Assistentshusforvalter 6 April 1887. Treschow, der blev R. af Dbg. 1888, døde 23 November 1889.

TVERMOES, Godtfred Ferdinand, er født 23 November 1833 i Kjøbenhavn, Søn af Hørkræmmer Andreas Marinus T., Student 1852, cand. phil. 1853, cand. polyt. Januar 1862 (Mekanik). 1864 Sekretær og Bogholder ved Kjøbenhavns Havneforvaltning; 3 Marts 1868 konstitueret som matematikkyndig Direktør ved Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne under Konferentsraad Schovelins Sygdom, fratraadte 17 Juni 1870; blev 1873 Meddirektør i det gjensidige Brand- og Livsforsikringsselskab »Danmark«; blev 1879 tillige Formand i Direktionen for den almindelige Brandforsikring for Landbygninger i Danmark og entledigedes derfor under 25 Juni s. A. fra sit Embede ved Havnevæsenet; 8 April 1888 R. af Dbg.; er Medlem af Bestyrelsen for det kongelige Theaters Alderdomsforsørgelsesfond.

TYCHSEN, Nicolai Georg Camillo, var født 24 Januar 1826 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader ass. pharm. Joh. Lor. T. var Ejer af Hjorteapotheket; han blev exam. polyt. 1846 og underkastede sig 1850 en partiel Examen i Matematik og Fysik ved polyteknisk Lærestalt. Skrev en matematisk Afhandling, der fandtes værdig til Universitetets Guldmedaille, hvilken han dog ikke erholdt, da han ikke var immatrikuleret. Blev dr. phil. ved Universitetet i Jena. Ansattes 8 Juli 1870 som matematikkyndigt Medlem af Direktionen for Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne samt for den almindelige Enkekasse, og 28 Marts 1871 i den tilsvarende Stilling i Bestyrelsen for Anstalten af 1871. Død 29 Marts 1888. — T. stiftede i 1859 sammen med Observator Schjellerup Matematisk Tidsskrift og redigerede det i flere Aar. Har skrevet forskjellige matematiske Afhandlinger (deriblandt om Beregningen af Livsforsikringer og Livrenter i Mathem. Tidsskrift 1875), og udgivet nogle Opgavesamlinger foruden en Del Oversættelser eller Bearbejdelser af fremmede Bøger angaaende Fysik og Mekanik.

UTTENREITTER, Johan Ludvig Henry, er født 18 August 1853 i Kjøbenhavn og Søn af Urtekræmmer Joh. U. Efter at have underkastet sig Præliminærexamen, blev han Volontør i Anstalterne 20 August 1869, ansattes som Assistent 1 November s. A., som Fuldmægtig 29 April 1887. Han har i mange Aar arbejdet i Kjøbenhavns Understøttelsesforening, hvor han nu er Afdelingsformand.

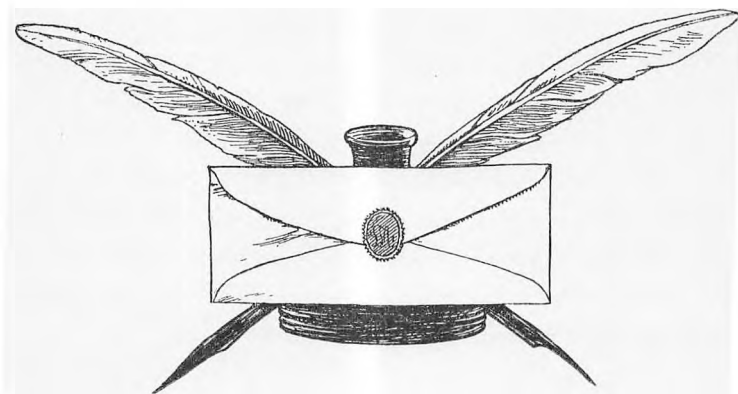
WALSØE, Christian, var født i Kjøbenhavn 28 Marts 1815, Søn af Høker Niels W., blev exam. jur. 1836, var ansat ved Kjøbenhavns Amtstue og senere i Finantsministeriet; 6 Marts 1848 blev han kongelig Assistent saavel i Livrente- som Livsforsikrings-Anstalten og samme Aar tillige Fuldmægtig i Statsbogholderiet; 1851 udnævntes han til Kassekontrollør ved begge Anstalter, blev 1856 tillige Revisor og 1858 Underbogholder, men allerede 2 Aar efter, 22 Marts 1860 blev han ved Justitsraad Kleins Død Kasserer ved Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne samt den almindelige Enkekasse og erholdt Titel af Kammerraad. W. døde 28 Juli 1863.

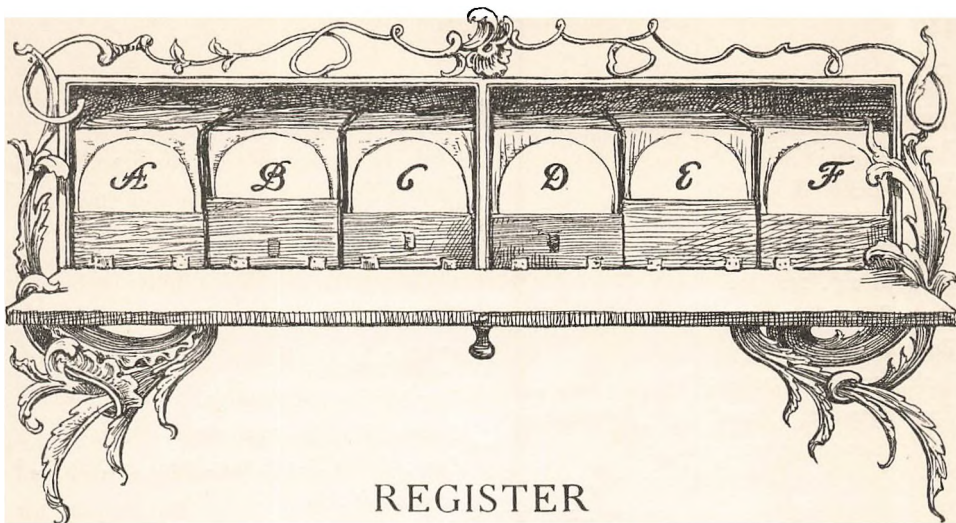
WILLEMOES, Niels, blev født 27 December 1792 i Assens, hvor hans Fader Kammerraad Christen W. dengang var Amtsforvalter. Han blev Student 1811. Efter i mange Aar at have været beskjæftiget i forskjellige Kontorer, saaledes under Finantsdeputationen og i Kjøbenhavns Sparekasse, blev han ved Livrente-Anstaltens Oprettelse ansat som Assistent og erholdt 9 Januar 1843 kongelig Udnævnelse i denne Stilling; han var tillige ansat ved Livsforsikrings-Anstalten; 19 Oktober 1852 blev han Underbogholder og erholdt ved Nytaar 1856 Titel af Kammerraad; han døde 15 December 1860. W. var en Broder til Søhelten Peter Willemoes.

WIVET, Frederik Vilhelm, var født 19 Februar 1804 i Nyborg, hvor hans Fader Adam Fred. W. var Kjøbmand, han blev Student 1822 og lagde sig efter Retsvidenskab; blev efter nogle Aars Forløb en bekjendt og søgt Manuduktør deri, men fik aldrig selv afsluttet sine Studier ved nogen Embeds-examen. Ved Livrente-Anstaltens Oprettelse blev han konstitueret som Sekretær og Bogholder; 9 Januar 1843 erholdt han kongelig Udnævnelse som Kontorchef. Da Livsforsikrings-Anstalten traadte i Virksomhed, erholdt han ogsaa Stillingen som Sekretær og Bogholder ved denne, og fik kongelig Udnævnelse 6 Marts 1848. Allerede 1844 var W. bleven Kancelliraad, udnævntes paa

Frederik VII's Fødselsdag 1852 til virkelig Justitsraad og erholdt i 1860 Ridderkorset.

Flere Gange fik han udefra Tilbud om andre Embeder, deriblandt som Chef for Statsbogholderiet, en Stilling, han dog ikke ønskede at overtage paa Grund af sit svage Helbred. Gjentagende opholdt han sig ved Badesteder i Udlandet, men tilsidst tog hans Sygdom saaledes til, at han i flere Aar ikke var i Kontoret, men ledede da Kontorchefsforretningerne liggende i sit Hjem, hvor en af Anstaltens Assisterter arbejdede efter hans Diktat; de Expeditioner, han udfærdigede, bleve forsynede med hans Navn i Facsimile. I Begyndelsen af 1866 ønskede han at tage sin Afsked, og foruden den ham efter Loven tilkommende Pension blev det foreslaaet at give ham af Anstaltens Kasse et extraordinært Honorar en Gang for alle af 5 000 Rdl. som Belønning for hans Virksomhed ved Anstalternes Indretning og Udvikling — en for civile Embedsmænd vist temmelig enestaaende Anerkjendelse — men inden Sagen var endelig ordnet, afgik han ved Døden 28 August 1866.

REGISTER

- A**alborg publike Enkekasse = Gejstlig og Verdslig Enkekasse i Jylland 19. 150.
 Aarhus Amsraad 230.
 Aarsberetninger 112. 139. 190. 285.
 Aboe N., 8.
 Administrationsomkostninger 32. 56. 58. 61. 77. 90. 105. 137. 172. 174. 178. 181. 187. 188. 197. 249. 258. 262. Statistik 307. 312. 313.
 Se ogsaa Driftstillæg.
 Administrative og personelle Forhold 231—256.
 Adskillige Stænders Enkekasse 20. 23.
 Afbildninger. Bygningen i Havnegade 23 V. Kancellibygningens Tag 65. Indgang til Lerches Gaard 129. Bestyrelsesværelse 1892 231. Kassererkontoret 1892 257. Kasse- expedition i 1891 269. Forretningsførerens Værelse 285. Portræter 233. 234. 235. 240. 241. 242. 244. 246. 248. 252. 254. Garantibrev 7. Grundplan 271. 277. 282. 283. Segl XII 28. 64. 126. 230. 256.
 Afgang af Forsikringer 286—295.
 Aftægt 175.
 Agenter 27. 130. 136. 162—167. 189. 197. 199. 201. 205. 206. 295. 307.
 Agentinstruxer 205. 206.
 Alberg, P., 79. 82.
 Alderdomsforsørgelse for Smaafolk 167—176.
 Alderdomsforsørgelses-Anstalt for Ubemidlede 207.
 Alderdomsforsørgelses- og Alderdomsunderstøttelseskasse 169.
 Aldersangivelse, urigtig, 299.
 Aldersberegning. I Enkekassen 41. I den alm. Forsørgelses Anstalt 56. Livrente-Anstalten 101. 154. Livsforsikrings-Anstalten 103. Anstalten af 1871 184.
 Aldersbevis 35. 184.
 Aldersgrænse 20. 34. 47. 57. 101. 143. 154. 171. 183. Se ogsaa Tillægspræmier.
 Almindelig Pensions-Casse (af 1760) 26. Segl 28.
 Amdrup, C. E., 216.
 Amtstuerne 164.
 Ancker, F. W. A., 363.
 Andenmands Liv, Forsikring paa, 104. 141.
 Andresen, A., 250. 252. 364.
 Andræ, C. C. G., 193. 361.
 Anstalt til Forsorg for Alderdoms og Døds Skyld 171—176. 178. 243.
 Apothekere 20.
 Arbejder-Invalidfond 169.
 Arrestfrihed 27. 36. 57. 189.
 Arverente 208. 264. 286.
 Asiatick Kompagni 129.
 Associerede Tontineportioner 54.
 Augustenborg, Hertugen af, 54.

- B**abbage 86. 96. 99.
 Barselseng, Dødsfald i, 32. 35. 41.
 Raumann, se Süßmilch-B.
 Begravelseskasser 59. 169.
 Bekjendtgjørelse om Livsforsikrings Benyttelse til pligtig Enkeforsørgelse 221.
 Beregner 247. 250. 252.
 Berg, C., 201. 203. 215.
 Bernstorff, A. P., 30.
 Beskadiget Police 208.
 Bestillingsmænd. Bonus 213. Alderdoms- og Enkeforsørgelse 223. 228. 229.
 Bestyrelsesforhold siden 1842 105. 106. 112. 113. 173. 176. 178. 190. 192. 197. 199. 202. 231—256.
 Bestyrelsesinstrux 245. 246.
 Betegnelser, matematiske, for Forsikringer 268.
 Bibliothek, det store kongelige, X.
 Bing, F. M., 247. 249. 364.
 Biografiske Optegnelser 363—378.
 Boghandlere 20.
 Bogholderi 235. 236. 237. 239. 250. 251. 252. 270. 280. Regler 307.
 Bonfils, C. J. J., 238. 250. 364.
 Bonus 103. 104. 136. 191. 209—217. 280. 314. Skolelærere 229. Kommunens Embedsmænd 230. Udførelsen af Loven af 1889 304—307. Loven aftrykt 355.
 Bonuskommissionen 213. 215. 216. 305.
 Borgerlig Enke-Forsørgelses-Anstalt 115.
 Borgervennen 62.
 Borgervæbnings Officerer 49. 143.
 Brandes, L. J., 168.
 Brandofficerer 49. 143.
 Brandsikkerhed 272. 274. 275. 278. 279. 284.
 Bregendahl, L. N., 146.
 Brandstrup, A. F., IX.
 Brudegave-Selskab, Det forenede Enke-Understøttelses- og, 154.
 Brun, J. Munthe, IX. 149.
 Bruun, Andr., 28.
 Bruun, Chr W., 25.
 Bruun, M. P., 193. 195.
- Bugge, Th., 32. 64. 72.
 Byggeplaner 272—276.
 Bøder for forsinket Indbetaling 172. 185. 207.
 Børneforsørgelse 12. 17. 20. 21. 22. 33. 55. 107. 225. 264.
 Børseffekter 307. 308. 309.
- C**alculator 247.
 Calenbergske Enkekasse 33.
 Carlsen, F. H. M., 252. 365.
 Caroc, F. V. C., 246. 247. 249. 251. 279. 365. Portræt 246.
 Caroline, Arveprinsesse, 53. 54.
 Caroline Amalie, Dronning, 54.
 Caroline-Stiftelsen 94. 106. 109.
 Carstens, A. G., 30.
 Catharina II 38.
 Christian VII 26.
 Clement, H. C. F., 366.
 Collin, Jonas, 62. 63. 64. 95.
 Courant, Dansk og Slesvig-Holstensk, 65—69. 71. 73. 74.
- »D**agen« 93. 94. 95. 106.
 David, C. G. N., 168. 193. 194. 197. 198. 362.
 Distriktskirurger 49.
 Dividende se Bonus.
 Domme 208. 296. 297. 298. 299.
 Dorn, B. C. H. C., 167.
 Drateln, van, 41.
 Drewsen, V., 251. 366. Portræt 252.
 Driftsfond 312. 313.
 Driftsoversigt 285—314.
 Driftsrevisor 250.
 Driftstillæg 56. 93. 105. 172. 178. 181. 187. 188. 197. 199. 201. 258. 262. 312.
 Duel 104. 148. 172. 186. 193. 195. 199. 296.
 Dødelighed. I Enkekassen 75. 119. 124. 187. 196. I Anstalterne af 1842 134. 159. 177. 181. 187. 239. 243. 260. Efter 1871 314.

Dødelighedsformel, Oppermanns, 260. 261.
 Dødelighedstavler se Babbage, Finlaison, Halley,
 Oppermann, Süsmilch, Wargentin.
 Dødsaarsager 327.
 Dødsattest 110. Vildledende D. 299. Falsk D.
 299.
 Dødsfald, Statistik 288—294.

Elvius, S., IX.

Embedsmandsloaen 131. 136. 308. 311.
 Enkeforsørgelsespligt, befalet. Embedsmænd 21.
 25. 34. 43—50. Norm for Forsørgelsen 45.
 141. 145. Frd. 4 Aug. 1788 49. Liste over
 Bestemmelser 1788—1845 49. Ordning efter
 1845 og Lov af 1851 141—146. Tilsigtet
 Lovforslag i 1858 147—150. Benyttelse af
 Livsforsikring 148. 150. 202. 221. 294. Vest-
 indien 152. 227. Præster se P. Skolelærere
 se S. Anstalten af 1871 191. 218. 227. Be-
 stillingsmænd 153. 218. 223. 228. Køben-
 havns Kommune 229. Statistik 286. 290—
 293.
 Enkekasse, Den almindelige. Udkast til Funda-
 tion 33. Oprettelse 37. 39. Ændring i 1785
 41. Antagelse af Embedsmænd med slet Hel-
 bred 44. 92. Interessentantal 59. Pengefor-
 andringen i 1813 65. Omskrivningsforhold
 for Pensionerne 67—69. Erstatning af Kapital-
 tab 67. 72. Kommission til Undersøgelse 70.
 Statusopgjørelser 70. 84. 88. 121. 124. De-
 ling med Norge 78—83. Forslag om Præ-
 miebetaling 84. Fordring om Tarifnedsættelse
 86. Stænderkommission 87. Spørgsmaal
 om Forandring 115. 117. 119. Grund til
 Underbalancen 118. 121. 123. 125. Kassens
 Dødelighedsforhold se D. Afslutning 122.
 124. Statstilskud 125. Bestyrelse 43. 126.
 240. 247. 249. Preussens Andel i Udgifterne
 efter 1864 157. Segl 126.
 Enkekasse, Den Calenbergske, 33.
 Enkekasse for Civile Betientere = Enkekasse for
 adskillige Stænder 20. 23.

Enkekasser. Gejstlige se G. Militære se M.
 Adskillige Stænders 20. 23. Gejstlig og
 Verdslig Enkekasse i Jylland 19. 150. Den
 Kielske 38. 48. Professorernes se P.
 Enkers Indtrædelse i nyt Ægteskab 32.
 Estrup, J. B. S., 362.
 Equitable, engelsk Livsforsikringselskab 60. 96.
 103.

Fabricius, H. D., 115.

Fallesen, L. S., 64. 97. 101. 108. 109. 117. 119.
 120.
 Fenger, C. E., 156. 176. 178. 191. 200. 202.
 244. 245. 247. 264. 280. 361. 362. 367. Por-
 træt 244.
 Fermat 8.
 Finantskommission, den internationale, 156.
 Finantsministeriet, vigtigere Afgjørelser af, 204.
 207. 245. 246. 264. 307. 311.
 Finantsministre 361. 362.
 Finlaison 100. 102. 116. 117. 120. 123. 257.
 266. 313.
 Flytning af Forfaldsdag 160. 184.
 Fog, L. F., 90. 91. 93. 95. 97. 101. 106. 109.
 112. 132. 231. 232. 239. 367. Portræt 233.
 Folketællingslister 96.
 Fønnesbech, C. A., 202. 362.
 Formelapparat 268.
 Foreløbig Beretning om Dødelighed og Status
 ult. 1868 177. 194. 260.
 Foreningen til Søfartens Fremme 274. 275. 280.
 281.
 Forkastelse 320. 321.
 Formand i Bestyrelsen 190. 192. 197. 200. 244.
 245. 246. 249. 251.
 Formueanbringelse 57. 87. 109. 111. 112. 130.
 190. 192. 202. 311. Statistik 308—311.
 Forretningsfører i Bestyrelsen 176. 190. 197.
 200. 244. 245. 246. 249.
 Forsikringsanstalt for Almuen 168.
 Forsikringsforening for Værnepligtige se V.
 Forsikringskontraktens endelige Indgaelse 208.

- Forsørgelses-Anstalt for ugifte Døtre af Embedsmænd, projekteret 91.
- Forsørgelses Anstalt, Den almindelige. Forslag 55. Oprettelse 58. Garanti 58. 59. 73. 77. Interessentantal 59. 72. Pengeomordningen i 1813 73. Statusopgjørelse 74. 97. Forvaltning 77. Bekjendtgjørelse ikke passende 77. Afslutning 78. 115. Norge 82. Spørgsmaal om Gjenoplivelse 90. 91. 98.
- »Fra Forsikringsverdenen« 149.
- Frederik, Arveprins, 26.
- Frederik III 3. 4. 7.
- Frederik VI 54.
- Frederiksborg Amtsraad 230.
- Friderich Wilhelm, Kronprins af Preussen, 54.
- Friendly Societies 181.
- Fructbringende Selskab, Det, 4.
- Frøkenklostre 60. 132.
- Fyrværkere 16.
- »Fædrelandet« 86.
- Fændriker 16.
- Færøerne 50. 89. 146. 227.
- G**agedekurt 16. 17. 22. 23. 33. 38. 40. 41. 89.
- Gamborg, A., 53. 62.
- Garanti, kongelig, 14. 25. 27. 30. 37. 50. 53. 57—59. 73. 97. 100. 105. 109—114. 122. 133. 135. 137. 149. 191. Oversigt 217.
- Garantibrev, Kong Frederik III's, til det fructbringende Selskab, Afbildning 7.
- Geistlige Enkekasser: Sjællands Stifts 10. 36. 151. Lolland-Falsters Stifts 10. 151. Aarhus Stifts 11. 151. Viborg Stifts 11. 151. Aalborg Stifts 12. 151. Ribe Stifts 12. 151. Fyens Stifts 13. 151. Norske 14. Geistlig og Verdslig Enkek. i Jylland 19. 150.
- Generalagenter 162.
- Gjensidighed 98. 103. 111.
- Gladstone 161.
- Globe, engelsk Livsforsikringselskab, 299.
- Godtgjørelse for ophævede Forsikringer, se Udtrædelse.
- Gotha-Banken 91. 100. 316.
- Government Annuities, small, 171.
- Gram, J. P., 261.
- Grundplan af Lokale 271. 277. 282. 283.
- Grundtavler 262. 268.
- Grønland 227.
- Guden, Syndikus i Hannover, 31.
- Guinea 69.
- Guldbrandsen, V. A., IX. 238. 239. 250. 269. 367.
- H**alley 6.
- Hamborg, Forsørgelses-Anstalt i, 58.
- Handelsmænd, »fornemme«, 20.
- Hansen, H., 193.
- Hansen, J. A., 201. 203.
- Hansen, J. C., IX. 216. 252. 367.
- Hedeselskabet 230.
- Helbredsattest 19. 21. 22. 24. 31. 34. 35. 42. 56. 100. 103. — 142. 145. — 154. 172. 180. 184. 315. 316.
- Hemmeligholdelse 160. 208.
- Hendriksen, F., X.
- Herholdt, J. D., 272. 273.
- Hertzprung, S., 4. 83. 247. 249. 250. 368.
- Hoben, L. L., 30.
- Hof- og Stadsrettens Betjente 49.
- Holbæk Amtsraad 230.
- Holm, C. F., 95. 97. 106. 109. 112. 155. 191. 231. 233. 246. 251. 368. Portræt 234.
- Holm, J. G., 369.
- Holst, P. C., norsk Statssekretær, 72. 80. 81. 82.
- Hornemann, C. J. E., 253—255. 316. 318. 332. 369. Portræt 254.
- Horrebow, P., 30. 32.
- Husleje-Assurance-Selskab 60.
- Huyghens 8.
- Høegholmske Participantskab 51.
- Højmark, C., 214.
- J**acobsen, J., 301.
- Jessen, J. C., 168. 193. 197.

Ikke-regnskabsførende Agenter 206. 295.
 Ildløs 272. 278.
 Indholdsfortegnelse XI.
 Indtegningsbevis og Police, se P.
 Indtægt 1842-90 301—304.
 Induldaarene 66. 98.
 Institute of Actuaries 268.
 Interpolation i Dødelighedstavler 261.
 Island 50. 89. 147. 227.
 Juel, C. F. A. (Juul-Rysensteen), 301.
 Juliane Marie, Enkedronning, 54.
 Juridisk Konsulent, Betænkninger 208.
 Jürgensen, Chr., 31. 39. 64. 71. 84. 86. 97. 108.
 110. 112. 119. 121. 122. 123. 125. 126. 133.
 155. 232. 234. 239. 369. Portræt 235.
 Jørgensen, G. D., 41. 119.

Kaa, U. C., 30.
 Kall, Abr., 60. 62.
 Kapellaner 49.
 Kapellets Enkekasse 225. Dens Indkjøb i Anstalten af 1871 226.
 Karup 8.
 Kassebeholdning, Statistik 308. 309.
 Kasseforretninger 235. 238. 239. 250. 252. 270.
 271. 280.
 Kateketer 49.
 Keyser, norsk Professor 82. 83.
 Kieler-Enkekassen 38. 48.
 Kieler Freden 78.
 Kjøb af Anstaltens Bygning 281.
 Kjøbenhavns Amtsråd 230.
 Kjøbenhavns Kommune 229. 295. 296.
 Klein, P., 238. 370.
 Klingenberg, Povsel, 3. 6.
 Klokkere 49.
 Klosterforsikringer 132. 264. 292.
 Koch, P. F., 251. 370.
 Kolera 141. 287.
 Komiteer. Til Undersøgelse af alle private Forsørgelses- og Understøttelses-Selskaber »den

lille Komite«), se Tilsynskomite af 15 Maj 1810. Af 1835, forberedende Anstalterne af 1842 95. Betænkning 97. Til Revision af Panteobligationer 301.
 Kommissarier ved Enkekassens Deling i 1814 79. 81
 Kommissioner. 1772 om Militær-Enke-Pensionskassen 30. 1784 om Postkassen 44. 1786 om Enkepensionering 44. 1813 om den almindelige Enkekasse og Forsørgelses Anstalten 70. Stænderk. om Enkekassen 87. 1866 om Sygekasser m. m. 161. 165. 166. Betænkning 168.
 Kommunelaan 215. 216. 304. 308. 310.
 Kommunerne, Medvirkning af, 167—176. 189.
 Konfirmation paa Statuter 59. 62. 63.
 Konkursbo 208.
 Kontinuerte Livrenter 263.
 Kontorchef 235. 236. 239. 250. 251. 252. 270.
 Kontrabogholderi 251.
 Konvertering 287. 304. 309. 311.
 Krabbe, Chr., 203.
 Krabbe, H., 80.
 Krieger, A. F., 216. 361. 362.
 Krig 15. 23. 35. 154. 158. 164. 176. 186. 220.
 221. 287. 294. 296. Se ogsaa Tillægspræmier.
 Krigshospitalet 33.

Lakenbacher, østerrigsk Ministerialraad 156.
 Landinspektører og Landmaalere 49. 143.
 Landmilitær Enkekassen, se Militære.
 Landphysici 49.
 Larsen, E. F., 216.
 Lauenborgske Sal, den, 270. 272.
 Laurvig, Grevskabet 78.
 Lautrup, C. N., 107. 126. 191. 239. 240. 246.
 249. 371. Portræt 241.
 Lejekontrakt 276. 280.
 Lerches Gaard 129. 269—272.
 Liebe, C. C. V., 208.

- Lig-Societeter 59.
- Liv-Assurance-Selskab, Forslag i 1803, 61.
- Livrente. Tegnet direkte hos Staten, 8. 52. L.s formentlig skadelige Følger 57.
- Livrente- og Forsørgelses-Anstalten af 1842. Første Spire 91. Spørgsmaal om Garanti 99. Forslag om Organisation 100. 110. Kgl. Res. 2 Marts 1842 112, 10 s. M. 113. Ikrafttræden 129. Finanskassens Risiko for pligtige Forsørgelser 144. 149. Betalinger i de i 1864 afstaaede Landsdele 156. Fordringer om Statutændringer 158. Status 313. Plan aftrykt 335. Segl 284.
- Livrenteselskaber, private, 60.
- Liv-Rente-Selskab, Det private, (af 1775) 51. 82. 108.
- Livrente-Societeter. Af 1747, 25. 82. Af 1757, 25. 82.
- Livsforsikring med Udbetaling 130. 259. 264. 288. 294.
- Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn. Oprindelse 91. Forslag om privat Oprettelse 99. Om Organisation 103. 105. Garanti 105. 110. 114. 133. 135. 137. Kgl. Res. 2 Marts 1842 112, 10 s. M. 113. Ikrafttræden 114. 130. Ændring i 1848 133—141. Bonusuddeling og Tarifnedsættelse 138. 139. Betalinger i de i 1864 afstaaede Landsdele 156. Fordringer om Statutændringer 158. Maximalforsikringer 158. Status 313. Plan af 1848 aftrykt 342. Segl 230.
- Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871. Lovforslag 176—203. Loven aftrykt 346. Plan 203. Plantillæg 219—221. Alderdoms- og Enkeforsørgelse for Anstaltens Embeds- og Bestillingsmænd 223. Lønningsforhold 249. Tarifberegning 260—266. Status 313. Segl XII. 256. 284. 314.
- Livsstraf 104. 148. 196. 199. 296.
- Lokaleforhold 269—284.
- Lombard, Kieler-, 38.
- Lotteri 22. 33.
- Louise, Prinsesse, 26.
- Lous, C. C., 31. 32.
- Lovbæfalet Enkeforsørgelsespligt, se E.
- Lunding, M., 30.
- Lüttichau, H. H., 86.
- Læge ved Anstalten 253. 255.
- Lægehonorar 180. 184. 207.
- Lægeberetning af 1869 316.
- Lægemeddelelser 315—332.
- M**advig, J. N., 175. 193. 195. 198. 200.
- Madvig, P. A. G., 371.
- Malling, O., 79.
- Mathematikkyndige Direktører 108. 112. 192. 197. 200. 234. 246. 249. 251. 270.
- Mathematisk Tidsskrift 261. 376.
- Matzen, H., 150. 151.
- Maximum af Forsikring 20. 21. 35. 38. 46. 50. 56. 57. 58. 61. 93. 101. 130. 144. 158. 171. 183. 193. 195. 198. 201. 203. 204. 219. Se ogsaa Tillægspræmier.
- Mazarin 4.
- Meinecke, tysk Geheimeraad, 156.
- Meldahl, F., 273. 275.
- Meyer, J. H., 64. 70. 74. 75. 82. 84. 91. 92. 95. 96. 97. 99. 100. 101. 119. 125.
- Militære Enkekasser. Officier-Enke-Cassen 15. Landmilitæretatens Enkekasse 18. 29. 30. 37. 39. 40. 44. 48. 67. Extension til Civile 22. Norske Officerers Enkekasse 24.
- Misforstaaelse af Livsforsikring 295.
- Misligheder ved Forsikringstegning 148. 186. 220. 299. Ved Dødsattest 299.
- Moltke, A. W., 93. 101. 109. 111. 113. 114. 119. 122. 135. 138. 361.
- Moltke, J. G., 30.
- Monrad, D. G., 362.
- Mortifikation 208.
- Motzfeld, norsk Statsraad, 82.
- Mulkt for Præster ved Vielse af Embedsmænd uden Berigtigelse af Enkeforsørgelsespligten 46. 145.

Münter, Fr, 371.

Mæglere 49.

Møntloven 206.

Møsting, J. S., 90. 91. 93. 95.

Navigationsskolen 274.

Neergaard, N. T., 214.

Newton 241.

Noer, Prinsen af, 54.

Norge 14. 17. 20. 24. 26. 27. 39. 78. 81—83.

91. 157.

Normaludkast til Vedtægter for Syge- og Begravelseskasser, 161.

Obligation for Indskud 20. 21. 22. 36. 42. 45.
47. 48. 53. 56. 69. 101. 117. 143.

Oeder, G. C., 29. 30. 39.

Officerers Enkeforsørgelse 15. 18. 21. 23. 43. 49.

Oldenburg, Livrente-Institut i, 58.

Oldeshøfde 16.

Ombytning af Forsikring 171.

Omvurdering af Panter 208.

Opfostringshuset 33.

Opgjørelser. Dødelighed se D. Status se S.
Værdiberegning se Udtrædelse.

Oppermann, L. H. F., 168. 169. 171. 174. 177.
178. 191. 192. 200. 239. 240—243. 247. 262.
263. 371. Dødelighedstavler 260—263. Tavlerne
trykte 267. Portræt 242.

Opsatte Livrenter med ubestemt Ventetid 263.

Opsatte Udbetalinger 130. 259. 286.

Ostindien 69.

Overformynderiet 146.

Overlæger ved Sindssygeanstalterne 150.

Oversigter se Tavler.

Overskuds Anvendelse 182. 190. 191. 192. 194.
198. 201—203. 209. Se ogsaa Bonus.

Overtagelse af privat Ligkasse 208.

Palazzo Vendramin Calergi 275.

Pascal 8.

Paul Petrowitz 38.

Pedersen, P., 64. 97. 109. 112. 155. 232. 234.
235. 239. 372.

Pengevæsen i 1813 65.

Pensions-Casse, kongelig almindelig, 26. 82. 106.
Dens Segl 28.

Personelle Forhold 231—256.

Petersen, A. C. V., 252. 373.

Petty 6.

Pius VII, Pave, 54.

Plan for den almindelige Forsørgelses Anstalt
55. 57. 58. Livrente-Anstalten af 1842 100
—102. 110. 112. 130. 131. Aftrykt 335.
Livsforsikrings-Anstalten i Kjøbenhavn, 1842
103—105. 110—113. 130. 131. 1848 139
—41. Aftrykt 342. Anstalten af 1871 203.
245. Tillæg til denne 219—221.

Pligtig Afdeling 146. 149. 188. 191. 193. 194.
195. 198. Statistik 286. 290—293. Status
313.

Pløyen 79.

Police og Indtegningsbevis 179. 184. 197. 208.
220. 222.

Policepenge 188. 207.

Portofrihed 36. 163. 166. 189. 192.

Post office saving banks 161.

Postille, hemmelig, 81.

Postkassepensioner 14. 25. 44. 46.

Postkontorerne 163—167. 189. 192. 197. 199.
205. 295.

Poulsen, J. N. J., 216.

Prioritetslaan 66. 80. 84. 88. 131. 215. 216.
301. 308. 309. Tab paa P. 310.

Processer se Domme.

Professorernes Enkekasse 151.

Prokuratorer 49. 143.

Proviandgaarden 274.

Præmiebetaling. Første Forslag 61. 84. Anstal-
terne af 1842 101. 104. 118. Hyppige Ter-
miner 132. 160. 166. 171. 179. 184. 262.
Respit se R.

- Præmieforandring 207.
 Præmienedsættelse 139. 191. 204. 313.
 Prækription 51. 57. 190.
 Præster, Enkeforsørgelsespligt, 10 14. 50. 145.
 150. 153.
 Prøveaar 56. 93.
- R**asmussen, N., 193.
 Regulativer om Bestillingsmænds Forsørgelses-
 pligt 223. 228.
 Reiersen, P. T., 53.
 Rejser 104. 140. 158. 172. 186. 195. 199. 220.
 221. 296. Se ogsaa Tillægspræmier.
 Rekognition 22. 23. 29. 32. 33. 40. 41. 50. 72.
 76. 89.
 Rente af Udlaan 215. 216. 301. 304.
 Renteforhold i 1813 66.
 Respit med Præmiebetaling 172. 185. 208. 220.
 Reventlow, C. D. F., 72. 84.
 Rigsarkivet IX. 7.
 Rohde, A., 167. 239. 250. 251. 373.
 Rosengreen, C. H., 252. 373.
 Rosenstand Goiske, J. P. H., 15. 24.
 Rosenørn, E. E., 168
 Rothe, C. A., 252. 373.
 Rothe, Chr., 272.
- S**andberg, T., 167. 168.
 Schlegel, N. F., 216.
 Schovelin, J. T., 156. 239. 243. 374. Portræt 240.
 Schram, C., 82. 91. 92. 95. 107. 112. 133. 231.
 233. 239. 375.
 Schwartzkopff, C. A., 238. 375.
 Seerup, H. C., 131.
 Segl se Afbildninger.
 Sehestedt, J. F., 51.
 Selskab, Det fructbringende, 4.
 Selvmord 104. 110. 148. 149. 172. 186. 193.
 196. 199. 201. 207. 208. 220. 221. 265.
 Statistik 296—299. Se ogsaa Tillægspræmier.
- Sikkerhedstillæg mod tilfældige Tab 76. 178
 188. 258. 262. Se iøvrigt Tillægspræmier.
 Skattekammeret 40.
 Skattefrihed 27. 36. 51. 57. 172. 189.
 Skilsmisse 36. 42. 145. 222. 224.
 Skinbegrevelse 300.
 Skolelærere 49. 153. 198. 229. 287. Bonus 229.
 Kjøbenhavnske 229.
 Skolelærer-Hjælpekasser 151.
 Skrædermestrenes Ligkasse 208.
 Slutningsprotokol af 17 April 1866 156.
 Soldin, H., 62.
 Spareafdeling 195. 199.
 Sparekasseforsikring 208.
 Sparekasserne, Medvirkning af, 132. 163. 184.
 192.
 Speciesbank, den danske, 67.
 Speciesbanken i Altona 65.
 Sponneck, W. C. E., 361.
 Stadshauptmanden i Kjøbenhavn 143.
 Stadsmusikanter 49.
 Stage, C. S., 113.
 Stage, G. G., IX. 255. 375.
 Stampe, H., 30.
 Statsrevisorer 228.
 Statstilsyn med private Selskaber, se Tilsyns-
 komite.
 Statusopgjørelser 112. 177. 200. 201—203. 208.
 210. Forskjel paa før og nu 311. Oversigt
 siden 1842 311—314. Se iøvrigt den al-
 mindelige Forsørgelses Anstalt og den al-
 mindelige Enkekasse.
 Statutmæssig Organisation 1842—92 129—230.
 Steen, Adolph, 165.
 Stempelafgift og Frihed derfor 36. 154. 172.
 189. 197. 199. 208.
 Stephansen, L. N., 51. 53.
 Struensee 29. 30.
 Størrelse, Forskringers Fordeling efter, 294.
 Sundhedskollegiet 100.
 Süsmilch og Süsmilch-Baumann 30. 31. 39. 41.
 55. 56. 71. 80. 85. 92. 95. 96. 99. 102.
 116. 117. 123.

Sygdomme, Statistik 319—332.

Svendelader 161.

Sygekassevæsen 161. 168.

Søkortarkivet 273.

Søndergaard, N., 64.

Søofficerers Enkeforsørgelse 18. 23.

Tab ved Udlaan efter 1842 310. 311.

Tabmuligheder ved store Forsikringer 134. 158.

Talletteriets Embedsmænd og Betjente 49.

Tarifferegning. Enkekassen 32. 40. 42. 118.

Den alm. Forsørgelses Anstalt 56. 74. 76.

Forslag af 1830 92. Anstalterne af 1842

95. 100. 102. 103. 137—139. 257—259.

Anstalter for Smaafolk 170—176. Anstalten

af 1871 177. 179—183. 186—188. 196. 199.

204. 210. 260—265. Ukorrektheder i T.

259. 263.

Tarifmaterialet 257—268.

Tauber, J. H. G., 201.

Tavler, trykte i Bogen. Finlaisons og Oppermanns

Dødelighedstavler 266. 267. Tilgang og Afgang

1842—90 288—293. Indtægt og Udgift

1842—90 302. Formuen 308.

Status 313. Diverse Oversigter 294. 296.

320. 322. 327. 331.

Tegner, Hans, X.

Tegningsprovision 206.

Tetens, J. N., 52. 53. 55. 60. 70. 125.

Theatrets Enkekasse 223. Dens Indkjøb i Anstalten

af 1871 225.

Thomascheck 299.

Thune, E. G. F., 64.

Tilgang af Forsikringer 286. 287. 288. 290. 294.

Tillægspræmier. Rejser 140. 158. 186. 195

199. 220. 221. 296. Alder over 70 Aar 154.

188. 204. 264. Krig 154. 158. 186. 220.

221. 287. 296. Flytning af Forfaldsdag 160.

Ringere Helbred 180. 184. 318. 320. 322.

Store Forsikringer 188. 204. 264. Selvmord

207. 265. 298.

Tilsynskomiteen af 15 Maj 1810, 63. 73. 91.

108. Ophævelse 155.

Timm, Joh., 150. 151.

Tonti, Lorenzo, 3.

Tontiner 3. 9. T. af 1747 25. T. af 1757 25.

Tiaarig T. 52. T. af 1775 51. 82. 108. T.

af 1792 53. 82. 108. T. af 1800. 53. 82.

108. Dens Segl 64. Forslag 1819 90. For-

slag 1828 91.

Transport paa Policer 208.

Treschow, F. C. B., 239. 250. 252. 375.

Tryde, C. C., 115.

Tvermoes, G. F., 191. 200. 243. 260. 376.

Tychsen, N. G. C., 247. 249. 252. 261. 263.

376. Portræt 248.

Tyrkiet 141.

Udenlandske Livsassurance-Forretninger 91. 157.

Udgift 1842—90 302. 304—307.

Udjevning af Dødelighedstavler 260.

Udlændinges Antagelse til Forsikring 103. 136.

198.

Udløb af Forsikringstid, 286. Statistik 288. 291.

Udtrædelse 102. 104. 130. 172. 175. 185. 207.

Statistik 286—291. 295.

Underkonduktører 16.

Underskrift paa Udfærdigelser 236. 247.

Understøttelses-Anstalt for trængende Efterslægt

af Medlemmerne i den ophævede civile og

adskillige Stænders Enkekasse. 20.

Union, engelsk Livsforsikringselskab, 91.

Ussing H., 10.

Uttenreitter, J. L. H., 377.

Varmeapparat 276. 278. 279. 281.

Vartov 133.

»Vejledning« ved Anstaltens Benyttelse 204.

265.

Versorgungskasse für unverheirathete Beamten-

töchter etc. af 1889 (preussisk) 38.

Vestindien 50. 69. 140. 147. 152. 227.

Vitiering af Forsikringskontrakter, Statistik 296
—301.

Vurderingsforretninger 310.

Værdiberegning se Udtrædelse.

Værdilaan 308. 310.

Værnepligtige, Forsikringsforening for, 188. 196.
197. 199. 260.

Wiedemann, R. C. F., 91.

Wilhelm I, tysk Kejser, 54.

Willemoes, N., 377.

de Witt, J., 8.

Wivet, F. V., 162. 236—238. 239. 272. 377.

Wleugel, P. J., 64. 70. 74. 75. 92. 125.

Wolff, J., 62.

Wolfs Encomion 4.

Woolhouse 262. 263.

Walsøe, Chr., 238. 377.

Wargentín 31. 55. 71. 76. 120.

Wedel-Jarlsberg, F. C., 82.

Wegener, W. Th., 30.

Westenholz, R., 361.

Wexelsen, H. L., 43. 82. 91. 92.

Zyphen-Adeler, G. F. O., 193.

Ørsted, A. S., 87.

Øst, A. C., 115.

